

Nordisk Råd

41. session

1992

Århus

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1992

Redaktion: Svenolof Karlsson
Guðrún Dager Garðarsdóttir
Viveca Wiklund
Charlotta Friborg

ISBN 91 88112 26-8
Norstedts Tryckeri, Stockholm 1992

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker	24
Översikt över sessionen	30
Protokoll	33
Saker m. m.	239
Medlemsförslag (A-saker)	241
Ministerrådsförslag (B-saker)	384
Meddelanden (D-saker)	561
Frågor (E-saker)	641
Dokument 1 (Regler för sessionens genomförande)	661
Dokument 2 (Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid, inkl. rapporten från statsministrarnas personliga representanter)	663
Dokument 3 (Utrikespolitisk redogörelse)	729
Beslut	739
Rekommendationer	742
Övriga beslut	768
Presidium arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga m. m.	769
Register	781
Översikt över sakernas behandling	783
Personregister	790
Ämnesregister	802

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Sedan Nordiska rådet den 6 mars beslutat att rådets 41:a session hålls i Århus, Danmark, får presidiet härmed meddela, att rådets 41:a session kommer att hållas under tiden 9 - 11 november 1992 i Århus.

Oslo den 14 maj 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekretær

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 9 november 1992 med ändringar vid möten 9 - 11 november 1992).

Regeringsrepresentanter - Hallitusten edustajat¹

Aho, Esko	Jón Sigurðsson
Arabo, Thomas	Kankaanniemi, Toimi
Berge, Gunnar	Kirk, Kent
Berget, Grete	Kleist, Kuupik
Bildt, Carl	Kleveland, Åse
Brundtland, Gro Harlem	Kristensen, Finn
Dam, Atli P.	Møller, Per Stig
Davíð Oddsson	Norrback, Ole
Davidson, Inger	Odell, Mats
Dinkelspiel, Ulf	Ólafur G. Einarsson
Eiður Guðnason	Olsen, Ove Rosing
Ellefsen, Svend Aage	Pedersen, Thor
Ellemann-Jensen, Uffe	Pietikäinen, Sirpa
Engell, Hans	Pokka, Hannele
Eriksson, Anders	Rasmussen, Anders Fogh
Eriksson, Karl-Göran	Rostbøll, Grethe
Erlandsson, Ragnar	Salolainen, Pertti
Faremo, Grete	Schlüter, Poul
Friðrik Sophusson	Sighvatur Björgvinsson
Friggebo, Birgit	Stoltenberg, Thorvald
Hellsvik, Gun	Sundstein, Jógvan
Jensen, Marianne	af Ugglas, Margaretha
Johansen, Lars Emil	Viinanen, Iiro
Johansson, Olof	Väyrynen, Paavo
Johnsen, Sigbjørn	

Valda medlemmar - Valitut jäsenet

Alsaker, Svein	Bergdahl, Hugo
Andersson, Arne	Donner, Jörn
Andersson, Marianne	Erenbjerg, Hans
Andersson, Sten	Eriksson, Berith
Árni M. Mathiesen	Exner, Lahja
Aula, Maria Kaisa	Five, Kaci Kullmann
Bakholt, Børge	Flodin, May
Bennedsen, Dorte	Frøiland, Ranveig

¹ Betr. tidpunkt för regeringsrepresentanternas närvaro vid sessionen hänvisas till Nordiska rådets nationella sekretariat.

Gammelgaard, Lars P.
 Geir H. Haarde
 Grøndahl, Kirsti Kolle
 Gudmundseth, Roger
 Gulbrandsen, Thor-Eirik
 Gustafsson, Hans
 Haavisto, Pekka
 Hagen, Carl I.
 Halldór Ásgrímsson
 Hansen, J. K.
 Hansen, Søren
 Hauan, Áshild
 Haugen, Helga
 Hellström, Mats
 Hjörleifur Guttormsson
 Houg, Tora Aasland
 Hurskainen, Sinikka
 Husmark, Birgitte
 Håkansson, Per Olof
 Jakobsen, Johan J.
 Jelved, Marianne
 Jensen, Hans Jørgen
 Johannessen, Jógvan A.
 Johansson, Anita
 Jonsson, Elver
 Järvilahti, Timo
 Jääteenmäki, Anneli
 Jørgensen, Anker
 Jørgensen, Ragna Berget
 Kjærsgaard, Pia
 Knutzen, Thea
 Koch, Inger
 Komstedt, Wiggo
 Kristín Einarsdóttir
 Laukkanen, Markku
 Lipponen, Paavo
 Louvo, Anna-Kaarina
 Lunde, Kjellbjørg
 Metsämäki, Lauri
 Moilanen, Eeva-Liisa
 Motzfeldt, Jonathan
 Mølgaard, Anders
 Møller, Helge Adam
 Nielson, Poul
 Niinistö, Sauli
 Nyby, Mats
 Nyhage, Hans
 Ojala, Outi
 Olsen, Jógvan I.
 Oscarsson, Berit
 Pedersen, Inger Stilling
 Rannveig Guðmundsdóttir
 Rossi, Markku
 Rotnes, Marit
 Rulander, Liisa
 Salmén, Olof
 Sigríður Anna Þórðardóttir
 Skjervengen, Pål Atle
 Solholm, Lodve
 Steenholdt, Otto
 Suominen, Ilkka
 Svensson, Sten
 Svärd, Anders
 Syse, Jan P.
 Sønderby, Peder
 Talleraas, Anders
 Tuomioja, Erkki
 Turunen, Eeva
 Ulfvengren, Richard
 Wroldsen, Ernst
 Öhrsvik, Lena

Ändringar den 9 november

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Kaci Kullmann Five av *Sverre Mauritzen*, för denna dag Markku Laukkanen av *Kimmo Sasi* och för denna dag samt för resten av sessionen Arne Andersson av *Filip Fridolfsson*.

Ändringar den 10 november

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av dagen samt för resten av sessionen Thea Knutzen av *Sverre Mauritzen*. Jan P. Syse lämnade sessionen kl. 16.00. Lars P. Gammelgaard lämnade sessionen kl. 16.30.

Ändring den 11 november

Richard Ulfvengren lämnade sessionen kl. 9.00. Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Sauli Niinistö av *Kimmo Sasi* samt Hans Gustafsson av *Bruno Poromaa*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges Delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av regeringen 1992)

<p><i>Schlüter, Poul</i>, f. 29. Statsminister (KF)</p> <p><i>Ellemann-Jensen, Uffe</i>, f. 41. Udenrigsminister (V)</p> <p><i>Rasmussen, Anders Fogh</i>, f.53. Økonomi- og skatteminister (V)</p> <p><i>Engell, Hans</i>, f. 48. Justitsminister (KF)</p>	<p><i>Pedersen, Thor</i>, f. 45. Indenrigsminister og minister for nord. samarbejde (V)</p> <p><i>Kirk, Kent</i>, f. 48. Fiskeriminister (KF)</p> <p><i>Møller, Per Stig</i>, f. 42. Miljøminister (KF)</p> <p><i>Rostbøll, Grethe</i>, f. 41. Kulturminister (KF)</p>
---	--

Valda medlemmar

(Utsedda av Folketinget den 7 oktober 1992)

Socialdemokratiet (S)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<p><i>Bakholt, Børge</i>, f. 35 Faglærer</p> <p><i>Bennedsen, Dorte</i>, f. 38. Fhv. minister</p> <p><i>Erenbjerg, Hans</i>, f. 31. Skoleinspektør</p> <p><i>Hansen, J.K.</i>, f. 26. Fhv. minister</p> <p><i>Hansen, Søren</i>, f. 42. Sølvsmed</p> <p><i>Jensen, Hans Jørgen</i>, f. 29. Forbundsformand</p> <p><i>Jørgensen, Anker</i>, f. 22. Fhv. statsminister</p> <p><i>Nielson, Poul</i>, f. 43. Fhv. minister</p>	<p><i>Weiss, Birte</i>, f. 41 Journalist</p> <p><i>Andersen, Hanne</i>, f. 39. Kontorassistent</p> <p><i>Rasmussen, Ingrid</i>, f. 47. Ligestillingskonsulent</p> <p><i>Mortensen, Helge</i>, f. 41. Højskolelærer</p> <p><i>Jørgensen, Helen</i>, f. 44. Overlærer</p> <p><i>Glerup, Martin</i>, f. 43. Skoleleder</p> <p><i>Poulsen, Kaj</i>, f. 45. Maskinarbejder (<i>Albrink, Sonja (CD)</i>)</p>

Det Konservative Folkeparti (KF)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Gammelgaard, Lars P.</i> , f. 45. Fhv. minister.	<i>Ahlmann-Ohlsen, Niels</i> , f. 53. Landssekretær
<i>Møller, Helge Adam</i> , f. 42. Major	<i>Christmas-Møller, Pia</i> , f. 61. Fuldmægtig

Venstre - Danmarks Liberale Parti (V)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Mølgaard, Anders</i> , f. 58. Lærer	<i>Mejdahl, Christian</i> , f. 39. Gårdejer
<i>Sønderby, Peder</i> , f. 32. Gårdejer	<i>Jensen, Filt</i> , f. 26. Gårdejer

Socialistisk Folkeparti (SF)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Husmark Birgitte</i> , f. 45. Cand. Psych	<i>Frahm, Pernille</i> , f. 51. Lærer

Fremskridtspartiet (FP)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Kjærsgaard, Pia</i> , f. 47. Husmoder	<i>Jacobsen, Kirsten</i> , f. 42. Statsaut. ejendomsmægler

Centrum-Demokraterne (CD)

<i>Suppleant</i>
<i>Albrink, Sonja</i> , f. 48. Sekretær

Det Radikale Venstre (RV)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Jelved, Marianne</i> , f. 43. Lærer	<i>Bilgrav-Nielsen, Jens</i> , f. 36. Fhv. minister

Kristeligt Folkeparti (KRF)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Glønborg, Knud</i> , f. 30. Skolekonsulent. (Førfall vid 41:a sessionen; ersatt av Inger Stilling Pedersen; se under Suppleanter)	<i>Pedersen, Inger Stilling</i> , f. 29. Overlærer

Färöarnas delegation*

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av Føroya Landsstyre 1992)

<i>Dam, Atli P.</i> , f. 32.	<i>Arabo, Thomas</i> , f. 40.
Lagmand (Jvfl)	Handels- og industriminister (Jvfl)
<i>Sundstein, Jógvan</i> , f. 33.	<i>Ellefsen, Svend-Aage</i> , f. 41.
Vicelagmand, finansminister og nordisk samarbejdsminister (Fkfl)	Energi, miljø- og trafikminister (Fkfl)

Valda medlemmar

(Utsedda av Føroyas Lagting den 30 juli 1992)

Javnaðarflokkurin (Jvfl)

<i>Johannessen, Jógvan A.</i> , f. 36.	<i>(Kallsberg, Anfinn (Fkfl))</i>
Lærar	Suppleant

Sambandsflokkurin (Sb)

<i>Olsen, Jógvan Ingvarð</i> , f. 30.	<i>Davidson, Terje</i> , f. 50.
Fiskeskipper	Tandlæge

Fólkaflokkurin (Fkfl)

<i>Kallsberg, Anfinn</i> , f. 47.
Bogholder

Grönlands delegation*

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av Grönlands Landsstyre 1992)

<i>Johansen, Lars Emil</i> , f. 46.	<i>Olsen, Ove Rosing</i> f. 50.
Landsstyreformand (Si)	Sundheds- og miljøminister (Si)
<i>Jensen, Marianne</i> , f. 49.	<i>Kleist, Kuupik</i> f. 58.
Kulturminister (Si)	Trafikminister og minister for offentlige arbejder (IA)

*) Ingår i Danmarks kvot

Valda medlemmar

(Utsedda av Grønlands Landsting den 27 oktober 1992)

Siumut (Si)

Medlem
Motzfeldt, Jonathan, f. 38.
 Dr. jur.

Suppleant
(Lyngé, Aqqaluk, (IA))

Atássut (At)

Medlem
Steenholdt, Otto, f. 36.
 Lærer

Suppleant
Ostermann, Peter, f. 39.
 Politiassistent

Inuit Ataqtigiit (IA)

Suppleant
Lyngé, Aqqaluk, f. 47.
 Landstingsmedlem

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av Finlands regering den 6 november 1992)

Aho, Esko, f. 54.
 Statsminister (Kesk.)
Salolainen, Pertti, f. 40.
 Utrikeshandelsminister (Kok.)
Väyrynen, Paavo, f. 46.
 Utrikesminister (Kesk.)
Norrback, Ole, f. 41.
 Trafikminister samt nordisk
 samarbetsminister (SFP)

Pokka, Hannele, f. 52.
 Justitieminister (Kesk.)
Viinanen, Iiro, f. 44.
 Finansminister (Kok.)
Pietikäinen, Sirpa, f. 59.
 Miljöminister (Kok.)
Kankaanniemi, Toimi f. 50.
 Biståndsminister (SKL)

Valda medlemmar

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 11 februari 1992)

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (Kesk.)

Medlemmar (jäsenet)

Björkenheim, Rose-Marie, f. 38.
Jordbrukare. (Förfall vid 41:a sessionen; ersatt av Maria Kaisa Aula; se under Suppleanter)
Järvilähti, Timo, f. 43.
Agronom
Jääteemäki, Anneli, f. 55.
Jur.kand.
Laukkanen, Markku, f. 50.
TV-redaktör.
Rossi, Markku, f. 56.
Redaktör

Suppleanter (varajäsenet)

Peltari, Seppo, f. 41.
Vicehäradshövding
Liikkanen, Raimo, f. 42.
Kommundirektör
Korkeaoja, Juha, f. 50.
Agronom
Suhola, Aino, f. 50.
Fil. mag. , redaktör
(*Riihijärvi, Heikki*, (SMP))
Aula, Maria Kaisa, f. 62.
Pol. kand.

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska Parti) (SDP)

Medlemmar (jäsenet)

Hurskainen, Sinikka, f. 51.
Planerare
Lipponen, Paavo, f. 41.
Pol. kand.
Metsämäki, Lauri, f. 34.
Försäkringsinspektör
Nyby, Mats, f. 46.
Studiehandledare
Tuomioja, Erkki, f. 46.
Pol. lic. ekonom

Suppleanter (varajäsenet)

Alho, Arja, f. 54.
Sjuksköterska
Kekkonen, Antero, f. 46.
TV-redaktör
(*Wahlström, Jarmo*, (Vas.))
Kautto, Tarja, f. 49.
Informatör
Puisto, Virpa, f. 47.
Spec. sjuksköterska

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (Kok.)

Medlemmar (jäsenet)

Louvo, Anna-Kaarina, f. 37.
Specialtandläkare
Niinistö, Sauli, f. 48.
Jur.kand.
Suominen, Ilkka, f. 39.
Pol. mag.
Turunen, Eeva, f. 33.
Lärare

Suppleanter (varajäsenet)

Perho-Santala, Maija f. 48.
Direktör
Lehtinen, Leila, f. 66.
Ekonomistuderande
Sasi, Künno, f. 52.
Jur. kand.
Saastamoinen, Riitta, f. 40.
Pol. kand.

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (Vas.)

<i>Medlem (jäsen)</i>	<i>Suppleanter (varajäsenet)</i>
<i>Andersson, Claes, f. 37.</i>	<i>Ojala, Outi, f. 46.</i>
Psykiater, författare. (Förfall vid 41:a sessionen; ersatt av Outi Ojala; se under Suppleanter)	Specialsjuksköterska
	<i>Wahlström, Jarmo, f. 38.</i>
	Lärare

Svenska Folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (SFP)

<i>Medlem (jäsen)</i>	<i>Suppleant (varajäsen)</i>
<i>Donner, Jörn, f. 33.</i>	<i>Nordman, Håkan, f. 44.</i>
Fil. mag., författare.	Avd.chef

Vihreä Liitto (Gröna Förbundet) (Vihr.)

<i>Medlem (jäsen)</i>	<i>Suppleant (varajäsen)</i>
<i>Haavisto, Pekka, f. 38.</i>	<i>(Aula, Maria Kaisa (Kesk.))</i>
Chefredaktör	

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands Kristliga Förbund) (SKL)

<i>Medlem (jäsen)</i>	<i>Suppleant (varajäsen)</i>
<i>Moilanen, Eeva-Liisa, f. 43.</i>	<i>Kallis, Bjarne, f. 45.</i>
Jur.kand.	Pol. kand.

Suomen Maaseudun Puolue (Finlands Landsbygds Parti) (SMP)

<i>Suppleant (varajäsen)</i>
<i>Riihijärvi, Heikki, f. 37.</i>
Kyrkoherde

Ålands delegation*

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av Ålands landskapsstyrelse den 28 november 1991)

<i>Erlandsson, Ragnar, f. 41.</i>	<i>Eriksson, Karl-Göran, f. 43.</i>
Lantråd (ÅC)	Landskapsstyrelseledamot (FS)
<i>Eriksson, Anders, f. 60.</i>	
Landskapsstyrelseledamot (ÅC)	

*) Ingår i Finlands kvot

Valda medlemmar

Landstinget

(Valda av Ålands landsting den 5 november 1992)

Åländsk Center (ÅC)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Salmén, Olof, f. 27.</i>	<i>(Tuominen, Pekka, (ÅSD))</i>
Direktör	

Frisinnad samverkan (FS)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Flodin, May, f. 34.</i>	<i>(Erland, Olof (lib))</i>
Överskötare/vårdföretagare	

Liberalerna på Åland (lib)

<i>Suppleant</i>
<i>Erland, Olof, f. 44.</i>
Avdelningschef

Ålands socialdemokrater (ÅSD)

<i>Suppleant</i>
<i>Tuominen, Pekka, f. 43.</i>
Dipl. ekonom

Islands delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda den 11 februari 1992)

<i>Davíð Oddsson, f. 48.</i>	<i>Jón Sigurðsson, f. 41.</i>
Statsminister (Sj)	Handels- och industriminister (A)
<i>Eiður Guðnason, f. 39.</i>	<i>Ólafur G. Einarsson, f. 32.</i>
Miljöminister og nordisk samarbejdsminister (A)	Undervisnings- og kulturminister (Sj)
<i>Friðrik Sophusson, f. 43.</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson, f. 42.</i>
Finansminister (Sj)	Helse- og forsikringsminister (A)

Valda medlemmar

Alþingi (Alltinget)

(Utsedda av alltinget den 3 november 1992)

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Árni M. Mathiesen, f. 58.</i>	<i>Árni Johnsen, f. 44.</i>
Dýralæknir (dyrlæge)	Blaðamaður (journalist)
<i>Geir H. Haarde, f. 51.</i>	<i>Sturla Böðvarsson, f. 45.</i>
Alþingismaður (altingsmedlem)	Tæknifræðingur (ingeniør)
<i>Sigríður Anna Þórðardóttir, f. 46.</i>	<i>Ingi Björn Albertsson, f. 52.</i>
Alþingismaður (altingsmedlem)	Skipulagsstjóri (adm. direktør)

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Halldór Ásgrímsson, f. 47.</i>	<i>Valgerður Sverrisdóttir, f. 50.</i>
Alþingismaður (altingsmedlem)	Húsmóðir og kennari (husmor og lærer)

Alþýðubandalagið (Folkealliansen) (Ab)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson, f. 35.</i>	<i>Svavar Gestsson, f. 44.</i>
Fyrirv. ráðherra, líffræðingur (fhv. minister, biolog)	Fyrirv. ráðherra (fhv. minister)

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Rannveig Guðmundsdóttir, f. 40.</i>	<i>Karl Steinar Guðnason, f. 39.</i>
Deildarstjóri (departementssekretær)	Alþingismaður (altingsmedlem)

Samtök um kvemnalista (Organisation for kvindeliste) (Kv)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Kristín Einarisdóttir, f. 49.</i>	<i>Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, f. 54.</i>
Lífefnafræðingur (fysiolog)	Alþingismaður (altingsmedlem)

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 4 september 1992)

<i>Brundtland, Gro Harlem, f. 39.</i>	<i>Stoltenberg, Thorvald, f. 31.</i>
Statsminister (A)	Utenriksminister (A)

Berge, Gunnar, f. 52.
Kommunalminister og
nordisk samarbeidsminister (A)
Kleveland, Åse, f. 49.
Kulturminister (A)
Johnsen, Sigbjørn, f. 50.
Finansminister (A)

Kristensen, Finn, f. 36.
Olje- og energiminister (A)
Faremo, Grete, f. 55.
Justisminister (A)
Berget, Grete, f. 54
Barne- og familieminister (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 13 oktober 1992)

Det norske Arbeiderparti (A)

Medlemmer

Grøndahl, Kirsti Kolle, f. 43.
Stortingets visepresident
Gulbrandsen, Thor-Eirik, f. 40.
Storingsrepresentant
Rotnes, Marit, f. 28.
Storingsrepresentant
Blankenborg, Haakon, f. 55.
Storingsrepresentant. (Förfall vid 41:a
sessionen; ersatt av Ragna Berget
Jørgensen; se under Suppleanter)
Hauan, Åshild, f. 41.
Storingsrepresentant
Wroldsen, Ernst, f. 44.
Storingsrepresentant
Frøiland, Ranveig, f. 45.
Storingsrepresentant
Gudmundseth, Roger, f. 38.
Storingsrepresentant

Varamedlemmer

Jørgensen, Ragna Berget, f. 41.
Storingsrepresentant
Dalheim, Erik, f. 40.
Storingsrepresentant
Iversen, Åsa Solberg, f. 29.
Storingsrepresentant
Nyland, Johan M., f. 31.
Storingsrepresentant

Kaland, Laila, f. 39.
Storingsrepresentant
Sætre, Magnar, f. 40.
Storingsrepresentant
Barland, Ragnhild, f. 34.
Storingsrepresentant
Blattmann, Aud, f. 37.
Storingsrepresentant

Høyre (H)

Medlemmer

Knutzen, Thea, f. 30.
Storingsrepresentant
Talleraas, Anders, f. 46.
Storingsrepresentant
Liltved, Tore A., f. 39.
Storingsrepresentant. (Förfall vid 41:a
sessionen; ersatt av Kaci
Kullmann Five; se under Suppleanter)
Syse, Jan P., f. 30.
Storingsrepresentant

Varamedlemmer

Five, Kaci Kullmann, f. 51.
Storingsrepresentant
Løken, Johan C., f. 44.
Storingsrepresentant
Finstad, Eva R., f. 33.
Storingsrepresentant

Mauritzen, Sverre, f. 43.
Storingsrepresentant

Fremskrittspartiet (FrP)

<i>Medlemmer</i>	<i>Varamedlemmer</i>
<i>Hagen, Carl I.</i> , f. 44. Stortingsrepresentant	<i>Alvheim, John</i> , f. 30 Stortingsrepresentant
<i>Skjervengen, Pål Atle</i> , f. 60. Stortingsrepresentant	<i>Marcussen, Jens</i> , f. 26. Stortingsrepresentant
<i>Solholm, Lodve</i> , f. 49. Stortingsrepresentant	<i>Hillgar, Oscar D.</i> , f. 45. Stortingsrepresentant

Sosialistisk Venstreparti (SV)

<i>Medlemmer</i>	<i>Varamedlemmer</i>
<i>Lunde, Kjellbjørg</i> , f. 44. Stortingsrepresentant	<i>Aunet, Per</i> , f. 40. Stortingsrepresentant
<i>Houg, Tora Aasland</i> , f. 42. Odelstingets president	<i>Chaffey, Paul</i> , f. 65. Stortingsrepresentant

Kristelig Folkeparti (KrF)

<i>Medlemmer</i>	<i>Varamedlemmer</i>
<i>Alsaker, Svein</i> , f. 40. Stortingsrepresentant	<i>Sævik, Per</i> , f. 40. Stortingsrepresentant
<i>Haugen, Helga</i> , f. 32. Stortingsrepresentant	<i>Røyseland, Borghild</i> , f. 26. Stortingsrepresentant

Senterpartiet (Sp)

<i>Medlem</i>	<i>Varamedlem</i>
<i>Jakobsen, Johan J.</i> f. 37. Stortingsrepresentant	<i>Lahnstein, Anne Enger</i> , f. 49. Stortingsrepresentant

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 27 februari 1992)

<i>Bildt, Carl</i> , f. 49. Statsminister (m)	<i>Davidson, Inger</i> , f. 44. Civilminister (kds)
<i>af Ugglas, Margaretha</i> f. 39. Utrikesminister (m)	<i>Odell, Mats</i> , f. 47. Kommunikationsminister (kds)
<i>Dinkelspiel, Ulf</i> , f. 39. Europa- och utrikeshandelsminister (m)	<i>Friggebo, Birgit</i> , f. 41 Kultur- och invandrarminister (fp)
<i>Johansson, Olof</i> , f. 37. Miljöminister samt minister för nordiskt samarbete (c)	<i>Hellsvik, Gun</i> , f. 42. Justitieminister (m)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 20 oktober 1992)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Andersson, Sten</i> , f. 23. F.d. minister	<i>Fransson, Jan</i> , f. 39. Byrådirektör
<i>Carlsson, Ingvar</i> , f. 34. F.d. statsminister. (Förfall vid 41:a sessionen; ersatt av Hans Gustafsson; se under Suppleanter)	<i>Gustafsson, Hans</i> , f. 23. Riksdagsledamot.
<i>Exner, Lahja</i> , f. 39. Textilarbetare	<i>Sörestedt, Birthe</i> , f. 43. Socionom
<i>Håkansson, Per-Olof</i> , f. 41. Byggnadsingenjör	<i>Johansson, Anita</i> , f. 44. Undersköterska
<i>Öhrsvik, Lena</i> , f. 44. Kurator	<i>Svensson, Nils T.</i> , f. 40. Ombudsman
<i>Hellström, Mats</i> , f. 42. F.d. minister	<i>Sandberg-Fries, Yvonne</i> , f. 50. Avdelningschef
<i>Dahl, Birgitta</i> , f. 37. F.d. minister. (Förfall vid 41:a sessionen; ersatt av Anita Johansson; se under Suppleanter)	<i>Svarberg, Karl-Erik</i> , f. 30. Rektor
<i>Oscarsson, Berit</i> , f. 40. Studiesekreterare	<i>Poromaa, Bruno</i> , f. 36. Gruvarbetare

Moderata samlingspartiet (m)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Komstedt, Wiggo</i> , f. 37. Försäljningschef.	<i>Eriksson, Ingvar</i> , f. 36. Lantbrukare
<i>Koch, Inger</i> , f. 34. Laboratorieassistent	<i>Danielsson, Bertil</i> , f. 36. Lantbrukare
<i>Andersson, Arne</i> , f. 28. Lantbrukare. (Förfall vid 41:a sessionen; ersatt av Filip Fridolfsson; se under Suppleanter)	<i>Fridolfsson, Filip</i> f. 23. Fabrikör
<i>Nyhage, Hans</i> , f. 24. Rektor	<i>Knutson, Göthe</i> , f. 32. Redaktör
<i>Svensson, Sten</i> , f. 37. Informationschef	<i>Hemmingsson, Ingrid</i> , f. 25. Riksdagsledamot, f.d. lärare

Folkpartiet (fp)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Jonsson, Elver</i> , f. 36. Postiljon	<i>Halvarsson, Isa</i> f. 37. Tandläkare
<i>Bergdahl, Hugo</i> , f. 28. Flottiljpolis	<i>Norberg, Gudrun</i> , f. 38. Riksdagsledamot

Centerpartiet (c)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Andersson, Marianne</i> , f. 42. Ekonom	<i>Gustavsson, Stina</i> , f. 35. Hushållslärare
<i>Svärd, Anders</i> , f. 39. Vägmästare	<i>Hansson, Agne</i> , f. 38. Ämneslärare

Ny demokrati (nyd)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Ulfvengren, Richard</i> , f. 65. Projektledare	<i>Moquist, Lars</i> , f. 38. Avdelningsdirektör

Kristdemokratiska samhällspartiet (kds)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Näslund, Ingrid</i> , f. 34. Adjunkt. (Förfall vid 41:a sessionen; ersatt av Liisa Rulander; se under Suppleanter)	<i>Rulander, Liisa</i> f. 48. Familjehemsförälder

Vänsterpartiet (v)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Werner, Lars</i> , f. 35. Ombudsman. (Förfall vid 41:a sessionen; ersatt av Berith Eriksson; se under Suppleanter)	<i>Eriksson, Berith</i> f. 39. Förskollärare

Saklista

för 41:a sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Med * försedda saker tas ej upp på saklistan för sessionen)

A. Medlemsförslag/Utskottsförslag

- A 983/j Medlemsförslag om en nordisk beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete (väckt av Ylva Annerstedt samt Marianne Andersson, Knud Glønborg, Stina Gustavsson, Elver Jonsson, Anneli Jäättteenmäki, Håkan Nordman och Ingrid Näslund)
- A 985/e Medlemsförslag om uppbyggnad av samisk turistnäring (väckt av Elver Jonsson samt Marianne Jelved, Anna-Kaarina Louvo och Mats Nyby)
- A 987/s Medlemsförslag om socialt utsatte grupper (stillet af Hjörleifur Guttormsson samt Claes Andersson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 989/k Medlemsförslag om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna (väckt av Eeva Turunen samt May Flodin, Anneli Jäättteenmäki, Markku Laukkanen, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Maija Perho Santala och Markku Rossi)
- A 991/e Medlemsförslag om global oppvarming og teknologi for energieffektivitet og fornybare energiformer (TEF) (reist av Tora Aasland Houg samt Claes Andersson, Hjörleifur Guttormsson, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 993/k Medlemsförslag om ett nordiskt notbibliotek (väckt av Per Olof Håkansson)
- A 995/s Medlemsförslag om den nordiska arbetsrätten (väckt av Mats Nyby samt Sten Andersson, Birgitta Dahl, Hans E. Erenbjerg, Lahja Exner, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Åshild Hauan, Mats Hellström, Sinikka Hurskainen, Hans Jørgen Jensen, Anita Johansson, Anker Jørgensen, Paavo Lipponen, Marit Rotnes, Birte Weiss och Lena Öhrsvik)

- A 997/m Medlemsforslag om internasjonale atferdsregler for miljøpolitikk (reist av Jan P. Syse samt Árni M. Mathiesen, Geir H. Haarde, Wiggo Komstedt, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage og Sten Svensson)
- A 999/e Medlemsforslag om bæredyktig energiplanlægning i Norden (stillet af Hjørleifur Guttormsson samt Claes Andersson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 1000/e Medlemsforslag om konkrete bistandsinsatser i Baltikum (væckt av Elver Jonsson samt Hugo Bergdahl, Anneli Jäätteenmäki och Anna-Kaarina Louvo)
- *A 1005/s Medlemsforslag om framtidens äldreomsorg (væckt av Lena Öhrsvik samt Marianne Andersson, May Flodin, Agne Hansson, Åshild Hauan, Birgitte Husmark, Hans Jørgen Jensen, Olof Salmén, Anders Svärd och Pekka Tuominen)
- A 1006/e Medlemsforslag om nordiskt samarbete inom bistandsområdet (væckt av Marianne Andersson samt Agne Hansson, Elver Jonsson, Ingrid Näslund, Olof Salmén och Anders Svärd)
- A 1007/m Medlemsforslag om atomsikring i Nordområdene (reist av Haakon Blankenborg samt Sten Andersson, Dorte Bennedsen, Birgitta Dahl, Jóannes Dalsgaard, Kirsti Kalle Grøndahl, Thor-Eirik Gulbrandsen, Mats Hellström, Anker Jørgensen, Paavo Lipponen, Poul Nielson, Mats Nyby og Rannveig Guðmundsdóttir)
- A 1008/k Medlemsforslag om att tillgodogöra och aktivera folkrörelsernas arbete i Norden (væckt av Markku Laukkanen samt Marianne Andersson, May Flodin, Carl I. Hagen, Timo JärviLahti, Grete Knudsen, Markku Rossi och Olof Salmén)
- A 1009/k Medlemsforslag om at gøre projekt Nordjobb permanent (stillet af J.K. Hansen samt Maria Kaisa Aula, Dorte Bennedsen, Knud Glønborg, Thor-Eirik Gulbrandsen, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Grete Knudsen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Otto Steenholdt og Eeva Turunen)
- A 1010/m Medlemsforslag om ett renare Västerhav (væckt av Marianne Andersson samt Stina Gustavsson, Agne Hansson, Timo JärviLahti, Eeva-Liisa Moilanen, Heikki Riihijärvi, Otto Steenholdt och Anders Svärd)

- A 1011/k Medlemsförslag om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden (väckt av Markku Rossi samt Marianne Andersson, Timo Järvilahti, Eeva-Liisa Moilanen, Ingrid Näslund, Heikki Riihijärvi, Otto Steenholdt och Lena Öhrsvik)
- A 1012/m Medlemsförslag om export af miljøfarligt affald til udviklingslande og Østeuropa (stillet af Dorte Bennedsen samt Birgitta Dahl, Jóannes Dalsgaard, Hjörleifur Guttormsson, Birgitte Husmark, J.K. Hansen, Anker Jørgensen, Helen Jørgensen, Otto Steenholdt, Anders Svård og Birte Weiss)
- A 1013/m Utskottsförslag om förbud mot fångst av fredade fågelarter i länderna kring Medelhavet (framlagt av miljöutskottet)
- *A 1014/s Medlemsförslag om insatser för att minska alkoholkonsumtionen i Norden (väckt av Svein Alsaker och Lena Öhrsvik)
- A 1015/k Utskottsförslag om höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris (framlagt av kulturutskottet)

B. Ministerrådsförslag

- B 130/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1993 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 131/m Ministerrådsförslag om arbetsprogram 1993 - 1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

D. 1993 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *13/1989/k Utbildnings- och praktikantutbytesarbete med EG
- *27/1989/m Samordnad trafik- och trafiklärarutbildning (p. 3)
- *30/1989/s Utbildning och legitimation för kiropraktorer
- *31/1989/s Hjälpmedelsförsörjning för handikappade
- *33/1989/s Ökade insatser inom barn- och familjepolitiken
- *35/1989/s Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden
- *36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar (p. 2)
- *37/1989/m Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
- *45/1989/e Uppföljning av arbetsprogram Norden i Europa 1989-1992
- *20/1990/m Internationellt samarbete om export av avfall
- *21/1990/m Nätverk för renare teknologier
- *24/1990/m Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
- *26/1990/s Telekommunikationer för handikappade

- *29/1990/s Åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention
- *30/1990/s Homosexuellas sociala situation
- *31/1990/m Toxikologiskt institut
- *32/1990/s Program mot ungdomsarbetslösheten
- *2/1991/s Förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade
- *9/1991/j Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
- *10/1991/j Lagstiftning rörande skuldsanering
- *11/1991/j Lagstiftning rörande grupptalan
- *12/1991/j Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
- *14/1991/j Rösträtt vid parlamentsval i annat nordiskt land
- *16/1991/j Genomgång av Helsingforsavtalet
- *17/1991/j Ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45
- *18/1991/m Ändring i den nordiska transportöverenskommelsen
- *21/1991/e Nordiska el-högsäpänningsnätet som "common carrier"
- *24/1991/e Koncernfacklig samverkan i Norden
- *25/1991/m Beräkningsmodell för grön BNP
- *26/1991/s Internationella standardregler för handikappade
- *27/1991/s Samnordiska brandskyddsbestämmelser
- *30/1991/k Nordplans framtida verksamhet
- *31/1991/k Arbetsprogram för ändrad finansiering av kultursektorns organ
- *33/1991/k Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd
- *34/1991/k Försöksprojekt Radio Scandinavia
- *35/1991/k Nordens År i Kalmar 1997
- *37/1991/k Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
- *40/1991/e Ekonomiskt och kulturellt samarbete med Östersjöländerna
- *42/1991/j Kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati
- *43/1991/j Stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum
- *45/1991/k Stipendier för folkhögskolestuderande från Baltikum och Östeuropa
- *47/1991/k Kultursamarbete med Baltikum och Östeuropa
- *50/1991/m Miljöbistånd till Baltikum
- *51/1991/m Förstärkning av Östersjökonventionen
- *52/1991/m Revision av Östersjökonventionen
- *53/1991/m Förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet
- *55/1991/s Förstärkning av den nordiska modellen
- *1/1992/s Insatser mot epilepsi
- *3/1992/s Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
- *4/1992/s Utökad nordisk arbetsmiljöstatistik
- *5/1992/s Nordiska sjömanspensioner
- *6/1992/s Samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn
- *7/1992/s Nordisk färdtjänst
- *8/1992/s Gränsöverskridande färdtjänst
- *9/1992/m Handikappanpassning av internationella persontransporter

- *10/1992/s Nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa
- *11/1992/s Nordbors rättigheter i Norden
- *12/1992/s Utbildningsprogram för utveckling av social service (NOPUS)
- *13/1992/s Ny nordisk konvention om social trygghet
- *14/1992/e Förstärkning av Nordisk industrifond
- *15/1992/e Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
- *16/1992/e Åtgärder för att stimulera till innovationer i näringslivet
- *17/1992/e Förhöjning av Nordiska utvecklingsfondens kapital
- *18/1992/j Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
- *19/1992/s Samnordisk specialistutbildning inom barnomsorgen
- *20/1992/j Stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen
- *21/1992/m Satsningar på det nordiska gränsregionala samarbetet
- *22/1992/m Gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige
- *23/1992/m Nordiskt samarbetsprogram för fiskeri 1993-1996
- *24/1992/k Samarbete på trafikutbildningens område
- *25/1992/k Nordisk textil sommarakademi
- *26/1992/k Nordiskt revyfackligt nätverkssamarbete
- *27/1992/k Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
- *28/1992/k Handlingsprogram för vuxenutbildningen - Voks Frem (1992-1996)
- *29/1992/b Budgetutskottets kontrolluppgifter 1991
- *30/1992/p Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
- *31/1992/p Samarbete i det arktiska området
- *32/1992/e Norden i det nya Europa

E. 1992 Skriftliga frågor

- 65 Skriftligt spørgsmål til Norges regering angående omregningsmetoder av fiskemengdene (stillet av Otto Steenholdt)
- 66 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående nordboruiner i Grønland (stillet av Otto Steenholdt)
- 67 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående transport af atomaffald i nordiske farvande (stillet af Dorte Bennedsen)
- 68 Skriftlig fråga till Danmarks, Finlands och Islands regeringar angående ratificering av vissa ILO-konventioner (ställd av Lena Öhrsvik)
- 69 Skriftlig fråga till Sveriges regering angående ratificering av vissa ILO-konventioner (ställd av Lena Öhrsvik)
- 70 Skriftlig fråga till Norges regering angående ratificering av vissa ILO-konventioner (ställd av Lena Öhrsvik)

- 71 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete på informationsteknologi- och datakommunikationsområdet (ställd av Berit Oscarsson)
- 72 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående genomförandet av skogsdeklarationen som antogs vid UNCED-konferensen i Rio (ställd av Anneli Jäätteenmäki)

Dokument

- 1 Regler för sessionens genomförande
- 2 Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid (inkl. rapporten från statsministrarnas personliga representanter)
- 3 Utrikespolitisk redogörelse

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Århus Rådhus. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m.m. disponerades olika lokaler i Århus Rådhus och Århus Kongreshus.

Plenarmöten

Måndagen den 9 november kl. 13.00 - 14.30

Tisdagen den 10 november kl. 15.00 - 21.15

Onsdagen den 11 november kl. 09.00 - 15.30

Utskottsmöten

Budgetutskottet

Måndagen den 9 november kl. 16.00 - 18.00

Tisdagen den 10 november kl. 11.00 - 12.00

Juridiska utskottet

Måndagen den 9 november kl. 16.00 - 17.00

Tisdagen den 10 november kl. 11.00 - 12.00

Kulturutskottet

Måndagen den 9 november kl. 16.00 - 19.00

Socialutskottet

Tisdagen den 10 november kl. 11.00 - 12.30

Miljöutskottet

Tisdagen den 10 november kl. 11.00 - 12.30

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 9 november kl. 11.00 - 12.00

Tisdagen den 10 november kl. 11.00 - 12.30

Presidiemöten

Måndagen den 9 november kl. 16.00 - 17.05

Tisdagen den 10 november kl. 15.40 - 15.55

Särskilda arrangemang

Söndagen den 8 november

Middag i Musikhuset i Århus

Värd: Nordisk Råds Danske Delegation

Tisdagen den 10 november

Supé i Musikhuset Århus.

Värd: Århus Byråd.

PROTOKOLL

Protokoll

Första mötet

Måndagen den 9 november 1992 kl. 13.00 - 14.30

President: Ilkka Suominen (1-6)

Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president
2. Godkännande av medlemslistan
3. Fastställande av saklista för sessionen
4. Regler för sessionens genomförande (Dokument 1) samt meddelande om voteringsordningen
5. Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid (inkl. rapporten från statsministrarnas personliga representanter) (Dokument 2). Statsministrarnas redogörelse
6. Utrikespolitisk redogörelse (Dokument 3)

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

President **Suominen**: Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar! Jag hälsar Er alla hjärtligt välkomna till rådets 41:a session. På vägnar av Nordiska rådet vill jag framföra ett varmt tack till Århus stad och borgmästare Torkild Simonson för den hjälpsamhet Ni här i Århus har visat Nordiska rådet i sessionsförberedelserna och för den gästfrihet Ni visar oss under dessa dagar bland annat genom att ställa Ert fina rådhus till vårt förfogande.

Sedan vi senast var samlade till session har en nordisk vän lämnat oss för alltid. Ledamoten av Svenska Akademien, författaren Per Olof Sundman, var medlem av Nordiska rådet åren 1969-80. Han var en hängiven nordist och gjorde stora insatser för det nordiska samarbetet såväl inom Föreningen Norden som i de bilaterala nordiska kulturfonderna. Per Olof Sundman erhöll Nordiska rådets litteraturpris år 1968. Låt oss med en stunds tystnad hedra hans minne.

Nordiska rådets 41:a session är en historisk session. För första gången kommer vi i plenarförsamlingen att officiellt debattera utrikes- och säkerhetspolitiska frågor på basen av den redogörelse som utrikesminister Thorvald Stoltenberg kommer att avge här i dag.

Denna session har emellertid förutsättningar att bli betydelsefull också på ett annat sätt, nämligen som slutpunkten för det förnyelsearbete som sedan några år tillbaka har pågått inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Det är angeläget vi nu med anledning av den redogörelse statsminister Gro Harlem Brundtland kommer att avge får en debatt om prioriteringar och om organisation

för det framtida samarbetet som gör det möjligt att dra de politiska slutsatserna av den process vi är inne i.

Vi måste av formella orsaker gå vidare till sessionen i Oslo med de ändringar av avtal och arbetsordningar som blir nödvändiga. Vi måste också med förnyade krafter ägna oss åt innehåll i vårt arbete. I statsministrarnas dokument finns flera viktiga prioriteringar kring vilka vi sedan tidigare är eniga. Nya initiativ och en politisk vilja att genomföra dem i praktiken är nu nödvändiga om vi skall kunna skapa förtroende för vårt arbete såväl inom som utanför Norden. Det nyvärderingsarbete som vi har utfört på olika håll inom vår organisation har stärkt oss i denna uppgift.

Jag förklarar Nordiska rådets 41:a session öppnad.

2

Godkännande av medlemslistan

Den utdelade medlemslistan, upprättad i enlighet med § 4 i Nordiska rådets arbetsordning, godkändes.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Kaci Kullman Five för denna dag ersatts av Sverre Mauritzen, Markku Laukkanen för denna dag ersatts av Kimmo Sasi och att Arne Andersson för denna dag samt för resten av sessionen ersatts av Filip Fridolfsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i enlighet med det utdelade förslaget med tillägg av utskottsförslag A 1015/k om höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris samt Dokument 3: utrikespolitisk redogörelse.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

4

Regler för sessionens genomförande (Dokument 1) samt meddelande om voteringsordningen

Presidiet hade i Dokument 1 föreslagit vissa regler för sessionens genomförande, såsom tidsbegränsning av talartiden i debatterna samt regler för replikskiftet och beträffande tillämpningen av frågeinstitutet.

Presidenten meddelade att enligt § 12 i Nordiska rådets arbetsordning kan rekommendation, yttrande eller annat beslut tas med acklamation.

Omröstning sker när presidenten eller vald medlem så begär. Omröstning sker med omröstningsapparat eller genom namnupprop.

För att anta beslut erfordras att minst hälften av de närvarande medlemmarna röstar ja. Vid votering medelst voteringsapparat har medlemmarna på sina platser voteringsknappar med beteckningarna "ja", "nej" resp. "afstår".

Medlemmarna kallas till votering med en ringklocka som ringer ca 5 minuter innan votering kommer att ske.

Presidiets förslag bifölles.

5

Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid (inkl. rapporten från statsministrarnas personliga representanter) (Dokument 2). Statsministrarnas redogörelse

Statsminister **Gro Harlem Brundtland**: President! Debatten om framtiden for det nordiske samarbeidet har i de siste årene hatt to kjennetegn: På den ene siden har stadig flere lagt vekt på betydningen av et nært samarbeid mellom de nordiske land, ikke minst i lys av de store forandringene i Europa. På den andre siden er det kommet til uttrykk ønske om å reformere det nordiske samarbeid for å sette landene bedre i stand til å møte nye behov. Dette er ikke minst kommet til uttrykk i debattene her i Rådet og gjennom medlemsforslagene til sesjonene her i Nordisk Råd.

Disse to utfordringene ligger også til grunn for det initiativ statsministrene tok under sitt møte i Mariehamn for ett år siden. Dengang gav vi våre personlige representanter i oppdrag å utrede videreutviklingen av det nordiske samarbeidet. Vi konstaterte at tidligere forsøk på å vurdere deler av samarbeidet ikke hadde gitt den nye giv som vi trenger. Derfor var det naturlig at statsministrene selv tok initiativet til en grundig gjennomgang.

Da vi møttes i Mariehamn, så vi alle den store betydningen som samarbeidet mellom våre land vil ha i fremtiden, ikke minst i lys av alle mulighetene og utfordringene fra det nærmere samarbeidet i Europa. I nordisk politikk er det bred enighet om at det nordiske samarbeid spiller en viktig rolle for å bevare og utvikle felles verdier og samfunnssystemer som de vi har utviklet i våre land. For alle våre land gjelder det at nordisk samarbeid er ett av våre viktigste redskaper for å fremme våre nasjonale interesser, både regionalt og i internasjonal sammenheng.

Men vi så også at det nordiske samarbeidet trenger reformer. Store deler av dagens nordiske samarbeidsapparat ble til som svar på nordiske utfordringer i en nordisk ramme. Med årene har vi i økende grad møtt utfordringer som har sitt utspring utenfor vår nordiske krets. Det har ført til at deler av det formelle samarbeidsapparatet har arbeidet med saker som landene selv har valgt å løse i andre fora. Det er blitt for mye byråkrati og for lite politikk.

Det er en viktig premis for vår videre innsats at vi ikke ser samarbeid mellom de nordiske land i bredere europeiske og internasjonale rammer som EFTA, EF, GATT og FN, som et uttrykk for at det nordiske samarbeidet fungerer dårlig. Det skulle da bare mangle. Tvert imot bør det oppfattes som en styrke for de nordiske land og ikke en svakhet ved det nordiske samarbeidet at viktige nordiske interesser kan tilgodeses i bredere fora som vi har felles utenfor Norden. Det ville være stikk i strid med nordiske interesser hvis vi skulle lukke oss inne i vår egen nordiske krets. Det er et stort gode for våre land at vi kan delta i flere slike brede samarbeidsrammer.

På samme måte er det grunnlag for å si at våre lands deltakelse i bredere europeisk samarbeid også er en videreføring av det nordiske samarbeidet. EØS-avtalen er ikke bare en viktig avtale for EFTA og for EF, det er også den viktigste nordiske samarbeidsavtalen på mange tiår. Med denne avtalen når vi nemlig målet om et nordisk hjemmemarked, og vi vil se styrket samarbeid på kryss og tvers i Norden på en lang rekke områder. Dette vil komme nordiske bedrifter, organisasjoner og innbyggere til gode.

Rapporten fra våre personlige representanter er optimistisk. Den legger forholdene til rette for at et mer meningsfylt nordisk samarbeid kan se dagens lys. En mellomrapport ble lagt fram i forbindelse med sesjonen i Helsingfors i mars måned. Sluttrapporten ble presentert under vårt møte på Bornholm den 17. og 18. august, og ble deretter oversendt Nordisk Råd. Rapporten, statsministrenes erklæring fra Bornholm og i flere tilfeller egne redegjørelser fra statsministrene, har ligget til grunn for debatter om nordisk samarbeid i flere av våre nasjonalfor-samlinger. Sammen med denne redegjørelsen her i dag har vi dermed et godt grunnlag for morgendagens debatt i Nordisk Råd.

Siden møtet på Bornholm i august har representanter for statsministrene arbeidet videre med forslag til oppfølging av den sluttrapporten vi der fikk. Denne oppfølgingsrapporten vil vi slutføre etter at vi har morgendagens debatt bak oss, men jeg vil allerede nå omtale noen sentrale forslag i dette arbeidet.

Debattene i landene har vist at det er bred støtte for de aller fleste reformfor-slag. Det er vårt ønske at debatten ved denne sesjonen skal markere en ny start for det nordiske samarbeidet, slik at vi alle kan stå bedre rustet i møte med 1990-årenes utfordringer.

Vår oppgave i dag er å organisere oss slik at vi håndterer oppgavene på det nivå der de best lar seg løse. Og da er utfordringen i grove trekk delt i to: Vi må sørge for et nært samarbeid i Norden om de saker som er av felles nordisk interesse. Her har vi gode tradisjoner å bygge på og mange oppgaver å løse. Samtidig må vi sørge for nye tilpassede samarbeidsformer mellom de nordiske land for å ivareta våre interesser i det europeiske samarbeid.

Vår første utfordring er å innrette samarbeidet slik at det kan gi håndfaste resultater på områder av felles nordisk interesse.

Da er det viktig at vi nå kan samle våre ressurser om nordisk samarbeid på områder der vi trenger og ønsker resultater. For det er mange oppgaver som best kan løses på regionalt nivå her i Norden. Dette gjelder også for de selvstyrende områdene Grønland, Færøyene og Åland, som fortsatt vil beholde sin unike posisjon i et nordisk samarbeid hvor dette i seg selv gir en dimensjon i det mellom-folkelige samarbeid og markerer mangfoldet i dagens samarbeid.

En viktig del av det nordiske samarbeidet har vært og vil fortsatt være bygd på uformelle kontakter mellom landene. Disse uformelle kontaktene utgjør kanskje det viktigste nettverket vi har mellom våre land. Slike kontakter åpner for raske initiativ; de åpner for samarbeid mellom to eller flere land som har felles interesser.

Samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål har i de siste årene fått en sentral rolle i det uformelle samarbeidet regjeringene imellom. Vi vet alle at dette var et område som tidligere vanskelig lot seg innpasse. I dag er situasjonen en annen. Samtlige land har i dag interesse av nær nordisk kontakt. Hyppigere møter mellom utenriksministrene har lagt bedre grunnlag for felles nordisk opptreden. Bistandsministrene har lang erfaring med å samordne nordiske syn i internasjonale fora. Etter den kalde krigen har også forsvarsministermøtene fått et nytt innhold. Fredsbevarende operasjoner i FNs regi er et tradisjonelt tema for de nordiske forsvarsministrene. Dette tema er blitt enda viktigere.

Utenriks- og sikkerhetspolitikk står nå også sentralt på statsministermøtene. Erklæringen fra Bornholm i august om russisk tilbaketrekning fra Baltikum er en ny markering av felles nordisk opptreden i viktige regionale spørsmål. De nordiske land følger utviklingen i Baltikum nøye og legger avgjørende vekt på respekt for inngåtte avtaler og de vedtak som ble fattet ved KSSE-toppmøtet i Helsingfors i juli.

Koordineringen av den nordiske innsatsen vil være viktig i forhold til utviklingen av samarbeidet med våre naboer i øst. Det gjelder i forhold til Baltikum og i forhold til Russland. Vi har alle interesse av at demokratiet får fotfeste og at samfunnsøkonomien begynner å virke. Ikke minst står vi alle overfor store miljøutfordringer fra øst. Her vil nordisk samordning være av stor betydning i årene som kommer.

Utenrikspolitiske spørsmål har ofte stått på dagsordenen i Nordisk Råd i egentlig forstand. Vi ønsker å bidra til at debattene om slike spørsmål blir meningsfylte og givende. Den norske utenriksministerens redegjørelse gir for første gang anledningen til debatt, etter en skikkelig forberedelse, om utenrikspolitiske spørsmål. Det er nå opp til regjeringene og Nordisk Råd i samarbeid å legge forholdene til rette for at denne meningsutveksling kan gi oss det utbyttet som vi alle ønsker.

I årene som kommer vil det være særlig interesse for europapolitiske spørsmål. Det vil fortsatt være slik at utformingen av europapolitikken skjer i et samspill mellom regjeringene og de nasjonale parlamentene. Men vi legger vekt på at Nordisk Råds debatter om europeiske og regionale samarbeidsspørsmål kan bidra til å skape felles nordiske referanser for landenes europapolitikk. En viktig forutsetning er at parlamentarikerne tar med seg erfaringene fra Nordisk Råd hjem til sine nasjonale parlamenter, og at vi sammen forankrer felles nordiske holdninger nettopp der. Det vil styrke den nordiske dimensjon i nasjonal politikk når vi hver for oss trekker opp linjene for vår nasjonale europapolitikk.

Når det gjelder det formelle samarbeidet, har vi vært enige om en sterkere konsentrasjon, mer aktivt politisk engasjement fra regjeringene og en viss nedbygging av sekretariatfunksjonene. Fagministrene skal i sterkere grad engasjeres på sine områder. Vi ønsker at politiske behov i større grad skal styre vårt samarbeid.

Mens arbeidet i dag er spredt på en lang rekke områder med svak samordning, går vi inn for å innrette arbeidet i Nordisk Ministerråd rundt utvalgte satsingsområder. Statsministrene legger vekt på følgende områder: Kultur - og her legger vi opp til å skille ut allmennkulturen som eget område - forskning og utdanning, miljø, innbyggernes rettigheter, økonomi - i dette området er det naturlig å medregne bl.a. energi, infrastruktur og regionale spørsmål, fiske og endelig juridiske spørsmål.

I den videre planleggingen av det formelle regjeringssamarbeidet vil vi legge disse satsingsområdene til grunn. Dette er en forenkling, men det er slett ingen nedbygging. Siktemålet er å medvirke til at ministre og embetsmenn selv tar større del av ansvaret for å sette dagsorden etter løpende behov. Der ministre og embetsmenn ser behov for å møtes, der skal de og bør de møtes. Men de bør gjøre det innenfor en struktur og en organisasjon som ser våre samarbeidsområder i egentlig sammenheng. Den nordiske samarbeidskomiteen bør i samarbeid med Generalsekretæren og i dialog med ministre og embetsmenn finne fram til en hensiktsmessig arbeidsform innen en slik ramme.

Prioritering av et samarbeidsområde betyr ikke nødvendigvis økt tilførsel av ressurser fra Ministerrådets budsjett. På mange områder, f.eks. samferdsel og energi, kan vi gjennom nordisk samarbeid legge grunnlaget for felles prosjekter mellom to eller flere land. Men gjennomføringen av slike prosjekter krever helt andre finansieringsopplegg enn det våre felles budsjetter kan make.

Satsingsområdene åpner for bedre politisk styring og prioritering av ressursene. Mens dagens regjeringssamarbeid har vært splittet opp i over tjue sektorer, åpnes det nå for å tenke samlet omkring de sju satsingsområdene. Dette gjelder ved utarbeidelse av budsjettet, planleggingsdokumenter og annen samlet innsats.

En slik inndeling vil også åpne for mer meningsfull dialog med Nordisk Råd. Blant annet bør Rådet kunne trekkes med i budsjettbehandlingen. Det vil bl.a. være naturlig at Nordisk Råd får mulighet til å foreslå omprioritering innenfor budsjettets ramme. Såfremt Rådet innenfor rammen gir presise prioriteringer, bør Ministerrådet følge disse, og eventuelle avvik må i tilfelle begrunnes overfor Rådet.

Siden Bornholm-møtet har det vært en interessant debatt om den varslede nysatsingen på kultursamarbeidet. Det er gledelig at det er så bred støtte for å satse sterkere på vår nordiske kultur, vår identitet og vårt språkfelleskap. Norden er en liten kulturkrets som møter utfordringer fra mange kanter, ikke minst fra den internasjonale medieutviklingen.

Våre personlige representanter foreslo i august opprettelsen av et nytt nordisk kulturfond. Vi har merket oss flere innvendinger mot tanken om et nytt fond, bl.a. fra kulturutvalget i Rådet og fra kulturministrene.

I Bornholm-erklæringen understreket vi ønsket om å få til en vesentlig nysatsing på kulturområdet, men vi bandt oss ikke til formen. Vi vil ha en satsing som gjør det mulig å integrere den nordiske kultursatsingen i de nordiske lands kulturpolitikk. Da må ministre og parlamentarikere ha mer direkte styring med den satsingen.

På denne bakgrunn går vi inn for omprioriteringer som vil fristille ressurser til en vesentlig nysatsing på kultur i 1994-budsjettet. Sett i forhold til dagens bevilgning til kultur foreslår vi en 25 pst. økning, fordelt på de to områdene

kultur og utdanning. To tredjedeler av økningen bør gå til kultur og én tredjedel til utdanning. Siktemålet bør være at de to satsingsområdene kultur og forskning og utdanning i 1996 legger beslag på 50 pst. av budsjettmidlene.

Vi foreslår videre at satsingen på miljøområdet minst holdes på et uforandret nivå. Det nordiske miljøsamarbeidet står overfor store oppgaver, både når det gjelder å bekjempe forurensninger i luft og vann og i nærområdene omkring Norden. Sammen har vi mye å hente gjennom en samling om felles nordiske holdninger i det internasjonale miljøsamarbeidet.

De nødvendige nedskjæringer fordeles på øvrige budsjettposter.

I månedene som kommer bør kulturministrene og utdanningsministrene, i samråd med Nordisk Råd, foreta en samlet politisk vurdering av nysatsingen på kultur og utdanning. Dette arbeidet bør resultere i ministerrådsforslag til sesjonen i Oslo, slik at vi kan få en politisk debatt om denne nysatsingen på viktige områder.

Så til vår andre utfordring, å utvikle samarbeidet vårt i europeiske fora. Her vet vi med sikkerhet at vi får mange felles oppgaver i årene som kommer. Det vil handle om samarbeidet innenfor rammen av EØS som åpner nye muligheter for å styrke arbeidet for nordiske interesser og verdier i Europa.

Det vil også handle om vårt direkte forhold til EF.

Sverige og Finland har søkt om medlemskap, og Norge vil nok gjøre det innen utgangen av måneden. Det betyr at tre nordiske land vil forhandle om medlemskap fra 1993. Denne gangen skjer utvidelsen av EF mot nord, nå er det det nordlige Europa som skal sette sitt preg på et mangfoldig europeisk fellesskap. Det vil bli separate, men parallelle forhandlinger. Her har vi store interesser i å holde en nær og løpende kontakt. Det nordiske samarbeidet bør både faglig og politisk kunne bli en viktig ressurs til gjensidig støtte i denne historiske prosessen.

I EØS og EF vil den viktigste fasen av beslutningsprosessen være den der forslag til beslutninger blir utviklet, formet og påvirket. Her har de nordiske landene helt nye sjanser til å fremme initiativ, til å prege beslutningene og til å arbeide for gjennomslag for felles interesser. Vi har lange tradisjoner med et nært samarbeid på lov- og regelverksiden. Vi har et godt utgangspunkt for å samarbeide om felles nordiske holdninger til forslag om nye EØS- og EF-regler.

Særlig viktig er det at de nordiske landene sammen arbeider for at et samarbeidende Europa fører en virkelig sysselsettingsfremmende politikk, noe EØS-avtalen nå åpner nye muligheter til. Den norske regjering, som har formannskapet i EFTA, tok i forrige uke initiativ til at EFTA- og EF-landene samarbeider nærmere om mulighetene for vekst og økt sysselsetting i årene som kommer. Gjennom EØS- og EF-medlemskap får de nordiske land helt nye muligheter til å forme den politiske dagsorden i Europa. Og vi vet alle at løsningen på så mange av våre utfordringer finner vi ikke i hvert enkelt land alene. Vi må søke samarbeid i Norden og i Europa - nå har vi muligheten, og den muligheten må vi gripe.

I europeisk samarbeid vil samtlige nordiske land bli engasjert med et stort antall regjeringsmedlemmer, parlamentarikere og nasjonale eksperter som skal delta i det store nettverket av komiteer og arbeidsgrupper. Det vil verken være mulig eller hensiktsmessig å la de nordiske sekretariater følge arbeidet på alle

disse enkeltområdene. Vi må derfor også utnytte og videreutvikle den unike nordiske tradisjonen med uformelle og tette kontakter på kryss og tvers mellom våre land.

En gjennomgangstone i forslagene til reformer er å sikre bedre politisk styring og engasjement i samarbeidet.

For å sikre løpende fremdrift vil vi innføre prinsippet om et nordisk formannskap som får ansvaret for å koordinere og drive fram samarbeidet på alle nivåer. Ikke minst vil formannskapslandet ha et stort ansvar for å bidra til at viktige saker som kommer på dagsordenen i de ulike komiteer i EØS- og EF-systemet, kan bli gjenstand for nordisk samråd før de kommer til behandling. Dette er et ansvar de nordiske sekretariater ikke kan ta, og det understreker igjen viktigheten av ordningen med et aktivt formannskap og uformelle kontakter.

Med vår deltakelse i EØS i de kommende årene vil det nordiske samarbeidet favne over et bredt register. Det er på denne bakgrunn vi foreslår at statsministrene selv må ta det overordnede ansvar for samarbeidet på regjeringssiden.

Forslaget er svar på spørsmålet om hvordan vi best kan koordinere samarbeidet om saker både på den nordiske og den europeiske dagsorden, og om hvordan vi kan styrke Nordens stemme i Europa. I årene som kommer skal vi både koordinere viktige innenrikspolitiske spørsmål, og vi skal håndtere europeiske saker som er av stor interesse i samtlige nordiske land.

I dag er det slik at koordineringen av det formaliserte nordiske samarbeidet i første rekke er forankret hos en fagminister som samtidig er nordisk samarbeidsminister. Vi må innse at denne ordningen ikke har gitt oss en tilstrekkelig sterk politisk samordning mellom de nordiske lands regjeringer. Utviklingen av samarbeidet mellom utenriksministrene har spilt en positiv rolle. Men med de nye store utfordringene som de nordiske land møter i Europa, er det naturlig at samarbeidet i sterkere grad enn de siste par tiår blir forankret direkte hos regjeringssjefene.

Dette er ikke noe nytt i nordisk samarbeids historie. I den nybrotts tid vi hadde i de første etterkrigsår, spilte også statsministrene en viktig rolle.

Møtene mellom statsministrene skal skje oftere, og de skal forberedes grundig. I tillegg til å diskutere aktuelle spørsmål knyttet til europeisk samarbeid og andre spørsmål av felles interesse skal statsministrene ta stilling til uavklarte saker i det formelle nordiske samarbeidssystemet og trekke opp linjer for det videre samarbeidet. Hjelp meg hvor mange ganger jeg har ønsket meg det gjennom årene, også da jeg selv ikke var statsminister! Statsministeren i det land som skal overta formannskapet, vil selv redegjøre for Nordisk Råd om arbeidsplanene i det kommende år. I forbindelse med sesjonene vil statsministrene også ha regelmessige møter med Presidiet i Nordisk Råd og med representanter for de selvstyrende områder, nettopp for å kunne føre en mer direkte dialog om de aktuelle sakene.

På parlamentarisk hold har enkelte fryktet at statsministrenes mer aktive rolle skal gå på bekostning av parlamentarikernes rolle. Det er vanskelig å forstå en slik problemstilling. Flere av statsministrene har selv som parlamentarikere vært med på sterkt å etterlyse et bedre og mer omfattende engasjement fra regjeringene, slik at det kan bli mer reelt samspill i den politiske prosessen som vi kjenner fra våre egne land mellom regjering og parlament, også mellom parlamenta-

rikere og regjeringer i tilknytning til Rådet for å oppnå resultater. Det er nettopp dette vi ønsker å imøtekomme med våre forslag. Vi foreslår en styrking av kontakten og dialogen mellom regjeringene og parlamentarikerne i Nordisk Råd.

Det har vært debatt om samarbeidsministrenes videre stilling og rolle. Vi legger til grunn at det vil være behov for en minister med særlig ansvar for nordiske saker, både for å avlaste statsministrene og for å kunne ivareta kontakten med Nordisk Råd i saker som naturlig dekker flere fagområder. Samarbeidsministrene vil fortsatt ha en sentral rolle som budsjettministre. De vil også holde løpende kontakt med Den nordiske samarbeidskomiteen som skal ha ansvaret for den daglige koordineringen av det løpende samarbeidet. Komiteen vil bestå av en statssekretær eller høyere embetsmann fra hvert land. Komiteen vil få sitt politiske mandat fra samarbeidsministrene og kan også få oppdrag fra statsministrene.

Statsministrenes arbeid med en nyvurdering av det nordiske samarbeidet har naturlig nok lagt større vekt på å styrke samarbeidet mellom regjeringene. Det er vårt fremste ansvar. Nå er det viktig at også Nordisk Råd gjennomfører sin egen debatt om innretningen av det parlamentariske samarbeidet i nært samarbeid med de nasjonale parlamentarikerne.

For å styrke koordineringen av det samlede nordiske samarbeidet er det i rapporten fremmet forslag om en samlokalisering av Nordisk Råds presidiesekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat. Det er nå opp til Nordisk Råd selv å ta stilling til dette og andre forslag som gjelder Rådets arbeidsform. Dersom vi kan finne et felles grunnlag for en slik samlokalisering, bør arbeidet med dette begynne snarest.

Det har vært reist spørsmål om forslaget fra våre personlige representanter om at regjeringsmedlemmene ikke bør inngå som medlemmer i Rådet. Meningen med dette forslaget har jeg forstått er å fjerne den uklarehet som kan ligge i at ministrene inngår i Rådet, men at de som statsråder i våre nasjonalforsamlinger ikke har stemmerett, og at det følgelig kan reises spørsmål om det er naturlig å kalle dem medlemmer av Rådet.

Men dette er jo et rent formalitetsspørsmål. Vi er enig i det unike i at Nordisk Råds sesjoner er et møtested både for regjeringsmedlemmer og parlamentarikere, og det er det viktig at vi viderefører. I takt med mer meningsfulle debatter ligger forholdene til rette for at denne kontakten faktisk kan bli ytterligere styrket. Så får vi sammen komme fram til hvilken form som er den mest hensiktsmessige.

De forslag som er fremmet for en bedre innretning av det nordiske samarbeidet, krever strengt tatt ingen endring i Helsingforsavtalen. Likevel er det naturlig at avtalen oppdateres nettopp for å gjenspeile og forankre de forandringer i samarbeidets virkemåte og omfang som faktisk finner sted. Etter å ha hørt de nasjonale debattene og debatten her i morgen, tar vi sikte på å fremme et forslag om endringer i Helsingforsavtalen. Det vil også være naturlig med enkelte endringer i Arbeidsordningen for Nordisk Ministerråd.

Forslag til artikkelendringer er gjengitt i kapittel 12 av den rapporten vi mottok på Bornholm. I innledningen til avtalen vil vi understreke ønsket om å videreutvikle samarbeidet i lys av de nordiske landenes utvidede deltakelse i det europeiske samarbeid.

Det tas videre bl.a. sikte på å markere at regjeringene har et særskilt ansvar for å ivareta felles interesser og vurderinger under deltakelse i EØS-samarbeidet. Formannskapslandets ansvar for å samordne regjeringssamarbeidet blir understreket. Statsministrenes ansvar for den overordnede samordningen av nordiske samarbeidsspørsmål må også bli avspeilet i avtalen. Forslaget, som jeg her har omtalt, vil bli fremmet til sesjonen i Oslo i mars 1993.

På bakgrunn av høstens debatter i de enkelte land og ved sesjonen her i Århus bør forholdene nå ligge til rette for at de politiske forslagene raskt kan bli fulgt opp. Rapporten fra oppfølgingsgruppen vil bli oversendt Den nordiske samarbeidskomiteen for gjennomføring. Statsministrene vil motta en statusrapport for dette arbeidet til sitt møte i forbindelse med sesjonen i Oslo i mars neste år.

Som før vil nordisk samarbeid handle om å ta vare på nordiske interesser. Nå får vi en helt ny mulighet til å gjøre dette også i en europeisk sammenheng. Samtidig er det viktige oppgaver som bare kan løses av de nordiske land i samarbeid innenfor Norden.

Vi trenger formelle samarbeidsformer - vi trenger dem i Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd - som er svar på de utfordringene vi nå møter. Men vel så viktig er det at vi pleier de uformelle kontaktene på kryss og tvers i Norden mellom enkeltmennesker, bedrifter, fagbevegelse, andre organisasjoner, parlamentarikere og regjeringer. Norden og det nordiske samarbeid ble ikke opprettet gjennom vedtak eller traktater. Det unike ved det nordiske fellesskapet er jo en kulturell og historisk nærhet som er bygd på våre felles verdier, og på en ekte samhørighet som vi alle føler. Sammen skal vi ta vare på og styrke disse verdiene i årene som kommer.

Presidenten meddelade att debatten om Dokument 2: statsministrarnas redogörelse skulle äga rum under sessionens andra möte följande dag.

6

Utrikespolitisk redogörelse (Dokument 3)

Utenriksminister **Stoltenberg**: President! For denne første utenrikspolitiske redegjørelse i Nordisk Råd er det naturlig å velge "Norden i Europa" som hovedtema, ut fra den sentrale stilling forholdet til og samarbeidet med andre europeiske land inntar i de nordiske lands utenriks- og innenrikspolitikk. Norden må bidra til å bygge et Europa som er preget av fred, arbeid, fordeling, miljøvern, toleranse og trygghet.

I dagens Europa opplever vi igjen krig, arbeidsløshet, nasjonalisme, finanskriser, økonomisk utrygghet og etniske motsetninger. Det er en viktig forskjell fra 1930-årene - i 1990-årene utvikles et forpliktende samarbeid mellom landene i Vest-Europa, som innen tiårets utgang mest sannsynlig også vil omfatte østeuropeiske land. Dette forpliktende samarbeid er ikke et mål i seg selv, men kan bli et verktøy av avgjørende betydning i løsningen av vår nye verdens problemer.

Vi har lang erfaring for at europeisk samarbeid også virker stimulerende på samarbeidet i Norden. Helt siden EFTA-avtalen av 1959 har det europeiske samarbeidet skapt muligheter til å bryte ned barrierer for økonomisk samkvem i Norden. Med EØS-avtalen er det blitt enda klarere at det økonomiske samarbeidet er nært knyttet til forholdet til EF.

Den senere tids uro på valutamarkedet har til fulle vist de nære forbindelser mellom de nasjonale økonomiene i Norden og i hvilken grad de er vevd inn i den øvrige europeiske og internasjonale økonomi. Løsninger for å fremme en gunstig økonomisk utvikling kan ikke finnes i Norden alene. Nordisk samarbeid framstår nå mindre enn noen gang som et alternativ til europeisk samarbeid.

I Bornholm-erklæringen peker de nordiske statsministre på at EØS-avtalen er den viktigste nordiske samarbeidsavtalen på mange år. Avtalen skaper en økonomisk åpenhet mellom de nordiske land som det ikke har vært mulig å oppnå i nordisk sammenheng. Den gir de nordiske land helt nye sjanser til å fremme initiativ, innvirke på beslutningene og arbeide for gjennomslag for felles interesser. De nordiske tradisjoner med et nært samarbeid på lov- og regelverkssiden gir oss et godt utgangspunkt for å samarbeide om felles nordiske holdninger til forslag om nye regler for EØS-området.

EØS-avtalen er en god og nødvendig avtale, for Norden og for Europa. Den vil gjøre det mulig for de nordiske land å ivareta sine økonomiske interesser på en langt bedre måte enn under dagens frihandelsavtaler. Den etablerer et regelverk som vil sette rammer for markedet i hele Vest-Europa. Imidlertid er det klart at allerede før EØS-avtalen trer i kraft, vil de aller fleste av EFTA-landene ha søkt om medlemskap i EF. Med en nær forestående norsk søknad om EF-medlemskap vil tre av de fire nordiske land som ikke allerede er medlem av EF, være klare til forhandlinger om medlemskap.

Ønsket om EF-medlemskap må ses i lys av at EF-medlemskap vil gjøre det mulig å ta sterkere del i utformingen av de politiske beslutninger i Europa, som vi under enhver omstendighet vil bli berørt av. Erkjennelsen vokser fram: Slik Europa blir, slik blir Norden.

De nordiske land er bærere av demokratiske og sosiale tradisjoner som bør kunne være viktige bidrag til utviklingen i Europa. Gjennom deltakelse i EF vil de nordiske land i et bredt og forpliktende samarbeid med andre EF-land kunne påvirke utformingen av en fellesskaplig politikk for demokrati, solidaritet, likestilling og miljøbevissthet.

I dag er det umulig å si når EF-medlemskap kan være et faktum for de nordiske søkerland. Det avhenger ikke minst av den interne utvikling i Fellesskapet. I kjølvannet av diskusjonen rundt Maastricht-avtalen har vi sett hvordan desentralisering, åpenhet og nærdemokrati vinner større innpass og forståelse i EF og kan bli retningsgivende for EFs videre utvikling. På nordisk side bør vi se det som en viktig oppgave å stimulere denne utviklingen.

De valg de nordiske landene til syvende og sist treffer i forhold til Europa, vil åpenbart få stor betydning for det nordiske samarbeidet. Men det gjelder også selve forhandlingsprosessen. Det bør være i de nordiske søkerlands interesse at det forhandles parallelt. Våre interesser er selvsagt ikke sammenfallende i ett og alt, selv om de nordiske søkerland på vesentlige områder står overfor utfordringer som ligner hverandre. Distriktpolitikk og landbruk er viktige ek-

sempler. Det er forskjell på å drive landbruk i sentrale strøk av Europa og i det høye nord. Omtalen av "arktisk og subarktisk landbruk" i kommentarene til den svenske og den finske søknaden viser at EF-kommisjonen erkjenner dette.

Under forhandlingene vil det være behov for nær nordisk kontakt og konsultasjoner, fordi de resultater det enkelte nordiske land oppnår, vil få betydning også for de andre. Kombinasjonen av et omfattende samarbeid innen rammen av EØS og medlemskapsforhandlinger for nordiske land gjør at problemstillinger som står på dagsordenen i EF og EØS, vil innebære nye muligheter for det nordiske samarbeid til å bidra til løsninger.

I årene som kommer, står vi altså foran tre etapper hvor det nordiske samarbeid kan få betydning i europeisk sammenheng: gjennomføringen av EØS-avtalen, forhandlinger om EF-medlemskap og samarbeid som fullverdige EF-medlemmer. Den første etappen er begrenset i saklig omfang, den andre er begrenset i tid, mens den tredje vil være omfattende i sak og tid. Jo lenger vi alle går sammen gjennom disse tre etappene, jo nærmere vil også det nordiske samarbeid kunne bli, jo mer vil det favne nye områder, også slike som siden det nordiske samarbeidets innledning har vært tabubelagt.

Hittil har det nordiske samarbeid vært et samarbeid mellom de nordiske samfunn og helst om interne nordiske forhold. Gradvis - og faktisk i strid med uttrykte begrensninger - kom utenrikspolitikk inn i Nordisk Råds debatter. Det var naturlig fordi internasjonaliseringen betyr at grensene mellom utenriks- og innenrikspolitikk blir mindre klare. I 1990-årene blir nordisk samarbeid antakelig langt mer et samarbeid om Nordens forhold til sine omgivelser, og det vil få en sterkere europeisk tilknytning. Dette gjelder ikke bare på det økonomiske området.

Nordisk Råd er, som gjennomgått av statsminister Gro Harlem Brundtland, allerede et viktig forum for utenriks- og sikkerhetspolitisk debatt. De nordiske statsministrene setter i økende grad utenrikspolitiske spørsmål på dagsordenen for sine møter. Utenriksministrene møtes hyppigere. Den europeiske utvikling fører nemlig sammen de nordiske land til et samarbeid om spørsmål som tidligere lå utenfor dagsordenen. Jeg utelukker slett ikke at vi etter hvert kan oppleve at Norden samarbeider ikke bare om de nye sider ved sikkerhetspolitikken, men også om de tradisjonelle. Også her gjelder det at jo mer de nordiske land lar seg integrere i europeisk samarbeid, jo større blir mulighetene for nordisk samarbeid. La meg si det slik: Vi må inn i EF for å bli med i Norden.

I utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål praktiserer EF-landene allerede en høy grad av samordning og felles opptreden. Dersom ikke alle nordiske land blir medlemmer av EF, må vi se i øynene at følgen kan bli en økende avstand mellom nordiske land i og utenfor Fellesskapet. Denne risiko gjør det desto viktigere å følge opp tilrådingene i Bornholm-erklæringen, særlig når det gjelder utbyggingen av det politiske samarbeid om europeiske spørsmål og styrkingen av det nordiske regjeringssamarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål.

Bestrebelsene på å styrke Nordens europeiske ankerfeste består i tillegg til tilnærmingen til EF av å fremme et mer aktivt og framtidsrettet regionalt samarbeid mellom Norden og nærområdene i øst. Det har i løpet av de siste tiår vokst fram en rekke samarbeidsordninger mellom regioner og distrikter i Europa på

tvers av nasjonale grenser. Vi er i ferd med å få et "Regionenes Europa". Vi må også få et "Regionenes Norden".

Det ble tatt et viktig steg mot "Regionenes Norden" da Østersjørådet ble etablert på dansk og tysk initiativ i mars i år. Et neste steg vil bli tatt med utenriksministermøtet om Barentsregionen i Kirkenes i januar 1993. Det er viktig at denne regionaliseringen blir fulgt opp med utbygging av det regionale samarbeidet i Vest-Norden, slik at også Island, Færøyene og Grønland kan styrke sin forankring i et "Regionenes Norden".

Med Østersjørådet ble nordiske land med i et regionalt samarbeid med deler av nærområdene i øst. Samarbeidet i Østersjøregionen har en nøktern og pragmatisk karakter. Østersjørådet er lagt opp som et bredt regionalt samarbeidsforum med vekt på overordnet samordning og på å tilføre politiske impulser til Østersjøsam arbeidet.

Østersjøregionen er et uttrykk for at Europas gamle historiske regioner kommer til overflaten når strukturene fra den kalde krigen oppløses. Sverige, Finland og Danmark har sterke politiske, historiske og økonomiske interesser knyttet nettopp til Østersjøen. For Norge og Finland var det naturlig å rette oppmerksomheten mot nordvest-Russland, som sammen med Nordkalotten utgjør det vi har valgt å kalle Barentsregionen. Utgangspunktet var en rekke lokale initiativ i fylkene i nord med sikte på samarbeid og hjelp til naboer i øst.

Barentsinitiativet legger to nye dimensjoner til det tradisjonelle Nordkalott-samarbeidet. Vi gir det en østdimensjon ved at nordvest-Russland knyttes politisk til Barentssamarbeidet som likeverdig partner i et samarbeid til gjensidig nytte. Samtidig gir vi det en sørdimensjon ved at utviklingen i Barentsregionen settes inn i en bredere europeisk samarbeidsramme der det er ønskelig. Sett slik inngår Barentsregionen som element i en nordisk Europa-politikk, der det knyttes forbindelser mellom dette området og den europeiske utvikling i øst og i sør. Dette er dimensjoner som kommer i tillegg til den grunnleggende forutsetning om at samarbeidet skal forankres i nord og på de nordlige områders premisser.

De nye dimensjonene vil medføre at det regionale samarbeidet i nord også blir en del av utenrikspolitikken. Lokale politiske enheter som fylker kan spille en mer sentral rolle som aktører også på tvers av grensene, slik vi har sett i EF-området, mens de nasjonale myndigheter inngår i de bindende internasjonale avtalene.

Ved at det regionale samarbeidet trekker med hovedstedene, har vi åpnet for at også andre regjeringer kan delta. Utfordringene og mulighetene i denne Europas nordligste og mest ressursrike region er så store at mange ikke kan møtes av regionen selv, og de kan heller ikke møtes av landene i området alene.

Barentsregionen kan, som før opprettelsen av Sovjetstaten, bli et dynamisk bindeledd mellom Vest-Europa og Russland. For Nordkalotten kan det bety farvel til gårsdagens rolle som utkant og periferi og åpne for en rolle som kanal til Europa. Dessuten ville økt bruk av Nordostpassasjen, den nordlige sjørute, åpne interessante perspektiver.

Samene utgjør det historiske majoritetsfolk i Barentsregionen. Samisk bosetting, språk og kultur er viktige fellesnevner i regionen. Vi har en rekke eksempler fra Europa på at minoritetsfolk har fått styrket sine rettigheter og

muligheter gjennom regionaliseringen. Det tror jeg også vil bli tilfellet i nord. Samene og deres institusjoner skal få sin rettmessige plass i systemet. Det er naturlig at fellessamiske institusjoner som Det nordiske samerådet er en drivkraft i utbyggingen av dette samarbeidet.

Barentssamarbeidet skal ikke komme i stedet for det samarbeidet i regionen som i dag fungerer godt. Men det er saker som lettere kan håndteres i en regional ramme enn f.eks. bilateralt. Poenget med en Barentsregion er dessuten at vi skal se samarbeidsområder i sammenheng. Således kan vi lettere få til samarbeidspakker som har elementer alle har interesser i.

Etablering av kulturelle og menneskelige kontakter i området er meget viktig. Utbygging av samarbeid og kontakt kan i seg selv styrke områdets sikkerhet i videre forstand. Men vi må samtidig se i øynene at et nærmere samarbeid medfører at Nordkalotten blir lettere påvirket av det som skjer i Russland, også hvis den politiske utvikling der skulle ta en uforutsett retning. Både Østersjø- og Barentssamarbeidet vil forhåpentligvis bidra til at framtidens Russland også vil se vestover mot Europa og Atlanteren. Det er viktig at Russland blir et utadventt samfunn. Vi kan best møte en uforutsett utvikling ved å sørge for at Norden står fast forankret i bredere europeiske ordninger, slik at eventuelt press mot området også blir oppfattet som press mot våre samarbeidspartnere utenfor regionen.

Utviklingen i nordvest-Russland - økonomisk, miljømessig og sosialt - er av sentral betydning for stabiliteten i vår del av Europa og for vår framtidige sikkerhet i ordets videste forstand. Barentssamarbeidet er også et nordisk forsøk på å møte i vårt nærrområde de nye sikkerhetsproblemer vi står overfor. Med avslutningen av den kalde krigen er det militære element av sikkerhetspolitikken kommet mer i bakgrunnen. Utenriks- og sikkerhetspolitikk domineres dessuten mindre enn tidligere av forholdet mellom statene og mer av statenes forhold til felles farer og felles muligheter. "Fienden" er i mindre grad på den andre siden av grensen, mer finner vi "fiender" og muligheter" på tvers av grensene. Atomusikkerhet, fattigdom, miljøødeleggelser, arbeidsledighet, økonomisk ustabilitet, handel og finanser, teknologi, etniske motsetninger, folkevandringer bidrar til å tvinge landene sammen i erkjennelse av at sikkerhet og forutsigbarhet må skapes i fellesskap - sammen med hverandre, ikke mot hverandre.

Det utvidete sikkerhetsbegrep er således blitt en del av vår virkelighet. Denne virkelighet innebærer svekkelse av den enkelte stats muligheter til selv å bestemme over egen situasjon. "Sikkerhet i fellesskap", som inntil nylig var en drøm, er nå kommet i forgrunnen. Samtidig opplever vi at lokale og regionale konflikter i vår egen del av verden truer grunnlaget for sikkerheten ved at nye grupper står opp mot hverandre. Ikke bare er nasjonalstaten blitt svekket som følge av de grenseoverskridende kreftene, men også opplever vi at den nasjonale selvråderett sprenges innenfra. Det skjer når motsetninger og vold innenfor det enkelte land, menneskerettsbrudd og flyktningstrømmer gjør det nødvendig for det internasjonale samfunnet å gripe inn. I virkeligheten synes selvråderetten å være lettere å misbruke enn å bruke.

I denne situasjonen viser EF stadig større vilje til å ta ansvar for de problemer Europa står overfor. Nordiske EF-medlemskap vil styrke våre muligheter til å møte de politiske utfordringer som er forårsaket av omveltningene i Europa:

- En blodig borgerkrig har satt det tidligere Jugoslavia i brann og påført befolkningen ufattelige lidelser.
- Etniske motsetninger i det tidligere Sovjetunionen fører til lokale konflikter som kan true stabiliteten også utenfor vedkommende konfliktområde.
- Sosiale og økonomiske problemer av enormt omfang vanskeliggjør gjennomføringen av nødvendige, men smertefulle reformer i øst og dermed overgangen til stabilt demokrati og markedsorientert økonomi.
- Virkningene av den dype miljøkrise i mange deler av Sentral- og Øst-Europa er eller kan bli følbare også i andre deler av Europa, inklusive Norden.
- Fremmedhat, intoleranse og ekstrem nasjonalisme er blitt et voksende problem over hele Europa.

Dimensjonene i utfordringen østfra har stadig overrasket oss. I Russland f.eks. har reformprosessen utløst sterke motkrefter både fra det tidligere maktpararat og fra nasjonalistiske strømninger. Vi ser ny fattigdom og sosial nød. Økonomisk vekst og en velstandsutvikling som gir folk håp om snarlig bedring i levevilkårene, er nødvendig for politisk stabilitet. En slik utvikling vil dessuten innebære økte muligheter for samarbeid om de felles utfordringer vi står overfor, både økonomisk, miljømessig og politisk. Selv om den videre utvikling i stor grad vil bli avgjort av de krefter som virker internt i landene, vil hjelp utenfra være av stor betydning - også psykologisk. Vestlige land må derfor forsterke sin støtte til reformprosessen i øst.

Vi må videre se nøye på hvordan vi kan møte ønsket fra reformlandene i øst om å komme med i et tettere politisk samarbeid med landene i vest. Så lenge våre dører bare er halvveis åpne, vil de også være halvveis lukket. Uten å undervurdere problemene bør vi kunne være beredt til et mer fullverdig og likeverdig samarbeid. Det ville være en kraftig impuls til deres politiske og økonomiske utvikling, samt gi et overbevisende uttrykk for at det eksisterer en vestlig solidaritetspolitikk som tar deres ønsker alvorlig. Og la oss for all del ikke glemme: den økonomiske og politiske utviklingen i disse landene er av stor betydning for stabiliteten i hele Europa, også for oss.

Jo mer solid det vestlige samarbeidet er, jo bedre vil det være i stand til å bære nye byrder. Det er nettopp styrken og soliditeten i dette samarbeidet som tiltrekker våre naboer i øst. For disse er nok ønsket om å sikre fred og frihet viktigere enn utsiktene til økonomiske fordeler som ligger i et nærmere samarbeid. Fred og frihet i øst henger for øvrig nær sammen med økonomisk framgang.

Utvidelse av EF med nye EFTA-land betyr ikke at medlemskap for land i Sentral- og Øst-Europa skal skyves lenger ut i tid. Jeg tror heller at en utvidelse av EF med en gruppe velstående og sterke demokratier som EFTA-landene vil styrke EFs evne til å møte ønskene østfra. Et slikt utvidet EF vil lettere kunne skape den økonomiske og pengepolitiske stabilitet som er så avgjørende for selskaping og velferd.

EF har antydnet medlemskap for Polen, Ungarn og Tsjekkoslovakia - kanskje rundt århundreskiftet. Jeg skulle ønske at EF ville gjenta og helst forsterke signalene om utvidelse av det forpliktende samarbeidet østover. NATO har på sin side åpnet seg østover gjennom opprettelse av Det nordatlantiske samarbeidsråd, NACC. NACC-samarbeidet bør styrkes, f.eks. gjennom ny innsats i forbindelse

med fredsbevarende aktiviteter. Det kan dreie seg om utdanning, trening og felles øvelser for å bedre østeuropeiske staters, også Russlands, evne til å delta i fredsbevarende innsats. Det ville vise i praksis at "sikkerhet i fellesskap" vil være grunnlaget for den framtidige stabilitet i Europa.

Ingen av de europeiske land som står utenfor EF eller NATO, er i dag våre motstandere. De er blitt partnere i et utvidet samarbeid. Det er viktig at dersom - og når - vi gradvis utvider våre institusjoner østover, må vi sikre at det er åpenhet også overfor de andre. Vi må forsikre dem om at en trinnvis utvidelse ikke er rettet mot dem. Tvert om - det er begynnelsen på en prosess som vil omfatte stadig flere.

Noen vil nok mene at det var Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa som skulle spille denne rollen. Da landene i Sentral- og Øst-Europa kom ut av den kalde krigen, var det nettopp KSSE som stod i fokus. Slik er det ikke lenger. De har sett at KSSE nok kan gi en nyttig dialog og være forum for viktige forhandlinger. Men KSSE-samarbeidet kan ikke gi den garanti for sikkerhet, støtte for demokratiet og utsikt til velferd som mer forpliktende samarbeid kan yte.

Vi må se i øynene at USA er i ferd med å minske sitt militære engasjement i Europa. Ansvar for Europas sikkerhet vil i økende grad hvile på europeerne selv - gjennom EF og Vestunionen, men fortsatt som del av et atlantisk partnerskap. Europa og Nord-Amerika har klare egeninteresser i å bevare det atlantiske samarbeidet som et grunnleggende stabiliserende element. NATO-alliansen får en annen rolle - i et bredere samkvem med europeiske samarbeidsorganisasjoner. Fellesskapet er en drivende kraft i det freds- og stabilitetsskapende arbeid i Europa, men også FN, NATO og KSSE kan yte vesentlige bidrag til arbeidet med å forebygge og løse konflikter og bygge opp en stabil fredsorden i vår del av verden.

I fredsbevarende virksomhet kan KSSE også spille en samordnende rolle ved å trekke på den kapasitet som f.eks. NATO- og VEU-landene har. Under Helsingfors-toppmøtet i juli ble man enige om nettopp dette. Men apparatet mangler fremdeles. Vår første oppgave må være å bygge ut KSSE-sekretariatet og sørge for en solid finansiell basis, slik at denne rollen kan fylles. Konfliktavvergings-senteret i Wien må styrkes.

Fra midten av 1970-årene spilte KSSE en viktig rolle ved å styrke respekt for menneskerettighetene. I dag står vi overfor oppgaven med å skape respekt for minoritetenes rettigheter og fredelig samkvem mellom nasjonale og etniske grupper. På Helsingfors-møtet ble det besluttet å opprette en stilling som høykommissær for minoriteter. Høykommissæren må komme i gang med sitt arbeid så snart som mulig. Oppgavene står i kø. Tiden er dessuten kommet til å gå ett skritt videre: KSSE-normene for minoriteters rettigheter bør utvikles til å omfatte kjøregler for nasjonale og etniske gruppers forhold til hverandre. Det er en oppgave KSSE snarest bør ta fatt på. Innen Norden bør vi gå sammen om å påskynde dette.

Konfliktene i det tidligere Jugoslavia viser til fulle hvor stor og presserende utfordringen er. Krigen og hatet mellom ulike folkegrupper der er en gnagende trussel mot vårt håp om fred og stabilitet i det nye Europa. I denne situasjonen må vi:

- For det første understreke det ansvar alle parter i konflikten har for å bidra til en rettferdig og fredelig løsning.
- For det andre gi full støtte til Jugoslavia-konferansen i Genève. Konferansen er den beste og trolig den eneste mulighet for å finne en politisk løsning på konflikten.
- For det tredje sterkt støtte de moderate krefter i tidligere Jugoslavia, støtte dem som fortsatt har mod og vilje til å søke samarbeid og kompromisser. Den videre utforming av sanksjonspolitikken og vår holdning i anerkjennelses-spørsmål må også ses i en slik sammenheng.
- For det fjerde styrke vår humanitære innsats.
- For det femte forsterke vår innsats for å hindre fortsatte overgrep og brudd på grunnleggende menneskerettigheter, bl.a. ved å sørge for omfattende og systematisk registrering av overgrep. De nordiske land må arbeide for opprettelse av en egen internasjonal domstol for krigsforbrytere - som den norske statsminister foreslo i sitt FN-innlegg - og dermed gjøre det klart at de skyldige vil bli straffet.

FN, EF, NATO, Vestunionen og KSSE deltar aktivt i det meget vanskelige arbeidet med å hindre spredning av krigen i Bosnia-Herzegovina og skape fred i det tidligere Jugoslavia. På samme måte som Jugoslavia-utfordringen har styrket erkjennelsen av behovet for nye former for samspill mellom regionale og globale organisasjoner, har den også vist at organisasjoner med de mest anvendbare virkemidler til rådighet innenfor de nye "sikkerhetsområdene" - særlig EF - spiller en viktigere rolle. Den beste måte å ta følgene av at det utvidete sikkerhetsbegrep er blitt virkelighet, er derfor å styrke vårt europeiske ankerfeste.

De nordiske land har lang tradisjon i å samarbeide for å styrke FNs muligheter for å møte globale utfordringer. Vi har erfart både nødvendigheten av og begrensningene ved det globale samarbeid for å bedre forhold som påvirker folks hverdag. Samtidig viser arbeidet med å reformere FN-systemet, de mangeårige forhandlinger i Uruguay-runden i GATT og mange andre erfaringer at styrkingen av det globale samarbeid går langsomt - altfor langsomt. Det vokser derfor fram en erkjennelse av at det regionale samarbeidet blir en stadig viktigere byggestein i en bedre organisert verden, så vel som av at nye former for samspill mellom globale og regionale organisasjoner behøves.

Et bedre verdenssamfunn kan ikke skapes bare "ovenfra og ned", gjennom globale avtaler eller vedtak som ikke følges opp i praksis, slik vi dessverre opplevde med "Ny økonomisk verdensordning". Det må også bygges "nedenfra og opp", fra den enkeltes behov for den trygghet avtaler og regelverk gir, via lokalsamfunnet og nasjonen til det internasjonale - først regionalt, så etter hvert også globalt. Den styrking av regionale samarbeidsformer som vi nå ser over store deler av verden, vil forhåpentligvis også etter hvert fremme samarbeidet mellom de forskjellige regioner.

Det er i et slikt perspektiv vi må se det regionale samarbeidet i Europa og Nordens forhold til det. Enten vi snakker om økte overføringer til fattige land, bedret markedsadgang for u-landene eller bekjempelse av forurensninger, skaper det lett belastninger på kort sikt for det enkelte land. Derfor skjer det lite. I et forpliktende samarbeid med økt adgang til flertallsvedtak vil byrden bli fordelt på deltakerlandene og dermed gi vesentlig større mulighet for å gjennomføres.

Da trenger vi ikke frykte at våre viktigste konkurrentland ikke følger opp vedtaket.

Uten flere muligheter til effektiv internasjonal styring kan verden ikke løse de problemer vi står overfor, eller nytte de mulighetene vi har. Det vil rett og slett gå galt. Konsensus, eller enstemmighet, høres så bra ut, men betyr egentlig at den som vil minst, bestemmer mest. Imidlertid kan ingen internasjonal organisasjon overleve hvis den ikke er konsensusøkende, i den forstand at den ikke tilsidesetter medlemmenes vitale interesser. Derfor er formen for samarbeidet i EF så viktig.

Norden har ikke muligheter alene til å møte de vesentlige globale problemene som fattigdom og miljø-ødeleggelser. Uten aktiv innsats fra Europa vil problemene ikke bli løst. Som en del av det forpliktende samarbeidet i Europa kan Norden gjøre sin mest effektive innsats hittil for å bidra til løsning av de globale problemene. Dette er fredsarbeid før våpnene er utplassert - og før noen er gått i skyttergravene.

Det forpliktende samarbeidet fører landene som er med i det, så tett sammen at konflikter vanskelig kan løses ved vold og krig, men må løses gjennom forhandlinger eller domstolsavgjørelser. Dette har ført til at få i dag frykter krig mellom Tyskland og Frankrike, som i løpet av 70 år slåss i tre storkriger. Hvis vi om 20 år kan føle samme trygghet for at krig mellom øst og vest i Europa er utenkelig, fordi vi er alle deltakere i et forpliktende samarbeid i et EF som omfatter hele Europa - da er generasjoners frykt løftet av våre skuldre.

Er dette så virkelighetsfjernt? - Vi som har opplevd utviklingen de siste sju år i Europa, har vel ikke lov til å avvise en videreføring av denne. Da ville vi ikke leve opp til våre forpliktelser som politikere. I vår daglige gjerning må vi hele tiden måle våre valg opp mot våre langsiktige mål. Uten fred blir de andre målene virkelighetsfjerne.

Presidenten meddelade att debatten om Dokument 3: utrikespolitisk redogörelse skulle äga rum under sessionens tredje möte.

Mötet avslutades härefter kl. 14.30

Protokoll

Andra mötet

Tisdagen den 10 november 1992 kl. 15.00 - 21.15
och onsdagen den 11 november 1992 kl 09.00 - 09.15

Presidenter: Anker Jørgensen , Halldór Ásgrímsson, Sten Andersson, Tora Aasland Houg, Peder Sønderby, Elver Jonsson och Ilkka Suominen

Dagordning

1. Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid (inkl. rapporten från statsministrarnas personliga representanter) (Dokument 2).
Debatt om statsministrarnas redogörelse

Presidenten meddelade att den 41:a sessionens andra möte skulle öppnas med en debatt om det nordiska samarbetets framtid utgående från den redogörelse som statsminister Gro Harlem Brundtland avgivit dagen innan.

Som underlag för debatten förelåg därutöver de nordiska statsministrarnas uttalande av den 17 augusti 1992, den s.k. Bornholmsdeklarationen, samt rapporten från statsministrarnas personliga representanter för nyvärderingen av det nordiska samarbetet.

Debatten skulle enligt presidenten komma att ske på följande sätt. Presidenten skulle först ge ordet till rådets president som skulle tala på presidiets vägnar och därefter ordet till partigruppernas representanter och de nordiska statsministrarna.

Presidenten erbjöd även statsminister Gro Harlem Brundtland möjligheten till en avslutande kommentar av den förda debatten, om statsministern så skulle önska.

Presidiet hade även beviljat en representant för Ungdomens Nordiska råd talerätt i denna debatt.

Presidenten hänvisade i övrigt till Dokument 1.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Kaci Kullman Five samt Markku Laukkanen återtagit sina platser i rådet och att Sverre Mauritzen lämnat sessionen för del av denna dag.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1**Debatt om statsministrarnas redogörelse (Dokument 2)**

Suominen (presidiets talesman): Herr president! Jag ber att få tacka statsminister Gro Harlem Brundtland för den redogörelse om det framtida nordiska samarbetet som hon gav här i går. Det konkreta beredningsarbete som statsministrarna igångsatte på Nordiska rådets session för ett år sedan har nu avancerat så långt att de politiska slutsatserna av de förslag som har utarbetats bör kunna dras.

De förslag till förändringar i samarbetets innehåll och uppbyggnad som på statsministrarnas vägnar har framförts följer till sina grundlinjer mycket långt de principer som Nordiska rådet även för sin del har slagit fast för de reformer som behöver genomföras. De reformer som nu föreslås genomförda ger oss bättre förutsättningar än tidigare att upprätthålla ett aktivt nordiskt samarbete i ett alltmera integrerat Europa och att använda detta samarbete på ett för oss så fördelaktigt sätt som möjligt i vår samverkan med andra länder och regioner. Jag vill understryka att just satsningen på det interna samarbetet också i framtiden är mycket betydelsefull. Det är genom att upprätthålla en hög nivå på den interna politiken, genom att vara föregångare, som vi kan få ett inflytande och klara oss i den internationella konkurrenten.

En förstärkning av parlamentarikerinflytandet är en viktig aspekt med tanke på utvecklingen av regerings- och parlamentarikersamarbetet såväl på nordisk plan som mera generell i Europa. De förslag som nu diskuteras på nordiskt plan ger inte som sådana några direkta förbättrade påverkningsmöjligheter för parlamentarikerna. Samtidigt är det dock skäl att minnas att parlamentarikerinflytandet i det nordiska samarbetet i liten grad bygger på formella regler. Det är istället ett resultat av våra traditioner och arbetsformer, den dialog vi har mellan parlamentarikerorgan och ministerråd. Den unika uppbyggnaden av Nordiska rådet som ett samarbetsorgan där både regeringsmedlemmar och parlamentariker deltar i arbetet har otvivelaktigt starkt bidragit till detta. Den traditionen vill vi hålla fast vid.

Vi är nöjda med att statsminister Gro Harlem Brundtland klart tog ställning för att ge rådet ökade rättigheter i budgetbehandlingen. Som vi alla vet är parlamentarikernas budgetinflytande idag i bästa fall marginellt. Tiden är nu mogen för att införa en procedur som ger parlamentarikerna reell budgetmakt. Reell budgetmakt skapar större realism i budgetarbetet och ger samtidigt parlamentarikerna en ställning som mer än för närvarande är förenlig med deras roll som företrädare för de nationella parlamenten. Det är inte fråga om något överstatligt beslutsfattande. Det som behövs är endast ett gemensamt beslut om att följa vissa spelregler. Man kunde t.ex. införa en förhandlingsprocedur mellan rådet och ministerrådet där parlamentarikersidans ståndpunkt skulle bli gällande om inte alla regeringar är av annan uppfattning.

Nordiska rådet välkomnar förslaget om att ge statsministrarna den ledande rollen i regeringssamarbetet. Detta förslag har även tidigare framförts från rådets sida. Presidiet ser fram emot en aktiv dialog med statsministrarna under de kommande åren. Vi förutsätter att det bakom statsministrarnas initiativ ligger ett genuint intresse för den nya rollen med allt vad den innehåller, och att statsministrarna kommer att avsätta den tid som behövs för att sköta det nordiska sam-

arbetet. Utvecklingen inom integrationen i Europa är sådan, att det är viktigt att det nordiska samarbetet har en klar koppling till statsministrarnas arbete. Det är klart att det behövs någon form av styrelse eller samarbetskommitté under statsministrarna, men mandatet för denna grupp bör vara klart begränsat till beredande uppgifter och beslutsfattande närmast i administrativa frågor.

I framtiden behövs snabba och direkta kontakter mellan de nordiska ländernas parlament och regeringar. Förslagen om en förenklad kommitté - och sekretariatsorganisation bör ses mot denna bakgrund. Jag hoppas att vi snabbt och konstruktivt kan föra förslaget om en samlokalisering av sekretariaten vidare. En intensiv debatt t.ex. om sekretariatets lokalisering skulle inte gagna vårt samarbetsprofil. Däremot vore det till fördel för vår bild utåt i Norden och omvärlden, om man kunde slå fast att allt samarbete utförs just inom Nordiska rådet och använda vårt inarbetade namn som gemensam benämning för organisationen som helhet.

I den prioriteringsdiskussion som har förts, och som säkert kommer att bli ännu livligare, är det viktigt att göra distinktionen mellan konkret projektsamarbete och samarbete i syfte att utforma en gemensam politik eller gemensamma förhandlingspositioner. Det är onekligen så att projektsamarbetet på vissa områden kommer att ersättas av konkreta samarbetsprogram som administreras av europeiska organ. På dessa områden byter det nordiska samarbetet skepnad, men blir inte därmed mindre viktigt. Det är inte i detta skede skäl att ställa olika samsarbetssektorer mot varandra. Alla omprioriteringar måste genomföras så att relevanta parlamentarikerorgan har insyn och möjligheter att påverka utvecklingen.

Vi emotser med stort intresse det ministerrådsförslag om det framtida kultursamarbete som har utlovats till sessionen i Oslo. Kultursektorn har traditionellt utgjort ett integrerat samarbetsområde omfattande kultur, utbildning och forskning. Det förefaller därför något inkonsekvent i relation till övriga förslag att nu föra fram planer på två olika ministerråd med tillhörande ämbetsmannakommittéer inom kultursektorn. Jag noterar att statsministrarna har valt att inte gå vidare i konkretiseringen av det ursprungliga förslaget om en ny nordisk kulturfond. Förslaget var som sådant ett av de få verkligt nya och konkreta förslagen i rapporten från statsministrarnas arbetsgrupp. Det är nu regeringarnas sak att visa hur en fond eller annan liknande verksamhet kan konkretiseras.

Det nordiska samarbetets position i relation till EES kan anses vara avklarad genom det nyvärderingsarbete som nu har utförts. Vi får en egen plattform att stå på i ett bredare europeiskt samarbete. Framöver måste vi satsa våra krafter på sakfrågor och nya politiska initiativ som säkrar dynamiken i vårt samarbete. Vid sidan av kulturpolitiken bör miljöpolitiken, regionalpolitiken inklusive det arktiska samarbetet, nordbors rättigheter och lagstifningsarbetet, områden som även har prioriterats av statsministrarna, få en framskjuten position. Här ser vi fram emot en snabb konkretisering av verksamheten på de områden som har nämnts. Det är inte enbart på kulturområdet det behöver utarbetas ministerrådsförslag.

Vi är också mycket nöjda med att de självstyrande områdena har blivit omnämnda och att de försäkras samma ställning som de har i nutida samarbete.

Samtidigt som vi för vårt arbete vidare utgående från de förutsättningar vi nu har är det skäl att noga följa med förändringarna såväl i Europa generellt som i

våra närområden. En utgångspunkt även för det arbete som nu har utförts har varit att alla eller de flesta nordiska länder blir medlemmar i EG. När följande steg i integrationsprocessen tas är det skäl att igen mera i detalj återkomma till det nordiska samarbetets innehåll och uppbyggnad. Vi bör också använda den närmaste framtiden till att informera i Europa och i världen om det nordiska samarbetet, dess karaktär och resultat. Trots att takten allmänt taget har varit högre på annat håll i Europa under de senaste åren utgör vår egen region fortfarande det mest integrerade området i världen. Det är ingen dålig grund att stå på inför framtiden.

Kjellbjørg Lunde: President! Som president for Nordisk Råd har Ilkka Suominen det fremste ansvaret for at utviklinga og endringa i strukturen for det nordiske samarbeidet blir gjennomført i samsvar med dei demokratiske tradisjonar som har kjenneteikna Nordisk Råds samarbeid opp til no.

No ser det ut til at tilpassinga til EF er overordna alt anna. Tempoet i endringsprosessen er svært høgt, og mange er usikre på kva som eigentleg blir resultatet av dette som skjer i Nordisk Råd, spesielt parlamentarikarane si rolle og innverknad.

Kjensla av at parlamentarikarane berre skal vere sandpåstrørarar, blei forsterka gjennom det som blei sagt i går. Det er lite tvil om at statsministrane har overtatt styringa. I Ministerrådet er det t.d. utarbeidd konkrete forslag og planar om dramatisk nedskjering av aktiviteten, med budsjettmessige konsekvensar for fleire år framover. Dette skjer lenge før vi som råd har gjennomdrøfta og fatta vedtak om korleis Nordisk Råd skal fungere i framtida. Det er lagt opp til at det einaste Nordisk Råd skal få høve til, er å omfordele innanfor svært stramme rammer, men utan at vi får innverknad på Ministerrådets arbeid, dvs. statsministrane sin innverknad, eller rettare sagt gjennom deira stedfortredare, denne nordiske samarbeidskomiteen som skal underordnast EØS og EF.

Derfor vil eg spørje presidenten, som den fremste tillitsvalte for oss parlamentarikarar, kva han har tenkt å gjere no for at ikkje statsministrane fullstendig skal overkøyre parlamentarikersida: Korleis vil Nordisk Råds president sikre at reformarbeidet vidare går føre seg innanfor dei demokratiske retningslinjer og den tradisjon som har vore Nordisk Råd sitt kjennemerke?

Hagen: President! Presidenten i Presidiet var inne på sekretariatene og støttet samlokalisering av Ministerrådets sekretariat og Presidiets sekretariat. Jeg savnet imidlertid en vurdering også av selve Rådets, parlamentarikersidens, videre arbeid når det gjelder forholdet mellom de forskjellige lands delegasjoner og de partipolitiske grupperinger. Selve talerlisten etter hvert viser jo at mer og mer vekt blir lagt på de partipolitiske skillelinjer, mer enn de land de enkelte delegater kommer fra. Det er en utvikling som vi i den liberalistiske gruppe hilser velkommen. Men ville det ikke være på tide at Presidiet også nå drøftet hvilke praktiske konsekvenser denne utvikling bør ha for sekretariatene til de enkelte lands delegasjoner. Mindre og mindre vekt legges altså på landenes delegasjoner

og mer og mer på de partipolitiske grupperinger. Men fremdeles er det slik at sekretariatene for delegatene er lokalisert til landenes delegasjoner.

Vil nå Presidiet vurdere en nedbygging av landenes delegasjonssekretariater, og heller overføring med mer vekt på å bygge opp sekretariatsfunksjonen hos partigruppene og ikke tilsvarende store beløp, men samtidig kunne vi kanskje også spare en del midler ved å redusere det totale byråkratiet nettopp ved begrensning i de byråkratier som vi har for de enkelte land, og erstatte dem med litt større ressurser til partigruppene, slik at Nordisk Råd i likhet med EF-parlamentet blir bygd opp mer omkring det som er de partipolitiske skillelinjer enn hvilket land man kommer fra.

Det konkrete spørsmål er: Kan man bygge ned landenes sekretariater til fordel for partigruppenes sekretariater?

Suominen: Herr president! Jag har sällan i mitt politiska liv sett ett mera osjälv-säkert ställningstagande och feltolkning av mitt tal och av statsministrarnas syfte än den Kjellbjørg Lunde gjorde. Är vi politiker så osäkra att vi tror att statsministrarna kör över oss! Jag vill se den som kör över mig! Vi har helt samma rättigheter som vi hade förut. Jag är mycket glad att statsministrarna har kommit med och att deras kansli är med i detta arbete. Vi har helt samma rättigheter, du har precis samma kloka huvud som förut; ge idéerna, ge kritik, kom med motioner, så har vi samma rättigheter som vi hade förut. Det var en mycket vilseledande tolkning av mitt "hårda" tal.

Vad gäller Carl I. Hagens fråga är det alltid ett lands angelägenhet hur man formar landets delegationer, kontor och byråer. Såvitt jag förstår är det varje land som betalar för sitt lands delegationssekretariat, så det kan vi inte debattera här. Om ett lands delegationssekretariat skall bli mindre måste vi debattera det hemma. Men jag instämmer helt i att man om möjligt skall ge större resurser till partigrupperna. I hela Europa är det partigrupperna i alla samlingsorgan som jobbar mera synligt tillsammans och jag tror att i framtiden måste vi debattera den här frågan och ge mera resurser till partigrupperna.

Kjellbjørg Lunde: President! Det skal hardare vind til for å blåse meg av bakken, trur eg. Men eg synest det er merkeleg at ikkje Presidiets president har oppfatta det som er den allmenne oppfatninga til alle informerte observatørar til den prosessen som no pågår, nemleg det faktum at statsministrane har overtatt styringa, og det dei gjer, det gjer dei ut frå ei heilt klar målsetjing som vi fekk godt demonstrert gjennom dei to innlegga vi hadde i går, å få Norden til å gå i takt inn mot Brussel for å bli medlem av ein union. Og så er vi glad for ei vitalisering av det nordiske samarbeidet, seier dei. Ja, det er vi jo alle, men vi som er politikarar, ville jo gjerne som parlamentarikarar la den vitaliseringa innebære at det blir ein sterkare medverknad gjennom parlamentarisk og politisk arbeid i Norden på våre egne premisser, ikkje ut frå den målsetjinga som det så heilt klart er demonstrert er regjeringane si målsetjing, som då ikkje ein gong er i takt med parlamentarikarar i Nordisk Råd, for det har vore ganske sterkt kritikk i alle utskott overfor det som no er lagt fram, men og rett over hovudet på fleirtalet i

det norske, svenske og finske folket, for ikkje å snakke om det islandske folket. Det er det som er den politiske realitet. Og om vi har ein leiar av Presidiet som ikkje har tatt det innover seg, eller har tenkt å gjere det, så er det faktisk hans problem, ikkje mitt.

Suominen: Herr president! Jag vill inte blanda mig i en EG- eller icke EG-debatt, där jag tror att vi förespråkar olika linjer. Jag är nordist, jag är europé, jag vill ha båda samarbetsformerna, nordiskt samarbete som sådant men också europeiskt samarbete. Jag säger ja till EG och du säger nej till EG, men den debatten vill jag inte ha här. Statsministrarna styr nu ministerrådet, men här i rådet är vi parlamentariker, med våra kloka huvuden, med vår kritik, så vad är det som har ändrats? Om vi inte har idéer till ett vidare samarbete är det vårt problem; det är inte statsministrarnas eller ministerrådets problem. Ursäktade mig, men de observatörer som fanns inom presidiet är i alla fall tämligen ense med mig!

Halldór Ásgrímsson (mittengruppens talesman): Hr. præsident! Diskussionen om en vitalisering af det nordiske samarbejde har allerede været i gang i længere tid, og debatten fik en ny start, da statsministrene for et år siden i Mariehamn besluttede sig for at nedsætte en gruppe af personlige repræsentanter, som skulle drøfte det nordiske samarbejde.

Det var et initiativ, som Mittengruppen bød velkommen. Det er vigtigt med jævne mellemrum at gennemgå samarbejdets organisation, så den svarer bedre til behovene. Det er specielt vigtigt nu, hvor alle de nordiske lande er i færd med at gå ind i EØS-aftalen.

Hr. præsident! Spørgsmålet i dag er først og fremmest, om statsministrenes arbejde og de beslutninger, man vil tage på grundlag af de rapporter, der er udarbejdet, vil føre til et effektivere nordisk samarbejde, som tager fuldt hensyn til det ændrede Europa, som vi oplever i dag.

Rapporten er i mange henseender positiv, men den savner troværdighed med hensyn til, hvordan alt det, der foreslås, rent faktisk kan gennemføres. Rapporten er omfattende, og jeg kan dårligt berøre alle de forslag, som er fremført, hvorfor jeg holder mig til nogle punkter, som jeg anser for vigtige. Mittengruppen har i sin udtalelse i dag redegjort for gruppens synspunkter på rapporten i dens helhed.

Statsminister Gro Harlem Brundtland sagde i går, at vi har for meget bureaukrati og for lidt politik i det nordiske samarbejde. Jeg tror desværre ikke, at problemet først og fremmest er for meget bureaukrati. Problemet er, at vi savner en politisk styring af arbejdet. Vi ser det derfor som positivt, at statsministrene påtager sig et større direkte ansvar for at sætte retningslinjer for det nordiske samarbejde. Dels letter dette koordineringen mellem det nordiske og det europæiske, dels forstærker det den politiske forankring på regeringssiden.

I rapporten understreger man betydningen af det uformelle samarbejde specielt i tilknytning til det såkaldte aktive formandskab. Man regner med, at det uformelle samarbejde vil øges, især på de områder, der berøres af EØS-aftalen

og EF-samarbejdet. Men er det fornuftigt at fjerne ressourcer på disse områder og først og fremmest stole på det aktive formandskab? Og er det fornuftigt drastisk at fjerne eller nedskære parlamentarikerne muligheder for at påvirke regeringernes samarbejde på disse områder?

Tanken om et aktivt formandskab er god, men det er også nødvendigt at have nordiske ressourcer til at styrke det aktive formandskab både på ministerniveau, parlamentarikerniveau og embedsmandsniveau. Det er fra mange sider blevet udtalt, at EØS-aftalen stiller nye og udvidede krav til det nordiske samarbejde og skulle give grundlag for øgede ressourcer til alle områder, hvis de nordiske lande skal kunne fremme deres fælles synspunkter i en EØS- eller EF-sammenhæng. Det er en fejlbedømmelse at tro, at de nordiske interesser bedre varetages inden for EØS og EF gennem et uformelt samarbejde. For at dette kan være muligt, kræves der stærke samarbejdsinstitutioner.

Ved siden af det såkaldte aktive formandskab har vi brug for stærke alnordiske input-organer, som kan være drivkræfter i samarbejdet. Det er også vigtigt, at parlamentarikerne har indflydelse på forberedelsen af de sager, som ministrene arbejder med. Hvis en stor del af samarbejdet skal knyttes til det uformelle samarbejde, mindskes parlamentarikerne muligheder for at have indflydelse på de sager, ministrene arbejder med. Der er derfor grund til at frygte, at man mindsker den parlamentariske indflydelse i denne nye ordning, og at det nordiske samarbejde bliver mindre interessant i ministerråd og embedsmandskomiteer. Det kan føre til, at mange mister interessen for det nordiske samarbejde og i større omfang bruger deres kapacitet på andre områder.

Mittengruppen mener, at der er mange embedsmandskomiteer, som det er muligt at slå sammen, og andre, som kan nedlægges. Men hvis man slår komiteer sammen, som har ansvar for forskellige områder, bliver arbejdet i disse komiteer tungt og uinteressant og vil ikke føre til nogen som helst effektivisering. Rationaliseringen får således til konsekvens, at der indføres et nyt system, som kun vil medføre, at sagsbehandlingstiden øges og den bureaukratiske proces udvides, og at ansvarsforholdene gøres yderligere uklare.

Der er også fare for, at disse ændringer ikke leder til den stærkere politiske styring, som statsministrene foreslår. Statsministrenes politiske styring må også følges op af samarbejdsministrene.

Mittengruppen støtter fuldt ud statsministrene i, at vi må prioritere inden for det nordiske samarbejde. Mittengruppen vil frem for alt betone det regionalpolitiske og grænseregionale samarbejde samt kultur-, miljø- og medborgerpolitisk samarbejde. Vi bør gennemgå det samarbejde, vi har i dag, og først og fremmest koncentrere ressourcerne på disse områder. Dette må dog ikke lede til, at vi ikke også kan tage spørgsmål op, som ligger uden for de prioriterede områder. De nordiske prioriteringer må tages i en nordisk sammenhæng, og derefter kan vi organisere samarbejdet bl.a. med hensyntagen til det europæiske perspektiv. Det europæiske element er vigtigt i det fremtidige nordiske samarbejde, men EØS-aftalen må ikke blive en formel barriere mod nordisk samarbejde.

Selv om vi mener, at kultursektoren skal prioriteres, har vi svært ved at acceptere det, statsministrene har fremført i deres erklæring fra i dag, nemlig at hele 50 pct. af det nordiske budget skal gå til kultursamarbejde. Selv om vi øger kultursatsningerne, bør vi gemme noget til andre prioriterede områder.

Kultursatsningerne bør derfor gennemføres i relation til andre prioriterede områder.

Mangelen på parlamentarisk indflydelse er et ofte tilbagevendende diskussionsemne, når Nordisk Råd samles. I statsministerrapporten vender man ofte tilbage til spørgsmålet og taler med mange smukke ord om behovet for det. Jeg har dog ikke kunnet finde stærke tegn på, at en virkelig forøgelse af parlamentarikerindflydelsen skulle stå for døren. Jeg vil dog nævne, at vi hilser det, som statsminister Gro Harlem Brundtland sagde i går om øgede muligheder for at påvirke budgettet, med tilfredshed.

Hr. præsident, nu er det vigtigt, at man koordinerer det, som er kommet frem fra statsministrene i rådsarbejdet. Mittengruppen foreslår, at Nordisk Råds Præsidium med detsamme nedsætter en arbejdsgruppe, som skal drøfte den parlamentariske del af samarbejdet og koordinere det med de forandringer, som kan komme på regeringssiden.

Afslutningsvis vil jeg på Mittengruppens vegne betone, at det officielle samarbejde først og fremmest skal lægge vægt på at styrke det ikke-officielle. Et officielt samarbejde uden interesse hos medborgerne bliver aldrig et levende og dynamisk samarbejde.

Kulturminister Åse Kleveland: President! Det er med stor tilfredsstillelse de nordiske kultur- og undervisningsministrene har tatt del av Statsministergruppens rapport og også statsministrenes redegjørelse. Forslaget om en ny orientering i det nordiske samarbeidet innebærer en vesentlig opprioritering av kulturens rolle. Statsministrene følger med den opp den anmodning som parlamentarikere har kommet med gjentatte ganger gjennom årene nettopp om å styrke kulturinnsatsen.

Mens de kulturelle bånd mellom andre stater veldig ofte har kommet i kjølvannet av et forsvarsmessig, et handelspolitisk eller et økonomisk samarbeid, er kulturfellesskapet, språkfellesskapet og det historiske fellesskapet grunnlaget for all nordisk samhandling.

Det er ikke slik at vi politikere verken kan eller skal skape en nordisk identitet. Det vi kan, og det som er viktigere enn noe annet akkurat nå, det er å stimulere til en økt bevissthet, en videreutvikling og en synliggjøring av det nordiske kulturfellesskapet.

Det krever nytenkning, og det krever økt innsats på nordisk basis. Men samtidig må det nordiske perspektiv i større grad enn det som er tilfelle nå, bli en integrert del av den politiske tenkning i hvert av de nordiske land.

Jeg tror at når det nordiske kultursamarbeidet de senere år har vært så måtelig effektivt, er nok en viktig årsak at det i altfor stor grad har fått leve sitt eget liv. Det har vært litt lett svevende over København-området, for å være noe respektløs, og har ikke hatt den forankring og har ikke vært den forlengelse av de enkelte lands kulturpolitikk som det må være for å kunne fungere. Hvis det ikke er det, kan det lett bli en illusjon, eller en nordisk sovepute.

Fra fagministrenes side blir det sett på som meget verdifullt at statsministrene har vært så konkrete i sitt forslag om økte økonomiske rammer for kultur. Det samme gjelder fremdrift i opptrappingen av midler, det gjelder også forslaget om

å dele kulturinnsatsen i to satsningsområder, nemlig allmennkultur på den ene siden og undervisning og forskning på den andre siden. Jeg er overbevist om at nettopp denne delingen av disse områdene vil bidra til et langt mer effektivt og målrettet arbeid.

Det faktum at statsministrene har tatt parlamentarikernes så vel som fagministrenes tvil til følge hva angår opprettelsen av et nytt fond, ser jeg likeledes som positivt - ikke fordi vi kanskje ikke skal ende opp med et fond, men rett og slett fordi virkemidlene må utvikles parallelt med konkretiseringen av målet for den kulturpolitikken vi ønsker å føre.

Mangelen på optimal kvalitet og effekt i en del av det arbeidet som har vært ført, skyldes etter min mening at vi kanskje har vært noe for opptatt av formen for samarbeid enn av målsetningen og kvaliteten.

Det nordiske ministerrådet for kultur og undervisning vil nå på grunnlag av statsministrenes forslag og i samarbeid med Nordisk Råds kulturutvalg starte opp arbeidet med å formulere en nordisk kulturpolitikk for de nærmeste årene. Ministerrådsforslaget vil bli fremlagt på sesjonen i Oslo.

Men parallelt med dette er det viktig at det bilaterale kultursamarbeidet styrkes som en del av det enkelte lands kulturpolitikk.

Samarbeidet på fagministernivå må likeledes styrkes, ikke minst i forhold til spørsmål som drøftes i europeisk og internasjonal sammenheng.

I møtet med andre nasjoner synliggjøres det verdifelleskap som preger våre holdninger og våre samfunnsmodeller. Kultursamarbeidet har spilt en dominerende rolle i det nordiske samarbeidet siden Den nordiske kulturavtalen trådte i kraft i 1972. Men den altoverveiende del av nordisk samhandling på kulturområdet skjer utenfor disse formelle rammer - mellom organisasjoner, foreninger, kunstnere, medie-miljøer, musikkorps, undervisningsinstitusjoner og forskere. Det er et samarbeid som foregår nesten døgnet rundt, i hvert fall hver eneste dag året rundt, i et mylder av allmennkulturell og mellommenneskelig aktivitet. Dette er det unikt nordiske, og det må stå sentralt i det som vi sikrer videreføringen av, og det som skal synliggjøres - for oss selv, men også for en omverden som er på let etter nye samfunnsmodeller.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Thea Knutzen ersatts av Sverre Mauritzen för resten av sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Syse (konservativa gruppens talesman): Den danske storavis "Politiken" har i dag gitt fasit for sesjonen i Århus. Der står i to store overskrifter: "Nordisk Råd elsker EF", og dernest står det "Historisk møde". Ja, det er et historisk møte bygd på at de nordiske land har ratifisert EØS-avtalen, og at vi dermed har fått den viktigste nordiske samarbeidsavtale på mange år.

Tiden fra NORDØKs sammenbrudd og frem til i dag er en sammenhengende illustrasjon på at vi trengte en bredere europeisk samarbeidsform for å løfte det nordiske samarbeidet opp på et høyere nivå.

Vi må bare erkjenne det faktum at vi måtte ha hjelp fra resten av Vest-Europa for å få et enhetlig marked i Norden. Akkurat som intet EF-land er blitt medlem av hensyn til naboen, bæres også det nordiske samarbeidet av at hvert land selv har hatt både glede og nytte av det. Men i vår likhet har også vår begrensning ligget. Nå erkjenner vi at det nordiske samarbeidet ikke lenger er noe alternativ til europeisk samarbeid - det er snakk om et både-og.

Den konservative gruppen er glad for at statsministrene har gått offensivt til verks i reformarbeidet, og dermed gitt et bidrag til å gjøre Norden til en mer slagkraftig enhet i det nye Europa.

La meg nevne en av de unike sider ved Nordisk Råd, i motsetning til andre parlamentariske forsamlinger: at ministrene er medlemmer av Rådet sammen med parlamentarikerne. Det kan være noe ulogisk at de ikke har stemmerett, men det hele har virket bra, og derfor vil jeg si som vi konservative pleier å si, at det som er i orden, skal ikke repareres.

Statsministrenes vilje til å ta et større ansvar for hovedlinjene i samarbeidet samt for gjennomføringen er av største viktighet. Nettopp dette vil kunne vise seg å være det viktigste bidraget til fornyet vitalitet og engasjement både på regjerings- og parlamentarikersiden.

Den konservative gruppen har avgitt en uttalelse i forbindelse med sesjonen her i Århus, hvor vi hilser det aktive formannskapet velkommen.

Den konservative gruppen er opptatt av at organiseringen av det nordiske samarbeidet skal være så effektivt som mulig. Det oppnås best gjennom klare ansvarsforhold og færrest mulig organisasjonsledd.

Det er viktig å holde fast ved regjeringenes selvstendige rett til å organisere arbeidet slik de finner det mest hensiktsmessig på ministerrådssiden. Den konservative gruppen vil allikevel reise spørsmål om samarbeidsministrenes funksjon i den nye strukturen. Etter gruppens oppfatning er det mer riktig og effektivt at deres rolle tillegges en statssekretær ved Statsministerens kontor. Det sikrer nærheten til statsministeren og understreker det initiativ og ansvar de ønsker å ta for det fremtidige samarbeidet i Norden, og man unngår for mange ni-vår.

Også den økte rollen som er tiltenkt utenriksministeren, bidrar til å redusere behovet for funksjonen som samarbeidsminister. Gruppen er også av den oppfatning at budsjettfunksjonen i nordisk sammenheng bør legges under finansministrene. Dette gjelder dersom samarbeidsministerfunksjonen legges om.

I forbindelse med det nye og aktive formannskapet som det legges opp til, oppstår også spørsmålet om organisering på parlamentarikersiden, hvor også tanken om et aktivt formannskap må gjennomføres. Det er helt nødvendig for å styrke parlamentarikerinnflytelsen, hvilket er viktig. Det foreslås overgang fra fellesnordisk til nasjonal forberedelse av sakene til Presidiet og utvalgene, samt samlokalisering av ministerrådssekretariatet og presidiesekretariatet.

Den konservative gruppen vil beholde presidiesekretariatet. Det gjelder også som saksforberedende organ for et aktivt formannskap på parlamentarikersiden. Dette er viktig for kontinuiteten i samarbeidet. Gruppen mener også at de

nasjonale sekretariatene har oppgaver nok. Det anses i den forbindelse viktigere i fremtiden å gi økt prioritet til det partipolitiske samarbeidet over landegrensene.

En eventuell samlokalisering av ministerrådssekretariatet og presidiesekretariatet er en krevende prosess. Gruppen har en åpen og i utgangspunktet positiv holdning til problemstillingen. Målsettingen må være en bedre utnyttelse av ressursene enn i dag. Det innebærer at vi må få reduserte kostnader, økt effektivitet og bedret samordning. Gruppen forutsetter at en beslutning om eventuell samlokalisering tas relativt raskt, men først etter en grundig analyse av hvorvidt det vil være mulig å oppnå den ønskede effekt.

Den konservative gruppen ønsker at parlamentarikerne i større grad skal kunne påvirke det fellesnordiske budsjett. Mens regjeringene fortsatt bør fastlegge budsjetttrammene, er det naturlig at parlamentarikerne får en rolle i fordelingen av midlene.

Gruppen er positiv til den økte satsingen på kultur som kommer til uttrykk gjennom forslaget. Det er foreslått et nytt fond som primært skal bidra til å markere Norden utad. Den konservative gruppen tar ikke definitivt standpunkt til om det er den beste måten å markere nordisk kultur på. Det blir nå regjeringenes oppgave å vise hvordan et slikt fond kan konkretiseres.

Det understrekes i statsministerrapporten at det er et unikt trekk ved det nordiske samarbeidet at de selvstyrte områdene deltar i det mellomfolkelige samarbeidet. Vi konservative mener at dette må videreføres med minst samme styrke innenfor de nye strukturene.

EØS-avtalen og reformer i det nordiske samarbeidet vil danne rammen for et nytt og sterkere Norden. Jeg er overbevist om at samarbeidet vil virke vitaliserende. Vi skal ikke overdrive påpekingen av felles interesse og samarbeid innenfor EØS- eller EF-rammen. Men vi i Norden kjenner hverandres særtrekk meget godt. Det er som med søsken: Man vet stort sett hva de mener, og hva de vil. Det er godt å ha dem ved sin side ute i den store verden. Det gir økt trygghet, og det gir styrke til det nordiske samarbeidet i den internasjonale tid vi går inn i.

Tora Aasland Houg: Det er en kjent sak at selv blant tilhengerne av EF er det ulike motiver for hvorfor man vil med i EF-unionen. Jeg har en sterk følelse av at representanten for de konservative gruppene og partiene her i Nordisk Råd er enig i utenriksminister Stoltenbergs uttalelse i går om at man skal inn i Norden via EF. Men når det gjelder de ulike motivene, tror sosialdemokratene at de kan føre en mer sosialdemokratisk politikk ved at man kommer inn i EF, mens de konservative og de liberalistiske tror de kan føre en mindre sosialdemokratisk politikk.

Mitt spørsmål til de konservative partienes talsmann, Jan P. Syse, er om han mener at det er et mål med et nærmere integrert europeisk samarbeid at man skal føre en mindre sosialdemokratisk politikk. Syse sa i sitt innlegg at alle de nordiske land hadde ratifisert EØS-avtalen. Det er så vidt jeg vet, ikke riktig, fordi verken Sverige eller Island har gjort dette. Men statsministrene har i sitt forslag, og gjennom redegjørelsen her, tatt utgangspunkt i at alle de nordiske land er på vei inn i EF-unionen. Dette er etter min mening helt urealistisk, fordi

danske velgere i folkeavstemning har avvist dansk deltakelse i EF-unionen, og i Norge og Sverige viser opinionsmålinger et stort flertall mot EF-medlemskap. Dermed er det en voksende motstand i alle de nordiske land, til tross for iveren etter å få de nordiske land inn i et tettere samarbeid med EF.

Mitt siste spørsmål til Syse: Er det folk som ikke skjønner sitt eget beste, eller er det regjeringene og det politiske flertall i de parlamentariske forsamlingene som er i utakt med folk?

(Bifallsyttringar frå lyssnarplatserna.)

Syse: Ja, det er nok riktig at vi som er tilhengere, ønsker også å overføre den politiske debatt og de politiske motsetninger til drøftelse innenfor et felles Europa. Der håper jeg at sosialdemokrater tror at de kan føre en mer sosialdemokratisk politikk, vi konservative en mer konservativ, liberalistene en mer liberalistisk. De eneste som ikke tror de har noen gjennomslagskraft i en slik forsamling, må være venstresosialistene. Det er meget beklagelig for dem. Det er ikke annet enn å gi en større ramme om det demokrati vi alle bekjenner oss til, og vi har tillit til denne nye ramme.

Jeg er selvfølgelig klar over at det ikke er helt gitt hva som blir resultatet av denne gang mot Europa. Jeg er også klar over at det er en motstand ikke minst i vårt eget land, som Tora Aasland Houg refererte til. Men det kan ikke forhindre at parlamentarikere og politiske ledere må kjempe for det de mener er riktig.

Jeg så på første side på talerlisten før jeg gikk opp på talerstolen. Av 36 talere er - så vidt jeg kunne se - bare 2, kanskje 1 1/2, motstandere. Vi er jo ganske mange, og vi har en helt fri og selvstendig holdning til dette. Det er ikke slik at 34 av de 36 er overkjørt av regjeringene. Det går jeg ut fra at vi alle vil protestere mot.

Her ligger rett og slett en politisk kamp. Den er ikke kjørt til veis ende ennå, det må jeg være aldeles enig i. Men jeg er meget glad for at det er en så sterk majoritet i Nordisk Råd som vet hvor veien bør gå.

Tora Aasland Houg: Jeg må si jeg er meget overrasket over at representanten Jan P. Syse i Nordisk Råd argumenterer på den måten han gjør. Han vet at det er et flertall i alle de nordiske land *i folket* mot den prosessen som de parlamentarikere som her er i flertall, ønsker å gjennomføre. Likevel sier han at det bare er 1 1/2 eller 2 motstandere i denne forsamling. Syse vet utmerket godt at det ikke er representativt for folkemeningen det som flertallet i denne salen og ikke minst regjeringene i de nordiske land ønsker å gjennomføre.

Han har ikke svart på mitt spørsmål: Er det folk som ikke skjønner sitt eget beste? Eller er det regjeringene som er i utakt med folket? Jeg stiller spørsmålet en gang til.

(Bifallsyttringar frå lyssnarplatserna.)

Syse: Aldri skal noen venstresosialist få meg til å stå frem og si at folk ikke skjønner sitt eget beste. Det mener jeg absolutt ikke. Men sannelig er det en forpliktelse også for oss å bli overbevist om hva vi mener er det beste for våre land. Det er det denne kampen dreier seg om.

Jeg forstår ikke at det kan skape den minste overraskelse hos Tora Aasland Houg det jeg svarte, selv om det i seg selv gleder meg at jeg har overrasket henne. Men jeg tror hun har kjent disse holdninger hele tiden.

Vi er fullstendig klar over at politisk arbeid går ut på å overbevise folk gjennom valg at man har rett. Det er den kampen som pågår. Og jeg er glad for at det er så mange til stede i denne forsamling som har en positiv holdning til det jeg mener er riktig, og disse er alle lovlig valgte representanter for det som kalles folket. Dette må vi akseptere som en helt fair og ordentlig del av det politiske demokrati.

Birgitte Husmark (vänstersocialistiska gruppens talesman): Hr. præsident! Først skal statsministrene have tak for en meget grundig rapport, som er udarbejdet via deres personlige repræsentanter. Denne rapport har sit udspring i Mariehamndeclarationen af den 12. november 1991, som begynder således:

"De gennemgribende forandringer i Europa og afviklingen af den militære og ideologiske tvedeling af vor verdensdel har indledt en ny samarbejdsæra."

Og længere nede lyder det:

"Norden bør stræbe efter aktivt at påvirke udviklingen i Europa og *omverdenen* med udgangspunkt i medborgernes interesse og behov."

Dette er den venstresocialistiske grupe helt enig i, det er dette fokus, vi ønsker at fastholde. Men vi synes ikke, at statsministerrapporten lever op til det. Netop fordi den kolde krig er slut, er der nu mulighed for og al mulig grund til, at de nordiske lande samarbejder på det udenrigspolitiske område, dels i forhold til EF, men mindst lige så vigtigt i forhold til resten af Europa og i FN, CSCE og andre internationale organisationer.

Samarbejdet om bistand til ulandene er en oplagt nordisk opgave. Nordisk støtte til udviklingslandene bør have en høj prioritet og må ses som et alternativ til den militære sikkerhedspolitik.

Den venstresocialistiske gruppe hilse velkommen, at statsministrenes rapport anerkender, at behovet for nordisk samarbejde ikke er aftaget, og vi er enige i de prioriterede områder, der er trukket frem: kultur-, forsknings- og uddannelses-, miljø-, borgerrettigheds- og økonomisk politik. Ikke mindst ønsket om at sikre Norden som hjemmemarked (punkt 21.3.1) har vi hæftet os ved. Venstregruppen har længe kæmpet for, at det netop gennem det nordiske samarbejde var muligt at komme først med hensyn til udvikling af normer og standarder, der fremmer produktionen af sunde og sikre produkter og et godt arbejdsmiljø. Denne strategi ønsker vi at forstærke, og derfor kan vi ikke acceptere, at der ikke kommer en videreudvikling af den økonomiske handlingsplan.

Det er ikke gratis at satse på produktudvikling på disse områder, og det er heller ikke gratis at deltage i det europæiske standardiseringsarbejde på et niveau, så man får skabt gennemslag for nordiske synspunkter. Derfor kan vi bl.a. slet ikke godtage ministerrådets nedskæringsbudget, og heller ikke konstruktio-

nen af en kulturfond på bekostning af 2/3 af de nuværende midler kan vi se noget perspektiv i. Derimod mener vi selvfølgelig, at det er i orden at gennemgå de eksisterende institutioner og aktiviteter for at se, om de fortsat udfylder et behov. Men her skal parlamantarikerne være med!

Imidlertid er manglerne i stedfortrædernes rapport meget slående. Der står intet om samarbejde om at sikre den nordiske model, intet om at satse på velfærd for de svageste grupper, intet om forsvar af de menneskelige værdier og ligestevne. Hvor er det blevet af i al EF-snakken?

I venstregruppen er vi helt tilfredse med, at regeringerne vil opprioritere det nordiske samarbejde til statsministerniveau, men vi har svært ved at se, hvordan arbejdsfordelingen med samarbejdsministrene skal være, og vi er absolut ikke glade for dannelsen af en statssekretærkomité, der vil kunne tiltage sig samme magt som EF's kommissærer. I det hele taget går det som et ledemotiv gennem rapporten, at det nordiske samarbejde er så vigtigt, at det bør fjernes fra parlamentarisk indflydelse.

Denne opfattelse ses tydeligt i den erklæring, som statsministrene udarbejdede under deres sommermøde på Bornholm. Samarbejdsformen i Nordisk Råd blev ikke omtalt som debat eller dialog mellem ministrene og de folkevalgte, næh, nu vil man lægge vægt på samarbejdet ved brede orienteringer fra regeringerne. Denne form for "samarbejde" ligner i alt for høj grad EF's topstyrede model, og det har Nordisk Råd ikke brug for. Derfor er de forslag til ændring af Helsingforsaftalen, der taler om at slette ministrene som medlemmer af Nordisk Råd, også helt uacceptable. Nordisk Råd skal fortsat være det fælles forum for ministre og folkevalgte, hvor ministrene kan gøres ansvarlige for de opgaver, som Nordisk Råd har pålagt dem.

Rapporten stiller også forslag om at fjerne budgetbehandlingen fra Nordisk Råd, og det er præcis lige så uacceptabelt. Her er det allermost nødvendigt, at ministre og folkevalgte er i dialog og i fællesskab tager ansvaret for det, som er Nordisk Råds grundlag, nemlig økonomien. Det har Gro Harlem Brundland nu også stillet os i udsigt, og det er vi glade for.

For den venstresocialistiske gruppe er opgaverne og indholdet i Nordisk Råds arbejde naturligvis af afgørende betydning, men det er faktisk lige så vigtigt, at arbejdet foregår efter nordisk model, i åbenhed og i ligestevne dialoger. Her kan vi lære meget fra os, og det vil vi gerne hjælpe statsministrene med. Derfor vil vi også gerne fjerne skyklapperne fra den norske statsministers øjne; hun har ikke øjnene åbne for, hvad der sker uden for regeringskredse. Det danske nej til EF-unionen er ikke nævnt med ét ord, men den 2. juni stemte den danske befolkning faktisk nej, og Danmark er nu i færd med at forklare de andre EF-lande, at de er gået for vidt. Det skal ikke forties her på Nordisk Råds møde, specielt ikke fordi alle meningsmålinger i Norge og Sverige viser, at befolkningen er imod EF-unionen, ligesom modstanden i Finland er stigende og altid har eksisteret i Island.

Derfor skal vi ikke ensidigt og enøjet binde det nordiske samarbejde til EF. Vi skal tværtimod tage den nordiske model som grundlaget for den udvikling, som skal præge Nordens samarbejde i alle de internationale fora, som vi er en del af.

(Bifallsyttringar från lyssnarplatserna.)

Præsidenten: Jeg gør opmærksom på, at vi ikke kan finde os i bifaldsytringer fra tilhørerepladserne.

Pia Kjærsgaard (liberalistiska gruppens talesman): Hr. præsident! Den liberalistiske gruppe har ved tidligere sessioner i Nordisk Råd påpeget, at den ideologiske tendens i Nordisk Råd faktisk bevæger sig i modsat retning af, hvad tilfældet er i resten af verden. Det meste af den øvrige verden bevæger sig jo i en retning, hvor staten heldigvis griber mindre og mindre ind over for den enkelte borger, som herigennem opnår mere personlig frihed, hvorimod Nordisk Råd pudsigt nok bevæger sig i den stik modsatte retning.

Ønsket om de stadig stigende statsindgreb blev bl.a. præsenteret i en rapport, som blev udgivet af Nordens statsministre i august 1992. Rapporten beskæftigede sig med en nyvurdering af det nordiske samarbejde, og ifølge rapporten skulle følgende områder have en mere fremskudt plads i Nordisk Råd: kulturpolitik, medborgerpolitik, miljøpolitik og økonomisk-politisk samarbejde.

Udbygningen af samarbejdet inden for de nævnte områder vil betyde større statsindblanding og dermed mindre frihed. F.eks. er en fællesnordisk kulturpolitik ikke tiltrængt, medmindre denne kulturpolitik skal gå ud på at frigøre kulturlivet fra staten. Således vil en privatisering af kulturlivet i Norden være meget ønskværdig.

Nu er det jo ikke noget nyt, at den liberalistiske gruppe gerne så Nordisk Råd nedlagt, men da vi har konstateret ved flere lejligheder, at de øvrige partigrupper ønsker at opretholde Nordisk Råd, har vi selvfølgelig også vore synspunkter om følgende emner:

Statsministrenes aktive rolle i det nordiske samarbejde har været kraftigt diskuteret. Vi støtter intentionerne om en meget mere aktiv rolle til statsministrene, fordi det vil betyde, at samarbejdet bliver meget mere målrettet og koncentreret om de områder, som man mener er vigtige at koordinere i Norden - eller for Norden - i forhold til eller sammen med Europa. Vi er samtidig skeptiske over for, at samarbejdsministerposterne opretholdes, for hvem har så ansvaret og kompetencen?

Vi ønsker fra parlamantarikerside, at der indføres et aktivt præsidentskab kombineret med en styrkelse af det partipolitiske samarbejde i Nordisk Råd på bekostning af de nationale delegationer, så debatterne bliver aktive og politiske, samtidig med at ideologiske og politiske forskelle viser sig ligesom i de nationale parlamenter. Vi har ikke noget imod, at der bliver lidt mere liv i Nordisk Råd, også på det område.

Det vil være meget fornuftigt med en samordning af ministerråds- og præsidiensekretariatene, samtidig med at man prøver at finde ud af, hvilke rationaliseringer der kan foretages i de to separate sekretariater og derved opnå en både praktisk og økonomisk gevinst. Vi bliver jo jævnlige pålagt at vurdere budgetterne, gerne med effektive rationaliseringer som resultat.

Den liberalistiske gruppe savner en nærmere strategi og forslag vedrørende de nationale sekretariater, som udgør en betydelig udgiftspost og administrativ

enhet i nordisk sammenhæng. Som en opfølgning af et udtrykt ønske i Nordisk Råd om at vitalisere det nordiske samarbejde og gøre de partipolitiske skillelinier mere synlige er det naturligt, at man forbereder en nedlæggelse af de nationale sekretariater og overfører opgaverne til de nationale embedsværk og til præsidi- og ministerrådssekretariaterne. Endvidere kan partigrupperne styrkes med den nødvendige kompetence for at betjene sine repræsentanter, udvalgsmedlemmer og udvalgsformænd for at følge op og forstærke partipolitiseringen i Rådets arbejde. Den liberalistiske gruppe ser det som noget naturligt, at dette forberedes i det videre arbejde.

Samtidig mener vi, at det er fornuftigt med en gennemgang og en evaluering af de nordiske institutioner, samtidig med at man begynder at igangsætte projekter, der kan klarlægge, om de ressourcer, der er sat ind, står i forhold til de resultater, der er opnået. Det vil give det nødvendige grundlag for at vurdere afviklingen af nordiske projekter og institutioner, hvis opgaver kan overføres til de etablerede nationale institutioner. Den liberalistiske gruppe ser i øvrigt overhovedet intet behov for at oprette en ny nordisk kulturfond, som også er vurderet i erklæringen, ej heller at øge bevillingerne til kultursamarbejdet i Nordisk Råds regi.

Vi ser meget positivt på forslaget om at stimulere til videreudvikling af samarbejdet mellem frivillige og folkelige organisationer i Norden. De er en væsentlig del af det nordiske samarbejde, og vi mener, at dette samarbejde skal udbygges, men at det skal ske fuldstændig uafhængigt af parlamentarikersamarbejdet.

Kirsti Kalle Grøndahl (socialdemokratiska gruppens talesman): Først vil jeg på vegne av den socialdemokratiske gruppen si meg tilfreds med at statsministrenes forslag til reformer i all hovedsak svarer til de synspunkter og forslag som den sosialdemokratiske gruppen fremmet i vårt medlemsforslag i Helsingfors.

Ved tidligere korsveier i europeisk samarbeid har ulike nasjonale interesser og bindinger ført til at de nordiske landene valgte forskjellige veier i sin europapolitikk. Denne gang er situasjonen annerledes. De nordiske land står ikke bare overfor de samme europeiske utfordringer - i stor grad gir vi også de samme svar på utfordringene. Dette stiller det nordiske samarbeidet i et nytt lys.

Det er en tankevekker at de viktigste elementer i fornyelsen og utdypingen av det nordiske samarbeidet skjer utenfor rammen av Nordisk Råd. Med EØS-avtalen oppnår vi omsider vårt gamle mål om et felles nordisk hjemmemarked. På de sentrale handelspolitiske og økonomiske områdene vil det samme regelverket nå gjelde i hele EØS-området. Derfor er det riktig når den norske statsministeren i sin redegjørelse slår fast at EØS-avtalen er den viktigste og mest forpliktende nordiske samarbeidsavtalen på mange tiår.

Gjennom EØS-avtalen får vi også nødvendige instrumenter for å omsette vedtak i praktisk politikk, instrumenter som vi har savnet i det nordiske samarbeidet, og som innebærer økte rettigheter og økte plikter.

Nordisk og europeisk arbeiderbevegelse har klare politiske mål for utviklingen av det Europa vi er en del av, som vi påvirkes av, og som vi ønsker å påvirke. De nordiske landene forbindes med verdier knyttet til velferdsstaten. De

sosialdemokratiske mål om sysselsetting, miljø, velferd og fordeling er dypt rotfestet hos de nordiske folk.

Den økte åpenheten over landegrensene som den europeiske integrasjonen fører med seg, er et viktig og nødvendig element i arbeidet med å fremme de sosialdemokratiske verdier. Men den økte konkurransen kan også gi et press mot de samme verdier, dersom vi lar konkurransen bli en alles kamp mot alle. Også her kan det nordiske samarbeidet spille en rolle. Vi må utvikle en felles strategi for å motvirke de destruktive elementer i den økte konkurransen, og isteden satse på et kreativt samarbeid for å utnytte de muligheter som den nye åpenheten gir.

Dette er bakgrunnen for at Nordisk Råds sosialdemokrater, både på parlamentarikersiden og ministerrådssiden, mener det er nødvendig å definere en ny plattform for det nordiske samarbeidet:

På den ene siden må vi sørge for at det nordiske samarbeidet gir mer håndfaste resultater på områder av felles nordisk interesse. Vi må utarbeide en felles strategi for full sysselsetting, organisere felles miljøinnsats, skape sammenheng og fellesskap på områder som infrastruktur, energiproduksjon og energileveranser.

På den andre siden må et reformert nordisk samarbeid gi en utdyping av det mer interne og spesifikt nordiske samarbeidet. Vi må i fellesskap sikre og forsterke innbyggernes rettigheter, fordelingspolitikken og velferdsordningene. Sammen må vi videreutvikle det nordiske hjemmemarkedet, det folkelige samarbeidet, kultur, utdanning og mediepolitikk.

Et reformert nordisk samarbeid må gi sterkere politisk styring og beslutning, bedre koordinering og mindre byråkrati. Innføringen av et aktivt ordførerskap for statsministerkollegiet og andre ministerråd er en viktig nyskaping, fordi vi for første gang får plassert et ansvar for fremdrift i det nordiske samarbeidet.

På tilsvarende vis vil det være naturlig at parlamentarikerne i Nordisk Råd innfører aktivt ordførerskap i Presidiet og utvalgene. Dette vil bidra til å gi parlamentarikersamarbeidet en tilsvarende og like sterk profil som ministrenes samarbeid. Det er viktig for å opprettholde balanse mellom parlamentarikerne og ministrene i Nordisk Råd.

Sammenlignet med andre politiske, internasjonale institusjoner som Europarådet, EFTA, KSSE og NATO er den tette koblingen mellom parlamentarikere og regjeringer i Nordisk Råd et særstykke. Dette er et fortrinn og en demokratisk styrke ved det nordiske samarbeidet, et fortrinn som vi skal og må bygge videre på.

Jeg er ikke i tvil om at Nordisk Råds betydning vil stå og falle på vår evne til å fornye og omforme samarbeidet. Saker som reises i nordiske fora må dreie seg om spørsmål som det er viktig å finne nordiske løsninger på. Altfor ofte har vi sett at saker som ikke når opp i de nasjonale prioriteringer, blir sendt på ørkesløse og ressurskrevende vandringer i det nordiske systemet for så å ende opp i ingenting. Dette har bidratt til å stille det nordiske samarbeidet i et dårligere lys enn fortjent.

Nordisk Råd har vært preget av mye venstrehåndsarbeid, og jeg tror heller ikke at fremtidige politikere i Nordisk Råd vil ha svært mye tid til disposisjon for det nordiske samarbeidet. Til det er arbeidet i de nasjonale parlamenter for

tidkrevende. Men desto viktigere er det da at vi får mest mulig effekt ut av innsatsen.

I medlemsforslaget fra sosialdemokratene, som er et av grunnlagsdokumentene for statsministergruppen, foreslo vi at Nordisk Råds parlamentarikerforsamling bør settes sammen av parlamentariske ledere for de ulike partiene i hvert land, av sentrale utenriks- og europapolitikere fra hvert land, og dessuten at parlamentarikere i de ulike nordiske utvalgene bør være rekruttert fra tilsvarende komiteer i sine hjemlige parlamenter. Det siste ikke minst fordi anbefalinger gjort i Nordisk Råd i stor grad er avhengig av å bli fulgt opp i de nasjonale parlamenter dersom de skal ha sjanse til å bli noe annet enn papirbeslutninger.

Med en slik sammensetning tror jeg at Nordisk Råd kan bli et viktig internasjonalt forum i årene fremover. Hvis ikke, vil regjeringssiden helt sikkert komme til å samarbeide videre på den plattformen som statsministrene nå har skissert. Interessen for det parlamentariske samarbeidet i Nordisk Råd vil derimot lett kunne tape oppmerksomhet, dessverre.

Den sosialdemokratiske gruppen anser at tiden er moden for å ta konsekvensen av at det partipolitiske samarbeidet på tvers av grensene i Norden nå har langt større betydning enn arbeidet i de nasjonale delegasjonene. Den økte vekten på partigruppene er en naturlig konsekvens av at vi har nådd et nytt og høyere stadium i nordisk og europeisk integrasjon, og vi er ikke i tvil om at dette allerede har gitt Rådet nytt liv. Partigruppene kan ikke erstatte de nasjonale delegasjonene, men de organisatoriske reformene må gi den partipolitiske profileringen en langt mer fremtredende plass i det institusjonaliserte samarbeidet enn det vi har vært vant til.

På to områder i den norske statsministerens redegjørelse i går registrerte vi med glede nye signaler. Vi merket oss en åpning for at Nordisk Råd gis en mer fremskutt rolle i den nordiske budsjettbehandlingen, slik parlamentarikerne lenge har ønsket. Som kjent har det lenge vært konflikt om parlamentarikernes innflytelse på investeringene innenfor budsjettrammen, og utformingen av budsjettet for 1993 er vel nærmest et skoleeksempel på hvordan dette ikke skal gjøres.

Videre ble etableringen av et nytt kulturfond omtalt på en slik måte at statsministrene står sterkt bak en økt satsing på kulturområdet, men at de er åpne for en dialog om hvordan innsatsen skal organiseres og styres. La det derfor være sagt at sosialdemokratene ønsker en politisk styring på dette området.

Jeg tillater meg til slutt å uttrykke en sterk forhåpning til at Nordisk Råd vil bli et spennende forum for nordisk debatt og beslutning i årene som kommer.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Jan P. Syse hade förfall för resten av sessionen.

Johan J. Jakobsen: Ärede president! Kirsti Kolle Grøndahl omtalte det som skjer nå, som en korsvei. Jeg føler imidlertid at veivalget allerede er gjort. Etter at EØS-avtalen er på plass, men før den er ratifisert, kommer altså statsminis-

trene med et opplegg og en uttalelse som innebærer at tre nye nordiske land nå ivrer sterkt for at de skal bli en del av den europeiske union.

Vi vet samtidig at det er en sterkt voksende folkelig motstand mot denne utviklingen. Og jeg vil gjerne spørre representanten Kirsti Kolle Grøndahl om hun ikke er redd for, når de som fører an i nordisk politikk til de grader er i utakt med folket, at det vil bidra til å svekke den sterke folkelige forankring som har vært kjennetegnet ved det nordiske samarbeidet.

Nå er ikke dette noen ny situasjon. Allerede under rådssesjonen i Helsingfors i mars sa statsministrene følgende i en pressemelding:

Tilknytningen til EES og EG har som konsekvens at løsningen av en rekke spørsmål som angår de fire friheter, og delvis også tilgrensende områder, primært nå vil finne sin løsning i andre fora enn de nordiske fora.

Hvis vi tar statsministrene på ordet, at så viktige områder som det her er snakk om skal trekkes ut av det nordiske samarbeidet slik vi kjenner det i Nordisk Råd, - hvis det er riktig - hvordan kan Arbeiderpartiet og Kirsti Kolle Grøndahl da hevde at den nye linjen skulle være en styrke for det nordiske samarbeidet? Kan hun ikke like godt innrømme at når så viktige områder som det er antydnet i pressemeldingen fra statsministrene, tas bort fra det nordiske samarbeidet, ja så må det bety en svekkelse og ikke en styrking av det nordiske samarbeidet.

Kirsti Kolle Grøndahl: President! EØS-avtalen er ratifisert i flere av de nordiske land, og ingenting tyder på at den ikke vil bli ratifisert i de resterende nordiske landene. Derfor er det viktig at vi i Nordisk Råd arbeider så raskt med vår organisering at vi faktisk følger med utviklingen. Det ville være en meget vanskelig situasjon for Nordisk Råd dersom vi ikke hadde vært i forkant av utviklingen, men tvert imot latt utviklingen i Europa og de nordiske landenes deltakelse i den utviklingen skje uten at vi lot Nordisk Råd følge med. Da tror jeg virkelig at Nordisk Råd ville kunne fortjene den betegnelsen som det ofte urettmessig har fått, nemlig "et supperåd".

Jeg tror ikke at det folkelige engasjementet i Norden vil bli svekket selv om de nordiske landene nå tilhører et EØS-område. Og det tror jeg ut fra en veldig trygg erfaring som vi har sett i de landene som allerede samarbeider innenfor det europeiske fellesskap, nemlig at de nasjonale og regionale interessene er meget sterke, og de samarbeider stadig tettere sammen. Jeg tror ikke at nordboere slutter å føle seg som nordboere selv om vi altså deltar i et EØS-område.

Nå er jo ikke Senterpartiet kjent for å være den sterkeste forsvarer av de fire friheter, og de fire friheter har vært gjeldende i det nordiske samarbeidet gjennom flere år allerede. Nå vil altså dette fire friheter-samarbeidet bli omfattet av enda flere land, og fra sosialdemokratisk side kan ikke vi se annet enn at det er en fordel for alle landene. Det ville være et dobbeltarbeid hvis vi først skulle arbeide om de fire friheter i Norden, og så skulle vi gå til EØS-forsamlingen og arbeide parallelt eller tilsvarende med de fire friheter der. Men hvis Nordisk Råd altså ikke hadde tatt hensyn til denne utviklingen, tror jeg virkelig dette hadde vært en sten om halsen på det nordiske samarbeidet.

Birgitte Husmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne spørge Kirsti Kolle Grøndahl, hvordan det skal forstås, at den nye platform for det nordiske samarbejde, EØS-aftalen, skal være stimulerende for det nordiske samarbejde. Sådan som vi ser det i den venstresocialistiske gruppe, skal det nordiske samarbejde være dynamoen. Inspirationen må komme fra dem, der stadig holder fast i, at velfærd og forsvar for de svageste må være grundlaget for det, vi gør, også i internationale fora. Men sådan hører jeg ikke Kirsti Kolle Grøndahls indlæg; jeg hører det tværtimod sådan, at det bliver EØS, der bliver dirigerende for det nordiske samarbejde. Jeg vil gerne spørge, om det er rigtigt forstået.

Det andet, jeg gerne vil spørge om, er, hvad Kirsti Kolle Grøndahl forstår ved et aktivt ordførerskab på parlamentarikersiden. Det må jo altså være noget andet end det, der foregår i øjeblikket. Sådan som det foregår i øjeblikket, har vi et præsidentskab, der går på skift imellem landene, men vi har faste ordførere for udvalgene. Jeg vil gerne spørge Kirsti Kolle Grøndahl, om man forestiller sig, at ordførerskabet for udvalgene også skal gå på skift.

Hvis man forestiller sig det, mener jeg for alvor, det kan gå galt for Nordisk Råd, og derfor forstår jeg ikke, hvad denne tale om det aktive ordførerskab går ud på. Jeg er lidt bekymret for, at det er en floskel uden ret meget indhold.

Kirsti Kolle Grøndahl: President! Det er jo litt rart å få en replikk fra en dansk SF-er, som jeg forstår er deltaker i det som danskene nå kaller det nasjonale kompromiss, for det er jo da et kompromiss som omhandler mye mer enn den EØS-avtalen og det EØS-området og de forpliktelser vi finner der.

Det som er bakgrunnen for at vi nå lar EØS-avtalen være plattform også for det nordiske samarbeidet, er at det nordiske samarbeidet ikke kan bygges på en eller annen form for luft - det må bygges på det som er realiteten i de fem samarbeidende land. Og realiteten i disse fem samarbeidende land vil heretter være at vi alle er med i et EØS-samarbeid. Derfor er det viktig at vi bruker det nordiske rådet til å arbeide med de internt nordiske spørsmålene og utdype det nordiske samarbeidet om de felles interesser innenfor vårt område, men samtidig bruker denne plattformen til også å styrke vår posisjon inn i det europeiske samarbeidet.

Når vi snakker om et aktivt ordførerskab på parlamentarikersiden, mener vi ikke nødvendigvis at dette ordførerskapet skal skifte hvert eneste år. Men det ligger jo i reglene at med jevne mellomrom vil ordførerskapet skifte. Og det som ligger i bruken av aktivt ordførerskab er jo at de parlamentarikerne som driver sine grupper i utvalgene, og Presidiet, vil ha et ansvar for å ta initiativ til å føre det nordiske samarbeidet videre. Det er viktig at vi ikke bare sitter i de nordiske utvalgene og tar imot det som kommer av tilfeldige impulser fra ministrene, men at vi selv får en selvstendig oppgave i å føre utvalgene videre. Og der vil altså ansvaret for å føre utvalgsarbeidet videre spesielt påhvile ordfører og nestordfører i utvalgene, og de parlamentariske gruppernes ledere i de ulike utvalg.

Birgitte Husmark: Hr. præsident! Jeg mener at kunne konstatere, at der ikke ligger noget som helst nyt i det aktive ordførerskab på parlamentarikernes side. Selvfølgelig er næstformænd og formænd i udvalgene aktive og opsøger sager og involverer deres udvalg på bedste vis; sådan har jeg kendt Nordisk Råd igennem al den tid, jeg har arbejdet her.

Men jeg er bekymret for, at talen om et aktivt ordførerskab er en blomst, som skal dække over de problemer, der er ved, at man vil sætte det kommende EØS-medlemskab på en højere piedestal end det nordiske samarbejde, og at man vil satse på at lægge meget samarbejde over i EØS i stedet for i det nordiske samarbejde. Jeg vil gerne spørge Kirsti Kolle Grøndahl, om dette er rigtigt forstået.

Når det kommer fra et medlem af SF, der har deltaget i det nationale kompromis i Danmark, som det ganske rigtigt siges, er det selvfølgelig, fordi vi kan se, at meget energi i Danmark drænes fra det nordiske samarbejde, og vi er bestemt ikke overbevist om, at resultatet af den måde at samarbejde på er til gavn for folket.

Kirsti Kolle Grøndahl: President! Ja, der er altså replikanten og jeg helt uenig om at det ordførerskabet hittil har virket initiativtakende nok. Jeg er ikke fornøyd med det initiativet som i de siste årene er kommet fra parlamentarikersiden. Jeg tror at vi kan gjøre mye, mye mer for å sette den parlamentariske dagsorden i det nordiske samarbeidet, og det gjør vi ved å sette sammen Nordisk Råd på en litt mer planlagt måte i forhold til tidligere, og dessuten ut fra at vi får et tyngre ansvar til å drive dette arbeidet videre. Så det er jo en forskjellig oppfatning om hvordan det nordiske samarbeidet har virket. Jeg er da åpenbart ikke så fornøyd med hvordan vi som parlamentarikere har fungert som det replikanten er.

Dette har ingenting med EØS-samarbeidet å gjøre. Dette har noe med fornyelsen av det nordiske samarbeidet - det nordiske initiativet - å gjøre: det å understreke de nordiske forbindelsene våre land imellom.

Danmark har jo også vært nordist hele denne tiden de har vært medlem av EF. Og jeg vil tro at danskene selv utroper seg som like gode nordister som alle vi andre. Så det viser seg jo at det går an både å drive et nordisk samarbeid og et europeisk samarbeid, og at ingen av delene lider under det. Tvert imot vil jeg vel tro at når vi alle opererer út fra en noenlunde felles plattform, vil vi kunne få til et langt mer effektivt samarbeid, både innad i Norden og i forhold til det øvrige Europa.

Per Olof Håkansson: Herr president! Rubriken för denna debatt är Statsministrarnas redogörelse, och den har sin bakgrund i den rapport om en nyvärdering av det nordiska samarbetet som kom i somras. Detta leder mig fram till, när det gäller den nyvärdering som är nödvändig att göra, att formulera frågan: Är det till statsministrarna som vi skall vända oss med våra frågor? Är det hos dem vi skall söka svaren? Jag tror inte detta. Den rapport som har lämnats måste självklart kompletteras. Jag tror att vi alla som finns på parlamentarikersidan har ett

ansvar för denna komplettering. Det är vi som har stora delar av problemen. Det är även vi som skall lösa dem. Det är litet grand kring dessa saker som jag nu skall resonera.

Det handlar om tre olika ting, tror jag. Det handlar om processen, om produkten och om aktörsrollen. När det gäller processen kan vi gå tillbaka ett par år i tiden. Vi kan konstatera att innehållet i Nordiska rådets verksamhet på den tiden i allt väsentligt var inåtvänt. Det var vi själva som initierade vad som skulle tas upp. Det var vi själva som såg till att det vi producerade kom in i vår verksamhet. Vi hade inte mycket med verksamheten utanför Norden att göra.

I dag har vi också ett yttre förlopp. Det betyder att det inte är vi själva som bestämmer dagordningen. Det är inte vi själva som bestämmer när besluten skall vara klara eller som diktar innehållet i den. Vi har alltså anledning att fundera på själva processen, att analysera de olika delförloppen och forma den verksamhet som krävs för att vi skall kunna hantera de olika förhållanden som uppkommer av de många delflödena.

Den andra sak som jag vill ta upp är produkten. Ja, det är väl en självklarhet att det skall vara en resultatorienterad verksamhet. Vi är alla från våra respektive nationella parlament vana vid att de beslut som vi fattar blir verkställda. Jag ställer frågan så här: Vem tar ansvar för de beslut som vi fattar i Nordiska rådet? Vem följer upp dem? Vad sker? Vem verkställer?

I allt väsentligt är det ingen som vare sig följer upp, verkställer eller tar ansvar. Jag tror därför att det kunde vara av intresse att få analysera en modell, som innebär att vi mer skulle sikta på att producera program och handlingsplaner och sedan hemma i våra nationella parlament ta ansvar för de ståndpunkter som vi intar i Nordiska rådet. Vi måste se till att det genom motioner, frågor och interpellationer eller andra initiativ fattas beslut i de nationella parlamenten på det sätt som den icke-överstatlighet som vi arbetar under förutsätter. De nationella parlamentsbesluten skall leda Nordiska rådets verksamhet framåt så att det fungerar på ett bättre sätt. Basen för våra aktiviteter ligger på det nationella planet. Jag tror att det vore bra om vi funderar över om produkten skall vara beslut som ingen tar ansvar för eller om produkten skall vara program eller handlingsplaner som vi själva tar ansvar för genom arbetet i våra nationella parlament.

Jag är redan till en del inne på aktörsrollen. Jag vill litet varna för och är orolig för den underdog-mentalitet som jag tycker mig möta i diskussionen. Det är som om vi inte riktigt kan och inte riktigt vill, utan nu skall det hela befolkas av s.k. Europapolitiker. Jag vill att vi skall ta oss i kragen och stå upp för det gemensamma nordiska och spela våra roller utifrån detta. Det är inte fråga om vi eller dem, bägge behövs.

Är det inte detta som är på gång, finns det i alla fall inslag av en märklig elitism. Nordiska rådets verksamhet kan inte längre skötas genom den spegling som finns av de parlament som vi kommer från, utan det skall vara en särskild sorts politiker som skall ha hand om verksamheten. Jag tror inte på en sådan utveckling.

Det aktuella och överordnade problemet anser jag ligger i att vi måste se över processen, vilket innehåll den har. Vi måste forma vår produkt på ett annorlunda sätt och även vår aktörsroll. När vi söker lösningar på problemen skall vi själv-

klart se dem utifrån ett parlamentariskt synsätt, som måste kopplas till de nationella parlamenten och till partigrupperna. Det är där den reella maktbasen ligger.

När det gäller att söka sig fram till lösningar har vi alla en uppgift. Men en tung uppgift har presidiet såsom spelförare. Det är vi som äger problemen. Valet är vårt. Ingen annan kommer att lösa dem för oss. Vi måste själva ta i frågorna. Vi måste gå från ord till handling. Jag hoppas att presidiet på ett aktivt sätt skall ta på sig spelförarrollen och på så sätt medverka till att lösa de problem som vi i Nordiska rådet på parlamentarikersidan står inför.

Statsminister Aho: Herr president! Vi har samlats till denna diskussion för att bedöma resultatet av det arbete som de nordiska statsministrarna inledde för ett år sedan i Mariehamn. Statsministrarna ville sätta igång en process för att förnya det nordiska samarbetet i ett läge då de politiska och ekonomiska strukturer, som varit rådande i Europa under hela efterkrigstiden, hade krossats. Den militära tudelningens upplösning i vår världsdelen och den ekonomiska integrationen i Västeuropa gör att också Norden står inför en ny situation.

Vi beslöt senaste höst i Mariehamn att tillsätta en arbetsgrupp att bedöma läget. Arbetsgruppen lyckades på mycket kort tid göra upp en plan för revidering av det nordiska samarbetet.

Statsminister Gro Harlem Brundtland presenterade i sitt tal de centrala linjdragningarna i statsministrarnas rapport. Jag vill för min del kommentera vissa av våra rekommendationer.

Den kanske viktigaste förändringen jämfört med nuläget är att regeringarna ännu tydligare iklär sig ett politiskt ansvar inom det nordiska samarbetet. Speciellt kommer detta till synes i att statsministrarna åtar sig större ansvar inom samarbetet.

Revideringen av det nordiska samarbetet påkallas av de genomgripande politiska och ekonomiska förändringar som ägt rum i Europa under de senaste åren. Mest direkt berörs Norden av de nya avtalsarrangemangen inom den västeuropeiska ekonomin.

EES-avtalet träder i kraft vid årsskiftet. Jag vågar påstå, att det är ett av de viktigaste avtalen där de nordiska länderna är med. EES-avtalets betydelse minskas inte av det, att Finland, Norge och Sverige skall börja förhandla om medlemskap med EG.

EES-avtalet öppnar nya samarbetsmöjligheter för de nordiska länderna och företagen. Dessa möjligheter har enligt min mening ännu inte kartlagts tillräckligt väl. Jag vill än en gång efterlysa en gemensam strategi i frågor som är viktiga med tanke på utvecklingen i hela Norden. Sådana framtida uppgifter är bl.a. att bygga upp den nordiska infrastrukturen, ordna en gemensam energiförsörjning samt utforma politiken i fråga om naturtillgångar och miljö.

Norden är Europas verkliga energireserv. Norden omges av Europas största marina naturtillgångar, de nordiska skogarna representerar ungefär hälften av Europas utnyttjbara skogstillgångar. Dessutom har de nordiska länderna en befolkning, vars kunskaper och utbildning ligger på toppnivå. Utgående från dessa faktorer måste vi bygga upp ett Norden som deltar i den europeiska arbetsför-

delningen som en region med egen profil. Det är fråga om just detta då vi förnyar det nordiska samarbetet.

Ekonomi, industri, forskning och utveckling har varit nyckelord i integrationsdiskussionen. Men för att också uppnå ekonomiska framgångar behöver Norden en stark identitet och egenart.

Iloniemi-gruppens förslag om en förstärkning av kultursamarbetet skall granskas mot denna bakgrund. Upprättandet av en ny kulturfond är ett viktigt medel i befastandet av vår nordiska identitet. Fonden hjälper oss att finna vår naturliga plats inom de europeiska folkens gemenskap och att ge vårt bidrag till att utveckla denna gemenskap.

Herr president! Iloniemi-gruppens rekommendationer har också fått kritik. Man har misstänkt att Nordiska rådet inte längre skulle vara ett fungerande organ för samarbetet mellan parlamenten eller att samarbetets ledning skulle överlämnas i tjänstemännens händer.

Sådana farhågor måste bygga på missuppfattningar. För det första har statsministrarnas representanter i sin rapport koncentrerat sig på att revidera regeringssamarbetet och överlätit bedömningen av det parlamentariska arbetet åt Nordiska rådet.

För det andra utvidgas och förstärks statsministrarnas deltagande i verksamheten, då de själva åtar sig ansvaret för den högsta politiska koordineringen av samarbetet. Då kan den politiska styrningen förstärkas och icke försvagas. Det kommer för sin del att förstärka parlamentarikernas möjligheter att påverka innehåll i det nordiska samarbetet.

De nordiska politikerna i både regeringarna och parlamenten bör också i fortsättningen ha kvar avgörande befogenheter ifråga om styrning, beslutsfattande och övervakning. Politikernas uppgift är att ge innehåll åt det nordiska samarbetet. Om politisk vilja fattas, kan problemet inte lösas genom strukturer.

Herr president, det är min fasta uppfattning att de mycket efterlängtda förändringarna i det nordiska samarbetet bör göras i enlighet med de linjer som statsminister Brundtland igår drog upp. De motsvarar enligt min åsikt väl tidens krav.

Vi i Norden är tvungna att anpassa oss till en omgivning, där vi inte kan räkna med självklara rättigheter till ekonomisk välfärd, trygghet eller en god miljö. De nationella medlen för att tillgodose medborgarnas levnadsvillkor är begränsade.

Lösningarna av de ekonomiska, säkerhetspolitiska och miljörelaterade problemen bör i allt högre grad ske på europeiskt och internationellt plan.

Däri ligger, herr president, den största utmaningen för det framtida nordiska samarbetet.

Halldór Ásgrímsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Det kendetegnende ved den nuværende politiske situation i de nordiske lande er regeringernes Europakurs, særligt i Sverige, Finland og Norge, som allerede har søgt om medlemskab i EF-unionen

eller har beslutat att ansöka om medlemskap. På samme tid viser der sig at være en stærk og stigende opposition hos befolkningerne i alle disse lande mod tilslutning til EF-unionen, som nu bygges op på Maastricht-plattformen. Et klart flertal siger nej til denne kurs ifølge opinionsmålinger i Sverige og Norge, og fra Finland hører vi også om meningsmålinger, som peger i samme retning.

Den finske regering har nu fået sin "avi" fra kommissionen i Bruxelles, og har nu sikkert bedre mulighed for at vurdere sin forhandlingsposition. Jeg tillader mig at spørge statsminister Esko Aho, om han ikke er bekymret for de virkninger, som Finlands tilslutning til EF-unionen kan have på finsk næringsliv og på finsk økonomi, bl.a. på områder som jordbrug og handel, for ikke at tale om muligheden for at bevare noget som helst af finsk neutralitet.

Statsminister Aho: Herr president! Jag vill svara ja, jag är bekymrad över de möjliga påverkningar som EG-medlemskapet skulle ha för Finland och just därför hade vi i Finland en livlig diskussion innan vi fattade beslut om att ansöka om medlemskap i EG. Vi diskuterade randvillkor i samband med vår medlemsansökan och när vi nu tittar på avin som EG-kommissionen gjort gällande Finlands EG-medlemskapsansökan kan vi se att randvillkor kommit upp också på EG-sidan. Man förstår, speciellt när det gäller regionalutvecklingen och jordbrukspolitiken, att man behöver särarrangemang för att kunna möta de krav som EG-medlemskapet medför.

Men, herr president, jag måste också säga att jag är mycket bekymrad över de ekonomiska påverkningarna när det gäller Finland och alla andra nordiska länder om vi stannar utanför EG.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Det er jo interessant at høre om den livlige diskussion i Finland, men jeg tror, at den bliver endnu livligere i den kommende tid, når den finske befolkning ligesom den norske og svenske bliver bevidst om, hvad Maastricht-plattformen indebærer.

Statsministeren taler om særordninger, og det er muligt, at han vurderer tingene sådan, at de kan opnås, men jeg mener, at de nordiske regeringer, som selv er på vej ind på Maastricht-plattformen, også burde vurdere andre alternativer, hvis folkeviljen siger nej til EF. Og det er jo meningen - så vidt jeg kender til - til slut også at spørge befolkningen i Finland, om de støtter denne kurs, før man træffer endelig beslutning.

Statsminister Aho: Herr president! Jag är helt ense om att speciellt små länder behöver alternativ. Om vi tänker på Finlands position nu när vi har två alternativ: att bli medlem eller att stanna utanför - allt beror på förhandlingar och förhandlingsresultat - så om vi inte hade ansökt om medlemskap i EG hade vi bara haft alternativet att stanna utanför.

Haavisto: Herr president! Jag har också en fråga till statsminister Aho gällande samma sak. Danmark har varit mycket aktivt i sin Maastricht-kritik, men Finland har sagt att vi helt och hållet accepterar Maastricht-avtalet. Det innebär bland annat kommande utrikespolitik, försvarspolitik, valutaunionen och sådana saker som Danmark öppet har kritiserat. Det skulle vara intressant att höra vad som gör situationen i Finland så annorlunda jämfört med den i Danmark. Skulle man inte kunna säga att Danmarks läge också är vårt?

Statsminister Aho: Herr president! Om jag har förstått det rätt när det gäller Danmark finns det inte något försök att förändra Maastricht-avtalet utan att få en nytolkning av det. När det gäller de länder som har ansökt om medlemskap i EG har de bara haft ett alternativ, att acceptera Maastricht-avtalet som basis för förhandlingar som det blev accepterat i december i Maastricht och också som det kommer att bli ratificerat.

Gammelgaard: Hr. præsident! Vi i de nordiske lande har et stort ansvar for Europas fremtid. Efter kommunismens fald i Østeuropa ser de nye demokratier især i de baltiske lande og Polen, Tjekkoslaviet og Ungarn frem til et samarbejde med De Europæiske Fællesskaber. De ønsker alle et stærkt og samarbejdende Europa, som de senere kan tilslutte sig. Alt dette vil blive afgørende for freden i Europa og i Norden. Vi må ikke svigte de nye demokratier, vi må ikke svigte Europas og Nordens fremtid. Alle nordiske nationer bør finde deres plads i det nye Europa. Vi må hver for sig finde vor måde at være medlem af det nye Europa på, men vi må alle være med.

Samtidig bør de nordiske lande samarbejde om deres fremtid i Europa. Vi skal ikke være en isoleret blok, men vi skal være frie og uafhængige nordiske lande, der samarbejder om at påvirke og sætte vort præg på Europa. Det kan vi kun ved alle at være med i EF.

Danmark kom først med i EF, men om få uger har endnu tre nordiske lande søgt, og personlig tror jeg, at også hele det øvrige Norden vil finde sin plads i EF. Hvis Norden ikke kommer samlet med i EF, vil vi om ti år leve i en udørk. Hvis nogle står inden for og andre uden for, vil det svække det nordiske samarbejde, således som også statsminister Gro Harlem Brundtland og udenrigsminister Thorvald Stoltenberg var inde på i går. Vi må alle være med; derved styrker vi det nordiske sammenhold og det nordiske samarbejde.

Men det er klart, at den nye tid kræver en ny form for nordisk samarbejde. Europa har årti for årti forandret ansigt, verden er blevet revolutioneret i de seneste 40 år, men det nordiske samarbejde foregår stort set, som da det blev skabt efter krigen. Nu er det nødvendigt med konkrete forandringer. Det har været vanskeligt at få denne erkendelse til at brede sig inden for Nordisk Råd, men jeg synes, at der med statsministrenes Bornholmserklæring er givet et godt oplæg til konkrete fremskridt og positive forandringer i det nordiske samarbejde.

Jeg vil gerne pege på 5 punkter i Bornholmserklæringen:

Statsministrene tager direkte ansvaret for at trække hovedlinjerne for samarbejdet op. Det synes jeg er positivt. Det er godt, at statsministrene nu går meget

aktivt ind i det nordiske samarbejde, endnu mere aktivt end hidtil. Det vil styrke det nordiske samarbejde.

Det er også positivt, at der foreslås indført et gennemgående formandskab af nordiske ministre i alle møder i de faste embedsmandskomiteer og andre nordiske møder på regeringsniveau. Det er et system, vi kender fra EF, hvor det fungerer overordentlig effektivt.

Der skal endvidere sørges for et nært nordisk samarbejde om spørgsmål, som er på den europæiske dagsorden i EØS, EF og andre regionale samarbejdsfora.

Der skal lægges stor vægt på samarbejdet med Nordisk Råd, bl.a. ved at regeringerne giver brede orienteringer, som også omfatter samarbejdet om europæiske og andre udenrigspolitiske spørgsmål.

Endelig skal der ske en reduktion og koncentration i antallet af formelle embedsmandskomiteer og en gennemgang af nordiske projekter og institutioner med sigte på at sikre bedre nordiske prioriteringer og bedre ressourceanvendelse. Det har der i lang tid været brug for i det nordiske samarbejde, og det er positivt og godt, at statsministrene nu stiller sig i spidsen for dette.

De 5 punkter, jeg her har nævnt, synes jeg er overordentlig vigtige, og de tyder godt for det nordiske samarbejde inden for den europæiske ramme i fremtiden.

Vi har nu i nogle få år levet i glæden over Europas forandring. Jeg tror, alle er klar over, at de næste år kan blive betydelig vanskeligere. Vi kan igen opleve, at der er uro imod øst. Vi kan igen opleve, at nye demokratier beder os om hjælp mod politisk pres. Vi håber det ikke, men vi må være forberedt på det. Uanset om vi står over for en fredelig genopbygning i Central- og Østeuropa eller området vil blive ramt af indre uro og trusler, vil vi få brug for et samarbejde, der omfatter hele Europa, et samarbejde, der også drejer sig om udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Norden må øve sin pligt og tage sin ret i dette Europa. Det kan vi kun ved at modernisere vort samarbejde i denne forsamling. Lad os lytte til Bornholmserklæringen. Ellers bliver vort dobbelte ja til Norden og Europa kun tomme ord.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Lars P. Gammelgaard hade förfall för resten av sessionen.

Geir H. Haarde: Hr. præsident! Ærede forsamling! Ingen i dette forum er i tvivl om, hvor vigtigt det nordiske samarbejde har været for de nationer, som deltager i det. Det formelle samarbejde mellem de nordiske lande på regerings- og det parlamentariske plan har i en årrække været anset som et forbillede for sligt mellemstatsligt samarbejde. I Island ikke mindst har dette samarbejde båret stor og god frugt.

På den anden side har det nu en god stund været klart, at der kunne være grund til at omorganisere og omprioritere dette formelle samarbejde. Den udvikling, som nu har fundet sted i Europa og faktisk alment i international politik og ikke mindst blandt vore naboer i Øst, var derfor en kærkommen anledning til

at tage fat på disse spørgsmål og reorganisere kræfterne sådan, at de blev bedst muligt udnyttet.

Udredningsarbejdet i statsministrenes regi var fuldt ud i samsvar med de ændrede forhold. Det var ligeledes i harmoni med udviklingen og tidens krav, at statsministrene selv skulle tage denne sag i deres hænder og agter at følge den op i fremtiden med selv at bære hovedansvaret for det nordiske samarbejde i hvert sit land.

Lad mig, hr. præsident, nu kommentere nogle af statsministrenes arbejdsgruppes forslag. I deres helhed tror jeg det må siges, at forslagene peger i rigtig retning. Det er klart, at i og med etableringen af Det Europæiske Økonomiske Samarbejde vil samarbejdsopgaverne og samordningen på det økonomiske og handelsmæssige område mellem de nordiske lande blive bragt ind i det større forum, som EØS er. Følgelig er det vigtigt at tage sig godt af de sager, som bliver behandlet på traditionel måde. Arbejdsgruppens forslag går ud på at udbygge og styrke disse komponenter og samtidig ordne organisationen, således at den bliver mere effektiv og mindre kostbar.

For os som parlamentarikere må det være vigtigt at sikre nationalforsamlingernes og deres repræsentanters naturlige deltagelse i dette samarbejde. Det har altid været sådan, at det parlamentariske samarbejde har været kernen i det organiserede nordiske samarbejde. Sådan må det naturligvis også fortsat være.

I denne forbindelse er det uundgåeligt at nævne parlamentarikernes deltagelse i udarbejdelsen af budgettet i Nordisk Råd. Det er uden tvivl den enkleste fremgangsmåde her, at regeringerne fastsætter totalbevillingen, mens Rådet så fordele midlerne til de enkelte projekter efter deres eget hoved.

Hr. præsident! Et af de største momenter i arbejdsgruppens forslag er tanken om en ny kulturfond. Denne tanke er ved første øjekast interessant. Ved at oprette en ny fond eller ved nysatsning i en anden form på dette vigtige felt ville det være muligt at udbygge stærkt samkvemmet på dette område, og det er netop her, samarbejdet altid har haft sin basis. Men det lader sig på den anden side ikke skjule, at der endnu henstår mange ubesvarede spørgsmål angående denne tanke. Det er f. eks. endnu ikke klart, hvor pengene til det i virkeligheden skal komme fra, dvs. hvilke projekter som forsvinder, og hvilke institutioner som bliver nedlagt for at skabe spillerum for denne nysatsning på kulturområdet. Der mangler efter min mening større klarhed om dette.

Desuden kan der peges på, at det er en usædvanlig fremgangsmåde i finansieringen af nordisk samarbejde at opbygge en særlig fond, sådan som rapporten foreslår, og så udelukkende disponere over renterne af den. Hidtil har finansieringen været baseret på forskellige bevillinger til de pågældende projekter.

Endvidere henstår det spørgsmål ubesvaret, hvorvidt projekter og institutioner vil få efterbevillinger på ny i samme udstrækning som før, når fonden er færdig opbygget, hvis det da bliver til en fond. Det vil sige, om bevillingerne vil blive bragt i samme gænge, når kulturfonden har nået sin påtænkte størrelse, eller vil budgettet bare blive reduceret i samme omfang. Dette må vi efter min vurdering få svar på.

Når det gælder de forskellige organisationsmæssige spørgsmål som dem, rapporten behandler, vil jeg bare sige, at jeg synes, at samløkaliseringen af sekretariatene er en god idé. Men jeg anser det for ufornuftigt, når man har til

hensigt at flytte udvalgssekretærene fra de nordiske sekretariater til hjemlandene. Det er tværtimod vigtigt fortsat at arbejde med sagernes forberedelse i det nordiske forum.

Desuden mener jeg, at der må skabes større klarhed, end tilfældet har været, over den arbejdsfordeling, som er påtænkt mellem statsministrene, samarbejdsministrene og den nye samarbejdskomité.

Jeg vil til slut, hr. præsident, sige, at skønt organisatoriske spørgsmål er vigtige, må vi ikke fortabe os i behandlingen af dem. Det er vigtigt at få afsluttet det, som blev opnået med statsministrenes erklæring på Bornholm i august og her i Århus i dag. Jeg håber, det vil lykkes at fuldføre dette arbejde senere i vinter med de påtænkte ændringer i Helsingforsaftalen, sådan at der tages naturligt hensyn til de forslag og ideer, som fremkommer i debatten her. Når disse ændringer er blevet realiseret, bliver Nordisk Råd og vi alle bedre rustet til at tage den udfordring op, som forestår med de ændringer, som nu sker i Europa både i Øst og Vest.

Statsminister Bildt: Herr president! Den redogörelse som statsminister Gro Harlem Brundtland gav här i går för det arbete som uträttats i statsministergruppen har - om man får göra en preliminär avstämning av debatten *so far* - fått ett mycket positivt mottagande. Det har kanske funnits en tendens på några håll i debatten att säga att det egentligen måhända har gått litet för fort. Svaret på det är väl att det inte har gått för fort under lång tid - felet är att det har gått för långsamt under alltför lång tid. Vi har mycket att göra för att så snabbt som möjligt få fart på det nordiska samarbetet.

Det handlar här om att förändra formerna för det nordiska samarbetet, former som har stelnat, som har blivit litet för byråkratiska och litet för formella under lång tid.

Det som statsministrarna har gjort är framför allt att markera den politiska karaktären av detta samarbete och därvid markera det ansvar som statsministrarna har för att ge detta samarbete ett politiskt innehåll. Jag tror att det var Kjellbjørg Lunde som klagade över att statsministrarna hade tagit ledningen i det nordiska samarbetet. Det var en alldeles korrekt observation - det har statsministrarna gjort. Jag trodde i min enfald att man har statsministrar för att de skall ta ledningen och att det i viss utsträckning är därför vi uppstår våra löner. Jag tycker att vi hade varit förtjänta av större kritik om vi inte hade tagit ledningen.

Det handlar dock inte bara om att förändra formerna för samarbetet, utan också om att fylla det med innehåll. För att fylla det med innehåll måste vi koncentrera arbetet. Det handlar mycket om att rensa i en flora av råd - ministerråd, ämbetsmannakommittéer och alla möjliga expertgrupper - som ibland har blivit oöverskådlig. Vi bör skapa utrymme för nya arbetsområden och för koncentration på sådant som är viktigt.

Vi för nu in utrikespolitiken som ett samarbetsområde. Det är ett viktigt steg. Det har varit på gång ganska länge i parlamentarikerförsamlingen. Vi har nu från statsministrarnas sida i tydliga markeringar, kanske framför allt när det gäller den fortsatta närvaron av rysk trupp i Baltikum, angivit hur vi i Norden kan och vill tala med en röst i utrikespolitiska frågor.

Vi har också sagt att det är angeläget att göra en satsning på kulturpolitiken. Här förs en diskussion huruvida det inte går för snabbt fram med det kulturpolitiska samarbetet eller om vilka exakta former som denna kulturpolitiska satsning skall få.

När vi nu går in i det europeiska samarbetet och när det europeiska samarbetet blir viktigare för oss alla är det min övertygelse att vi bör stärka den nordiska identiteten, den nordiska särarten, att värna och vidareutveckla den och visa den för det övriga Europa. Det ger oss styrka i våra respektive samhällen, men det ger oss också en styrka i det europeiska samarbetet när vi vidareutvecklar och värnar vår egen identitet. Där betyder det kulturpolitiska arbetet oerhört mycket mer än vad vi kanske ibland inser.

Sedan kan formerna för detta diskuteras. Det kommer kulturministrarna nu att göra. Vi skall vara öppna för det, även om fondidén har mycket som talar för sig. I strävandena att stärka den nordiska identiteten och särarten i det europeiska sammanhanget är detta en prioritering som vi står eniga bakom.

Vi vet alla att det i våra länder - det gäller inte bara Norden utan också det övriga Europa - förekommer en förtroendekris för det internationella samarbetet. Det kan vi se i meningsmålningar av inställningen till det europeiska samarbetet - vad gäller inställningen till det nordiska samarbetet tror jag inte det behövs någon meningsmålning.

Jag tror att det egentligen bara finns en enda väg ut ur detta. Vi kan inte hålla det ena mötet efter det andra för att diskutera organisatoriska problem, utan vi måste diskutera verkliga problem som angår verkliga människor, och vi måste kunna leverera verkliga lösningar.

Det kan gälla vår ekonomiska utveckling. Alla våra nordiska samhällen genomgår en besvärlig omställning. Man talar om en kris för den nordiska välfärdsmodellen. Vi måste återvinna utvecklings- och tillväxtkraften i våra nordiska ekonomier, men vi vet att vi kan klara detta bara i det europeiska sammanhanget. Den valutaoro som vi gick igenom i september har åtminstone för mig visat och gjort klart ånyo att det bara är genom en fast etablerad ekonomisk och monetär union som vi kan få en sådan stabilitet i den ekonomiska utvecklingen att vi kan återvinna förutsättningarna för tillväxt, välfärd och sysselsättning.

Det gäller hela den roll som våra länder skall spela i det europeiska samarbetet i fortsättningen. Finland och Sverige har sökt medlemskap i EF, och Norge står i begrepp att göra det. Det är värt att notera att man i den danska nationella kompromiss som har träffats har uttalat sin beredvillighet att delta i allt det europeiska samarbete som pågår i dag eller förefaller att vara aktuellt under de närmaste åren. Det är en styrka från nordiska utgångspunkter att detta har markerats. Jag hoppas att vi i våra tre länder skall kunna föra parallella förhandlingar i ett förtroendefullt samarbete där var och en slår vakt om våra nationella intressen men också - för att använda Jan P. Syses parallell - som syskon utnyttjar möjligheten att ge varandra stöd.

Jag tycker att det är viktigt att säga att med de erfarenheter vi som små nationer har av det nordiska samarbetet vet vi att uppskatta värdet av samarbete mellan självständiga nationer. Därmed har vi också ett starkt intresse av att komma med i det europeiska samarbetets kärna, eftersom vi så väl känner till samarbetets värde för små nationer. Vi utformar våra egna nationella ståndpunkter - de

kan avvika något från varandra, men ett lands ståndpunkt blir inte automatisk et annat lands ståndpunkt. Det är viktig et att markera att vi inte har något interesse av att göra Norden till et undantagsområde i det europeiske samarbeidet. Tværtom har vi anledning att visa att vi är nasjoner som kan samarbeide og vet dess värde og som därmed vill tilhøra samarbeidets kjerne.

Nu har statsministrarna tagit sine initiativ. Fastän vi var litet frestade har vi ikke lagt oss i hur den parlamentariske delen av rådet gjennomfør forändringar, även om vi har synpunkter på det.

Men även här finns mycket att göra. Låt mig bara kommentere et forslag som Carl I. Hagen framførte men som också andra har varit inne på, nämligen att gradvis stärka rollen for partigrupperna, kanskje på de nasjonelle delegasjonernas bekostnad. Det är ikke en fråga där regeringarna eller statsministrarna skall ta ledningen, utan är en fråga for parlamentariker og partigrupper og ligger i den naturlige forlængningen av den vitalisering av det nordiske samarbeidet som vi nu är inne på.

Jag tror, herr president, att vi befinner oss i en period som mycket liknar den period då samarbeidet växte fram og fikk sin form. Nu förändras Europa, nu förändras de globale förutsättningarna for små nasjoner - då skall vi stärka vårt samarbeide for att göra det möjligt for oss att hävda våra nasjonelle og nordiske interessene inom en vidare europeisk ram.

Jan P. Syse sa att Politiken hade haft en rubrik "Nordiske Råd elsker EF". Det är väl ändå att ta till, men tidningsrubriker gjør så. Vi elsker Norden og det nordiske samarbeidet, men just därför att vi vet det nordiske samarbeidets värde känner vi så sterkt for att vi så snabbt som möjligt skall komme in i det europeiske samarbeidet.

Tora Aasland Houg: President! Utenriksminister Thorvald Stoltenberg sa i sin redegjørelse til Nordisk Råd i går at Nordisk Råd og de nordiske land måtte inn i EF for å bli medlem i Norden. Jeg har en bestemt følelse av at de nordiske statsministrene i denne prosessen meget aktivt tar Nordisk Råd i bruk for å bli medlem i EF, og det er å se problemet på en noen annen måte. Jeg vil utfordre Carl Bildt på denne problemstillingen. Jeg er enig i at statsministre skal ta ledelsen. Men det er to spørsmål å stille til det. For det første: Har de sine folk med seg eller mot seg? Det andre spørsmålet: På hvilken vei skal de ta ledelsen, til hvilket mål skal de lede folket? Den prosessen vi nå ser avtegne seg, handler om at de nordiske samarbeidsprosjektene og de nordiske institusjonene skjæres ned, og at samarbeidet hovedsakelig kommer til å dreie seg om kulturpolitikk, som i og for seg er bra, men det kommer åpenbart til å skje på bekostning av andre viktige samarbeidsområder. Disse andre viktige samarbeidsområder skal nå tas vare på av EF og EØS.

Mener Carl Bildt at dette er et godt ambisjonsnivå for det nordiske samarbeidet, at man på den måten skal tilpasse seg EF ved å redusere betydningen av det Nordisk Råd skal gjøre? Skal en av de viktigste oppgavene for det nordiske samarbeidet være å snakke sammen før møter i EØS- eller EF-forsamlinger? Det er alvorlig når statsministrene i Norge, Sverige og Finland hevder at EF-medlemskap er den eneste farbare vei til et mer aktivt nordisk samarbeid, og jeg vil

igjen spørre Carl Bildt, som sikkert er en tilhenger av demokratiske tradisjoner, ønsker han virkelig å gjøre dette på tvers av folkemeningen?

Statsminister **Bildt**: Herr president! Vi har sedan lång tid tillbaka i Norden något som kallas demokrati, som tar sig uttryck i att folket utser parlament i val. Ur dessa parlament framspringer sedan regeringar. Vi har också mellanliggande företeelser som kallas opinionsundersökningar, men det är inte riktigt samma sak. Det är fortfarande de demokratiska valen och parlamentarismen som är avgörande. Därför är jag övertygad om att vi kommer att se förändringar framöver som är av betydelse också för opinionsutvecklingen.

För mig är det en självklarhet att det innebär en möjlighet till en nystart för det nordiska samarbetet när så gott som samtliga nationer i Norden nu förr eller senare blir medlemmar av EG. Vi vet alla hur det har varit under de senaste 20 eller kanske t.o.m. 30 åren: projekt eftr projekt, storstilade kommunikéer och diskussioner, men därefter praktiskt taget ingenting.

Det nordiska samarbetets historia under de senaste 20 åren är historien om de misslyckade ambitionerna. Varför? Jo, därför att våra länder har valt olika integrationspolitiska lösningar och därför att den politiska situationen i Europa då var sådan. Nu finns förutsättningen för att vi skall välja samma integrationspolitiska lösning, och då kan vi nyskapa det nordiska samarbetet.

Jag förstår inte riktigt varför man inte känner glädje över den möjlighet som nu finns att faktiskt nystarta det nordiska samarbetet. Då handlar det inte bara om möjligheten att koordinera ståndpunkter inom EG. Att vi säger att vi skall koordinera kulturpolitiken beror just på att vi här kan göra sådant som inte kan göras och inte kommer att göras inom EG. Därför har det nordiska samarbetet en särroll, som det är viktigt att slå vakt om och förstärka, och det är också det som vi gör.

Kirsti Kalle Grøndahl: President! Jeg har tenkt i min replikk å bevege meg fra denne europeiske arenaen, for jeg synes nok at vi kanskje i for sterk grad har trukket inn en norsk debatt i det nordiske forum. Jeg har tenkt å bevege meg på den delen av den nordiske arenaen som dreier seg om felles interesser på det internordiske området. Jeg kunne like godt ha spurt en annen av de nordiske statsministrene som jeg nå spør statsminister Bildt, men jeg ønsker likevel at han svarer på det.

Vi har i Norden gjennom flere år søkt å få til et nordisk hjemmemarked, vi har søkt å bygge ned grensene slik at ordninger gjelder likt, og at grensene ikke er noen hindring for å foreta seg ting på tvers av grensene. Dette er en oppfatning som jeg har forstått at statsministrene gjerne vil føre videre, og ytterligere bygge ned grensene mellom de nordiske land. Da er det viktig at teori fører til praktisk handling og i hvert fall ikke til det motsatte. Jeg er i dag blitt kjent med, at de nordiske myndigheter, dvs. de nasjonale myndigheter i hvert av de nordiske landene, nå har vedtatt å innføre en spesiell Norden-sats på porto, slik at det som gjelder mellom de nordiske land ikke lenger skal være den nasjonale innenlandske taksten. Det mener jeg er et dårlig eksempel på hva vi ønsker,

nemlig å bygge ned grensene. Jeg vil veldig gjerne ha en forklaring på hvordan dette kan skje. Den forklaringen bør helst være en annen enn den økonomiske, for det økonomiske kunne man ha greid annerledes ved fortsatt å opprettholde like takster. Men hvis dette er tilfellet, må vi nok fra parlamentarisk side si at dette er en årsak til at vi på det praktiske plan kommer til å følge regjeringene veldig nøye slik at det ikke blir den slags type sprik mellom teori og praksis.

Motzfeldt: Hr. præsident! Kære venner! Jeg er meget enig med Sveriges statsminister i, at man skal prøve at skabe et godt forhold til EF, for det kan man ikke længere komme uden om. Norden må simpelt hen finde sin status i øjeblikket, uanset om det er Norge, Island eller Grønland. Vi må finde vores ståsted - hvor vi skal være. Jeg har haft den glæde at være statsminister i 12 år i Grønland. Vi har været medlemmer af EF, og vi har også været uden for EF. Jeg kender EF. Derfor vil jeg gerne lige i de fem minutter, jeg har ret til at tale her, give jer her i Skandinavien ret i, at vi skal samarbejde med EF. Og det gælder ikke alene os i Grønland, det gælder ikke alene Norge, og det gælder ikke alene Sverige - vi skal samarbejde med EF. Det er nødvendigt.

Derfor vil jeg gerne i denne lille tale appellere til, at man samarbejder med EF. Uden at være partifælle med Carl Bildt - det er jeg ikke, jeg er socialdemokrat - kan jeg tilslutte mig det, han sagde. Jeg vil gerne have det bedst mulige samarbejde med EF. Den tale giver os et fingerpeg om, hvordan vi fremover kan gøre det. Jeg var lige så ung som dig, da jeg engang i mine unge dage tænkte på, hvordan vi i Grønland skal forholde os til EF, og hvordan vi har været uden for EF. Men lad os tale om det her. Jeg er med på det. Tak!

Statsminister **Bildt:** Herr president! Med anledning av det senaste vill jag bara säga att det är angeläget att vi utbyter erfarenheter och informationer och har den parallellitet i kontakter som är möjlig från respektive nationella utgångspunkter.

Till Kirsti Kolle Grøndahl vill jag säga att jag är medveten om att det blev en norsk debatt. Jag har inga ambitioner att lägga mig i den, även om jag känner mig lätt frestad att göra det. Jag skall försöka hålla mig till de faktiska problemen.

Jag har genom Wiggo Komstedt, som sitter i Postens styrelsen, informerat mig om hur det var med portot. Det gäller inte en fråga som handläggs av den svenska regeringen utan på berörda nivåer.

Man har tydligen från Postverkets sida gjort den bedömningen att det faktum att man inte haft något nordiskt porto utan ett nationellt porto har inneburit en extrakostnad i storleksordningen 100 miljoner kronor för det svenska postverket. Mot den bakgrunden har man fattat detta beslut.

I vilken utsträckning detta är koordinerat med de andra nordiska postverken vet jag inte, men här ställs vi inför frågan om vi skall säga till det svenska postverket att det inte får göra det här. Då säger Postverket till oss att man vill ha 100 miljoner kronor i ersättning. Det är ett rimligt krav.

I så fall skall vi prioritera dessa 100 miljoner framför andra nordiska satsningar som vi kan göra på olika områden. Den prioritetsdiskussionen kan och

bör föras, men man bör vara medveten om att det handlar om summor i storleksordningen 100 miljoner kronor för svenskt vidkommande.

Lipponen: Herr president! Som kulturutskottets talesman tackar jag statsminister Gro Harlem Brundtland för hennes rapport igår om det framtida nordiska samarbetet. Vi hälsar med glädje de förslag som berör det framtida kultursamarbetet och anser också i likhet med statsministrarna att en markant ökning av satsningen på kultursamarbetet är nödvändig som kanske det lämpligaste sättet att slå vakt om vårt språk och vår identitet.

Vi vill understryka att den ambitionsnivå som föreslås i rapporten beträffande det nordiska kultursamarbetet bör hållas och att nya lösningar skall bidra till att möta de utmaningar som framtiden kommer att innebära för nordisk kultur.

De prioriteringar som framhålls i rapporten sammanfaller synnerligen bra med den prioriteringslista som de nordiska kulturministrarna har tagit fram efter önskan från - och i samråd med - kulturutskottet. Målet att styrka den nordiska identiteten tas väl till vara genom att stärka samarbetet på följande områden:

- Förstärkning av Nordplus
- Förstärkning av samarbetet på det massmediala området
- Starkare satsning på åtgärder för barn och ungdom
- Fortsatt satsning på språksamarbetet.

Vi i utskottet är emellertid endast beredda att stödja förslagen, om dagens beviljade medel för kulturändamål vidareförs och inte minskas i samband med de förändringar av projekt och institutioner som behövs för att verkställa rapportens idéer.

Statsminister Gro Harlem Brundtland framhöll i sitt tal igår att statsministrarna avser att genomföra den i deras rapport föreslagna nysatsningen på kultursamarbetet. Hon förklarade följande: "På denne bakgrund går vi inn for omprioriteringer som fristiller ressurser til en vesentlig nysatsing på kultur i 1994-budsjettet. Sett i forhold til dagens bevilgning til kultur foreslår vi en 25 pst økning, fordelt på de to områdene kultur og utdanning. To tredjedeler av økningen bør gå til kultur, og en tredjedel til utdanning. Siktemålet bør være at de to satsingsområdene kultur og forskning og utdanning i 1996 legger beslag på 50 pst av budsjettmidlene."

De nordiska statsministrarna har idag gemensamt uttalat sig för detta förslag. Jag ser detta förslag som en utgångspunkt för den ambitionsnivå som minimalt kan accepteras. Kulturutskottet är berett att aktivt samarbeta med ministerrådet och göra en samlad politisk värdering av nysatsningen på kultur och utbildning i form av ett ministerrådsförslag.

Kulturutskottet har traditionellt understrukit vikten av den nuvarande kulturfonden. Hur än den kulturpolitiska nysatsningen kommer att gestalta sig borde den kunna bli ett starkare kulturpolitiskt instrument.

Statsminister Gro Harlem Brundtland framhöll att statsministrarna inte vill binda sig för formen för en nysatsning på kulturområdet. Om en kulturfond - reviderad eller en ny - likväl blir utgångspunkten i det framtida kultursamarbetet - det råder olika meningar om detta i utskottet - stöder utskottet detta under förutsättning att följande förslag beaktas:

- En framtida nordisk kulturfond bör bygga på erfarenheterna från den nuvarande fonden och dess principer, d.v.s. omfatta det nordiska kultursamarbetet i hela dess bredd, allmänkultur, utbildning och forskning.
- Fonden skall vara en integrerad del av det nordiska kultursamarbetet och utgöra det kulturpolitiska instrumentet för både Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.
- Kulturfonden skall ha en styrelse med stark parlamentarikerrepresentation. I den skall ingå representanter för Nordiska rådets kulturutskott och Nordiska rådets presidium. Ingen kontrollkommitté skall tillsättas.
- Det bör utarbetas riktlinjer för fonden för en 3-5 års period, med vissa prioriteringar. Dessa prioriteringar bestäms i samråd med befintliga instrument inom det nordiska kultursamarbetet. Därutöver bör fonden emellertid alltid ha en viss procentandel av medel för att stödja nordiska projekt och åtgärder som har finansieringssvårigheter, på samma sätt som den nuvarande kulturfonden arbetar.
- För att säkra finansieringen av den nordiska kulturfonden bör en tillräckligt stor satsning göras i grundkapital redan då fonden konstitueras. Alltså: dessa förslag och villkor innebär i detta fallet att det bildas en ny stor kulturfond.

Beträffande förslaget om en fördelning av kulturministerrådet i ett ministerråd för allmänkultur på den ena sidan och forskning och utbildning på den andra sidan ställer sig utskottet avvisande. Jag hänvisar till rådspresident Suominens tal idag. Ett samlat kulturministerråd tillgodoser de nära kontakter dessa områden har haft sinsemellan och bör ha även i framtiden.

Herr president! Kulturutskottet ser fram emot den förstärkning som statsministrarnas förslag och utskottets kompletterande förslag innebär för nordisk kulturpolitik. Det behövs både noggranna utredningar och målmedvetet agerande.

Ranveig Frøiland: President! I uminnelege tider har kultursamarbeidet vore eit samlande element i Norden. Det er mykje som skiljer oss, men når vi møter andre nasjonar, er det lett å sjå dei verdifellesskap som pregar våre haldningar og vår samfunnsmodell. Men Norden er eit lite kulturområde som møter store utfordringar frå ulike kantar, ikkje minst frå den internasjonale medieutviklinga. Vi har difor alle interesse i å stimulera og styrkja den nordiske språkfellesskapen. Det har særleg mykje å seia at det er så brei semje om å satsa sterkare på nordisk kultur, identitet og språkfellesskap samt utdanning. Vi har mange gode erfaringar å syna til, f. eks. er Nordplus eit av dei mest vellukka prosjekt som er gjennomførte, og som skal vidareførast.

Samarbeidet blir realisert gjennom handlingsplanar, program, konvensjonar og avtaler. I tillegg til det offisielle samarbeidet er det eit utstrakt nordisk samarbeid bl.a. gjennom ulike typer frivillige og ideelle organisasjonar.

Det er naudsynt med ein handlingsplan for å vidareutvikla den nordiske kulturen. Dersom vi ikkje har tilstrekkeleg med ressursar til å ivareta våre egne kulturelle område, kan livsstilen vår lett koma i klemme mellom den internasjonale politikken, marknadskreftene og massekulturen.

I Bornholm-erklæringa er det understreka eit ønske om å få til ei vesentleg nysatsing på kulturområdet. Og det er viktig, men då må ministre og parlamentarar ha meir direkte styring med satsinga.

Eg er glad for understrekinga til statsminister Gro Harlem Brundtland om å satsa vesentleg på kulturbudsjettet i 1994, auking på kultur, forskning og utdanning er viktige signal å gje no. Eg ser difor fram til å få drøfta ein felles nordisk kulturpolitikk i Oslo i mars. Men det er også viktig å erkjenne at skal vi auka budsjettet på nokre område, bør det føra til reduksjonar på andre område. Og er det noko som ikkje har vore eit særleg framtrudande trekk i nordisk samarbeid, er det reduksjonar. Altfor ofte har det vore slik at dei saker ein ikkje har fått prioritert nasjonalt, tek ein med seg på ein nordisk runde. Dette blir meir byråkrati og papir, og lite politikk. Det nordiske samarbeidet er mangfoldig og går føre seg på mange plan, både formelle og uformelle, og det er ikkje like lett å sjå alt til dagleg. Det samarbeidet som når ut til folk sin kvardag, slik programma på kultursida gjer, gjev samarbeidet fornya tillit, og ut frå det blir det vellukka.

Dette fører meg også over til måten vi organiserer det nordiske samarbeidet på. Sjølv om ein har vore borte nokre år frå Nordisk Råd, er det akkurat same diskusjonen, med unntak av Europa-debatten. Det er for mange ord og for mange vedtak, og det er slett ikkje slik at resultatata står i forhold til innsatsen. Difor må det skje ei endring, og parlamentarikarane må kjenna eit ansvar for å prioritera. Vi må bli meir disiplinerte og vera meir opptekne av resultatata. No er det for mykje papir.

Vi må våga å tru på egne moglegheiter. Dersom vi har vilje og evne til å fornya samarbeidsformene våre, kan verkeleg det nordiske samarbeidet bli eit viktig instrument i arbeidet for å fremja dei nordiske samfunnsverdiar i ein større europeisk samanheng.

Eg er glad for den breie semja om at eit reformert nordisk samarbeid må føra til ein sterkare politisk styring og mindre byråkrati.

Søren Hansen: Hr. præsident! Det er ikke på de indre linier - det er ikke på den interne struktur og organisation i Nordisk Råd - at vi her i Nordisk Råd har vundet sejre, og det er ikke på de indre linier, at vi kommer til at sikre os sejre i fremtiden.

Dér, hvor Nordisk Råd kan komme til at spille en rolle i fremtiden og har spillet en rolle, dér, hvor vi har været med til at præge udviklingen, hvor vi har været med til at øge kraften bag den nordiske stemmeføring over for Europa og for den sags skyld over for andre dele af verden - ja, det har været i de lykkelige stunder, hvor vi er lykkedes med de udadvendte praktiske - det, man kunne kalde de operative - aktiviteter. Lad mig give et par eksempler på det:

Vi er lykkedes, når det drejede sig om at bringe mennesker sammen fra de nordiske lande, at etablere pasfrihed, at etablere det nordiske arbejdsmarked, bringe kunst og kultur rundt i Norden, skabe Nordens Huse rundt omkring i Norden, aktionere for et bedre miljø, tage hånd om Baltikum, få sat "Norden" på programmet i folkeskoler, højskoler og folkeoplysning, få unge til at rejse rundt for at se vores dejlige lande, få oversat svensk litteratur til dansk og norsk til finsk, få samer til at mødes med eskimoer.

Det er i alle disse praktiske funktioner, at vi har mulighed for at skabe et ordentligt fundament under det nordiske samarbejde, og det er så igen forudsæt-

ningen for, at der kan skabes kraft bag den nordiske stemmeføring, at vi kan løfte vores pande også uden for Nordens grænser.

Og det er vigtigt, at vi kan det. Det er vigtigt, at vi kan høres, fordi vi har så meget vigtigt at give verden omkring os. Vores velfærdsmodel har været fremhævet så ofte, vores traditioner for samarbejde, tolerance, samvirke og demokrati er vigtige elementer ikke mindst i en periode som den, vi står over for nu, med et nyt og udvidet europæisk samarbejde med Østeuropa tættere på det gamle Vesteuropa.

Det er i denne situation, at vi skal vælge en vej, og dér har statsministrene været sammen og haft evne og kraft til at udarbejde erklæringen fra Bornholm.

Det er jo nok lidt for meget sagt, at Nordisk Råd i den anledning står ved en skillevej, men at vores vej kommer til at ændre retning, er der næppe nogen tvivl om. Og her er det, jeg frygter, at den nye vej, hvis vi følger den model, som er lagt op, vil blive præget mere af centralisme, mere af bureaukrati og embedsmandsvælde, end godt er, og at den operative del ikke vil få det, den operative del af vores arbejde har krav på. Den operative del får mindre, og det sker, når Ministerrådet stiller forslag om et nulbudget, som i realiteten er et minusbudget. Så bliver der mindre til alt det, der skal gro, alt det, vi skal vokse af, alt det, der kan give os styrke også uden for vores egne områder. Det er en forkert udvikling, det er en forkert retning.

Det er også en forkert retning, når statsministrene taler om, at Nordisk Råd ikke længere skal have indflydelse på budgettet. Jeg tror også, det er en gal retning, når ministrene ikke længere, som statsministererklæringen taler om det, skal have sæde - egentligt sæde - i det nordiske råds arbejde.

Frem for at bruge kræfterne på det interne, på bureaukratiet, på at centralisere skulle vi bruge kræfterne på de operative aktiviteter. En tidligere taler - jeg tror, det var fru Birgitte Husmark - nævnede, at man har taget mere model af modellen for det europæiske samarbejde, som ikke er nogen model at gå efter, og som danskerne sagde nej til den 2. juni. Vi sagde nemlig ikke nej til det europæiske samarbejde; vi sagde nej til den tendens til at bureaukratisere tingene, at lægge opgaverne over til embedsmændene. Det er lidt i den retning, jeg ser statsministrene gå, og det er en gal retning.

Med udviklingen i det europæiske samarbejde er det fantastisk vigtigt, at vi sætter så megen styrke som muligt bag de positive dele af det, vi i Norden har at byde på. Jeg har givet nogle eksempler - der er mange af dem. Derfor er det vigtigere, når det kommer til stykket også vigtigere end længe - måske vigtigere end nogen sinde - at vi får sat kraft bag den nordiske stemmeføring.

Elver Jonsson: Herr president! Inom kort träder EES-avtalet i kraft. Det innebär att ett gemensamt europeiskt ekonomiskt samarbetsområde med 19 stater och bortåt 400 miljoner invånare tillskapas, med fri rörlighet för arbetskraft, kapital, varor och tjänster som främsta inslag. En omfattande harmonisering av lagstiftningen i länderna utgör den formella grunden för samarbetet. Detta är ett mycket viktigt steg mot fred och ekonomisk utjämning i den västra halvan av vår världsdelen, vilket bör hälsas med tillfredsställelse.

Samtidigt skakas Europas östra hälft av svåra problem. Ekonomin försämras i allt fler stater och etniska konflikter blommar ut i förödande inbördeskrig med oerhörda lidanden för civilbefolkningen som följd. Därför borde den ekonomiska och materiella hjälpen från väst kompletteras med en massiv ideell hjälpinsats, vars budskap skulle vara fredens och folkförsoningens.

Utvecklingen mot ett geografiskt allt större och till inehållet allt mer förpliktande samarbete är en positiv sak. Men den inrymmer också vissa risker. Beslutsfattandet tenderar att föras allt längre bort från de människor som berörs av besluten och skall identifiera sig med dem. Om allmänna opinionen i medlemsländerna inte ges tid att ta till sig och ge sin tillslutning till regeringarnas förslag, ja, då riskerar man sådana bakslag som reaktionerna på besluten i Maastricht uppvisar. Här har parlamentarikerna en självklar roll som förmedlande länk.

EES-avtalet föreskriver en parlamentarisk kommitté om sammanlagt 66 medlemmar med huvudsaklig uppgift att "skapa bättre förståelse mellan EG- och EFTA-staterna". Kommittén kan redovisa "sina synpunkter i form av rapporter och resolutioner" och höra EES-rådets ordförande. Med förlov sagt representerar detta enligt min åsikt ett demokratiskt underskott.

Det är därför viktigt att vi behåller en ordning i Nordiska rådet, innebärande att såväl regeringar som parlament ingår i rådet. Om regeringarnas anknytning blir lösare än i dag, riskerar rådet att förvandlas till en diskussionsklubb enbart för parlamentarikerna. Därmed förlorar vi mycket av den styrka som det politiska nordiska samarbetet har i dag. Men även det informella samarbetet kräver formella regler. Därför är det viktigt att vi kritiskt granskar både innehållet i och formerna för vårt arbete och med kort varsel kan ge vår uppfattning tillkänna.

Det är bra att vi här och nu får diskutera former och innehåll i det nordiska samarbetet. Att partigrupper är den primära remissinstansen bevisar att den politiska viljan kanaliseras alltmer över de gemensamma nordiska partipolitikerna. Detta är en process som tydligare slår igenom i den samlade nordiska folkviljan.

Det vi här i Århus kan ge som underlag för beslut i mars i Oslo är några viktiga principer:

1. Ministerrådet måste även i fortsättningen vara en aktiv del av Nordiska rådet.
2. Kulturfondens uppläggning riskerar att ta bort andra viktiga delar av det nordiska samarbetet, t.ex. regionalpolitik, infrastruktur och miljöfrågor. Därför avvisas den föreslagna modellen.
3. Ett starkare budgetinflytande är angeläget.
4. Positivt att samordning sker mellan sekretariatet men med bibehållen självständighet och praktisk samverkan. En gemensam generalsekreterare bör övervägas.
5. Parlamentarikerinflytandet hävdas bl.a. genom samverkan med fackministrar i snabba och reala överläggningar.
6. Alla frågor som är viktiga för Norden måste Nordiska rådet ha avgörande inflytande över.

President! I gårdagens deklARATION gav statsminister Gro Harlem Brundtland några viktiga och positiva markeringar. Problemet är dock att den "byggnadsritning" som statsministerrapporten utgör och den "byggnad" som skulle bli resultatet inte stämmer överens.

Min förhoppning är att remissvaren från partigrupperna och de många inläggen i dagens debatt skall ge en tydlig färdriktning, då ministerrådet ånyo bearbetar sin reformprodukt. Nordens tradition med ett starkt folkligt inflytande i gemensamma frågor och den politiska processen är värd att hävda och utveckla.

Finansminister Friðrik Sophusson: Hr. præsident! I Norden har vi i lang tid deltaget i et omfattende nordisk samarbejde, og man kan sige, det er blevet en slags tradition. Dette samarbejde begrænser sig ikke til Nordisk Råd, hvor parlamentarikere fra alle de nordiske lande mødes, og heller ikke til vidtspændende regeringssamarbejde; det er kendetegnende for nordisk samarbejde, at et bredt udsnit af befolkningerne tager del i det. Dette er højst sandsynligt noget enestående for internationalt samarbejde. Der finder et meget omfattende kulturelt samarbejde sted, og man kunne nævne meget andet.

Der er ingen tvivl om, at nordisk samarbejde har særlig betydning for os islændinge og har givet os mange forskellige fordele. Samtidig må man indrømme, at nordisk samarbejde de seneste år har vist tegn på stagnation, og derfor er det nu under revision.

Nordisk samarbejde er en vigtig del af debatten om Islands forhold til Europa. Anliggender inden for europæisk samarbejde har allerede sat præg på debatten i Nordisk Råd og vil i stigende grad komme til det. Det er nødvendigt, at der finder et nært samarbejde sted mellem de nordiske landes parlamenter om de vigtige spørgsmål, som i fremtiden vil blive diskuteret i et europæisk forum.

Næste år vil alle de nordiske lande for første gang i fællesskab komme til at tage del i handelsmæssigt og økonomisk samarbejde i Europa inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde. Med EØS-aftalen styrker Island sit økonomiske og handelsmæssige samarbejde med de vesteuropæiske lande. Herigennem tager vi del i udviklingen i Europa. Men EØS-samarbejdet er desuden af stor betydning for os, for at vi ikke skal komme til at fjerne os fra Norden. Det skal også nævnes, at Norden længe har samarbejdet internationalt om fælles interesser. Det viser netop det nordiske samarbejdes styrke, og vi kan bygge på dette i samarbejdet inden for EØS.

Nordisk samarbejde omfatter i stigende grad udenrigs- og sikkerhedsspørgsmål. På grund af ændringer internationalt gives de nordiske lande nu i højere grad mulighed for et samarbejde i udenrigspolitiske og sikkerhedsmæssige anliggender. Desuden må man i højere grad se på udenrigsspørgsmål i et videre perspektiv, specielt i forbindelse med økonomiske og miljømæssige sager, hvilket igen ansporer til øget nordisk udenrigspolitisk samarbejde.

I sikkerhedsspørgsmål lægger Island hovedvægten på NATO's vigtige rolle og islandske forpligtelser til samarbejde og samråd i NATO. Kun dér forbindes Islands sikkerhedsmæssige interesser på begge sider af Atlanten. Og NATO sikrer, at europæisk sikkerhed også i fremtiden vil have den nære tilknytning over havet til Nordamerika, som intet andet kan erstatte.

Hvad angår det europæiske samarbejde, vil EØS-samarbejdet være af den største betydning de kommende år. Når det står klart, hvor mange af de nordiske lande der kommer ind i EF, og hvordan udviklingen i EF bliver, må det

nordiske samarbejde tages op til revision, sådan at det kan opfylde alle de nordiske landes behov.

Det foreslås nu bl.a., at der satses mere på kulturområdet, og at dettes organisation, omfang og målsætning bliver meget forskellige fra det nuværende. Samtidig foreslås det, at de omkring 800 nordiske projekter, som i øjeblikket er i gang, tages op til gennemgribende revision. I kultursamarbejdet drejer det sig om store beløb, og det må nøje overvejes, hvilke prioriteringer der skal ligge til grund for fordelingen af dem, og hvordan det endeligt bliver gjort. Desuden må man overveje, hvilken sammenhæng der bliver mellem den nye virksomhed og det eksisterende kulturelle samarbejde. Man skal ligeledes sørge for, at rådet får noget at sige om disse spørgsmål.

En af de store opgaver for det nordiske samarbejde er kontakterne til staterne ved Østersøen. Med hensyn til strukturen af dette samarbejde med Østersølandene vil jeg nævne, at på et møde i Oslo i april i år med parlamentarikere fra disse lande var man enig om, at Island burde være med i disse landes regerings-samarbejde.

Vi må lægge vægt på, at regeringerne sikrer gennemførelsen af den ændrede politik og organisation i nordisk samarbejde, og vi mener, det er vigtigt, at der i hver regering i Norden er én samarbejdsminister, som på statsministerens vegne varetager gennemførelsen af et vellykket nordisk samarbejde. Samarbejdsministerens tiltænkte rolle i det foreliggende forslag er til nærmere diskussion blandt statsministrene.

Ministerrådets og embedsmandskomiteernes organisation vil fortsat blive efter traditionelt mønster, men antallet af dem vil genspejle den prioritering, som er foreslået. Dette vil komme til at betyde færre minister- og embedsmandsudvalg, men burde herigennem blive mere i harmoni med udvalgene i Nordisk Råd.

Foruden samarbejdet på kultur- og miljøområdet lægger vi i Island megen vægt på et stærkt og synligt samarbejde på fiskeriområdet. En ændring i udvalgsarbejdet kan også åbne mulighed for, at Nordisk Råd kan komme til at spille en større rolle ved udformningen af budgettet, hvilket parlamentarikerne længe har udtrykt ønske om.

De foreslåede ændringer i organisationen af nordisk samarbejde berører også de sekretariater, som tager sig af samarbejdets udførelse. Derfor mener man, at der er gode argumenter for, at Nordisk Ministerråds sekretariat, som nu ligger i København, og præsidiasekretariatet, som er beliggende i Stockholm, samlokaliseres. Det er nødvendigt, at Nordisk Råd beslutter, hvordan man skal lægge parlamentarikerens samarbejde til rette. Man må tage stilling til forslagene - bl.a. tage stilling til, hvorvidt rådets og ministerrådets sekretariater skal samlokaliseres. Nordisk Råd skal selv tage stilling til alle de forslag, der retter sig mod rådets virksomhed.

Her i Århus diskuterer statsministrene opfølgningen af forslagene om samarbejdets organisation. Det er statsministrenes intention, at forslagene skal føres ud i livet så hurtigt og fornuftigt som muligt. Vi islændinge vil sammen med vore samarbejdslande aktivt tage del i at foretage de ændringer i nordisk samarbejde, som bør ske i relation til udviklingen i internationalt samarbejde, først og fremmest som følge af samarbejdet i Europa.

Nordisk samarbejde har vundet indpas i islændingenes sind. Vi vil gerne værne om det, men det må også opfylde de krav, vi stiller til det. Hr. præsident, for at sikre det, må vi arbejde hurtigt og målbevidst på at gennemføre de nødvendige ændringer.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Som det allerede er nævnt i diskussionen i dag, er der intet politisk parti i Island, der går ind for Islands medlemskab af EF-unionen. Selv EØS-aftalen støder i Island på en stærk modstand, som rækker ind på højresiden og får stor tilslutning fra landets befolkning.

I sin redegørelse i går til rådet formulerede den norske udenrigsminister sit hovedbudskab til alle de nordiske lande i en kort sætning, som er blevet nævnt flere gange i diskussionen her i dag, og jeg citerer: "Vi må ind i EF for at bli med i Norden!"

Jeg synes, dette budskab kalder på svar fra den islandske regering. Den islandske statsminister er desværre ikke til stede her i dag, og derfor spørger jeg minister Friðrik Sophusson som hovedtalsmand her på sessionen for den islandske regering, hvad han mener om den norske udenrigsministers udtalelse, som jeg har citeret, og det specielle budskab til Island, som han formulerede sådan: "Vi må ind i EF for at bli med i Norden!"

Finansminister Friðrik Sophusson: Hr. præsident! Jeg hørte, hvad Hjörleifur Guttormsson sagde før i dag om, hvor majoriteten og minoriteten ligger her i Norden, hvis man kigger på meningsmålingerne. Jeg kan sige, at i Island siger meningsmålingerne, at EØS har majoritet i Island. Det er det første punkt.

Hvad angår det andet punkt, hvad udenrigsminister Thorvald Stoltenberg sagde, tror jeg, at Hjörleifur Guttormsson må spørge ham selv om hans tale, men jeg kan sige med sikkerhed, at den islandske regering ikke har på dagsordenen at blive medlem af EF. Ikke nu.

I sidste uge nedstemtes et forslag fra oppositionen om, at der skulle afholdes folkeafstemning om EØS-aftalen. Modstanderne mener, at det forslag er i uoverensstemmelse med grundloven; det mener regeringens eksperter ikke. Vi afviste derfor sagen, og behandlingen af EØS-aftalen fortsættes i Altinget, og højst sandsynligt vil den blive ratificeret i slutningen af denne måned.

Jeg kan således kun konstatere, at vi ikke er på vej ind i EF. Det er ikke på dagsordenen. Men vi vil sikkert tilslutte os EØS, og det er inden for EØS, vi i nordisk sammenhæng kan samarbejde - i det mindste til næste år.

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! Jeg glæder mig over, at det er konstateret her af Friðrik Sophusson på vegne af den islandske regering, at den ikke tænker på at ansøge om medlemskab af EF - af EF-unionen, som er platformen i dag. Det er glædeligt, at det er blevet konstateret. Det er ikke uventet for mig, for den islandske statsminister har gang på gang formuleret sig sådan i Islands parlament i de sidste måneder.

Men når det kommer an på EØS-aftalen og spørgsmålet om støtten i Island til denne aftale, så burde man nok kende lidt mere til matematik, end det fremgår af det, finansminister Friðrik Sophusson har fremhævet her, for af de sidste to meningsmålinger, der foreligger, viste den første 44 pct. nej og 46 ja eller sådan noget lignende, og den anden 46 pct. nej og 44 ja. Og jeg mener nu ikke, at man deraf kan læse, at der er en væsentlig støtte til EØS-aftalen i den islandske befolkning.

Og jeg ville ikke have brugt denne talerstol til at oplyse Nordisk Råd om den islandske regerings stilling og de islandske regeringspartiers stilling til spørgsmålet om en folkeafstemning i Island om EØS-aftalen, et forslag som blev nedstemt med knapt flertal, men fik støtte fra 2-3 repræsentanter for højrepartiet i Island samt mange andre.

Præsidenten: Finansminister Friðrik Sophusson er en gammel lærer i matematik!

Finansminister Friðrik Sophusson: Hr. præsident! Jeg vil kun sige, at det ikke er en sædvane i den islandske forfatning at have folkeafstemninger, og det ved vi begge, Hjörleifur Guttormsson.

Men vi må se, hvad der sker i Island, når vi når til at træffe beslutning om EØS-aftalen, men jeg er sikker på, der er støtte til aftalen i Altinget og i befolkningen.

Til sidst vil jeg sige tak for oplysningen om matematikken. Det glæder mig, at jeg skulle have glædet Hjörleifur Guttormsson.

Lantrådet Ragnar Erlandsson: Herr president! Det nordiska samarbetet har byggts upp under 40 års tid i samarbetsanda och stor nordisk gemenskap. På senare tid har vår omvärld förändrats på ett sätt som har försatt det nordiska samarbetet i en självkritisk och i vissa avseenden ångestfylld situation. Därför ställer jag frågan om det är dags att också förpassa den nordiska samarbetsmodellen till historiens arkiv eller om det inte nu mer än någonsin tidigare är nödvändigt att konstruktivt bygga vidare på det nordiska samarbetet för att vi alla gemensamt skall kunna gå ut i Europa och med högburet huvud göra reklam för det mellanfolkliga samarbetet som genomsyrar de nordiska folkens umgängestraditioner. Här vill Åland som ett självstyrkt område givetvis bidra till ökad effektivitet i det nordiska samarbetet, men vi vill inte medverka till en så stark rationalisering av det nordiska samarbetet att de breda och berikande kontakterna som sker mellan parlamentariker, regeringsmedlemmar, ämbetsmän, nordiska institutioner och en mångfald andra kontaktformer kommer att rubbas eller att förlora i betydelse av den orsaken att det europeiska samarbetet prioriteras. Sker så, kommer folken i Norden att sälja en del av sin själ till ett Europa som förmodligen inte ens kommer att inse betydelsen av den nordiska samarbetsmodellen.

Från åländsk sida noterar vi med särskild glädje och tillfredsställelse att statsminister Gro Harlem Brundtland i sitt tal ville tillförsäkra de självstyrande områdena samma centrala plats som enligt dagens ordning. Vi vill, precis som

statsministern påpekade, behålla vår position i det nordiska samarbetet och på detta sätt bidra till mångfalden i det unika mellanfolkliga samarbetet i Norden.

Vi vill dock understryka att de självstyrande områdenas medverkan inte skall sammanblandas med ett samarbete på regional nivå. De självstyrande områdenas kompetens är på en betydligt högre nivå.

Herr president! Ålands landsskapstyrelse och Ålands delegation inom Nordiska rådet finner att Iloniemigruppen andas en allmänt välvillig inställning till de självstyrande områdena. Men vid en närmare analys av innehållet i rapporten finns det många obesvarade frågor. De flesta frågor besvaras genom skrivningen att de självstyrande områdena skall "få delta", men i vad - luncher eller beslut - är frågan.

Vid en jämförelse mellan de självstyrande områdena skiljer sig Åland från de övriga, nämligen Ålands förhållande till EES och till EG. Självstyrelselagen för Åland medger att Ålands parlament skall godkänna sådana internationella avtal som Finland ingår om avtalen berör åländsk lagstiftningsrätt. Det betyder exempelvis beträffande EES-avtalet att lagtinget måste ge sitt bifall till avtalet innan det blir bindande för Finland i övrigt. Åland har därmed ett konstitutionellt och aktivt intresse att delta i det samarbetet eller det arbete som bedrivs inom nordiska sammanhang med sikte på att ordna upp de nordiska förhållandena inför ett EG-medlemskap eller som medlem inom EG.

Landskapsstyrelsen finner det därför angeläget att delta i det nordiska samarbetet även inom Europarådet.

I fråga om regeringssamarbetet har de självstyrande områdena sedan år 1983 haft rätt att delta i Nordiska ministerrådets arbete. Beslut som ministerrådet fattar är bindande om de fem länderna är eniga. Besluten är bindande för de självstyrande områdena endast i den mån de har anslutit sig till beslutet. Representanter för Åland har regelbundet deltagit i samlagsministrarnas möten och även i fackministrarnas möten om de varit av intresse för oss. Den så kallade anslutningsrätten har använts främst i frågor av övergripande natur.

Det sägs ingenting i Helsingforsavtalet om de självstyrande områdenas deltagande i statsministrarnas gemensamma nordiska möten. Efter kontakter med dåvarande statsministern Ingvar Carlsson fick vi löfte om en viss ordning för deltagandet. Enligt Iloniemigruppens förslag skulle nu det övergripande ansvaret flyttas från samlagsministrarna till statsministrarna och till dessa möten skulle de självstyrande områdenas regeringschefer endast inbjudas en gång per år. Iloniemigruppen föreslog ingen ändring i anslutningsrätten men urholkar dess betydelse genom att de beslut som man borde ansluta sig till fattas i statsministergruppen; ett organ som de självstyrande områdena endast har tillträde till en gång per år. Nu säger statsminister Gro Harlem Brundtland att statsministrarna regelmässigt skall möta representanter för de självstyrande områdena i samband med sessionerna. Det är en viss förbättring, men vad talar för att ärenden av betydelse för Åland kommer upp under just detta möte? Vi anser i stället att ett flexiblare system bör tillämpas, med möjlighet för oss att delta när frågor som är av intresse för oss behandlas och att vi kontinuerligt får tillgång till dokumentationen.

I fråga om de självstyrande områdenas deltagande i ämbetsmannakommittéernas möten har det skett regelbundet och aktivt. De förslag om rationaliseringar

som nu föreslås är naturligtvis till fördel för områden med begränsade resurser. Åland är därför positivt inställt till förändringarna. Den föreslagna gruppen av fem statssekreterare eller tjänstemän föreslås bilda den nordiska samarbetskommittén och få fullmakter att besluta där enighet kan nås eller där respektive ministrar inte förbehållit sig rätten att fatta besluten. Något oklart sägs att representanter för de självstyrande områdena bör kunna delta i den nordiska samarbetskommitténs möten. Hur skall vi kunna vara med i ett organ och besluta när ärendena delegerats från ett annat organ som vi inte har rätt att vara med i! Enligt självstyrelselagen för landskapet Åland har Åland budgeterings- och förvaltningsrätten i samma ärenden som skall behandlas av samarbetskommittén. Av den anledningen anser vi att Åland bör erhålla rätten att delta som fullvärdig medlem i samarbetskommittén eftersom många ärenden kommer att beröra områden där Åland har egen lagstiftnings- och förvaltningsrätt, och denna rätt kan ingen annan än Ålands lagting upphäva. Iloniemigruppen har inte tagit tillräcklig hänsyn till den åländska konstitutionen och därför kommer de föreslagna strukturerna inte att fungera i enlighet med självstyrelselagen. Här ställs alltså frågan vem som fattar beslut i samarbetskommittén i frågor som berör åländsk lagstiftningsrätt. Enligt Ålands uppfattning kan så ske endast om det finns fullt åländskt medlemskap i samarbetskommittén.

Herr president! De självstyrande områdena har medverkat i det nordiska kultursamarbetet. Efter en lång och ihärdig kamp har vi en gemensam plats i Nordiska kulturfondens styrelse. För Ålands del vilar vår konstitution på en stark egenkultur där utbytet med Norden upplevs som oerhört värdefullt. I gårdagens tal berörde Gro Harlem Brundtland omprioriteringen av de kulturella satsningarna. Oavsett hur man prioriterar kultursatsningarna och inflytandet över kulturmedlen emotser vi från Åland att vi tillerkänns fortsatt aktivt deltagande i den nordiska kulturpolitiken.

I fråga om sammanslagningen av sekretariaten är det givetvis viktigt att ha allt samlat på ett ställe. Vi på Åland är helt tillfreds med sekretariatets funktion i Stockholm. Trots det kan vi på Åland tänka oss en flyttning, men en splittring av sekretariatsfunktionerna motsätter vi oss.

Statsminister Gro Harlem Brundtland underströk många gånger i sitt tal vikten av att det informella samarbetet utvecklas. För Ålands del kan vi bara konstatera att det inte finns något informellt samarbete. Ett norskt departement ringer inte till Ålands landskapsstyrelse för att inhämta vår åsikt. Det informella samarbete vi deltar i bygger på de kontakter vi fått genom det formella nordiska samarbetet. Om vi nu skall gå över till ett system med aktivt ordförandeskap ställer det stora krav på ordförandelandet. Deras ansvar att koordinera samarbetet blir om möjligt ännu större ifråga om de självstyrande områdena än vad som gäller staterna.

Herr president! Tills vidare har vi ingen orsak att upplösa samarbetsministrarnas roll. Jag anser att det är viktigare att diskutera hur man kan förbättra samarbetsministrarnas inflytande och funktion än att dra in dem. Den föreslagna modellen kommer i praktiken att överföra makten till Nordiska samarbetskommittén som i huvudsak kommer att bestå av de nuvarande ställföreträdarna. De har visserligen hitintills skött sig utomordentligt som tjänstemän, men jag ifrågasätter om det är klokt att lägga den formella makten på statsministrarna och dra

in samarbetsministrarna för att därefter ha en nordisk styrelse bestående av statssekreterare på tjänstemannanivå. Här liknar den föreslagna nyordningen en snering av orden för att förgylla tillvaron i Norden.

Jag är också kritisk till indelningen av nordiskt samarbete i europeiska och nordiska frågor. Innehållet i politiken bör vara avgörande och här bör inga begränsningar finnas i vare sig frågor angående kultur, miljö, regionalpolitik, kommunikationer, säkerhetspolitik, näringspolitik, social- och hälsovård o.s.v.

Alla för Norden viktiga politiska frågor bör kunna diskuteras utan förlegade indelningar i utrikespolitik, europeisk politik eller intern nordisk politik. Den vackra och vita nordiska svanen behöver nämligen mycket luft under vingarna för att kunna flyga högt och säkert för att väcka berättigad uppmärksamhet långt utanför de nordiska länderna.

Sten Andersson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Haavisto: Ärade ordförande, bästa kolleger! Statsministrarnas rapport pekar på ett förnuftigt sätt på de viktigaste områdena för nordiskt samarbete i det nya läge, där tyngdpunkten också i Norden kommer att flyttas över till ett mera omfattande EES- och senare kanske EG-samarbete.

Jag berör två punkter i mitt inlägg: nordiskt miljösamarbete i en vid bemärkelse - samt den planerade statsministerledda samarbetsmodellen.

I statsministrarnas rapport nämns miljövärd som ett av de områden som Norden prioriterar i synnerhet inom EES, EG och i övriga internationella fora. Det är förstas viktigt att de nordiska länderna tillsammans medverkar till skärpta europeiska och globala miljönormer.

Men det är minst lika viktigt att de nordiska länderna fortfarande framhäver sin egen föregångarposition inom miljövärden. De nordiska länderna skulle kunna utvecklas till förebilder när det gäller miljövärd. I vissa fall innebär detta, att det uppstår en aktiv konflikt med de svaga miljöbestämmelser eller miljöförstörande verksamhet som undanskymts av fri handel. Redan EES-förhandlingarna visade, att miljöfrågor gärna uppfattas som sekundära frågor i europeiskt samarbete. Detta skall vi inte acceptera i Norden.

En aktiv nordisk miljöpolitik bör också omfatta egen forskning, produktutveckling och försöksverksamhet. Lika motiverat som att inrätta en nordisk kulturfond vore att inrätta en nordisk miljöfond av motsvarande omfattning som skulle understöda pilotprojekt och informationsarbete inom miljövärdbranschen. Fonden skulle också kunna ha en aktiv roll i projekt i våra närområden, i Ryssland och Baltikum, och därutöver skulle man kunna bedriva även samordnat biståndsarbete inom ramen för fonden.

En miljöfond med internationell verksamhet skulle innebära en enhetlig profilering av de nordiska länderna i miljövärdfrågor, något som medborgare i alla nordiska länder upplever som viktigt.

Miljövärdaspekten bör också beaktas i nordisk energi- och trafikpolitik. När det gäller energisamarbete borde länderna nu aktivt utveckla ett samordnat naturgasnät. Sedan Finlands riksdag klart tagit ställning mot ett nytt kärnkraftverk riktas blickarna nu mot Sverige - och det inflytande svensk kärnkraftlobby har. Kan den förhindra att ett naturgasrör byggs från Norge till Finland via Sverige?

Herr president! Till sist några ord om den förvaltningsmodell som föreslås i statsministrarnas rapport. Det är motiverat att samlokalisera sekretariaten, men det första frågetecknet är enligt min mening den styrelse som föreslås i rapporten och som skulle bestå av fem statssekreterare. Styrelsen skulle fatta beslut om frågor som man kan nå enighet i.

Innan ett sådant nytt organ bildas bör man grundligt studera Nordiska rådets ställning. Alla vi som är här vet ju hur frustrerande det i dag är att arbeta i utskott utan budgetmakt. Det är meningslöst att offra så mycket tid - och remisser - till medlemsförslag då slutresultatet inte kan bli annat än en välmenande rekommendation.

Nordiska rådet står inför ett val. Antingen så skall vi sammanträda två gånger om året endast för en politisk debatt - vilket i och för sig är mycket värdefullt - eller så skall vi se till att vi får budgetmakt så att utskottsarbetet och generalförsamlingens beslut verkligen har betydelse.

Själv förespråkar jag det senare alternativet.

Talleraas: Hr. president! De senere år har jeg fra mitt ståsted som konservativt Nordisk Råd-medlem opplevd mange positive politiske stunder. Den demokratiske revolusjonen i Øst-Europa har tvunget kommunistiske regimer fra makten. Markedsøkonomi har seiret over kommandoøkonomi. De baltiske lands frihet har spesielt gledet oss her i Norden.

Men framfor alt har vi sett det vesteuropeiske samarbeidet vokse seg sterkere og bredere. Norden blir som helhet en del av dette bredere samarbeidet når EØS-avtalen trår i kraft fra nyttår. Og vi har allerede sett i mer enn fem år at utviklingen i EF sterkest har preget dagsordenen her i Nordisk Råd. Det har ført til vedtak om nedbygging av handelshindringer i Norden, det har ført til vedtak om fri flyt av kapital. Disse vedtak greide aldri Norden og Nordisk Råd av eget initiativ, det ble først en realitet da EF kjørte dette fram gjennom arbeidet med sitt indre marked. Og nå er utviklingen kommet så langt at den nordiske samarbeidsstrukturen må ombygges og effektiviseres. Det er det som er hovedinnholdet i statsministerrapporten. Vi erkjenner at vi også i en felles nordisk framtid som medlemmer av EØS og EF vil ha fordeler av et fortsatt nordisk rådssamarbeid. Vi ønsker å videreutvikle og effektivisere dette samarbeidet. Men samtidig må en også justere innretningen av det, slik at for mye dobbeltarbeid unngås. Det er nok politisk arbeid å gjøre i framtiden, selv i vår del av verden, om vi ikke også skal påføre oss selv dobbeltarbeid.

Statsministrenes rapport har svært mange gode sider. Den har en offensiv holdning, og den skuer fram mot en spennende utvikling i retning av nordisk samarbeid innenfor et utvidet EF, hvor et stort flertall av Nordens innbyggere vil finne sitt ståsted som medlemmer.

Jeg er enig i at det nordiske samarbeidet krever nærmere konsentrasjon i framtiden. Økt effektivitet er nødvendig, og beslutningsprosessene må bli hurtigere. Der har også Rådet selv en jobb å gjøre, en jobb som ennå bare er i sin begynnelse.

Det er også fornuft i å prioritere områder som kulturpolitikk, miljøpolitikk, innbyggernes rettigheter, infrastruktur og utviklingen av det nordiske hjemmemarkedet. Det vil Norden som helhet tjene på.

Personlig vil jeg særlig legge vekt på den verdi det kulturelle samarbeidet har. Når Norden nå blir en integrert del i Europa, er det uhyre viktig å arbeide enda sterkere for å utvikle vår egen identitet, vår tilhørighet, videreutvikle vårt særpreg her oppe i Norden. Derfor må spesielt det nordiske samarbeidet prioritere kultursatsing. Vi har kort og godt ikke råd til å la det være.

Trafikminister och nordisk samarbetsminister **Norrback**: Herr president! Förslaget om ett större politiskt ansvar för statsministrarna är en viktig markering av viljan att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet också om den europeiska integrationen går framåt. Någon större förändring av det nordiska samarbetets innehåll har i alla fall ännu inte skett. Nordiska rådets sessioner får självfallet en annan karaktär när säkerhets- och utrikespolitik tas upp på dagordningen. Samarbetets innehåll ändrar karaktär först när t.ex. nordiska ambassader samlokaliseras och teknisk personal är gemensam eller när säkerhetssamarbetet utvidgas från ett, som nu gäller, samarbete i FN:s fredbevarande styrkor.

Ett markerat större politiskt ansvar för ordförandelandet skapar också förutsättningar för ett mera målinriktat samarbete. Om ordförandeländerna i likhet med situationen i EG börjar göra upp program för ordförandeåret och om ministerierna i ordförandelandet bereds möjlighet att påverka innehållet, sker en klar aktivering. Sverige, som är första ordförandeland efter nyordningen, får nu en god möjlighet att vara stilbildande. Lycka till i det avseendet!

Ministerrådets sekretariat får också en större möjlighet att ta initiativ och att förbereda möten. Sekretariatet är ju en gemensam resurs som också skall ha möjlighet att fungera som pådrivare. Ett välfungerande sekretariat är i allas intresse.

Den nya tjänstemannastyrelsens uppgifter är det svårare att få grepp om. Också om avsikten är att ge den ett större ansvar än vad ställföreträdarna har haft, så bör ändå politikerna ta det övergripande ansvaret.

Parlamentarikernas roll har inte gjorts klarare. Den kan i sista hand parlamentarikerna själva klarlägga. Med tanke på tilltron till samarbetet får inte ett demokratiunderskott uppstå. Förtroendet för samarbetet får inte väl ifall parlamentarikerna inte upplever sin roll som meningsfull. Varför riksdagen i Finland inte behandlade statsministrarnas rapport före sessionen är i alla fall svårt att förstå. Samarbetet med de självstyrande områdena har varit till stor nytta för alla parter och bör kunna fortgå på samma grunder som hittills. Institutionen med samsamarbetsministrar blir kvar och de kommer säkert att ha det övergripande ansvaret för samordningen, särskilt som de kommer att ha ansvar för budgeten. Efter ett och ett halvt år som samsamarbetsminister har jag ibland upplevt kravet på konsensus som ett hinder. Den som vill minst bestämmer mest, och om någon är mycket ointresserad är det den ministerns eller det landets ambitionsnivå som avgör. Problemen uppstår när ambitionsnivån mellan ministrarna varierar mycket, som den nu delvis gjort.

Ett sätt att lösa problemet är att i likhet med t.ex. KSSE-processen införa principen konsensus minus en. Med det systemet kan fyra nordiska länder samarbeta också om ett land ställer sig på tvären. Eftersom det nordiska samarbetet är frivilligt och saknar överstatlig status, skulle ändå de frågor förmodligen vara få där ett land skulle ställa sig utanför. Intresset hos den passivaste att ändå vara med skulle förmodligen öka i vetskapen om att samarbetet kan bli av också om ett land är emot eller står utanför.

Slutligen, herr president! Det nordiska samarbetet skulle må väl av att på nytt finna en eller flera symbolfrågor. Energisamarbetet kunde vara en sådan.

Jógván A. Jóhannessen: Hr. præsident! I den nordiske mytologi omtales aseguden Tyr, som var en meget modig og tapper gud. Engang da den forfærdelige Fenrisulv var sluppet løs, besluttede aserne, at den skulle lænkes igen, men ingen lænke var så stærk, at ulven ikke var i stand til at sønderrive den.

Endelig opfandt guderne en lænke af fantastisk styrke, skønt den så meget skrøbelig ud, men den store, stygge ulv fattede mistanke og forlangte, at hvis den skulle have lænken på, skulle Tyr stikke sin højre hånd ind i dens uhyggelige gab. Og godt nok lykkedes det at lænke ulven, men den bed til, og Tyr mistede sin højre hånd.

Jeg kom til at tænke på denne historie, da jeg i går hørte den højtærede norske statsminister Gro Harlem Brundtlands tale. Jeg skal med det samme sige, at statsministeren talte med stor styrke, og man lagde mærke til, at der lå betydelig kraft og autoritet bag ordene. Men alligevel kunne jeg desværre ikke lade være med at drage visse sammenligninger mellem beslutningen om at søge om medlemskab af EF og beslutningen om at lænke den store Fenrisulv.

Jeg tror nemlig slet ikke på, at det vil lykkes Nordens nationer at få den store indflydelse i det øvrige Europa, som Norges statsminister åbenbart regner med, i hvert fald skal Norden afgive noget af sit eget. Men jeg forstår også, at det øvrige Norden - dog med undtagelse af de små lande i nordvest - har valgt deres kurs, og den har i hvert fald Færøerne ikke magt til at ændre.

Færøerne er ikke medlem af EF, Færøerne har ikke søgt om medlemskab af EF, og det tænker vi heller ikke på i øjeblikket. Der er nemlig ikke flertal for medlemskab i den færøske befolkning, og vi synes heller ikke, at vi ville få det særlig hyggeligt i disse gamle kolonimagters selskab. Der er flere årsager til dette. Blandt andet er vi i forvejen små i nordisk regi, Færøernes stemme er svag og ubetydelig her, og vi ville helt forsvinde i europæisk regi!

Men der findes også andre årsager til, at vi kun nødtvungen vil gå ind i EF. De fleste EF-lande har stadig væk den uvane, at de ikke kan lade være med at blande sig i andres sager, og det bedste bevis på dette er vor store nabo mod syd. Storbritannien ligger på lur for at tilrane sig ca. 100.000 kvadratkilometer færøsk søterritorium, fordi herrer i London har fundet ud af, at der findes olie i Nordatlanten. Den olie vil Storbritannien gerne have fingre i, men vi vil naturligvis ikke afstå noget af vort søterritorium.

Jeg kan i den sammenhæng ikke undlade at bringe en tak til den danske udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen for hans klare og utvetydige standpunkt i den sag. Men ellers savner vi det forenede Nordens stemme i denne sag, og jeg

häber sandelig ikke, at jeg er nødt til at erkende det samme som den store indianerhøvding - jeg tror, han hed Josef - som sagde, at han ikke forstod den hvide mand, fordi han talte med flere tunger. Jeg håber sandelig ikke, at Norden taler med flere tunger i denne sag, der er nemlig tale om en løve, som leger med et meget, meget lille land!

I øvrigt er jeg glad for at høre, at Færøerne, Grønland og Åland vil beholde deres nuværende status inden for Nordisk Råd. Det glæder mig virkelig, idet jeg dog vil tilføje, at jeg bestemt ikke har noget imod, at de pågældende landes indflydelse bliver lidt større.

Jeg vil også udtrykke et ønske om, at vi i Vestnorden styrker og udvider vort indbyrdes samarbejde, så vi tilsammen kan gøre vores indflydelse stærkere gældende i det øvrige Norden. Det er efter min mening også tiltrængt, for jeg tror, at der vil blive lidt ensomt deroppe hos os i Nordatlanten - lavtrykkenes tumleplads - nu da vi kommer til at stå uden for EF, og de øvrige lande er indenfor.

Lad mig til sidst tilføje, at der findes otte grene på den nordiske stamme - de er ikke alle lige store, de er ikke alle lige kraftige, men vi har brug for dem alle sammen her i Norden!

Miljöminister och nordisk samarbetsminister **Eiður Guðnason**: Herr president! Ett samarbete som det nordiska måste naturligtvis ändras och anpassa sig till nya situationer och ny verklighet för att kunna möta nya utmaningar, och i dessa tider finns där säkerligen ingen brist på utmaningar.

Den största utmaningen innebär naturligtvis problematiken hur Norden skall omdana sina samarbetsformer och sin samarbetsmekanik för att kunna positivt påverka utvecklingen och kunna anpassa den nordiska verkligheten till de förändringsvägar som i dessa tider går höga i vår världsdel.

De genomgripande och ofta mycket radikala förslag som statsministerrapporten innefattar har kommit till under en mycket kort tidslängd.

Ett gammalt latinskt ordspråk lyder "Festina lente" eller "skynda långsamt". Dessa kloka ord skulle jag vilja i detta sammanhang göra till mina. Statsministerrapporten, så insiktsfull, klok och konsekvent som den är, kan knappast förbli det nordiska samarbetets oföränderliga "Magna Charta" i all framtid.

Vi får därför vara beredda på att göra ändringar, om vissa förslag inte håller tätt när det kommer till kritan.

Samarbetet på miljöområdet får en alltmer ökad vikt och betydelse i det internationella och det nordiska samarbetet.

Miljöarbetet icke minst i nordliga delarna blir en av våra största utmaningar i framtiden.

Det finns en tidsbomb i Nordatlanten i form av radioaktivt avfall samt atomreaktorer som ryssarna har sänkt i havet.

Osäkra kärnkraftverk och kemisk miljöförstöring från industranläggningar på Kolahalvön hotar inte blott på land, utan också i luften, i havet och havets resurser, både vad angår fiskestammar och marina däggdjur.

Nukleär säkerhet i havet blir ett av framtidens stora och komplexa problem vare sig det rör sig om Östersjön eller Atlanten.

På den danska och den västtyska utrikesministerns initiativ beslöts på en konferens i Köpenhamn förra året att etablera ett Östersjöråd. Island begärde observatörsstatus men fick ett blankt nej. Samarbetet inom Östersjörådet blir huvudsakligen ett miljösamarbete, och även om Island inte geografiskt är en Östersjöstat bör det i det här sammanhanget påpekas att miljöns förorening och förstörande krafter inte respekterar några geografiska gränser.

Vi vill inte alls förringa det nordiska samarbetet med de baltiska länderna. Vi behöver inte påminna om att Island var den första staten som erkände Litauens självständighet. I det nordiska samarbetet har Island varit fullt enigt med de övriga nordiska länderna om upprättandet och drivandet av de tre informationskontoren i de baltiska huvudstäderna.

Samtidigt som man bör stärka samarbetet mellan Norden och de baltiska länderna och närområden i det tidigare Sovjetunionen, får man varna för brott mot de mänskliga rättigheterna i de baltiska länderna. De nordiska regeringarna bör öppet och uppriktigt diskutera detta med respektive regeringar i Baltikum.

På samma gång som Island helhjärtat stöder de insatser som ministerrådet gjort i Baltikum eller Öst-Norden vill jag understryka att det också finns ett Väst-Norden, som många tycker har hamnat i skuggan av det ökade intresset mot öst.

Man talar gärna om det västnordiska samarbetet som gränsregionalt. Det skandinaviska regionala samarbetet är ett samarbete mellan närliggande områden i två eller flera länder. Det västnordiska samarbetet är ett samarbete mellan tre länder, tre folk och tre regeringar långt upp i höga Norden, med små befolkningar och stora avstånd sinsemellan och till övriga Norden.

I statsministerrapporten finns ett kort beskrivande kapitel om Västnorden i det nordiska samarbetet. Alla de västnordiska befolkningarna är nästan totalt beroende av havets resurser. Därför är nordiskt samarbete inom miljö- och fiskerisektorn av oerhört intresse för dessa ösamhällen.

Vi som bor i Västnorden hoppas sålunda att fiskerisektorn och miljösektorn i möjligaste mån kommer att skonas i den påtänkta projektnedskärningen.

Herr president! Statsministrarnas rapport bygger på den nya dimensionen i det nordiska samarbetet - den europeiska dimensionen.

På grund av kommunismens, Sovjetunionens totala sönderbrott och upplösning och den snabba integrationsprocessen i Västeuropa är vi i Norden i den allra närmaste framtiden i en unik situation att medverka i ett historiskt europeiskt samarbete genom deltagande i den europeiska integrationsprocessen. Där kommer vi att utgöra en viktig pelare. Detta tillfälle får varken Europa eller Norden missa. Om dessa ändringar lyckas så väl som vi förväntar, kommer det nordiska samarbetet att få en ny styrka och förnyad slagkraft, men det förutsätter att den europeiska dimensionen finner sin rätta plats i den nordiska helhetsbilden. Tack herr president!

Landsstyreformand Lars Emil Johansen: Hr. præsident! Nordiske kolleger, mine damer og herrer! Grønlands landsstyre har med interesse noteret sig de tanker, som statsministrene har gjort sig om det fremtidige nordiske samarbejde. Landsstyret er blevet løbende orienteret, og vi har forstået det således, at de

ændringer, som man har foreslået, ikke medfører, at de selvstyrende områder får ringere muligheder for at deltage i det nordiske samarbejde.

På Grønland har det nordiske samarbejde i lighed med samarbejdet med Inuit i det cirkumpolare område en særlig status. Udenrigspolitik i grønlandsk sammenhæng er principielt et rigsansliggende, men i kraft af det brede spektrum af samarbejdsområder og samarbejdsformer giver det nordiske samarbejde os alligevel mulighed for at deltage i internationalt samarbejde.

I det daglige arbejde må vi naturligvis prioritere vore ressourcer og vores indsats i dette samarbejde. Alligevel har vi formået at følge op på det generelle samarbejde gennem en målrettet indsats inden for områderne kultur-, miljø- og regionalpolitik samt naturligvis inden for fiskerisektoren.

Jeg føler det også på sin plads at nævne de tanker, der er fremme om at styrke det vestnordiske samarbejde. Det er selvfølgelig helt naturligt for os at søge at fremme fællesprojekter og initiativer med vore nærmeste naboer mod øst, men det er afgørende for os, at dette samarbejde betyder en styrkelse af Nordatlanten, således at vi i fællesskab bedre kan koble os til den politiske udvikling, som sker i de øvrige nordiske lande og i deres internationale forbindelser.

Vi har fra grønlandsk side med interesse noteret os, hvad de nordiske statsministre anser for at være de genuine, de ægte nordiske politikker, og vi har ligeledes med interesse noteret os, at disse områder fortsat skal varetages i det nordiske ministerråd med tilhørende sekretariatsfunktion.

Den vægt, som man fra dansk side traditionelt har lagt på at få de nordiske lande med i EF, slår tydeligt igennem i statsministerrapporten. Hvis man følger logikken i forslaget, må de ægte nordiske samarbejdsområder ophøre med at være ægte nordiske, når EF har nået et tilstrækkeligt udviklingsniveau, f.eks. i sin miljø-, regional- og kulturpolitik.

Hvad de øvrige områder angår, har vi fra grønlandsk side en bemærkning til rapportens antagelser om, at en rotationsordning blandt fagministrene med hensyn til formandskabet - og dermed et mere aktivt formandskab - skulle være et mere dynamisk alternativ til den eksisterende samarbejdsstruktur. Al erfaring viser imidlertid, at skiftende formandskab og dermed skiftende nationale sekretariatsforpligtelser betyder, at samarbejdet gennem tabet af kontinuitet tværtimod mister sin dynamik. Vores konklusion på dette er, at det nordiske samarbejde på disse områder langsomt vil miste nordisk profil og vil overgå til at være en mere uforpligtende koordination end forud for møder i EØS eller EF.

Vi har i Grønland naturligvis stillet os det spørgsmål, hvilke konsekvenser det får for os. Efter rapporten at dømme vil vores deltagelse på kultur- og miljøområdet fortsætte som hidtil med den faglige og politiske styrke, som et eget ministerråd giver, men på ét punkt må vi appellere til, at statsministrenes konklusion i rapporten ændres, nemlig når det gælder fiskerisektoren. Denne sektor er af vital samfundsmæssig betydning, ikke alene for os, men også for de øvrige lande i Vestnorden, store dele af Norge, Ålandsøerne og Bornholm.

Disse særlige forhold gør, at denne sektor ikke kan betragtes på linie med de øvrige erhverv, som ifølge statsministrenes rapport skal opfanges af EØS/EF-processen og derfor udskilles fra det nordiske ministerråd. Spørgsmålet om den bæredygtige udnyttelse af de levende ressourcer i havet, både når det gælder fisk

og havpattedyr, kræver derfor efter vores opfattelse et eget nordisk ministerråd med kvalificeret sekretariatsmæssig opbakning, for at disse spørgsmål kan få en dynamisk placering, både i det nordiske og i det internationale samarbejde.

Jeg er derfor glad for det, som den norske statsminister sagde her fra talerstolen i går på de nordiske statsministres vegne. Jeg går ud fra, at dette betyder, at fiskerisektoren kan fastholdes som et prioriteret område af de grunde, jeg har nævnt, så vi fortsat kan have et nordisk ministerråd af fiskeriministre, vel at mærke med faglig sekretariatsmæssig betjening.

Hr. præsident! I Grønland er vi fortsat parate til at spille en aktiv rolle i det nordiske samarbejde. Vi mener også, at vi på en række områder kan yde et grønlandsk bidrag, som er værdifuldt for det fælles samarbejde. Vi må på det kraftigste henstille, at statsministrenes overordnede hensigt, nemlig at styrke det nordiske samarbejde, følges, men samtidig vil vi henstille, at vitale områder ikke atomiseres. Det nordiske samarbejde må sikres en status og en dynamik, der gør alle deltagere til aktive og ligeværdige samarbejdspartnere; som får alle til at føle, at det er både nyttigt og betydningsfuldt langt ud over Norden at videreføre det nordiske samarbejde. Tak, hr. præsident!

Statsminister Schlüter: Hr. præsident! For en lille uges tid siden havde vi i Folketinget en debat om det nordiske samarbejdes fremtid. Jeg kan ikke lade være med at citere min forgænger, formanden for den danske delegation til Nordisk Råd, Anker Jørgensens resumé af debatten. Han sagde: "Vi er kommet et skridt længere i retning af at fortsætte og intensivere det nordiske samarbejde og gøre det i lyset af den europæiske udvikling". Det synes jeg på en enkel og meget jævn og præcis måde dækker det, vi er i færd med, for det er jo den europæiske udvikling, som har omdefinert - for ikke at sige sat - dagsordenen også for os her i Norden, og det er i lyset af den, at vi nu er i gang med at tilpasse de nordiske samarbejdsformer.

Det ville være misforstået at opfatte dette som en defensiv handling. Vi forsvarer os ikke imod udviklingen i Europa; vi forsøger at udnytte den til at styrke vort eget interne samarbejde og til at fremme nordiske værdiers og holdningers gennemslagskraft også uden for Norden, ikke mindst i europæisk sammenhæng.

Den debat, vi har haft om det nordiske samarbejdes fremtid, synes jeg har været nyttig, både i de enkelte lande og på nordisk plan. Den har dog også været præget af enkelte misforståelser, som er opstået - det forstår jeg vel - vedrørende hensigten med de nordiske statsministres forslag. Derfor vil jeg godt, for at der ikke skal være nogen som helst tvivl, tage fat på et par af disse problemstillinger.

For det første er nyformuleringen i slutrapporten til statsministrene af § 64 i Helsingfors-aftalen måske af nogle blevet opfattet som et forslag om at sløjfe den mulighed for at udtale sig om budgettet, der er tillagt Nordisk Råd. Noget sådant har aldrig været statsministrenes mening; jeg kan sige, at det ikke engang har været til debat. Jeg tror, fejltolkningen kan skyldes, at man har læst nyformuleringen som en erstatning for den eksisterende tekst, men den er faktisk tænkt som et tillæg.

Imidlertid er spørgsmålet om parlamentariskernes indflydelse på det fællesnordiske budget reelt nok. Jeg for min part ser gerne denne indflydelse styrket; det er der mening i. Der er i hvert fald to muligheder, som Rådet kan gøre brug af: For det første vil en tilpasning af Nordisk Råds eget apparat til de ændringer, der foreslås på regeringssiden, i sig selv øge muligheden for kontakt med, indsigt i og indflydelse på det fællesnordiske budgets poster. For det andet vil Ministerrådet næppe sidde en enig indstilling fra Nordisk Råds side om anvendelsen af budgetmidlerne inden for et område overhørig.

Det er paradoksalt at tænke på, at samtidig med at vi har fået en vis kritik for at ville sætte parlamentarikerne uden for indflydelse på budgettet, har vi faktisk internt på regeringssiden arbejdet med at opstille retningslinjer, hvorefter sådanne anbefalinger fra Nordisk Råd som hovedregel skal følges og kun fraviges med en udtrykkelig begrundelse. Så kan man sige, at dette ikke giver Nordisk Råd den egentlige, formelle budgetkompetence, men jeg mener, vi skal gøre brug af dette instrument, før vi kritiserer ordningen. Lad os prøve det!

Den anden misforståelse - som jeg håber ikke findes længere - vedrører ministrenes deltagelse i Nordisk Råds arbejde. Nogle har fundet, at det ikke var så godt, hvis ministrene blev trukket ud af Nordisk Råd; men det er der heller ikke tale om, det burde ikke ske. De ændringsforslag til Helsingfors-aftalen, som er lagt frem, har alene til formål at bringe lidt bedre orden i det formelle statsretlige. Men hvis man foretrækker det - og sådan er jeg tilbøjelig til at opfatte debatten i dag - kan man da også lade disse formuleringer stå, som de står; det har jeg ingen problemer med. Som jeg også har sagt hjemme i Folketinget: Ministrene sidder, hvor de sidder, og dér skal de blive siddende.

Men også denne kritik er måske udtryk for en ægte problemstilling: karakteren af dialogen mellem regeringerne og parlamentarikerne. Rapporten til statsministrene, Bornholm-erklæringen og de forslag, vi statsministre i fællesskab lægger frem, er båret af vilje til at styrke, bestemt ikke at reducere - og slet ikke at afskaffe - dialogen. Det er jo på den, arbejdet i Nordisk Råd beror.

Lad mig nævne et enkelt, fremtrædende eksempel: Formandslandets statsministers årlige rapport om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds vintersession tror jeg bliver et vigtigt element, og den skal ikke bare omfatte samarbejdet i de fællesnordiske organer, men også det uformelle og politiske samarbejde mellem regeringerne, som skal finde sted, ikke mindst samarbejdet om de mange europæiske spørgsmål. Det mener jeg vil betyde, at vi for første gang giver bolden op til en samlet debat i Nordisk Råd om alle aspekter af det nordiske samarbejde på grundlag af en sådan redegørelse fra regeringssiden. Igen vil jeg sige: Lad os prøve det, lad os bruge disse muligheder!

Der har også været talt om, hvorvidt Norden er, kunne være eller kunne optræde som en blok. Det synes jeg heller ikke er retvisende. Det var, det er og det forbliver udelukket. Vi skal ikke være en blok i den forstand, det vil næppe svare til de nordiske landes interesser, og det svarer heller ikke til realiteterne, som de allerede har udviklet sig. Jeg nævner bare som et eksempel EØS-traktaten om samarbejde mellem EFTA-landene og EF. Det er jo helt åbenbart, at Norden ikke kan optræde som en fasttømret blok, så længe Danmark er det eneste af de nordiske lande, der er medlem af EF.

Men pointen er, at det heller ikke er nødvendigt eller hensigtsmæssigt. Jeg finder, at EØS er det mest markante fremskridt i det nordiske samarbejde i mange år. Når denne traktat om halvanden måned træder i kraft, er hele Norden de facto med i EF's indre marked. De bindende reguleringer - med de muligheder, som det åbner for det nordiske marked - har vi aldrig kunnet gennemføre selv i Norden; vi burde nok have gjort det, men vi gjorde det ikke. I virkeligheden er det også meget bedre for os, at ordningerne gælder i hele Vesteuropa. Vi har ingen glæde af at reservere de gode løsninger for os selv.

Norden har ikke hidtil været og bliver næppe heller i fremtiden nogen blok, men selvfølgelig ligger der en reel og helt naturlig opgave for os i Norden i at udmønte den positive holdning i vore befolkninger til at samarbejde indbyrdes og at udnytte de muligheder, vi har, for at få gennemslagskraft i det fælleseuropæiske samarbejde for det, der er vore fælles holdninger. På de fleste felter har vi fælles holdninger, og dem skal vi føre frem uden at gøre os til en blok, som automatisk vil fremkalde en modblok af andre lande. EØS er et nærliggende eksempel, men i og for sig giver også udsigterne til, at flere nordiske lande bliver medlemmer af EF, perspektiv til denne form for samarbejde. Egentlig har vi aldrig haft bedre forudsætninger for et rigt nordisk samarbejde end netop i dag.

Fra dansk side - og jeg tror, det gælder alle de nordiske regeringer - har vi tænkt os at udnytte mulighederne maksimalt. Det vil måske ikke kunne ses på Nordisk Ministerråds eller sekretariatets budget, fordi det jo netop ikke er i nordiske organer - eller i hvert fald ikke alene her - dette samarbejde finder sted. De internordiske organer spiller ingen formel rolle uden for det formaliserede samarbejde, men hele samarbejdet, ikke kun det internordiske, vil blive rapporteret til og forhåbentlig debatteret i de kommende år i Nordisk Råd. For regeringerne vil denne debat sammen med vore nationale parlamenters debatter og beslutninger være meget værdifuld.

Er det nu andet end mundsvejr, når jeg giver indtryk af, at regeringerne vil lytte til debatterne i Nordisk Råd, også om de europæiske spørgsmål? Ja, den danske regering må selvfølgelig holde sig til vores Folketing og til dets velfungerende markedsudvalg, og situationen er næppe meget anderledes i de andre nordiske lande.

Alligevel vil jeg vove den påstand, at det er op til Nordisk Råd selv, hvor meget der lyttes. Hvis der er samklang med de nationale parlamenter, vil Nordisk Råd kunne blive et helt unikt instrument, fordi det er her, vi har en mulighed - faktisk den eneste - for en repræsentativ dialog mellem repræsentanter for alle Nordens folk. Selv i spørgsmål, hvor man kan sige, at den formelle beslutningskompetence ligger i de nationale parlamenter, giver Nordisk Råds debatter mulighed for opmærksomhed og for indflydelse. Den tættest mulige sammenhæng mellem Nordisk Råds arbejde og arbejdet i de nationale parlamenter giver størst indflydelse. Jeg opfatter det ikke som regeringernes opgave at overtale parlamenterne til at følge Nordisk Råds debat op, men debatten vil få styrke i samme omfang, som rådets arbejde afspejler og koordineres med det, der sker hjemme i vore nationale parlamenter.

Over for parlamentarikerne i Nordisk Råd tøver jeg selvfølgelig med at give alt for detaljerede råd. Nordisk Råd skal jo selv følge statsministrenes rapport op på mange måder med tanker og forslag om, hvordan man kan effektivisere arbej-

det i parlamentarikerforsamlingen. På den anden side er jeg jo selv en forholdsvis erfaren parlamentariker, endda både i Folketinget og i Nordisk Råd, og jeg tror, at man med fordel kan se på, om vi i det nordiske arbejde i større omfang kan inddrage de nationale parlamenter og skærpe deres interesse for det, der sker i Nordisk Råds regi.

Hr. præsident! Jeg kunne blive ved, men jeg er jo også kommet for at lytte til andre, og vi har en langstrakt debat i dag, så jeg vil foretrække at henvise til den redegørelse, som blev givet i går af Norges statsminister, Gro Harlem Brundtland. Der er opbrud i det nordiske samarbejde, både på regeringssiden og på den parlamentariske side, og der er nye muligheder for at forstærke samarbejdet mellem de nordiske lande.

Det værste, vi kan gøre, er at holde fast i gamle former blot for deres egen skyld. Jeg vil håbe, at vi har mod til at se frisk på tingene og indrette os på de nye vilkår og løbende tilpasse det nordiske samarbejde til udviklingen, som den møder os. Øjeblikkets vilkår og muligheder er på trods af pessimisternes bekymringer faktisk bedre, end de har været i mange år.

Nyby: Senaste tisdag sade Finlands riksdag till regeringens oförställda förväning nej till mera kärnkraft. Nu är det hög tid att Sverige och Finland inleder förhandlingar om köp av norsk naturgas. En satsning på gas är inte bara en energipolitisk investering. Det är en gigantisk satsning på nordisk industripolitik och infrastruktur. Det är oförsvarligt att inga förhandlingar värda namnet hittills förts. Under sitt möte idag har statsministrarna överhuvudtaget inte diskuterat gassamarbete, vilket jag anser vara märkligt.

I Barents hav pågår provborringarna. I första skedet kommer man att satsa 11 miljoner dollar i Stokmarovskoje. Enligt Barentsgruppens planer kommer man att omkring år 2000 utvinna 25 - 30 miljarder kubikmeter gas per år. Ledningen ned till Europa kommer förhoppningsvis att dras genom Finland. Också i det här perspektivet vore det hög tid att inleda ett omfattande nordiskt gassamarbete.

Dåvarande statsministrarna Palme och Sorsa slöt 1985 i Reykjavík det berömda kaffekoppsavtalet om TV-samarbetet mellan Finland och Sverige. Jag hoppas att statsministrarna Bildt och Aho här i Århus slår sig ned och gör ett kaffekoppsavtal, men nu om gassamarbete. Statsministrarna har åtagit sig en ledande roll i nordiskt samarbete.

Utnyttja den här och nu!

Med EES-avtalet kommer många samsarbetsområden som tidigare hade en nordisk förankring att hanteras i en bredare europeisk krets. De resurser som då frigörs måste därför användas till sådant som har en klar regional betydelse och stärker det nordiska samarbetet. Vi måste också aktivt påverka den europeiska utvecklingen.

Hos statsministrarna finns en tydlig strävan att minska centralbyråkratin och att över hela linjen decentralisera till de enskilda länderna. Personligen är jag skeptisk till att minska den nordiska styrningen. Det skulle nämligen med största sannolikhet leda till att det nationella stärks på bekostnad av det nordiska. Istället borde partigruppernas roller förstärkas.

Jag tror nog att vi behöver en effektiv men nedbantad centralbyråkrati och att de två sekretariaten kan samlokaliseras. Det får emellertid inte leda till att spänningen mellan parlamentarikersidan och ministerrådet försvinner. Det är den naturliga spänningen som ger dynamik och spänst åt arbetet.

Den här reformen borde genomföras så snabbt som möjligt. Det gäller för övrigt hela förnyelseprocessen. Det värsta som skulle kunna hända nu är att ingenting händer, att vi inte förmår samla oss till beslut.

Men vi skall inte tro att det nordiska samarbetet kan ändras enbart på basen av rapporter. Låt mig peka på några åtgärder som enkelt kan förverkligas i det dagliga arbetet. Vi parlamentariker borde iakttä en större självzensur i fabricerandet av medlemsförslag som sänds på vidlyftiga remissrundor. Frågeinstitutet kan vitalisera debatterna men borde ryckas upp. Nu händer det alltför ofta att ministrar som svar själlöst läser upp tjänstemännens texter. Dessutom borde det vara förbjudet för en minister från frågeställarens land att svara. Vi har genomlidit alltför många inrikespolitiska debatter i Nordiska rådet, också idag. Den verkligt stora bristen i nordiskt samarbete är att rekommendationerna så sällan leder till konkreta åtgärder. Då statsministrarna nu engagerar sig kraftfullare i nordiskt samarbete ankommer det också på dem att se till att Nordiska rådets rekommendationer får följdverkningar i den egna regeringen och i det egna landets parlament.

Herr president! Det nordiska samarbetet har inte tillkommit genom att rita lådor och pilar på ett papper. Det är spontant sprunget ur en kulturell och historisk närhet. Utvecklingen i Europa ger nu Norden en historisk möjlighet som vi måste ta vara på. Norden är en region i Europa. Vi kommer att få se att den europeiska mångfalden stärker den nordiska identiteten. Vi kommer att se ännu tydligare hur mycket vi har gemensamt.

Tora Aasland Houg övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Miljöminister och nordisk samarbetsminister Olof Johansson: Fru president! Det nordiska och europeiska samarbetet har ett givet samband. I den nya situationen kommer samarbetet att ske inom en vidgad ram. Dessutom kommer vi att arbeta på ett delvis annat sätt.

På vissa områden är det särskilt viktigt att gemensamt verka för nordiska intressen och värderingar i det större europeiska sammanhanget, medan det interna nordiska samarbetet har mindre omfattning. På andra områden, som inte berörs så mycket av den europeiska integrationen, eller där vi kan gå längre tillsammans, kommer vårt interna samarbete att ha den största tyngden.

Förändringarna i Europa kräver något av oss alla, men den förändrade situationen innebär inte att vi byter nordiskt samarbete mot europeiskt. Det är bl.a. därför som den nordiska klausulen i EES-arbetet har så stor betydelse. Den gör det helt klart att det nordiska samarbetet kan fortsätta så länge det inte skapar hinder för tillämpningen av EES-avtalet. Vi kan fortsätta vårt hittillsvarande samarbete, gå in på nya områden, inga nya avtal osv., och det är meningsfullt så länge det nordiska samarbetet har ett mervärde: så länge det går längre, täcker

bredare områden, ger resultat snabbare osv. Om någon försöker göra formella svårigheter, beror det oftast på att viljan till samarbeid saknas. Samma regler gjelder inom EG for Beneluxsamarbeidet.

Det nordiska nettverksamarbeide som alltid har funnits i internasjonelle organisasjoner, vare sig det gjelder FN, GATT eller UNESCO, kommer att få en annu mera framträdande plats. Det är avgörande att man kan ta snabba direkta kontakter mellan de personer som deltar i förhandlingarna. I detta sammenheng kan man inte mötas i formelle kommittéer, med dagordning og godkända protokoll. Ordförändelandet i Norden har där ett særskilt tungt ansvar for att se till att samarbeidet fungerer.

Avsikten är inte att vingklippa den formelle samarbeidsapparatene. Men den kommer att fylla andre funksjoner. Den blir mer ett forum for policydiskussjoner, for diskussion av hur de europeiske bestemmelsene skall tillämpas praktisk og for de spørsmål som ogsaa i forsetningen kommer att ha sin tyngdepunkt i det interne nordiske samarbeidet: kultur, undervisning, miljø, mycket lagstiftning, regional utveikling, infrastrukturspørsmål m.m.

Jag vill gärna anknytta, som ett eksempel, till den energidebatt som startats under senere tid i Norden. Fornyelsen av det nordiske samarbeidet skall ju leda till mera politisk innehall, og det är bra, men det borde inte utesluta konkrete resultat, sädant som syns over generasjoner.

Resultatet beror ikke minst på i hvilken grad nationalstaternas beslutsfattere kan låta ett nordiskt perspektiv vägleda politiken. Så är det t.ex. när det gjelder infrastruktur - vägar, järnvägar, telekommunikationer etc. og så är det när det gjelder energipolitiken. Vi borde snart kunna få beslut som främjar ett nordiskt gassamarbeide. Överföring av naturgas från Norge till Finland via Sverige skulle främja miljön, minska sårbarheten i energiförsörjningen og på sikt kunna bidra till en förbättrad försörjningssäkerhet ikke bara i Norden utan ogsaa i Baltikum.

Det är viktigt att vi nu ikke legger lock på den fria debatten, og jeg hoppas att ingen heller vill göra det. Vi måste utnyttja hela den erfaring som byggt opp i det nordiske samarbeidet, og de synpunktene måste få komma fram. Derfor är det viktigt att säga, även som samarbeidsminister, att det måste finnas tillräcklig flexibilitet i det kommande arbeidet efter Støre-gruppens rapport å statsministrarnas vägnar. Man får ikke låsa sig i detaljene. Vi måste kunna göra ändringar om det skulle visa sig att en del av forslagen ikke fungerer eller ikke ger de förenklingsvinster som vi syftar till.

Låt mig avslutningsvis ta opp de nordiske ländernas situation geografisk, befolkningsmässigt og politisk. Det ger en av utgangspunktene for de interessene som vi har att tillvarata i Europa. Vi har en landyta som är nästan lika stor som de ursprungliga EG-ländernas, med bara en bråkdel av deras befolkning, og dessutom med ett hårdare klimat. Det ger større avstand, infrastrukturproblem, en mindre köpkraft som bas for offentlig service osv., og særskilte problemer i de areelle næringerne. Dette är en væsentlig del av vår virklighet, og just virkligheten måste sætta sin præg på vår sammenheng innåt og utåt.

Kjellbjørg Lunde: Eg skal ta opp eit spørsmål som den svenske miljøvernministeren berre var inne på i periferien, men som han sist han talde i Nordisk Råd, i

Helsingfors, var svært opptatt av, nemlig tryggheit i samband med kjernekraft. Då var det den alvorlege situasjonen i dei mange kraftverka i aust, og spesielt Ignalina, som var i fokus. Mellom anna som eit resultat av Nordisk Råd sitt initiativ er det blitt avdekt at situasjonen er endå verre enn vi hadde fantasi til å innbille oss.

Eg er svært interessert i å høyre korleis den svenske miljøvernministeren har tenkt vi skal følgje dette opp på ein meir offensiv måte enn det vi har klart hittil, sjølv om eg veit at ein god del er blitt gjort.

Men så er det slik at dei vestlege kjernekraftverka og viser seg ikkje å vere så sikre som det har blitt påstått. I Sverige er - så vidt eg veit - fem reaktorar avstengde på grunn av problem. Det skal vere ei høyring i Sverige om svikten som har vore og årsakene til at reaktorane er avstengde, og ansvarsforholda i den samanhengen. Det er og kome krav, ikkje minst frå miljøorganisasjonane, om at ein ikkje startar opp igjen drifta av reaktorane før ein har hatt denne høyringa.

På denne bakgrunn vil eg spørje Olof Johansson om det i det heile kan kome på tale å starte reaktorane før ein har hatt denne høyringa. Eg vil gjerne ha stadfesta at ein har tenkt å vente til ein har fått klarlagt tilhøva i samband med tryggheit. Dersom Olof Johansson kan svare på det, ville eg sette pris på det.

Minister Olof Johansson: Fru president! Det är riktigt att kärnsäkerhetsarbetet spelade en stor roll i debatten i Helsingfors, och den har minsann inte minskat sedan dess. Vi är nu inne i ett mycket konkret samarbete österut, bilateralt mellan Finland och Sverige, men naturligtvis också med övriga nordiska länder. Det finns som bekant samarbete både i en G 24-grupp och i en G 7-grupp.

Det som är särskilt uppe på agendan för tillfället - det vill jag gärna nämna, eftersom det är en ny omständighet - är att det för närvarande är en risk för att det arbetet avstannar. Även mindre ingrepp i östreaktorer riskerar att stoppas av bristen på underskrifter på internationella konventioner från öststaternas sida.

Om man går in och gör reparationer, kan man i värsta fall bli skadeståndsskyldig. Den frågan måste lösas, och jag har själv tagit upp den i samtal med den tyske miljöministern. Det är nödvändigt att denna fråga reds ut för att den inte skall ligga i vägen för snabba, nödvändiga insatser, som vi delvis redan har gjort, men naturligtvis i begränsad utsträckning.

Ignalina nämndes, och det är ett typexempel på en reaktor som trots att den är av modernare slag i östsammanhang är i dåligt skick. Ett annat viktigt område är det svensk-finsk-estniska samarbetet om läckaget från Sillamäe-dammen, nu när ryssarna flyttar på sig. Allt detta är viktiga frågor också framgent.

När det gäller de fem reaktorer som står stilla i Sverige i dag, avstängda av Statens kärnkraftsinspektion, är det en skyldighet och ett ansvar för myndigheten och dem som driver reaktorerna att ta ställning till frågan om de skall sättas igång. Jag har i dag fått reda på från Stockholm att man skall ha styrelsemöte om den frågan inom kort.

Morten Kabell (representant för Ungdomens Nordiska Råd): Fru præsident! På vegne af Ungdommens Nordiske Råd vil jeg takke for muligheden for at holde

denne tale. De politiske ungdomsorganisationer, som Ungdommens Nordiske Råd består af, er glade for at have mulighed for at udtrykke vore ønsker og håb for det nordiske samarbejde direkte til Nordisk Råds medlemmer. Og hvem ved? Om nogle år er det måske os, der sidder på jeres pladser.

Der er for os at se ingen tvivl om, at det nordiske samarbejde har nået et punkt, hvor det grundigt og fordomsfrit må revurderes. Den nordiske udvikling - for slet ikke at tale om den europæiske - gør, at vi ikke kan være tilfredse med blot at bevare status quo. Alt for mange nordiske samarbejdsorganer er blevet organer for organernes skyld. Tiden er løbet fra dem, og Ungdommens Nordiske Råd anser det for glædeligt, at man nu forsøger at rydde op. Vi ser det som en god idé at sammenlægge de to sekretariater til ét og måske på denne måde få gjort beslutningsgangen hurtigere og mindre ressourcekrævende.

Det er meget glædeligt for os, at Nordisk Råd nu endelig har taget fat på den udenrigspolitiske debat. Allerede for flere år siden anbefalede Ungdommens Nordiske Råd, at Nordisk Råd begyndte at diskutere udenrigspolitiske spørgsmål. Vi er glade for, at Nordisk Råd nu også ser nødvendigheden af det.

Det nordiske samarbejde skal være et levende samarbejde inden for den europæiske virkelighed. Vi må aldrig glemme, at der findes et Europa uden for Norden, men lige så vel må vi aldrig glemme, at der findes en verden uden for Europa. Nordisk Råd er ikke en underafdeling af EF-samarbejdet.

Vi finder, at statsministrenes tanker om Norden inden for EF er alt for optimistiske set i lyset af dels de nordiske befolkningers ønske om Norden i EF, dels EF's egen prioritering af optagelsen af nye medlemslande. Der er jo, om jeg så må sige, andre ting på dagsordenen for tiden.

Vi hilser velkommen, at der er en øget regeringsinteresse for det nordiske samarbejde, men vi kan ikke være tilfredse med statsministrenes planer for fremtiden. For os er udgangspunktet, når der skal tales om fordybelse af det nordiske samarbejde, en kraftig styrkelse af den parlamentariske side af samarbejdet, en kraftig styrkelse af rådets indflydelse. Ét eksempel er at overføre budgetkompetencen fra regeringerne til Nordisk Råd, og hvis finansministrene i fremtiden skal træffe den egentlige beslutning om det fællesnordiske budget, ser vi en stor risiko for, at deres beslutning hverken har parlamentarisk eller folkelig forankring.

Vi ønsker på alle niveauer at styrke den parlamentariske indflydelse. Det er muligheden for direkte folkelig indsigt og medspil. For os at se går statsministrenes udspil i den modsatte retning. Vi betragter det som en svækkelse af det nordiske samarbejde, hvis der bliver flyttet sager fra det parlamentariske niveau til regeringsmedlemmerne. Det vil være en svækkelse af forankringen og den politiske legitimitet.

Vi er glade for, at statsministrene ønsker at tage det nordiske samarbejde mere seriøst. Vi er ikke så glade, hvis prisen, der skal betales, er den vigtige folkelige forankring og den parlamentariske indflydelse. Det kan nås endnu at ændre på planerne, og vi opfordrer til, at man gør det.

Vi skal alle huske på, at et tættere nordisk samarbejde ikke udelukkende er et mål i sig selv. Et tættere nordisk samarbejde skal være et middel til at nå de politiske mål og de politiske værdier, der er fremherskende i Norden. Områder som socialpolitik og miljøpolitik er områder, hvor et nordisk samarbejde har no-

get at tilbyde resten af verden. Norden har stærke forudsætninger for at være foregangsområde i den globale omstilling, der må komme set i lyset af de store uligheder mellem Nord og Syd, og Norden har stærke forudsætninger for at være foregangsområde inden for den nødvendige opgave, det er at sikre en økologisk og omsorgsmæssig omstilling.

Et tættere nordisk kulturpolitisk samarbejde er noget, vi støtter kraftigt. Gennem kultursamarbejdet vil de mange forskellige former for uformelt samarbejde kunne få bedre muligheder for at fortsætte. Men husk på, at også uformelt samarbejde koster. Der må og skal afsættes midler, hvis visionerne skal blive til virkelighed.

Det er en spændende tid, vi lever i, en tid, hvor mangt og meget brydes op og erstattes af nye strukturer, nye samarbejder og nye ideer. Mange grene bliver fjernet, når træer og buske beskæres for at give plads til det nye og livskraftige. Midt i arbejdet er det en god idé at se efter, at man ikke kommer til at skære gode og frugtbare grene væk fra stammen. Pas på kun at skære de unødvendige grene af det nordiske samarbejdes træ.

Tak for ordet og fortsat god session.

Lagmand Dam: Fru præsident! Den proces, der har været i gang i mere end et år, og som sigter imod en aktivering og en effektivisering af det formaliserede samarbejde i Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd, nærmer sig nu et afgørende punkt, hvor en slutspurt skal føre frem til bindende beslutninger til foråret og indførelse af den nye samarbejdsform inden 1. juni 1993.

Fra færøsk side kan vi tilslutte os intentionerne i statsministrenes rapport, specielt med hensyn til statsministrenes egen forventning om, at en direkte forpligtelse for dem vil virke fremmende, og at et forpligtende formandskab vil frembringe den ønskede effektivitet.

På den anden side kan vi som et selvstyrende område uden fuldt og jævnybyrdigt medlemskab af Rådet frygte, at vor indflydelse og mulighed for medvirken kan blive mindre, når beslutningskollegiet således indsnævres, specielt hen-set til, at det nu naturligvis bliver statsministrene, der i højere grad sætter dagsordenen for det nordiske samarbejde.

Det færøske standpunkt om et mere direkte medlemskab og tilsvarende ændring af Helsingforsaftalerne er endnu ikke taget til følge, og der er intet i de påtænkte reformer, der sigter på en sådan ændring i denne omgang. Jeg vil derfor endnu en gang henstille til statsministrene og deres personlige repræsentanter om i opfølgingsfasen at genoverveje de forslag og synspunkter herom, som allerede daværende statsminister Jens Otto Krag i sin tid fremsatte for Rådet.

Statsministrene siger i deres udtalelse i dag, at de selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland skal beholde deres positioner i det nordiske samarbejde, og det kan vi under de foreliggende omstændigheder udtrykke tilfredshed med, men det kan ikke undre, at vi føler os usikre med hensyn til, hvordan dette bliver sikret og praktiseret. Der foreligger nemlig ingen konkrete forslag officielt, så vi er naturligvis opsat på at få denne forsikring formaliseret.

Forlydender vil vide, at opfølgingsrapporten, der fremlægges i morgen, i nogen grad vil præcisere de selvstyrende områders muligheder for aktiv delta-

gelse og medbestemmelse. Der siges bl.a., at deltagelse i ministerrådets arbejde og samarbejdet mellem samarbejdsministre og fagministre skal være som hidtil. Der skal være høringsmulighed i udenrigspolitiske anliggender, som kan vedrøre de selvstyrende områder, og mulighed for deltagelse i udarbejdelsen af retningslinier for nysatsningen inden for kultursamarbejdet. Og så som noget nyt - såfremt det virkelig praktiseres: deltagelse i statsministrenes møder under sessionen og i møder, som drøfter spørgsmål, der vedrører de selvstyrende områder.

Så vidt, så godt.

Men mulighederne vil i meget høj grad være betinget af, hvordan det vil lykkes i praksis at inddrage de selvstyrende områder. Det vil naturligvis i første omgang i høj grad bero på os selv og vore evner til at udøve en aktiv indsats, men sandelig også på holdningen i de skiftende statsministerkollegier, der som nævnt kommer til at sætte dagsordenen. Eksempelvis vil det være en vanskelig sondring både i statsminister- og udenrigsministersamarbejde at skelne mellem spørgsmål, der vedrører de selvstyrende områder, og hvilke der ikke vedrører disse.

Hvorledes vil man drage konklusionerne vedrørende dette? Realiteten er vel den, at alle spørgsmål, der har nordisk interesse, vedrører de selvstyrende områder.

Tager vi f.eks. de nye betingelser vis-à-vis Europa, hvor de fleste lande får en EØS-aftale, og hvor muligvis de fire store lande inden længe har fuldt medlemskab af EF, vil de rammer og fælles forpligtelser, der vil følge med disse aftaler, naturligvis også berøre de selvstyrende områder, uanset om disse kun måtte have selvstændige handelsaftaler med EF og EFTA eller EØS-lignende aftaler. Det vil altså være meget relevant for os at kunne modtage den viden og kompetence, som et nordisk samarbejde på EØS- eller medlemskabspræmissen kan give.

Vort håb vil derfor være, at statsministrene hellere end at anlægge snævre fortolkninger vedrørende, hvad der måtte være relevant for de selvstyrende områder at samarbejde om, så vidt muligt trækker disse ind i samarbejdet på alle områder, hvor der ikke helt åbenbart foreligger en nødvendighed for statsministrene til at arbejde i en meget sluttet kreds.

Det faktum, at Island, Færøerne og Grønland ikke kan forventes at blive medlemmer af EF, så langt vi kan skue frem på nuværende tidspunkt, gør, at vi må fastholde Vestnordensamarbejdets betydning i endnu højere grad i årene, som kommer.

Vi udtrykker derfor forhåbning om, at de øvrige nordiske lande her vil udvise den størst mulige solidaritet med Vestnorden og dermed opprioritere Vestnordensamarbejdet hellere end at glemme dette, fordi nødvendigheden af en europæisk integrering vil samle opmærksomheden sydøst for Vestnordenområdet.

At vi tillige er så afhængige af naturgivne levende ressourcer må heller ikke skubbes i baggrunden på grund af den megen fokuseren på de fordele, et udvidet EF-samarbejde forventes at indebære.

Statsministerrapporten omtaler også regionaliseringen og regionsamarbejdet, og udtalelsen fra i dag omtaler de særlige krav til forvaltning af naturressour-

cerne i det nordlige område og nødvendigheden af at kunne drive en aktiv og tilpasset distriktpolitik.

Det er et samarbejde, vi vel kan tænke os fortsat at deltage i, og vi vil naturligvis bestræbe os på i så høj grad som muligt at udstrække det over grænserne i regionerne, f.eks. vedrørende de levende ressourcer, der ikke selv kender disse grænser, og som derfor bedst forvaltes i fællesskab.

Det skulle ikke så gerne blive sådan, at en regionalisering mere bliver et redskab til at fastholde goder for regionens indbyggere end en fælles forvaltning, der giver større udbytte til flere i regionen og de tilstødende områder.

Fru præsident! Vi er som nævnt meget opsat på, at nysatsningen på et nordisk samarbejde kan føre til positive resultater for vore folk og i endnu højere grad samle os om det, vi har til fælles, så vi anbefaler, at den nødvendige opfølgning nu finder sted.

Svärd: Fru president! Jag tillhör dem som är övertygade om att det nordiska samarbetet, av olika skäl, kommer att bli allt viktigare. Jag instämmer i de synpunkter som mittengruppen redan skriftligt framfört men vill också särskilt ta upp några frågor.

Låt mig börja med att understryka behovet av samlagsministerfunktionen även i framtiden. Det behövs en person i respektive regering som har till uppgift att sköta de nordiska frågorna. Gro Harlem Brundtlands klargörande i den frågan hälsar jag med tillfredsställelse. Samarbetsministrarna bör ha det övergripande budgetansvaret för de nordiska frågorna.

En diskussion om det nordiska samarbetets framtid handlar givetvis inte bara om organisation utan i än högre grad om innehåll. Speciellt när det gäller innehållet skall parlamentarikerna ha sitt främsta intresseområde.

Regionalpolitiken tillhör de områden som kommer att växa i betydelse. Vi skall inte blunda för att den europeiska integrationen lätt leder till en strukturomvandling som särskilt drabbar glesbygderna, i synnerhet i den nordiska periferin. När det gäller regionalpolitik finns det inget utrymme för budgetnedskärningar. Särskilt det gränsregionala samarbetet borde i stället få ökade resurser. Detsamma gäller de gränsöverskridande miljöproblemen.

Mycket har sagts och skrivits om behovet av att stärka parlamentarikernas ställning inom det nordiska samarbetet. Främst beror detta inflytande givetvis på de egna insatserna men det krävs också konkreta organisatoriska åtgärder.

Möjligen kan ett sätt vara att hålla fler sessioner för att viktiga frågor skall kunna behandlas ansvarsfullt och ges tillräckligt med tid.

I det fortlöpande arbetet är budgetarbetet centralt, här måste skapas förutsättningar för verkligt inflytande redan när riktlinjer dras upp. Det räcker inte med att parlamentarikernas uppgift blir att prioritera inom givna ramar!

Utskotten måste alltså komma in tidigt i processen.

En lika viktig uppgift är att beslutad verksamhet följs upp. Inom 40 institutioner och 800 projekt kan givetvis finnas sådant som inte längre är lika aktuellt som när det kom till. Möjligen kan det också finnas exempel på sådant som inte drivs effektivt. Därför bör en kontinuerlig uppföljning av de nordiska institutionerna och projekten genomföras. Jag vill understryka mittengruppens förslag att

en kontinuerlig uppföljning av projekten och institutionerna genomförs, exempelvis i form av fortlöpande revisionsgranskning.

Möjligen leder detta resonemang till att budgetskottet kommer att sakna arbetsuppgifter i framtiden. Det viktigaste är emellertid att sakutskotten tvingas till och ges verkliga möjligheter att påverka inom sina ansvarsområden.

Halldór Ásgrímsson föreslog å mittengruppens vägnar att Nordiska rådets presidium omedelbart skall utse en arbetsgrupp, som skall utreda den parlamentariska delen av samarbetet och koordinera det med förändringar som kan komma på regeringssidan. Jag vill instämma i förslaget men vill understryka att arbetsgruppen skall vara parlamentarisk.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister Berge: Nordisk samarbeid kan og bør bli et viktig instrument i arbeidet med å sikre de nordiske samfunns plass i det nye Europa. Dette kan vi bare oppnå om vi er villig til å ta konsekvensene av at Norden og Europa er inne i en sterk forandring.

I denne prosessen er det viktig at de nordiske verdier og muligheter blir utnyttet til felles beste. Det nordiske samarbeidet har til i dag blitt preget av ideen om nabolandssamarbeid og ikke det tradisjonelle mønster som preger relasjonene mellom fremmede stater. Samarbeidet har bygd på nyttebehovet og spilt på en klangbunn av mellomfolkelig solidaritet. Skal vi kunne utnytte det beste i dette samarbeidet også i fremtiden, må vi tenke nytt.

Nyorientering har som mål å effektivisere og forsterke det nordiske samarbeid. Dermed kan vi spille en viktig rolle i utformingen av både Nordens og Europas fremtid.

Slik vi tenker oss dette utformet på regjeringsplan, vil vi også ha lagt forholdene til rette for å gi et nødvendig og riktig bidrag til å redusere det parlamentariske underskudd på dette nivået som EF-prosessen ofte er blitt kritisert for. Det er nemlig slik at ideer som er blitt satt ut i livet i Norden, ofte blir overtatt av andre europeiske land på et senere tidspunkt.

Det er videre lagt opp til en effektiv og klar ansvarsdeling hvor vi - samarbeidsministrene - bistår statsministrene i å trekke opp hovedlinjene. Fagministrene følger opp på sine områder, og Den nordiske samarbeidskomiteen koordinerer det løpende samarbeidet. Det er min overbevisning at samarbeidsministerinstitusjonen vil spille en viktig rolle i våre regjeringers interne arbeid med nordiske samarbeidsspørsmål og i den politiske oppfølging av statsministrenes retningslinjer. Samarbeidsministrenes ansvar for budsjettet vil ytterligere underbygge dette.

Gjennom det økte ansvar som nå er blitt lagt på formannskapet, vil fremdriften i det nordiske samarbeidet kunne bedres. Samspillet med Nordisk Råd vil også kunne forbedres.

Dette gjelder i forholdet til det tradisjonelle samarbeidet i henhold til Helsingforsavtalen, men enda mer i forhold til de foreslåtte rutiner for den uformelle delen, som jo vil dekke den løpende kontakt i EF-samarbeidet. Jeg peker her spesielt på statsministrenes redegjørelse ved sesjonene og den dialog med Nordisk Råd som tenkes etablert på denne måten om Europa-spørsmålene.

Statsministrene har funnet fram til en modell som vil gi de nordiske land økt innflytelse i internasjonale fora.

Det er selvsagt ikke snakk om å opptre som en "blokk" verken i EF-sammenheng eller andre steder, slik enkelte har hevdet. Men det er like selvsagt at de nordiske land fra sak til sak og der våre interesser er sammenfallende, taler med en stemme.

Det nordiske samarbeidet er et hele som har en uformell og en formell side. Vår oppgave er nå å få denne helheten til å fungere best mulig.

Med EØS-avtalen styrker vi nordisk samarbeid på to måter. I Norden kan vi sterkere prioritere samarbeid og bruk av ressurser i saker av felles interesse. I EØS vil vi arbeide for nordiske interesser i en bredere europeisk ramme. Men da må vi greie å innrette det nordiske samarbeidet slik at det kan ivareta våre behov. Statsministrenes rapport legger opp til nettopp dette. Samarbeidsformen vil heretter bli preget av sterkere politisk styring. Behovene vil i større grad enn tidligere legge grunnlaget for samarbeidets innhold.

Vi har alle interesse av å innrette samarbeidet slik at det virker sterkt i Norden - og gjør oss sterkere i Europa. Jeg føler meg overbevist om at det regjeringene ved denne sesjon har blitt enige om, vil vise seg å være et positivt veiskille i det nordiske samarbeidet.

Hjörleifur Guttormsson: Fru præsident! De nordiske statsministre henviste i Mariehamndeklarationen for et år siden til EØS-avtalen og deres intentioner med medlemskab af Europa-Unionen. De personlige repræsentanter, som afgav deres rapport på Bornholm i august, fik specielt til opgave at studere EF-Deklarationens ordlyd - jeg citerer: "Hvordan det nordiske samarbejde kunne udvikles inden for den europæiske ramme i en situation, hvor samtlige eller flere af de nordiske lande bliver medlemmer af EF."

Norden - og helst hele Norden - som en del af EF er hovedforudsætningerne i statsministrenes forslag, som vi drøfter her i dag.

EØF-avtalen er endnu ikke blevet ratificeret i 4 EFTA-lande, Island, Sverige, Schweiz og Lichtenstein, så udfaldet ikke er sikkert. Endnu større usikkerhed er forbundet med Nordens tilknytning til EF-Unionen. Som bekendt peger opinionsmålinger såvel i Norge som i Sverige på, at flertallet af befolkningerne i disse lande er imod EF-medlemskab, og i Finland er modstanden voksende. I Island er det endnu ikke fra officielt hold på den politiske dagsorden at søge medlemskab i EF-Unionen, og et overvældende flertal af den islandske befolkning afviser selve ideen.

Det danske nej til Maastricht viste også utvivlsomt, at ledende politikeres kurs ikke genspejlede folkeviljen i Danmark.

Er det på denne baggrund på sin plads at revidere og svække grundlaget for nordisk samarbejde? Skulle vi ikke først se, om statsministrenes forudsætninger bliver realitet, og hvilke nordiske lande der eventuelt går ind i EF-Unionen?

Det er ikke ensbetydende med, at vi ikke skal drøfte resultatet af vort samarbejde og finde frem til ændringer, som alle nordiske lande kan enes om. Tværtimod bør vi løbende revidere forudsætningerne med sigte på at styrke det nordiske samarbejde uafhængigt af de enkelte landes tilknytning til EF.

Vi i den venstresocialistiske gruppe har netop lagt vægt på dette i hele vort arbejde i Nordisk Råd. I min reservation over for flertallets Europaindstilling i økonomisk udvalg under sidste session lagde jeg bl.a. vægt på følgende synspunkter:

At prioritere områderne kultur, miljø, næringsliv, medborgerskab og Europapolitik inden for nordisk samarbejde, at styrke den parlamentariske indflydelse ved at fastsætte tydelige nordiske målsætninger, at udarbejde handlingsplaner på en række centrale politiske områder og at forhøje budgetniveauet i de kommende år og i højere grad give Nordisk Råd eget budgetansvar.

De forslag, som er fremlagt af statsministrene, peger desværre i en anden retning. Mange ting er dog uklart formuleret og modsigende i sig selv. Af forslagene fra Bornholm i august fremgik, at omfanget af det offentlige nordiske samarbejde skulle reduceres drastisk og i fremtiden hovedsagelig dreje sig om kultur. Man bebudede en totredjedels nedskæring af Nordisk Ministerråd og fællesnordiske projekter og institutioner, som ikke mindst opererer på områderne kultur, uddannelse og forskning. Som en slags gulerod blev der foreslået oprettelse af en ny nordisk kulturfond - et forslag, som statsministrene nu på grund af velfunderet kritik synes at være beredt til at trække tilbage. Det er et positivt skridt, men til trods for de forklaringer, som fremkom i statsminister Gro Harlem Brundtlands redegørelse i går, er det svært at sige, hvor man bevæger sig hen med det samlede budget. For miljøsektoren, som jo efter forslagene skal være et prioriteret satsningsområde, lyder budskabet om uforandret niveau. Og siden hørte vi i Gro Harlem Brundtlands tale - jeg citerer kort: "De nødvendige nedskæringer fordeles på øvrige budgetposter".

Det må fremhæves, at budskabet fra Bornholm om en radikal nedskæring af det nordiske budget sagde mere end mange ord om indholdet i statsministrenes deklamationer. Man skulle have forventet det modsatte under overskriften om "aktivt ordførerskab". Hvis man mener noget med at holde liv i nordisk samarbejde, så må minimumkravet være, at øgede midler til kultur kommer som tillæg til det nuværende budgetniveau.

Når det så kommer til statsministrenes syn på samspillet mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, sådan som det fremgår af rapporten, er der ikke megen plads til parlamentarisk indflydelse. Nordisk Råd kan sagtens fortsat eksistere som diskussionsforum, men uden forpligtende dialog med nordiske ministre og regeringer.

Fru præsident! De enkelte nordiske lande vurderer nordisk samarbejde og samarbejdet med det øvrige Europa ud fra forskellige synsvinkler. I Island står i det mindste halvdelen af befolkningen kritisk over for EØS-aftalen, og Island vil efter min vurdering ikke indgå i EF-Unionen, uanset hvad der sker med de andre nordiske lande. Det er derfor klart i Islands interesse, at det nordiske samarbejde styrkes uden for EF i stedet for at gå tabt i Europa-Unionens labyrinter.

Sinikka Hurskainen: Fru president! Det nordiska samarbetet håller på att förändras avsevärt i och med att statsministrarna skall åta sig ledarskapet. Hittills har det ju varit parlamentarikerna som har lett arbetet. Jag tycker att det är bra att statsministrarna med all sin auktoritet kommer med, men man borde inte i

något som helst fall försvaga parlamentarikernas ställning. I statsministerrapporten följer man kanske för noggrant mallen från EG, där parlamentets ställning aldrig varit särskilt stark. Det håller man också på att förändra i och med Maastrichtavtalet. Med andra ord skall inte vi här i Norden gå bakåt i utvecklingen.

Parlamentarikernas ställning i samarbetet hör ihop med sekretariatens ställning. Det är klart att man behöver ett starkt sekretariat på både regerings- och parlamentarikersidan. Jag kan inte förstå hur ett gemensamt sekretariat skulle kunna tjäna ibland kanske till och med mycket stridiga parter. En annan sak är, om sekretariatet skall placeras under samma tak, då man kanske uppnår besparingar i dessa hårda tider. En del av funktionerna kan mycket väl slås ihop, exempelvis informationsverksamheten, där det nu är mycket dubbelarbete. Enligt min uppfattning borde också partigruppernas arbete effektiveras. Och de nationella sekretariatet har å sin sida en viktig uppgift i att bevaka de nationella intressena.

Jag kan inte hålla med när Itoniemigruppen i sin rapport tar Europa som något givet, som vi måste anpassa oss till. Vi får inte underkasta oss. Vi måste bygga upp Norden på den grund och de egenskaper som vi har funnit är bra och bärkraftiga. Norden borde ses som något som ger oss en intressant och positiv identitet, men också som en mötesplats utan gränser av nationalstater och också som ett gott exempel på regionalt samarbete. Jag tycker att den sidan har man helt glömt bort i rapporten.

Norden har mycket att ge också för Europa. Många av våra samarbetsmodeller, t.ex. nätverken mellan organisationer, medborgarorganisationer, företag och kommuner skall stärkas. I Norden har människorna många olika möjligheter att delta och påverka. Vi har alltid satsat på demokrati, parlamentarism och verksamheter på medborgarnivå. Detta har man också glömt bort.

Fru president! Kulturen har prioriterats högt i rapporten. Det är naturligtvis viktigt och självklart, även om samarbetet på den nivån ändå sköts utan inblandning av officiella organ. Kulturen har ju alltid varit ett flaggskepp för nordiskt samarbete, men Nordiska rådet får inte bli bara en kulturförening. Vi har mycket annat och dessutom sådant som vi kunde föra ut till Europa. Modellen av nordisk välfärdsstat är sådan. Den nordiska medborgartanken borde också föras vidare. Det har man alltid beundrat i Europa. Varför skall vi nu själva ifrånsäga oss utvecklandet av den? Det verkar som om det skulle råda något slags principiell uppgivenhet. Vi skall inte bara försöka europeisera Norden, utan vi skall försöka få något av våra idealer ut till Europa. Vi utgör en resurs i Europa.

Hellström: Fru president! När vi för fem år sedan startade programmet Norden i Europa var ett av målen att koncentrera samarbetet så, att nordiska värden skulle kunna påverka den europeiska utvecklingen där det var realistiskt och där vi lyckats få vår modell att bli attraktiv också för andra grupperingar och länder i Europa. Det gällde sådana frågor som miljöpolitik, arbetsvillkor och arbetsmiljö, konsument- eller förbrukarpolitik och sysselsättning.

Denna process var kanske inte så dramatisk, men den har slagit igenom och givit resultat i EES-avtalet. Det senaste inslaget är Brundtlandplanen för full sys-

selsättning i Europa, som Gro Harlem Brundtland redovisade i går. Men det kvarstår enligt min mening att konsumentpolitik eller förbrukarpolitik måste ges en mycket vidare dimension och större tyngd nu när denna unika stora harmoniserade marknad med 380 miljoner konsumenter förverkligas.

Statsministrarnas rapport ger i huvudsak en bättre slagkraft för Norden i Europa, men under vissa bestämda förutsättningar.

Rapporten är för oklar när det gäller själva styrningen. För att den skall fungera praktiskt bör ställföreträdarna - den nya samarbetskommittén - få ett tydligare och starkare mandat. Ministerrådet måste våga skapa ett nordiskt COREPER, ett verkligt samarbetsorgan under samarbetsministrarna, som inte ger varje fackminister eller ämbetsmannakommitté free ride.

Så långt om organisationen. Det viktigaste är dock att regeringarna engagerar sig inte bara för beslutsordningen utan också för att åstadkomma verkliga förbättringar av Nordens trots allt perifera läge i Europa.

Vid årets februarisession antog rådet en rekommendation till ministerrådet om en handlingsplan för infrastruktur och kommunikationer i Norden - både fysiska kommunikationer och intellektuella, både järnvägar och kunskapsvägar. EG engagerar sig hårt för detta, såväl i de framgångsrika som i de eftersatta områdena. Vi i Norden måste göra det själva, om vi inte skall bli en isolerad periferi.

Men efter vad jag har kunnat fånga upp under denna session är det dånande tyst från ministerrådet om detta, och det är bråttom med uppföljningen av rådets rekommendation. Jag är tacksam om jag blir motsagd av ministerrådet på denna punkt.

Men vi i Nordiska rådet måste också själva ta itu med våra svagheter. Regeringssidan har självkritiskt försökt sig på rationaliseringar och förbättringar. Nu måste också vi parlamentariker göra det.

Vårt grundläggande problem menar jag är oklarheten om presidiets roll i förhållande till utskotten. Ju mer presidiet greppar över, desto mer påtagliga blir olikheterna. Var går de partipolitiska skiljelinjerna? Var går gränserna mellan länderna? Vem har det egentliga ansvaret: presidiet eller utskotten?

Den här oklara situationen måste förändras. Man måste våga ge utskotten mer ansvar och tydligare beslutskompetens - då möjliggör vi bättre nordiska initiativ.

Det här är kritiska men inte märkliga synpunkter, och det är lätt att göra någonting åt dem. Då har också vårt program Norden i Europa en praktisk betydelse i de kommande årens EES- och EG-arbete, då kan vi bli attraktiva som modell för sydländerna där nere på kontinenten. För att summera: vad betyder det att delta i Nordiska rådets arbete sent i detta sekel? Med Johan Ludvig Runebergs ord om svanen:

"Vad mer om än min levnads dröm ej sekler tälja får?"

Jag älskat har på Nordens ström och sjungit i dess vår."

Sønderby: Fru præsident! Som de øvrige indledere næsten enstemmigt har gjort, vil også jeg takke statsminister Gro Harlem Brundtland for forelæggelsen af statsministrenes redegørelse i går. Samtidig vil jeg takke for udenrigsministrenes redegørelse. Begge var meget gode indlæg.

Som medlem af præsidiets må jeg imidlertid erkende, at vi har taget munden for fuld på denne session. Vi burde nok have klaret os med statsministrenes redegørelse og ventet med udenrigsministrenes til sessionen i Oslo. Talerlisten fortæller om meget stor interesse for begge emner, og nogle af os må koncentrere os om statsministrenes redegørelse og nøjes med en enkelt bemærkning til udenrigsministrenes. Tingene hænger jo sammen i det nordiske samarbejde i det nye Europa, som vi har den oplevelse at være midt i.

Landenes holdning til og interesse for EF er forskellig, og hver for sig må vi forhandle med EF, men parallelt er der behov for nordisk kontakt og koordinering. Her må vi parlamentarikere udfylde vor plads. Det har været en oplevelse at overvære den aktive debat i dag og de sidste mange år om Norden i Europa, en debat, vi danske kan være tilfredse med, og som nu medfører ansøgninger til EF fra tre nordiske lande.

Min kollega i præsidiets, Jan P. Syse, pegede i sit indlæg meget rigtigt på, at nordisk samarbejde på det handelspolitiske område først kom i gang, da EFTA- og EF-landene satte sig til forhandlingsbordet og fik en EØS-aftale, der nu snart træder i kraft.

Danmarks nej den 2. juni satte en bremse på Maastrichtaftalen. Det beklager jeg, men vi må så lære af det. Vi forsøger med vort nye forhandlingsoplæg at få - som vi siger i Danmark - mere ånd i aftalen, dvs. åbenhed, nærhed og demokrati. Vi håber at få løst vore danske problemer på Edinburghmødet, da meldingerne er, at forhandlingerne med nye ansøgerlande ikke kan starte, før vi tolv har godkendt aftalen. De nordiske lande kan kun have fordel af, at vi sidder med, når deres optagelsesforhandlinger starter.

Fru præsident! Jeg vil også kvittere for den lydhørhed over for debatten om rapporten, som afspejlede sig i redegørelsen fra statsministrene. Jeg tænker her bl. a. på præciseringen af Nordisk Råds budgetindflydelse, på tilsagnet om regeringsssidens fortsatte repræsentation på Nordisk Råds møder og på retræten i spørgsmålet om en kulturfond.

Når jeg er ved kultursamarbejdet, vil jeg ikke undlade at bemærke, at formanden for kulturministrenes ministerråd, den norske kulturminister, Åse Kleveland, allerede i eftermiddags forlod sessionen for at deltage i åbningen af den nordiske kulturfestival i London, et udmærket nordisk initiativ, men den burde være afholdt efter sessionen og ikke midt i den. Det tyder på manglende koordinering mellem ministerrådet og parlamentarikerne.

Jeg håber også, at debatten om forslaget om 50 pct. til kulturbudgettet i 1996 vil bevirke, at det bliver opgaverne, der bestemmer rådets arbejde, og ikke faste procenter, således at forslag udarbejdet i embedsmandskomiteer binder os i fremtiden og ikke giver mulighed for at tage nye sager op.

Statsministeren medgiver, at rapporten naturligt nok har lagt vægt på at styrke samarbejdet mellem regeringerne. Indretningen af det parlamentariske samarbejde overlades så til os parlamentarikere. Sådan må det også være, og ligesom statsministrene nu går mere aktivt ind i det nordiske samarbejde, bør vi parlamentarikere - ikke kun vi, der er medlem af delegationerne, men alle - sikre den parlamentariske indflydelse. Jeg takker her statsminister Gro Harlem Brundtland for det afsnit i redegørelsen, hvor det siges, at det er vigtigt, at vi plejer de

uformelle kontakter på kryds og tværs i Norden, vore græsrødder, herunder bl.a. Foreningen Norden.

I redegørelsen forestiller man sig på regeringssiden en koncentration, en sammenlægning af over 20 samarbejdssektorer til 7 områder. Det må vi se på, for udviklingen går i den retning i det europæiske samarbejde. Vi skal også drøfte andre områder bl.a. på erhvervssiden i forbindelse med EØS, GATT og EF. Styringen af hvert område overlades til de respektive fagministre under samarbejdsministerens koordinering i samarbejde med komiteen.

Fru præsident! Jeg tror, man tænker forkert, hvis man forestiller sig, at alt det tunge politiske stof, man nu skal til at forme i EØS-, GATT- og EF-regi, mister parlamentarisk aktualitet i Nordisk Råd. Vi skal stadig drøfte og koordinere erhvervspolitik, infrastruktur, transport og kommunikation, arbejdsmarkeds- og forbrugerpolitik og meget mere, og vi skal behandle projekter og initiativer. Vi skal ikke lukke os inde, men profilere det nordiske og give os til kende. Vi skal ikke være en blok, men vi skal markere, at vi på en række områder har fælles holdninger. Det har vi også gjort indtil nu bl.a. i FN, hvor vi har fået gennemført en række initiativer, f.eks. med hensyn til FN's fredsbevarende styrker.

Nordisk samarbejde har virket og vil også virke i fremtiden. Det kommer an på os.

Landsstyremand Jógvan I. Olsen: Fru præsident! Denne debat drejer sig om det fremtidige samarbejde mellem de nordiske lande ud fra rapporten fra de nordiske statsministres arbejdsgruppe og de taler, som den norske statsminister og den norske udenrigsminister holdt her i går.

Til mangfoldigheden i det nordiske samarbejde hører også de selvstyrede områder. Vi fra Færøerne lægger mærke til, hvor stor vægt der bliver lagt på samarbejdet i forbindelse med EØS-aftalen og den konstatering, at Finland og Sverige har søgt om medlemskab i EF, og at Norge vil gøre det i nærmeste fremtid, mens Færøerne hverken er med i EØS-aftalen eller har søgt om medlemskab i EF, men kun har en handelsaftale med EF.

På den baggrund er det måske ikke så mærkeligt, at vi er lidt betænkelige, hvad denne omstrukturering af det nordiske samarbejde vil betyde for os på Færøerne. Kommer vi til at blive mindre synlige i det nye samarbejde, hvor vi hverken er medspillere i EØS eller EF? Kommer vi til at beholde samme niveau som hidtil, eller vil det blive muligt for os at udvikle og styrke samarbejdet med vores broderfolk?

I nyvurderingen af det nordiske samarbejde siger gruppen, at de selvstyrede områder i princippet skal have samme stilling som hidtil, og det bliver tilføjet, at dette dog ikke skal udelukke, at områdernes medvirken i det nordiske samarbejde kan udvikle sig med nye opgaver. Og den norske statsminister sagde i sin tale i går, at der er mange opgaver, som bedst kan løses på regionalt niveau, og at dette også gjaldt de selvstyrede områder, som fortsat skal beholde deres position i det nordiske samarbejde.

Jeg kan da konstatere, at det, der bliver sagt, er, at vi som udgangspunkt beholder vores stilling i det nordiske samarbejde, og at der er muligheder for, at

dette samarbejde kan udvikles og vokse. Men det forudsætter, at samarbejdets opbygning justeres sådan, at dette er reelt muligt.

Det bliver bl.a. nævnt i rapporten, at vores lagmand skal inviteres af statsministrene til ét møde årligt og til andre møder, der behandler spørgsmål af særlig karakter for sådanne områder. Om dette er rimeligt for at nå målsætningen, skal jeg ikke udtale mig konkret om; jeg tror, det er af vigtighed, at der forhandles nærmere mellem statsministrene og landsstyret om dette.

Hvad angår den parlamentariske side, bliver det også nødvendigt med justeringer og opprioriteringer, så samarbejdet mellem parlamentarikerne og regeringerne balancerer.

Jeg har heller ikke nogen absolut mening om, hvordan det skal gøres, men en måde kunne være, at vi bl.a. fik en eller anden tilknytning til Præsidiet.

Fru præsident, det er fra færøsk side noteret med tilfredshed, at statsminister Gro Harlem Brundtland i sin redegørelse gav en bekræftelse på, at fiskeriet er sat op som et centralt indsatsområde for det fremtidige nordiske samarbejde. Med den værdi, fiskeriet har for Færøerne, er samarbejdet med de øvrige nordiske lande på dette område af stor betydning og nytte. Dette er området, hvor Færøerne kan deltage og deltager på samme præmisser og som en lige så stor partner som alle de øvrige lande.

Den norske udenrigsminister sagde i sin tale i går, som flere har været inde på: "Vi må ind i EF for at bli med i Norden." Bogstavelig talt er jeg sikker på, at Færøerne bliver liggende i Norden, og det uanset om vi er medlemmer af EF eller ej. Men jeg forstår godt, hvilken betydning han lægger i denne sætning.

Han sagde også, at resultaterne af forhandlingerne med EF, som de enkelte nordiske lande opnår, også vil få betydning for de andre lande. Hvis vi på Færøerne på et senere tidspunkt skal tage stilling til, om vi vil søge om medlemskab i EF eller ej, så vil vi med forstørrelsesglas kigge efter, hvilken aftale den norske udenrigsminister får med EF på fiskerisektoren.

Peder Sønnerby övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Kristín Einarsdóttir: Hr. præsident! Som man ved, er det ikke på den politiske dagsorden i Island at søge medlemskab af EF-Unionen. I går måtte vi høre fra udenrigsminister Stoltenberg, at dermed ville Island ikke længere være med i Norden. Islændingene må ikke være med i det nordiske samarbejde, dersom vi ikke skal ind i EF.

Men hvad med de andre nordiske nationer? Er de mere villige end vi islændinge til at gå med ind i Europa-Unionen? For os, der betragter det på afstand, ser det ikke sådan ud. Flertallet i Norge og Sverige har i de sidste måneders opinionsmålinger sagt nej til EF-medlemskab. Dette flertal har åbenbart ikke forstået velsignelsen af Maastrichttraktaten.

I Island er der også stærk modstand mod EØS-aftalen. For få dage siden voredede vi i Altinget om et forslag om en rådgivende folkeafstemning om EØS. Dette forslag blev nedstemt med et knapt flertal - 31 mod 28. Forslaget om en folkeafstemning støttedes af næsten alle folkelige organisationer i Island, og sid-

ste onsdag modtog Altingets præsident underskrifter fra over 34.000 vælgere, hvor kravet om en folkeafstemning støttedes. Det svarer til omkring 650.000 i Danmark. Omtrent halvdelen af islændingene svarer nej til spørgsmålet om EØS-medlemskab, men på den anden side er der en bred støtte til et nordisk samarbejde.

Man har påstået, at der ikke ville være nogen problemer for de nordiske lande med hensyn til at fortsætte samarbejdet, dersom de alle bliver medlemmer af EF eller EØS. Jeg tror derimod, at det er meget vanskeligt inden for EØS og næsten umuligt inden for EF at have noget formelt nordisk samarbejde. En blokdannelse af flere lande er ikke velset i det selskab.

Hvis det er meningen at fastholde noget af det nordiske samarbejde, bygger statsministrenes forslag på et svagt grundlag. Forslagene bør omarbejdes helt fra begyndelsen. Forudsætningen burde være at styrke og effektivisere det nordiske samarbejde, uafhængigt af hvilken tilknytning de enkelte nordiske lande vælger til EF.

Reformering og nyvurdering af det nordiske samarbejde i lyset af forandringer og erfaringer er nødvendig til enhver tid. Vi må se på verden omkring os og vurdere vores stilling. I Europa er der sket store forandringer i de sidste år. En centraliseret udemokratisk stormagt er blevet løst op i øst, og der bygges en ny op i Vesteuropa. Under disse forhold kunne de nordiske lande spille en stor rolle og samtidig styrke sin position og sit samarbejde indadtil - ikke ved at binde sig i en stor centralstyret konfederation i Vesteuropa, men ved at stå udenfor og værne om sin selvråderet.

Efter at have læst statsministrenes rapport er jeg ikke længere sikker på, at alle sætter stor pris på nordisk samarbejde. Vist står der mange pæne ord om, hvor vigtigt dette samarbejde er, men når det kommer til forslagene, er det vanskeligt at se andet, end at samarbejdet skal reduceres drastisk. Størstedelen af budgettet skal gå til kulturvirksomhed, som i og for sig er positivt, men samtidig skal der skæres ned på andre vigtige områder. Statsministrene siger, at en del områder skal prioriteres, men det er vanskeligt at se, hvordan samarbejdet skal foregå, hvis der ikke skal lægges nogle penge.

Efter min mening er det positivt, at statsministrene bliver mere aktive i nordisk sammenhæng. Men forslaget om styrende embedsmænd og samarbejdsministre er ikke overbevisende. Generalsekretærens rolle er også ganske uklar i den diffuse topledelse. Det ser også ud til, at Nordisk Råd ikke længere skal give plads for en dialog mellem ministre og parlamentarikere, men skal blive en diskussionsplatform for parlamentarikere uden magt og indflydelse.

Nordisk Råds sekretariat bliver også afmagtet, hvis rapportens forslag realiseres.

Hr. præsident! Vil vi, at nordisk samarbejde skal reduceres til en ubetydelig appendix til Bruxelles? Svaret er for mit vedkommende nej. Det vil heller ikke ske, hvis politikerne lytter til folkeviljen og retter sig efter de ønsker, som har opbakning på hjemmeplan.

Metsämäki: Herr president! I det stillastående vattnet dör allt liv till sist. Mot den bakgrunden är det glädjande, att statsministrarna har tagit en aktiv roll för

att förnya och vitalisera det nordiska samarbetet. Samtidigt känns det dock en aning snöpligt att de nödvändiga förslagen kommer från statsministrarna och inte från parlamentarikerna och rådet, vilket skulle ha varit mera naturligt. Men har man försuttit sin chans, får man finna sig i det.

Statsministrarnas rapport fäster stor vikt vid den kommande utvecklingen i Europa och vid de integrationsformer de nordiska länderna får i förhållande till EG och EU. Rapporten konstaterar helt riktigt att oberoende av utvecklingen i Europa kommer det alltid att finnas ett stort behov för det genuina nordiska samarbetet, som både kan och måste utvecklas och förstärkas.

I den finländska integrationsdebatten hör man ofta tongångar som ringaktar det nordiska samarbetet och i stället framhäver betydelsen av direkta kontakter till Europa. Samma kretsar gör också sitt yttersta för att försvaga svenska språkets ställning i Finland som hittills för oss har varit en viktig gemensam nämnare i allt nordiskt samarbete.

Det är ett kortsiktigt agerande och tänkande. Såsom jag ser på saken är det en fördel för alla nordiska länder att som en region kunna agera i Europa. Det är också en stor fördel att vi har ett gemensamt språk, svenskan, eller om vi vill kalla det "nordiskan", som vi alla något så när behärskar.

Herr president! En mätare på samarbetets intensitet och omfång är de medel som avsätts för de olika verksamheterna. Även om det är svårt att alltid kunna bedöma resultaten av och kvaliteten på samarbetet enbart genom hur stora resurser som budgeteras, är det trots allt en klar signal utåt, vilken vikt de nordiska länderna tillmäter det nordiska samarbetet.

Under de senaste åren har den nordiska budgeten klart varit en minusbudget. Ännu har det inte på ett avgörande sätt förhindrat verksamheten, men vi skall vara medvetna om att alltför många år till går det inte utan att verksamheten blir lidande.

I statsministrarnas rapport ges en hög prioritering i det framtida nordiska samarbetet för: kulturpolitik, medborgarpolitik, miljöpolitik och ekonomisk politik. Det är säkert en riktig prioritering med tanke på utvecklingen i Europa och med tanke på behovet av det framtida nordiska samarbetet.

Statsministrarnas rapport innehåller dock inte de behövliga signalerna och utvärderingarna över vilka av de nuvarande verksamheterna som i den nya situationen skulle kunna avskaffas eller nedbantats. En sådan utvärdering är dock nödvändig för att parlamentarikerna skall kunna ta ställning till hur vi i framtiden kan få ut det mesta av våra knappa resurser.

T.ex. förslaget om en ny kulturfond verkar vara dåligt underbyggt. Det bevisas redan av det faktum att statsministrarnas talesman Gro Harlem Brundtland i själva verket redan i går tog tillbaka hela förslaget. Att överföra två tredjedelar av projektmedlen till en fond utan att först utvärdera vad projekten har åstadkommit skulle med stor säkerhet leda till ett kaos i vår verksamhet. I början av mitt anförande uttalade jag min tillfredsställelse över statsministrarnas rapport, därför behöver inte mina kritiska synpunkter heller uppfattas som avståndstagande, eftersom jag i det stora hela är väldigt tillfreds med statsministrarnas rapport. Jag vill enbart påpeka att utan en ordentlig värdering av den nuvarande verksamheten kan det bli vanskligt att göra behövliga nedskärningar och om-

prioriteringar så att vi kan satsa på de nya verksamheter, som de flesta av oss är tämligen överens om.

Nyhage: Herr president! Som företrädare för juridiska utskottet vill jag göra några kommentarer rörande statsministrarnas rapport om det framtida nordiska samarbetet.

Juridiska utskottet har liksom övriga utskott haft överläggningar om innehållet och förslagen i rapporten. Vi är överens om, att syftet är att stärka det nordiska samarbetet och finner det positivt att statsministrarna skall ha ett direkt ledningsansvar för detta.

I ett läge, där de internationella samarbetsfrågorna får en allt större tyngd i alla länder och där de nordiska staterna kommer att förhålla sig alltmer aktiva i detta sammanhang, är det angeläget att frågorna rörande utrikes- och säkerhetspolitiken diskuteras även i Nordiska rådet.

Utskottet understryker den nödvändiga kopplingen mellan det nordiska samarbetet och det europeiska samarbetet inom t.ex. EES, EG, GATT och Europarådet. Den övergripande innebörden av det internationella samarbetet är att skapa en bestående fred och öka förståelsen länder och folk emellan. Här spelar det ekonomiska samarbetet en mycket viktig roll. Det är därför av största vikt att också i det framtida nordiska samarbetet bevaka Nordens ekonomiska intressen. Inom Norden måste det europeiska samarbetet och det nordiska samarbetet prioriteras lika högt. Samarbetet i Norden får aldrig framstå som en angelägenhet av mindre vikt och betydelse.

Utskottet betonar vidare vikten av den parlamentariska demokratin. Inte minst i det europeiska perspektivet är det angeläget att slå vakt om parlamentarikernas roll. Det är alltså viktigt med en gemensam nordisk sakberedning i utskotten även i framtiden.

Vi hävdar också att om regeringsledamöterna i fortsättningen inte skall vara medlemmar i Nordiska rådet, kan detta leda till en avsevärd försvagning av det parlamentariska samarbetet inom rådet. Den politiska debatten i rådet torde få störst styrka och tyngd om den sker under medverkan av såväl företrädare för regeringarna som företrädare för regerings- och oppositionspartierna från de skilda parlamenten.

I ett läge, där alla nordiska länder måste anpassa sin lagstiftning till lagstiftningen inom EES och i förlängningen EG, vore det olyckligt om de nordiska länderna skulle tolka denna på skilda sätt. Det skulle försvaga vår gemensamma politiska och lagstiftningsmässiga genomslagskraft. Det är alltså viktigt att dessa lagstiftningsfrågor noggsamt beaktas i det fortsatta arbetet. Beträffande de i rapporten prioriterade samarbetsområdena - kultur, medborgarfrågor, miljö och ekonomi - vill utskottet understryka, att samarbetet om infrastruktur och forskning bör vara en given del av den ekonomiska politiken.

Utskottet hävdar att det nordiska samarbetet har varit och är av utomordentligt värde. Självfallet bör vi därför vara försiktiga med att överge den existerande nordiska modellen. Men givetvis måste vi kunna göra en översyn av det gällande regelsystemet. Detta kan t.ex. gälla reglerna för budgetkompetensen,

där utskottet hävdar att utskotten själva borde kunna få göra egna prioriteringar inom fastställda budgetramar.

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till det positiva uttalandet av statsminister Gro Harlem Brundtland att Nordiska rådet bör kunna dras in mer i budgetbehandlingen. Hon ansåg det sålunda naturligt att Nordiska rådet får möjlighet att föreslå omprioriteringar inom budgetens ramar. Om rådet innanför ramen gör precisa prioriteringar, bör ministerrådet följa dessa, och eventuella avvikningar måste motiveras gentemot Nordiska rådet.

Utskottet ställer sig bakom idéerna om det stärkta och växlande ordförandeskapet, vilket ställer krav på ett kvalificerat sekreterarstöd knutet till ordföranden. Förutsättningarna för den ifrågavarande åtgärden bör preciseras i samband med parlamentarikernas förslag om hur vi själva vill organisera vårt arbete i Nordiska rådet.

Utskottet anser det vara mest ändamålsenligt att hålla isär Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets arbete. Denna kompetensdelning speglar också, vad som gäller inom de nationella administrationerna. Utskottet markerar skillnaden mellan en samlokalisering och en sammanläggning av de två sekretariaten och anser, att det tills vidare skall vara två skilda sekretariat med var sin oavhängiga ledning. Viktigt för den slutgiltiga bedömningen av denna fråga är ett klarläggande såväl av inriktningen av det fortsatta nordiska arbetet som av de administrativa och ekonomiska konsekvenserna av en omorganisation.

Slutligen vill jag på utskottets vägnar understryka att statsministerrapporten skall uppfattas som en invitation till parlamentarikerna i Norden att påta sig ett ökat politiskt ansvar för det nordiska samarbetet, särskilt i relation till det europeiska och övriga internationella samarbetet.

Undervisnings- og kulturminister **Ólafur G. Einarsson**: Hr. præsident! Der er grund til at glædes over det arbejde, som på statsministrenes initiativ er udført for at forberede de nye prioriteringer i nordisk samarbejde under hensyntagen til de ændrede forhold i de europæiske landes relationer. For mig som kultur- og undervisningsminister giver det naturligvis særlig anledning til tilfredshed at se, hvor stor enighed der synes at herske om, at en vigtig del af disse prioriteringer skal være at lægge øget vægt på det samarbejde, som retter sig mod kultur, uddannelse og forskning. Vi tror på, at fundamentet og kernen i det nordiske samarbejde knyttes til disse samarbejdsområder, og at man må tage hensyn til det, når man beslutter prioriteringsrækkefølgen af projekterne.

Statsminister Gro Harlem Brundtland erklærede i går i sin tale, at statsministrene lagde vægt på øgede bevillinger til disse områder, men bandt sig ikke i formen; det skulle være en opgave for kultur- og undervisningsministrene i samråd med Nordisk Råd at fremlægge et ministerrådsforslag til sessionen i Oslo. Jeg udtrykker min tilfredshed med dette.

Fra islandsk side påskønner vi meget, at der i de afsnit i statsministerrapporten, som omhandler kulturelle prioriteringer, bl.a. peges på det nødvendige i at fortsætte et omfattende sprogsamarbejde, hvor der særlig tages hensyn til dem, som ikke taler de skandinaviske sprog. Det er indlysende: sprogfaktoren er af grundlæggende betydning for aktiv deltagelse i nordisk samarbejde.

I statsministerrapporten ser det ud til, at man går ud fra, at Nordisk Ministerråds budgetramme ikke forøges i nævneværdig grad. For så vidt som højere prioritering på visse områder, heriblandt det kulturelle, kædes sammen med øgede bevillinger, ville en sådan forøgelse medføre, at der ville blive skåret ned på bevillingerne til samarbejdsprojekter på andre områder. Dette er naturligvis hverken en uventet eller unaturlig idé, når man på den ene side har det begrænsede spillerum i de statslige finanser overalt i Norden i tankerne, og på den anden side de ændrede præmisser, som forventet medlemskab af EØS medfører.

Man må dog huske på, at argumenterne for et nært samarbejde mellem de nordiske lande på de fleste samfundsområder ikke falder væk, selv om vi følges ad ind i et mere omfattende samarbejde i Europa. Det kan godt være, at et sådant samarbejde til en vis grad kan afløse særlige nordiske samarbejdsinstitutioner eller -projekter i den eksisterende form, men behovet for formaliseret nordisk samarbejde samt uformelt samråd og kontakt vil fortsat være til stede.

Statsministerrapporten handler på den ene side om indhold og prioriteringer og på den anden side om samarbejdets organisation og administration. Inden for regeringerne tales der om tredelt ansvar, hvor statsministrene har førerskab og politisk initiativ, samarbejdsministrene tager sig af koordinationen, og fagministrene har det overordnede ansvar for samarbejdet inden for deres områder. Dette ser ud til at være en anelig overbygning og vil forhåbentlig vise sig i stand til at sikre effektiv politisk prioritering og udførelse af samarbejdet. Der er dog grund til at minde om, at overbygningen ikke må være så omfattende, at den i virkeligheden modarbejder initiativer og interesser hos enkeltpersoner og forbund i vore lande. Bl.a. derfor er det meget vigtigt, at den indflydelse, Nordisk Råds medlemmer har på udviklingen og udførelsen af det nordiske samarbejde, ikke indskrænkes. Selv om jeg har været skeptisk, anser jeg en mere aktiv deltagelse fra statsministrenes og ikke mindst fra fagministrenes side for positiv.

Hr. præsident! I statsministrenes rapport kommer man ind på de selvstyrende områders stilling i det nordiske samarbejde og peger på, at deres deltagelse virker gensidigt ved at styrke selvstyret og det nordiske samarbejde alment. Det sidstnævnte synes jeg der er grund til at pointere: Færøernes, Grønlands og Ålands deltagelse er af stor betydning for os alle, og det er vigtigt, at en ny organisationsform i samarbejdet ikke fører til en indskrænkelse af deltagelsen af formelle grunde, men derimod stiler mod at gøre den mere aktiv.

Steenholdt: Hr. præsident! I debatten om det fremtidige arbejde i Nordisk Råd finder jeg, at de fremlagte tanker om samarbejdet er spændende. Specielt har jeg noteret mig, at der i statsminister Gro Harlem Brundtlands tale var bemærkninger om, at det også er en styrke for det nordiske samarbejde med det større samarbejde inden for EF, EFTA, GATT og FN. Dette kan jeg være enig i.

Denne bemærkning kom fra en norsk socialdemokratisk statsminister, og jeg håber også, at bemærkningen blev hørt af de tilstedeværende grønlandske socialister, hvis der er nogen her i salen!

Jeg må også understrege bemærkningen om, at der er mange opgaver i Norden, der bedst kan løses på regionalt niveau, og jeg er enig i, at dette i særlig grad gælder for de selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland.

Selv om vi skal værne om vores egenart i det nordiske samarbejde, kommer man ikke udenom at rette blikket udad. Et øget samarbejde om udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål har helt naturligt fået en central rolle i det uformelle samarbejde mellem regeringerne. De hyppigere møder mellem udenrigsministrene er nødvendige for at imødegå udfordringen fra Øst.

At udenrigspolitiske spørgsmål nu også drøftes i Nordisk Råd hilser jeg velkommen. Det giver anledning til, at også vi fra de selvstyrende områder kan få lejlighed til at deltage i debatten i højere grad, selv om vores hjemmestyrelov begrænser vore muligheder for at ytre os kritisk om suveræne staters forhold.

Ønsker om en bedre politisk styring og en bedre udnyttelse af Nordisk Råds ressourcer er jeg som politiker naturligvis enig i. Det skal dog ske på en sådan måde, at det foreslåede samarbejde mellem fagministerierne ikke kommer til at gå hen over hovedet på de selvstyrende områder. Dette ville ikke alene være kedeligt for os, men vil også fratage det nordiske samarbejde dets helt specielle dimension.

Det kunne eventuelt overvejes at sikre de selvstyrende områders stilling i det nordiske samarbejde gennem at tillade en repræsentation i præsidiet. Debatten om den fremtidige struktur mellem den nordiske samarbejdskomité og generalsekretæren i dialog med ministre og embedsmænd vil under alle omstændigheder blive meget spændende at følge i den kommende tid.

En styrkelse af samarbejdet på kulturområdet, bl.a. med et forslag om oprettelse af en ny nordisk kulturfond, er uhyre interessant, og jeg finder, det er meget vigtigt, at vi gør noget aktivt for at værne om de specielle kulturelle træk, der findes inden for Norden. Vi har flere helt særegne kulturelle træk, som vi skal og må bevare inden for en fællesnordisk ramme.

Vi kommer også i de kommende måneder til at diskutere rammerne for det videre kulturelle samarbejde, og jeg kan da glæde mig over den store opbakning bag tankerne om styrkelse af det kulturelle samarbejde. Et øget kulturelt samarbejde må dog ikke føre til, at andre prioriterede områder sættes i anden række.

Endelig har jeg bemærket, at styrkelsen af kontakten mellem statsministrene ikke må ske på bekostning af parlamentarikernes rolle i Nordisk Råd. Der må og skal være tale om et samarbejde og en styrkelse af dialogen mellem regeringer og parlamentarikere, ikke ensidigt at flytte vægten af samarbejdet over til et samarbejde mellem regeringerne. Derved vil det nordiske samarbejde, sådan som det har udviklet sig, lide stor skade.

At Norden gennem et styrket samarbejde også kan komme til at spille en større rolle i europæisk sammenhæng er en meget spændende tanke. Denne udvikling vil også give mulighed for at åbne kanalerne for et bredere samarbejde om f.eks. begrænsning og bekæmpelse af miljøforurening over landegrænserne. Verden bliver mindre og mindre og miljøproblemerne mere og mere komplicerede, så åbningen af kanaler, der muliggør en bredere debat og løsningsmodeller i et større forum, hilses velkommen.

Hr. præsident! Afslutningsvis kan jeg kun sige, at der med den igangværende diskussion om formen for det fremtidige nordiske samarbejde synes at være taget hul på et nyt og spændende kapitel i det nordiske samarbejdes historie.

Eeva Turunen: Herr president! Jag är glad över att kultursektorn fått en så central plats i statsministrarnas rapport. Prioriterade områden - Nordplus, massmedia, barn, ungdom och språk - har vaskats fram efter önskan från och i samråd med kulturutskottet. Alla verkar vara helt övertygade och också överens om att behovet av åtgärder som förstärker den nordiska identiteten kommer att öka. Det är i skolan som man måste börja bygga upp och stärka sammanhållningen och självförståelsen. Det är på det individuella planet och i skolan den nordiska identiteten måste inrotas. Detta tycker jag dock inte syns tillräckligt i det omfattande reformarbete som pågår inom skolsektorn i våra länder. I läroplanerna kommer det inte heller riktigt fram, varför jag ansåg det påkallat att väcka ett medlemsförslag om detta.

Enligt min mening måste det helt enkelt finnas en klarare profilering av den nordiska dimensionen i skolan.

Jag hoppas innerligt att det verkligen blir något av Nordiska rådets omorganisation, som är åtminstone den fjärde i ordningen, så att vi inte igen bara stampar på samma ställe efter stor möda med omfattande utredningsarbete och politiska överväganden.

Jag tycker det är förvånansvärt positivt av statsministrarna att driva en linje att 1996 skall 50 procent av den nordiska budgeten gå till kultursektorn. Alla som inser kulturens betydelse för människan och samhället tycker att det är den rätta linjen att arbeta efter. De som underskattar kulturens betydelse hyser farhågor för att rådet enbart blir en diskussionsförening i kulturfrågor. Ambitionsnivån i statsminister Gro Harlem Brundtlands tal i går tycker jag utgör en bra utgångspunkt för vårt arbete.

Jag hoppas att statsministrarna nu också driver fram sin vilja, så att vi åtstadkommer en klar markering av den nordiska identiteten inför Europa. Statsminister Gro Harlem Brundtland sade inte så mycket om den eventuella nya kulturfonden, så vi får fortsätta med det arbetet.

Herr president! Jag stöder varmt ambitionen att integrera den nordiska kultursatsningen i den nationella kulturpolitiken i våra länder så att de stora nordiska riktlinjerna kommer att utgöra det tunga kulturpolitiska instrumentet för nordiskt kultursamarbete.

Landsstyresmedlem **Svend Åke Ellefsen:** Hr. præsident! Netop i disse dage er det ét år siden, statsministrene fremsatte Mariehamndeclarationen, som beskrev det initiativ, der sigtede imod en omorganisering og effektivisering af det nordiske samarbejde.

Hovedsigtet med denne reorganisering er at tilpasse det nordiske samarbejde til forholdene i fremtidens Europa inden for rammerne af EF/EØS og på længere sigt med - i hvert fald de fleste - nordiske lande som medlemmer af EF.

Til trods for disse intentioner vil der utvivlsomt stadig være dele af Norden - nemlig de vestnordiske lande - som ikke er medlemmer af EF, og der vil derfor også til den tid være et stort behov for samarbejde mellem de nordiske lande. Jeg tillader mig i denne sammenhæng at citere den norske statsministers udtalelse under kulturkonferencen i Oslo i december 1991:

"Vi får ikke mere Europa ved at vælge mindre Norden, tværtimod. Det er nu, vi lægger grundlaget for at gøre Norden til en stærkere kraft i fremtidens europæiske kultur og politik."

Denne udtalelse kan vi alle tilslutte os, men kun ved at stå sammen - også uden for det kommende EF-samarbejde - kan Norden blive en stærk kraft i europæisk kultur og politik.

Når statsministrene tager et aktivt ansvar for samarbejdets indhold og principper, får dette samarbejde en stærkere politisk styring. Dette må hilses velkommen, og det er jo også i overensstemmelse med det, som gennem årene er fremsat fra Nordisk Råds side.

Ifølge rapporten skal de selvstyrende områders indflydelse ikke formindskes. Således skal Grønlands landsstyreformand, Færøernes lagmand og Ålands lantråd i højere grad end tidligere deltage i statsministrenes møder, når der er nordiske sager på dagsordenen. Færøerne vil dog fortsat stile mod at opnå selvstændig repræsentation inden for Nordisk Råd.

Færre ministerråd og færre komiteer vil betyde, at samarbejdet bliver mere overskueligt, og jeg kan sige, at vi generelt er tilfredse med disse ændringer.

Til gengæld er jeg skeptisk, når der tales så meget om i opfølgingsrapporterne, at det uformelle samarbejde skal prioriteres på bekostning af det formelle, herunder arbejdet i sekretariaterne. Vi skal ikke overse, at det formelle samarbejde, hvor sekretariatet har en stor rolle, ofte er selve grundlaget for det mere uformelle samarbejde, og vi skal heller ikke overse, at når der på denne session - hvor udenrigspolitikken for første gang indgår i debatten, og hvor der siges store ord om, at de nordiske lande skal engagere sig stærkere i de internationale fora - er det en afgørende betingelse for at gøre sig gældende i internationalt regi, at der findes en nordisk platform, som andre nationer kunne ønske at adoptere. Fundamentet for de nordiske landes internationale arbejde er og bliver derfor et velfungerende og udbytterigt nordisk samarbejde, også i Nordisk Råd.

Samarbejdet i ministerrådet for kultur betragter vi som noget meget vigtigt, og det samme er tilfældet for den todeling, der er fremsat forslag om. Det nordiske kultursamarbejde har jo nu fået et synligt bevis på Færøerne gennem indvielsen af Nordens Hus, og det er vi meget taknemmelige for.

Det er ligeledes positivt for os, at miljøområdet prioriteres så højt, også budgetmæssigt. Men jeg fraråder at sammenlægge de to områder "Bo og Byg" og "Arbejds miljø" med miljøarbejdet.

Jeg hilser også med tilfredshed, at ministerrådet for fiskeri ikke bliver nedlagt. Dette samarbejde har stor betydning for Vestnorden, og det er nok den samarbejdssektor, der har mest berøring med dagligdagen i de pågældende lande.

Jeg har med tilfredshed noteret mig, at et afsnit i statsministrenes rapport siger, at Vestnordens interesser skal varetages ved at gøre det regionale samar-

bejde mere synligt i nordisk sammenheng. Dette vestnordiske regionale samarbejde vil Færøerne lægge megen vægt på.

Til slut skal det slås fast, at det også er både naturligt og nødvendigt, at hele Vestnorden og alle de selvstyrende områder er aktivt med, når det skal afgøres, hvad der har genuin nordisk interesse!

Alsaker: President! Europa er i rask forandring. I vest utvikles nye former for samarbeid. I Russland, i de baltiske land og i Øst-Europa skal nye demokratiske strukturer bygges opp og sikres.

Denne utviklingen gir nye og spennende utfordringer og muligheter for det nordiske samarbeidet. Sikkerhetspolitikk og utenrikspolitikk blir faste temaer for debatten i Nordisk Råd, og landegrenser som før var stengt, er nå åpne, med nye muligheter for kontakt og samarbeid med Nordens geografiske nærområder.

Vi må lære å tenke i nye baner - der vi før bygde opp en sikkerhet mot hverandre, skal vi nå i fellesskap løse problemer, ikke minst på miljøsidene.

Den nye politiske situasjonen skaper et behov for målsetninger og visjoner. Parlamentarikerne kan her spille en viktig rolle - ikke minst ved å vise interesse, solidaritet og inkluderende holdninger gjennom kontakt overfor den fattige del av Europa.

Samtidig må vi være realister. Russiske tropper står ennå i Baltikum, og de væpnede styrker i Russland er fortsatt en viktig politisk maktfaktor.

EØS-avtalen blir ratifisert av samtlige nordiske land.

Sverige og Finland har søkt om medlemskap i EF, og flertallet i Stortinget vil om kort tid gjøre det samme. For ordens skyld, mitt parti, Kristelig Folkeparti, vil si nei til en medlemskapssøknad.

Samarbeidet i EØS vil sette dagsorden for viktige deler av det nordiske samarbeidet. Men det må ikke bli slik at saker som behandles i EØS-EF-sammenheng, skal løftes ut og vekk fra arbeidet og debattene i Nordisk Råd. Saker av viktighet for Norden må drøftes og debatteres også i Nordisk Råd. Hvilke og hvor mange av og når de nordiske land blir medlemmer av EF, er også usikkert.

Med de nye muligheter nordisk samarbeid nå har, må vi ikke bygge ned de nordiske samarbeidsinstitusjonene, vi må bygge dem om. Og vi snakker tross alt om relativt små byråkratier.

Når det gjelder det grenseregionale samarbeidet, som ennå enkelte steder er i en tidlig fase, er det behov for en nordisk samordning og forankring. Det samarbeidet må skje på to plan - lokalt og på regjeringnivå. Dette fordi mange oppgaver og spørsmål naturlig løses best lokalt, men også fordi enkelte av oppgavene er av en slik størrelsesorden at de må løses i en større sammenheng. Jeg tenker på samarbeidet i Baltikum, hvor Nordisk Råd spiller en viktig rolle, og jeg tenker bl.a. på samarbeidet i nordvest-Russland, hvor den norske utenriksminister har lansert den såkalte Barentsregion. Denne regionen har f.eks. massive miljøproblemer knyttet til industriutslipp og problemer knyttet til bruken av kjernekraft. Pr. i dag har vi kun definert problemene. Praktiske løsninger vil kreve milliardinvesteringer. Men la oss huske på at så sent som i 1988 var miljødata statshemmeligheter i Sovjetunionen.

Det er positivt at det grenseregionale samarbeidet i Barents-regionen har en nordisk forankring gjennom nordkalottsamarbeidet.

Det nordiske samarbeidet trenger praktiske reformer: aktiv ledelse på statsministernivå, hovedsamarbeidsområder og aktivt ordførerskap på ministersiden er stikkord som jeg tror det er allmenn tilslutning til.

Det er gledelig enighet om å styrke den parlamentariske innflytelsen. Budsjettsamarbeidet står her sentralt. Hvis det skal skje, må man trekke de forskjellige utvalgene i Nordisk Råd og Presidiet sterkere inn i budsjettforberedelsene. Hvordan dette endelig skal finne sted, vet vi vel ikke helt i dag, men den parlamentariske innflytelsen over budsjettene må styrkes, og det kan kun gjøres ved å endre dagens strukturer på budsjettarbeidet.

Når det gjelder hovedsatsingsområder, er jeg enig i at kulturpolitikken fortsatt skal prioriteres, og at innsatsen skal styrkes.

Hensett til de mange prioriterte oppgaver Nordisk Råd også i fremtiden skal ha, kan vi ikke innføre et mekanisk budsjettprinsipp om at 50 pst. av de totale budsjettmidler skal tildeles kultursektoren i fremtiden. Et slikt prinsipp vil også svekke den parlamentariske innflytelsen.

Jeg vil også nevne at Sosialutvalget, hvor jeg er medlem, i en uttalelse har uttalt seg mot et slikt mekanisk budsjettprinsipp. Selv om kulturen prioriteres, må også denne sektor underkastes de samme kvalitetskrav som annen nordisk virksomhet.

Outi Ojala: Herr president! Alla organisationer, samarbetssystem och verksamhetsformer kräver tidvis upprustning och grundlig omvärdering. Det stabiliserade nordiska samarbetet utgör inget undantag. De flesta av oss här torde vara överens om detta. Vi har med intresse förberett oss inför denna debatt på basis av statsministrarnas rapport om det nordiska samarbetets inriktning i den föränderliga världen och det integrerade Europa. När vi planerar nytt, bör vi fundera på vilken fråga eller vilka frågor i det nuvarande samarbetet som tillhör de viktiga kärnområden som vi vill bibehålla och inte är beredda att avstå ifrån. Själv är jag mycket bekymrad över den planerade statsministerledda modellen. Oberoende av de olika medlemsländernas relation till Europeiska gemenskapen - eller unionen - anser jag att parlamentarikerna bör få bibehålla verkliga möjligheter att påverka det nordiska samarbetets innehåll och genomförande. De talare som här idag uttryckt sitt bekymmer över detta har kritiserats för missförstånd, som statsminister Aho från Finland gjorde, eller för osjälvsäkerhet, det gjorde rådets president Suominen.

Herr president! Åtminstone tills vidare har jag inte blivit övertygad om att den föreslagna modellen skulle förstärka parlamentarikernas roll eller bättre beakta olika synpunkter.

"Det nordiska samarbetet koncentrerar sig på kulturen" löd rubriken på en artikel om denna session i Finlands största dagstidning i dag. Jag frågar, är det den riktning som vi parlamentariker nöjer oss med när vi utvecklar samarbetet. Jag vill genast konstatera här, att jag uppskattar nordiskt kultursamarbete och dess resultat mycket högt, men ökat kultursamarbete berättigar inte till nedskärningar på andra viktiga områden. Jag erkänner att jag blev orolig i går när jag hörde statsminister Gro Harlem Brundtland tala och när hon nämnde priorite-

ringsområdena för det kommande samarbetet. Socialpolitiken och arbetslivsfrågorna ser ut att i framtiden få mycket liten uppmärksamhet, om de prioriteringsområden som statsministern nämnde godkänns.

Den nordiska välfärdsstaten - eller det nordiska välfärdssamhället - är en känd modell över hela Europa. Denna universella modell, som är avsedd för alla, som ger varje invånare rätt till social trygghet, social- och hälsojänster samt utbildning, har också bidragit till den ekonomiska utvecklingen i Norden. Likaså har den garanterat en fredlig samhällsutveckling som vi inte bör glömma. Inte heller i fortsättningen bör vi avstå från samarbetet inom denna sektor som berikar alla parter. I själva verket kan vi utnyttja frukter av detta samarbete både när vi försöker påverka EG och i samarbete med de före detta socialistländerna i Europa, framför allt de baltiska länderna. Jag kan alltså inte understöda en sådan linjedragning som innebär att socialpolitiken och sociala frågor får en sekundär ställning i det nordiska samarbetet.

Till sist, herr president, vill jag konstatera, att det säkert finns byråkrati och ineffektivitet i det nordiska samarbetet. Det ser också ut att finnas en hel del inom EG, och EES-avtalet utgör dessutom ett extra inslag. Vi kan inte helt slippa byråkratin. Men jag har noterat, att genom att hänvisa till byråkrati kan man motivera upplösningen av mycket varierande strukturer. Jag hoppas att reformprocessen inom det nordiska samarbetet inte kommer att leda till att barnet kastas ut med badvattnet.

Liisa Rulander: Herr president! Hyvää iltaa osaanottajat! 1955 var arbetslösheten stor i Finland medan man i Sverige hade brist på arbetskraft. Detta var anledningen till att min far lät sig värvas till ett arbete i Sverige. Samarbetet mellan två nordiska länder fungerade redan då, även om det inte var lika formaliserat som nu. Det finns i dag hundratusentals nordiska medborgare som bytt land inom Norden och som känner samhörighet med flera av länderna.

I Norden täcker det samerna kallar Sameland områden i Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Den finskspråkiga kulturen har hemort i samma länder - Finland, Sverige, Norge och Ryssland, den svenskspråkiga i både Sverige, Finland och i viss mån Estland. Det säger sig självt att det uppstår många kulturkrockar under sådana förhållanden. Med den hastighet på flyktingströmmen som vi ser i Europa i dag, kommer det att uppstå ännu fler grupper av minoriteter. Kultur och språk förväntas synkroniseras, samtidigt som människovärdesprincipen kräver att varje människa skall ha rätt till sin egen kultur och sitt eget språk. Med vanliga demokratiska majoritetsbeslut kan man inte garantera minoriteterna en likvärdig behandling i hela Norden - inte ens inom varje land. Undervisning, kulturstöd etc. för en minoritet kan redan i dag variera så kraftigt från år till år att föräldrar som tillhör minoriteten har svårt att t.ex. planera undervisningen för sina barn.

Att gränserna är öppna, att språkbarriärer mellan flera av länderna är små, eliminerar inte automatiskt kulturskillnaderna. Vi befinner oss dessutom på väg in i en större gemenskap inom Europa. Nordiska rådet kan anses ha ansvar för att utifrån tidigare erfarenheter inom Norden förebygga förutsägbara problem, t.ex. vid inträde i EG.

En av de viktigaste orsakerna till rådets existensberättigande - enligt mitt synsätt - är att värna om kulturen, för att därigenom medverka till att stärka självtilliten och den kulturella identiteten för människor, så att de sedan kan fungera i ett större sammanhang. I synnerhet gäller det barn och ungdomar som ofta känner sig vilsna i valet mellan föräldrarnas kultur och landets där de bor. Man måste först känna tillit i den mindre gemenskapen för att kunna samarbeta i större sammanhang. Europa är en utmaning i dag.

Men låt oss inte glömma minoriteterna i skuggan av allt nytt och spännande. I ett nytt Europa kan många konflikter undvikas, om de kulturella villkoren för språkliga och etniska minoritetsgrupper blir likvärdiga i skilda länder och regioner. Nordiska rådet skulle kunna bidra till att arbeta fram riktlinjer för en minoritetspolitik som sedan skulle kunna antas av de olika ländernas regeringar.

Det är med tillfredsställelse som jag noterar att statsministrarnas rapport är så välvilligt inställd till en satsning på kulturstöd. Det är viktigt att få till stånd en diskussion kring prioriteringar inom även det nordiska samarbetet i tider av lågkonjunktur och arbetslöshet. Den översyn och uppföljning av olika nordiska projekt som är nödvändig kan innebära att Nordiska rådet i fortsättningen samlar sina resurser till färre, riktade projekt där kulturen har en självklar dominans. Därför ser jag det som angeläget att det verkligen görs utvärderingar av de nu pågående projekten och att löpande uppföljning sker i fortsättningen, så att satsade resurser används reellt effektivt.

Herr president! Att binda upp budgeten till att med automatik fördela hälften av budgeten till kultur skulle kunna få olyckliga konsekvenser på lång sikt. Hur satsningen på kultur skall ske behöver diskuteras vidare. Det viktiga är att vi på vår väg in i ett nytt Europa inte utplånar vår historia, vår kultur eller våra rötter genom att låta ekonomin bli ett mål i stället för medel.

Sigríður Anna Þordardóttir: Hr. præsident! I øjeblikket er øget samarbejde til debat i Norden, og de nordiske lande er da også i disse dage formelt ved at forsegle dette samarbejde. Det betyder dog ikke, at behovet for nordisk samarbejde er mindre, men det er af en anden karakter.

Tidspunktet for en revision af det nordiske samarbejde er heldigt valgt i den henseende, at den foreslås i forbindelse med de ændringer, som følger af aftalen om EØS og flere nordiske landes medlemskab af EF.

Der er ingen tvivl om, at de nordiske lande gennem et velorganiseret samarbejde inden for EØS, GATT, EFTA og EF har større muligheder for at varetage deres interesser som en enhed, end de enkelte lande har hver for sig. Af statsministerrapporten fremgår det, at man i de nordiske landes indre samarbejde prioriterer det kulturelle, sociale, miljømæssige og økonomiske samarbejde. På alle disse områder har de nordiske lande høj standard internationalt og bliver ude i verden betragtet som forbillede. De nordiske lande kunne således tage fælles initiativer i det europæiske samarbejde, f.eks. i miljømæssige og sociale anliggender.

Et af rapportens vigtigste forslag er at statsministrene tager større direkte ansvar for det nordiske samarbejde end tidligere. Det gør ledelsen mere politisk, og det er i virkeligheden en anerkendelse af samarbejdet, at statsministrene ta-

ger mere aktivt del, end de tidligere har gjort. Desuden forudsættes et mere aktivt formandskab i udvalg, ministerråd, præsidium og andre udvalg i Nordisk Råd, hvilket er meget positivt.

Den norske statsminister, Gro Harlem Brundtland, fremlagde i går et forslag om, at man inden for de nærmeste tre år øger satsningen på kultur, til den når 50 % af det totale nordiske budget i 1996. Hvis dette bliver tilfældet, bør der stilles samme kvalitetskrav til projekter og institutioner inden for sektoren som til andre nordiske virksomheder.

Man bør ikke skære for hårdt ned på ikke-prioriterede områder som f.eks. informationskontorerne i de baltiske lande, projekteksporfonden og Nordisk Industrifond.

Nordisk samarbejde er unikt i verden. Det bygger på et enestående, mangeårigt informelt samarbejde mellem folkelige organisationer, parlamentarikere og regeringer. Den parlamentariske deltagelse har medvirket til, at nordisk samarbejde i højere grad end andet internationalt samarbejde har udviklet sig til et samarbejde mellem samfund - ikke bare et regeringssamarbejde.

I denne forbindelse spiller Nordisk Råd og parlamentarikerne en overordentlig stor rolle. Man bør styrke og fremhæve denne betydning mere, end det fremgår af rapporten. Det er også vigtigt, at ministrenes samarbejde og deres kontakt med Nordisk Råd ikke formindskes. Det er fornuftigt at samlokalisere ministerrådssekretariatet og præsidiensekretariatet.

Jeg vil også specielt nævne det vestnordiske samarbejde, som har en vis særstilling, og som der er god grund til yderligere at styrke.

Vi i Norden ser på nordisk samarbejde som noget specielt. Vor fælles kulturarv knytter os sammen med særlige bånd. Befolkningernes nære kontakt med hinanden er et betydningsfuldt fundament for alt nordisk samarbejde.

Hr. præsident! De forslag, som er til debat her, indebærer store ændringer og omorganisering af det nordiske samarbejde. Hvis arbejdet krones med held, kan forslagene afstedkomme nye ideer og en ny opblomstring af nordisk samarbejde.

Elver Jonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Landsstyremedlem for kultur, uddannelse, arbejdsmarked og kirken samt for nordisk samarbejde **Marianne Jensen**: Hr. præsident! Som samarbejdsminister i Grønlands Hjemmestyre var jeg i går glad for at høre statsministrene forsikre, at de selvstyrende områder bibeholder deres hidtidige position i det fremtidige nordiske samarbejde.

Jeg håber og tror, at denne "unikke dimension i det mellemfolkelige arbejde, der markerer mangfoldigheden i Norden", ikke blot vil fremstå som en hensigts-erklæring, men at denne vægtning udmønter sig i håndfaste og forbedrede resultater.

Jeg vil også påminde om, at 1993 bliver FN-året for oprindelige folkeslag. Jeg har tidligere opfordret til nordisk deltagelse i markeringen af året med henvisning til, at det ikke blot er aktuelt for Danmark med dets oprindelige grøn-

landske befolkning i Riget, men også for Sverige, Norge og Finland med deres respektive samiske befolkningsgrupper.

Et helhjertet initiativ fra Norden med henblik på at inddrage samerne i det formelle nordiske samarbejde ville være en historisk handling fra Norden i FN-året.

Ligeledes ville det være stærkt, hvis man i Norden kunne presse på for at få realiseret ansættelsen af en højkommisær for minoriteter, som nævnt i den udenrigspolitiske redegørelse.

Det arktiske område spiller en stor rolle for forhold af global karakter, når det gælder bl.a. kulturforskning, klima, naturressourcer, sikkerhed og trafik. Grønlands betydning for det globale klima og miljø erkendes nu i stigende grad, og tilsvarende har den naturvidenskabelige forskning i Grønland fået stor betydning.

Styrkelsen af miljøarbejdet i Nordisk Ministerråd kan Grønland støtte fuldt ud. Det arktiske miljø er uhyre sårbart, og der er flere initiativer i gang på dette område. Bl.a. vil jeg nævne den arktiske miljøstrategi, som de otte arktiske stater har underskrevet. Vi håber, at denne proces vil kunne få fuld støtte fra de nordiske miljøministre.

Jeg skal som den første grønlandske forskningsminister fremme en klarere og mere samordnet politik vedrørende polarforskning. Og da vi deltager i det nordiske samarbejde vedrørende polarforskning, vil Norden ved aktiv deltagelse fremover have god mulighed for at profilere sig internationalt.

Hr. præsident! Jeg kan kun til sidst udtrykke min tiltro til fremtiden, og at de ovenfor nævnte bemærkninger kan bidrage til at levendegøre vor deltagelse i det nordiske samarbejde som selvstyrende område og for de oprindelige folkeslag i Norden.

Landsstyremand for handel, industri og turisme **Arabo**: Hr. præsident! Nordisk samarbejde er det internationale samarbejde Færøerne har deltaget længst i. Nordisk Råds arbejde bliver meget ofte kritiseret for at være for bureaukratisk, langsommeligt og resultatløst. Jeg vil ikke kommentere påstanden som helhed, men resultatløst har samarbejdet i hvert fald ikke været.

I den kulturelle sektor blomstrer nordisk samarbejde i det vestnordiske område. Teknisk samarbejde har udviklet sig støt og positivt takket være aktiv deltagelse i diverse tekniske komiteer. Regionalarbejdet i Vestnorden fungerer godt, selv om man arbejder med små midler. Desuden har man fået aftaler med de andre nordiske lande inden for den sociale sektor, uddannelsessektoren og arbejdsmarkedssektoren. Derudover har vi pasunionen.

Jeg vil meget kraftigt henstille til de nordiske lande, som nu sætter kurs mod EF, at disse rettigheder til uddannelse, arbejdsmarked, den sociale sektor og pasunionen bevares for de områder, som forbliver uden for EF.

Færøerne har en handelsaftale med EF og aftaler med de fleste EFTA-lande. På længere sigt stiles mod en EØS-lignende aftale med EF. Vi håber, at de andre nordiske lande vil hjælpe positivt med sådanne arrangementer.

Nordisk samarbejde ser nu ud til at blive ændret således, at kultursamarbejdet opprioriteres og det tekniske nedprioriteres.

Udviklingen er ganske naturlig, eftersom de største lande nu sigter mod at blive medlemmer af EF og således får et teknisk og handelsmæssigt samarbejde ad den vej.

Vi i Vestnorden, særlig Færøerne og Grønland, som forbliver uden for det teknisk integrerede Europa, har ikke disse udviklingsmuligheder.

På Færøerne har vi nu den politisk erklærede målsætning, at vi *ikke* fortsat vil være råvareleverandører til den europæiske forædlingsindustri. I stedet vil vi producere fiskeprodukter så tæt på forbrugerne som muligt. Dette kræver en omlægning af vort produktionsapparat, bakket op af et forskningsmiljø. Vi mangler dette forskningsmiljø.

I denne forbindelse ville jeg ønske, at Vestnordenområdet blev opprioriteret ved tildeling af tekniske forskningsmidler fra eksempelvis Nordisk Industrifond eller lignende fonde. Dette ville styrke, grundfæste og stabilisere livsgrundlaget for de små nordiske demokratier i Nordatlanten, i og med at det ville sætte os i stand til at anvende de nødvendige forskningsresultater som basis for vores industrielle udvikling.

Järvilahti: Herr president! Vi har nu hört statsministrarnas syn på hur det Nordiska samarbetet borde utformas. Det är bra att det på statsministersidan finns intresse för att utveckla samarbetet, men jag tycker att det är hög tid att vi parlamentariker tar oss an arbetet själva. Det är vår sak att säga hur vi vill ha det, men då måste vi kunna säga hur vi vill att samarbetet skall utvecklas och inte endast vad vi inte vill.

Det finns flera punkter där jag anser att rådets arbete bör omstruktureras. För det första bör parlamentarikernas budgetmakt utökas. Budgetförslaget för nästa år ger inte den överskådlighet och information som budgetutskottet efterlyst. Det är synnerligen allvarligt att samsarbetsministrarna inte tillmöteskommit rådets krav på dessa punkter.

Den andra punkten som jag vill beröra gäller förslaget i statsministrarnas personliga representanters rapport att ministrarna inte mera formellt skulle vara medlemmar i Nordiska rådet, utan delta endast i den mån de har uppgifter på sessionerna. Jag anser att detta knappast är en önskvärd utveckling från parlamentarikernas synpunkt. En styrka för rådet har varit sessionerna som fora för kontakt och arbete mellan ministrar och parlamentariker.

För det tredje understöder jag fullständigt att ministerrådssekretariatet sammanslås med presidiesekretariatet. Systemet med aktivt ordförandeskap förutsätter en förstärkning av de nationella sekretariaten. Det nya sekretariatet för rådet och ministerrådet behöver endast några få tjänster.

Sist men inte minst borde Nordiska rådet utgöra ett gemensamt namn för hela organisationen och således omfatta både rådet och ministerrådet. Ett gemensamt namn vore bra för bilden utåt, och skulle motverka eventuella tendenser till att i det nya sekretariatet bygga upp två parallella hierarkier med två generalsekretärer osv. Det bästa vore ett helt integrerat sekretariat, vilket också antyds i rapporten, där viss personal ställs till parlamentarikerförsamlingens disposition. Administrativt kunde uppläggningsen följa den modell som idag finns för ut-

skottssekreterarna i presidiesekretariatet. Det finns knappast skäl att etablera parlamentarikerdelen av sekretariatet som en särskild juridisk person.

Herr president! Jag anser att presidiet i detta skede bör ta aktiv ledning av omorganiseringen av rådets arbete och utreda hur dessa omstruktureringar snabbast och effektivast kan genomföras.

Presidenten: En intensiv arbetsdag är till ända. Debatten om det nordiska samarbetets framtid är för i dag avslutad. Avsikten har varit att ge de nordiska statsministrarna möjlighet att bedöma den konkreta vidarebehandlingen av det nordiska samarbetet. Såvitt jag förstår har det syftet med debatten uppnåtts.

Statsminister Gro Harlem Brundtland har lovat att i morgon klockan nio ge sin kommentar till dagens debatt.

Mötet ajournerades kl.21.15 och återupptogs onsdagen den 11 november 1992 kl. 09.00.

Ilkka Suominen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Richard Ulfvengren hade förfall för resten av sessionen.

Statsminister Gro Harlem Brundtland: Debatten om forslagene til videreutvikling av det nordiske samarbeidet har vært både engasjerende og innholdsrik. Jeg synes det er gledelig at det utredningsarbeidet som har vært gjennomført og de debattene vi har hatt i alle våre land - har stimulert til så mange innlegg fra Nordisk Råds medlemmer.

De aller fleste av talerne har lagt vekt på at bedre politisk styring på regjeringssiden også vil heve kvaliteten på samarbeidet mellom landene og dermed være en stimulans for arbeidet generelt sett, og selvfølgelig for arbeidet i Rådet. Jeg synes det illustrerer på en utmerket måte at det nordiske samarbeidet er en helhet. Greier vi å bedre deler av samarbeidet, får det innvirkning på hele vår felles innsats.

På vegne av statsministrene vil jeg få takke presidenten og det øvrige Presidiet for det samarbeidet vi har hatt for å sikre både dialog og framdrift i dette siste året.

Gjennomgangstenen i de innlegg vi har hørt, og de uttalelser som er kommet fra de ulike gruppene, gir bred støtte til de reformforslag som er fremmet. Jeg vil likevel kommentere noen av de spørsmål som er reist i debatten.

Enkelte talere har vært opptatt av hva som ligger i en styrking av det uformelle samarbeidet. Halldór Ásgrímsson fra Midtengruppen gav uttrykk for be-

kymring over denne utviklingen, og han fryktet for at denne utviklingen kunne skjære ned på det parlamentariske samarbeid.

Jeg tror ikke det er noe grunnlag for en slik frykt. La meg heller si tvert om. Vi vil se, helt uavhengig av hvordan vi velger å innrette samarbeidet, at de uformelle kontaktene må og vil få større betydning. Det har vi sett på det sikkerhets- og utenrikspolitiske området, vi ser det på det europapolitiske området, og vi vil se det på en lang rekke områder der landene ser seg best tjent med løpende kontakter på ulike nivåer.

Våre forslag tar sikte på å motvirke akkurat det som Halldór Ásgrímsson frykter. Vi legger opp til at Nordisk Råd får utvidede kontakter med alt det uformelle samarbeidet. At vi i dag skal ha en første utenrikspolitiske debatt på bakgrunn av en redegjørelse fra formannskapslandets utenriksminister er et godt eksempel. At statsministeren i det land som skal overta formannskapet, vil redegjøre for arbeidet i det kommende år, er et annet sånt eksempel. Vårt ønske har vært å gi et bidrag til mer innhold og mer interessant politisk substans og bredde i debatten i Nordisk Råd.

Jeg merket meg da også at den svenske samarbeidsminister, Olof Johansson, gikk inn på akkurat dette med de viktige verdiene ved det uformelle samarbeidsnettverket i Norden og mellom nordiske representanter i internasjonale organisasjoner i det hele tatt. Dette vil nå få en enda mer fremtredende plass, og det vil det på grunn av utviklingen i seg selv, men vi vil legge mer vekt på at også dette får en plass i helhetsbildet. Og det hviler et stort ansvar på formannskapslandet i Norden, nettopp for å styrke og bedre disse mulighetene. Det blir nå en klargjøring av ansvar som vi har manglet. Og alle som har lurt på hvor man kunne henvende seg hvis man ønsket å bidra i en sammenheng hvor nordiske land hadde felles interesser, vet nå adressen. Og det tror jeg er viktig også for parlamentarikere i hele det arbeidsfeltet som vi befinner oss i.

Fra noen talere er det reist spørsmål om opprettelsen av den nordiske samarbeidskomiteen vil føre til at embetsmenn får en for dominerende rolle. Det fremgår klart at samarbeidskomiteen er underlagt samarbeidsministrene, og at den også kan få oppdrag fra statsministrene. På bakgrunn av politiske instruksjoner vil samarbeidskomiteen ha et administrativt ansvar for å følge opp arbeidet i Nordisk Ministerråds sekretariat og sørge for hensiktsmessig prioritering og oppfølging på ministerrådssiden.

Dette vil bidra til at vi på politisk nivå kan vie vår innsats til politiske spørsmål. Til nå har ministre i altfor stor grad måttet bruke tid også på administrative detaljer. Nå vil vi på politisk nivå kunne vie kreftene til det som har politisk betydning, og det tror jeg er det vi alle ønsker skal skje.

Fra bl.a. den konservative gruppen har det vært reist spørsmål om samarbeidsministrenes rolle. Det er ingen tvil om at samarbeidsministrene vil spille en viktig politisk rolle også i fremtiden. Som budsjettministre vil de ha et viktig ansvar for å være med og bestemme rammen for de syv satsingsområdene. De vil også ha et viktig koordineringsansvar på områder som ikke naturlig faller inn under én fagministers ansvarsområde. Nasjonalt vil også statsministrene ha behov for assistanse og nært samarbeid med samarbeidsministrene i den løpende politiske koordinering av nordiske spørsmål.

Satsingen på kultur er ønsket velkommen fra alle hold. Det er et viktig signal om den vekt vi legger på å profilere nordisk identitet, kultur og språkfelleskap i fremtiden.

Statsministrene har i sin erklæring i går tallfestet den økte satsingen på kultur i 1994-budsjettet og satt et konkret mål om at områdene kultur og forskning og utdanning dekker 50 pst. av budsjettet i 1996. Vi mener at det er nødvendig med konkrete mål hvis vi virkelig skal lykkes med denne nysatsingen. Det vil bli diskusjon om de omprioriteinger som vil bli nødvendig for å dekke inn økningen på kultur og utdanning. Men det er en konkret diskusjon der vi må ta politiske valg og foreta prioriteringer. Her vil det være midler å hente også ved en reduksjon i antall prosjekter. Det bør også være rom for å frigjøre noe ressurser gjennom administrative innsparinger og en viss nedbygging av sekretariatsfunksjonen.

Det er nå opp til kulturministrene og utdanningsministrene i samråd med Nordisk Råd å trekke opp linjene for hvordan nysatsingen skal settes ut i livet. Jeg har merket meg at det er ulike syn i spørsmålet om den form den nye kultursatsingen bør få. Det viktige her er at de som arbeider med disse spørsmålene, nå formulerer sine forslag. Vi får så komme tilbake til behandlingen av ministerrådsforslagene ved sesjonen i Oslo.

De store endringene i Europa og Nordens deltakelse i europeisk samarbeid er en viktig årsak til at vi nå trekker opp nye linjer for vårt samarbeid. Men vi må vel også erkjenne - og mange har gjort det - at behovet for fornyelse ville ha vært der uansett. De talere som unyansert gjør alle spørsmål om til en EF-debatt, skyter da også langt ved siden av målet. For alle her bør vite at det nordiske samarbeidet nå trengte nye impulser. I årevis har vi i denne forsamling etterlyst - og jeg har for min del mest vært på parlamentarikersiden i Nordisk Råd - bedre innretning av samarbeidet, mindre byråkrati og mer politikk.

Det er felles for de talere som ganske ukritisk kritiserer reformforslagene ved å kalle det for EF-tilpasning, at de selv ikke har konkrete forslag til hvilken vei vi heller burde gått videre. Vi har engasjert oss alle sammen, både på rådssiden og regjeringssidene, fordi vi ser det klare behovet for et bredt samarbeid mellom de nordiske land på alle nivåer. Det er grunn til å etterlyse de alternative forslag som måtte ha vært så mye bedre til en fremtidsrettet innretning av samarbeidet i det nye Europa vi er en del av, og som alle våre land har et forhold til.

Det er også min erfaring gjennom mange år at det lett blir altfor mye av rent innenrikspolitiske markeringer og oppgjør i debattene her i Rådet, noe som Mats Nyby pekte på i sitt innlegg i går.

Kirsti Kolle Grøndahl sier som leder av den sosialdemokratiske gruppen at Nordisk Råd må reformeres, og jeg er enig med henne i at det blir Rådets parlamentariker - oppgave. Men fra statsministrenes side er det naturlig å slutte seg til oppfordringen om at saker som reises i nordiske fora, må være spørsmål som det virkelig er viktig å finne nordiske løsninger på. Altfor ofte ser vi at saker som det enkelte land selv ikke prioriterer, sendes på ørkesløse og ressurskrevende vandring i det nordiske systemet.

Kirsti Kolle Grøndahl peker på et viktig forhold når hun etterlyser at parlamentarikerforsamlingen blir sammensatt av parlamentariske ledere, sentrale utenriks- og europapolitikere fra hvert land. Det er klart at først ved en slik form

for sammensetning kan Nordisk Råd bli et virkelig viktig internasjonalt forum i årene framover.

Oppfølgingsgruppen som har arbeidet etter Bornholmmøtet, har i lys av debatten slutført sin rapport. Statsministrene og samarbeidsministrene har i dag etablert den nordiske samarbeidskomiteen, som har fått ansvaret for å arbeide videre med implementeringen av forslagene. De aller fleste av dem trer i kraft umiddelbart. Det viktige er nå at det formelle samarbeidet på regjeringssiden organiseres rundt de syv satsingsområdene, og at formannskapet tar ansvaret for å sette dagsorden på alle nivåer. Tiden vil så vise hvilke erfaringer vi kommer til å gjøre. Statsministrene har bedt om en evaluering av organiseringen om et år fra nå. Inntil da vil vi oppfordre alle til aktivt å bruke de mulighetene som nå åpner seg.

Jeg skal bare helt til slutt peke på at vi i dag har mottatt oppfølgingsgruppens rapport, og at vi fra i dag setter i verk de tingene som vi nå har beslutningsgrunnlaget for. Og jeg vil til slutt igjen takke Presidiet, presidenten, for den gode samarbeidsvilje som jeg synes vi har hatt, hvor alle har gått inn i dette med den entusiasme og det alvor det krevd, og at vi ikke skulle bruke ørkesløse antall måneder og år på å gjennomføre ting som det i virkeligheten er bred enighet om at vi bør gjøre. Det takker jeg for.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Rådet beslöt att lägga Dokument 2 till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 09.15.

Protokoll

Tredje mötet

Onsdagen den 11 november 1992 kl. 09.15 - 15.30

Presidenter: Ilkka Suominen (1), Kirsti Kalle Grøndahl (1), Geir H. Haarde (1), Mats Nyby (1-2), Elver Jonsson (2-4), Peder Sønderby (4-16), Ilkka Suominen (16-22)

Dagordning

1. Debatt om den utrikespolitiska redogörelsen (Dokument 3)
2. B 130/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1993
3. A 985/e Medlemsförslag om uppbyggnad av samisk turismnäring
4. A 991/e Medlemsförslag om global uppvärmning och teknologi för energieffektivitet och förnybara energiformer (TEF)
A 999/e Medlemsförslag om bärkraftig energiplanering i Norden
5. A 1000/e Medlemsförslag om konkreta biståndsinsatser i Baltikum
6. A 1006/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom biståndsområdet
7. A 983/j Medlemsförslag om nordisk beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete
8. A 989/k Medlemsförslag om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna
9. A 993/k Medlemsförslag om ett nordiskt notbibliotek
10. A 1008/k Medlemsförslag om att tillgodogöra och aktivera folkrörelsernas arbete i Norden
11. A 1009/k Medlemsförslag om att göra projekt Nordjobb permanent
12. A 1011/k Medlemsförslag om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden
13. A 1015/k Utskottsförslag om höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris
14. A 987/s Medlemsförslag om socialt utsatta grupper
15. A 995/s Medlemsförslag om den nordiska arbetsrätten
16. B 131/m Ministerrådsförslag om arbetsprogram 1993-1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö
A 997/m Medlemsförslag om internationella uppförandekoder för miljöpolitik
17. A 1007/m Medlemsförslag om kärnsäkerhet i Nordområdena
18. A 1010/m Medlemsförslag om ett renare Västerhav

19. A 1012/m Medlemsförslag om export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländerna och till Östeuropa
20. A 1013/m Utskottsförslag om förbud mot fångst av fredade fågelarter i länderna kring Medelhavet
21. Fastställande av tid och plats för nästa session
22. Sessionens avslutning

1

Debatt om den utrikespolitiska redogörelsen (Dokument 3)

Anker Jørgensen: Hr. præsident! For 6 år siden tog vi blandt parlamentarikerne i Nordisk Råd for alvor fat på diskussionen om sammenhængen mellem det officielle nordiske samarbejde og andet mellemstatsligt samarbejde. Da vi rejste spørgsmålet om Norden og udenrigspolitik - om vort forhold til det, der lå os nærmest, Europa - var den første reaktion fra regeringerne nok, at man var tilbageholdende. Vi var naturligvis klar over, at der var tale om vanskelige problemstillinger med svære udenrigspolitiske aspekter.

I 1986 blev medlemsforslaget om Nordisk samarbejde i international sammenhæng fremlagt på sessionen. Det resulterede i en rekommandation til Nordisk Ministerråd om at nedsætte en udredningskomité og - det må bemærkes - i samarbejde med præsidiets. Denne komité skulle udrede, hvordan det nordiske samarbejde kunne udvikles og forstærkes i internationale relationer.

Vore regeringer ville imidlertid ikke være med til at nedsætte en fælles komité mellem regeringerne og parlamentarikerne, sådan som vi havde foreslået; parlamentarikerne måtte selv nedsætte komiteen. Ved samvirke mellem mange gode kræfter lykkedes det på sessionen at opnå bred politisk enighed mellem partigrupperne, og et udredningsarbejde kunne derfor blive sat i gang.

Karin Söder blev formand, og komiteen skulle inden for Helsingforsaftalens rammer vurdere behovet for øget fællesnordisk indsats på næsten alle områder i det internationale samarbejde; men det må bemærkes, at man var forsigtig og skrev: "I overensstemmelse med Nordisk Råds praksis skal komiteen ikke behandle spørgsmål af sikkerhedspolitisk art". Der var vi alt for forsigtige. Siden da er det gået meget stærkt med initiativer og kontakter ud over Nordens grænser.

Sammenbruddet i Østeuropa og Sovjet, hvor det stive, bureaukratiske system faldt sammen som et korthus, gjorde en sådan politik fra vor side selvfølgelig og naturlig. Dette har især været tydeligt i samarbejdet med Estland, Letland og Litauen. Vor vilje til at fastholde disse landes problemer på den internationale dagsorden har vi vist først med delegationsrejsen i efteråret 1990, derefter ved sessionen i København i 1991 og ved CSCE-konferencen i Madrid sidste år, hvor vi fremførte landenes situation og deres ønsker.

Efter at Estlands, Letlands og Litauens selvstændighed er en kendsgerning, er samarbejdet fortsat, og vi har støttet Den Baltiske Interparlamentariske Forsamling, der i virkeligheden er inspireret af vort eget nordiske samarbejde.

Vi må i Europa være våbendragere for menneskerettigheder, det være sig ude i verden eller i vore nabolande. Vi har internationalt støttet vore naboer Estland,

Letland og Litauen, bl.a. i kravet om, at de russiske styrker skulle trækkes hjem, og vi har egentlig vedtaget ting på dette område på et meget tidligt tidspunkt. Som gode venner er man også nødt til at sige de mindre behagelige ting; det har vi gjort ved at påpege, at det er vigtigt for nye demokratier at vise respekt for mindretallene, også selv om det kan være svært, når mindretallet er meget stort. Demokrati forudsætter lige ret for alle, også for alle nationalitetsgrupper.

Der har været bredde i Nordisk Råds orientering mod det europæiske samarbejde. Det kan man se af listen over de konferencer, vi har afholdt med repræsentanter fra andre lande i Europa; det er mange konferencer, der har fundet sted. Jeg tror, vi kan sige, at Norden er gået langt ud over sine egne grænser.

Linjen i Nordisk Råds arbejde har været klar nok. Vi har fortsat udbygget de parlamentariske kontakter med organisationer, hvis arbejde er beslægtet med vort. Vi har bl.a. kontakt med Europarådet, med Europa-Parlamentet i EF og forresten også med EFTA's parlamentariske forsamling og med Benelux. Vi ønsker at forstærke nordisk samarbejde i forholdet til vore nærområder, bl.a. de øvrige Østersølande og de vestlige republikker i SNG.

Vi ser et tæt samarbejde som en meget vigtig opgave og ønsker en koordinering af vore landes politik i den europæiske integrationsproces, der foregår primært i EF. Vi ønsker især at udvide det nordiske samarbejde i den europæiske sammenhæng. Vi vil samarbejde for at øge indflydelsen på fremtidens Europa. Vi har meget at give. Vi vil påvirke Europa; det er meningen med det. Det er ikke blokpolitik, det er samarbejde mellem beslægtede lande, og dette samarbejde mener vi skal fastholdes, uanset om ikke alle nordiske lande bliver medlem af EF. Nordens stemme skal høres stærkere end tidligere. Vi skal ikke være beklemte ved at gå ind i et sådant samarbejde; vi må huske, at Europa også omfatter store lande, der faktisk er opstået ved samarbejde mellem en lang række delstater, som f.eks. Tyskland.

Hvis de nationalistiske strømninger, vi ser i det tidligere Jugoslavien, med etniske udrensninger og borgerkrig til følge, får lov at brede sig, bliver tidligere tiders utryghed for os afløst af en ny og større usikkerhed. Den usikkerhed må vi forhindre ved en gedigen indsats til fremme af demokrati, til fremme af menneskerettigheder, til fremme af handel og kontakter over grænserne.

Vi må også i endnu større sammenhæng markere vort krav om respekt for menneskerettighederne - det gjorde vi f.eks. ved at give forfatteren Salman Rushdie lejlighed til at tale ved en kulturkonference i Helsingfors - og vi må finde modforholdsregler imod terror af den type, som præstestyret i Teheran udøver ved sin dødsdom over Rushdie. Vi må også i Norden stå helt klart i forhold til den voksende racisme forskellige steder i Europa.

Jeg vil i øvrigt også give udtryk for, at Norden bør inspirere - måske gå foran - en stor, samlet europæisk indsats for et omfattende hjælpeprogram til det Østeuropa, som nu er ude i en stor krise. Den slags kan modvirke mange af de problemer, der opstår ved store folkevandringer.

Jeg må på præsidiets vegne hilse med tilfredshed, at vore udenrigsministre deltager i debatten ved denne session. Jeg synes, det er noget meget vigtigt. Jeg tror ikke, at vi låser nogen regeringer fast ved rekommandationer fra rådet, men regeringerne og udenrigsministrene skal til enhver tid vide, hvad parlamentarikerne mener. En debat om udenrigsministrenes rapporter bør finde sted mindst

én gang om året. Præsidiets vil være det organ, der løbende vil beskæftige sig med de internationale forhold og internationale relationer. Vi ønsker det udenrigspolitiske samarbejde inddraget i vores udvalg og i det formelle nordiske samarbejde.

Vi ønsker at betragte udenrigspolitik som en integreret del af det nordiske samarbejde. Vi har brug for at stå sammen om det, vi anser for kvaliteter i vore samfund. Vi har brug for at stå sammen om at fremme vore værdier og synspunkter i en større sammenhæng. Vi vil vise, at vi i stort og småt vil fjerne det demokratiske underskud, der alt for ofte er i det internationale samarbejde. Derfor er denne debat et stort skridt i den rigtige retning.

Lad mig slutte med at sige, at Norden jo egentlig har opført sig lidt mærkeligt: Vi har på den ene side samarbejdet i det lokale, nordiske område - og det har vi gjort godt, langt bedre end andre og også bedre, end vi selv tror. På den anden side har Nordens lande, enkeltvis eller samlet, også gjort sig gældende globalt; f.eks. har vi i forhold til den tredje verden nærmest været foregangsmand. I den internationale miljøpolitik har vi i høj grad været med til at sætte dagsordenen og målsætningen - og det er vigtigt - og i freds- og afspændingspolitikken har man altid kunnet regne med, at de nordiske lande ville være med i fred og afspænding. Men vi er altså bare lige sprunget over Europa. Det, der nu er ved at ske, er efter min mening, at vi begynder at gøre det godt, som vi tidligere helt givet har forsømt. Det er i nærområderne i Europa, og det er i Europa som helhed, at vi fremover kommer til at yde vores mest aktive indsats.

Jeg hilser altså denne debat velkommen. Jeg tror, jeg kan sige, at præsidiets er enig i, at det er vigtigt, at vi nu har fået denne debat, og at vi fremover kan interessere os så stærkt som overhovedet muligt også for mange aspekter i den udenrigspolitiske udvikling.

Anneli Jäätteenmäki: Herr president! Det är med stor tillfredsställelse jag på mittengruppens vägnar tar del i den första utrikespolitiska debatten i Nordiska rådet. Även om vi parlamentariker redan under några års tid lyft upp frågor, som traditionellt ansetts tillhöra den utrikespolitiska sfären, är dagens debatt en milstolpe i rådets historia.

Utrikesminister Stoltenberg konstaterade i sin inledning i måndags att Norden måste bidra till att bygga ett Europa präglad av fred, arbete, fördelning, miljöskydd, tolerans och trygghet. Det är en riktig bedömning. När Europa och den övriga världen söker nya vägar är det allt viktigare att Norden är med och styr utvecklingen.

I och med de förändringar som skett i Europa har också de säkerhetspolitiska utgångspunkterna förändrats. Hotbilderna är inte längre desamma som tidigare. I och med EES-avtalet kommer alla nordiska länder att närmare knytas till de nya europeiska säkerhetsstrukturerna. Detta kan låta långsökt, men om man analytiskt ser på avtalet, kan man konstatera att de fyra friheterna innebär att vi är en del av den nya europeiska säkerhetsstrukturen. EES-avtalet för vid sidan av kärnan i den gamla säkerhetsstrukturen in en ny mjukare och mer mänsklig dimension. Det är inte längre enbart fråga om hur många divisioner och trupper de olika länderna har till förfogande, utan hur väl invånarna har det i respektive

land eller om de i enlighet med avtalet bestämmer sig för att flytta till något annat land.

Herr president! De nordiska länderna har via konferensen om säkerhet och samarbete i Europa förbundit sig att befrämja demokratin, de mänskliga rättigheterna och ekonomisk frihet. Då det gäller dessa frågor kan vi inte enbart begränsa oss till Europa utan måste i allt högre grad rikta oss mot tredje världen. De nordiska länderna, med de demokratiska traditioner som våra samhällssystem bygger på, har i dessa frågor ett speciellt ansvar. Det gäller speciellt frågan om de mänskliga rättigheterna.

Det är idag en omöjlighet att separera säkerhetspolitiken från övriga frågor. En fråga som får allt större betydelse i det sammanhanget är miljöpolitiken i samspelet mellan ekonomi och miljö.

Riokonferensen manifesterade att de stora miljöproblemen är sammanflätade, de utgör ett stort problemområde med många sociala dimensioner såsom fattigdom, social rättvisa, utbildningsnivå, kvinnornas roll osv. Dessa problem kan inte undanröjas utan brett internationellt samarbete. De nordiska länderna kan inverka på lösningen av dessa frågor endast genom att samarbeta.

Vid förberedelsen för Riokonferensen hade de nordiska länderna ett väl fungerande samarbete i alla viktiga frågor, inte minst på skogssektorn. Det är lika viktigt att Norden fortsätter att samarbeta vid uppföljningen av Riokonferensen.

Men vi bör även agera effektivare på våra närområden speciellt i Östersjöområdet och i Kolahalvön. För att de hälsofarliga utsläppen skall kunna kraftigt minskas, bör vi göra vårt bästa för att finna nya finansieringskällor. Donationer, budgetmedel och lån räcker inte längre för att återställa Östersjöns ekologiska balans inom en rimlig tid.

Lika viktigt är det att finna en lösning på utsläppen från Kola samt på de undermåliga kärnkraftverken i det tidigare Sovjetunionen. Uppmärksamhet bör även riktas mot de atomkraftdrivna fartygen. Herr president! Utrikesminister Stoltenberg berörde i sitt anförande planerna på ett tätare samarbete i Barentsregionen. Jag tycker att initiativet om samarbetet i den regionen är intressant och innehåller en rad element av betydelse. Jag tänker då närmast på de möjligheter ett sådant samarbete kan få för de lokala politiska enheterna vid sidan av det traditionella utrikespolitiska samarbetet.

Då vi diskuterar samarbetsmöjligheterna i de nordiska delarna av Norden får vi inte glömma att sätta in det i ett större perspektiv. De enorma resurser som finns i det området bör tas tillvara. Mittengruppen har därför tagit initiativ till att Nordiska rådet arrangerar en konferens kring frågor av betydelse för det arktiska området. Konferensen kommer att hållas i augusti nästa år.

Mittengruppen lägger vikt på att en organisation av samarbetet i de nordliga områdena har som utgångspunkt hela det nordiska området i norr och relationer både till öst och till väst.

Då vi diskuterar det regionala samarbetet i Norden och dess närområden hoppas jag att vi skall kunna undvika att bygga upp nya organisationer. Vi skall

och bör kunna utveckla de samarbetsstrukturer som vi har idag. I norr har vi t.ex. Kalottsamarbetet och i söder Östersjösamarbetet.

Herr president! Ett speciellt ansvar har vi för att bidra till en fortsatt positiv utveckling i Baltikum.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Hans Gustafsson för resten av sessionen ersatts av Bruno Poromaa.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sten Andersson: Herr president! Låt mig först säga några ord om varför den socialdemokratiska gruppen och jag är så tillfreds med att utrikes- och säkerhetspolitik - som tidigare har varit tabu för Nordiska rådet - i och med denna session blir en självklar och viktig del av Nordiska rådets förhandlingar.

Så sent som för två år sedan var jag ytterst tveksam till lämpligheten och nyttan av att diskutera dessa känsliga frågor i Nordiska rådet. Varför har jag då ändrat uppfattning?

Svaret är givet. Det världspolitiska skeendet har fört de nordiska länderna närmare varandra - också vad gäller utrikespolitiken. Det som var svårt eller omöjligt för två år sedan är både möjligt och önskvärt i dag. Bara ett exempel: När Thorvald Stoltenberg i sin utomordentliga redovisning nämnde att det vore en avgjord fördel om Norge, Finland och Sverige väljer att parallellförhandla med EG om medlemskap, så tycker vi i dag att det är ett självklart och välbetänkt konstaterande. Men när för två år sedan en ledamot av denna församling i ytterst försiktiga ordalag gjorde ett uttalande i samma riktning, ledde det till politiska konvulsioner - med regeringskris i Norge och arga finska presidentuttalanden som följd.

Förutsättningarna för nordiskt samråd och samverkan inom säkerhets- och utrikespolitiken har således radikalt förbättrats. Det kan bli av stor betydelse - inte bara för Norden.

Även om vi - av förklarliga skäl - i dag är mest upptagna med de möjligheter - och risker - som följer med de nordiska ländernas närmande till EG, får vi inte förlora den globala aspekt på säkerhets- och utrikespolitiken som i årtionden varit kännetecknande för nordisk utrikespolitik.

Ingen region har som Norden så helhjärtat slutit upp bakom FN. Norden ger relativt sett mer bistånd till tredje världen och för en mer frihandelsvänlig politik än någon annan ländergrupp inom FN.

Självfallet måste den politiken hävdas också i våra relationer med EG - för tredje världens skull, men också för vår egen. Fortsätter klyftan mellan världens rika och fattiga länder att växa, då ökar också riskerna för motsättningar, konflikter och krig. Vår egen säkerhet berörs.

De nordiska ländernas vision av det framtida Europa stannar inte vid ett något utvidgat EG. Vår vision omfattar hela Europa - ett så nära samarbete mellan

Europas alla länder att det ur detta samarbete kan växa fram ett nytt alleuropeiskt säkerhetssystem, som kan trygga fred och frihet. Med det är odiskutabelt att EG har varit och i dag är den starkaste kraften för fred och stabilitet i hela Europa. Norden måste se som sin främsta uppgift att ytterligare stärka den kraften.

Det är en gemensam nordisk uppfattning att säkerhet inte längre kan ses enbart i militära termer. Inte minst genom Brandt-, Brundtland- och Sydkommissionernas arbete har ett vidgat säkerhetsbegrepp vunnit gehör. Frågor som miljö, demokrati, mänskliga rättigheter, skillnader mellan fattiga och rika regioner och andra "civila" faktorer har stor betydelse även för säkerheten.

Denna nordiska samsyn - det globala perspektivet och det utvidgade säkerhetsbegreppet - måste vara bestämmande för våra insatser också i Europa.

Vi lever grannar med kaos och osäkerhet. Efter Sovjetunionens politiska implosion hotar Rysslands sociala explosion. I S:t Petersburg ser man nu för första gången både tiggare och Cadillac på gatan, och deras antal ökar. Officiella uttalanden i Moskva varnar för en 20-faldig ökning av arbetslösheten.

Om demokratiseringen och övergången till marknadsekonomi i de forna kommuniststaterna identifieras med massarbetslöshet, främlingsfientlighet, mafiametoder och sociala orättvisor, är det ett allvarligt hot också mot Nordens säkerhet.

Alltså måste vi göra mer - i vårt eget intresse - för att så snabbt som möjligt utvidga och effektivisera vårt Östersjösamarbete, och vi bör - eller rättare sagt vi måste - ta fasta på det norska förslaget att inleda ett samarbete i Barents havregionen i det dubbla syftet att undanröja dödliga hot mot mänskligt liv och att tillvarata utvecklingsmöjligheter som är större än på de flesta håll på denna jord.

Å ena sidan hotar en hälsomässig katastrof för natur och människor i området. Våldiga massor av atomsopor har tippats i Ishavet. Ofattbara mängder av svavel och tungmetaller släpps ut från nickelsmältverken på Kolahalvön. 300 km² stora markområden är redan helt förgiftade.

Miljöhoten är så allvarliga att vi bör betrakta dem som en tickande ekologisk bomb som, om den briserar, drabbar oss alla i Nordeuropa.

Å andra sidan finns i Barents hav-området - inte minst i nordvästra Ryssland - enormt rika naturresurser, som rätt utnyttjade kan förvandla denna hittills bi-dragsberoende region till en av de mest utvecklade med stor ekonomisk betydelse för hela Europa.

Precis som då det gällde Antarktis bör planerna för Barentsområdet utarbetas i nära samverkan mellan miljöintressen, vetenskapsmän, industrifolk och politiker. Alla dessa kategorier bör självfallet vara företrädare på den Barents hav-konferens som Nordiska rådet anordnar i augusti nästa år.

Herr president! Barentssamarbetet kan bli ett utomordentligt gott exempel på multinationell ekonomisk och ekologisk samverkan till båtnad för demokrati och säkerhet. För att underlätta detta samarbete bör ett första steg vara att de nordiska länderna etablerar diplomatisk närvaro i nordvästra Ryssland.

Geir H. Haarde: President! Det er med glede man kan konstatere at de senere års endringer i Europa nå har muliggjort den første utenrikspolitiske debatten i Nordisk Råd.

Oppløsningen av Sovjetunionen, de baltiske landenes gjenvunnede frihet, Berlinmurens fall og den derpå følgende gjenforening i Tyskland er stikkord for de mest dramatiske endringene de siste tre-fire årene. Som en følge av disse begivenheter har virkeligheten også endret seg for land i vår egen krets.

Finland har fått en ny utenrikspolitisk handlefrihet som de er innstilt på å benytte. I Sverige er også situasjonen forandret, og begrepet nøytralitetspolitikk må gis et nytt innhold.

Jeg synes vi skal koste på oss å følge glede over denne nye nordiske virkelighet.

Ser vi på hva de nye demokratiene i øst strever etter, er det å få stabilisert et samfunn preget av frihet og politisk pluralisme basert på rettsstaten. For oss konservative viser utviklingen at vår påpeking av sammenhengen mellom markedsøkonomi og politisk frihet var og er riktig. Et samfunn som ikke respekterer individenes beslutninger på det økonomiske området, mangler etter vår oppfatning forutsetningene for å kunne oppnå den politiske frihet som menneskene ønsker.

Vi har i den senere tid i Europa fått klart understreket politikken karakter av å være en prosess. Her går utviklingen i alle retninger, samtidig.

Mens EFs medlemsland i Mellom-Europa fortsetter på sin vei mot økt integrasjon, har Danmark stoppet opp og Storbritannia valgt å kjøre inn på et sidespør hvor de forblir til lyset igjen er grønt. Selv da er det usikkert hvilket spor de vil velge.

I Norden er situasjonen i øyeblikket oversiktlig, men på ingen måte forutsigbar. EØS-avtalen vil bli et fremtidig minste felles multiplum. Det synes klart selv om et par land ennå ikke har ratifisert avtalen. Norge, Sverige og Finland har eller vil i løpet av denne måneden ha søkt om medlemskap i EF. Mitt eget land, Island, velger å nøye seg med EØS-avtalen som ivaretar våre økonomiske interesser uten videre politiske forpliktelser.

Som islending er jeg glad for at EØS bidrar til et felles marked for alle de vesteuropeiske landene. Det bidrar til å minske den avstand til Europa som geografien gir oss. EØS-avtalen gjør det også mer naturlig å integrere land i den øvrige økonomiske aktivitet som finner sted. Jeg tenker ikke minst på den økende tendens til regionalt samarbeid over landegrensene.

EØS-avtalen er viktig for alle de nordiske landene, men for verdenshandelen som sådan er det vel så viktig at vi lykkes i å forhandle frem en ny GATT-avtale. I det store bildet har alle de nordiske land små og åpne økonomier. Nettopp denne type land er spesielt avhengig av gode eksportmuligheter og mest mulig fri verdenshandel.

Uruguay-runden tok til i 1986. På tross av diverse forhandlingsrunder er det fremdeles et stykke frem før en løsning synes klar. Det er en god dokumentasjon på avtalens kompleksitet. Ikke minst vil vi som konservative rette oppmerksomheten mot de problemer for store subsidier medfører. Moralen er dessverre at det er lettere å gi folk støtte enn å ta den fra dem. Men her gjelder det å ville. Verden har ikke råd til ikke å få en ny GATT-avtale. Effektivitetsgevinsten av en ny avtale er beregnet til flere hundre milliarder skandinaviske kroner pr. år. Vi er tilfreds med at statsministrene har tatt et initiativ på dette området her i Århus.

Det knytter seg selvfølgelig nå stor interesse til hva valget av Bill Clinton til ny president i USA vil innebære for verdenshandelen. Vi må alle håpe at det ikke blir grunn til å frykte en tilbakevending til proteksjonisme.

Presidentvalget i USA kan også få betydelige konsekvenser for vår sikkerhetspolitikk i Europa. Clinton har i valgkampanjen indikert at han vil redusere det amerikanske nærværet i Europa til kanskje mindre enn 100 000 soldater. På sikt kan det hende at Europa helt overlates til seg selv. Dette vil skape en ny situasjon som de nordiske land må møte med utgangspunkt i sine egne sikkerhetspolitiske interesser og prioriteringer.

Aktører på den fremtidige sikkerhetspolitiske arena i Europa vil være FN, KSSE, NATO, EF og Vestunionen.

FN har nå mulighet til å fungere som opprinnelig tiltenkt. Ingen stormakt bruker lenger regelmessig veto for å hindre gjennomføring av flertallsbeslutninger. I Europa ser vi at FN henvender seg til NATO og Vestunionen i krisesituasjoner. Disse organisasjoner blir operatører på arenaen. En slik rolle vil aldri KSSE kunne få, et konsensusorgan som er et viktig forum for mange forhandlinger, men som mangler virkemidler til å gjennomføre sine beslutninger.

EF vil spille en sentral rolle i formuleringen av politiske holdninger og standpunkter i konkrete saker. Her er de helt uten konkurranse i Europa.

Såvel utviklingen i Russland som i Jugoslavia er ytterst bekymringsfull. Hva kommer til å skje med reformprosessen og demokratiet i Russland? Observatører synes å ha et relativt pessimistisk syn på fremtiden. Det er viktig at vi hele tiden stiller oss spørsmålet hva vi kan gjøre for å påvirke prosessen i positiv retning. Det er nå Russland trenger vår hjelp, ikke etter at autoritære krefter på nytt eventuelt har sikret seg makten. Vi må mobilisere såvel økonomisk som moralsk støtte.

Den konservative gruppen gir sin fulle støtte til Jugoslavia-konferansen i Genève. For øyeblikket er det her håpet om en mulig løsning er å finne.

Gruppen er enig i utenriksminister Stoltenbergs understrekning av nødvendigheten av økt humanitær innsats. I den sammenheng må vi ikke spare på noe. Vi støtter også arbeidet med å registrere de overgrep som foregår, samt opprettelsen av en egen internasjonal domstol for krigsforbrytere. Ingen skal tro det vil være mulig å slippe unna slike ugjerninger som nå pågår.

Til slutt vil jeg gjerne ta opp Salman Rushdie-saken. Som dere vet, var han til stede på kulturkonferansen i Helsingfors for noen uker siden. Besøket bidrog til å minne oss alle om ytringsfrihetens sentrale plass i et demokrati. Rushdie er dømt til døden av lederskapet i et annet land enn sitt eget for forbrytelser mot deres religion. Vi må, kjære nordister, forsvare alle menneskers rett til å tro og ytre hva de selv ønsker. Derfor må vi fordømme denne dom på det sterkeste og de forutsetninger den bygger på.

Kjellbjørg Lunde: President! "...jo mer de nordiske land lar seg integrere i europeisk samarbeid, jo større blir mulighetene for nordisk samarbeid. La meg si det slik: Vi må inn i EF for å bli med i Norden."

Dette sitatet frå Stoltenberg er ikkje å ta utgangspunkt i røyndomen og den politiske situasjon som regjeringane i Norden står overfor. For kva er realitetane i dei land der leiarskapen så einspora er innretta mot Brussel og EF-unionen?

Jo: I Noreg og Sverige er det klart fleirtal i folket mot medlemskap, i Finland er motstanden også veksande. I Island er det klart fleirtal mot både i folk og parlament.

EF avviser kontant Danmark sitt alternativ til Maastricht-unionen.

Ratifiseringsprosessen for EØS-avtala er ikkje slutført.

Innad i EF er det stor folkeleg og politisk motstand mot unionsplanane.

Regjeringane legg fram sitt alternativ ut frå skylappprinsippet. Bestem målet, sjå ikkje til sides eller nedover, la alt anna bli underordna, og ta i bruk dei til kvar tid mest tenlege "gulrøter" for å lokke folk med på ferda.

I Nordisk Råd er det vitalisering og ny dynamikk inn i arbeidet som er lokkemiddelet.

"I dag er det umulig å si når EF-medlemskap kan være et faktum for de nordiske søkerland", sa Stoltenberg. Her er det ikkje mykje rom for tvil eller til å drøfte alternativ.

Det er grovt tilslørande når det blir sagt:

"I kjølvannet av diskusjonen rundt Maastricht-avtalen har vi sett hvordan desentralisering, åpenhet og nærdemokrati vinner større innpass og forståelse i EF og kan bli retningsgivende for EFs videre utvikling."

Tyder reaksjonane frå EF på Danmark sitt nei og forslag til nasjonalt kompromiss på at det er "desentralisering, åpenhet og nærdemokrati" som pregar unionstilhengarane i EF-landa?

Vi er samde i at utenriks- og sikkerhetspolitikk domineres "mindre enn tidligere av forholdet mellom statene og mer av statenes forhold til felles farer og felles muligheter." Vi er samde i det nye fiendebegrepet som det blir vist til, atomusikkerhet, fattigdom, miljøødeleggelser, arbeidsledighet, økonomisk ustabilitet, etniske motsetninger, folkevandringer. Men vi meiner at svara som blir gitt for forebygging og konfliktdeмпing ikkje er tilfredsstillande. Kvifor blir ikkje behovet for nedrusting og eit atomfritt Norden teke opp? Er det meininga at vi skal halde oppe militærbudsjetta på omtrent det same høge nivå i framtida?

Kvar skal pengane til alle dei andre freds- og tryggingsskapande tiltak då kome frå?

Er tilknytning til Vestunionen og den militære og tryggingspolitiske oppbygginga som der skjer, svaret på dei nye utfordringane vi har mot Aust- og Sentral-Europa? Er det klokt å nedprioritere det alleuropeiske samarbeidet som det mest av alt er behov for, m.a. gjennom KSSE? Vi venstresosialistar svarar nei på dette og veit at vi har store delar av folket med oss.

Vi meiner at dei nordiske landa har eit spesielt ansvar - og også gode sjansar til å vere brubyggjarar - før ein ny tryggingspolitisk arkitektur blir fastfrosen.

Nordisk forsvars- og tryggingspolitikk i ein større samanheng og ut frå felles interesser burde vore tema for debatten, også med sikte på nedrusting og oppbygging av tiltak mot dei reelle fiendane. Danmark sitt nei til Maastrichtunionen tilsier at dei ikkje blir med i Vestunionen. Det er ikkje sikkert at Sverige og Finland ynskjer medlemskap der heller, om dei skulle bli EF-medlemmer.

Det verkar derfor nokså meininglaust og forhasta når den norske regjeringa har varsla at dei vil søkje om assosiert medlemskap frå 1993. Skal eventuelt Noreg som einaste nordiske land knyte sin militære tryggleik til og eventuelt stille oss bak militære aksjonar i regi av Vestunionen i andre delar av verda, når vi har langt fleire felles interesser med våre naboar, også på det militære området?

KSSE blir tillagt lite vekt i Stoltenberg si tale. Vi venstresosialistar, som har arbeidd for at ein gjennom konferansen for samarbeid og tryggleik i Europa kunne finne fram til alleuropeiske løysingar på dei utfordringane dei store endringane i Aust- og Sentral-Europa stiller oss overfor, er skuffa over det.

Dersom ikkje dei nordiske regjeringane hadde vore så opptekne av å knyte oss til vesteuropeisk maktkonsentrasjon og marknadsliberalisme, kunne Norden hatt stor innverknad på utviklinga av det nye Europa. No let ein dei store og mektigaste legge premissane og godtek ei utvikling som eit mindretal av folket i Norden trur tener deira og resten av folket i Europa sine interesser.

Det største trusselen mot vår tryggleik og miljø nemnde Stoltenberg med eitt ord: "Atomusikkerhet". Det er gjort faktisk ein del for å kartlegge og registrere både svikt og manglar i dei mange farlege kjernekraftverk i våre nærområde, samt dumping- og utslippstrusselen frå både militære og sivile anlegg og fartøy. Det er også sett av ein del pengar og utarbeidd tiltak som kunne betre tryggleiken litt.

Men det trengst aktiv nordisk pådriving for at ein gjennom internasjonalt samarbeid kan løyse dei juridiske, økonomiske, tekniske og også folkerettslege problem som no hindrar at det blir gjort det som må gjerast. Den venstresosialistiske gruppa arbeider for alternativ til kjernekraft, og at kjernekraftverka skal leggast ned. Eit kjernekraftfritt Norden burde vere realistisk å oppnå relativt snart. Vi vil i tida framover legge fram ei rekkje forslag til meir aktiv innsats for å betre tryggleiken, utvikle alternativ med sikte på nedlegging av kjernekraftverka.

Så til slutt: Eg er glad for det som blei sagt om kva Norden kan medverke til for å gjenopprette freden i Jugoslavia, tiltak som den venstresosialistiske gruppa gir si fulle støtte.

Men vi ynskjer også eit større felles ansvar frå dei nordiske land til å gi asyl til dei som no blir utsette for den etniske utrensinga. Når bosniske muslimar blir utsette for dei grove brot på menneskerettane som vi er vitne til, må ikkje grensene vere stengde. Vi meiner at det er illevarslande teikn som for oss minner sterkt om 30-åra, då stadig fleire land for å verne seg sjølve nekta flyktningar fristad. Spora frå fortida skremmer på så mange vis i dagens Europa. Vi venstresosialistar trur ikkje svaret på dei store utfordringane er at Norden går med i ein vesteuropeisk union basert på mest mogleg marknadsliberalisme og minst mogleg folkestyre. Vi ynskjer at alternativa til dette kunne bli tema for denne debatten, men fleirtalet ser ikkje ut til å sjå at desse finst.

Internasjonalt samarbeid og engasjement vil for venstresosialistar seie solidaritet med den tredje verda. Norden burde vere pådrivar for å få meir rettferdig fordeling også i globalt samanheng.

Det er riktig, som Stoltenberg refererte til, at eit betre verdssamfunn ikkje kan skapast berre "ovenfra og ned", gjennom globale avtaler eller vedtak som

ikkje blir følgde opp i praksis. Han refererte til "Ny økonomisk verdensordning" som eksempel på dette.

Men gir integrasjon i EF-unionen der marknadsliberalismen er leiestjerna Norden større eller mindre sjanse for å arbeide for global rettferdig fordeling? Eg trur diverre mindre.

Det er også illevarslande at både Noreg, Sverige og Finland i sin iver etter å marknadstilpasse sin økonomi kuttar drastisk i bistandsmidlane, midlar som skulle gått til dei fattigaste og mest utsette, m.a. flyktningar.

Vi venstresosialistar ynskjer å medverke til at dei nordiske landa framleis kan spele ei leiande rolle for solidaritet med dei fattigaste i u-landa.

Hagen: Hr. president! Også den liberalistiske gruppe hilser velkommen at Nordisk Råd, parlamentarikerforsamlingen, nå kan drøfte utenriks- og sikkerhetspolitikk. Dette er i realiteten en naturlig utvikling som følge av de endrede forhold på den utenriks- og sikkerhetspolitiske scene. Jeg tenker særlig på endringene i Sovjetunionen og i Øst-Europa.

Vi kan slutte oss til mye av det utenriksminister Thorvald Stoltenberg gjorde rede for i sin redegjørelse til Nordisk Råd, men vi vil gjerne understreke enda sterkere arbeidet med frihandel, arbeidet i GATT, særlig i relasjon til den tredje verden. Norden burde virkelig legge ned langt mer krefter for å få omdannet de forskjellige u-landene til å ha markedsøkonomi, til demokratier og mer respekt for menneskerettighetene. Nå har man i årtier drevet med u-hjelp uten at man egentlig har løst noen grunnleggende problemer. Da burde man nå legge langt mer vekt på å få innført markedsøkonomi i u-landene, slik at de kan bli attraktive for investeringer, og slik at de kan få vekst i sin økonomi. Så store bidragsyttere som de nordiske land er, burde man kunne stille krav når det gjelder nettopp hvordan disse landene blir styrt, og ikke som tidligere, hvor man nesten har bidratt til å holde diktatorer ved makten i en årrekke.

Det er også klart at presset innad i GATT må styrkes fordi det vil være helt avgjørende for de små land og for den tredje verden.

Den liberalistiske gruppe støtter utenriksminister Stoltenberg når det gjelder det han sa om Jugoslaviakonflikten, og vi gir vår støtte til Jugoslavia-konferansen i Genève. Det er et av de områder som vel nå er farligst for Europa. De historiske erfaringer fra strid har vist at det kan bre seg.

Derfor er det egentlig litt fantastisk å være vitne til hvordan venstresosialistene i Rådet fullstendig overser den sikkerhetsmessige betydning av EF, av det arbeidet som nå foregår med utvidelse av det europeiske fellesskap. Etter vårt syn er kanskje den sikkerhets- og utenrikspolitiske dimensjon i EF-arbeidet det aller viktigste. Blant annet er det vel bare gjennom et solid og sterkt EF man kan føle sikkerhet når det gjelder Tyskland. Tyskland har vokst frem på nytt som en stormakt, og da er det av avgjørende betydning at samarbeidet innen EF, som er det forpliktende samarbeid, styrkes, slik at man i realiteten kan ha en trygghet og fremtidig sikkerhet.

Vi støtter også det som ble sagt om initiativet når det gjelder Barentsregionen. Vi synes det engasjementet utenriksminister Stoltenberg der legger for dagen, er meget positivt. Vi er imidlertid meget bekymret over utvik-

lingen i Russland. Stoltenberg nevnte motkreftene som nå er kommet stadig sterkere frem. Vi synes at man må vie utviklingen i Russland stor oppmerksomhet i Nordisk Ministerråd og i samarbeidet mellom utenriksministrene. Det begynner å bli slik at man kan stille spørsmålstegn om hvem som i realiteten kontrollerer de militære styrker, om det er enhetlige militære styrker eller om det er en mulighet for at enkelte militære sjefer til slutt velger forskjellige personer og ledere som de ønsker å vise lojalitet overfor. Vi kan ikke avskrive mulighetene for konflikt i Russland også, og det bør være noe som ministrene virkelig tar alvorlig.

Utenriksminister Stoltenberg berørte ikke i sin redegjørelse forsvaret og eventuelt forsvarssamarbeid noe særlig. Jeg synes det vil være naturlig, når situasjonen nå er så drastisk endret, at man også mellom Norge, Sverige og Finland drøfter på hvilke områder innen forsvaret man også kunne samarbeide, selvsagt innenfor rammen av norsk medlemskap i NATO og de øvrige utenfor, men i de områdene burde det være mulig, slik bl.a. øverstebefalshaveren i Sverige mener, som er støttet av den norske forsvarssjef, at de militære også drøfter i hvilken grad man på enkelte områder kan samarbeide. Jeg tenker bl.a. på forsvarsanskaffelser - forsvarsindustrien, det som blir igjen av den, og det blir fremdeles ganske mye når vi ser på utviklingen i Russland - at man også der burde drøfte samarbeid. Det skulle være interessant i Stoltenbergs sluttinnlegg å høre om han også kunne tenke seg at det nordiske samarbeid kan utvides til også å sette forsvaret på dagsordenen der hvor det er praktiske fordeler for særlig disse tre land.

Det siste jeg har lyst til å ta opp, i likhet med flere øvrige talere, er Salman Rushdie-saken, som virkelig setter alvorlige prinsipper på verdensdagsordenen. Det er vanskelig for oss å akseptere og tolerere at det er utstedt en dødsdom og økning av belønninger for de som dreper forfatteren Salman Rushdie fra preste-regimet i Irans side. Det er litt forbausende at det er så liten oppmerksomhet omkring dette forholdet, men når flere her i Nordisk Råd har tatt saken opp, vil jeg også her anmode utenriksminister Stoltenberg om å klargjøre om utenriksministrene i Norden på sitt neste møte vil sette opp Salman Rushdie-saken på sin dagsorden til behandling, for å drøfte eventuelt hvilke konsekvenser for de nordiske lands forhold til Iran dette bør ha. Det bør kunne tas noen sterkere diplomatiske initiativ fra alle de nordiske utenriksministre samtidig, slik at eventuelle negative svar fra Iran ikke kunne rettes mot ett land. Dette ville være et godt initiativ å ta for de nordiske utenriksministre for å vise at nordisk samarbeid nå er utvidet nettopp til utenrikspolitikken, for her dreier det seg om helt avgjørende prinsipper for en fredelig utvikling i verden.

Kirsti Kalle Grøndahl övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Utrikesminister **Väyrynen**: Fru president! Jag tackar min norska kollega Thorvald Stoltenberg för hans omfattande behandling av temat "Norden i Europa".

Själv vill jag kommentera tre frågor som jag anser vara centrala för oss alla och av vitalt intresse för det fortsatta nordiska samarbetet. Jag börjar med det nordiska samarbetet i internationella organisationer, sedan tar jag upp den väst-europeiska integrationen och avslutar med samarbetet i våra närområden.

Det nordiska utrikespolitiska samarbetet började inom Förenta Nationerna och i andra multinationella fora. I FN har detta lett till ett stort antal konkreta resultat. I år har generalsekreteraren framlagt rapporter om FN:s växande roll inom det säkerhetspolitiska området och om organisationens uppgifter på det ekonomiska och sociala området. I dessa grundläggande rapporter återspeglas många nordiska synpunkter och initiativ som behandlas inom FN.

Vårt ansvar och vårt arbete är ingalunda avslutade med detta. Tvärtom, framgången i vår hittillsvarande verksamhet ålägger oss att ännu mera effektivt arbeta för en reform av världsorganisationen så att den skall kunna möta dagens och framtidens utmaningar. Finland har tagit initiativ till koordinering av arbetet i detta syfte. Det är vår avsikt att kartlägga de pågående reformprocesserna, och på basen av dem sträva till en djupgående reform av världsorganisationen, till och med FN-stadgan.

En klarläggning av arbetsfördelningen och samarbetet mellan FN och andra internationella organ såsom i synnerhet Världsbanksgruppen bör göras. Inom FN-arbetet bör grundpelarna vara principerna om omfattande säkerhet, Comprehensive Security, och hållbar utveckling, Sustainable Development.

På den europeiska nivån har det nordiska samarbetet också sedan länge fungerat väl.

Inom KSSE var en av de viktigaste uppgifterna vid uppföljningsmötet i Helsingfors att utforma KSSE:s roll i Europas nya arkitektur. Helsingfordokumentet betonar KSSE:s centrala politiska ställning för stabiliteten i Europa. Den nordiska insatsen i KSSE:s arbete fortsätter under Sveriges kommande ordförandeskap. Samtidigt består behovet av förstärkt samarbete med de andra europeiska och transatlantiska organisationerna. Säkerhet och trygghet uppnås bäst genom samordnad verksamhet.

Fru president! Som utrikesminister Stoltenberg framhöll är nordiskt samarbete inte ett alternativ till samarbetet med de andra delarna av Europa. Frågan kan inte ställas såsom ett "antingen eller", utan det gäller att skapa ett gott samarbete både inom Norden och ett utvidgat samarbete med resten av Europa.

EES-avtalets ikraftträdande är ett gott exempel på integrationens inverkan på relationerna mellan de nordiska länderna. Avtalet öppnar nya möjligheter på ett område - Europa - som vi redan länge har betraktat som hemmamarknad. Med hjälp av detta multilaterala avtal kan vi också undanröja många hinder inom vårt mångåriga interna samarbete. EES-avtalets betydelse kommer väl fram också i statsministrarnas personliga representanters rapport om ny utvärdering av det nordiska samarbetet. En ny fas öppnas för de nordiska länderna nu när tre av oss står inför förhandlingar om medlemskap i EG. Var och en av oss skall förhandla separat, det är naturligt. Samtidigt har vi flera gemensamma intressen. När nordiska EFTA-länder är medlemmar i EG, tillförs Gemenskapen nya områden som är helt annorlunda än i de nuvarande medlemsländerna: glest bebodda, arktiska och subarktiska områden. Därför är det också nyttigt att vi har ett nära samarbete under medlemsförhandlingarna.

Fru president! Finland liksom de andra nordiska länderna ställs idag inför stora krav på bistånd till och samarbete med våra närområden. Det är fråga om samarbete i sådana områden som Östersjö-, Barents- och den arktiska regionen. Finlands handlingsprogram för Central- och Östeuropa är framför allt inriktat på Estland och de andra baltiska länderna samt närområdena i Ryssland, d.v.s. Kolahalvön, Karelen och St. Petersburg-regionen.

I fråga om Kolahalvön anser vi det ytterst viktigt att diskussionerna mellan Norge, Finland och Ryssland fortsätter. Vi hoppas på konkreta och snabba resultat. Dessa måste på bästa möjliga sätt iakttas de miljöaspekter som samtliga parter redan godkänt i andra internationella och bilaterala sammahang. Det är viktigt för oss alla att den ytterst sårbara miljön på Kolahalvön och i Nordkalotten bevaras. Finland, liksom Norge, är redo att fortsätta samtalen speciellt om saneringen av fabrikerna i Pechenganikel, för att få fram en lösning som är både realistisk och acceptabel för alla parter.

Den återvunna självständigheten i de baltiska staterna öppnade nya perspektiv för internationellt samarbete i Östersjöregionen. För att skapa ett gemensamt forum för det snabbt växande politiska, ekonomiska och kulturella samarbetet grundades Östersjörådet i Köpenhamn i mars detta år. Under Finlands ordförandeskap kommer vi aktivt att befrämja detta samarbete.

Det pågår just nu många nya internationella aktiviteter som berör det arktiska området och Nordkalotten.

Den s.k. Rovaniemi-processen, som började 1989, är i full gång och vi förbereder oss för den andra ministerkonferensen i Nuuk nästa år. Norge och Finland ordnade nyligen också ett internationellt möte om möjligheterna för det kommersiella utnyttjandet av nordliga havsrutter.

Thorvald Stoltenberg lanserade i våras ett intressant initiativ som gäller etablering av Barents-regionen som ett samarbetsområde mellan de tre nordligaste fylkena i Norge, Norrbottens län i Sverige, Lapplands län i Finland och områdena Murmansk och Arkangelsk i Ryssland. Finland stöder detta initiativ. Vi anser det viktigt att främja och utvidga det samarbete som redan länge har ägt rum på Nordkalotten.

Östersjörådets struktur passar enligt min mening också som modell för Barents-rådet. När det gäller rådets mandat är det bra att se till, att det inte uppstår dubbelarbete mellan Barents-initiativet och de strävanden som Nordkalottkommittén har företagit.

I detta sammanhang betonar jag att "regionernas Europa" bör organiseras på ett sådant sätt att samtliga delar av Ryssland som gränsar till Norden kan delta. Här tänker jag på den karelska republiken som geografiskt klart hör till Barents-regionen. Fru president! I Nordens utrikespolitiska samarbete bör sådan verksamhet som siktar till upprätthållandet av stabiliteten i våra närområden ha hög prioritet.

Tack, Fru president.

Kaci Kullmann Five: Det føles godt at verden har utviklet seg på en slik måte at vi for første gang kan ha en utenrikspolitisk redegjørelse og debatt i Nordisk Råd. Utenriksminister Stoltenberg la et godt grunnlag for debatten gjennom sitt

innlegg. Det som tidligere var tabu i denne forsamling, ble på mange måter tabu fordi omverdenen var som den var. Det er den ikke lenger. Det er derfor vi i dag kan debattere.

Dette demonstrerer dermed at verden rundt oss faktisk har endret seg, og at disse endringene har betydning for måten vårt nordiske samarbeid kan fungere på. Andres handlinger har gitt oss større spillerom, større muligheter til å agere som vi egentlig gjerne ønsker, i nordisk samspill også når det gjelder den viktige utenriks- og sikkerhetspolitiske dimensjon.

Samtidig har denne utviklingen stilt oss på nye prøver. Den kalde krigen og maktbalansen er borte, men etniske konflikter har gitt oss krig i Europa i 1992, og det hadde vi trodd hørte fortiden til.

I tillegg til krig opplever vi ledighet som øker, økonomisk utrygghet, enorme miljøutfordringer og negativ nasjonalisme. Bildet fra tredveårenes Europa ligner i skremmende grad på det vi i dag ser. Men det er en viktig forskjell: Nå finnes det et forpliktende samarbeid mellom landene i Vest-Europa i EF. Dette har vist seg å være en forskjell av betydning, for i stedet for å hisse til krig hver på sin side, forsøker de store nå å megle. Dette er virkeligheten, selv om det norske Senterpartiet fortsatt ikke vil innrømme det.

Norges erfaring gjennom de senere år er klar:

Samarbeid har gitt oss økt trygghet og økt velstand. Derfor mener jeg vi må gå videre i samarbeid. Ja, samarbeid er bra, men ikke så det binder; vi må bevare handlefriheten, selvråderetten, sier noen, særlig i Norge. Jeg mener virkeligheten er at forpliktende samarbeid må bety innskrenking av egen handlefrihet. Jo mer vekt vi legger på handlefrihet, jo mer velger vi den sterkeste rett som styringsprinsipp i verden, og det vil jeg ikke akseptere. Nettopp for små land som de nordiske er forpliktende samarbeid som også binder de store, viktig. Jeg sover - for å si det enkelt - langt bedre om natten med et europeisk Tyskland enn med et tysk Europa. Store lands selvråderett har altfor ofte i europeisk historie knust de små lands råderett. Bare et forpliktende samarbeid der vi bindes av samme regler og får samme innflytelsesmuligheter, kan endre denne tyngdeløven.

EF er faktisk den eneste internasjonale organisasjonen som gir slike muligheter. Hvis vi da mener at utenriks- og sikkerhetspolitikk i bred forstand er viktig for våre nasjoners sikkerhet, kan vi ikke være tilfreds med EØS-avtalen, for den svarer jo ikke nettopp på disse politiske utfordringene. Da må vi skaffe oss stemmerett, innflytelse i det som er den politiske sfære i det nye Europas hovedsenter, nemlig i EF. Og tenk hvilken økt tyngde det viktige Barentssamarbeidet som Stoltenberg omtalte, kunne få dersom også EFs politiske og økonomiske tyngde kunne legges inn bak dette samarbeidet.

Men Norden er jo et alternativ, sier en del i Norge. Jeg vil svare nei, vi trenger begge. Det er faktisk EF og NATO de gamle østblokklandene nå vender seg til, i håp om økt samarbeid. Norden kan ikke erstatte den tiltrekningskraft som organisasjoner som EF og NATO i dag har.

La meg kaste et lite blikk på hva som faktisk skjer i praksis. Ved en tilfældighet ble det møtekollisjon mellom London-konferansen om eks-Jugoslavia og det nordiske utenriksministermøte. På Svalbard snakket man selvfølgelig også om Jugoslavia-konflikten, men den danske utenriksminister var forståelig nok i

London, og deltok ikke på Svalbard. I London satt nemlig partene i konflikten, sammen med EF og FNs generalsekretær. Danmark var det eneste nordiske land som kunne velge å arbeide med Jugoslavia-konflikten fremfor å prate om den. Det valget forstår jeg meget godt. Norge og flere nordiske land bør skaffe seg den samme valgmulighet, muligheten til å være med der beslutningene faktisk fattes.

Svalbard-eksemplet har jeg ikke valgt for å angripe våre utenriksministre, men fordi avstanden fysisk og i innhold mellom Svalbard og London understreker hvor isolert vi kan bli i Norden dersom vi velger å stå utenfor også i fremtiden.

La meg helt til slutt bare vise til det som er sagt om Rushdie-saken, som også jeg og mitt parti legger meget stor vekt på, og hvor jeg håper vi kan komme frem til et aktivt nordisk samarbeid.

Utrikesminister Margaretha af Ugglas: Fru president, ärade ledamöter! Min norske kollega, utrikesminister Stoltenberg, har lämnat en bred och fyllig utrikespolitisk redogörelse på temat "Norden i Europa". Särskilt fäste jag mig vid det han sade om det förpliktande europeiska samarbetets betydelse. Det är genom ett sådant samarbete som Europa kan bemästra 90-talets svårigheter.

Jag vill för min del göra tre observationer av främst säkerhetspolitisk karaktär.

De nordiska länderna har, som det slås fast i statsministrarnas deklARATION från Bornholm, gemensamma intressen att delta i ett utbyggt utrikespolitiskt, säkerhetspolitiskt och ekonomiskt samarbete i Europa.

Läget i Nordeuropa är visserligen nu rätt stabilt, men de stora omvälvningarna efter Sovjetunionens upplösning har medfört att de nordiska länderna i en framtid kan komma att vara mer utsatta än Centraleuropa. Man kan därför konstatera att det finns ett bestående säkerhetspolitiskt underskott i Norden. Våra fem små stater utgör förvisso en otillräcklig grund för förpliktande försvarspolitisk samverkan.

Den europeiska och transatlantiska bindningen förblir därför en huvudfråga för våra nordiska grannar Norge, Danmark och Island, eftersom den nu utgör grundvalen för deras säkerhetspolitik. Också Sverige önskar en stark fortsatt amerikansk närvaro i Europa. Likaledes har vi följaktligen ett intresse av att delta fullt ut i det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet i Europa. När Sverige, Finland och Norge blir medlemmar av den europeiska unionen kommer de nordiska ländernas utrikes- och säkerhetspolitik att samordnas inom unionens ram.

Den andra observationen jag vill göra är att säkerhetsbegreppet har vidgats, inte minst till följd av utvecklingen i Central- och Östeuropa. Det omfattar nu även ekonomi, miljö, mänskliga rättigheter m m. De militära aspekterna har naturligtvis inte försvunnit ur bilden. Det är därför vi är så angelägna om att de f d sovjetiska trupperna skall dras ut ur Baltikum snabbt, fullständigt och på ett ordnat sätt och som vi noga följer vad som sker med det ryska försvarets dispositioner i nordvästra Ryssland.

De största säkerhetspolitiska riskerna i dag ligger dock inte på det militära planet utan i de etniska och nationella motsättningarna i Östeuropa och i det alltmer kritiska ekonomiska läget. Vi måste också vara medvetna om att den största välståndsklyftan i Europa går längs gränsen mellan Finland och Ryssland. Alla dessa faktorer, liksom den bristande kärnsäkerheten, har redan föranlett ett starkt nordiskt engagemang.

Därmed kommer jag till min tredje huvudpunkt - säkerhet genom samarbete. De stora problemen i Ryssland kan lösas bara genom samfällig insats av det internationella samfundet, särskilt då av EG och USA.

En fortsatt särskild relation mellan Ryssland och USA är önskvärd icke minst ur kärnvapenedrustningens perspektiv. Det är min förhoppning att EG på ett mer samlat och övergripande sätt skall kunna främja Rysslands ekonomiska och politiska omvandling samt att Ryssland skall kunna inlemmas i de europeiska samarbetsstrukturerna. De nordiska länderna måste naturligtvis lämna sitt bidrag till att trygga demokratin och skapa en ekonomiskt bärkraftig utveckling i Östeuropa, men vi kan klara detta endast i samverkan med EG.

Den mest lovande dimensionen för att nordiskt bidrag till en sådan utveckling, förutom vår anslutning till den europeiska unionen, ligger i ett ökat regionalt samarbete, som kommer att berika såväl det traditionella nordiska samarbetet som de europeiska institutionerna. Givetvis kommer också det fördjupade europeiska samarbetet i sin tur att berika Norden.

Östersjösamarbetet har kommit att skjuta fart ordentligt med de baltiska staternas frigörelseprocess. Vi har nu en rad olika fora och program i vilka vi kan samarbeta med våra grannar på andra sidan Östersjön: Östersjörådet, det baltiska investeringsprogrammet, Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa, Nordiska investeringsbanken m m. Medan de sistnämnda är inriktade på att främja den ekonomiska utvecklingen, har Östersjörådet en mer övergripande politisk karaktär, och vi hoppas det skall kunna spela en roll som, för att använda ett engelskt uttryck, "Clearing-House" och idégivare för olika former av samarbete.

En annan region i vårt närområde som nu blir allt viktigare är Storkalotten eller Barentsområdet. Enligt vår uppfattning blir ett samarbete där mest givande om det kan ha tyngdpunkten i kontakter mellan berörda städer, län och regioner. Icke desto mindre finns det också ett klart utrikes- och säkerhetspolitiskt intresse av att i viss mån göra det subregionala samarbetet till en del av berörda staters, dvs regeringars utrikespolitik. Om vi lyckas skapa ett ömsesidigt givande och varaktigt samarbete över Storkalotten, bidrar vi också till fortsatt stabilitet i vårt norra närområde. Förutsättningarna är goda genom att det rör sig om Europas mest resursrika region. Å andra sidan är utmaningarna på Kolahalvön enorma: en miljöförstöring nästan utan motsvarighet på andra håll i Europa och en oerhörd stark militär dominans, som förhoppningsvis kan brytas genom övergång till ett mer civilt samhälle. De resurser som krävs härför och för att förbättra miljön finns inte inom regionen.

Det är därför nödvändigt att sätta in detta samarbete i ett vidare sammanhang och att dra in också EG, att skapa en länk till det övriga Europa.

Denna länk bör gå inte bara till EG utan även till ESK. ESK kan ha en förtroende- och säkerhetsskapande roll t ex mellan Ryssland och Baltikum. Sverige

har tagit initiativ till en långvarig närvaro av ESK-observatörer i nordöstra Estland. Vi har också haft informella diskussioner med andra nordiska och västliga ESK-stater om hur man lämpligast skall kunna bidra till att underlätta det ryska trupputåget ur Baltikum och lösa problem med den ryskspråkiga befolkningen där. Ett svenskt initiativ nyligen var att inbjuda rysktalande kommunpolitiker från nordöstra Estland.

Än större utmaningar kommer ESK att möta i Öst- och Centraleuropa och i synnerhet i OSS-länderna. Den jugoslaviska tragedin får inte upprepas. Här kommer de nordiska ländernas erfarenhet av fredsbevarande operationer att vara till nytta. Denna erfarenhet är också av stort värde när vi nu närmar oss EG och dess utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete. Samtidigt är vi alla medvetna om att fredsbevarande operationer inte är tillfyllest. Allt viktigare för ESK blir att förebygga, hejda och lösa lokala konflikter, ofta i samverkan med andra organisationer i Europa och med FN. Även härvidlag är jag övertygad om att de nordiska länderna kan spela en betydelsefull och positiv roll, även om våra resurser naturligtvis inte är obegränsade. Ett särskilt stort ansvar kommer det närmaste året att falla på Sverige i och med att vi tar över ESK-ordförandeskapet. Vi hoppas våra nordiska vänner stöder oss i strävan att stärka ESK:s institutioner.

Jag har i dag, fru president, uppehållit mig vid det regionala perspektivet och det nordiska samarbetet i Europa. Detta betyder naturligtvis inte att de nordiska ländernas samverkan globalt och i FN-sammanhang är mindre viktig. Den kommer att fortsätta och anpassas till nya globala utmaningar.

Substantionella bidrag till en lösning av globala problem kommer Norden också att ge inom ramen för ett förpliktande samarbete i Norden.

Tuomioja: Fru president! Utrikesminister Margaretha af Ugglas sade bl.a. att Sverige önskar en fortsatt amerikansk närvaro i Europa och talade samtidigt om ett totalt tillbakadragande av de ryska trupperna i Baltikum. Utan att debattera saken mera ingående vill jag ställa frågan om man inte borde söka efter en mera konsekvent och balanserad slutsats beträffande bemötande av stormakternas säkerhetspolitiska intressen.

Fru president! Regeringarna i Sverige och Finland har förkunnat sin beredskap att acceptera inte enbart den nuvarande gemenskapslagstiftningen i sin helhet samt EG:s nuvarande institutioner, utan också Maastrichtavtalet om Europaunionen och målsättningar för dess kommande utveckling.

Detta kan förstås såsom en realistisk bedömning av förutsättningarna för att överhuvudtaget sätta i gång med medlemskapsförhandlingarna.

Ändå finns det element av överdriven undfallenhet i detta. Man borde ju kunna vänta sig av de nordiska ledarna att de skulle våga säga rakt ut att ett ovillkorligt accepterande av Europaunionens framtida utvecklingsmål är ett orimligt krav så länge dessa är i högsta grad öppna frågor, om vilka det finns mycket olika uppfattningar också bland de nuvarande EG-medlemmarna.

De nordiska regeringarna har gett dessa försäkringar utan någon grundlig analys eller kritisk diskussion om Maastrichtavtalets positiva och negativa påverkningar för den framtida utvecklingen i Norden. Behovet av detta är särskilt nödvändigt vad säkerhetspolitiken och valutaunionen beträffar. Utan en öppen

debatt blir det omöjligt att vinna understöd för EG-medlemskap i de kommande folkomröstningarna.

Före Danmarks folkomröstning i juni strömmade nordiska politiker till Danmark för att solidarisera sig med folketingsmajoritetens rekommendation av Maastrichtavtalets godkännande. Man kan ifrågasätta klokheden av denna inblandning. Med det som bakgrund är det ännu mera förvånansvärt att så få nordiska politiker i dagens situation har uttalat sin solidaritet med den breda upplösningen om förändringar till Maastricht-avtalet som anses nödvändiga för ett danskt acceptering av unionen.

Även om de nordiska regeringarna inte kan ta ställning till en, än så länge, inre EG-angelägenhet borde detta inte hindra oss andra att i klartext uttrycka vårt understöd för de danska strävandena, eftersom det ligger i de övriga nordiska ländernas intresse.

De danska väljarnas oerhört värdefulla tjänst för hela Europa kan dock gå förlorad. Även om Maastrichts kejsare är utan kläder, såsom det lilla Danmark har utropat, så fortsätter kejsaren sin promenad bara kommissionens skräddare förändrar sin skildring av tygets färg och modell!

Kommissionens och unionsivrarnas reträtt inför Maastricht-kritiken är endast av taktisk art. Delors & consortes nöjer sig för tillfället med en lägre profil och vackra ord om demokrati, öppenhet och närhet. Det hör till EG:s underligheter, att Maastrichtavtalet kan säljas till de olika folken i Europa med diametralt motsatta argument. Avtalet är dock jämförbart med en konstitution, och då kan man misstänka att en överdriven taktisk smidighet i argumentationen snarare är ägnad att ytterligare förvirra läget än att klargöra det.

Mot denna bakgrund undrar man också hur hållbar den danska tanken att tillgodose sina intressen med s.k. bindande tilläggsprotokoll i själva verket är, så länge det av andra EG-länderna godkända avtalet inte förändras.

Därtill förefaller det såsom den aktuella förtjusningen i subsidiaritet operativt skulle betyda att all aktivitet i social- och miljöfrågor skall läggas på is. Detta är en ideologisk prioritering då det samtidigt inte finns intentioner att mildra på marknadsfriheternas övervakning och valutaunionens förverkligande.

Jag står fortfarande bakom Finlands medlemsansökan. Att isolera sig är inget alternativ. Just därför fruktar jag, att de nordiska regeringarna gör den nordiska Europapolitiken en björntjänst med sin alltför undfallande och okritiska attityd inför EG-förhandlingarna och Maastrichtavtalet.

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen: Fru præsident! Ærede råds-medlemmer! Som alle andre glæder jeg mig over at kunne deltage i denne spændende udenrigspolitiske debat i Nordisk Råd på grundlag af udenrigsminister Thorvald Stoltenbergs fremragende og fremsynede redegørelse af i mandags. Debatten i dag er udtryk for, at man omsider har erkendt i Norden en øget fælles interesse i et større udenrigspolitisk og sågar sikkerhedspolitisk samarbejde.

Men skal jeg dryppe lidt malurt i det glædesbæger, som mange nipper af i den anledning, skal det være, at det er jo ikke vores egen fortjeneste, at vi nu er kommet lidt bort fra den situation, hvor vi i nordisk sammenhæng havde så van-

skeliggt ved at tale ligeud om tingene, når det drejede sig om forholdet til verden omkring os. Det er jo ikke os selv, der er blevet klogere eller modigere, det er andre, der har skubbet til udviklingen.

Det er ikke i vores del af verden, snævert set, at alt har ændret sig fundamentalt i de sidste par år. Indenrigspolitisk ligner de nordiske lande - og for den sags skyld de fleste vesteuropæiske lande - nærmest sig selv: De samme indenrigspolitiske diskussioner og afvejninger, de samme partier, de samme interessegrupper. Og hånden på hjertet - måske forfaldt vi til tider ligefrem til tilfredshed med de snævre, men trygge rammer, som den kolde krig satte for vores udenrigspolitiske ageren. Vi var jo trods alt alle sammen endt på den rigtige side af jerntæppet, og vi nød godt af den velfærd, der fandtes her.

Noget tilsvarende kan siges om Vesteuropas økonomiske og politiske integration, der i 35 år har fuldt en fast, om end ikke problemfri vej. EFTA har spillet en vigtig rolle, men det er dog De Europæiske Fællesskaber, som har været den drivende kraft og det centrale tiltrækningspunkt. Men også den vesteuropæiske integration kunne såmænd have fortsat uforstyrret videre ad samme vej, i adstadigt tempo og uden de store ændringer eller store armsving.

Men pludselig har hele verden omkring os ændret sig. Det kommunistiske imperium brød sammen på ingen tid, nye demokratier dukkede op i Østeuropa, fjendebilleder blev erstattet af teknisk og humanitær bistand, militær rivalisering af teknisk og økonomisk samarbejde. Og ikke kun i Østeuropa har den kolde krigs ophør medført en epokegørende international udvikling: Krigen mod Irak forandrede billedet i Mellemøsten drastisk og gav stødet til et mere aktivt FN; fredskonferencen mellem Israel og de arabiske stater kan bringe bevægelse i et konfliktmønster, som for blot få år siden forekom os at være uforanderligt; der er en afgørende ny udvikling på vej i Asien og Afrika; og ikke uvigtigt - de amerikanske borgere har netop valgt en ny præsident, der muligvis indvarsler en omlægning af prioriteterne i amerikansk udenrigspolitik.

Udviklingen har altovervejende været positiv, det vil ingen benægte. Men alt er ikke idel lykke: En modbydelig krig raser fortsat på Balkan; nationalitetskonflikter truer snart sagt overalt, hvor de ikke allerede er brudt ud i lys lue; og de tidligere kommunistiske lande er tynget af næsten uoverstigelige økonomiske problemer. Det er bagsiden af frihedens medalje, vi oplever, for selvråderet kan være et tveægget sværd, hvis den ikke bruges med vidsyn, og hvis man viger tilbage fra effektive internationale styringsmekanismer. Det fremgik jo også klart af udenrigsminister Stoltenbergs indlæg forleden dag.

Som sagt er det Vesteuropas omgivelser og egentlig ikke Vesteuropa selv, der har ændret sig, men alle vender nu blikket mod Vesteuropa i håb om europæisk støtte, engagement og lederskab. Verdens lande horisonten rundt forventer, at Europa nu påtager sig det ansvar og udnytter de muligheder, det har fået som følge af den kolde krigs ophør. Fra Østeuropa over Mellemøsten og Afrika til Washington ønsker man nu mere end nogen sinde en skarpere europæisk profil.

Vi - europæerne - bør ikke spille os denne chance af hænde, og vi kan det i øvrigt heller ikke. Europæisk integration og samarbejde vil på stort set alle områder blive stadig stærkere i de kommende år. Hvis ikke de indre kræfter sikrer det, vil det ske som følge af forventningerne fra verden omkring os. Vi vil blive

involveret. Men vi må også arbeide aktivt for det interne fodslag, der er forudsætningen for, at et internationalt europæisk engagement kan blive effektivt og vellykket.

Norden bør ikke stille sig op på sidelinien i en tid, hvor Europa på ny er i støbeskeen. Hvis vi ikke passer på, vil en række centraleuropæiske lande overhale os indenom, og så kan Norden risikere at ende som et politisk og økonomisk marginalområde i forhold til en rivende udvikling syd for vore grænser, altså som en ny europæisk blindtarm. De sidste år har lært os, at udviklingen kan gå betydelig hurtigere, end vi normalt tænker os, og de produktive, velhavende og traditionsrige demokratier i Norden bør ikke holde sig for gode til at tage del i udviklingen eller lade for lang tid gå med interne overvejelser.

Det er derfor med stor glæde, at vi i Danmark ser de øvrige nordiske landes hastige skridt i retning af et stadig tættere forhold til EF i disse år. Nordens plads skal ikke alene være i Europa, men i Europas centrum, og det er vores opgave at placere Norden dér.

Det nordiske samarbejde er ikke et alternativ til det europæiske samarbejde. Hvad enten det drejer sig om vi 5 millioner danskere eller de 23 millioner indbyggere i hele Norden, kan vi ikke leve som en afsondret enhed, isoleret i forhold til de 350 millioner i det store EF-marked. Det nordiske samarbejde er en stadig mere integreret del af det europæiske samarbejde.

De øvrige EF-lande har længe delt ønsket om den tættest mulige tilknytning af de nordiske lande. Det ses af det intense samarbejde mellem EF- og EFTA-landene i de senere år, og med EØS-aftalen, der træder i kraft den 1. januar 1993, er der indgået en aftale af historisk og vidtrækkende betydning for Europa. Den inddrager de nordiske lande i et hidtil uset nært samarbejde med EF, og samarbejdsområder, der før var naturlige i nordisk sammenhæng, bringes nu ind i en bredere europæisk ramme. Hertil kommer, at samtlige nordiske lande - med Island som undtagelse - nu indretter sig på et fulgyldigt medlemskab af EF, og EØS-aftalen vil allerede formindske problemerne ved ansøgerlandenes optagelse.

Danmark vil gøre alt for at fremskynde behandlingen af de nordiske medlemsansøgninger og lette vore broderlandes optagelse. Det er nemlig også i vores egen interesse, at det nordiske element i EF bliver styrket hurtigst muligt.

Danmark kan snart fejre 20-års jubilæum som medlem af EF, og andre nordiske lande står nu på tærsklen til EF. Og det er vel at mærke ikke det EF, Danmark blev medlem af i 1973. De nye ansøgerlande siger nu ja til det vidtrækkende samarbejde, man er blevet enig om, og det er ikke blot et økonomisk samarbejde. Det er et helt Europa, vi skal være med til at skabe.

Men når Norden er blevet sikkert placeret i Europas centrum, bør vi ikke stille os tilfredse med det. Det vil være et nordisk synspunkt fortsat at bevare et åbent Europa - åbent ikke blot over for den østlige del af kontinentet, men også åbent over for den øvrige verden og Fællesskabets borgere, som der jo er tradition for i nordisk forvaltning og politik.

Som jeg sagde før, kan valget af en ny præsident i USA indvarsle en debat om det transatlantiske forhold. Det betyder næppe, at USA vil nedprioritere de transatlantiske relationer - på nogle områder måske snarere tværtimod - men det transatlantiske forhold står sandsynligvis over for en justering. Intensiteten i det

amerikanske militære engagement i Europa vil måske blive mindsket på længere sigt, hvorimod intensiteten i det økonomiske og handelspolitiske formentlig vil øges.

Også her må vort kodeord være "Det åbne Europa". Tre af de nordiske lande har klare atlantiske interesser og ønsker ikke at nedprioritere det transatlantiske forsvarspolitiske samarbejde. Handelspolitisk har de nordiske lande i internationale forsamlinger altid kæmpet for den frie konkurrence, og det vil vi fortsat gøre, også i transatlantisk sammenhæng.

Fru præsident! De nordiske lande har traditionelt stået for internationalt engagement gennem handelsliberalisering, gennem en styrkelse af FN, gennem mærkbare bidrag til udviklingen i den tredje verden, og med Norden i Europas midte vil dette også blive europæisk politik. Tak, fru præsident!

Industri- og handelsminister **Jón Sigurðsson**: Fru president! Den fastlåsning som kännetecknade förhållandet mellan öst och väst under det kalla kriget samt de olika säkerhetspolitiska lösningar som de nordiska länderna har valt gjorde bl.a. det nordiska samarbetet till största delen inåtriktat. Den politiska omvälvning som ägt rum i världen de senaste åren gör att nordiskt samarbete måste i allt större utsträckning bli utåtriktat för att anpassa sig till nya krav. Det gäller i synnerhet den osäkerhet som utmärker läget i Östeuropa å ena sidan och integrationsprocessen i väst å den andra.

Det är tydligt att det ekonomiska läget i de nyss självständiga staterna i Östeuropa, däribland Ryssland, spelar en avgörande roll för huruvida demokrati kommer att få rotfäste. Om det misslyckas finns risk för att såväl stabiliteten som freden undermineras med allvarliga konsekvenser för länderna omkring, inte minst i norr. Norden har således stora intressen att bevaka i försöken att demokratisera dessa länders statsskick och i att öka handeln med dem på marknadsekonomisk basis.

Den tredje konferensen om stöd till de nyss självständiga staterna hölls nyligen i Tokyo. De tre konferenserna i Washington, Lissabon och Tokyo har gjort omvärlden uppmärksam på de problem som finns i det tidigare Sovjetunionens republiker samt drivit fram ekonomiskt bistånd och dess samordning. De nordiska länderna har deltagit i biståndet på olika sätt och bör fortsätta med detta.

De baltiska ländernas sak har under senare år intagit en viktig plats i de nordiska ländernas samråd. Vi vill alla stötta dessa våra grannar så mycket vi kan, ty förbindelserna mellan Norden och Baltikum är av gammalt datum. Vi bör bl.a. arbeta intensivt för att ryssarna drar bort sin militär från Baltikum såsom de är förpliktade till.

Genom tillkomsten av Östersjörådet kommer fyra av de nordiska länderna att utveckla ett närmare samarbete med länderna runt Östersjön. Island är intresserat av att anslutas till detta samarbete och vi tar tacksamt emot övriga Nordens stöd för att åstadkomma detta.

Den upplösning som råder i Östeuropa står i bjärt kontrast till den integration som äger rum i väst. Integrationsprocessen kräver självklart en grundläggande omläggning av det nordiska samarbetet. Som exempel kan nämnas att på utrikes-

handelsministrarnas möte i Köpenhamn i början av denna månad rådde enighet om att nordiskt samarbete på handelsområdet helt kommer att överföras till samarbetet inom EES.

Men trots att forumet flyttas anser jag inte att behovet av ett fortsatt nära nordiskt samråd minskar. Nordiskt samarbete kan hjälpa oss att föra fram gemensamma nordiska synpunkter, som vi redan gör med goda resultat inom andra internationella organ.

Fru president! Det framhålls ofta att EES är en temporär lösning för EFTA-länderna på deras väg in i EG, och det är klart att regeringarna i många EFTA-länder uppfattar EES-samarbetet så. Men kanske blir EES mera varaktigt än så? Vi har de senaste månaderna sett EG knaka i fogarna på grund av valutakriser och oenighet om Maastricht-fördragets framtid. EG:s hela historia visar oss att EG:s framgång - vare sig det gällt fördjupat samarbete eller utvidgning - vid varje tidpunkt är beroende av såväl yttre förhållanden som det politiska stämningläget. Även om tre nordiska länder nu söker medlemskap i EG är medlemskapet inte ett faktum. En sak är säker - EG blir vid sekelskiftet inte det samma som EG i dag.

Liksom övriga Norden bygger vi islänningar vår utkomst till stor del på utrikeshandel. Vi är därför angelägna om att GATT-förhandlingarna avslutas fortast möjligt och att det hotande handelskriget mellan USA och EG avvärjs. Vi kommer att söka nya vägar för att säkra våra handelsintressen i Nordamerika och Asien. Regeringen har således nyligen beslutat att särskilt undersöka möjligheterna för ett frihandelsavtal med de nordamerikanska staterna.

Fru president! Det är här på sin plats att säga några ord om vikten av NATO-samarbetet.

Den politiska och militära omställning som följde kommunismens kollaps och Sovjetunionens upplösning har bl.a. medfört att Västeuropas stater måste göra en ny bedömning av den egna säkerheten och samtidigt revidera Europas säkerhet i dess helhet. De flesta av dessa stater har samarbetat inom NATO i drygt fyra årtionden, och det tycks uppenbart att något annat realistiskt samsarbetsalternativ i säkerhets- och försvarsfrågor inte kommer att finnas i överskådlig framtid. Å andra sidan kommer samarbetet säkerligen att genomgå en omstrukturering som kommer att leda till att NATO:s europeiska medlemsstater i allt större grad får ansvara för den egna säkerheten. Därför är det nödvändigt att stärka NATO:s Europapapelare ännu mer.

För detta ändamål är förstärkning av Västeuropaunionen av vikt, men det är också viktigt att NATO:s samtliga europeiska medlemsstater deltar. Därför är det glädjande att förhandlingar pågår om att Island, Norge och Turkiet associeras till Västeuropaunionen. Däremot måste betonas att detta inte får ske på NATO:s eller NATO-samarbetets bekostnad. Förstärkningen av VEU har inte som syfte att isolera de nordamerikanska NATO-medlemmarna att försvaga deras förpliktelser mot medlemsstaterna eller att överta NATO:s roll. Det är utifrån dessa förutsättningar som Islands regering deltar i förhandlingarna om associering till VEU; som en atlantisk länk mellan de nordamerikanska och västeuropeiska demokratierna.

Ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete kan inte avskiljas från säkerhetsfrågor i övrigt. Vi måste alla komma ihåg att den stabilitet och fred som härskat

i Västeuropa sedan krigsslutet - och som saknar motstycke i Europas kända historia - har sin grund i USA:s förpliktelser gentemot sina västeuropeiska allierade samt dess militära närvaro på östsidan av Atlanten.

Efter det kalla krigets slut har USA betydande ekonomiska problem att bekämpa, och kostnadskrävande förpliktelser mot andra länder kommer troligen att skäras ned. Detta är en naturlig anpassning och mycket förklarlig mot bakgrund av de uppgifter som väntar på hemmaplan, men det får inte betyda återgång till isolationism. USA:s ekonomiska hälsa är av allra största vikt för världsekonomin. Europas ord och handling kan påverka den politiska diskussionen i USA, som de närmaste åren blir bestämmande för NATO-samarbetets fortsättning. Det gäller inte minst nu när en ny administration skall ta över. Bill Clintons första uttalanden efter presidentvalet i USA väcker goda förhoppningar om det atlantiska samarbetets framtid.

Fru president! Världen har krympt. Ingen stat kan numera undvika eller ställa sig likgiltig inför katastrofer, om än de inträffar i avlägsna delar av världen. Allt tyder på att fruktansvärd nödsituation snart kommer att uppstå bland flyktingarna i det tidigare Jugoslavien vid vinterns inbrott. Förutom att söka en politisk lösning av krisen i Bosnien-Hercegovina är det viktigt att betänka hur man kan öka det humanitära biståndet till krigets offer. Detsamma gäller för behovet av bistånd till Somalia, där vart fjärde barn redan dött av svält. Jag vill dock påpeka att de nordiska länderna faktiskt redan lämnat frikostiga bidrag - men behovet är stort.

På kort tid har läget i världen ändrats i så måtto att nya och tidigare okända möjligheter öppnats för samarbete inom utveckling och i miljöfrågor. FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro i somras innebär en historisk vändpunkt på detta område. I konferensens slutdokument läggs stor vikt vid regionalt samarbete i miljöfrågor. Det är ingen tvekan om att det nära samarbete som förekommer inom Norden på olika områden kommer att göra det möjligt att uppnå goda resultat på miljöområdet. I detta sammanhang vill jag nämna att vi i Island välkomnar Norges utrikesminister Thorvald Stoltenbergs inbjudan av de nordiska länderna och Ryssland till en konferens i januari nästa år för att dryfta situationen i Barents hav, som av självklara skäl berör alla de folk i norr som bygger sin utkomst på havet.

Fru president! Några ord om det nordiska samarbetet i allmänhet. Rapporten från statsministrarnas arbetsgrupp om revision av det nordiska samarbetet är i många stycken mycket intressant. Idén att låta statsministrarna bli mera aktiva i nordiskt samarbete är positiv, eftersom den kan leda till att samarbetet får en större politisk vikt. Det är å andra sidan all anledning till att erinra om fackministrarnas viktiga roll. Det gäller inte minst utrikes- och utrikeshandelsministrarna, eftersom många av de förändringar som föranlett revisionen faller under deras verksamhetsområde. Men aktiv ledning får inte betyda inskränkt demokratiskt inflytande. Jag anser att alla förutsättningar finns för att parlamentariker tar besluten i större utsträckning på Nordiska rådets sessioner bl.a. i budgetfrågor.

Vid den förestående omläggningen av det nordiska samarbetet får man inte förbise de självstyrande områdenas intressen. Det är viktigt att utforma det framtida nordiska samarbetet på så sätt att Åland, Färöarna och Grönland även i fortsättningen ser en fördel i att delta.

Nordiskt samarbete har från början varit en av hörnstenarna i de nordiska ländernas utrikespolitik. Det kan dock inte förnekas att de senaste åren har stagnation kännetecknat samarbetet på vissa områden. Var än vi kommer ifrån vet vi alla att vi lever i en tid av ekonomisk recession. Därmed följer påfrestande nedskärningar samt omvärdering av offentliga finanser och välfärdssystemets roll och uppbyggnad. Detta gäller lika för alla de nordiska länderna. För att lösa dessa problem är det viktigt att Norden agerar gemensamt inom OECD och Internationella valutafonden och inom EES för en samordnad ekonomisk politik för att åter få i gång ekonomisk tillväxt i världsekonomin och förbättrat sysselsättningsläge.

Fru president! Grundbegrepp i vår världsbild har försvunnit; nya problem har dykt upp. Nya tider kräver nya lösningar. Nu får vi utveckla nordiskt samarbete för nya tider.

Geir H. Haarde övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Salmén: Fru president! Åland har inte enligt gällande självstyrelselag rätt att bedriva utrikespolitik. Men tack vare vårt medlemskap i Nordiska rådet har vi på ett internationellt plan givits långt gående möjligheter att samarbeta med våra nordiska grannar på för både oss och alla i Norden viktiga områden såsom kultur, näringsliv, kommunikationer, miljö och utbildning.

På samma okonstlade sätt som vi fått en plats inom det nordiska och därigenom internationella samarbetet ser vi möjlighet till medverkan på det europeiska planet. Vi har nu till behandling i Ålands landsting EES-avtalet och detta avtal kommer med all säkerhet att godkännas. Vi har nämligen - genom målinriktade förhandlingar - fått speciella undantag enligt EES-avtalet. Vi får speciella regler för rätten att förvärva jord och rätten att driva näring och detta gör att vi kan godkänna avtalet.

Vi är ändå medvetna om vår litenhet och våra begränsade resurser och därför ser vi fram mot väl fungerande nordiskt samarbete och en stabil nordisk plattform i ett förhållande till övriga Europa. För oss är detta av stor vikt för att framgångsrikt kunna delta på den europeiska arenan. Därför, herr president, är Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet av stor betydelse för Åland och denna betydelse kommer att öka i takt med den europeiska integrationen.

Samtidigt som vi nu ser fram emot EES-avtalet får vi en ny självstyrelselag som ger oss nya möjligheter att självständigt besluta om våra angelägenheter.

Vi har alltså nu med några få undantag kunnat förena självstyrelsesystemet och dess nationalitetsskydd med EES-avtalets krav på harmonisering och icke-diskriminering. Däremot är det med oro och ovisshet om utgången som vi nu diskuterar vårt framtida förhållande till de europeiska gemenskaperna. Finland som också skall förhandla för Åland, har en svår uppgift framför sig och vi kommer med spänning att delta i arbetet.

Grunden för Ålands självstyrelse är att trygga Ålands och ålänningarnas sårbarheten men det har också varit viktigt att förnya och utveckla självstyrelselagen som alltså reglerar förhållandet mellan republiken Finland och Åland. Ett

exempel på utveckling är frågan om egen åländsk beskattningsrätt som är aktualiserad. Detta är viktigt för att trygga den åländska samhällsekonomin och det åländska näringslivet. Det kan vara så att EG:s övergripande mål och rättesnöre, är oförenliga med våra önskemål. I en sådan konfliktsituation är det troligt att Åland prioriterar de åländska särintressena framom ett medlemskap i EG. Ett är klart. Åland kan stå utanför även om Finland är medlem. Det kan då bli aktuellt med säravtal i likhet med andra självstyrda ösamhällen.

Men, herr president, oberoende av formen för Ålands förhållande till det övriga framtida Europa är vi medvetna om att vi har behov av delaktighet och närhet på något sätt. Därför stöder vi ett tryggt och stabilt nordiskt **samarbetsorgan** för att via det driva våra intressen.

Ålands internationella medverkan utanför det nordiska samarbetet har bestått i att framhålla och försvara Ålands genom internationella avtal förankrade autonomi, demilitarisering och neutralisering.

I en tid av avspänning har dock höga militärer i Finland och Sverige efterlyst en omtolkning av vår demilitariserade ställning men den politiska ledningen i bägge länder har klart motsatt sig en sådan åtgärd.

Som motiv för omtolkning har militärstrategerna angett Ålands utsatta läge som en följd av de förskjutningar som ägt rum på den militära kartan. Vi har avfärdat detta med att i ett läge med utsatthet så bör man förstärka och betona Ålands demilitariserade och neutraliserade status. Denna status är unik och jag hoppas att det finns ett aktivt nordiskt intresse för att stöda vår autonomi och demilitarisering. Ett sådant intresse skulle befästa vår ställning i Östersjön som ett verkligt fredligt område och mana till efterföljd.

Vad i övrigt gäller Östersjön och samarbetet kring att förbättra dess miljö i alla avseenden är vi glada över den prioritering som det givits uttryck för i Norden. En del utspel ställer vi oss dock litet frågande till. Vi har inom Nordiska rådet arbetat direkt och genom olika kontakter utanför Norden för att sanera Östersjöns miljö och då blir man fundersam när man vill få igång nya organisationer som skall arbeta med samma sak. Låt oss både vad gäller Östersjön och Nordkalottområdet hålla oss till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Miljöministrarna har långtgående planer för båda områdena och då torde det vara bäst att låta dem fortsätta med det arbetet utan att blanda bort korten genom att få igång någon form av parallellorganisation. På så vis kan vi få största nytta av våra samlade begränsade resurser.

Utrikeshandelsminister **Salolainen**: Herr ordförande! Kära nordiska vänner! Vi vet att situationen inom EG har blivit mer komplicerad. Först och främst vet vi att ratificeringen av Maastrichtfördraget efter Danmarkproblematiken kommer att ta längre tid än väntat. Från Finlands sida måste vi betona att vi hoppas att detta inte leder till svårigheter att börja förhandlingarna om medlemskap. Vi vill börja förhandlingarna så snart som möjligt. Om det inte är möjligt att börja officiellt före ratificeringen, hoppas vi att vi kan börja inofficiellt förberedande diskussioner för att spara tid. Här har Danmark som EG:s nästa ordförandeland en mycket viktig roll.

Under förhandlingarna är det ytterst viktigt att hålla nära nordiska kontakter, kanske mer än någonsin inom handelspolitiken, för nu kommer vi att förhandla parallellt och inte speaking with one voice, som i EES-övningen. Det är alldeles säkert att de nordiska länderna kommer att utgöra en mycket stark lobby inom EG.

Politiskt är det ytterst viktigt att vi kan vara inne i EG före den konferens som kommer att bestämma den politiska unionens framtid år 1996. Då kunde vi delta i utformningen av Europas säkerhetspolitik och säkerhetspolitiska arkitektur inne i EG.

Jag vill också säga ett par ord om EES-avtalet. Det är inte alldeles klart att avtalet kan träda i kraft som planerat i början av 1993. Vi vet inte hur Schweiz kommer att rösta i folkomröstningen i december, men det finns också problem av teknisk karaktär i Hollands och Belgiens parlament som kan betyda att de inte kan ratificera EES-avtalet före årets slut. Jag hoppas ändå att dessa problem kan lösas.

Genom EES-avtalet blir de nordiska länderna en del av den europeiska gemensamma marknaden, och målet att skapa en nordisk hemmamarknad förverkligas inom en europeisk ram. EES-avtalet innebär, oberoende av avtalets artikel 121, som i och för sig möjliggör fortsatt nordiskt samarbete, att även de formella möjligheterna till separata nordiska lösningar praktiskt taget försvinner inom det handelspolitiska området. Det vi nu behöver är ett pragmatiskt och behovsstyrt samarbete, ingen tungrodd byråkrati utan ett flexibelt system för att, ofta med kort varsel, finna ut om det föreligger ett gemensamt nordiskt intresse i de frågor som just då står på den europeiska dagordningen. Då vi funnit att det föreligger ett gemensamt nordiskt intresse, det tror jag att det ofta gör, har de nordiska länderna goda möjligheter att påverka beslutens innehåll och utformning genom att verka i samma riktning i förberedelseskedet och i beslutsprocessen på europeisk plan. Detta gäller såväl EES som EG. Tack, herr president!

Hjörleifur Guttormsson: Hr. præsident! I sin indledende tale var udenrigsminister Stoltenberg inde på Norden i Europa som hovedtema og på sit ønske om at bringe alle nordiske lande ind i EF-unionen. Det var en snæver synsvinkel, hans tale var præget af.

Jeg vil her kort gå ind på miljø som et stadig vigtigere tema i udenrigspolitikken og de store udfordringer, som vi står over for på en klode, som er i en stadig mere akut tilstand på grund af menneskeligt frembragte trusler mod miljøet.

Kernekræften til krigsformål og som energikilde er en af de store overhængende trusler. Til trods for at truslen fra en termonuklear krig er noget fjernere nu end for kort tid siden, tigger kernekraftens tidsbombe overalt omkring os. Våbenlagrene er der stadig væk, og de våbenlagre, som skal skrottes efter internationale aftaler, lader sig ikke fjerne som radioaktivt materiale. Kernekraftværker i Øst er en overhængende trussel for Norden og store dele af verden, men lad os heller ikke glemme kernekraftværker inden for Nordens grænser, midt i tæt befolkede områder.

Kernekraft som løsning på verdens energiproblemer er helt uforsvarlig, og vi bevæger os hurtigt i en forkert retning. Det er en glædelig undtagelse under fremmarchen af kernekraftprofeter i mange lande at høre den nyhed fra den finske Riksdag, at et flertal for få dage siden har sagt stop for videre udvikling af kernekraft.

I denne uge startede en fragter ved navn "Atasuki Maru" fra havnen i Cherbourg i Frankrig. På vej ud i Atlanten og videre i retning mod Japan har den 1,7 tons af en dødsensfarlig last om bord i form af plutonium fra franske atomreaktorer. Dette materiale skal nu bringes ad søvejen til Japan, hvor man længe har haft planer om udvikling af såkaldte fast breeder-reaktorer. For nogle år siden var det planlagt at bringe det samme plutonium med fly over Nordpolen til Japan, men bl.a. det islandske Alting har protesteret imod det. De nordiske lande burde snarest tage denne sag op i internationale fora, fordi vi her står foran en ny og uoverskuelig udvikling, som snarest burde standses. Vi har været på vagt her i Nordisk Råd angående oparbejdning og lagring af radioaktivt materiale i Dounreay og Sellafield i England, og udviklingen dér må vi fortsat følge nøje med i.

Atomdrevne ubåde og skibe med atomvåben er måske den største trussel for havmiljøet og naturressourcerne i havet. Disse fartøjer er nu flere end nogen sinde på verdenshavene, og sømilitær nedrustning har ikke stået højt på dagsordenen hidtil. Fra Islands side har der igennem mange år været presset på for, at nedrustning i havet blev taget op i internationale fora. Dette er ikke sket, og vore krav er stødt på stærk modstand ikke mindst inden for NATO, hvor USA har været helt afvisende. Ikke engang Norge har givet de islandske forslag den forventede støtte.

Oprustningen i havet og trafikken af atomdrevne skibe og ubåde med og uden atomvåben er for landene ved Nordatlanten det mest bekymringsvækkende. Jeg opfordrer de nordiske udenrigsministre til at bruge deres kræfter og deres autoritet i internationale fora til at få forhandlinger i gang om sømilitær nedrustning og internationale regler til sikring af havmiljøet imod radioaktiv forurening og katastrofer. Nordisk Råd burde sætte ind på, at der ryddes op i den atomare tulleplads ikke kun i Østersøen og Barentshavet, men i hele Nordatlanten. Nordisk Råd skulle være forkæmper i kravet om hele Norden og Nordatlanten som atomvåbenfri zone og kernekraftfrit område.

Hr. præsident! Hele verdensøkonomien er inde på et galt spor, ikke mindst når det gælder forholdet til miljøet. Vækstfilosofien lader sig ikke forene med kravet om sikkerhed og bæredygtig udvikling for verdens befolkning og kommende generationer. Med det indre marked og dets fire såkaldte friheder legitimerer man et system, som er på kollisionskurs med miljøet og forstærker de overhængende globale miljøproblemer. Med EØS-aftalen binder man de nordiske EFTA-lande ind i en udemokratisk og miljøfjendtlig ordning, som burde høre gårdsdagen til.

Hr. præsident! Talsmanden for Ungdommens Nordiske Råd fremførte i går fra denne talerstol sit ønske om, at Norden burde forstærke sin stilling som foregangsområde angående sociale spørgsmål og miljø. Det er et ønske, som vi alle sikkert gerne ville være med til at opfylde. Men det sker ikke, hvis man fastholder den kurs, som var hovedtemaet i udenrigsminister Stoltenbergs redegørelse

til denne session på Nordisk Ministerråds vegne. Den nordiske ungdoms visjoner lader sig kun opfylde i et Norden, som står uden for EF-unionen.

Kirsti Kolle Grøndahl: President! Ved denne sesjonen står fire nordiske lands forhold til EF i fokus samtidig. Sverige og Finland er klare til å starte forhandlinger. Norge tar sikte på å komme med i samme forhandlingsrunde. Samtidig er altså Danmark inne i en konfliktfylt fase som skaper tvil og usikkerhet, ikke bare rundt Danmarks posisjon i EF, men rundt selve fordypningsprosessen i EF og utforming av kjernepunkter i EF-samarbeidet.

Etter min oppfatning er det ikke tvil om at Europa har bruk for et forpliktende samarbeid mellom landene. Et slikt samarbeid er en forutsetning for å bevare freden, det er en forutsetning for å løse miljøproblemene, og det kan brukes til å regulere markedskreftene til beste for sysselsetting, fordeling og velferd dersom det er politisk vilje til det. EF-samarbeidet har på samme måte mulighetene i seg til å bli en drivkraft i arbeidet for global solidaritet og for å skape et bedre forhold mellom Europa og de fattige landene.

Den økte åpenheten over landegrensene som den europeiske integrasjonen fører med seg, er et viktig og nødvendig element i arbeidet med å fremme de sosialdemokratiske verdier. Men den økte konkurransen kan også gi et press mot de samme verdier dersom vi lar konkurransen bli en alles kamp mot alle. Mitt håp er at landene i Europa må utvikle en felles strategi for å motvirke de destruktive elementer i den økte konkurransen, og isteden satse på et kreativt samarbeid for å utnytte de muligheter som den nye åpenheten gir. Jeg tror bl.a. at det initiativ som den norske statsministeren har tatt til et samarbeid om økt sysselsetting i Europa, kan være et skritt i denne retningen.

Jeg er glad for den rivende politiske utvikling vi opplever i Europa. Demokratiet er i ferd med å slå rot i Øst-Europa, nye og sterke bånd knyttes mellom øst og vest, faren for en storstilt krig er stort sett fjernet. Nå kan vi for alvor ta fatt på andre viktige oppgaver som det var umulig å gjøre noe med i de lange årene da den kalde krigen preget Europa. Nå ligger veien åpen for et stadig bredere og dypere samarbeid om bedre miljø, bedre velferd, høyere sosiale målsettinger og en videre utvikling av demokratiet og den folkelige deltakelse.

Jeg tror danskene ser disse aspektene, og slik jeg oppfatter den danske unionsdebatten, dreier det seg om en debatt som kvalitativt og på andre måter er annerledes enn den vi opplever i de nordiske land som ikke har 20 års EF-medlemskap som erfaringsbakgrunn.

I disse 20 årene har danskene erfart at deltakelse i EF-samarbeidet er viktig for å fremme Danmarks interesser i en internasjonal utvikling som de uansett blir berørt av. De har også lært at EF-samarbeidet ikke er noe stillestående som man tar standpunkt til en gang og er ferdig med det. Tvert imot er EF en politisk prosess der noe av poenget med deltakelse er å kjempe for sine standpunkter.

Det kan man trygt si at Danmark gjør når det gjelder Maastricht-avtalen. Slik jeg ser det, har Danmark gitt uttrykk for meget fornuftige motforestillinger på en rekke områder. Ikke minst setter jeg pris på tilbakeholdenheten i forhold til utviklingen mot en Europa-hær.

Jeg har full forståelse for at danskene ønsker en aktiv sysselsettingspolitikk i EF, at de ønsker å forsterke nærhetsprinsippet, at de vil ha større åpenhet i EFs beslutningsprosess, en sterkere satsing på miljø, likestilling og arbeidstakernes rettigheter, og at de ønsker en mer ambisiøs politikk i forhold til Øst-Europa og den tredje verden.

Det er en viktig diskusjon danskene har satt i gang, og jeg kan forsikre at den blir fulgt nøye av oss parlamentarikere fra de nordiske søkerlandene.

Vi har forholdt oss til EFs egne traktatfestede prinsipper om at samarbeidet består av 12 likeverdige parter, og at utviklingen av samarbeidet skal bygge på konsensus, uavhengig av de enkelte medlemslands størrelse og økonomiske tyngde.

Nå tror jeg at mye av den positive utviklingen i EF-samarbeidet står og faller på at danskene blir tatt på alvor med sine synspunkter. Hvis Danmarks nei til ratifisering av Maastricht-avtalen ikke blir tatt på alvor i EF, hvis de andre landene rett og slett fortsetter med sitt, uten å ta hensyn til den danske situasjonen, ja da tror jeg dette vil bli oppfattet i Norden som en temmelig arrogant overkjøring av et lite land.

Det innebærer i realiteten at EFs behandling av Danmarks krav vil bli viktig for hele Nordens forhold til EF.

Jeg kan vanskelig tenke meg at det i de øvrige nordiske land er mulig å skape oppslutning om medlemskap i en europeisk union der Danmark ikke er med som fullverdig deltaker.

Steenholdt: Hr. præsident! Udenrigsminister Stoltenberg omtalte de tre etaper, hvor det nordiske samarbejde kan få betydning i europæisk sammenhæng, som gennemførelsen af EØS-avtalen, forhandling om EF-medlemskab og samarbejdet for fuldgyltige medlemmer.

Jeg så meget gerne, at Grønland også kunne have denne udsigt, men Grønland er som bekendt ikke medlem af EF, og jeg håber stadig væk, at Grønland vil overveje et medlemskab.

En følge af, at ikke alle lande bliver medlemmer af EF, kan blive, at der opstår en stadig større afstand mellem nordiske lande i og uden for EF. Tendensen til en regionalisering af Norden er her allerede; jeg tænker her på samarbejdet i Vestnorden - hvori Grønland også deltager - det etablerede Østersøråd og det kommende møde mellem de nordiske udenrigsministre i Kirkenes i januar 1993 om Barentsregionen. I regionerne er der tale om et samarbejde af mere praktisk karakter. Sverige, Finland og Danmark har både historiske og politiske interesser knyttet til Østersøen. At Norge og Finland har interessen rettet mod Nordvestrusland og Nordkalotten, er naturligt, ligesom det for os har været naturligt at samarbejde med Færøerne og Island i Vestnorden-samarbejdet.

Barentsregionen har stor interesse også for Grønland. Vi er meget afhængige af fiskeri og et rent havmiljø og meget sårbare over for forurening.

En stadig trafik af atomdrevne ubåde i Nordatlanten - ja, også under Ishavet - ser vi på med stor alvor. Risikoen for radioaktiv forurening fra Rusland - eller for den sags skyld fra England eller Tyskland - gør os bekymrede.

Atomusikkerheden, miljødelæggelserne, risikoen for økonomisk ustabilitet og etniske modsætninger er nogle af de faktorer, der naturligt bidrager til samarbejde mellem landene. Kun i et større samarbejde kan opgaverne løses.

Fra Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd er der allerede sendt rekommandationer frem, men uden at der er kommet resultater. Det er på tide, at Nordisk Ministerråd tager sig sammen og tager disse rekommandationer frem fra skufferne.

Det er muligt, at det bliver en nødvendighed at etablere et verdensomspændende samarbejde for at redde verdens reneste farvande fra den alvorlige forureningstrussel.

Det russiske radioaktive affald ved Barentshavet for slet ikke at tale om deres planer om at fortsætte deres atomprøvesprængninger i Novaja Semlja giver ikke os grønlandere og heller ikke det færøske eller det islandske folk tryghed. Vi er alle afhængige af de levende ressourcer i havet, og disse ressourcer trues lige i øjeblikket.

Hr. præsident! Jeg vil gerne med disse ord endnu en gang rette en bøn til Nordisk Ministerråd om at tage sig af de rekommandationer, som er blevet sendt fra Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd.

I en mere og mere kompliceret verden med trusler om forurening over landegrænserne, og hvor stater går i opløsning og efterkrigstidens Europa opløses, er samarbejdet mellem stater og områder meget vigtigt, uanset på hvilken led dette samarbejde finder sted. Den nævnte regionalisering er allerede i gang, men den udelukker ikke en bred debat om et større samarbejde i Nordisk Råd. At udenrigspolitik også diskuteres i dette forum, er allerede et skridt i den rigtige retning.

Laukkanen: Herr president! Jag har alltid haft en förhoppning om att de nordiska länderna skulle finna en gemensam linje när det gäller integrationen, vilken jag tror skulle gagna oss alla tillsammans, men också var och en för sig.

De nordiska ländernas beslut om integrationen måste tas under en period då vart och ett av länderna kan finna sina egna lösningar för att ta till vara det berömda nordiska välfärdssamhället.

Vi måste finna strukturella, varaktiga lösningar till våra oerhörda ekonomiska problem med stora underskott och stor arbetslöshet. Jag ser integrationen som ett medel till lösningar varigenom varje land söker positiva resultat. Vår förmåga att upprätthålla den nordiska välfärdsstaten, som vi är så stolta över, hänger framför allt samman med vår nationalekonomiska situation och vår betalningsförmåga. Åtminstone vi finländare har fått lära oss detta de senaste månaderna.

Bland annat av denna anledning ser jag integrationsutvecklingen mera som en möjlighet än som ett hot.

Enligt bedömningar medför EES-avtalet fördelar framför allt för Efta-länderna, med andra ord för de nordiska länderna.

Att inte gå med på medlemsförhandlingar hade varit ansvarslost och tecken på att man griper sig fast i det förflutna. Integrationen i Europa fortgår oavsett om vi vill det eller inte. Även om de nordiska ländernas ekonomier är samman slutna till den europeiska ekonomin, vilket vi konkret fick erfara i höstas i sam-

band med den stora europeiska valutastormen. Vi här i Norden har inte råd att bara godta andras lösningar som vi drivs till.

Därför blir förhandlingarna med EG oerhört viktiga. Jag hoppas verkligen att statsministrarna fortsätter på sin linje och strävar efter gemensamma målsättningar. Enligt min uppfattning är viljan till att finna en gemensam nordisk linje en av de mest centrala frågorna i den kommande förhandlingsprocessen.

Det är omöjligt att slutgiltigt ta ställning till själva medlemskapet. Först måste vi ta förhandlingarna och försöka få igenom en maximalt positiv lösning där man verkligen tar hänsyn till vårt avsidesläge, våra klimatförhållanden och utspridda samhällsstruktur. Samtidigt måste vi noga följa den interna utvecklingen i EG. Vad det blir av Maastricht-avtalet väckte i går mycken debatt, vilket för sin del visar att den interna utvecklingen i EG inte alltid är så given.

Idag vet vi inte hur samarbetet i EG kommer att förstärkas, eller kommer hela EG att gå tillbaka till ställningarna som rådde från början, alltså till en ekonomisk gemenskap? I detta scenario har kanske små nationer som de nordiska länderna större nationell rörelsefrihet än i en strikt federalistisk union, varför kritiken mot unionen i Storbritannien, här i Danmark och i Frankrike är hälsosam.

Efterkrigstidens utveckling i Europa är helt öppen, framtiden är osäker och svår att bedöma. När det gäller utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska grundlösningar tror jag att de nordiska länderna snarare kommer att gå intimare samman.

Till slut vill jag konstatera, herr president, att Nordiska rådets roll och integrationsutvecklingen inte på något sätt står i motsatt förhållande till varandra och skall inte heller ses som alternativa utvecklingstrender. Nordiska rådets verksamhet skall utvecklas med utgångspunkt från statsministrarnas initiativ i riktning mot ett mera intimt och konkret politiskt arbete.

Europa- och utrikeshandelsminister **Dinkel**: Herr president! Denna session hålls vid en tidpunkt då Norden och EG/EU är i färd med att knyta allt fastare band. Därmed får de nordiska länderna också en unik möjlighet inte bara att bygga ut samarbetet sinsemellan utan också att stärka Nordens röst i Europa och i världen.

Utrikesminister Stoltenberg har valt "Norden i Europa" som huvudtema för den första utrikespolitiska redogörelsen inför rådet. Det är ett naturligt val.

Av erfarenhet vet vi att mycket av det vi vill åstadkomma av nordiskt samarbete kan förverkligas inom en vidare europeisk ram.

- Det gäller frihandeln som har kunnat etableras tack vare EFTA.

- Det gäller NORDEK som i väsentliga delar har kunnat förverkligas genom EES-avtalet.

- Det gäller en avveckling av gränskontrollerna som kan åstadkommas genom medlemskap i EG/EU. Då först blir visionen om "Norden - en hemmamarknad" en verklighet. Då främjas sysselsättning och välfärd i kraft av en ökad nordisk samhandel. Då får den nordiska gemenskapen en ny dimension.

Medlemskap i Europeiska unionen ger våra länder möjlighet att föra ut våra idéer i Europa och i världen, inte genom att uppträda som ett block, utan genom

ett ensartat agerande som bygger på gemensamma värderingar och en långtgående samsyn i politiska, ekonomiska, sociala och kulturella frågor.

Vi kan lära av de senaste årens erfarenheter. EES-avtalet har fört de nordiska länderna närmare EG - men också närmare varandra. Jag tror mig kunna säga att sällan eller aldrig har kontakterna mellan de nordiska länderna på de berörda områdena varit intensivare och mera fruktbara än just i detta skede. Det skall vi, som Thorvald Stoltenberg sade, bygga vidare på när vi nu tar nästa steg och går in i förhandlingar om medlemskap. Det finns många områden där vi har intressen som sammanfaller: miljöpolitik och regionalpolitik är bara några exempel på det.

Det är ett avgörande val de berörda länderna står inför. Skall vi följa mittfåran i europeisk politik eller skall vi ställa oss utanför ett EG/EU som redan idag räknar nio av tio västeuropeer som medlemmar och till vilket allt fler länder - både från öst och väst - nu vill sälla sig?

Valet borde vara lätt. Men tveksamheten är stor på sina håll. Och inte sällan ställs medlemskap i EG/EU i motsats till ett utbyggt nordiskt samarbete.

Jag tror inte att de som utger sig för att vara förespråkare för ett förstärkt nordiskt samarbete som ett *alternativ* till medlemskap i Europeiska unionen riktigt inser att de i själva verket anvisar en väg som leder åt det motsatta hållet. För så är det. Efter hand som EG-samarbetet fördjupas blir olägenheterna av att stå utanför större, detta till förfång också för det nordiska samarbetet.

Dagordningen på det internationella ekonomiska området är välfylld. För att ta några exempel:

- EES-avtalet skall föras i hamn.
 - Tre nordiska länder - Sverige, Finland och av allt att döma också Norge - står i begrepp att inleda förhandlingar om medlemskap i EG/EU, för Sveriges del med sikte på medlemskap 1995.
 - De västeuropeiska länderna bygger samtidigt ut förbindelserna med Central- och Östeuropa och för oss i Norden har naturligtvis förhållandet till de baltiska länderna en alldeles särskild betydelse här.
 - GATT-förhandlingarna befinner sig i ett kritiskt skede.
- På alla dessa områden finns det utrymme för ett nära nordiskt samarbete
- för att främja våra egna medborgares trygghet och välfärd,
 - för att medverka i arbetet på att bygga ett fredligt, ekonomiskt starkt och mot omvärlden öppet och generöst Europa, och
 - för att stimulera världsekonomin, för att motverka en uppdelning av världen i olika handelsblock och för att främja u-ländernas ekonomiska utveckling.

Det vore något av en paradox om det nordiska samarbetet skulle försvagas i ett läge där det europeiska samarbetet breddas och fördjupas och där Europa måste känna ett ökat ansvar också på utvecklingen i andra delar av världen. Och det skulle strida mot en nordisk tradition, som vi med rätta är stolta över, om vi inte längre gick i spetsen för ett förstärkt internationellt samarbete - i Norden, Europa och i världen.

Gudmundseth: Utenriksminister Stoltenberg brukte mye av sin tid på mandag til å omtale de muligheter og utfordringer som ligger foran oss når det gjelder et fremtidig samarbeid i nordområdene, eller som Stoltenberg har navnsatt det til, Barents-regionen.

Fra norsk side har vi over flere år hatt et til dels betydelig samarbeid med vår nabo i øst. Dette samarbeidet har naturlig nok vært konsentrert omkring ressursforvaltning i havområdene og forhandlinger om de årlige kvotefordelinger.

Etter oppløsningen av Sovjetsamveldet har det imidlertid oppstått en helt ny situasjon. Samtidig integreres våre handlinger sterkere og sterkere mellom Norden og Europa. Behovet for et organisert samarbeid i nord-områdene åpner også for Europas mulighet til gjennom Norden å skape nyttige samarbeidsformer med Russland.

Grunnlaget for fortsatt bosetting i regionen er som alle andre steder, først og fremst naturressursene. Men det som er spesielt i denne regionen, er at regionen i seg selv er særdeles rik på ressurser. Spørsmålet blir derfor mer om vi i fellesskap er i stand til å etablere en forbedret ressursforvaltning med økt grad av videreføring i regionen. På denne måten vil vi kunne medvirke til å øke totalutbyttet og verdiskapingen, to forhold som er så avgjørende for bosettingen.

Skal vi imidlertid kunne lykkes med dette, er det nødvendig å innse at ressursforvaltningen må tas på alvor, og bygge på prinsippene om en bærekraftig utvikling. Norge har i likhet med de fleste andre kystnasjoner beskattet sine fiskeressurser på en slik måte at flere ressurser var i alvorlig fare for å bli totalt nedfisket. Heldigvis våknet vi i tide og fikk etablert en forvaltning som medførte at vi nå kan si at vi har berget ressursene. Gjennom denne lærdommen har vi skaffet oss kunnskaper både forvaltnings- og kontrollmessig som vil være av vital betydning i et internasjonalt samarbeid.

Gjennom et internasjonalt samarbeid i regionen må vi etablere beskatningsstrategier og kontrollrutiner som må følges av alle nasjoner som gis anledning til å delta i beskatningen. På denne måten vil vi kunne skape grunnlag for sysselsetting, videreføring og økt verdiskaping i hele regionen. Dette skaper selvstøtt grunnlag for avlede virksomheter, og ringvirkningene vil kunne bli betydelige.

Mineralressursene i regionen er betydelige, samtidig som de er mangeartet. Vi snakker ikke alene om utnyttede ressurser, men også om ressurser som bare delvis er utnyttet, og som befinner seg i deponier eller slagghauger. Vi kommer på denne måten også inn på de enorme miljøaspekter som regionen representerer. Skal vi i fellesskap kunne hankses med disse problemene, må vår felles kunnskap, ikke minst teknologisk, gjøres tilgjengelig på en samordnet måte. På norsk side mener vi at våre fire nordligste fylker, som samarbeider i Landsdelsutvalget for Nord-Norge, samlet sett kan tilby varierte tjenester, mens tilsvarende forhold gjør seg gjeldende i aktuelle områder i Sverige og Finland.

På energisiden vet vi allerede at regionen rår over enorme ressurser. Behovet for samarbeid er ikke noe mindre på dette området enn på de som jeg allerede har vært inne på.

Avslutningsvis vil jeg også minne om de historiske forpliktelser vi i Norden har overfor dette området. Når grensene mellom øst og vest i regionen igjen åpnes, vil gamle bånd igjen kunne oppstå. Historiske virksomheter som reindrifts-

næring med nomader som forflytter seg over grensene, vil igjen kunne utvikle seg. Forutsetningen er selvsagt at vi klarer å stoppe forurensningen, slik at beitegrunnet kan gjenskapes.

Den beste garanti for fred i et område er etablering av gjensidige og forpliktende samarbeidsavtaler. Forutsetningen må selvsagt være at slike avtaler skal være til gjensidig nytte og basert på likeverd mellom deltakerne. Det er min overbevisning at denne regionen innbyr til betydelig grad av samarbeid, og at de nordiske land står overfor en interessant utfordring. Jeg håper inderlig at vi lykkes!

Birgitte Husmark: Hr. præsident! Etter udenrigsminister Thorvald Stoltenbergs tale og etter udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensens taler er det helt nødvendig at understrege, at den nordiske holdning til den fremtidige tilknytning til EF er langt mere nuanceret end det, vi har kunnet høre fra de to talere.

Det er der heldigvis også andre, der er kommet ind på, men jeg vil gerne give det et par ord mere med på vejen, for ingen af de to talere nævner med ét ord, at Danmark den 2. juni har sagt nej til Unionen. Ingen af talerne nævner med ét ord, at Danmark netop nu forhandler med EF-landene om helt afgørende undtagelser fra Maastricht-traktaten.

Derfor er jeg glad for, at det nu efterhånden er blevet klart, at Thorvald Stoltenberg talte på Norges vegne og ikke på alles vegne, fordi der i talen er en understregning af Vestunionens betydning, og den understregning gælder ikke for Danmark. Danmark har i det nationale kompromis sagt nej til, at EF skal være bestemmende for Danmarks forsvarspolitik, og Danmark har sagt nej til medlemskab af Vestunionen.

Heller ikke den danske udenrigsminister nævner dette med et ord. Tværtimod accepterer udenrigsministeren Thorvald Stoltenbergs tale og understreger, at - og jeg citerer, så godt som jeg fangede det i farten - "de nye ansøgerlande siger ja til det, de europæiske lande er blevet enige om". Det vil altså sige EF-Unionen.

Det er på denne måde, som om det danske folks nej bliver glemt igen, og det er også, som om de nordiske folk - så vidt som vi kender deres meninger fra opinionsundersøgelserne - bliver glemt. I Danmark er der bestemt ikke enighed om, at de nordiske lande skal ind i EF, altså EF-Unionen, for at være med i Norden, sådan som det fremgik af den norske udenrigsministers tale. Tværtimod har det været en vigtig del af den danske debat, at vi skulle sikre, at samarbejdet i Europa blev et åbent samarbejde, et samarbejde i flere rum, et samarbejde, der er i overensstemmelse med det, de enkelte lande ønsker.

Danskerne kan ikke tilslutte sig synspunktet, at sådan som Europa bliver, sådan bliver Norden. Det er udtryk for en uforståelig magtesløshed. Norden har, hvis vi vil, stadig mulighed for at præge Europa, hvis vi ikke ligger på maven for den topstyrede og lukkede måde, EF-maskineriet arbejder på.

Thorvald Stoltenberg har et afsnit, hvor han giver udtryk for, at decentralisering, åbenhed og nærdemokrati vinder større indpas i EF. Til det kan jeg sige, at det lidt, der måske sker på denne front, netop er et resultat af den folkelige modstand mod det centraliserede EF - den modstand, som resulterede i det danske nej og det efterfølgende danske nationale kompromis.

Her i Nordisk Råd skal vi ikke afskære os fra nogen samarbejdsområder, og vi skal ikke afskære os fra nogen samarbejdspartnere, men vi skal bevare det, der er Nordisk Råds kendetegn, nemlig respekten for demokrati og folkestyre.

Rannveig Guðmundsdóttir: Hr. president! I sommer gav Nordisk Råd ut en bok som heter "Frihetens kilde". Den bygger på temaet Nordens betydning for Europa, omvendt av hva vi er vant til, nemlig å være mest opptatt av Europas betydning for Norden.

Da vi nå i Nordisk Råd diskuterer europeisk samarbeid og av den grunn forandring i strukturen for det nordiske samarbeid i fremtiden, må vi være oss bevisst at gjennom århundrer har Norden hatt påvirkning på utviklingen i Europa. Island er det nordiske land hvor man ikke diskuterer å søke medlemskap i EF. I Alltinget arbeider vi med EØS-avtalen, den er omstridt, men vi i regjeringspartiene mener at den er vår plattform for deltakelse i det europeiske samarbeidet.

Det er ofte blitt sagt at alle EFTA-landene - og dermed alle de nordiske land - nødvendigvis må bli medlemmer av EF. Det er ikke min oppfatning. På samme måte som man veier fordeler og ulemper ved deltakelse i EØS, veier man fordeler og ulemper ved medlemskap i EF. Jeg nøyer meg med å påpake den islandske, og for den saks skyld også den norske, stilling til EFs fiskeripolitikk. Dersom mange av EFTA-landene har bestemt seg for å søke medlemskap i EF, setter motstandere av EØS-deltakelse gjerne frem til argument at hvis de andre EFTA-landene blir medlemmer, vil det bety at alt vi har oppnådd gjennom EØS-avtalen, da vil være forbi. Jeg mener at det ikke finnes grunnlag for en slik påstand. Med EØS-avtalen får vi mulighet til å delta i den europeiske beslutningsprosess. Samtidig har vi mulighet til - hvis vi ikke er tilfredse - å bruke veto imot ny EØS-lovgivning, med det eventuelle resultat at lovgivningen ikke kommer til å gjelde for det EFTA-land som ikke kan akseptere den. Disse EØS-avtalens grunnprinsipper fortsetter å være gjeldende uansett resultatet av enkelte EFTA-lands søknader om medlemskap. Men naturligvis venter man en forenkling av EØS' institusjonelle struktur sammen med denne utvikling.

EF har vært enig i denne forståelse. Under EF-parlamentets diskusjon om EØS beskrev ministerrådsresidenten EØS-avtalen som et assosieringsmedlemskap for de EFTA-land som er interessert i medlemskap i EF, eller som et alternativ, en ramme, for nærmere samarbeid med de EFTA-land som vil stå utenfor. EFTA-landene får innflytelse på beslutningsprosessen innenfor EF, og vår viktigste oppgave er å sikre effektiviteten i dette arbeidet. Om vi legger frem våre felles nordiske verdier, er det god grunn til å tro at vi bidrar til å gjøre Europa mer miljøvennlig, forbrukervennlig, og til å forbedre den sosiale stilling innen Europa.

Det er en helt ny stilling at de fem nordiske land eventuelt vil bli i stand til å delta slik på en harmonisert og koordinert måte. Men en viktig prosess angående Europas samarbeid er nettopp det vi har diskutert i går, nemlig revidert nordisk samarbeid. For å møte de krav Europas samarbeid stiller oss overfor, er det viktig å forsterke samarbeidet i Norden slik at vi der blir en sterk og enhetlig kjerne, på samme måte som de nordiske land har stått sammen i internasjonalt samarbeid.

Det er også gledelig at man her i Nordisk Råd er enig i å prioritere den kulturelle sektor, noe som styrker den nordiske identiteten.

Det er lagt vekt på et regionalt samarbeid med nærområdene i øst og hvor viktig det er med regionenes Norden. Der er jeg fullstendig enig og avslutter mitt innlegg med hvor viktig det er for samarbeidet i Vestnorden å styrke sin regionale stilling og samtidig være en ubrytelig del av det store Norden.

Landsstyresmand Arabo: Hr præsident! Vi lever i en urolig tid, hvor tradisjonelle grænser nedbrydes og gamle fronter opløses.

Det er næppe tvivl om, at faste grænser er en hindring for en optimal udnyttelse af dynamiske og flytbare ressourcer. På den anden side er det nødvendigt med grænser, når udnyttelses- og ejendomsret til faste ressourcer skal defineres.

I denne forbindelse hører vi om voldsomme grænsekonflikter i Europa og Asien, som har deres grund i territoriale krav. Man troede, at sådanne konflikter var utænkelige på vore breddegrader.

Ikke desto mindre oplever vi på Færøerne i dag, at Storbritannien i forbindelse med fastlæggelse af sokkelgrænsen imellem de to lande stiller krav om et areal på ca. 100.000 kvadratkilometer - 2 gange Danmarks areal - som efter normale midtlinjeprincipper er færøsk område.

Der er forhandlinger om spørgsmålet, og vi, der tror på demokratiets ret også for små nationer, håber selvfølgelig på en retfærdig løsning.

Men jeg føler dog, det er rigtigt i denne forsamling at påpege, at problemet er der. Det er altså ikke kun i Østeuropa, sådanne problemstillinger findes, men sandelig også her, midt i et område med hundredårige demokratiske traditioner.

Med hensyn til dynamiske, flytbare og fornybare ressourcer er det klart, at grænser er en hindring for optimal udnyttelse.

Vedrørende de nordatlantiske fiskeressourcer er vi i Vestnorden sammen med norske forskere ved at lave en oversigt over fælles fiskestammer i området. Dette gøres med den bagtanke, at fiskeressourceudnyttelsen i det nordatlantiske område af fællesbestande i fremtiden vil kunne udnyttes bedst og mest optimalt i et grænseløst havområde, hvor man aftaler tidspunkt, sted og mængde, der skal tages op af havet.

Dette er fællesmarkedstankegangen, som synes at have så stærk opbakning i denne forsamling. Jeg synes, at nationerne i det nordatlantiske område burde tage ideen op og indlede denne nye form for ressourceforvaltning og -udnyttelse. Den nuværende form, hvor fisken fanges inden for traditionelle grænser, uanset om det er optimalt for hvert land især, er rovdrift i større eller mindre grad.

Tora Aasland Houg: Nordisk Råd har de siste 2-3 årene debattert utenrikspolitiske spørsmål ut fra en helt spesiell vinkel, nemlig EF-tilpassingen. Dette har helt klart vitalisert og utfordret Rådet, men det kan virke som om målet for de fleste har vært medlemskap i EF snarere enn det å gi Nordisk Råd i seg selv en bredere utenrikspolitisk plattform. Det er derfor bra at vi nå har fått et grunnlag for en slik bred utenrikspolitisk debatt. Det blir en utfordring for Nordisk Råd - og kanskje først og fremst for Presidiet - å videreføre denne nye utenrikspoli-

tiske dimensjon på en måte som fanger opp de beste hensyn i Nordisk Råds tradisjoner.

Og hva er så disse beste hensyn? Først og fremst å ta på alvor de små land og enheter, fordi alle land i Nordisk Råd i den store sammenheng er små selv. Måten de selvstyrte områder og de ulike minoritetskulturene deltar på i Nordisk Råds virksomhet, gir respekt, og er etter min mening et godt grunnlag for fred. Noe av det som kan skape mest aggresjon i verden, er jo opplevelsen av å bli undertrykt, forfulgt eller glemt. Det ser vi til fulle i de tragiske nasjonalitetskonfliktene som ikke minst Sentral-Europa opplever i dag.

De nordiske land har selvsagt hatt sine kriger og har slett ikke noen fredelig historie. Men den form for samarbeid som det er skapt tradisjon for i nyere tid, gir positive erfaringer for fredelig sameksistens og gjensidig respekt. Det koster litt, og blir kanskje både byråkratisk og omstendelig, målt med det moderne effektivitetssamfunnets jag etter raske løsninger, men vi må aldri bli så sentralistiske og sakseffektive at vi overkjører de små land, kulturer og folk.

Linjene til folkets egne organisasjoner og bevegelser er et positivt og sentralt kjennetegn ved Nordisk Råds virksomhet. Det er snakket vakkert om de uformelle kontakter, men det er viktig å være klar over at dette uformelle samarbeidet er et resultat av at det eksisterer et formelt samarbeid. Derfor må vi ta vare på det formelle for å bevare det uformelle.

Jeg skal ta opp to konkrete saker. Den første handler om kjernekraft, som flere andre har vært inne på. Det er nå på tide å ta opp kravet om et kjernekraftfritt Norden, samtidig som de nordiske land bør ta initiativ for å få kjernekraftfrie områder i Europa for øvrig. Her er det tatt initiativ i flere av de nordiske land, men fremdeles mangler det avgjørende gjennombrudd. De nordiske land har kompetanse, ikke minst på det som må være alternativene til kjernekraft. Her handler det i første rekke om penger, regelverk, ansvarsfordeling og felles initiativ, også - slik det er nevnt av flere - i forhold til G-24-gruppen og Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling. Men det haster like mye med å opprette felles program for å utvikle alternativene, og bygge opp energisystemer som ikke er så truende og livsfarlige som kjernekraft - energisystemer som bygger på bærekraft, å få fornybare energikilder.

I Sverige er det nå en akutt situasjon med at fem av atomreaktorene er stengt av sikkerhetsmessige grunner. Dette berører alle nordiske land, og alle nordiske folk føler angst i forhold til hva som kan skje. Men samtidig - i denne sak ligger handlingsmulighetene helt og fullt innenfor egne myndighetsområder. Og jeg vil så innstendig jeg kan oppfordre den svenske regjering - og gjerne med de øvrige nordiske regjeringenes støtte - til åpent å skaffe fram all nødvendig informasjon, og til ikke å starte opp disse reaktorene igjen, i det minste ikke før den planlagte høringen er holdt og informasjon er kommet for dagen.

På sikt må det selvsagt være et mål å avvikle kjernekraften både i Sverige og i Finland og i et aktivt nordisk samarbeid planlegge hvordan energiforsyningen kan gjøres mer effektiv og hvordan man kan basere seg på fornybare energikilder. Vi vet at det er et stort flertall i folket for å bygge ned kjernekraftverk, og vi vet også at det er kommet henstillinger til ikke minst den finske regjeringen nå når man planlegger eventuelt enda et kjernekraftverk i Finland.

Den siste saken jeg vil ta opp, handler om ytringsfrihet og menneskerettigheter. Men Nordisk Råd kan være stolt av å ha skrevet seg inn i historien om kampen for ytringsfrihet og menneskerettigheter ved å invitere den dødsdømte forfatteren Salman Rushdie til kulturkonferansen i Finland i oktober tidligere i år. Det var første gang en internasjonal organisasjon inviterte ham etter den meningsløse dødsdommen, og etter denne begivenheten har han vært invitert både til Sverige og Tyskland. Jeg ber derfor avslutningsvis de nordiske utenriksministrene om å sette denne saken på dagsordenen, f.eks. ved å ta et initiativ, som ble tatt av det tyske utenriksdepartementet: å innkalle de iranske ambassadører til et møte om saken. Ellers setter vi pris på alle konkrete handlinger som forteller de iranske myndighetene hvor forkastelig denne dødsdommen er.

Mats Nyby overtok herefter ledningen av forhandlingarna.

Haavisto: Herr president! Mitt inlägg har tre teman: Finlands relation till Maastrichtavtalet, utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete samt Nordens relation till våra närområden, Ryssland och de baltiska länderna.

När Finland i våras lämnade in sin ansökan om EG-medlemskap försäkrade vår statsminister, att Finland samtidigt förbinder sig till gemenskapens mål som ingår i Maastrichtavtalet. Sedan dess har det hänt mycket: Danmark har haft folkomröstning, och kritiken mot Maastrichtavtalets målsättningar har ökat i bl. a. Storbritannien.

Enligt min uppfattning motsvarar Danmarks kritiska inställning till den europeiska ekonomiska och monetära unionens tredje skede samt till gemensam utrikes- och säkerhetspolitik - som kan leda till gemensamt försvar - den kritiska debatt som i Finland förts om EG:s mål.

Jag är inte särskilt glad över de inlägg som starkt framhäver att Finland skall okritiskt förbinda sig till Maastrichtavtalets alla mål. Sådana har statsminister Ahos inlägg och president Koivistos tal i Brugge nyligen varit. Det är förståeligt, att man ofta använder liknelsen om att den som ansöker om klubbens medlemskap måste godkänna dess regler. Men de länder som nu ansökt om medlemskap i EG förutsätts, utöver de länder som skall godkänna gemenskapens regler, förbinda sig till att förlora också alla kommande kortspel.

Jag lyfter på hatten för Danmark, som gör det smutsiga arbetet, vars eventuella resultat många nuvarande och kommande medlemsländer är villiga att utnyttja.

Själv ser jag det nya Europa som cirkelar där det kanske runtom en Maastricht-betonad kärn-EG uppstår en cirkel som utgörs av de nuvarande EFTA-länderna och eventuellt av Danmark och Storbritannien. Därefter kommer en cirkel som består av Mellan- och Östeuropa och de baltiska länderna och därefter Ryssland.

En naturlig del av regionernas Europa är vårt samarbete i Östersjöområdet med de baltiska länderna och Ryssland samt det arktiska samarbetet i Lappland och Kolaområdet. Ett viktigt område i detta samarbete är framför allt miljövård, där de nordiska länderna borde ha en starkt koordinerande roll. Som konkreta

prosjekt kan næmnes bl.a. minskningen av svavel- og tungmetallutslapp i Kola samt rengøringen av avloppsvatnet i Nevaflodens avrinningsområde i Östersjön.

Jag har tämligen stora förbehåll för EG:s kommande utrikes- og säkerhetspolitiska samarbete samt eventuella försvar.

Frågan om en militär allians är svår för Finland. Under hela efterkrigstiden har vi i vår utrikespolitikk utgått ifrån, att vi inte vill bilda en frontlinje mot Ryssland på vår 1300 kilometer långa östgräns.

När Finland lämnade in sin EG-ansökan var vi tvungna att definiera vad som återstår av vår neutralitet. Kärnan i vår neutralitet ansågs vara militär alliansfrihet og självständigt försvar. Det är lyckligtvis inte längre någon finländsk praxis att man avhåller sig från ställningstaganden, vilket för ofta var Finlands linje då Europa var tudelat.

Europa har förändrats, Ryssland har förändrats, men den största välfärdsklyftan i Europa är fortfarande den som finns mellan Finland og Ryssland. Om den ekonomiska og demokratiska utvecklingen i Ryssland avbröts, skulle västvärlden kunna bli tvungen att betala ett högt pris. I stället för att skapa militära hotbilder bör vi därför satsa våra resurser på att Ryssland allt kraftigare binds till den allmänneuropeiska utvecklingen. Det är också förnuftig säkerhetspolitikk ur Nordens og hela Europas synvinkel. I utvecklingen av Europas aktiva Rysslandspolitik intar de nordiska länderna en nyckelposition.

Alsaker: Ærede president! Utviklingen og endringene i Europa setter det nordiske samarbeidet i en ny situasjon. Sikkerhetspolitikk og utenrikspolitikk blir nå faste temaer for debattene i Nordisk Råd, og nye muligheter for samarbeid øst/vest oppstår, og landegrenser som før var stengt, blir nå åpnet.

Denne nye politiske situasjonen må vi som parlamentarikere benytte oss av. Den skaper et behov for politikk spenst, målsettinger og visjoner. Vi må ta kontakt, vise interesse, solidaritet og inkluderende holdninger overfor den fattige del av Europa, som også sliter med store miljøproblemer.

De nordiske samarbeidsinstitusjoner må ikke i denne situasjon bygges ned, men bygges om, innrettet på nye muligheter og behov.

Det er klart at samarbeid i EØS også vil sette dagsorden for viktige deler av det nordiske samarbeidet. Samtidig må det også være helt klart at saker som blir behandlet i EØS/EF-sammenheng, må kunne debatteres i Nordisk Råd.

Alle saker av betydning for Norden må drøftes og debatteres også i Nordisk Råd.

Vi må lære å tenke i nye baner. Der vi før i øst/vest-forholdet bygde opp en sikkerhet mot hverandre, skal vi nå i fellesskap utnytte nye muligheter og løse felles problemer, ikke minst på miljøsidan.

Jeg vurderer lanseringen av Barentsregionen som et konstruktivt forsøk på å utnytte nye samarbeidsmuligheter. Det er nødvendig at samarbeidet bygges opp både lokalt og på regjeringsnivå.

Kolahalvøya er i dag en tidsinnstilt miljøbombe. De massive miljøproblemerne krever milliardinvesteringer og må selvfølgelig løses på regjeringsnivå. Industriutslippene på Kolahalvøya, tett opp til den norske grense, setter liv, helse og miljø i fare. Vi har teknikk til å løse problemene. Tekniske planer og

tilbud om finansiell støtte har hittil ikke ført til avtale med Russland. Av og til kan man ha en litt usikker følelse når det gjelder hvem som bestemmer hva i Russland. Løsning av disse miljøproblemene krever aktiv handling også fra Russland.

Den fortvilte miljøsituasjonen har ført til dannelse av en folkelig miljøorganisasjon ved navnet "Stopp dødsskyene fra Sovjet", med medlemmer både fra Norge og Russland. Organisasjonen understreker hvilket politisk trykk man har i denne saken, som må gis høyeste prioritet av de nordiske regjeringer.

Et annet miljøproblem knyttet til Barentsregionen er den omfattende bruk av kjernekraft. Det dreier seg bl.a. om kjernekraftverket på Kola, om den militære nordflåten, og om farlig mellomlagring av radioaktivt avfall på lektere i havner på Kolahalvøya.

Sikkerheten i kjernekraftverkene på Kola - og for den saks skyld i St. Petersburg og Ignalina i Litauen tilfredstiller ikke vestlige sikkerhetskrav.

Vi er i dag i en situasjon hvor vi definerer problemene, skaffer oss oversikt over problemene, foretar basisutredninger om sikkerhet, men vi er ikke kommet inn i en handlingsfase.

Vi kan ikke gjøre som Vest-Tyskland, som stengte de farlige kjernekraftverkene i Øst-Tyskland.

Det haster å finne en praktisk politisk tilnærming for å styrke atomsikkerheten både på Kolahalvøya og i Norden for øvrig. Og det er klart at dette krever samarbeid på mange plan, i Det internasjonale atomenergibyrået, på nordisk plan og på bilateralt nivå, og også i det nordatlantiske samarbeidet, som da retter seg mot den militære bruken av kjernekraft.

Jeg tror jeg har dekning for å si at det er politisk aksept i Norden for en praktisk takling av disse problemene som også vil koste penger.

Rossi: Herr president! Den internationella omgivningen av Norden har förändrats mycket. Världsordningen med två stormakter har rubbats. Delningen av Europa i två motsatta militära förbund är över. Och ändringarna pågår fortfarande.

Under det kalla kriget kunde vart och ett av de nordiska länderna sköta sin säkerhet på ett sätt som tog hänsyn till grannländernas intressen. Vi bildade fredens Norden. De grundläggande intressena i Norden är fortfarande gemensamma. Vi skall främja fredlig och stabil utveckling speciellt inom våra närområden i Nordeuropa och runt Östersjön.

I den förändrade situationen har man väckt frågan om Nordens intimare säkerhetspolitiska samarbete. Den svenske överbefälhavaren har till och med föreslagit en samnordisk försvarsunion. Det är naturligt att de nordiska länderna samarbetar även militärpolitiskt under en kris, men tiden är ännu inte mogen för en egentlig gemensam försvarsunion.

Den säkerhetspolitiska strategin för hela Västeuropa håller på att ta form, då också både Sverige och Finland måste tänka över sin situation där. Det är anmärkningsvärt att Danmark, som NATO-medlem, inte accepterar en gemensam försvarsunion för EG och inte ens gemensamma polisstyrkor. Finland måste säk-

ra sina nationella intressen som ett neutralt land också i framtiden, och detta förutsätter att vi upprätthåller en trovärdig nationell försvarsstyrka.

Finska riksdagen beslöt förra veckan i samband med regeringens energipolitiska redogörelse att utbyggnad av kärnkraft inte skall ingå i Finlands energistrategi. Utöver att vi skall utreda alternativa energikällor, tycker jag att vi måste börja bygga naturgasledningen från Norge till Finland som ett samnordiskt projekt. Ledningen borde byggas åtminstone ända till de baltiska länderna, som har stora svårigheter med sin energiförsörjning. För de baltiska länderna borde man söka resurser hos Världsbanken. Utbyggnad av naturgas skulle innebära att hela Norden blir självförsörjande när det gäller energi, och naturgas är också ett bra alternativ med tanke på miljön.

Utvecklingen från Europeiska gemenskapen till Europeiska unionen går för fort. Vi måste trots allt leva med EES först, vilket kan ta lång tid. Resultatet av folkomröstningen i Danmark om Maastrichtavtalet var enligt min mening en seger för folkens Europa. Jag tycker att den Europeiska unionen skall ifrågasättas, varför också de andra nordiska länderna borde ge sitt stöd till Danmark i dess förbehåll.

Ifall alla nordiska länder går med i EG, kommer de att bilda en naturlig samarbetsaxel, även om EG för tillfället inte accepterar sådant blocktänkande. De nordiska länderna måste driva sin nordiska modell ute i Europa. Vi har alltid satat på demokrati, parlamentarism och medborgarverksamhet. Vi har skapat ett välfärdssamhälle som respekteras i hela världen. De nordiska länderna kan göra en positiv insats för EG, eftersom de bildar ett område utan interna strider.

Herr president! I hela den europeiska förändringsprocessen skall Finland hålla fast vid sin egen suveräna nationella beslutsrätt, militär obundenhet och självständigt försvar samt säkra landets egna ekonomiska intressen. Där ingår bl.a. självförsörjande jordbruksproduktion.

Suominen: Herr president! Vi har under de senaste åren fått bevittna ett händelseförlopp som på många sätt har förändrat Europas karta. I vår världsdel pågår en historisk förändringsprocess, som trots att den också innehåller negativa drag ändå ger stora möjligheter att uppnå en human och på samarbete baserad världsordning. Att demokratin har segrat är av utomordentlig betydelse. Nu är det vår uppgift att trygga demokratin i Europa.

För de nordiska länderna är samarbete i Europa en fråga som idag är, om möjligt, ännu mera aktuell än tidigare. Vi befinner oss i ett läge där Sverige och Finland har fått sina ansökningar om medlemskap i EG prövade av kommissionen. Norge kommer att ansöka om medlemskap, medan Island fortsätter debatten om anknypningsform. Danmark befinner sig också i ett nytt läge efter ställningstagandet till uppföljningen av överenskommelserna i Maastricht.

Maastricht-avtalet om en europeisk union är ett försök att ta ett längre kliv än normalt i EG-ländernas ekonomiska och politiska integration. Därför verkar det avtal EG-ledarna undertecknat ha stött på ett sötrre motstånd än väntat bland medborgarna. Nationerna brukar vanligtvis skynda långsamt. De små stegens politik är kanske därför också i fortsättningen det bästa sättet att föra Europa-integrationen framåt. Trots att avtalet har råkat ut för svårigheter kommer EG att

utvecklas till en union. Det är åtminstone min uppfattning. Den europeiska unionen blir emellertid inte Europas förenta stater. Här finns en avgörande skillnad som också bör noteras.

EG och den kommande Europa-unionen är en central faktor med tanke på ekonomisk och politisk stabilitet i Europa. NATO:s roll i Europa kanske kommer att växa och även utvidgas till nya områden, men detta bör ske övervägt och med beaktande av de europeiska ländernas berättigade behov av säkerhet. Därför är ESK, även med sina svagheter, fortfarande det primära forumet för säkerhetspolitiken i Europa. Inom ramen för ESK kan också NATO och WEU få ett större ansvar än för närvarande för säkerheten i hela Europa.

Mot bakgrund av den utveckling jag här har beskrivit är en aktiv medverkan av utrikesministrarna i det nordiska samarbetet väsentlig. De arbetsformer vi diskuterade igår innebär inte till denna del några egentliga förändringar. Våra regeringar bode nu ta ett steg framåt i denna process och införa gemensamma utrikesministermöten inom det nordiska samarbetets ram, med en agenda som tar upp utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor med klar nordisk anknytning. Regler för ett ministerråd bestående av utrikesministrar måste självfallet utformas så att arbetet kan genomföras utan att formella problem uppstår.

Men innehållet i det utrikespolitiska samarbetet är dock det viktigaste. Jag är säker på att varje nordiskt land på lång sikt hjälper sig självt bäst om vi alla ger varandra stöd i de särproblem ett enkelt land har i den europeiska integration som strävar till en Europeisk Union.

Thor-Eirik Gulbrandsen: President! Utenriksminister Stoltenberg omtalte i sitt innlegg arbeidet for et nærmere samarbeid mellom Nordkalotten og Nordvest-Russland. Både dette initiativet for å danne en Barentsregion, omfattende de tre nordligste fylker i Norge, Lappland i Finland og Nordbotn i Sverige, Murmansk og Arkangelsk i Russland, og samarbeidet i Østersjøområdet i tillegg er uttrykk for en utvikling som vi har sett i europeisk politikk gjennom mange år. Nordkalottensamarbeidet er av omfattende karakter. Det har sin røtter fra 30 år tilbake. Arbeidet her har særlig vært rettet inn mot satsingsområdene utdanning/FoU, industri/handel og turisme. Målsettingen er å fremme kompetanse og nyskapende virksomhet i området.

Det er viktig at det nye regionale samarbeidet i nord er åpent for at også andre land, eventuelt de nordiske, kan dras med. Problemene og utfordringene i nord er så store at mange av dem ikke kan løses av regionene alene, og mange kan heller ikke løses av landene i området. Og jeg tenker der på de problemer som er knyttet til forurensning, både hav og luft, og atomsikkerheten, hvor det vil koste atskillige kroner for å sikre atomkraftverkene og begrense utslippene fra Nikel.

Også av andre grunner er det viktig å få andre lands myndigheter og næringsliv til å ta et delansvar for denne utviklingen. Vi må i alle fall ikke komme i den situasjon at disse kjøper sin nikkell billig fra Kola, mens de som lever i området, må betale prisen i form av forurensning.

Naturmiljøet er sårbart mer enn andre steder. Noen av de verste skrekk-eksempler på ødeleggelser av natur finnes også her. Miljøspørsmålene bør derfor danne fundamentet i samarbeidet i Barentsområdet.

Barentsregionen er en viktig region i Europa. Det er Europas mest ressursrike region, i form av fisk og store gass-, olje- og mineralressurser, ikke minst på russisk side.

En stor utfordring vil også være å sikre en bærekraftig forvaltning av disse ressursene. Når regionen er så avhengig av naturressurser, får det også politiske følger. Regionen blir avhengig av markeder utenfor, og det er mindre muligheter for kjøp og salg - varebytte - i regionen. Omtrent 1 pst. av eksporten fra bedriftene skjer til andre regioner på Nordkalotten.

En viktig målsetting ved Barentssamarbeidet må være å styrke regionens stilling i forhold til resten av Europa. Det mangler i dag en god infrastruktur. Det er en viktig oppgave å sørge for at utviklingen i kommunikasjon i regionen skjer i sterk grad i form av en samlet plan.

I går var Nordkalotten et problemområde på grunn av den sikkerhetspolitiske situasjonen. I dag er vi i stand til å fokusere langt mer på de muligheter som ligger i regionen, og på økonomien.

Det er nødvendig med en fornuftig grenseoppgang mellom Nordkalottsamarbeidet, som omfatter det jeg nevnte innledningsvis, og som nødvendigvis vil måtte bli påvirket av de holdninger som kommer til uttrykk på russisk side, og som derfor trenger egne institusjonelle strukturer som kan ta hånd om hva som her skal utvikle seg.

Vi må klare å utnytte Nordkalottens sentrale plassering mellom Vesteuropa og Russland til beste for folk i regionen. Vi er nå i starten av denne prosess og skal gi den innhold i de årene vi nå går i møte.

Lipponen: Herr president! Det blev inte ett ESK-Europa, som utrikesminister Stoltenberg har pekat på. Det blev inte heller någon "europeisk arkitektur", "ett europeiskt hus", byggt för evighet efter färdiga ritningar.

Det blev istället en evolutiv process där de olika internationella organisationernas roll varierar enligt situationens krav.

Under denna kanske långvariga övergångsperiod bör våra länder orientera sig relativt snabbt. Det är en historisk möjlighet som erbjuds, en "window of opportunity". Därför bör man så fort som möjligt förhandla fram ett medlemskapsavtal med EG. Finland har olika säkerhetspolitiska optioner gentemot Västunionen och NATO, men sanningens stund närmar sig.

För Finlands del innebär medlemskap i EG-Unionen ett definitivt slut på den traditionella neutralitetspolitiken. Den nya doktrinen att försöka stå utanför militära konflikter i våra närområden betyder i klartext, att Finland inte vill bli part i en väpnad konflikt med Ryssland. Detta vitala nationella intresse delar vi t.ex. med Tyskland, vilket borde underlätta våra medlemskapsförhandlingar.

Europa behöver ett starkt EG. Valutakrisen är en följd av bristen på gemensam ekonomisk politik. Förklanningen inför kriget i Jugoslavien bådär illa för Östeuropa och alla små länder i periferin. Därför behövs det en politisk union med en säkerhets- och militärpolitisk dimension.

Vi ønsker lycka till och stöder Danmark i dess strävan att få en lösning till Maastricht-problemet. Men en sak borde vara klar: vi vill inte bli en del av det danska problemet. Det vore helt meningslöst för Finland att blanda sig i EG:s interna strid om Maastricht-avtalet. Det skulle bara försvaga vår förhandlingsposition, utan att hjälpa Danmark ett dugg.

Vi behöver inte någon nordisk nej-till-Maastricht-front. En dansk svans - det socialistiske folkepartiet - får inte vifta den nordiska hunden. Det är inte självklart, som vissa talare här har utgått ifrån, att vi i Norden skulle anse Maastrichtavtalet vara dåligt eller att vi alla skulle kräva samma undantag som Danmark. Danmark är t.ex., i motsats till Finland, medlem av NATO, vilket gör det mycket lättare att säga nej till Västunionen. Finland söker inte några permanenta undantag; vi vill och kan trygga våra nationella intressen inom ramen för Maastricht-avtalet. Som medlem av EG kommer vi definitivt att ha vår egen syn på EG:s framtida utveckling inklusive den säkerhetspolitiska dimensionen.

EG bör bli mera demokratiskt. Subsidiariteten bör förstärkas och transparensen ökas. Men detta får inte ge ett svagare EG. Tvärtom, vi tror att ett demokratiskt EG också vore ett starkare EG.

Om nej-tendenserna tar överhanden i våra länder, löper Norden den dubbla risken att bli både splittrat och isolerat. Hur skall man då hantera situationer där en enskild nordisk icke-EG-stat blir föremål för ekonomisk eller säkerhetspolitisk utpressning från väst eller öst? Skall frihetens riddare agera igen som de gjorde vid befrielsen av de baltiska staterna?

Det nordiska samarbetet har sitt egenvärde, men det har aldrig varit något alternativ till Europa. Ett s.k. nordiskt alternativ skulle leda till en återvändsgränd. Effektiviteten och relevansen av nordiskt samarbete är en funktion av vår förmåga att relatera oss till det europeiska samarbetet i och kring EG. Bara ett europeiskt engagerat Norden har en framtid.

Johan J. Jakobsen: President! Det er all grunn til å hilse velkommen den første utenrikspolitiske redegjørelse og den første rene utenrikspolitiske debatt i Nordisk Råd. EØS-avtalen innebærer en klar begrensning av det nordiske samarbeidet. Nordisk Råds framtidige eksistensberettigelse står og faller med en meningsfull måte å fylle dette tomrommet på når viktige områder trekkes ut av Rådets tradisjonelle samarbeid. Utenriks- og sikkerhetspolitikken er et slikt område.

I en delrapport til den norske Europa-utredningen heter det korrekt nok at Norden og det nordiske samarbeidet nå står ved en skilleveg. Men vegvalget er allerede gjort: Nordens stats- og utenriksministre mener at EF-unionen er svaret både på det nordiske og den europeiske utfordringen.

De mål for de nordiske lands utenrikspolitikk som Thorvald Stoltenberg trakk opp i sin redegjørelse, har bred støtte i Nordisk Råd: et Europa preget av fred, arbeid, fordeling, miljøvern, toleranse og trygghet.

Også utenriksministerens analyse og situasjonsbeskrivelse kan vi gi vår tilslutning til: Europa preges i dag igjen av krig, arbeidsløshet, nasjonalisme, etniske motsetninger, miljøkrise og økonomisk utrygghet. Men i Senterpartiet er vi sterkt uenig med vår utenriksminister når han med styrke hevder at Nordens

svar på disse utfordringer er Norden som en del av EF-unionen. Så langt har ikke EF gitt noe avgjørende bidrag til å løse f.eks. arbeidsløsheten og miljøkrisen. En sterkere integrering mot en union på Maastricht-avtalens grunn er ikke egnet til å løse 1990-årenes problemer i Europa.

Det må være et tankekors for de som nå ivrer så sterkt for at Norden skal bli en del av Maastricht-unionen, at det er en så sterkt voksende motstand i hele Norden mot en slik utvikling. De som nå velger å neglisjere det faktum at folket i Norden sier nei til den kurs som er staket ut, kan komme til å oppleve en blåmandag som tvinger fram en dramatisk kursendring.

Alternativet til EF-unionen er ikke isolasjon, nye gjerder eller nasjonal egoisme. Nei til unionen betyr ikke "marginalisering" eller at Norden blir "en europeisk blindtarm", for å sitere den danske utenriksministeren. Alternativet er en videreutvikling av det forpliktende internasjonale samarbeidet de nordiske land har vært eksponenter for. Noen setter likhetstegn mellom EFs overnasjonale samarbeid for å sikre markedsstyring og internasjonalt forpliktende samarbeid. Til det vil jeg si: Det har aldri vært slik at nasjonal selvstendighet og sjølråderett har vært til hinder for forpliktende internasjonalt samarbeid.

Tvert imot - nasjonal selvstendighet er en forutsetning for forpliktende internasjonalt samarbeid bygd på folkerettens grunn.

Det nordiske samarbeidet har bidratt til å styrke den nordiske identiteten. Folk i Norden har følt at de nordiske land har vært bærere av felles verdier og et nært historisk, språklig og kulturelt fellesskap.

I et stadig mer integrert Europa burde det derfor være en hovedoppgave å styrke den nordiske dimensjonen og den nordiske fellesskapsfølelsen. Men det er det motsatte som skjer.

Det unike og spesifikke nordiske samarbeidet tones ned. Klarest kommer dette til uttrykk i arbeidsprogrammet for Rådets internasjonale virksomhet, hvor det i klartekst heter: "En Europa-politisk dimensjon bör vara en genomgående linje för alla nordiska samarbetsuppgifter."

Når det gjelder Europas framtidige sikkerhetssystem, vil NATO fortsatt være bærebjelken. Verken Vestunionen eller EF-hæren kan erstatte det atlantiske forsvarssamarbeidet i NATO. Heldigvis er det slik, som utenriksminister Stoltenberg uttrykte det, at Europa og Nord-Amerika har klare egeninteresser i å bevare det atlantiske samarbeidet som et grunnleggende, stabiliserende element. Det vil ikke tjene Europas sikkerhet dersom det etableres konkurrerende strukturer til NATO. De klare reservasjoner som er kommet fra sentrale nordiske politikere mot planene om en EF-hær, er entydig positive sett fra vårt standpunkt.

Skjervengen: Både utenriksminister Stoltenberg og den danske utenriksminister Uffe Ellemann-Jensen berørte sterkt selvråderetten i sine innlegg.

Jeg synes det er et godt utgangspunkt for en utenrikspolitisk debatt i Nordisk Råd å drøfte hva som ligger i det såkalte selvråderettsbegrepet, og hva som ligger av farer bak realitetene. Uffe Ellemann-Jensen sa at selvråderetten er et tveegget sverd.

Ja, det er vel knapt nok det, hvis man ser på kårene for samarbeids- og fellesskapstanker i Europa i dag.

Jeg tror den mest alvorlige og største utfordringen for politikere tilknyttet Nordisk Råd nettopp er å ta opp kampen mot dem som nå vil rive ned det som mange gjennom tiår har forsøkt å bygge opp av fellesskapsløsninger på europeisk basis.

Vi har nasjonalistiske strømninger som gir seg utrolig forskjellig utslag, og det gir seg forskjellig utslag i de forskjellige land. Men de har én ting til felles, og det er at de ønsker å sette den såkalte nasjonale selvråderetten foran fellesskapsløsninger og samarbeidsløsninger. Og hvis det skjer at disse kreftene, med høyst ulikt utgangspunkt, greier å skaffe seg et flertall i de forskjellige landene, ja da er Europa satt 100 år tilbake i utvikling. Da er Europa inne i en situasjon hvor det er et stort potensial ikke bare for handelskrig, men også for militær krig.

Mange vil si at det er en forferdelig overdrivelse å si at nasjonal selvråderett fører til krig. Men vi vet fra vår relativt nære europeiske historie hvor fort den type konflikter kan oppstå. Og de har alltid hatt sitt utspring i nasjonal selvråderett. Land som handler med hverandre, og som har et forpliktende politisk samarbeid, har aldri noen gang øvet aggresjon mot hverandre.

I debatten om europeisk samarbeid i Norge har enkelte krefter, bl.a. representert ved foregående taler, greid å fremstille de fire frihetene i EFs indre marked som skjellsord. Det er godt gjort, men de har klart det.

Jeg tror at grunnen til at de har maktet det, og vi ser også skremmende tendenser i andre nordiske land i EF-debatten, til en viss grad er at det ligger en potensiell frykt hos mange for alt som er utenlandsk. Det ligger en frykt for utenlandske personer, det ligger en frykt for utenlandske varer, og det ligger en frykt for utenlandsk kapital og kanskje også tjenester.

For å ta ett eksempel på dette, som kanskje kan virke litt spesielt, men som jeg synes på mange måter illustrerer hvordan enkelte krefter nå forsøker å uttrykke seg for å skape en frykt som er ubegrunnet: I dagens aviser i Norge er det rykket inn en annonse fra det såkalte Opplysningskontoret for egg og fjørfekjøtt. Det er et kontor som man kanskje skulle tro skulle drive med noe annet enn å spre frykt i EF-debatten. Men her skal dere høre: Det er bilde av en kylling eller en høne - det er en litt dårlig telefaks, så jeg kan ikke riktig se alderen på den - med masse sprøyter i seg. Og så står det:

"I dag får du bare norsk kylling i Norge. Det betyr at du går glipp av mye når du kjøper rå, frossen, grillet eller marinert kylling i butikken.

Du får ikke salmonellabakterier med på kjøpet, for eksempel."

Så står det videre:

"Bløtkokte egg bør du bare spise i Norge, fordi Norge er det eneste land i verden uten salmonella i egg."

Det er godt gjort! Det er godt gjort å fremstille det som om det skulle være farlig å spise bløtkokte egg f.eks. i de andre nordiske landene eller i andre land i Europa - eller i andre land i verden.

Sluttappellen i denne groteske annonsen, som altså er rykket inn av Opplysningskontoret for egg og fjørfekjøtt, er:

"Takk og pris for at vi bare har ren, norsk kylling her i landet, så lenge det varer."

Ja, vi har litt å stri med, vi som ønsker et mer forpliktende europeisk samarbeid.

Motkreftene er ganske sterke.

Maria Kaisa Aula: Herr president! Jag vill i detta anförande betona vikten av de arktiska områdena och i synnerhet Kalottområdet i regionernas Europa. Samarbetet i nordvästliga Ryssland och hela det arktiska området bör tillmätas större vikt när vi stakar ut en gemensam nordisk utrikespolitik. Östersjörådet är ett ypperligt exempel på den riktning som vi borde ta i det nya Europa. Nordkalottsamarbetet har dock i sin praktiska verksamhet ett försprång i förhållande till övriga områden, såsom Östersjösamarbetet. Detta samarbete har idkats redan länge mellan de nordiska länderna. Men även Nordkalottsamarbetet borde nu ges ny politisk vikt.

På basen av vad jag ovan sade hälsar jag utrikesminister Stoltenbergs förslag till utvidgande och fördjupande av Nordkalottsamarbetet välkommet. Han föreslog att de nordligaste länen i Finland, Sverige och Norge samt Murmansk- och Arkangelskområdena i Ryssland borde tas med i det s.k. Barentssamarbetet. I själva verket har man redan i det traditionella Nordkalottsamarbetet gått i denna riktning, när representanter för Murmansk- och Arkangelskområdena nu är med som observatörer på möten med Nordkalottkommittén. Senast talade man om Storkalottsamarbetet på ett möte i Rovaniemi för ett par veckor sedan.

Utrikesminister Stoltenberg föreslog inrättande av både ett råd för utrikesministrar och ett regionalt råd för organisering av samarbetet. Samarbetet mellan utrikesministrarna kommer att ge politisk styrka i verksamheten och sannolikt ökar tillgängliga resurser. Det är bra. Jag vill dock speciellt betona vikten av ett samarbete mellan länen utgående från lokala behov. Detta bör få den viktigaste rollen i samarbetet.

Och det som är viktigast är att man absolut undviker inrättande av överlappande organisationer i detta sammanhang. Därför borde verksamheten på regional nivå och det praktiska samarbetet inom Barentsområdet och Storkalottsamarbetet kanaliseras genom den existerande Nordkalottkommittén i ministerrådets regi.

Jag beklagar att samarbetet i de nordligaste områdena behandlades mycket knapphändigt i statsministrarnas rapport om nyvärdering av det nordiska samarbetet. De nordliga områdenas betydelse ökar dock hela tiden. Slutet på det kalla kriget samt den ökande integrationen i Europa inverkar på denna utveckling. Dessutom har den arktiska teknologin utvecklats snabbt och ökat möjligheterna att utnyttja naturresurserna i området. Jag vill bara nämna mineralerna i Kolaområdet samt olje- och gasrikedomarna i Barentshavet. Men stora miljörisiker är också förknippade med dessa rikedomar: till exempel bristande kärnsäkerhet och svavelutsläppen i Murmanskområdet. Det ligger i de nordiska ländernas intresse att medverka till att naturresurserna utnyttjas enligt principerna för hållbar utveckling, något som nu inte är fallet.

Integrationen i Europa har kraftiga centraliserande inverknings. Därför är Nordkalottsamarbetet viktigt också från regionalpolitisk synvinkel. Det behövs som motvikt mot integrationen med Bryssel som motor.

Nordkalottområdet bör även kunna påverka EG-förhandlingarna, speciellt på den regionalpolitiska sektorn. Reglerna i EG:s strukturfond bör ändras så att det kalla klimatet, glest befolkade områden och långa avstånd beaktas bättre. Ett ännu bättre alternativ vore att man för de glest befolkade områdena i Europa inrättade en egen fond inom EG. Det yttrande som EG-kommissionen gav om Sveriges och Finlands medlemsansökningar visar klart att man där har förståelse för att EG kommer att omfatta sådana arktiska områden som på många sätt avviker från det nuvarande Mellaneuropa.

Marianne Andersson: Herr president! Norden framställs ofta som en positiv förebild för flera sämre lottade stater och regioner i världen. Det beror inte minst på att vi har lyckats tillkämpa oss, vidmakthålla och utveckla demokrati och marknadsekonomi. Det är tack vare dessa två vinster i utvecklingen, demokratin och marknadsekonomin, som vi har lyckats bygga välfärdssamhällen, vilka trots akuta problem utgör historiska landvinningar.

Vi befinner oss i ett nytt och spännande skede i det nordiska samarbetet. Att utrikespolitiken nu får en framträdande plats beror givetvis på den pågående europeiska integrationen. Där vill jag instämma med alla som här har sagt att man ser Nordens möjligheter att genom samarbete nå framgång i den processen. Jag är också övertygad om att det nordiska samarbetet därigenom kommer att stärkas.

Att utrikespolitiken får betydelse beror dock inte bara på detta utan även på att så mycket annat förändras i vår omvärld. Vi inser att många av våra nordiska problem måste lösas och att våra möjligheter kan utvecklas genom att vi samarbetar med varandra och även med länder i närområdet.

Ett "regionernas Norden" växer fram. Initiativet för Barentsregionen är mycket intressant och nödvändigt och innebär stora möjligheter för framtiden inom detta spännande område med stora naturresurser men även med stora miljöproblem. Östersjösamarbetet, Västnorden, Kvarkenområdet, Østfold-Bohuslän-Dalsland samt Östra Finland och Petersburg är andra exempel på ett regionalt samarbete som får allt större betydelse. Det är då viktigt att ta vara på det informella samarbete som redan förekommer i de olika områdena när fastare strukturer i detta samarbete skall byggas upp.

När nu den järnridå som skilde Norden från våra östliga grannar har rivits ned, är det vår skyldighet att efter vår förmåga ge stöd till demokratisering och liberalisering av ekonomin i de grannländer där befrielsen pågår men friheten ännu inte är tryggad.

Ett tätt nätverk för samarbete har etablerats mellan de nordiska staterna och våra grannar, i synnerhet de baltiska staterna: Estland, Lettland och Litauen. Som noder i detta ingår inte bara staterna i bilateralt samarbete. Samarbetsprojekt drivs också av frivilliga organisationer, institutioner, kommuner och enskilda medborgare. De nordiska staterna deltar också såsom pådrivande krafter i multilaterala och internationella organisationer som är aktiva i Baltikum. Allt detta är bra.

Det samarbete som nu förekommer har byggts upp i snabb takt och med stor entusiasm. Men våra nordiska totala resurser är begränsade - alltför begränsade

jämfört med de väldiga behoven. Jag påstår att ingen i dag har en samlad överblick över de samarbetsprojekt som nu drivs i Baltikum. Ingen kan därför säga om prioriteringarna är riktiga eller om resurserna skulle kunna användas bättre.

Iloniemi-gruppen har uppmärksammat detta. I sin rapport till statsministrarnas Bornholmsmöte skriver man:

"Med beaktande av initiativ och åtgärder som redan vidtagits är det enligt gruppen viktigt att de nordiska länderna genomför en värdering av vilka uppgifter som lämpar sig för multilaterala åtgärder, vilka program som bäst lämpar sig för samnordiska initiativ och vilka åtgärder som bäst kan främjas genom bilaterala program mellan de nordiska länderna och länder inom våra närområden i öst och sydost."

Iloniemi-gruppen pekar här på en mycket viktig uppgift. Det är min starka förhoppning att Nordiska ministerrådet och regeringarna nu på allvar tar sig an den uppgiften. Kanske är detta en första lämplig uppgift för statsministrarna i deras nya och, som det sägs, aktivare engagemang i nordiskt samarbete.

Herr president! Jag vill också ta upp biståndsfrågan. Trots akuta ekonomiska problem och viss nedskärning är de nordiska länderna ändå speciella i världen när det gäller att stötta de fattigaste och att verka för demokratisk utveckling och miljöförbättringar i tredje världen. För att utnyttja de begränsade resurserna effektivt och kunna hjälpa så många som möjligt är en samordning av insatserna nödvändig enligt min mening. Jag vet att det pågår en hel del arbete i den riktningen, vilket bl a framgår av ekonomiska utskottets betänkande över mitt medlemsförslag om en samordning av biståndskontoren. Betänkandet är mycket positivt, och jag vill här bara understryka vikten av att denna inriktning får ett verkligt konkret genomslag i de olika ländernas biståndsarbete.

Till sist vill jag ta upp frågan om Salman Rushdie. Jag träffade honom vid kulturkonferensen i Helsingfors. Hans besök gjorde oss alla som deltog i konferensen medvetna om att den kanske viktigaste mänskliga rättighetsfrågan är möjligheten att uttrycka sig fritt. Kulturutskottet gjorde ett särskilt uttalande till presidiet att intensifiera arbetet för mänskliga rättigheter. Jag vill också gärna instämma med dem som tidigare här i dag har uppmanat de nordiska utrikesministrarna att göra någon gemensam aktion för att uttrycka sitt fördömande av den dödsdom som vilar över Salman Rushdie.

Utenriksminister Stoltenberg: La meg først av alt få takke for en for meg meget nyttig og saklig debatt. Jeg syns det har vært meget inspirerende, og det har gitt mersmak.

Jeg har tatt ned alle hovedpoeng som er nevnt av de forskjellige talere, i en liten rød bok, som jeg kommer til å slå opp i senere. Men jeg har tenkt å berøre tre temaer spesielt.

Det ene er naturligvis gleden over den brede og aktive støtten til tanken om samarbeid i Barentsregionen. Forholdet mellom Nordkalott-samarbeidet og Barentsregionen har vært nevnt av noen talere. Mitt svar er at det er behov for begge deler. Nordkalott-samarbeidet er et rent nordisk samarbeid som vil være nødvendig også innen Barentsregionen, fordi samarbeidet i Barentsregionen

iallfall vil omfatte Russland, men det kan også bli flere land utenom Norden med i samarbeidet i årene fremover.

Jeg er glad for at så mange har lagt vekt på det som jeg personlig syns er det aller viktigste ved Barentssamarbeidet, nemlig bidraget til stabilitet i et viktig område ikke bare for Norden, men for hele Europa, og det er nødvendig i årene fremover å legge mer vekt på stabilitetsbyggende tiltak, som et samarbeid på det vide felt vi nå legger opp til, burde bidra til.

Det andre punktet jeg har lyst til å si litt om, er den spissformulering jeg brukte i mitt innlegg, hvor jeg sa:

"Vi må inn i EF for å bli med i Norden". Jeg er ikke forbauset over at mange har vist til det i sine innlegg - jeg har brukt uttrykket en gang før, og da ble det enda verre! En av grunnene til at jeg hadde med dette i innlegget - for egen regning, istedenfor at vi skulle sitte sammen alle fem utenriksministrene og komme fram til en konsensus - var at jeg hadde lyst til å ha med den spissformuleringen. Jeg kan si litt om hva jeg mener med akkurat det.

At nordisk samarbeid allerede er blitt viktigere, er jeg ikke det ringeste i tvil om. Bare denne debatten er et eksempel på det. At nordisk samarbeid hvor vi alle er med i EØS, vil være viktigere i årene fremover, er jeg heller ikke i tvil om. Men det jeg ønsker å si, er at vi må være meget oppmerksom på at vi ikke over en lengre prosess ender i et Norden med forskjellig fartstempo og forskjellig bredde i samarbeidet. Det jeg frykter, er en situasjon hvor noen land blir medlem av EF, og noen blir stående utenfor. Vi vil lukke øynene for virkeligheten hvis vi ikke innser at de som da er med i EF, har et langt bredere felt å drøfte seg imellom og kan gå mer i dybden av det. At de land som eventuelt blir stående utenfor, vil være med på det, tror jeg. Men jeg kan tenke meg at forbindelseslinjene av og til kan bli litt tynne. Det syns jeg er viktig å legge vekt på, så man er klar over det på dette stadium.

Kaci Kullmann Five var inne på utenriksministermøtet på Svalbard. Jeg tror hun har hørt historien av meg, men det spiller ingen rolle. Jeg har lyst til å fortelle historien slik som jeg pleier å fortelle den - det er ofte en fordel. Det som skjedde, var at vi skulle ha nordisk utenriksministermøte på Svalbard. Like før vi skulle begynne, fikk vi beskjed om at den danske utenriksministeren måtte til London, for der skulle den akutte krisen i Jugoslavia drøftes. Det forstod vi alle helt ut, det er klart. Det var jo viktig å være med på å drøfte hva 12 land i Europa kunne gjøre raskest mulig for å avhjelpe menneskelig krise og bidra til fred. Det jeg begynte å reflektere over før jeg sovnet den kvelden, var hvis vi en dag f.eks. opplever at Sverige, Finland og Danmark er med i EF og Island og Norge er utenfor. Det ville være fantastisk hyggelig å sitte sammen med Jón Baldvin på Svalbard og diskutere Jugoslavia, men det ville ikke blitt samme tyngden! Og at vi ville være opptatt av å ha så nære forbindelser med finner, svensker og dansker og resten av Europa i London som mulig, er klart. Det er det jeg har prøvd å få fram med spissformuleringen. Men jeg har ikke noen problemer med å skjønne at en del reagerte på det. Det var meningen!

Så til det siste punktet, og da tror jeg at jeg vil ta utgangspunkt i Johan J. Jakobsens innlegg. Jeg har ikke på lenge vært så enig med ham og så langt som i hans innlegg her. Det gir forhåpninger at vi er enige om problemene. Jeg har ikke hørt noen uenighet om det. Jevnt over - og dette er Norden på sitt beste - er

skissen av de målene vi vil fram til, mer lik enn antakelig i noen annen region i verden. Men vi er altså uenige om verktøyet, og det er det viktig å ha drøftet. Jeg har ikke hørt noe annet forslag til verktøy for å møte det moderne samfunns problemer ved århundreskiftet enn et økende forpliktende samarbeid. Men jeg synes det ville være spennende å høre av dem som forkaster et forpliktende samarbeid, hvilket verktøy de ønsker å bruke når det gjelder miljøproblemene, fattigdomsproblemene og arbeidsløsheten. Her har jeg til gode å få et forslag om et annet verktøy i den tid vi nå går inn i. Og hvorfor mener jeg det er så akutt viktig? Jo, fordi jeg av og til frykter at det er en begrenset periode vi har til å få bygd ut det forpliktende samarbeidet.

La meg slutte med følgende: Det viktige og historisk betydningsfulle med et forpliktende samarbeid, er at stormaktene - Tyskland og Frankrike - har vært villig til å avgi av sin reelle selvråderett. At små land ikke bestemmer, er ikke noe nytt. Små land er vant til å få over telefaksen beslutninger. Men de store landene har i etterkrigstiden etter å ha bestemt seg for aldri mer krig, vært villig til for første gang å avgi virkelig selvråderett for å oppnå noe i fellesskap. Den perioden i vår regions og verdens historie må vi utnytte til fulle for å binde oss opp i et forpliktende samarbeid for å løse vår tids problemer.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Dokument 3 lades till handlingarna.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sauli Niinistö för resten av sessionen ersatts av Kimmo Sasi.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

2

B 130/b: Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1993

Budgetutskottet hade med anledning av ministerrådsförslaget anförde följande:

Den logiska slutsatsen för den fortsatta behandlingen av det framlagda budgetförslaget vore att föreslå en omarbetning. Utskottet har allvarligt övervägt ett sådant förslag.

Utskottet har därvid tvingats konstatera att några praktiskt godtagbara möjligheter för en omarbetning inte föreligger.

De samlade omständigheterna har således lett utskottet fram till att utskottet måste finna sig i att tvingas tolerera budgetförslaget, men enbart under den bestämda förutsättningen att kommande budgetförslag utformas i enlighet med vad som tidigare diskuterats med samlarbetsministrarna.

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1993 (B 130/b) beslutar om följande uttalande:

att Nordiska rådet med instämmande i vad utskottet ovan anfört överlämnar utskottets betänkande till Nordiska ministerrådet.

Helga Haugen: Ministerrådets budsjettförslag för 1993 er blitt behandlet internt i Budsjettutvalget, i møte med representanter for fagutvalgene og i møte med samarbeidsminister Gunnar Berge.

Jeg må dessverre si at Budsjettutvalget følte en viss skuffelse når vi kunne konstatere at Ministerrådets budsjettforslag er praktisk talt identisk med generalsekretærens forslag. Dette betyr at de synspunkter som både Budsjettutvalget og fagutvalgene framførte på generalsekretærens forslag, ikke på noen måte har påvirket det endelige budsjettforlaget.

Det er i slike tilfeller man kan spørre seg selv om Ministerrådet har noen virkelig interesse av å få Rådets synspunkter, eller om det bare er et spill for galleriet. Jeg håper virkelig ikke at det kan være så ille! I så fall er alt det arbeidet vi legger i budsjettbehandlingen, forgjeves og hele denne budsjettdebatten unødvendig.

Vel, nok om det og over til budsjettforlaget for 1993.

Samarbeidsministrene presenterer nå for tredje år på rad noe som de kaller for et "nullbudsjett". Det vil si at budsjettforlaget for 1993 reelt sett ligger på samme nivå som i 1991 og 1992. Påstanden om nullbudsjettering stemmer når det gjelder det ordinære budsjettet. Det stemmer imidlertid ikke om man ser på totalbudsjettet.

I budsjettet for 1991 og 1992 inngikk midler fra den økonomiske handlingsplanen. Disse midlene forsvinner i 1993, noe som gir en rell nedgang på ca. 50 mill. danske kroner. Budsjettutvalget kan ikke på denne bakgrunn se annet enn at 1993-budsjettet i realiteten er et minusbudsjett.

Et reelt nullbudsjett kunne vi ha akseptert i dagens økonomiske situasjon. Men et minusbudsjett er ikke akseptabelt i en tid hvor det nordiske samarbeidet stilles overfor store utfordringer. Både parlamentarikere og ministre snakker seg varme om betydningen av det nordiske samarbeidet, og om hvor viktig det er at nordiske synspunkter og prioriteringer kan få gjennomslag i det europeiske samarbeidet.

Og her er det ikke bare spørsmål om EF og Vest-Europa, men om også et aktivt engasjement i f.eks. Østersjø-samarbeidet, i Vestnorden-samarbeidet og i miljøtiltak i Øst-Europa. Dette er konkrete tiltak som koster penger, enten de tas på nasjonalt eller nordisk plan. Ut fra et praktisk synspunkt og ut fra nærhetsprinsippet burde man imidlertid i de fleste tilfellene kunne utnytte det kontaktnettet som allerede er etablert innenfor det formelle nordiske samarbeidet.

Det er altså utvalgets mening at det er for tidlig å redusere det nordiske budsjettet med henvisning til EØS-avtalen og eventuelle EF-medlemskap.

Konsekvensen av den stramme budsjetteringen blir at de fleste sektorer blir rammet av nedskjæringer. Selv om Budsjettutvalget kan slutte seg til

Ministerrådets prioriteringer på kultur- og miljøområdet, mener utvalget at samarbeidsministrene har tatt altfor lite - eller rettere sagt intet - hensyn til Rådets øvrige prioriteringer.

Bortfallet av den økonomiske handlingsplanen rammer i høyeste grad de næringspolitiske og økonomiske områdene. Utvalget mener at samarbeidet f.eks. innen teknisk-industriell forskning og utvikling og innen energi- og regionalområdene har betydning for den nordiske industriens konkurransevne. Vår konkurransevne har stor betydning for at den nordiske industrien skal kunne hevde seg i den økende konkurransen fra EF-landene.

Når det gjelder Baltikum-samarbeidet, har utvalget ved flere anledninger understreket viktigheten av raske tiltak og konkrete prosjekt, ikke minst når det gjelder behovet for studentutveksling og utdanning av ungdom fra de baltiske statene. Utvalget har derfor stilt seg bak Ministerrådets Baltikum-program. Men vi er både overrasket og skuffet over den drastiske nedskjæringen i budsjettet for 1993. Vi synes ikke det står i stil med den verbale støtten Nordisk Råd tidligere har gitt Baltikum.

Ett av de få positive innslagene i budsjettforslaget for 1993 er samarbeidsminstrenes forslag om at overskuddet fra 1991 skal gå inn i det nordiske budsjettet og brukes innen områder som Rådet prioriterer, nemlig:

- Baltikum,
- Nordplus,
- Fiskeri- og
- Industrifondet.

Vi må imidlertid være oppmerksom på at dette dreier seg om en engangsbevilling på 27 mill. danske kroner, og at man ikke kan bygge opp en langsiktig virksomhet på forhåpninger om et årlig overskudd.

Jeg kan ikke la være å si noe om budsjettets utforming. Både Budsjettutvalget og fagutvalgene har i flere år bedt om et mer oversiktlig og informativt budsjett. Vi setter pris på Ministerrådets forsøksvirksomhet med mål- og rammestyring, noe som på sikt kan gi den informasjon vi vil ha.

Men fremdeles er det bare en liten del av budsjettet som omfattes av denne forsøksvirksomheten. På andre områder er informasjonen fortsatt mangelfull. Jeg håper at vi ved anledning kan få en seriøs diskusjon med samarbeidsministrene om dette. Jeg vil i denne sammenheng påpeke at det ikke er meningen at vi som parlamentarikere skal gå inn i detaljer, men vi må kjenne til den totale omfanget av en aktivitet for å kunne prioritere og gjøre eventuelle omdispenseringer.

Av Budsjettutvalgets betenkning og det jeg nå har sagt, framgår vel ganske tydelig at utvalget ikke er tilfreds med budsjettforslaget for 1993. Vi vet at det akkurat nå er stor uklarhet om det nordiske samarbeidets framtid, og at dette også preger budsjettarbeidet. Vi skulle imidlertid ønske at man tok større hensyn til parlamentarikerens synspunkter, og vi har da også i et brev til de nordiske statsministrene uttrykt ønske om at parlamentarikerne i framtiden skal ha en større innflytelse på budsjettet.

Jeg merket meg med tilfredshet at statsminister Gro Harlem Brundtland i sin tale nettopp understreket at statsministrene ønsker et sterkere nordisk samarbeid og en større parlamentarisk innflytelse i framtiden. Jeg velger å ta statsministe-

ren på ordet. Jeg håper at vi sammen - statsministre og parlamentarikere - kan finne fram til en samarbeidsmodell som ivaretar dette, og at vi bruker den gylne anledning vi nå har, til å få arbeidet i Nordisk Råd inn i en mer konstruktiv form enn det hittil har vært.

Jeg har nettopp sett rapporten fra oppfølgingsgruppen for nyvurdering av det nordiske samarbeidet. Der følges signalene fra den norske statsminister opp med konkrete forslag, og jeg ser nå fram til et bedre samarbeid om budsjettet.

Elver Jonsson overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Berge**: Det er helt korrekt at Ministerrådets budsjettforslag for 1993 er et nullvekstbudsjett, som Budsjettutskottets leder nå påpekte, og som flere av Rådets medlemmer også har påpekt. Jeg skal ikke forsøke meg på noe langt og omfattende defensorat for at det er slik, men vi bør kanskje huske på at for første gang i Nordisk Råds historie står vi i den situasjon at flere av medlemslandene har en direkte og betydelig nedgang i sine økonomier. Det har aldri skjedd tidligere i Nordisk Råds historie. Og det er slik at de som har ansvaret for økonomien, er nødt til å skjele litt også til den generelle økonomiske utvikling. Det har også Budsjettutskottet påpekt i sine merknader til forslaget.

Videre vil jeg få minne om at det ved denne sesjonen er blitt vedtatt en skjellsettende nyorientering av det nordiske samarbeidet som vil få positive virkninger også for de fremtidige budsjetter for vår felles virksomhet.

1993-budsjettet blir derfor på mange måter et overgangsbudsjett. Til tross for det er det foretatt en delvis omprioritering fra tidligere budsjetter i tråd med "Nordisk samarbeid etter 1992"-programmet, som ble behandlet på Rådets siste sesjon, i Helsingfors.

Neste års budsjett innvarsler også at vi på ministerrådssiden har startet opp et arbeid med å effektivisere det nåværende budsjettssystem. Således er det innført et forenklet lønnsbudsjetteringssystem ved nordiske institusjoner og igangsatt forsøksvirksomhet med mål- og rammestyring for 11 institusjoners vedkommende.

Jeg vil også gi uttrykk for at jeg deler Budsjettutskottets syn hva gjelder prosjektvirksomheten, og kan opplyse at samarbeidsministrene på sitt møte her i Århus bad ministerrådssekretariatet om snarlig å fullføre arbeidet med et prosjektregister.

Jeg vil også minne om at de enkelte regjeringer bidrar til felles nordiske prosjekter utenom de beløp som står oppført på de nordiske budsjettene. For mitt eget lands vedkommende summerer dette seg opp til et beløp som er nesten like stort 100 mill. kr - som vårt bidrag til det nordiske budsjettet, idet dette bidraget er på 120 mill. kr.

Videre har Samarbeidsministrene truffet beslutning om å anvende renteinntektene på 27,4 mill. danske kroner i forbindelse med budsjettet for 1993, og det er helt åpenbart at dette kommer til å gi seg utslag i at det til slutt vil bli bevilget et større beløp til Baltikum enn det som nå står oppført i budsjettforslaget. Jeg

må också för helhetens skyld få minne om att det i tillägg er bevilget midler till Baltikum över de olika sektorbevilgningene, slik at totalbevilgningene blir noe annet. Og endelig må jeg få minne om det relativt store investeringsprogrammet som er vedtatt for Baltikums vedkommende, som går over tidsperioden 1992-95, hvor totalrammen er 100 mill. ECU, eller 800 mill. danske kroner. Så totalinnsatsen blir av en annen størrelsesorden.

Disse forbedringer til tross er mitt hovedpoeng i dag at den nyorientering vi nå har bestemt oss for i det nordiske samarbeidet, med vekt på utpekte satsingsområder, vil gi nye muligheter for Rådet til å bli trukket nærmere med i budsjettbehandlingen. Som den norske statsminister redegjorde for, ønsker våre regjeringer å trekke Rådet mer med i budsjettbehandlingen, og den norske statsministeren uttalte bl.a. "Det vil bl.a. være naturlig at Nordisk Råd får mulighet til å foreslå omprioriteringer innenfor budsjettets ramme. Så fremt Rådet innenfor rammen gir presise prioriteringer, bør Ministerrådet følge disse, og eventuelle avvik må begrunnes overfor Rådet".

Et gjennomført system med mål- og rammestyring for hele budsjettet gir muligheter for politisk styring på en langt bedre måte enn hva tilfellet er i dag. Skal vi oppnå dette, må medlemmene av Nordisk Råd ta imot denne utfordringen, og det er jeg overbevist om at Rådets medlemmer vil.

Jeg håper at de nye retningslinjer som regjeringene nå ønsker å innføre for arbeidet med 1994-budsjettet, skal gi oss det best mulige grunnlag for klarere politiske prioriteringer og en effektiv bruk av budsjettet som et politisk styringsmiddel.

Et eksempel på dette vil være den nysatsing på kulturområdet som det nå legges opp til. Vi går inn for en omprioritering av de fristilte ressursene som vil komme som følge av konsentrasjonen omkring disse hovedsatsingsområdene, til kulturformål på 1994-budsjettet. Det er aktuelt med en økning på 25 pst. utover dagens nivå til områdene kultur og utdanning, med 2/3 til utdanning. Vi sikter mot at kultur, forskning og utdanning i 1995 vil legge beslag på ca. 50 pst. av budsjettmidlene.

I de utfordringer vi nå står overfor i det nordiske samarbeidet, er det viktig at vi forvalter våre ressurser best mulig etter de prioriteringer vi ønsker for vårt samarbeid.

Grunnlaget for dette er nå lagt, så blir det opp til hver og en av oss å gjennomføre disse prioriteringene i praksis.

Rannveig Guðmundsdóttir: President! På kulturutskottets vägnar vill jag föga ett par ord till vad budgetsutskottets talesman har framfört i anledning av det föreliggande budgetförslaget. Vi har i kulturutskottet anfört att det bör beviljas ytterligare 4 miljoner danska kronor till kulturbudgeten sammanhållet med budgeten för 1992 för att kulturhandlingsplanen skall kunna fullgöras. För att underbygga denna hemställan hänvisar vi till kultur- och undervisningsministrarnas vidtagna prioriteringar för det framtida nordiska samarbetet, där de själva påpekar att det återstår 4 miljoner danska kronor för genomförande av handlingsplanen. Jag vill samtidigt påminna om att bortfallet av den ekonomiska handlingsplanen innebär en reduktion på 2 miljoner danska kronor till stipendieordningen

NORDPLUS och att en utvidgning av Nordisk kulturfond inte har kunnat genomföras, något som tillsammans med de låga budgetnivåerna för konstkommitéerna har förhindrat uppfyllande av de förväntningar som skapats genom kulturhandlingsplanen, både vad angår det konstnärliga och det officiella kultursamarbetet.

I tillägg till kulturhandlingsplanen har ministerrådet fattat beslut om nya program och planer såsom film- och TV-fonder, NORFA, samarbetsprogrammet för högre utbildning, som medför ökat finansieringsbehov. Alla instanser som de senaste år och för ögonblicket har behandlat det nordiska samarbetets framtid framhåller att kultursamarbetet bör prioriteras. Detta gäller inte minst samarbetsministrarna som i sitt förslag om det nordiska samarbetet efter 1992 har framhållit att kulturområdet bör prioriteras. Men det gäller som bekant även Iloniemi-gruppen, som i sin rapport konstaterar att kultursamarbetet bör utbyggas och intensifieras trots en allmän omorganisering och rationalisering av det officiella nordiska samarbetet. I rapporten nämndes bland annat att NORDPLUS-samarbetet, mediasamarbetet, barn- och ungdomssamarbetet och arbetet för ökad språkförståelse bör bli prioriterat samtidigt som en ny kulturfond skulle upprättas. Både kulturutskottet och kultur- och undervisningsministrarna har tidigare i olika uttalanden framhållit dessa områden som högt prioriterade. Under hänvisning till dessa omtalade prioriteringar menar vi därför att kultursektorn som prioriterat område borde ha manifesterat sig tidigare i budgetförslaget för 1993. Jag kan inte underlåta att ge uttryck för besvikelsen över att det i ministerrådsförslaget inte ges någon förklaring till varför budgetförslaget bara för en liten del är i överensstämmelse med de politiska prioriteringar som föreligger.

Till slut vill jag nämna att kulturutskottets arbetsgrupp för kontakter med de baltiska länderna besökte de nordiska informationskontoren sommaren 1992. Gruppens värdering efter besöket var att kontoren utför ett målinriktat och gott arbete och kulturutskottet vill därför understryka att informationskontoren tills vidare bör fortsätta sin verksamhet. Med hänvisning till kulturutskottets uttalande hemställer jag till Nordiska ministerrådet att öka kulturbudgeten med 4 miljoner danska kronor.

Møller: Hr. præsident! Jeg taler som formand for Økonomisk Udvalg. Den 23. juni i år sendte Økonomisk Udvalg sine kommentarer til generalsekretærens budget. Det var korte og klare kommentarer; de fyldte bare 5 sider. Vi havde forslag, vi stillede spørgsmål, og vi bad om begrundelser for forskellige dele af budgettet. Vi ønskede selvfølgelig at komme i dialog med ministerrådet, inden det endelige budget blev fremlagt.

Den 10. august kom så ministerrådets forslag til budgettet, og man kunne straks se, at det på intet område havde fulgt vores forslag. Det var selvfølgelig skuffende. Langt mere skuffende, deprimerende og efter Økonomisk Udvalgs opfattelse helt uacceptabelt var det, at ministrene ikke med en eneste sætning, ikke med et eneste ord, kommenterede nogle af de ting, vi havde bedt om. De kommentarer, vi havde, mødte man med tavshed, og vore forslag mødte man også med tavshed.

Nu har vi i dag fra samarbejdsminister Gunnar Berge fået nogle begrundelser og nogle svar på nogle af de spørgsmål, vi stillede for snart et halvt år siden. Men hvorfor kunne vi ikke have fået dem langt tidligere?

Jeg tror, det er sådan, at ikke alene Økonomisk Udvalg, men alle parlamentarikere her i Nordisk Råd står uforstående over for denne tavshed. Vi kan acceptere, at vi er uenige. Vi kan også tage til efterretning, at ministrene indimellem prioriterer anderledes end vi. Vi kan også forstå, at der er svære økonomiske tider og vi derfor ikke kan få opfyldt alle ønsker, men bare at blive mødt med tavshed, at man ikke vil indgå i dialog med parlamentarikerne, det forekommer urimeligt. Jeg siger dette meget stærkt også på baggrund af den debat, vi har haft i Nordisk Råd de sidste to dage. Jeg har lagt mærke til, at såvel parlamentarikere som statsministre har fremhævet, hvor specielt og hvor enestående det er i Nordisk Råd, at her mødes vi såvel parlamentarikere som ministre, og at vi derfor kan have en dialog.

Men en dialog får man jo kun, hvis der er to parter. Jeg må minde om, at statsminister Poul Schlüter i går i spørgsmålet, om ministrene fremover skulle være medlemmer af Nordisk Råd, netop konkluderede, at ministrene sidder, hvor de sidder, og dér skal de blive siddende. Det syntes vist alle i rådet var godt. Men det at sidde er ikke nok, og derfor vil økonomisk udvalg håbe for fremtiden, at de ministre, der nå kun sidder, i fremtiden vil oplade deres røst og indgå i en dialog.

Lad mig så, da vi jo allerede har fremsendt vore bemærkninger til budgettet, bare nævne to områder, hvor vi er specielt utilfredse med budgettet.

Det ene er Nordisk Industrifond, som er blevet reduceret fra 99 mio.kr. til 62 mio.kr., altså minus 37 mio.kr. Det finder vi er uforståeligt og i klar modstrid med den rekommandation, som blev vedtaget i Helsingfors for 8 måneder siden. Dér blev det netop vedtaget at styrke Nordisk Industrifonds stilling og virksomhed. Det gør man altså ved at skære 37 pct. væk! Vi kan så glæde os over, at vi har fået et tilsagn om, at man vil tage lidt af overskuddet fra i år og flytte til Industrifonden, men det er jo fuldstændig umuligt at nå helt op på det beløb, man havde sidste år. Og hvordan man så skal styrke fonden, kan vi ikke se.

Så er der en nedskæring på Baltikum. Dér kan jeg sige, at Økonomisk Udvalg er enig i de betragtninger, som formanden for Budgetudvalget kom med. Vi synes også her, at det havde været rart at få de bemærkninger, minister Gunnar Berge kom med for 5 minutter siden. Det ville have lettet forståelsen, hvis vi havde haft dem for 4 måneder siden.

Og så til slut: Det, vi altså beder om, er, at ministrene vil leve op til det krav, vi synes der er til medlemmer af Nordisk Råd om, at vi indgår i dialog med hinanden.

Nyhage: Det slutliga förslaget till budget för 1993 innehåller inga ändringar i förhållande till den preliminära budget som juridiska utskottet kommenterade och riktade anmärkningar emot tidigare i år. Ingen av de synpunkter som utskottet då framförde har tillgodosetts av ministerrådet, som heller inte har redovisat, varför man inte har tagit hänsyn till utskottets önskemål.

Budgeten har presenterats som en nollbudget, men eftersom det sker ett bortfall om 52 miljoner danska kronor genom att den ekonomiska handlingsplanen utgår är det i realiteten fråga om en minusbudget med nedskärningar som följd. Juridiska utskottet beklagar att de nedskärningar som berör utskottets verksamhetsområde drabbar områden som utskottet prioriterar.

Utskottet har vid upprepade tillfällen påtalat, att det måste vara ett samband mellan de antagna handlings- och samarbetsplanerna och anslagstilldelningen i budgeten. Ett minimikrav måste vara att tillräckliga medel utgår, så att intentionerna i en antagen handlingsplan kan fullföljas. Vi tvingas nu bl.a. konstatera att det på jämställdhetsområdet inte kommer att finnas medel för att sätta i gång nya projekt inom handlingsplanens ram.

Utskottet har i budgetberedningen anfört, att vi kan acceptera en nollbudget men däremot inte en minusbudget. Vår andel av den totala budgeten är mycket liten. Vi finner det därför märkligt att ministerrådet inte har kunnat respektera våra prioriteringar. Vi har fått en minskad budget på lagstiftningsområdet. Vi finner detta vara allvarligt och vi anser också att nedskärningen i Baltikumprogrammet är oacceptabel.

Vi har från juridiska utskottets sida framfört synpunkter på att det parlamentariska inflytandet i budgetarbetet borde öka. Det skulle stärka utskottens ställning och vara till nytta för hela verksamheten, om utskotten hade möjlighet att själva inom givna ramar prioritera de områden, som utskotten bedömer vara viktigast. Med tillfredsställelse hänvisar jag här åter till statsminister Gro Harlem Brundtlands uttalande om budgethanteringen vid sitt inledningsanförande vid den här sessionen. Det är min förhoppning att vad statsministern där anförde skall omsättas i praktisk handling.

Lena Öhrsvik: Herr president! Också socialutskottet har yttrat sig om budgetförslaget, men det gäller mest det som inte finns med i budgeten. Jag tänker på bristen på en ekonomisk handlingsplan med målet full sysselsättning. Det har alltså inte kommit någonting i stället för den plan som går ut. Det är viktigt, enligt socialutskottets bedömning, eftersom vi har sådana problem på arbetsmarknaden med en stor arbetslöshet.

I våras rekommenderade rådet att vi skulle få en näringspolitisk handlingsplan med målet full sysselsättning. Det behövdes som ett komplement till det samarbete som skall ske inom EES för att stärka Nordens konkurrensförmåga.

En annan konkurrensfördel är, som vi har sagt flera gånger, den nordiska modellen med hög sysselsättning och stabilitet på arbetsmarknaden - därmed klarar man strukturomvandlingen på ett bättre sätt än man gör på andra håll.

På våra egna områden i budgeten är det bara mindre förändringar ännu så länge, men det kan bli vissa problem i samband med den ekonomiska handlingsplanens bortfall t.ex. på arbetsmiljöområdet, eftersom där fanns de medel som skulle användas till standardiseringsarbetet ute i Europa. Där bör vi vara med, och det är viktigt att man hittar en lösning.

På social- och hälsoområdet kan vi konstatera att det finns mycket små möjligheter till nya satsningar. Vad blir det t.ex. av uppföljningen av reumatikeråret 1992? Vi har rekommenderat att man skulle följa upp det med förstärkta insatser

t.ex. på forskningsområdet, men vad händer med det, när det inte finns utrymme för nya satsningar?

Ytterligare en i budgetsammanhang liten fråga är stödet till handikapporganisationerna på 1,6 miljoner. Från början var förslaget på 3 miljoner, och det finns ansökningar om mycket större belopp. Vi tycker att man borde kunna plussa på någon liten miljon. Det är som sagt en liten fråga i budgetsammanhang men en stor fråga för dem det berör.

Till det kommer statsministrarnas förslag från i måndags om att kultursektorn 1996 skall ha 50% av budgeten. I socialutskottet ställer vi oss kritiska till en sådan mekanisk budgetering. Vi tycker givetvis att kultur skall vara ett prioriterat område, men vi tycker samtidigt att man skall ha samma kvalitetskrav på projekt och institutioner på det området som vi andra är beredda att underkasta oss.

Vi utgår från att man gör en noggrann analys av effekterna på andra områden av vad som händer med det som har byggts upp under lång tid och som är effektivt och ändamålsenligt, om man gör en sådan mekanisk budgetering. Vi förutsätter också att parlamentarikerna får möjlighet att framföra synpunkter på en sådan omläggning.

Trafikminister och nordisk samarbetsminister Norrback: Värderade president! Det är intressant att ta del av den här diskussionen och det är i och för sig en typisk budgetdebatt där förslagen om mera utgifter är ganska många. Det är i och för sig förståeligt, medan en budget alltid skall balanseras och hållas inom vissa ramar. Man kan väl säga att i och med den av statsministrarna initierade nyvärderingen av det nordiska samarbetet kommer nästa år i ministerrådsarbetet på många sätt att bli en övergångsperiod, som är präglad av en viss osäkerhet om den framtida verksamheten inom olika sektorer. Det här syns också när det gäller budgetplaneringen. Vissa förändringar kommer säkert att vara befogade, och det får vi se under årets gång.

Själva budgetberedningen kan man säkert se över och göra dialogen ännu livligare med parlamentarikerna, om det sedan är möjligt att den vägen lösa problemen. Den metod som har nämnts, nämligen att rådets presidium skulle hållas informerat, och den vägen skulle dialogen mellan ministerrådet och parlamentarikerna föras. Det kunde vara ett bra sätt, såvitt jag kan förstå.

Från ministerrådets sida är vi naturligtvis medvetna om att budgetförslaget i realiteten innebär en minskning av totalsumman, och det har ju Nordiska rådets budgetutskott med kraft understrukt. Dagens ekonomiska läge i de nordiska länderna förhindrar i alla fall, beklagligtvis, en höjning av den samnordiska budgetnivån. Inskränkningarna är emellertid för det nordiska samarbetets del ytterst beskedliga jämfört med de nedskärningar som vi gör på nationell nivå på många områden.

Den ekonomiska handlingsplanen som egentligen varit 4-årig och som tar slut i och med det här året innebär att slutsumman minskar. Jag hörde till dem som ansåg att vi kunde ha förlängt den, men finansministrarna var av förekommen anledning och av förståeliga skäl av annan åsikt på den punkten.

Det mycket angelägna samarbetet med de baltiska länderna har inte kunnat beviljas tillräckligt stöd i den ordinarie budgeten. Det bör dock beaktas att

Baltikum får betydande medelstildelning genom andra samnordiska kanaler. Jag tänker på NIB och på finansministeriernas Baltiska investeringsprogram, som efter vissa initialsvårigheter från nästa år kan börja implementeras effektivare.

En mera konkret plan för de nordiska ländernas gemensamma insats i Baltikum skulle i alla fall behövas. Det kunde vara till fördel för de nordiska länderna, men i synnerhet för de baltiska länderna.

För Finlands del hälsar vi med glädje den betoning på kultursamarbetet, som ingår i budgetförslaget t.ex. i form av ett ökat stöd till NORDPLUS-arbetet. Jag är i många avseenden enig med budgetutskottet beträffande prioriteringarna. Detta gäller speciellt beträffande den nordiska industrins konkurrensförmåga. Ansträngningarna försvåras av att huvudinsatsen i dagens ekonomiska läge måste göras inom områden som främjar sysselsättningen.

Samarbetsministrarna har ju också i framtiden ansvar för ministerrådets budget, och det tycker jag är en god linjedragning när det gäller ändringen av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organisation.

Trots de svåra ekonomiska tider vi upplever vill jag varna för en sänkning av resursnivån inom det nordiska samarbetet. Ur den samnordiska budgeten kan säkert torra grenar gallras bort, men nya och friska skott skall också få växa ut. När motiverade och resultatriktade behov föreligger är det skäl att bevilja nya anslag. Inom arbetet med Norden som hemmamarknad och samarbetet på energi- och regionalpolitikens områden samt inom infrastrukturfrågorna finns det möjligheter för nya samnordiska satsningar, som kan leda till märkbar gemensam nordisk vinning. Tack för ordet!

Metsämäki: Herr president! Budgetutskottet har under en längre tid fört en segsliten kamp för att öka parlamentarikerinflytandet över den nordiska budgeten. De otaliga initiativ som tagits och brev som skrivits av budgetutskottet har hittills inte gett nämndvärda resultat. Därför är det nu mycket glädjande att både presidiet, ministerrådssekretariatet och också statsministrarna har visat och uttalat en klar vilja till samarbete för att finna vägar för hur budgetutskottets och därigenom parlamentarikernas inflytande över budgetarbetet skulle kunna förstärkas. I praktiken får vi se i budgetberedningen om dessa uttalanden har följts upp

Inom budgetutskottet är vi öppna för dialog och kommer gärna med förslag och idéer. Ett samarbete i dessa frågor blir allt viktigare i framtiden, inte minst därför att vi övergår till rambudgetering och målstyrning och blir tvungna att alltmer välja vilka verksamheter vi skall prioritera.

Herr president! Med de små resurser som det nordiska samarbetet har till sitt förfogande, och nu tänker jag på den knappa budgeten för nästa år, gäller det att vara sparsam i alla avseenden. Jag tar för givet att man även på institutionsnivå noggrant överväger vad nordiska budgetmedel används till och huruvida det, med tanke på det nordiska samarbetet, är värt att använda budgetmedel för utgiftsposter som inte gynnar institutionernas egentliga projektverksamhet. Jag kan nämna ett exempel där jag anser att slöseri med nordiska budgetmedel ligger nära till hands.

Nordkalottkommittén tillsatte för några år sedan en arbetsgrupp, vars uppgift var att få till stånd en flygrutt på Nordkalotten. Arbetsgruppen ingick ett avtal med ett flygbolag. Plötsligt sade arbetsgruppen dock upp kontraktet med bolaget och gav utredningsuppdraget till ett annat flygbolag. Det första flygbolaget hade redan ingått ett föravtal om köp av ett flygplan, betalat handpenning och utbildat piloter i England enbart för detta projekt. Projektet hade då redan kostat över en miljon mark för flygbolaget. Flygbolaget förde självfallet Nordkalottkommitténs arbetsgrupp inför rätta eftersom arbetsgruppen hade ensidigt sagt upp kontraktet.

Arbetsgruppen ansåg, felaktigt nog, att den inte behöver bära ansvar för överenskommelsen, eftersom den inte kan stämmas inför rätta. Arbetsgruppens juridiska status behandlades under Nordiska rådets session i Köpenhamn i mars 1991, då ministerrådet i ett svar på en fråga om de nordiska institutionernas juridiska status lät förstå att de av ministerrådet grundade och finansierade institutionerna bör kunna ställas till svars för sina åtaganden även inför domstol.

Detta har också konstaterats av hovrätten i Rovaniemi i Finland, dit ansvarsfrågan överförts av flygbolaget. Men nu visade det sig att hovrätten enbart tagit ställning till själva ansvarsproblemet, och inte till det ursprungliga problemet, dvs vem som skall betala för de ofullbordade projektet som redan kostat över 1,1 miljoner finska mark (ca 1,3 miljoner danska kronor). Hovrätten ansåg att arbetsgruppen är en juridisk person som kan stämmas inför rätta. Nordkalottkommittén avser nu å sin sida föra saken till domstol för att inleda en rättsprocess om huruvida Nordkalottkommitténs arbetsgrupp skall betala för de kostnader som uppkommit då arbetsgruppen beställt ett arbete. Arbetsgruppen anser således fortfarande, trots ministerrådets och hovrättens åsikter, att den inte skall behöva stå till svars för sina åtaganden. Herr president! Här kommer vi in på slöseriet. Det har ifrågasatts om någon annan än advokaterna vinner på att processa i denna sak. Att sysselsätta advokater och jurister i rättegångar gång på gång i ett fall där det är uppenbart att uppdragsgivaren, dvs Nordkalottkommittén, enbart försöker undgå sitt ansvar är rena rama slöseriet med skattebetalarnas pengar.

Jag ser fram emot att samarbetsministrarna ger de nordiska institutionerna klara direktiv om att spara pengar där det går. Dessutom bör ministerrådssekretariatet se närmare på detta speciella fall, där det är uppenbart att Nordkalottkommitténs styrelsemedlemmar och tjänstemän inte, som jag ser det, till fullo begripit vilket ansvar de har för de budgeterade nordiska medlen.

Skjervengen: President! Jeg fikk dessverre ikke vært til stede på det møtet i budsjetutvalget hvor man avgav innstilling når det gjelder budsjettet, og derfor er det heller ingen skriftlig reservasjon fra min side. Men jeg må få lov å reservere meg mot deler av det som flertallet i utvalget ytrer, og derfor kommer jeg med en muntlig reservasjon her.

Jeg kan ikke delta i det hylekoret som går ut på å advare mot nullbudsjettering eller nedgang i det nordiske budsjettet. Jeg tror det er en vrangforestilling at kvaliteten på det nordiske samarbeidet skulle avgjøres av antall kroner over de nordiske budsjettene. Det er jo en kjensgjerning at uansett hvordan man ser på budsjettarbeidet i Nordisk Råd, så er det tross alt småpenger i forhold til de store statsbudsjettene hvert enkelt av landene har. Derfor er det vel i og for seg i seg

selv en kjensgjerning at nordisk samarbeid foregår på et politisk nivå mer enn det foregår på et rent økonomisk nivå.

Jeg la merke til at det var en av talerne her i stad som beklaget seg over at den økonomiske handlingsplan hadde forsvunnet, og at man da ikke hadde noe tiltak for å iverksette full sysselsetting i Norden. Jeg tror det er en uhyre naiv forestilling at Nordisk Råd eller nordisk samarbeid skulle bidra til full sysselsetting i Norden. Det er selvsagt de lokale arbeidsmarkedene og rammebetingelsene for næringslivet og helt andre spørsmål som avgjør om det skal være lav eller høy arbeidsledighet i Norden og ikke nordiske budsjetter, enten det er snakk om 50 mill. kr. eller 500 mill. kr., for den saks skyld.

Jeg må si meg helt enig i den beskrivelsen som statsministrene kommer med i Bornholm-erklæringen, hvor de sier at EØS-avtalen er den viktigste nordiske samarbeidsavtalen på mange år. Det innebærer endringer i vårt arbeid, og det må innebære at det blir større konsentrasjon på samarbeidet innenfor EØS når det gjelder konkrete spørsmål, konkrete faktiske oppgaver som skal løses mellom landene. Det nordiske samarbeidet kommer til å bestå, men jeg tror det er sannsynlig at det kommer til å ha litt mer politisk og litt mer uformell karakter, og det er det ikke noe galt i. Men det behøver ikke å koste så mye penger, det behøver først og fremst å koste penger til arrangementer av rådssamlinger og andre ting, og det betinger ikke at man finansierer institusjoner i stort omfang over de nordiske budsjettene. Jeg tror faktisk at det nordiske samarbeidet kan styrkes på mange måter selv om budsjettet skulle gå ned. Jeg vil anbefale at det går ned, også som en signaleffekt, som går ut på at når vi har nasjonale innskrenkninger, og det er økonomisk krise i de fleste nordiske land, kan man også vise at man mener alvor med økonomiske nedskjæringer her. Det tror jeg ikke ville skade i det hele tatt.

Jeg er veldig tilfreds med statsministrenes initiativ for å styrke ministerrådsfunksjonen - hvis man skal kunne kalle det det - i det nordiske samarbeidet. Jeg tror at den delen vil være helt avgjørende fremover, langt mer avgjørende enn den parlamentariske delen, som vi andre tilhører. I den anledning vil jeg vise til den uttalelsen som er fremlagt fra den liberalistiske gruppen som tar for seg forholdet mellom Rådet og Ministerrådet.

Da har jeg på denne måten fått reservert meg mot de uttalelser som er kommet fra flertallet i budsjettutvalget når det gjelder budsjettnivå og prioriteringer i det nordiske samarbeidet.

Kommunalminister og nordisk samarbeidsminister **Berge**: President! Jeg viser også til innlegget til min kollega og forgjenger som formann for samarbeidsministrene, Ole Norrback, som jo har fulgt prosessen over et lengre tidsrom enn jeg har hatt anledning til å gjøre. Men la meg da for ordens skyld bare gjenta det jeg sa i mitt innlegg, at Ministerrådet selvsagt ønsker en dialog og en bedre dialog med Rådet og budsjettutskottet i selve budsjettprosessen. Jeg tror vi i og for seg har lagt opp til prosedyrer som vil kunne muliggjøre det nå. Det er helt åpenbart at det er rom for forbedringer, og det er klart at de merknader som nå er kommet fra budsjettutskottet, blir sett på med stort alvor. Og de er jo alvorlige - hadde de vært fremsatt i vårt nasjonale parlament og fått flertall, hadde vel

jeg verken vært det ene eller andre lenger, skulle jeg tro. Det er klart at de tas alvorlig.

Når det så gjelder spørsmålet fra Rannveig Guðmundsdóttir om en mulig påplussing på NORDPLUS, vil jeg tro at dette prosjektet når det gjelder disponeringen av budsjettoverskuddet for 1991 på 27,4 mill. kr., er et prosjekt som skulle stå veldig sterkt. Jeg tror man her uten videre, selv om det formelle vedtak skal fattes senere, vil kunne regne med en påplussing på i hvert fall 2 - 3 mill. kr. og det er altså i denne sammenheng et ikke ubetydelig beløp.

Så til de synspunktene som er kommet som går i retning av at man overhodet ikke tar hensyn til signaler som kommer fram. Hvis man ser på budsjettforslaget, vil det der gå helt klart fram at det innenfor de budsjetttrammene man opererer innenfor, er foretatt betydelige omprioriteringer. Spørsmålet er da om de er i samsvar med Rådets ønsker eller ikke, men at det er gjort store endringer er det ingen tvil om. Jeg tror nok at uenigheten også i noen grad går på selve budsjett-rammen, og der er det jo slik i nordisk samarbeid at rammen er det beløp som samtlige nordiske regjeringer kan enes om.

Slik har det alltid vært, og slik er det også denne gangen. Jeg oppfatter nok også synspunktene å gå litt i retning av at man hadde ønsket større rammer.

Når det gjelder den økonomiske handlingsplanen, er det så vidt jeg vet, fattet beslutning om at den skulle utfases etter fire år. At man da kunne ha ønske om nye initiativ som kunne legge grunnlag for ny innsats på dette området, er et annet spørsmål, men det er det altså ikke fattet noen beslutning om så langt.

Så til kritikken som går på at det ikke er foretatt noen endringer i forhold til generalsekretærens budsjettforslag slik som det forelå omkring 1. april. Jeg vil nok tro at det budsjettforslag som generalsekretæren legger fram, ikke kom til i et vakuum. Selvfølgelig ikke, man må allerede på det tidspunktet ha fanget opp signaler fra utskottene og fra Rådet. Med en slik budsjettprosedyre at generalsekretæren legger fram og offentliggjør budsjettforslag og så skal rammen være konstant, tror jeg det er nokså urealistisk å forvente at man skal foreta store endringer i løpet av prosessen. Og hvis vi hadde hatt en slik form på budsjettbehandling i våre nasjonale parlamenter, hadde vi aldri fått vedtatt noe budsjett i det hele tatt. Jeg tror bare jeg vil understreke betydningen av at signalene egentlig kommer inn på et veldig tidlig tidspunkt, og dessuten, hvis man da skal omprioritere og akseptere at rammen er gitt, må det også komme inn forslag om nedskjæringer. Meg bekjent er det ikke kommet inn noe forslag om nedskjæringer, og det har altså gjort det vanskelig å imøtekomme de ønskene som er fremsatt, hvor berettiget de enn er. Men for all del, dialogen skal bli bedre.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs enligt Pål Atle Skjervengens begäran votering medelst voteringsapparat beträffande budgetutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Sten Andersson, Árni M. Mathiesen, Maria Kaisa Aula, Børge Bakholt, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Kaci Kullmann Five, May Flodin, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Geir H. Haarde, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Pekka Haavisto, Halldór Ásgrímsson, J. K. Hansen, Søren Hansen, Áshild Hauan, Helga Haugen, Mats Hellström, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Sinikka Hurskainen, Birgitte Husmark, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Anita Johansson, Elver Jonsson, Timo Järvilahti, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Paavo Lipponen, Anna-Kaarina Louvo, Kjellbjørg Lunde, Sverre Mauritzen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Anders Mølgaard, Helge Adam Møller, Poul Nielson, Mats Nyby, Hans Nyhage, Outi Ojala, Berit Oscarsson, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Markku Rossi, Marit Rotnes, Sigríður Anna Þórðardóttir, Otto Steenholdt, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Svärd, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen, Ernst Wroldsen och Lena Öhrsvik.

Mot rekommendationen röstade:

Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.

Frånvarande var:

Jörn Donner, Hans Erenbjerg, Lars P. Gammelgaard, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Jógvan A. Johannessen, Anneli Jäätteenmäki, Pia Kjærsgaard, Kristín Einarsdóttir, Markku Laukkanen, Jonathan Motzfeldt, Jógvan I. Olsen, Inger Stilling Pedersen, Liisa Rulander, Olof Salmén, Kimmo Sasi, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster mot 3.

3

A 985/e: Medlemsförslag om uppbyggnad av samisk turistnäring

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at der i forbindelse med fælles nordiske turistkampagner tages hensyn til de samiske interesser i en udbygget turistnäring.

Rekommendationen antogs med acklamation.

4

A 991/e: Medlemsförslag om global uppvärmning och teknologi för energi-effektivitet och förnybara energiformer (TEF) och A 999/e: Medlemsförslag om bärkraftig energiplanering i Norden

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslagen antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at til Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagen udarbejde en energimiljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af målsætninger, analyserer vanskelighederne derved samt stiller forslag til et øget nordisk samarbejde på området, særligt vedrørende fremtiden for det nordiske el-marked og øget samarbejde med øvrige Østersølande.

I en reservation fogad till utskottets betänkande hade *Hjörleifur Guttormsson* anfört följande:

Indstillingen fra udvalgets flertal indebærer, at der ikke tages standpunkt til det substantielle indhold i medlemsforslagene, men flertallet nøjes med at bede Nordisk Ministerråd om en rapport, som hovedsagelig skal belyse status og analysere vanskeligheder ved gennemførelse af eksisterende nordiske målsætninger på energi-miljøområdet. Dette kan sikkert betragtes som et skridt på vejen fra flertallets side, men det er ganske kort sammenlignet med de foreslåede rekommandationer.

Forslagsstillerne mener, at man allerede har kendskab nok til at tage politiske og praktiske beslutninger til at imødegå de truende klimaændringer. Alle de nordiske lande har deltaget i diskussioner om internationale forpligtelser til at nå frem til en bæredygtig udvikling, bl.a. på energiområdet, nu sidst på UNCED konferencen i Rio de Janeiro i juni 1992. Den indgåede konvention på klimaområdet indeholder desværre ikke de nødvendige forpligtelser til at blive det vendepunkt, som mange havde forventet.

Nu burde de nordiske lande samle sig om en langsigtig og bærekraftig energiplan for Norden og derved såvel være et godt eksempel i international sammenhæng som indlede den nødvendige udvikling til gavn for Nordens befolkninger. De foreliggende forslag er realistiske og konkrete og burde rekommanderes som vedtagelser fra Nordisk Råds side.

Med henvisning til ovenfor anførte foreslår mindretallet:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å gjøre et politisk vedtak om å forplikte seg til å stanse oppvarmingen av atmosfæren, og kreve at denne forpliktelsen også inkluderes i de nordiske landenes forhandlingsposisjon i de internasjonale klimaforhandlingene.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å fremme videre utvikling og bruk av teknologi for fornybar energi og energieffektivitet gjennom anvendelse av såkalt "minste-kostnads"-planlegging ("Least Cost Planning") og økonomiske instrumenter

å forplikte seg til å bruke minst 50% av de nasjonale energiforskningsbudsjettet til å fremme forskning og utvikling av teknologi for fornybar energi og energieffektivitet

å introdusere nasjonal lovgiving som gir rom for obligatorisk årlig økning av andelen energieffektivitet og fornybar energi i det nasjonale energiforbruket

å etablere en nordisk forskningsgruppe med et mandat til å identifisere og spre informasjon om teknologi vedrørende energieffektivitet og fornybar energi til medlemslandene, med den hensikt å stimulere til vekst i slik industri

å lede an diplomatiske anstrengelser for å sikre at fremming av energieffektivitet og fornybar energi formelt blir inkludert i de internasjonale klimaforhandlingene (INC), særlig gjennom tidlig etablering av et nytt FN-organ

å avslutte samt signere i 1992 en energiprotokoll i Klimakonvensjonen som forplikter landene som har signert konvensjonen om årlig å øke andelen av energieffektivitet og fornybar energi i den nasjonale energiforsyningen.

3. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide i Ministerrådets regi, med medvirkning fra landenes myndigheter på miljø- og energiområdet, en felles langsiktig og bærekraftig energiplan for Norden med et tidsperspektiv på opp til 40 år, som bl.a. tar utgangspunkt i følgende kriterier:

- reduksjon av totalt energiforbruk med opp til 50 % av det nåværende nivå,
- erstatte kjernekraft med andre energikilder,
- målbevisst satsing på fornybare energikilder,
- overgang til ren (effektivitetsforbedret) teknologi,
- reduksjon av CO₂ med over 90 % og enda mere for SO₂ og NO_x,
- streng energieffektivisering og økonomisering,
- prisfastsettelse som gjenspeiler totalkostnad inklusive miljøpåvirkning,
- desentralisering av energiproduksjonen,
- sammenknytning av energipolitiske og sosiale målsetninger, bl.a. jobb-bevarende tilnærming og bosetning i utkantområder,
- offentlig styring og forpliktende rammebetingelser,

å evaluere det nødvendige forsknings- og utvekslingsarbeide knyttet til denne felles nordiske energiplanleggingen,

å framlegge forslag om samarbeidsformer på energiområdet mellom de nordiske land og omstrukturering av eksisterende institusjoner for å oppnå og følge energiplanens mål,

å arbeide for at den nordiske energiplanens målsetninger inngår i internasjonalt samarbeide og overenskomster, bl.a. i et europeisk energicharter.

Poul Nielson (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! De to medlemsforslag er behandlet af økonomisk udvalg på mødet i sommer, og de er begge stillet af den vestresocialistiske gruppe. De omhandler det problemkompleks, der hedder truslen om miljøforandring, og indeholder synspunkter, vi stort set alle er enige i som målsætninger.

Det er imidlertid sådan, at når man ser på, hvad de nordiske lande egentlig har besluttet allerede på disse områder, og især når man sammenligner de nordiske landes resultater med det, der har været mulighed for at skabe tilslutning til internationalt, så er ambitionsniveauet allerede i dag relativt set højt, når vi taler om de nordiske landes politik på energi- og miljøområdet.

Problemerne, sådan som Økonomisk Udvalgs medlemmer ser dem, drejer sig i højere grad om at få gennemført i praksis den politik, som principielt allerede er besluttet i de nordiske lande. Det er altså realiseringen af allerede vedtagne mål, der er det egentlige problem på området.

Forslagene her drejer sig i virkeligheden om at hæve ambitionsniveauet i forhold til de principper, der allerede nu er fastlagt. Holdningen i udvalget er, at hvis ambitionsniveauet for energi- og miljøpolitikken skal hæves så væsentligt, som der lægges op til i medlemsforslagene, vil det kræve en meget stor debat om mål, midler, konsekvenser og omkostninger ved en sådan politik. Udvalget mener, at hvis vi skal ind i den diskussion, forudsætter det et grundlag for debatten, som skal være så konkret og praktisk som muligt, og det skal ske på en sådan måde, at vi så stærkt som muligt trækker de nordiske landes regeringer ind i en forpligtende rolle i den debat. Det finder vi er vigtigere end at lave nye, alment-formulerede ambitiøse målsætninger for nærværende.

Derfor er det udvalgets indstilling, at vi rekommanderer, at ministerrådet fremlægger og udarbejder til Nordisk Ministerråd en energi- og miljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af de målsætninger, der er formuleret i dag, som analyserer vanskelighederne ved at realisere disse mål og også stiller forslag om øget økonomisk samarbejde på området. Og vi fremhæver, at der særlig vedrørende det fremtidige nordiske elmarked er brug for, at landene fremlægger deres synspunkter over for parlamentarikerne, og vi ønsker endelig, at der også sker en inddragelse af samarbejdet med de øvrige Østersølande i dette materiale.

Det er udvalgets begrundelse og synspunkter med hensyn til, hvad der bør ske med disse forslag.

Peder Sønderby övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Hjörleifur Guttormsson (reservanternas talesman): Hr. præsident! I det økonomiske udvalg forsøger vi selvfølgelig som i andre udvalg at komme til konsensus vedrørende væsentlige sager. Men her ved disse to medlemsforslag vedrørende energipolitik og miljø kunne vi ikke enes. Jeg kunne ikke være enig med flertallet i, at man burde fremlægge så almindeligt formulerede ønsker om kun en rapport fra ministerrådet, som det her er fremkommet i flertallets indstilling og rekommandation.

Vi, den venstresocialistiske gruppe, har udarbejdet et ganske sagligt medlemsforslag, og vi foreslår på det grundlag, at Nordisk Råd rekommanderer til ministerrådet ganske betydelige målsætninger. Som det fremgik af flertallets talsmands udtalelse, er stort set alle enige i, at det er det rigtige, og så må vi spørge os selv: Hvorfor kan udvalget og Nordisk Råd ikke samles om at rekommandere disse målsætninger til ministerrådet.

Jeg synes ikke, det er passende nu, bl.a. når vi har konferencen om miljø bag os, som afholdtes i Rio i juni, og hvor man fremdrog de trusler mod miljøet, der er forbundet med den nuværende energipolitik, at man så i Nordisk Råd ikke formulerer sig klarere, end det fremgår af flertallets indstilling.

Jeg må også oplyse, at efter at indstillingen blev udarbejdet og medlemsforslagene behandlet i økonomisk udvalg, fik vi besked fra ministerrådets sekretariat om, at det opfølgingsarbejde, som man havde regnet med skulle ske angående en energipolitisk handlingsplan, er blevet udsat og ikke finder sted som forudset. Det ville være endnu en grund til, at Nordisk Råd virkelig fremlægger sine synspunkter, som der - som det er fremgået - skulle være bred enighed om.

I flertallets indstilling nævnes det energipolitiske samarbejde i Norden, specielt på elmarkedet. Der er ved at ske forandringer, som er kontroversielle og bekymringsvækkende i relation til miljøet. Økonomisk udvalg har efter et besøg hos Elsam her i Jylland i sommer fået en rapport om nogle synspunkter, som er ganske kritiske, angående den model, som man er ved at gå ind for på elmarkedet i Norden, efter at man har indført ny lovgivning i Norge og Sverige angående distribution og transport af energi, og hvor man har skelnet mellem produksiden og transportsiden. Dette kan have en ganske negativ indvirkning på miljøet i Norden.

Jeg appellerer til Nordisk råd om at støtte mindretallets reservation og at stemme for reservationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets resp. reservanternas förslag till rekommandation.

För utskottets förslag röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Sten Andersson, Maria Kaisa Aula, Børge Bakholt, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Kaci Kullmann Five, May Flodin, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Geir H. Haarde, Kirsti Kolle Grøndahl, Thor-Eirik Gulbrandsen, Carl I. Hagen, Halldór Ásgrímsson,

J. K. Hansen, Søren Hansen, Áshild Hauan, Mats Hellström, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Elver Jonsson, Timo Järvi-lahti, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Paavo Lipponen, Anna-Kaarina Louvo, Sverre Mauritzen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Anders Mølgaard, Helge Adam Møller, Poul Nielson, Jógvan I. Olsen, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Markku Rossi, Marit Rotnes, Liisa Rulander, Pål Atle Skjervengen, Lodve Solholm, Otto Steenholdt, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen, Ernst Wroldsen och Lena Öhrsvik.

För reservantens förslag röstade:

Berith Eriksson, Pekka Haavisto, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Kristín Einarsdóttir, Kjellbjørg Lunde och Outi Ojala.

Frånvarande var:

Árni M. Mathiesen, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, Lahja Exner, Lars P. Gammelgaard, Roger Gudmundseth, Helga Haugen, Sinikka Hurskainen, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Jógvan A. Johannessen, Anita Johansson, Pia Kjærsgaard, Markku Laukkanen, Jonathan Motzfeldt, Mats Nyby, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Inger Stilling Pedersen, Olof Salmén, Kimmo Sasi, Sigríður Anna Þórðardóttir, Anders Svärd, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 54 röster mot 8.

Utskottets förslag till rekommendation antogs.

5

A 1000/e: Medlemsförslag om konkreta biståndsinsatser i Baltikum

Ekonomiska utskottet hade föreslagit i Nordiska rådet inte skulle företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

6

A 1006/e: Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom biståndsområdet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd:

at arbejde for større samordning af de nordiske landes bistand og bistandsmissioner og

at arbejde for, at de nordiske repræsentationer yder fornøden assistance til repræsentanter for nordiske hjælpeorganisationer, når disse anmoder derom.

Rekommendationen antogs med akklamation.

7

A 983/j: Medlemsforslag om nordisk beräkningsmodell för obetalt arbete

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at påse, at arbejdet med at fremskaffe så ensartede tidsanvendelsesstudier som muligt fortsætter

at der nedsættes en arbejdsgruppe, som ser på mulighederne for, at der udarbejdes en beregningsmodel

at koordinere ovennævnte aktiviteter med tilsvarende aktiviteter i EF

at følge udviklingen i OECD og FN for så vidt angår værdiansættelsen af det ubetalte arbejde og sammenhængen med nationalregnskabet

at påse, at man udnytter den viden, som allerede eksisterer i form af forskningsresultater m.v., samt at man vurderer konsekvenserne af en beregningsmodel

at præsentere en første delrapport om projektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994.

På begäran av Carl I. Hagen företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Sten Andersson, Maria Kaisa Aula, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Kaci Kullmann Five, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Geir H. Haarde, Kirsti Kolle Grøndahl, Thor-Eirik Gulbrandsen, Halldór Ásgrímsson, J. K. Hansen, Søren Hansen, Áshild Hauan, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Timo Järvilahti, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Kristín Einarsdóttir, Paavo Lipponen, Anna-Kaarina Louvo, Kjellbjørg Lunde, Sverre Mauritzen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Hans Nyhage, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Markku Rossi, Marit Rotnes, Liisa Rulander, Sigríður Anna Þorðardóttir, Otto Steenholdt, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Svärd, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen och Ernst Wroldsen.

Mot rekommendationen röstade:

Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.

Børge Bakholt, Dorte Bennedsen, Pekka Haavisto, Per Olof Håkansson, Anita Johansson, Anders Mølgaard, Poul Nielson, Berit Oscarsson och Lena Öhrsvik *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Árni M. Mathiesen, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, May Flodin, Lars P. Gammelgaard, Roger Gudmundseth, Helga Haugen, Mats Hellström, Sinikka Hurskainen, Birgitte Husmark, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Jógvan A. Johannessen, Pia Kjærsgaard, Markku Laukkanen, Jonathan Motzfeldt, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Outi Ojala, Jógvan I. Olsen, Inger Stilling Pedersen, Olof Salmén, Kimmo Sasi, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster mot 3. 9 medlemmar avstod från att rösta.

8

A 989/k: Medlemsförslag om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ge Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i uppdrag att organisera projekt för utvecklandet av hushållsundervisning i de baltiska länderna med stöd från Baltikum/Östeuropaprogrammet.

Rekommendationen antogs med acklamation.

9

A 993/k: Medlemsförslag om ett nordiskt notbibliotek

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Per Olof Håkansson: Herr president! Detta kan tyckas vara ett enkelt ärende och gälla en enkel process. Det handlar om ett medlemsförslag från mig, där ett enligt kulturutskott säger att detta skall vi inte göra något åt.

Detta ärende har ju en bakgrund, och det kanske kan vara intressant att lyfta fram bakgrunden till det litet påvra betänkande som kulturutskottet har presterat. Bakgrunden är ett tidigare medlemsförslag, som hade undertecknats av alla de länder som finns representerade här i dag. Kulturutskottet ställde sig i någon

mening bakom att det skulle företas saker och ting. Detta finns knapphändigt refererat i detta betänkande.

Vi var några stycken som hade intresse för dessa frågor och som trodde att någonting skulle ske med utgångspunkt i de önskemål som rådet ställde sig bakom för ett par år sedan. Men ingenting hände. Då tyckte jag att det var lämpligt att följa upp frågan på det sättet att jag bad om en redogörelse för vad som hade hänt i den förhoppningen att kulturutskottet skulle tycka att det var litet märkligt att de önskemål och synpunkter som framfördes för fyra-fem år sedan inte hade lett till någonting.

Det senaste medlemsförslaget remitterades. Om jag är rätt underrättad, fick man inte något svar från det organ som skulle ha gjort någonting. Man fick påminna om saken, och så småningom fick man besked från NOMUS. Det är intressant att notera att NOMUS knappast ser som sin uppgift att arbeta med de åtgärder som föreslogs av kulturutskottet vid dess behandling av förslaget 1987.

Då stod kulturutskottet vid ett vägval. Antingen skulle utskottet stå kvar vid sin tidigare intagna ståndpunkt och tycka att någonting var fel, alltså ungefär som man tyckte 1987, eller så skulle man byta fot och låta frågan falla. Man valde det senare alternativet och lät frågan falla utan närmare motivering.

En intressant fråga uppstod då: Varför har kulturutskottet avvikit från sin tidigare mening? Det finns ingen förklaring till detta. Det hade dock varit bra om vi hade fått saken klarlagd. Det kan tyckas vara en liten detalj, men många problem är förknippade med detta för de många människor som är intresserade av denna fråga. Jag skulle därför gärna se att kulturutskottet fick tillfälle att utveckla sina synpunkter på detta och klara ut sin egen relation till NOMUS och vad man menar med inflytande över processen, när man så enkelt lägger sig för ett inkommet svar, som kan tyckas vara fel från en utgångspunkt men rätt från en annan utgångspunkt.

Jag skulle gärna vilja veta: Har kulturutskottet ändrat uppfattning, eller står man kvar vid den ståndpunkt som man intog 1987? För att göra det möjligt för kulturutskottet att redovisa detta, yrkar jag i första hand återremiss av ärendet till kulturutskottet för förnyad behandling. Faller mitt yrkande om återremiss, yrkar jag bifall till medlemsförslaget.

Rannveig Guðmundsdóttir: President! Forslagsstilleren, Per Olof Håkansson, har kritiserat kulturutvalgets forslag angående et nordisk notebibliotek, og ønsker ettersom jeg forstår, votering over medlemsforslaget her.

Forslagsstilleren har reist dette forslaget to ganger i Nordisk Råd. Første gang, i 1988, kom utvalget fram til at forslaget ikke burde realiseres, med henvisning til det negative remissunderlaget. Utvalget foreslo derimot andre tiltak på området, bl.a. en støtteordning for nordiske amatørorkestre og et økt samarbeid mellom aktuelle organisasjoner på området og mellom nasjonale informasjonssentre for musikk.

Det viste seg da utvalget behandlet det framlagte forslaget om et nordisk notebibliotek, at ingenting nytt hadde skjedd på området.

Forrige gang Rådet behandlet dette medlemsforslag, ble det avskrevet, men kulturutvalget mente at NOMUS kunne arbeide med de alternative løsninger

remissinstansene foreslo. Utvalget har i forbindelse med behandlingen av dette forslag spurt NOMUS hva de har gjort siden det forrige medlemsforslaget ble behandlet. NOMUS har fremholdt at deres arbeidsområde er nordisk samtidsmusikk, og mener derfor ikke at spørsmålet ligger innen deres virksomhetsområde.

Hva man enn kommer fram til med forslaget og voteringen, har kulturutvalget gjennom et seriøst arbeid kommet fram til at dette ikke er en ønskelig nordisk løsning, og at den ikke bør realiseres gjennom Nordisk Råd. Derfor henstiller utvalget til plenumsforsamlingen å støtte utvalgets forslag om avskrivning av medlemsforslaget.

Per Olof Håkansson: Jag sätter självfallet värde på vad utskottets ordförande säger om att det är ett seriöst arbete som har gjorts och som har lett till uppfattningen att detta inte är något stort problem.

Jag skulle vilja ställa en fråga. Många av oss var med vid vårsessionen och upplevde en fin prisutdelning. Vid den framfördes ett antal kompositioner från olika nordiska länder. Hur många av dessa kompositioner går det att spela genom att man, såsom ni säger, går till en central och lånar noterna? Hur många sådana verk kan man komma åt i Helsingfors, i Oslo, i Köpenhamn eller i Stockholm? Om man har gjort en seriös undersökning av vad frågan gäller, kanske man ändå inte vet svaret, men man borde veta, om den musik som jag talar om i detta sammanhang är tillgänglig på de ställen om vilka man säger: "Gå dit och skaffa noterna!"

I ett senare ärende skall vi på förslag av kulturutskottet ta ställning till en ökning av musikpriset. Det är bra. Men den musik som de flesta av musikpristagarna har skrivit finns inte tillgänglig.

Den här frågan har en kulturpolitiskt mycket intressant principiell innebörd. Jag skulle vilja veta varför man inte är intresserad av att följa upp den. Varför är man inte intresserad av att se vilket innehåll förslaget egentligen har? Kvar står frågan, om man har ändrat ståndpunkt sedan 1987.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs på Per Olof Håkanssons begäran votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag och Håkanssons förslag att medlemsförslaget skulle återremitteras till kulturutskottet för förnyad behandling.

För utskottets förslag röstade

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Børge Bakholt, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Kaci Kullmann Five, May Flodin, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Geir H. Haarde, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Carl I. Hagen, Halldór Ásgrímsson, J. K. Hansen, Søren Hansen, Áshild Hauan, Helga Haugen, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Johan J. Jakobsen, Timo Järviolahti, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Kristín Einarsdóttir, Paavo Lipponen, Anna-Kaarina Louvo, Sverre Mauritzen,

Eeva-Liisa Moilanen, Anders Mølgaard, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Outi Ojala, Jógvan I. Olsen, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Marit Rotnes, Olof Salmén, Sigríður Anna Þórðardóttir, Pål Atle Skjervengen, Lodve Solholm, Otto Steenholdt, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen och Ernst Wroldsen.

För Per Olof Håkansson's förslag röstade:

Sten Andersson, Mats Hellström, Sinikka Hurskainen, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Anita Johansson, Wiggo Komstedt, Kjellbjørg Lunde, Lauri Metsämäki, Poul Nielson, Berit Oscarsson, Anders Svärd och Lena Öhrsvik.

Maria Kaisa Aula och Markku Rossi *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Árni M. Mathiesen, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, Lars P. Gammelgaard, Pekka Haavisto, Marianne Jelved, Jógvan A. Johannessen, Elver Jonsson, Pia Kjærsgaard, Markku Laukkanen, Jonathan Motzfeldt, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Liisa Rulander, Kimmo Sasi, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Per Olof Håkansson's förslag hade sålunda förkastats med 55 röster mot 13. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, att inte företa sig något, antogs.

10

A 1008/k: Medlemsförslag om att tillgodogöra och aktivera folkrörelsernas arbete i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

med tilstrekkelig økonomisk støtte å aktivere medborgerorganisasjonenes nordiske samarbeid og utnytte dette i det offisielle nordiske samarbeidet etter 1992.

Rekommendationen antogs med acklamation.

11

A 1009/k: Medlemsförslag om att göra projekt Nordjobb permanent

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

J. K. Hansen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Nordjobb er i dag det mest omfattende og bedst kendte udvekslingsprogram for unge i Norden. Siden starten i 1985 har flere tusind unge mellem 18 og 26 år hvert år gjort brug af udvekslingsprogrammets muligheder for at tage et sommerjob i et nordisk naboland.

Projektet blev oprindeligt startet af den daværende "Stiftelsen for industriudvikling i Norden", men allerede i 1986 blev administrationen overtaget af en selvstændig institution, "Stiftelsen Nordjobb", og forvaltet af Foreningen Norden.

Finansieringen af projektet skete i de følgende år ved en kombination af private og offentlige tilskud, men på Nordisk Ministerråds møde i Reykjavík den 26. februar 1990 blev finansieringen omlagt. I en forsøgsperiode frem til 1993 blev der sikret et årligt beløb til dækning af projektets administrationsomkostninger, og derefter skulle projektet evalueres. Bevillingen blev vedtaget efter henstilling fra Nordisk Råd (medlemsforslag A 822/k om säkerställande av projektet NORDJOBBS fortsättning).

Nordjobb-projektet tilbyder nordisk ungdom i alderen fra 18 til 26 år mulighed for sommerjob i hele Norden. Inden for rammerne af et bredt udvalg af job arrangerer projektet ligeledes den tilhørende indkvartering og et kultur-, kontakt- og fritidsprogram med et varieret og stort antal tilbud. Informationen om Nordjobb er i dag væsentlig forstærket og godt indarbejdet, og projektet er velkendt blandt Nordens unge i dag.

Et særligt venskabsbyjob inden for venskabsbykæderne i Norden er indbygget i Nordjobb-projektet. Det samme er tilfældet for projektet Nordpraktik, som tilbyder unge i erhvervsuddannelse udveksling på praktikpladser. Som ramme om disse arrangementer eksisterer der i alle de nordiske lande og samtlige selvstyrende områder en samarbejdsaftale mellem de nationale arbejdsmarkedsmyndigheder og Foreningen Norden.

Gennem sin virksomhed har projekt Nordjobb givet mulighed for at afprøve mulighederne i det frie nordiske arbejdsmarked i praksis, og disse erfaringer har kunnet bidrage til de nødvendige liberaliseringer.

Projektets videreførelse er således meget vigtig, ikke mindst set i lyset af integrationen i Europa, hvor især EF løbende styrker sine forskellige ungdomsudvekslingsprogrammer. Sammenlignet hermed er Nordjobb dog helt unikt med sin faste folkelige forankring, og især med henvisning til Foreningen Nordens engagement i projektet og foreningens særstilling med sit faste folkelige grundlag for sin virksomhed bør Nordjobb-projektet og andre folkelige udvekslingsprojekter følges op.

Da Nordjobb-projektet har udviklet sig positivt, både kvantitativt og kvalitativt, og i dag må anses for at være et af de bedst kendte nordiske projekter blandt Nordens ungdom, foreslås det, at Nordisk Råd indstiller til Nordisk Ministerråd

om snarest at tage beslutning om at gøre Nordjobb-projektet permanent og give projektet et sikkert økonomisk grundlag, også efter forsøgsperiodens afslutning.

Jeg skal hermed anbefale indstillingen til vedtagelse.

Solholm: President! Ei lita stemmeforklaring, da vi vil be om votering i denne saka.

Vi ser også i den liberalistiske gruppa positivt på dette tiltaket, men er likevel ikkje klåre til å ta ei avgjerd om å gjere Nordjobb permanent no, da føresetnaden for dette låg i forsøksperioden, som skulle vare ut 1993. Det er også innlagt der at det skulle evaluerast, og først etter evalueringa meiner vi at vi bør ta stilling til dette. Derfor vil vi i denne omgangen be om å få stemme imot dette forslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs på Lodve Solholms begäran votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Sten Andersson, Maria Kaisa Aula, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Kaci Kullmann Five, May Flodin, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Pekka Haavisto, Halldór Ásgrímsson, J. K. Hansen, Søren Hansen, Áshild Hauan, Helga Haugen, Mats Hellström, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Sinikka Hurskainen, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Hans Jørgen Jensen, Jógvan A. Johannessen, Anita Johansson, Elver Jonsson, Timo Järvilahti, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Kristín Einarsdóttir, Paavo Lipponen, Anna-Kaarina Louvo, Kjellbjørg Lunde, Sverre Mauritzen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Poul Nielson, Hans Nyhage, Outi Ojala, Jógvan I. Olsen, Berit Oscarsson, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Marit Rotnes, Olof Salmén, Kimmo Sasi, Sigríður Anna Þórðardóttir, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Svärd, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen, Ernst Wroldsen och Lena Öhrsvik.

Mot rekommendationen röstade:

Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.

Frånvarande var:

Árni M. Mathiesen, Børge Bakholt, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, Lars P. Gammelgaard, Geir H. Haarde, Birgitte Husmark, Marianne Jelve, Pia Kjærsgaard, Markku Laukkanen, Jonathan Motzfeldt, Anders Mølgaard, Helge

Adam Møller, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Markku Rossi, Liisa Rulander, Otto Steenholdt, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster mot 3.

12

A 1011/k: Medlemsförslag om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

13

A 1015/k: Utskottsförslag om höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av utskottsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska rådets musik- och litteraturpris fr.o.m. år 1993 höjs till 200 000 DKK vardera, samt

att priserna inom en nära framtid höjs så att de motsvarar det värde de hade vid inrättandet.

Rannveig Guðmundsdóttir (kulturutskottets talesman): President! Dette forslaget gjelder økning av prissummen for Nordisk Råds musikk- og litteraturpris. Vi i kulturutvalget foreslår: Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at Nordisk Råds musikk- og litteraturpris fra og med 1993 økes til 200 000 DKK hver, samt at prisene i løpet av nær framtid økes slik at de tilsvarer den verdien de hadde ved opprettelsen.

Erfaringene vedrørende litteraturprisen er gjennomgående positive. De belønnede verkene har takket være prisen nådd en betydelig større leserkrets i Norden enn hva som ellers ville ha vært tilfelle. Noen verk har også blitt gitt ut på noen av verdensspråkene, noe litteraturprisen har bidratt til.

Når det gjelder musikkprisen, har den ikke på samme måte medvirket til å vekke internasjonal interesse for dagens nordiske musikk.

En side ved prisene som man imidlertid ikke har lagt tilstrekkelig vekt på, er prissummen. Da prisene ble opprettet, var 50 000 DKK et betydelig beløp. Indeksjustert ville prisene i dag vært ca. 350 000 i stedet for nåværende 150 000 DKK. En forhøyelse av prissummen er derfor etter kulturutvalgets oppfatning nødvendig dersom prisene skal kunne beholde sin status som viktige nordiske priser.

Etter hva utvalget har erfart, vil det være mulig allerede i dag, innenfor de rammer som er foreslått bevilget for musikk- og litteraturprisene, å øke prissummens nivå til 200 000 DKK. En videre forhøyelse av prisene bør gjennomføres gradvis så de tilsvarende verdi de hadde ved opprettelsen.

Vi har i utvalget forsikret oss om at denne forhøyelsen for 1993 er mulig gjennom omprioriteringer innen budsjettet for prisene. Budsjettforslaget for Nordisk Råds litteraturpris for 1993 er på 583 000 DKK, hvorav prissummen utgjør 150 000 DKK.

Forskjellen på ca. 430 000 DKK går hovedsakelig til komiteemedlemmenes honorar, publikasjoner, oversettelser og reiser. Ettersom det har vært overskudd på budsjettet, i hvert fall de to foregående år, er det naturlig at dette i forbindelse med omprioriteringer, går til en forhøyelse av prisene. Omprioriteringer kunne f.eks. gå på valg av komiteens møtested, for å kunne oppnå billigere reiser osv. Vi har fått informasjon fra komiteens sekretariat om at prisforhøyelsen er mulig og ønskelig. Utvalget bygger sitt forslag på dette.

Hagen: Den liberalistiske gruppe vil stemme imot denne økningen, og vår begrunnelse er at det ikke er noe positivt økonomisk signal å gi overfor befolkningen når vi ser på den økonomiske krise det er i flere av de nordiske land. Vi er klar over at dette er i den sammenheng ubetydelige beløp, men hvordan skal vi kunne få kriseforståelse i befolkningen, forståelse for skikkelig harde innstramminger for å få balanse i statsbudsjettene, når også Nordisk Råd fortsetter som om det er "business as usual". Situasjonen økonomisk er radikalt endret, og vi synes det er et helt feilaktig signal på dette tidspunkt å gå inn for en økning av disse priser. Vi vil derfor stemme imot utvalgets innstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs på begäran av Carl I. Hagen votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Sten Andersson, Maria Kaisa Aula, Børge Bakholt, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Kaci Kullmann Five, May Flodin, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Pekka Haavisto, Halldór Ásgrímsson, J. K. Hansen, Søren Hansen, Áshild Hauan, Helga Haugen, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Sinikka Hurskainen, Birgitte Husmark, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Hans Jørgen Jensen, Jógvan A. Johannessen, Anita Johansson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Kristín Einarsdóttir, Paavo Lipponen, Anna-Kaarina Louvo, Sverre Mauritzen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Anders Mølgaard, Poul Nielson, Hans Nyhage, Outi Ojala, Berit Oscarsson, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Marit Rotnes, Kimmo Sasi, Sigríður Anna Þórðardóttir, Otto Steenholdt, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Svärd,

Peder Sønderby, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen, Ernst Wroldsen och Lena Öhrsvik.

Mot rekommendationen röstade:

Carl I. Hagen, Jógvan I. Olsen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.

Elver Jonsson och Timo Järvilähti *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Árni M. Mathiesen, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, Lars P. Gammelgaard, Geir H. Haarde, Kirsti Kolle Grøndahl, Mats Hellström, Marianne Jelved, Pia Kjærsgaard, Wiggo Komstedt, Markku Laukkanen, Kjellbjørg Lunde, Jonathan Motzfeldt, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Markku Rossi, Liisa Rulander, Olof Salmén, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster mot 4. 2 medlemmar avstod från att rösta.

14

A 987/s: Medlemsförslag om socialt utsatta grupper

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att företa en kartläggning av de socialt utsatta gruppernas omfattning och villkor i de nordiska länderna samt göra denna tillgänglig genom ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte för att främja insatser för socialt utsatta grupper.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att vidta åtgärder för att uppnå WHO:s målsättning om jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor.

Birgitte Husmark (socialutskottets talesman): Hr. præsident! Vi har i de senere år oplevet en meget voldsom stigning i arbejdsløsheden i Norden, og også de lande, som har været vant til en relativt god beskæftigelse, er nu ramt. En sådan markant stigning i arbejdsløshedstallene går erfaringsmæssigt altid ud over de i forvejen svageste grupper.

Vi vil i de kommende år også opleve en forstærket konkurrence mellem de europæiske lande som følge af det tættere europæiske samarbejde. Man kan frygte, at en sådan forstærket konkurrencesituation vil skabe tabere i de i forvejen svage regioner og grupper i samfundet.

Der er derfor gode grunde til at interessere sig specielt for de socialt særlig udsatte grupper.

I Socialudvalget er vi enige om i første omgang at anbefale ministerrådet at lade foretage en kortlægning af de socialt udsatte gruppers omfang og vilkår. Vi

foreslår, at man såvel ved indsamling af oplysninger som senere ved udnyttelse af den herved fremkomne viden i meget vidt omfang trækker på og inddrager de allerede eksisterende nationale institutioner og organisationer.

Vi er klar over, at vi med udtrykket "socialt udsatte grupper" spænder over et meget vidt spektrum. Der kan være tale om fattige som følge af økonomisk, kulturel eller social udstødning fra samfundet, hjemløse, personer med psykiske problemer eller misbrugsproblemer, børn, unge og indvandrere. Men netop ved at inddrage de institutioner og organisationer, som allerede arbejder med problemerne, tror vi, at der er mulighed for at få foretaget den nødvendige afgrænsning og kortlægning.

Hvad angår anvendelse af den opnåede viden til handling, vil vi appellere til regeringerne om at overholde WHO's målsætning om, at der skal være lige ret til sundhed og der skal være lige ret til gode levevilkår.

Under henvisning til Socialudvalgets ret grundige og omfattende betænkning vil jeg meget anbefale, at man følger udvalgets helt enstemmige indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad antogs rekommendationerna med acklamation.

15

A 995/s: Medlemsförslag om den nordiska arbetsrätten

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap för enskilda nordiska länder.

I en reservation fogad till utskottets betänkande hade Oscar D. Hillgaard, Sten Svensson och Sigríður Anna Þórðardóttir föreslagit att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Hans Jørgen Jensen (socialutskottets talesman): Hr. præsident! Under Nordisk Råds 4. ekstrasession i november 1991 vedtog rådet med stort flertal en rekommendation om styrkelse af den nordiske model.

Et meget vigtigt element i den nordiske model er netop den nordiske arbejdsret, forstået som måden at regulere forholdene på arbejdsmarkedet på: de kollektive aftaler, hovedaftalerne, mellem arbejdsgiverne og fagorganisationerne, voldgifter og arbejdsret.

Denne nordiske arbejdsmodel har gennem meget lang tid, ja faktisk i årtier, fungeret godt ved løsning af overenskomstforhold, og også som konfliktløs-

ningsmodel har den bidraget til en situation på arbejdsmarkedet, som set i relation til mange andre lande har givet lønmodtagerne og også arbejdsgiverne i Norden gode og betryggende forhold at behandle arbejdsretsproblemer under, og der er ingen tvivl om, at det har været med til at regulere forholdene uden mange strejker og uden mange arbejdsnedlæggelser.

Jeg vil også i den forbindelse henlede opmærksomheden på den juridisk-økonomiske undersøgelse, som finske fagorganisationer omtaler i deres hørings svar i anledning af medlemsforslaget. Ifølge denne undersøgelse er det nordiske centraliserede og også ofte i nogen grad trepartsbaserede forhandlings- og aftalesystem bl.a. i økonomisk henseende bedre og mere resultatrigt end de mere decentraliserede systemer, som man har bl.a. i USA og Japan, og klart mere præstationsdueligt end kendt i flere EG-landes aftalesystemer.

Fordelen ved en arbejdsretlig regulering af overensstemmelse med den nordiske arbejdsretsmodel er - og det bekræfter den finske undersøgelse - at den er mere legitim, den er accepteret og kendt af befolkningen, og den er i sin form mere socialt retfærdig og solidarisk. Bl.a. af disse grunde, som jeg og flertallet i socialudvalget er enige i, bør der være en stærk fællesnordisk interesse i at værne om den nordiske arbejdsretsmodel, både inden for EØS-aftalens rammer og på længere sigt inden for EF, når flere nordiske lande bliver medlemmer her.

Vi opfordrer derfor de nordiske landes regeringer til i integrationsprocessen i Europa at gøre opmærksom på og fremhæve den nordiske arbejdsrets særpræg. En særlig opfordring vil jeg rette til den danske regering i dens egenskab af formand i EF fra 1. januar 1993.

Under henvisning til disse bemærkninger håber jeg, at man kan stemme for flertallets indstilling.

Sten Svensson (reservanternas talesman): Herr president! Vi reservanter kan inte ansluta oss till medlemsförslagets beskrivning av den nordiska modellen på arbetsmarknads- och arbetsrättsområdet.

I likhet med flertalet av remissinstanserna vill vi betona arbetsmarknadsparternas självständighet. De kan ju inte vara beredda att på förhand godkänna något som de ej varit med om att utforma.

Ett centralt område för småföretagens tillväxtpöjligheter gäller arbetsrätts utformning. En grundläggande förändring av såväl arbetets organisation och innehåll som samhällets struktur i stort under senare decennier påkallar förändringar av arbetsrätten. Den fortsatta omvandlingen av arbetsrätten måste bygga på den kompetens och ansvarskänsla som finns hos enskilda arbetsgivare och arbetstagare. Lagar och regler måste skapas som främjar expansion och konkurrenskraft. Med enklare regler och mindre byråkrati vågar företagen anställa personal och satsa på kompetensuppbyggnad.

Mot denna bakgrund finns det ingen anledning att slå vakt om en så kallad nordisk modell, när det inte finns någon enighet om denna på hemmaplan.

I Sverige har regeringen tillsatt en utredning med uppgift att göra en samordnad och genomgripande översyn av det arbetsrättsliga systemet. Med de erfaren-

heter vi har i dag av den svenska arbetsrätten finns det behov av grundläggande förändringar.

Flera för i synnerhet småföretagen och konkurrensen viktiga frågor kommer nu att utredas för att återkomma som regeringsförslag. Det gäller exempelvis: vidgade möjligheter till provanställning, förbud mot blockad av enmansföretag, ett avskaffande av den fackliga vetorätten vid entreprenader, turordningsreglerna vid uppsägning och arbetsrättsliga skadestånd. Herr president! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag tycker att det är viktigt att för klarhets skull tala om att den utredning som Sten Svensson hänvisar till har fått nya direktiv i samband med den krisuppgörelse som nyligen har ingåtts i Sverige. Det är inte alls säkert att det blir det resultat som Sten Svensson önskar sig.

Vi skall också veta att Sten Svensson har mycket nära kontakter med företagarorganisationerna i Sverige, som naturligtvis har ett intresse av att det inte finns så mycket regler på arbetsmarknaden.

Vid en utfrågning som vi hade i utskottet gjordes en jämförelse mellan å ena sidan den nordiska modellen för arbetsmarknad och arbetsrätt och å andra sidan den modell som tillämpas inom EG. De frågorna har stor aktualitet, då Nordens närmare anknytning till EG kommer att medföra en genomgripande harmonisering av konkurrensvillkor och en strukturomvandling. Det medför att frågor som rör arbetslivets villkor och förhållandena mellan parterna på arbetsmarknaden kommer att föras upp på den politiska dagordningen i hela Europa. Det är därför viktigt för oss i Norden att med politiska medel verka för att marknadens harmonisering kommer att genomföras i former som medför sociala förbättringar, en god miljö och en hög och ökad sysselsättning för medborgarna i Europa.

De positiva verkningar av en närmare anslutning till EG som vi hoppas på kommer inte av sig själva. Tvärtom krävs det att de nordiska regeringarna i förhandlingarna med egen aktivitet verkar i denna riktning. Vi kan konstatera att det inom EG äger rum en utveckling som öppnar större möjligheter för Norden att hävda den nordiska modellen, möjligheter som vi måste ta vara på. Vad jag avser är utvecklingen av den sociala dimensionen inom EG, som har nära samband med Maastrichtavtalet. Den sociala dimensionen är särskilt relevant i detta sammanhang då den inom EG mest uppfattas som någonting som har anknytning till arbetsmarknaden. Inom EG går man in för en syn på arbetsmarknadens parter såsom viktiga aktörer, och det sammanfaller ju med den nordiska synen. Arbetsmarknadens parter på europeisk nivå får en möjlighet att träffa avtal som rör det sociala området.

Kollektivavtal hör till de medel med vilka EG-direktiven kan genomföras i EG:s medlemsländer. Härom har enighet uppnåtts mellan arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna i Europa.

Vi har alltså nu en unik möjlighet att verka för en vidare utveckling inom EG där kollektivavtalens betydelse erkänns i överensstämmelse med den nordiska modellen. Det sociala protokollet i Maastrichtavtalet måste användas av de nordiska länderna för att främja den nordiska modellen och stärka löntagarnas ställning i arbetslivet. Ett arbete för att påverka den europeiska utvecklingen med

utgångspunkt från den nordiska modellen ligger alltså väl till i den nuvarande fasen av den europeiska utvecklingen.

Herr president! Jag får varmt anbefalla utskottets förslag till rekommendation.

Sten Svensson: Herr president! Självfallet har jag noterat de nya direktiven, men de innebär ju inte att processen på något sätt skall avstanna. Ambitionen är ju att öka möjligheterna att anställa fler människor, inte minst i småföretagen, som ett verksamt bidrag till att minska arbetslösheten. Genom att avveckla krångel och regleringar som hämmar den utvecklingen kan vi bidra till att förbättra den svåra sysselsättningsituation som vi har i Sverige.

Det samråd som skall ske är ju till för att underrätta om de förslag som regeringen avser att lägga fram, men det är inte fråga om någon överenskommelse som ger vetorätt mot de tänkta förslagen.

Hans Jørgen Jensen: Hr. præsident! Jeg vil bare sige til Sten Svensson, at jeg har arbejdet inden for fagforeningsbevægelsen i 37 år og har i mange tilfælde arbejdet sammen - hver eneste dag næsten - med arbejdsgivere, danske arbejdsgivere, som klart har udtrykt, at det arbejdsretlige system, som vi har i Danmark, er et produktivitetsfremmende arbejdsretssystem og samtidig også et fredsskabende instrument på det danske arbejdsmarked.

Jeg har samtidig også haft den glæde i en årrække at være formand for den nordiske funktionærsammenslutning, hvor jeg ligeledes har været sammen med mange arbejdsgivere, når vi har lavet fælles konference, og jeg har aldrig hørt det ræsonnement, som Sten Svensson kommer frem med, fra én eneste arbejdsgiver, at man synes, at det skaber flere arbejdspladser, hvis man skaber forvirring på arbejdsmarkedet ved ikke at have et fornuftigt arbejdsretssystem.

Derfor kan jeg sige: Dette er et system, som arbejdsgivere og lønmodtagerorganisationer i årtier har været enige om, og derfor håber jeg på, at man stemmer for flertallets indstilling.

Sten Svensson: Herr president! Det är ett känt faktum att många småföretag skulle kunna anställa mycket fler människor, om man kunde sänka kostnaderna och göra en avreglering på det här området, så att det blev lättare att hantera bestämmelserna. Det är syftet med den översyn som görs i Sverige.

Hans Jørgen Jensen: Hr. præsident! Jeg må bare sige til hr. Sten Svensson, at jeg har arbejdet sammen med mange danske rengøringselskaber, som er meget små, og selv de meget små rengøringselskaber, som, kan man sige, måske kunne have interesse i noget af det, hr. Sten Svensson taler om, at man skulle have lave lønninger, om dem kan jeg sige, at det er der heller ingen af de små arbejdsgivere i denne branche og heller ikke i andre brancher, der er interesseret i, så jeg ved ikke, hvor hr. Sten Svensson har sine oplysninger fra. Jeg har altså

et langt liv med erfaring for, at arbejdsgivere - og især små arbejdsgivere - er interesseret i at have ordnede forhold på arbejdsmarkedet.

Sasi: Herr president! Också i Finland är den nordiska arbetsmarknadsmodellen i omvandling. För ungefär sex månader sedan tillsatte regeringen i Finland en utredningsgrupp, vars uppgift var att se över arbetsmarknadsregler och försöka göra upp ett förslag för att förnya dem. Det första betänkandet blev färdigt för några veckor sedan. I detta betänkande konstaterar utredningsgruppen att det nuvarande systemet är alldeles för inflexibelt och dessutom ger det inte ett tillräckligt inflytande åt arbetsgivare och arbetstagare på arbetsplatsen.

Det är också intressant att notera att för några veckor sedan publicerades en utredning enligt vilken en klar majoritet av arbetstagare ansåg att makten inom arbetsmarknadssystemet borde förflyttas till arbetsplatsen.

Utlåtandet till utredningsgruppens arbete kommer i Finland i mitten av december. Jag anser att frågan inte är aktuell att behandlas för tillfället här på rådets möte därför att den nordiska arbetsmarknadsmodellen ännu inte har gestaltat sig i den nya form som den skall få i fortsättningen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservanternas förslag att inte företa sig något.

För utskottets förslag röstade: (48)

Svein Alsaker, Sten Andersson, Børge Bakholt, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Ranveig Frøiland, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Pekka Haavisto, Halldór Ásgrímsson, J. K. Hansen, Søren Hansen, Áshild Hauan, Helga Haugen, Mats Hellström, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Sinikka Hurskainen, Birgitte Husmark, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Hans Jørgen Jensen, Jógvan A. Johannessen, Anita Johansson, Elver Jonsson, Timo Järvi-lahti, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Paavo Lipponen, Kjellbjørg Lunde, Lauri Metsämäki, Poul Nielson, Mats Nyby, Outi Ojala, Jógvan I. Olsen, Berit Oscarsson, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Marit Rotnes, Otto Steenholdt, Anders Svärd, Peder Sønderby, Erkki Tuomioja, Ernst Wroldsen och Lena Öhrsvik.

För reservanternas förslag röstade:

Maria Kaisa Aula, Kaci Kullmann Five, Filip Fridolfsson, Geir H. Haarde, Carl I. Hagen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Sverre Mauritzen, Eeva-Liisa Moilanen, Hans Nyhage, Markku Rossi, Kimmo Sasi, Sigríður Anna Þórðardóttir, Pål Atle Skjervengen, Lodve Solholm, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Talleraas och Eeva Turunen.

Marianne Andersson och Kristín Einarsdóttir *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Árni M. Mathiesen, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, May Flodin, Lars P. Gammelgaard, Thor-Eirik Gulbrandsen, Marianne Jelved, Pia Kjærsgaard, Markku Laukkanen, Jonathan Motzfeldt, Anders Mølgaard, Helge Adam Møller, Inger Stilling Pedersen, Liisa Rulander, Olof Salmén, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 48 röster mot 20. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag till rekommendation antogs.

16

B 131/m: Ministerrådsförslag om arbetsprogram 1993-1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett arbetsprogram för uppbyggandet av gemensamma nordiska metoder och system för långsiktig miljö kvalitetsövervakning i enlighet med ministerrådsförslag B 131/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

A 997/m: Medlemsförslag om internationella uppförandekoder för miljöpolitik

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Rio-konferensen.

Ovannämnda två saker behandlades i ett sammanhang.

Sverre Mauritzen (utskottets talesman): President! Miljøutvalget har enstemmig foreslått at Ministerrådet skal utarbeide et felles nordisk forslag til en strategi for å påskynde etableringen av atferdsregler innen miljøsektoren samt i relevante internasjonale fora virke for gjennomføringen av Agenda 21 og de konvensjoner som ble vedtatt i forbindelse med Rio-konferansen.

Under arbeidet har utvalget blitt informert om sluttresultatene fra Rio-konferansen, spesielt hva gjelder innsamling av miljødata. Jeg viser også til Ministerrådets forslag om langsiktig overvåking av Nordens ytre miljø. Både i

Agenda 21 og i ministerrådsforslaget legges det vekt på behovet for riktig og oppdatert informasjon om den globale miljøtilstand.

Her vil jeg legge til for egen regning at Ministerrådet når det skal gjennomføre utvalgets forslag samt sitt eget forslag, vurderer å benytte som koordinator for innsamling av miljøstatistikk m.m. den avdeling av FNs globale miljø- og naturressursdatabase - GRID - som er plassert i Arendal i Norge, og som har et regionalt ansvar for Norden med tilstøtende havområder og polområdene.

Når vi i nordisk sammenheng skal ta et krafttak for bedre overvåking av Nordens ytre miljø, vil jeg understreke at programmet må ha en global kopling til tilsvarende program og databaser som GRID og EFs system og program som kalles CORINE.

Jeg hilser velkommen den norske miljøvernministers initiativ til - slik han sa til komiteen forleden dag - et møte for å drøfte disse sakene og oppfølgingen av dette videre.

Hagen: Hr. president! Vi støtter det første forslaget fra miljøutskottet, som er en oppfølging av ministerrådsforslaget. Vi er også enig i den første delen av miljøutskottets rekommandasjon, men ikke den siste. Vi er ikke rede til på det nåværende tidspunkt å gi full støtte til hele Agenda 21 og til samtlige av de konvensjoner som alt ble vedtatt ved Rio-konferansen. Disse inneholder også elementer og synspunkter som vi sannsynligvis ikke vil støtte.

Vi synes det er noe merkelig at man her og nå skal støtte alt det som ble vedtatt i Agenda 21 og i Rio.

Vi vil derfor avstå i den liberalistiske gruppe når det gjelder voteringen over rekommandasjonen etter A/997.

Ilkka Suominen overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Miljöminister samt nordisk samarbetsminister **Olof Johansson:** Herr president! Med hänsyn till den knappa tiden vill jag bara bekräfta det som talesmannen från Norge tidigare sagt om att man kommer att bjuda in representanter till kontoret i Norge. Frågan bör utvärderas efter detta möte.

Carl I. Hagens kommentar avser egentligen en diskussion mellan utskottets majoritet och dess minoritet. Jag noterar bara att det i den sista att-satsen i medlemsförslaget, som vi från ministerrådets sida inte har haft någon anledning att yttra oss om, handlar om att inom miljösektorn och i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21. Det är en begränsning, och jag tycker att det är viktigt att framföra också den.

Sedan diskussionen förklarats avslutad antogs med acklamation utskottets förslag till rekommendation beträffande ministerrådsförslag B 131/m.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation gällande medlemsförslag A 997/m.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Maria Kaisa Aula, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Kaci Kullmann Five, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Kirsti Kolle Grøndahl, Pekka Haavisto, Halldór Ásgrímsson, Áshild Hauan, Helga Haugen, Mats Hellström, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Anita Johansson, Anneli Jäätteenmäki, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Kristín Einarisdóttir, Paavo Lipponen, Kjellbjørg Lunde, Sverre Mauritzen, Helge Adam Møller, Poul Nielson, Mats Nyby, Hans Nyhage, Jógvan I. Olsen, Bruno Poromaa, Markku Rossi, Kimmo Sasi, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Svärd, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen, Ernst Wroldsen och Lena Öhrsvik.

Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Sten Andersson, Árni M. Mathiesen, Børge Bakholt, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, May Flodin, Lars P. Gammelgaard, Geir H. Haarde, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, J. K. Hansen, Søren Hansen, Sinikka Hurskainen, Birgitte Husmark, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Jógvan A. Johannessen, Elver Jonsson, Timo Järvi-lahti, Anker Jørgensen, Pia Kjærsgaard, Wiggo Komstedt, Markku Laukkanen, Anna-Kaarina Louvo, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Jonathan Motzfeldt, Anders Mølgaard, Outi Ojala, Berit Oscarsson, Inger Stilling Pedersen, Rannveig Guðmundsdóttir, Marit Rotnes, Liisa Rulander, Olof Salmén, Sigríður Anna Þórðardóttir, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Peder Sønnderby, Anders Talleraas och Richard Ulfvengren.

Utskottets förslag till rekommendation beträffande medlemsförslaget A 997/m hade sålunda antagits med 41 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta.

17

A 1007/m: Medlemsförslag om kärnsäkerhet i Nordområdena

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet.

Ragna Berget Jørgensen (miljöutskottets talesman): President! Miljøutvalget har behandlet et medlemsforslag som er fremmet av den sosialdemokratiske gruppe i Rådet om en bedre kjernekraftsikkerhet i nordområdene, dvs. å minske risikoen for uhell ved kjernekraftanlegg og atomdrevne fartøy.

Under behandlingen av forslaget har utvalget erfart de farer som finnes ved dumpet materiale i Karahavet og Barentshavet og lagret materiale på fartøy.

Utvalget har notert at samarbeid mellom de nordiske land bl.a. har fått frem denne informasjonen, og at de nordiske land er aktive internasjonalt i denne sammenheng.

Sikkerhetsproblemene er store ved kjernekraftverkene i Sosnowy Bor i St. Petersburgområdet og Ignalina i Litauen og ved kraftverket på Kolahalvøya. Her er det viktig at de nordiske land forsterker sin innsats for å få en hurtig avhjelping av de umiddelbart mest presserende sikkerhetsproblem.

Her vil jeg peke på at den sosialdemokratiske gruppe i løpet av sesjonen har fremmet et konkret forslag om at de nordiske lands regjeringer bes gå sammen i et felles prosjekt med sikte på en rask avhjelping av de mest presserende sikkerhetsproblemene. Prosjektet bør kunne gjennomføres innenfor en ramme på 600 mill. kr, tilsvarende 100 mill. kr for hvert av kjernekraftverkene i Sosnowy Bor og Ignalina.

Det er også helt klart at disse problemene, som vi finner i hele Øst-Europa, bare kan løses ved europeisk og internasjonalt samarbeid.

Utvalget foreslår derfor overfor Ministerrådet at de nordiske land forsterker sitt arbeid på internasjonalt nivå, bl.a. for å få i stand en bindende internasjonal avtale om kjernekraftsikkerhet og håndtering av avfall fra all sivil og militær virksomhet. Likeledes oppfordrer utvalget Ministerrådet til å fortsette arbeidet for å minske risikoen fra atomdrevne fartøy, fra lagret materiale på fartøy samt dumpet materiale i havet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad antogs rekommendationen med acklamation.

18

A 1010/m: Medlemsförslag om ett renare Västerhav

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

19

A 1012/m: Medlemsforslag om export av miljøfarligt avfall till utvecklingsländerna och till Östeuropa

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och inefattande även återanvändning, till icke OECD-länder, samt att arbeta för ett juridiskt bindande förbud, inom Baselkonventionens ramar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som inte är medlemmar i OECD.

Dorte Bennedsen (miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Der har igennem flere år været enighed blandt politikere i Norden, både parlamentarikere og ministre, om, at forureningsproblemer bør og skal løses ved kilden. Der har også været enighed om, at en af vejene til løsning af problemerne er en mindsning af det miljøfarlige affald.

Men desværre er denne politiske enighed ikke trængt igennem hos dem, der producerer affaldet. Tværtimod er mængderne af miljøfarligt affald øget i den industrialiserede verden som sådan, men også her i Norden.

Vi oplever også, at for at undgå miljøafgifter i hjemlandet har mange affaldsproducenter følt sig fristet til at eksportere deres miljøfarlige affald til udviklingslande og til Østeuropa. En del af disse lande har indført forbud mod import af sådant affald, men vi ved også, at de har store problemer med at håndhæve deres egne forbud.

På den baggrund har miljøudvalget ment, at et generelt forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra de rige lande i OECD til de fattige lande vil være et vigtigt incitament til at få løst miljøproblemerne ved kilden. Og samtidig vil et sådant forbud også være en moralsk støtte til de fattige lande i deres forsøg på at værgе sig mod det miljøaffald, de bliver udsat for fra de rige lande. Vi mener også, at Norden bør vise vejen i denne sag og starte med straks at indføre et eksportforbud for sin egen del.

Med henvisning til Miljøudvalgets betænkning anbefaler jeg, at man følger udvalgets indstilling.

Skjervengen: Hr. president! Liberalistisk gruppe vil stemme mot den anbefalingen som her ligger, fordi vi mener at dette er et slag i luften. Vi mener at Nordisk Råd ikke er den rette rammen for denne type miljøarbeid, og vi mener at en anbefaling til de nordiske regjeringer ikke har noen reell betydning fordi det ikke er et apparat som kan følge opp det man måtte vedta av forskjellige typer forbud. Derimot er EF-systemet veldig godt skikket til å ivareta de interessene som her blir nevnt.

Det er klart at det er et problemområde, som det pekes på, at fattige u-land kan være fristet til å ta seg godt betalt for å håndtere miljøfarlig avfall. Det kan

f.eks. dreie seg om radioaktivt avfall, som har en enorm skadevirkning hvis det kommer ut.

Problemstillingen er relevant nok, men vi mener altså at rammen for dette ikke er riktig og vil derfor ha anledning til å stemme mot.

Dorte Bennedsen: Når jeg hører hr. Skjervengen, føler jeg det næsten som om jeg sad i Folketinget og hørte på de danske Fremskridtsfolk.

Jeg har hørt mange ræsonnementer om, hvad der hører hjemme i Nordisk Råds sammenhænge, og hvad der ikke hører hjemme i Nordisk Råds sammenhænge. Men at det ikke skulle være en fællesnordisk sag at drøfte en sådan opgave, et fælles tiltag vedrørende miljøfarligt affald til beskyttelse af fattige, ikke-industrialiserede lande, forstår jeg ikke. Hvis Danmark, Sverige eller Norge gjorde det alene, kunne det være en problematisk ting. Her er der et forslag om, at vi fem lande gør det med henblik på at få det vedtaget også i OECD-kredsen. Det forekommer mig at være en nok så oplagt Nordisk Råd-sag.

Skjervengen: Hr. president! Bare for å gjenta: Mitt poeng var jo nettopp noe av det samme, at Nordisk Råd ikke skal iverksette disse planene. Det er jo en *anbefaling* til de nordiske regjeringene. Hva som da skjer videre i et uforpliktende system som dette er, uten noen som helst overordnede miljømessige planer i motsetning til EF, er helt uvisst. Derfor er ikke dette noe nordisk initiativ, det er rett og slett en anbefaling herfra til hver enkelt nordisk regjering. Og da snakker vi ikke om samme sak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad uppmanade presidenten medlemmarna att inför voteringen inta sina platser i salen. Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Filip Fridolfsson, Ranveig Frøiland, Geir H. Haarde, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Pekka Haavisto, Halldór Ásgrímsson, J. K. Hansen, Áshild Hauan, Helga Haugen, Mats Hellström, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Johan J. Jakobsen, Hans Jørgen Jensen, Anita Johansson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Kristín Einarsdóttir, Anna-Kaarina Louvo, Kjellbjørg Lunde, Sverre Mauritzen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Anders Mølgaard, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Outi Ojala, Jógvan I. Olsen, Berit Oscarsson, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Markku Rossi, Kimmo Sasi, Otto Steenholdt, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Svärd, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja, Eeva Turunen, Ernst Wroldsen och Lena Öhrsvik.

Mot rekommendationen röstade:

Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.

Frånvarande var:

Sten Andersson, Árni M. Mathiesen, Maria Kaisa Aula, Børge Bakholt, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, Kaci Kullmann Five, May Flodin, Lars P. Gammelgaard, Søren Hansen, Sinikka Hurskainen, Birgitte Husmark, Per Olof Håkansson, Marianne Jøved, Jógvan A. Johannessen, Elver Jonsson, Timo Järvi-lahti, Pia Kjærsgaard, Markku Laukkanen, Paavo Lipponen, Jonathan Motzfeldt, Poul Nielson, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Marit Rotnes, Liisa Rulander, Olof Salmén, Sigríður Anna Þórdardóttir, Jan P. Syse och Richard Ulfvengren.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 3.

20

A 1013/m: Utskottsförslag om förbud mot fångst av fredade fågelarter i länderna kring Medelhavet

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att de nordiska ländernas regeringar spelar en ledande roll i att tillförsäkra att internationella överenskommelser om vilda djur uppfylls av ratifikationsländerna,

att inom fora för internationella konventioner (speciellt Bern- och Bonnkonventionerna) aktivt verka för att alla länder uppfyller konventionernas bestämmelser om jakt på fredade fågelarter,

att kräva större aktivitet i genomförandet av EG:s fågeldirektiv, samt

att i internationella fora verka för en intensifiering av FoU-verksamheten om omfattning och konsekvenser av jakten på flyttfåglar vid Medelhavet.

Anna-Kaarina Louvo (miljöutskottets talesman): Herr president! Miljöutskottet tog initiativ till detta förslag efter det att en dansk ornitolog hade efterlyst åtgärder från utskottets sida. Kring Medelhavet har flyttfåglarna fångats sedan flera tusen år före Kristi födelse, och fångsten har varit viktig för människorna i regionen.

Problemet är att metoderna har effektiviserats och bruket av illegala metoder har ökat: nylonnät och -snaror, hagelbössor och luftgevär, stenfallor, limpinnar, snaror och nät. Genom denna effektivisering har antalet fåglar som fångats blivit flera gånger större. Även om informationen på denna punkt är osäker, tyder ornitologiska uppgifter på att det inom regionen varje år dödas upp till 750 miljoner flyttfåglar. Dessa uppgifter baserar sig på inkomna fågelringar och andra indikationer. Allt flera fågelarter löper risken att bli utrotningshotade, och en stor mängd fridlysta fågelarter jagas med olagliga fångstmetoder. Många av de 144 arter som illegalt jagas kring Medelhavet är nordiska flyttfåglar, bland annat

fridlysta rovfåglar. Detta är mycket sorgligt i synnerhet därför att vårt förhållningssätt har varit helt annat här i Norden. I ett stort fågelskyddsområde Siikalahti i kommunen Parikkala i sydöstra Finland har man nyligen förbjudit all jakt.

Både nationella lagar och internationella konventioner har framtagits för att förbjuda vissa metoder eller begränsa jakten i vissa områden. Tyvärr ignoreras dessa lagar av jägarna, eller de tillämpas inte av myndigheterna bland annat därför att de berörda länderna inte har ratificerat eller undertecknat dem.

Det finns fem internationella överenskommelser som reglerar fångsten av flyttfåglar. EG:s fågeldirektiv och Bernkonventionen förbjuder bl.a. urskillningslösa fångstmetoder. Bonnkonventionen handlar om skydd av flyttfågelarter. Afrikakonventionen handlar om vilda djurarter. Ramsarkonventionen rör närmast skydd av vadare. Utskottet vill speciellt framhäva vikten av att alla de berörda Medelhavsländerna både ratificerar och i praktiken också iakttas ovan nämnda överenskommelser. Annars finns en stor risk för att hela den ekologiska balansen - där också flyttfåglaerna är en viktig länk i naturens mångfald - rubbas.

Personligen anser jag att de nordiska länderna - i tillägg till denna rekommendation - borde även ta initiativ till internationella sanktioner för att attitydförändringar skulle kunna åstadkommas hos dem som gör sig skyldiga till denna vanvettiga jakt, som också strider mot Riokonventionen om naturens mångfald.

Herr president! Med hänvisning till det ovan anförda yrkar jag bifall till miljöutskottets förslag.

Hagen: Hr. president! Jeg synes egentlig det er litt merkelig at denne rekommendasjonen er kommet med en enstemmig anbefaling fra miljøutskottet helt til Nordisk Råd. Det bør vel være en viss siling av hva vi egentlig skal befatte oss med, og jeg vil i hvert fall hevde at når det gjelder jakten på fugler ved Middelhavet, er ikke det et særlig nordisk anliggende. Jeg synes heller ikke det er en sak av så stor betydning at det egentlig bør sies at det nordiske ministerrådet skal føre en stor aktivitet på dette området.

Det er imidlertid interessant å se at særlig de som er skeptisk til EF, her er med på å bruke EFs fugledirektiv aktivt i en enkelt sak. Det er jo artig at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Norge har så stor tiltro til EFs direktiver på dette området at man vil ha det som begrunnelse for å følge det opp.

For øvrig stiller vi oss noe undrende til hvordan den første delen av denne rekommendasjonen skal forstås.

Her sier man rett ut at vi skal sikre at internasjonale overenskomster om ville dyr oppfylles av ratifikasjonslandene. Her kan det vel hende at noen vil oppfatte at dette også gjelder en hvalkonvensjon, hvor i hvert fall Norge har helt andre synspunkter, og det skulle ikke forundre meg om også Island har det. Det gjelder sel og det gjelder en del andre ting som man her virkelig skal blande seg borti. Og der har vi ofte i de saker sagt at hvordan skal land som ikke har noen berøring med f.eks. hval, hele tiden kunne blande seg bort i de som har greie på det? Vi har sagt at nå må de som har muligheter til å bestemme og ha kunnskaper, stå fritt for utenforstående innblanding.

Jeg synes her at de nordiske land blander seg bort i et problem som tilhører Middelhavet. Det vil virke komisk og ikke heve respekten for Nordisk Råd om vi gjør "flyttfåglar" ved Middelhavet til en sak til behandling. Vi vil derfor stemme mot denne rekommandasjonen med denne begrunnelse.

Anna-Kaarina Louvo: Herr president! Jag vill bara påpeka att förslaget så att säga är nordiskt därför att det berör nordiska flyttfåglar. Det handlar om en mycket viktig del av nordisk ekologi.

Halldór Ásgrímsson: Herr president! Detta är ett förslag om fåglar, men det står här att vi skall ha en ledande roll när det gäller alla internationella överenskommelser om vilda djur. Menar miljöutskottet att det gäller alla internationella överenskommelser, däribland valfångstkommissionens överenskommelser som många av oss inte kan ansluta oss till? Det är något som man har bestämt i internationella fora och därför är det viktigt att man vet att detta gäller vilda fåglar, men inte alla vilda djur. Det bör vi vara klara över.

Anna-Kaarina Louvo: Herr president! Jag vill bara säga att åsikten i utskottet har varit att det bara handlat om fåglar!

Halldór Ásgrímsson: Ja, jag förstår det så att miljöutskottet har föreslagit att det i det första stycket skulle stå vilda fåglar, inte vilda djur. Är det så jag skall förstå utskottets talesman?

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs på Carl I. Hagens beägaran voring medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Marianne Andersson, Sten Andersson, Maria Kaisa Aula, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Kaci Kullmann Five, Ranveig Frøiland, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Pekka Haavisto, J. K. Hansen, Åshild Hauan, Mats Hellström, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Per Olof Håkansson, Hans Jørgen Jensen, Anita Johansson, Anneli Jäätteenmäki, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Kristín Einarsdóttir, Anna-Kaarina Louvo, Kjellbjørg Lunde, Sverre Mauritzen, Lauri Metsämäki, Hans Nyhage, Outi Ojala, Jógvan I. Olsen, Berit Oscarsson, Bruno Poromaa, Rannveig Guðmundsdóttir, Sigríður Anna Þórðardóttir, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Svärd, Peder Sønderby, Eeva Turunen och Lena Öhrsvik.

Mot rekommendationen röstade:

Filip Fridolfsson, Carl I. Hagen, Helga Haugen, Eeva-Liisa Moilanen, Markku Rossi, Pål Atle Skjervengen, Lodve Solholm och Otto Steenholdt.

Geir H. Haarde, Halldór Ásgrímsson, Johan J. Jakobsen, Anders Mølgaard, Kimmo Sasi och Ernst Wroldsen *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Árni M. Mathiesen, Børge Bakholt, Jörn Donner, Hans Erenbjerg, May Flodin, Lars P. Gammelgaard, Søren Hansen, Sinikka Hurskainen, Marianne Jelved, Jógvan A. Johannessen, Elver Jonsson, Timo JärviLahti, Pia Kjærsgaard, Markku Laukkanen, Paavo Lipponen, Jonathan Motzfeldt, Helge Adam Møller, Poul Nielson, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Marit Rotnes, Liisa Rulander, Olof Salmén, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Erkki Tuomioja och Richard Ulfvengren.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 8. 6 medlemmar avstod från att rösta.

21

Fastställande av tid och plats för nästa session.

Presidiet hade föreslagit att rådets 42:a session skulle hållas i Stortinget i Oslo den 2-4 mars 1992.

Presidiets förslag bifölls.

22

Sessionens avslutning

President **Suominen**: Ärade rådsförsamling, mina damer och herrar! Vi kan nu efter några livliga sessionsdagar blicka bakåt på en givande debatt. Den har varit klarläggande med tanke på de beslut som måste fattas om vårt framtida samarbete. Debatten har också varit nyskapande genom att vi nu som nordisk parlamentarikerförsamling för första gången har kunnat komma med nya bidrag till den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska diskussionen.

I sin uppsummering av debatten om det nordiska samarbetet efter 1992 framhöll statsminister Gro Harlem Brundtland att det tycks föreligga en bred beredskap till förändringar även på parlamentarikersidan. Mot bakgrunden att statsministrarna i dag fattat ett beslut att framskrida raskt med reformer av vårt samarbete kan vi med tillit se fram emot ett effektiverat nordiskt samarbete.

I den utrikes- och säkerhetspolitiska diskussionen betonades att debatten var en naturlig följd av förändringarna i den internationella situationen. Situationen på Balkan och i Östeuropa, integrationen och regionernas Europa, bl. a. i form av utrikesminister Stoltenbergs Barents-förslag, har präglat diskussionen. Det

betonades upprepat att det nordiska samarbetet inte utgör ett alternativ till ett vidare europeiskt och internationellt samarbete.

Jag vill hjärtligt tacka alla som har bidragit till att göra denna session lyckad och intressant. Ett särskilt tack vill jag på sessionsdeltagarnas vägnar rikta till Danmarks delegation och dess sekretariat samt till Århus kommun. Jag vill också tacka presidiesekretariatet, delegationssekretariaten, ministerrådssekretariatet samt all annan personal som har deltagit i arbetet både före och under sessionen.

Den 42:a sessionen hålls i Oslo i mars nästa år. Jag hoppas att vi då igen skall kunna föra en givande debatt och fatta kloka beslut som för det nordiska samarbetet framåt.

Jag förklarar Nordiska rådets 41:a session avslutad och önskar alla en god hemresa.

Sessionen avslutades kl. 15.30

SAKER M.M.

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om en nordisk beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete

(Medlemsförslaget väckt av Ylva Annerstedt samt Marianne Andersson m.fl., se s. 248)

1. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget er framsatt den 5. desember 1991. I medlemsförslaget anbefales det at Nordisk Råd rekkommenderer Nordisk Ministerråd

å arbeide for at det settes igang likeartede tidsnyttingsstudier i de nordiske land

å utarbeide forslag til hvordan disse tidsnyttingsstudier kan anvendes for å vurdere det ubetalte arbeidet

å ta initiativ til utarbeidelse av BNP som også omfatter ubetalt arbeid

å presentere en første delrapport om prosjektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994.

Forslagsstillerne viser innledningsvis til at Nordisk Råd i løpet av de seneste årene har tatt en rekke initiativer som berører kvinners likestilling når det gjelder familieliv, arbeidsliv og økonomisk utvikling.

På nordisk plan er det imidlertid ikke vært forsøkt å vurdere det ubetalte arbeidet som utføres i eget eller andres husholdning. Forslagsstillerne viser til at det ifølge sluttokumentet fra FN's kvinnekonferanse i Nairobi, er en av de viktigste strategiene for 2000-tallet at man begynner å måle og vurdere det ubetalte arbeidet i økonomisk statistikk. Etter forslagsstillerne mening er det nå på høy tid at dette arbeidet starter, idet vi trenger mer kunnskap om menneskenes hele livssituasjon for å kunne planlegge for framtiden. Forslagsstillerne understreker at de ikke ønsker at prinsippene for någjeldende BNP-målinger, som er internasjonalt fastlagt, skal endres. Derimot bør BNP-målingene kompletteres, heter det. Det nevnes at Nordisk Råd i 1991 vedtok en rekommendasjon om nasjonale regnskaper som tar hensyn til miljø- og naturressurser.

Det vises videre til at man ikke er kommet særlig langt i Norden når det gjelder tidsnyttingsstudier. Etter forslagsstillerne oppfatning ville det vært verdifullt om de nordiske landene foretok likeartede tidsnyttingsstudier med en oppdeling på kvinner og menn, og med spørsmål om f.eks. husarbeid, klesstell,

reparasjoner, stell av barn, stell av voksne m.v. Tidsnyttingsstudiene kunne utgjøre et betydelig grunnlag for vurdering av det ubetalte arbeidets økonomiske verdi, som i sin tur kunne føres inn i nasjonalregnskapene.

Etter dette foreslås det et felles nordisk prosjekt for å opprette og utvikle regnskaper for det ubetalte arbeide og innføre disse i nasjonalregnskapene. Selv om hovedarbeidet bør gjøres nasjonelt, er det forslagsstillernes oppfatning at et nordisk samarbeide er av stor verdi for å kunne utveksle erfaringer og ideer under arbeidets gang. Etter forslagsstillernes mening burde en første delrapport kunne presenteres under Nordisk Forum 1994. Siden ett av formålene med Nordisk Forum er forberedelse til FN's kvinnekonferanse i 1995, kunne også resultatene av prosjektet føres videre i en bredere internasjonal sammenheng.

2. Remissinstanser

Det er mottatt uttalelser fra følgende instanser:

Nordiske

Nordisk Statistisk Sekretariat

Danmark

Arbeidsministeriet

Danmarks Statistik

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet

Statistikcentralen

Delegationen för jämställdhetsfrågor

Ålands landsskapsstyrelse

Island

Sosialministeriet

Islands statistiske departement

Likestillingsrådet

Norge

Statistisk sentralbyrå

Barne- og familiedepartementet

Likestillingsrådet

Sverige

Statistiska centralbyrån

Jämställdhetsombudsmannen

3. Remissuttalelser

Nordiske

Nordisk Statistisk Sekretariat har innhentet uttalelser fra *Nordisk utskottet för nationalräkenskap (NUNA)*, *Nordiska utskottet för undersökningar om levnadsvillkor (NUUL)* og *Nordiska utskottet för jämställdhetsstatistik*. Av uttalelsene går det fram at det er for tidlig å forsøke å konstruere en modell for ubetalt arbeid i nasjonalregnskapssammenheng. Det framheves at dette aspektet ved nasjonalregnskapene bør samordnes med det internasjonale arbeidet som pågår innen OECD og i forbindelse med revisjonen av det internasjonale nasjonalregnskapssystemet i FN's regi.

Nordisk Statistisk Sekretariat støtter forslaget om å igangsette et samordnings- og utviklingsarbeid vedrørende de nordiske tidsnyttingsstudiene for å utvikle sammenligningbart statistisk grunnlag for vurdering av ubetalt arbeid.

Det opplyses at EF planlegger å gjennomføre harmoniserte tidsnyttingsstudier i medlemslandene hvert femte år fra og med 1994. Det er således hensiktsmessig at de nordiske landene på et tidlig stadium får mulighet til å delta i arbeidet med å utforme disse undersøkelsene.

Danmark

Danmarks Statistik anerkjenner den brede offentlige interessen for tidsnyttingsstudier som er utledet av likestillingsdebatten. *Danmarks Statistik* har forståelse for at det gjennomføres felles nordiske undersøkelser, i det omfang eksisterende undersøkelser ikke skaper tilstrekkelig grunnlag for nordiske sammenligninger.

Danmarks Statistik er villig til å delta i arbeidet. Det vises også til at EF's statistiske kontor forventes å ta opp spørsmålet om harmoniserte tidsnyttingsundersøkelser. Det vil således være nødvendig å koordinere eventuelle nordiske aktiviteter med aktivitetene på EF-plan, heter det. *Danmarks Statistik* anser imidlertid ikke at det vil være hensiktsmessig med særlige nordiske initiativer når det gjelder spørsmålet om verdiansettelse av det ubetalte arbeidet og sammenhengen til nasjonalregnskapet, under henvisning til de overveielser som foregår i OECD og i FN-regi.

Arbeidsmarkedsministeriet kan ikke støtte forslaget om et nordisk prosjekt om tidsanvendelsesstudier.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet anser at spørsmålene som forslagsstillerne tar opp er meget viktige, og støtter tanken om å utvikle beregningsmodeller som baserer seg på tidsnyttingsstudier.

Etter ministeriets oppfatning burde man nedsette en forskergruppe til å utrede gjeldende statistikkføring for ubetalt arbeid og metoder for beregningene. En slik arbeidsgruppe burde også forberede beregningsmodellen for nasjonalregnskapene som tar hensyn til arbeidet og produksjonen innenfor den ubetalte sektoren, heter det.

Statistikcentralen viser til at man både nasjonalt og internasjonalt har arbeidet for å utvikle metoder for beregning av verdien på det ubetalte arbeidet, og arbeidet innenfor den såkalte uoffisielle sektoren, som i det vesentlige utføres av kvinner.

Statistikcentralen støtter forslaget om nordisk samarbeid for tidsnyttingsstudier. Det foreslås at Nordiska utskottet för statistik över nationalräkenskaperna kunne være et hensiktsmessig samarbeidsorgan. Statistikcentralen anser imidlertid ikke at verdien av hjemmearbeid bør inngå i det offisielle BNP.

Delegationen för jämställdhetsfrågor konstaterer at Finland internasjonalt sett er kommet langt i tidsnyttingsstudier. Internasjonale komparative studier om tidsnytting med oppdeling på kvinner og menn er også blitt utført.

Delegasjonen anser at medlemsforslaget er verdt å støtte. Anvendelsesområdet og målsettingen bør imidlertid defineres før prosjektet starter, heter det. Delegasjonen støtter også utviklingen av BNP slik at det tar bedre hensyn til kvinners økonomiske innsats.

Alands landsskapsstyrelse stiller seg positiv til medlemsforslaget

Island

Sosialministeriet, Islands statistiske departement og Likestillingsrådet stiller seg alle positive til medlemsforslaget

Norge

Barne- og familiedepartementet stiller seg positive til medlemsforslaget.

Statistisk sentralbyrå støtter forslaget om samordning av tidsnyttingsundersøkelsen i de nordiske land, og til å utarbeide forslag til hvordan slike studier kan brukes for å vurdere verdien av det ubetalte arbeidet i samfunnet.

Likestillingsrådet støtter fullt ut Nordisk Råd i ønsket om et felles nordisk prosjekt for å utvikle metodene for synliggjøring og verdisetting av det ubetalte arbeidet. Rådet støtter også planene om å komme raskt i gang med dette arbeidet slik at temaet kan få en sentral plass under Nordisk Forum "Kvinner liv og arbeid" i Helsinki i 1994.

Likestillingsrådet konstaterer at det de senere år har vært en økende press fra kvinner internasjonalt om å etablere metoder for måling og verdisetting av det ulønnede arbeidet i økonomiske statistikker.

Slike beregninger ble foretatt i Norge i 1989-90. Verdiskapningen i husholdningene for 1972 ble i denne undersøkelsen beregnet til omlag 50 prosent av BNP, mens kvinnenens ulønnede arbeidsinnsats alene ble verdsatt til nærmere 40 prosent av BNP. I 1981 var verdiskapningen i husholdningene sunket til omlag 40 prosent, hvorav kvinnene bidro med over 2/3 (Brathaug 1990). I arbeidet med de norske beregningene var det et problem at tidsnyttingsundersøkelsene var utformet separert og uten tanke på kobling av statistikkene.

Likestillingsrådet framhever videre at debatten om beregningsmodeller for vurdering av ulønnet arbeid i dag foregår i flere internasjonale fora. På en OECD-konferanse i fjor var en av diskusjonene hvorvidt tidsmålinger eller målinger av produkt/tjenester gir det beste grunnlag for verdisetting av det uløn-

nede arbeidet. Så vidt Likestillingsrådet kan se, finnes det ingen fasit for hvordan slike beregninger best skal foretas. Debatten og prosessen er imidlertid av avgjørende betydning, samt at det utarbeides internasjonale retningslinjer og gjerne et internasjonalt nettverk på området, heter det.

Likestillingsrådet er opptatt av at en "nordisk beregningsmodell" tar hensyn til internasjonale standarddiskusjoner, og at Norden tar mål av seg til å være med som pådriver i dette arbeidet.

Sverige

Statistiska centralbyrån (SCB) viser til at det i samtlige nordiske land, utenom Island, er gjennomført tidsnyttingsstudier siden 1987. De finske, norske og svenske undersøkelsene er i hovedsak sammenlignbare, mens den danske undersøkelsen på flere måter skiller seg fra de øvrige.

Statistiska centralbyrån støtter forslaget om å få fram en nordisk beregningsmodell for vurdering av ubetalt arbeid. Det bør tas hensyn til samordningsaspektene i forhold til FN og EF, heter det.

SCB peker på at spørsmålet om å inkludere det ubetalte arbeidet i nasjonalregnskapet, vil kreve omfattende tiltak som det kan være vanskelig å utføre på en teoretisk tilfredsstillende måte. SCB setter dessuten spørsmålsteget ved anvendbarheten av denne blandingen av ubetalt og betalt arbeid. En løsning som antydes er å anvende satelittkontoen som føres ved siden av nasjonalregnskapene.

Jämställdhetsombudsmannen uttaler, at man er positiv overfor tidsudnyttelsesstudier, men stiller sig tvilende overfor forsøg på at sette pris på det ubetalte arbeide og til at udarbejde et nyt BNP.

4. Juridisk utvalg

Forslagsstillerne framholder at selv om likestillingsarbeidet er kommet langt i Norden, må vi ikke slå oss til ro. Vi må gå videre og dessuten verne om de resultater som er oppnådd. Juridisk utvalg er enig i disse synspunkter. Problemstillinger som knytter seg til det ubetalte husarbeidet er både interessante og viktige, sett fra et likestillingsperspektiv. Ubetalt arbeid i huset er usynlig arbeid som i hovedsak utføres av kvinner. Likevel er det åpenbart at dette ubetalte arbeidet har stor betydning for den totale velferden i samfunnet. Det er således behov for å kunne måle og vurdere kvinners og menns ubetalte arbeide. Juridisk utvalg ser dette medlemsforslaget som et viktig initiativ i det framtidige likestillingsarbeidet i Norden. De foreslåtte initiativer kan derved bidra til å synliggjøre det ubetalte arbeidet.

Utvalget er imidlertid klar over at det knytter seg vanskelige metodiske og tekniske problemer til spørsmål omkring fastsettingen av verdien på det ubetalte husarbeidet. Det er ikke desto mindre viktig at et slikt arbeide kommer igang på nordisk plan.

Forslaget har to hovedpunkter. For det første foreslås det å gjennomføre sammenlignbare tidsnyttingsstudier i de nordiske land. For det andre foreslås at

det utarbeides en modell for hvordan tidsnyttingsstudiene kan anvendes for å vurdere det ubetalte arbeid og dets innpassing i nasjonalregnskapets mål for BNP.

Utvalget konstaterer at så godt som samtlige høringsuttalelser støtter ideen bak medlemsforslaget.

Når det gjelder nordiske tidsnyttingsstudier, konstaterer utvalget at alle de nordiske land utenom Island har gjennomført slike studier siden 1987. Disse studiene er imidlertid ikke fullt ut sammenlignbare på alle punkter. Utvalget konstaterer at tidsnyttingsstudier både teoretisk og praktisk befinner seg i en nøkkelposisjon når en skal finne fram til en beregningsmodell for det ubetalte husarbeid. Det er således åpenbart behov for å fortsette bestrebelsen på å få best mulig samordnede nordiske tidsnyttingsstudiene forsåvidt gjelder innhold og tidspunkt, slik at det kan utvikles et sammenlignbart statistisk grunnlag for en beregningsmodell. Etter utvalgets oppfatning er det også viktig at de nordiske landene, som allerede har utført tidsnyttingsstudier, søker å påvirke de tidsnyttingsstudiene som EF's statistiske kontor forventes å sette igang.

Juridisk utvalg konstaterer at diskusjoner har vært ført i ulike sammenhenger om hvordan man skal inkludere verdien av husholdningenes ubetalte arbeid i nasjonalregnskapene. I sin høringsuttalelse antyder bl.a. det svenske statistiske byrået at den såkalte "satelittkontoen" som føres ved siden av nasjonalregnskapene kan anvendes. Med en slik løsning kan man få et samlet bilde av omfanget og strukturen av den totale økonomiske aktiviteten i landet, heter det. Såvidt utvalget kjenner til blir en slik modell vurdert i forbindelse med Nordisk Råds rekommendasjon om utviklingen av et grønt BNP. Forøvrig konstaterer utvalget at flere høringsinstanser er skeptiske til den delen av medlemsforslaget som går ut på å inkludere det ubetalte arbeid i nasjonalregnskapene. Juridisk utvalg konstaterer for sin del at tiden ennå ikke synes moden for egne nordiske initiativer når det gjelder dette aspektet på nasjonalregnskapet. Det pågår for tiden arbeid innen både OECD og FN om disse spørsmål. Etter utvalgets oppfatning bør en fra nordisk side nøye følge utviklingen i disse internasjonale organisasjonene. Det hindrer imidlertid ikke at en søker å komme fram til felles nordiske prinsipper for en beregningsmodell til vurdering av det ubetalte arbeidet. Også her bør samordningsaspektene i forhold til EF iakttas. Juridisk utvalg kan således, i likhet med flere av høringsinstansene, gi sin tilslutning til forslaget om å utvikle en nordisk beregningsmodell for det ubetalte arbeidet.

Etter det Juridisk utvalg har bragt i erfaring, er det teoretiske grunnlaget for en hensiktsmessig modell for sammenlignbare analyser fortsatt mangelfull. De oppstillinger som tidligere er foretatt med bare tidsfaktoren som enhet, gjør det riktignok enkelt å foreta sammenligninger mellom ulike land, men de gir ikke tilfredstillende svar på spørsmålet om vurderinger av det ubetalte arbeidet. Utvalget konstaterer videre at den forskning som hittil har vært gjort på området ikke er tilfredsstillende for å kunne komme fram til den ønskede beregningsmodell. Det bør derfor trolig utvikles en ny avansert beregningsmodell for å oppfylle intensjonene i medlemsforslaget. Det er således et omfattende prosjekt som må settes igang.

Utvalget konstaterer at medlemsforslaget ikke inneholder noe kostnadsoverslag. Utvalget på sin side har heller ikke lyktes å komme fram til noen nøyaktig beregning av hva de anbefalte initiativer vil koste. Men siden det blir nødvendig

å utvikle en helt ny og avansert beregningsmodell, kan et slikt prosjekt anslagsvis totalt komme opp i en størrelseorden av 1-1,5 MDKK. Foruten likestillingsaspektet berører et slikt prosjekt flere områder i samfunnsøkonomien. Utvalget forutsetter derfor at prosjektet ikke bare skal finansieres over likestillingssektorens budsjett, men at også andre viktige sektorer i det nordiske budsjett bidrar til finansieringen.

Det er forslagsstillernes oppfatning at en første delrapport om prosjektet for vurdering av ubetalt arbeid bør preseneres i forbindelse med Nordisk Forum 1994. Juridisk utvalg er enig i dette. Siden Nordisk Forum bl.a. skal være en del av de nordiske forberedelsene til FN's kvinnekonferanse i 1995, ville dette være et hensiktsmessig tidspunkt for å føre resultatene av prosjektet inn i en bredere internasjonal sammenheng.

Efter dette foreslår udvalget, at

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at påse at arbejdet med at fremskaffe så ensartede tidsanvendelsesstudier som muligt fortsætter

at der nedsættes en arbejdsgruppe, som ser på mulighederne for, at der udarbejdes en beregningsmodel

at koordinere ovennævnte aktiviteter med tilsvarende aktiviteter i EF

at følge udviklingen i OECD og FN for så vidt angår værdiansættelsen af det ubetalte arbejde og sammenhængen med nationalregnskabet

at påse at man udnytter den viden, som allerede eksisterer i form af forskningsresultater m.v., samt at man vurderer konsekvenserne af en beregningsmodel

at præsentere en første delrapport om projektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994.

Oslo, den 28. september 1992

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Lahja Exner (s)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Sauli Niinistö (Kok.)

Marit Rotnes (A)

Pia Christmas-Møller (KF)

Halldór Ásgrímsson (F)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Nyhage (m) Formand

Ernst Wroldsen (A)

Medlemsförslag

om en nordisk beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete

(Väckt av Ylva Annerstedt samt Marianne Andersson, Stina Gustavsson, Knud Glønborg, Elver Jonsson, Anneli Jätteenmäki, Håkan Nordman och Ingrid Näslund)

Nordiska rådet har under senare år tagit en rad initiativ som berör kvinnors jämställdhet när det gäller familjeliv, arbetsliv och ekonomisk utveckling. Som exempel kan nämnas den år 1989 antagna handlingsplanen för det nordiska jämställdhetsarbetet 1989-1993.

Även om jämställdhetsarbetet kommit långt i Norden, får vi inte slå oss till ro. Vi måste gå vidare och dessutom värna om de resultat som uppnåtts.

På nordiskt plan har vi inte försökt värdera det obetalda arbetet som utförs i det egna eller andras hushåll. Fortfarande är det i stor utsträckning kvinnorna som tar ansvar för barn och hushåll liksom omsorgen om den äldre generationen. För att höja hemarbetets status måste vi värdera det obetalda arbetet som utförs i hemmen och ta med det i nationalräkenskaperna.

Enligt slutdokumentet från FN:s kvinnokonferens i Nairobi är en av de viktigaste strategierna inför 2000-talet att man börjar mäta och värdera det obetalda arbetet i ekonomisk statistik.

BNP-måttet är ett internationellt fastslaget begrepp och bör inte ändras så att det avviker från FN:s nationalräkenskaper. Även om det är behäftat med vissa brister och oformligheter, finns det inte nu skäl att frångå denna beräkningsmodell. Däremot behöver BNP-måttet kompletteras. Det kan t.ex. nämnas att Nordiska rådet så sent som 1991 antog en rekommendation angående beräkningsmodell för Grön BNP, dvs. nationalräkenskaper som tar hänsyn till miljö och naturresurser.

Det är nu också hög tid att mäta och värdera det obetalda arbetet. Vi behöver mer kunskap om människornas hela livssituation för att kunna planera för framtiden. Det obetalda arbetet måste prissättas. Inte minst angeläget är det för att vi skall kunna se hela sanningen om kvinnors bidrag till den totala ekonomin.

Tyvärr har vi inte nått särskilt långt i Norden när det gäller tidsstudier. Finland gjorde sin första studie för tio år sedan. Norge började på 1970-talet och genomförde år 1990 sin tredje tidsanvändningsstudie. Sverige gjorde en provstudie under 1980-talet och har planer på ytterligare en tidsanvändningsstudie under 1990-talet.

Det skulle vara värdefullt om de nordiska länderna företog liknande tidsanvändningsstudier med en uppdelning på kvinnor och män med frågor om exempelvis hushållsarbete, klädvård, reparationer, vård av barn, vård av vuxna i eget respektive andras hushåll m.m. Tidsanvändningsstudien skulle utgöra ett betydelsefullt mätunderlag för värdering av det obetalda arbetets ekonomiska

värde. Avsaknaden av sådana mätunderlag medför nämligen att föreslagna reformer enligt nuvarande beräkningsform endast betraktas utifrån hur de påverkar och förändrar BNP. När underlaget finns bör värdet av det obetalda arbetet kunna föras in i nationalräkenskaperna.

Vi föreslår därför ett gemensamt nordiskt projekt för att utveckla och upp-
rätta räkenskaper över det obetalda arbetet och infoga dem i nationalräkenska-
perna. Huvudarbetet bör göras nationellt men ett nordiskt samarbete är av stort
värde för att kunna utväxla erfarenheter och idéer under arbetets gång. Vidare
kan enhetliga modeller för tidsanvändingssudier och värdering av det obetalda
arbetet möjliggöra jämförelser mellan länderna.

År 1994 arrangeras ett nytt "Nordiskt Forum" under temat "Kvinnors liv och
arbete". En första delrapport om projektet för värdering av obetalt arbete skulle
lämpligen kunna presenteras vid detta tillfälle. Ett syfte med Nordiskt Forum är
att vara en del av denna nordiska förberedelse för FN:s kvinnokonferens 1995.
Resultatet av projektet om värdet av det obetalda arbetet skulle därför kunna
föras vidare i ett bredare interntationellt sammanhang.

Med hänvisning till ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att verka för att likartade tidsanvändningsstudier igångsättes i de nordiska
länderna*

*att utarbeta förslag om hur dessa tidsanvändningsstudier kan användas för
att värdera det obetalda arbetet*

*att ta initiativ till utarbetandet av en BNP som omfattar även obetalt ar-
bete*

*att presentera en första delrapport om projektet i samband med Nordiskt
Forum, 1994.*

Stockholm, København och Helsingfors den 5 december 1991

Ylva Annerstedt (fp)

Knud Glønborg (KrF)

Elver Jonsson (fp)

Håkan Nordman (SFP)

Marianne Andersson (c)

Stina Gustavsson (c)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Ingrid Näslund (kds)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om uppbyggnad av samisk turistnäring

(Medlemsförslaget väckt av Elver Jonsson samt Marianne Jelved m.fl., se s. 253)

1. Indledning

Præsidiets har henvist medlemsforslaget til behandling i Økonomisk Udvalg. Udvalget har behandlet forslaget på mødet i Stockholm, den 30. - 31. januar, mødet i Helsingfors, den 1. - 2. marts samt mødet i Fredericia, den 22. - 24. juni 1992, og har besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforslaget

Forslaget er stillet af en tværpolitisk gruppe politikere i Nordisk Råd, som inden for rammerne af målsætninger og prioriteringer i det nordiske samarbejdsprogram på turistområdet, henleder opmærksomheden på den samiske folkegruppes særlige forudsætninger og problemer på turistområdet.

Forslagsstillerne finder således, at der i forbindelse med produktudvikling mod kvalitativt bedre natur-, kultur- og eventyroplevelser bør være gode muligheder for at opbygge en samisk turistnäring som supplement til de traditionelle samiske næringer.

Forslagsstillerne finder videre, at de problemer, som turismen kan tænkes at påføre miljø og den samiske kultur, bedst forebygges ved at opbygge en genuin samisk turisme, som efterstræber kvalitetsoplevelser frem for masseturisme, og hvor produktet tilpasses balancen mellem bevaring og udnyttelse.

Forslagsstillerne henviser endelig til, at der er tradition for at betragte den samiske sektor som nordisk interesseområde, og at markedsføring af samisk turisme derfor bør være interessant for en fælles nordisk satsning.

På denne baggrund foreslås det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage foranstaltninger for at støtte opbygningen af en samisk turistnäring.

3. Remiss

Forslaget har været sendt til høring hos Nordkalotkomiteen, som har meddelt, at man ikke ønsker at kommentere forslaget. Udvalget har modtaget materiale, som dokumenterer Nordkalotkomiteens planer for et samlet fremstød til markedsføring af turisme på Nordkalotten først og fremmest i Centraleuropa.

Økonomisk Udvalget endvidere har modtaget brev af 15. februar 1992 bilagt notat af 24. februar 1992 fra Nordisk Sameråds svenske sektion. Udvalget har tilbudt brevskriverne det ønskede møde med udvalget, en mulighed, som disse ikke udnyttede.

4. Udvalgets synspunkter

Økonomisk Udvalg konstaterer, at ministerrådet i 1990 vedtog et nyt nordisk samarbejdsprogram på turistområdet, og at samarbejdet derefter udformes i årlige virksomhedsprogrammer. Ansvarlig for det praktiske samarbejde på ministerrådssiden er Nordisk Turistudvalg.

Udvalget konstaterer videre, at der i henhold til dette program samarbejdes på en række konkrete områder, hvoraf de mest markante i de senere år har været de fælles nordiske markedsføringskampagner i USA og Tyskland. Disse kampagner er gennemført med midler fra de økonomiske handlingsplaner. Ud over disse midler har det nordiske turistsamarbejde et dispositionsbudget i størrelsesorden 2 MDKK pr. år til sin rådighed.

Udvalget er orienteret om at Nordisk Turistudvalg planlægger endnu en fælles markedsføringskampagne, som i årene fremover skal rettes mod det japanske marked. En del af filosofien bag disse kampagner er, at lokke langturister til Norden, hvorefter man regner med, at de besøger mere end et nordisk land. I markedsføringen spilles der på en række af Nordens særlige karakteristika, og den særlige natur og kultur i de nordlige dele af Sverige, Norge og Finland spiller en væsentlig rolle i dette.

Udvalget har videre noteret sig at Nordkalotkomiteen har udarbejdet en plan for markedsføring i Europa af turismen på Nordkalotten. Udvalget har dog i denne forbindelse også mærket sig, at planen ikke eksplicit behandler samernes interesser i turistudbygningen, og at Nordkalot-komiteen ikke har ville udtale sig om dette spørgsmål i forbindelse med remissen.

Begge de to planer har, efter det oplyste, problemer med finansieringen eftersom ministerrådet har tilkendegivet, at der ikke bliver kompenseret for bortfaldet af bevillingerne fra den økonomiske handlingsplan. Det fremgår endvidere foreløbig af generalsekretærens budgetforslag for 1993, at eventuel videreførelse af aktiviteter i den økonomiske handlingsplan må indpasses i sektorbudgetterne.

Der skal derfor findes andre finansieringsmåder, herunder satses på en større finansiering direkte fra turistnæringen selv, for at de nye kampagner kan gennemføres. Det siger sig selv, at der ikke er mulighed for at gennemføre disse inden for rammerne af turistsektorens dispositionsmidler, hvor der i forvejen må prioriteres hårdt mellem en række relevante aktiviteter.

Udvalget finder, at det i denne situation ville være vanskeligt at fremme en særlig indsats til udbygning af en specifik samisk turistnæring. Udvalget finder

derimod, at de momenter, som den samiske folkegruppe kan bidrage med i et samlet nordiske turistfremstød, bør kunne indgå som et integreret aspekt i gennemførelsen af de to omtalte kampagner og i andre aktiviteter inden for turist-samarbejdet.

Kampagnernes formål, nemlig at skaffe turister til Norden, vil dermed også komme den samiske turistnæring til gode i form af øget efterspørgsel efter de turistydelse, som den samiske befolkningsgruppe leverer. Den konkrete udnyttelse af disse muligheder må imidlertid i høj grad varetages af turistnæringen selv. Dette gælder også de samiske næringsdrivende.

Udvalget vil også pege på, at satsningerne inden for det nordiske samarbejde, herunder turistsamarbejdet, under alle omstændigheder er små, og de vil kun kunne bidrage marginalt til opbygningen af en samisk turistnæring. Hovedindsatsen til opbygning af en sådan må under alle omstændigheder komme fra andre kilder, primært det nationale regionalpolitiske udviklingsarbejde.

Udvalget finder det imidlertid relevant at opfordre til øget nordisk samarbejde om varetagelse af samernes interesser i turistsektoren inden for såvel det egentlige turistsamarbejde som inden for det regionalpolitiske og næringspolitiske samarbejde.

5. Udvalgets indstilling

Økonomisk Udvalg finder på denne baggrund ikke at kunne støtte medlemsforslaget i den foreliggende form. Udvalget finder det imidlertid, på baggrund af den førte diskussion, relevant, at henstille at de samiske interesser i udviklingen af turistsektoren indgår i vurderingerne i forbindelse med såvel Nordkalottens som Nordisk Turistråds planlagte kampagner.

Udvalget indstiller således, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at der i forbindelse med fælles nordiske turistkampagner tages hensyn til de samiske interesser i en udbygget turistnæring.

Fredericia, den 22. juni 1992

Arne Andersson (m)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A) Nestformand

Carl I. Hagen (FrP)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Helge Adam Møller (K) Formand

Anders Talleraas (H)

Jörn Donner (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Mats Hellström (s)

Anders Mølgaard (V)

Poul Nielson (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Medlemsförslag om uppbyggnad av samisk turistnäring

(Väckt av Elver Jonsson samt Marianne Jelved, Anna-Kaarina Louvo och Mats Nyby)

Turismen betraktas allmänt som en av framtidens basnäringar och får allt större betydelse även i de nordiska länderna.

De nordiska länderna har nyligen antagit ett gemensamt turistprogram, uppbyggt kring målsättningarna ökat inomnordiskt resande, Norden som resmål för allt flera utomnordiska turister och utveckling av turistnäringen. Till stöd för detta program har även upprättats en verksamhetsplan.

Med hänvisning till målsättningar och prioriteringar i såväl programmet som verksamhetsplanen vill jag/vi fästa uppmärksamhet även vid den *samiska folkgruppen* med dess särskilda förutsättningar.

En utvecklad samisk turism ligger väl i linje med grunddragen i de framtida nordiska turiståtagandena. Samisk turism skulle med sina speciella förutsättningar ha stora utsikter att vinna framgång i resmålskonkurrensen, där produktutvecklingen efter hand kommit att inriktas på kvalitativa natur-, kultur- och äventyrsupplevelser. Den skulle också utgöra ett gott komplement till sedvanliga samiska näringar.

Vid de svenska samernas landsmöte 1991 diskuterades ett näringspolitiskt program med syfte att bredda sameområdet (Sapmi) närings- och befolkningsmässiga bas, bl.a. genom att utveckla tjänste- och kunskapsprodukter. Härvid underströks särskilt turismens ekonomiska betydelse, inte minst mot bakgrund av de nordiska ländernas närmanden till EG. Enskilda samer och samebyar föreslogs söka vägar att etablera sig i turistnäringen och därmed utnyttja sina unika resurser för natur- och kulturutveckling. Bl.a. framhölls behovet av omfattande attitydförändringar till samisk företagsverksamhet, såsom förädling, marknadsföring och försäljning av de egna produkterna. Som målsättning uttalades utveckling av det samiska näringslivet i Sverige i samarbete med samiskt näringsliv på norsk, finsk och även sovjetisk sida samt uppbyggnad av kompetens för att möta en kommande internationalisering.

Samisk kultur har stort marknadsmässigt värde och framhävs bäst genom egna aktiviteter. Vissa initiativ har tagits för att utveckla och bedriva samisk turism. Samer och samebyar i Kiruna kommun har t.ex. utarbetat turistprojekt och en "Lapplandssafari" har etablerats i Ammarnäs. På norsk sida finns stort intresse för en ekologiskt inriktad turism.

Den genuint samiska turismen är emellertid hittills av liten omfattning. Det förekommer även att samer exploateras som pittoreska reklamslag och att samiska kulturelement som kåtan, dräkten m.m. används av icke-samer i egna syften. Detta motverkas bäst genom utvecklandet av en genuin sameturism. Det är

härvid väsentligt att eftersträva kvalitetsupplevelser i stället för massturim, som kan fungera ödeläggande på såväl en känslig natur som en utsatt kulturform. Genom samiskt deltagande i utvecklingen av turistprodukterna kan produktens speciella och genuina karaktär samt balansen mellan bevarande och exploaterande bibehållas.

Samebyn som bas är väl ägnad för turistutveckling, som också kan sysselsätta många, t.ex. kvinnor och ungdomar, och därmed ge ökade möjligheter att leva i Sapmi.

Inom turistbranschen framhålls den samiska turistprodukten ofta som en drömprodukt, väl svarande mot konsumenternas önskemål om natur, kultur och äventyr. I en svensk statlig turistutredning (färdigställd år 1990) framhålls på natur och kultur baserade aktiviteter som grundvalar för turismen i norr. Särskild vikt läggs vid samekulturen, vars livsmönster uppfattas som både unikt och ekologiskt intressant.

En uppbyggd sameturism förutsätter utveckling av kvalitetsprodukter genom guideutbildning samt tydliggörande och förmedling av de samiska turistmålen. Kundens behov bör upplevas av producenten själv utan mellanhänder. Viktiga marknader är, förutom hemmamarknaden, England, Frankrike, Italien, Tyskland och Spanien samt USA och Japan.

Enligt min/vår mening finns det, mot bakgrund av den snabbt framåtskridande internationaliseringen, skäl att främja uppbyggnaden av en genuint samisk turism. För detta ändamål behövs en grundutbildning i turism för samer, avpassad efter de egna förutsättningarna och behoven. En sådan utbildning kunde knyta an såväl till den samiska folkhögskolan i Jokkmokk som till branschutbildningarna i norr. Samiska institutioner som Nordiskt samiskt institut m.fl. kunde också tänkas medverka med forsknings- och utvecklingsprojekt. Vidare skulle krävas inrättande av ett förmedlingsorgan i samisk regi med utgångspunkt i den enskilde producentens kontakt- och marknadsföringsbehov gentemot omvärlden.

Den samiska sektorn är av hävd ett gemensamt nordiskt intresseområde. Samisk turism har vidare ett marknadsmässigt stort intresse, och satsning på en samisk turistnäring svarar väl mot målsättningarna i det nordiska turistprogrammet. Samisk turism i egen regi skulle också kunna sysselsätta många samer, som annars har svårt att finna sysselsättning i anknytning till samebyarna. Genom exempelvis en anpassad samisk utbildning i turism och tillskapandet av ett centralt förmedlingsorgan skulle en genuin samisk turistnäring kunna ges en god start.

Mot denna bakgrund föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att stödja uppbyggnaden av en samisk turistnäring.

Stockholm, København och Helsingfors den 11 december 1991

Elver Jonsson (fp)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Marianne Jelved (RV)

Mats Nyby (SDP)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om socialt utsatta grupper

(Medlemsförslaget väckt av Hjörleifur Guttormsson samt Claes Andersson m.fl., se s. 271)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om socialt utsatta grupper. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 21 juni i Freysens och den 9 oktober 1992 i Helsingfors.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att företa en kartläggning (eller sammanställning av redan tillgängligt material) om socialt utsatta gruppers villkor och storleken av sådana grupper i alla nordiska länder

att följa upp ovannämnda undersökning med regelbunden rapportering till Nordiska rådet om situationen för socialt utsatta grupper

att inrätta en informationsbank med kunskaper om möjliga insatser gentemot socialt utsatta grupper och ställa denna informationsbank till förfogande för beslutsfattare och offentliga institutioner i de nordiska länderna

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utarbeta en samlad handlingsplan med nationella delplaner för socialt utsatta grupper. Planen skall inom existerande ekonomiska ramar ge anvisning hur insatsen gentemot olika socialt utsatta grupper kan upprätthållas och intensifieras. Avgränsning av målgrupperna, prognoser över utvecklingen vad gäller dessa gruppers storlek och krav angående planering skall ingå i planen.

Utgångspunkter för förslagen är dels den ökande arbetslösheten och dels Nordens beroende av den europeiska integrationen. Förslagsställarna konstaterar att en oacceptabelt stor del av befolkningen i de nordiska länderna kan betraktas som fattiga sett utifrån ett relativt fattigdomsbegrepp. Oavsett definition kommer man fram till att mellan 2 och 9 % av befolkningen kan betecknas som fattiga. Detta kan kompletteras med andra siffror som illustrerar de befolkningsgrupper som kan kallas socialt utsatta.

Förslagsställarna nämner här siffror över den samlade arbetslösheten i de nordiska länderna samt det faktum att mellan 40 och 56 % av medborgarna endast har folkskoleutbildning. Dessa riskerar långtidsarbetslöshet om de stöts ut från arbetsmarknaden. Särskilt för människor i utkantsområden är möjligheterna för arbete och utbildning mycket begränsade. Forskningsresultat visar att långvarig arbetslöshet för ungdom kan medföra att de blir helt ur stånd att fungera inom den normala arbetsmarknaden.

I EG har den ökade utslagningen av människor från arbetsmarknaden varit förenat med omlokalisering av produktionen och regionala obalanser. EG har sökt möta dessa problem genom ökning av de så kallade strukturfonderna för att förstärka svaga regioner. Denna lösning är dock ej gångbar i de nordiska länderna. Mer pengar är ej tillräckligt för att lösa alla sociala problem och andra initiativ måste till för att hindra ökad fattigdom i Norden. Ett nordiskt svar på integrationsprocessen bör därför vara att konstant fokusera uppmärksamheten på socialt utsatta grupper sociala situation och möjligheterna att förändra den. Förslagsställarna hänvisar bland annat till ministerrådets rapport "Leva i Norden" som dock inte speciellt fokuserar på de svagaste grupperna. Därför måste den kompletteras med speciella data om dessa grupper och dessa data måste löpande följas upp. Vidare bör ministerrådet företa en undersökning av den sannolika utvecklingen för socialt utsatta grupper under de kommande åren för att kunna vidta förebyggande åtgärder.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Norden

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Nordens fackliga samorganisation (NFS)
NORDPLAN

Danmark

Socialministeriet
Amtsrådsforeningen
Kommunernes Landsforening
Landsforeningen Sind
Center for Alternativ Samfunnsanalyse, a.m.b.a (CASA)
Red Barnet

Finland

Arbetsministeriet
Finlands stadsförbund
Suomen kunnallisliitto
Finlands svenska kommunförbund
Finlands fackförbunds centralorganisation FFC r.f.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)
Mannerheims barnskyddsförbund

Föreningen för mental hälsa i Finland

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Ålands landskapsstyrelse, Handikapprådet

Island

Socialministeriet

Islands mentalhygieniske selskab

Norge

Sosialdepartementet

Næringslivets Hovedorganisasjon

Kommunenenes sentralforbund

Sverige

Socialstyrelsen

Svenska kommunförbundet

Landstingsförbundet

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare

Riksförbundet för social och mental hälsa

Sällskapet länkarnas riksförbund

Samarbetsorgan för invandrarorganisationer i Sverige, SIOS

Arbetsförmedlingen i Stockholms län

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan pekar på sambandet mellan medlemsförslagens målsättningar och WHO:s strategi "Hälsa för alla år 2000". Bland annat därför är de föreslagna åtgärderna värda att genomföras. Men även andra skäl talar för att information om särskilt socialt utsatta grupper återkommande bör insamlas. För att välfärdspolitiken och tillhörande socialpolitiska och hälsoinriktade strategier skall ha rimlig chans att vara framgångsrika, måste en gedigen kunskap om problemens art och uppkomst finnas. Vidare erinras om rapportering inom *Annus Medicus* om den sociala skiktningens betydelse för folkhälsan. De nordiska jämförande analyserna på grundval av ministerrådets levnadsnivåundersökningar är ett annat viktigt bidrag. Någon samlad nordisk rapport finns inte, men betydande och imponerande forskning har gjorts inom området. Hälsovårdshögskolan ger därefter ett antal exempel på konferenser som hållits i angränsande ämnen samt rapporter som utarbetats inom dess ram. Däremot finns mindre kunskaper om metoder för socialt arbete riktat mot utsatta grupper. Dock har framsteg gjorts vad gäller förståelsen av begränsningen i det offentliga verksamheten. Genom samlokaliseringen av NOPUS och hälsovårdshögskolan har förutsättning skapats för samverkan kring utbildning och forskning om bland annat utsatta gruppers sociala situation.

I ett europeiskt perspektiv finns viktig erfarenhet att förmedla från Norden och ett fortsatt arbete med utsatta gruppers situation är angeläget. En nordisk

samlad översikt inom området skulle kunna sammanställas på basis av tillgänglig information och forskningsresultat. Detta torde kräva särskilt projektstöd.

NORDPLAN finner flera skäl för att de utsatta gruppernas situation bör tas upp på nordiskt plan. Det finns sålunda i ett jämförande perspektiv likheter mellan de nordiska länderna i fråga om den modell för välfärdsstatens utbyggnad som man valt under efterkrigstiden. I denna modell finns ett internationellt uppmärksammat egalitärt inslag. De nordiska länderna har jämförelsevis små befolkningar med likartad demografisk sammansättning. De nordiska länderna har goda kulturella och andra förutsättningar att lära av varandra och utbyta erfarenheter.

Utifrån sitt särskilda verksamhetsområde önskar *NORDPLAN* understryka problemområdets regionala aspekter: å ena sidan situationen för människor i perifera regioner där sysselsättningen i basnäringarna redan i stort sett spelat ut sin roll, å andra sidan i storstadsregionerna. Här finns skäl att särskilt uppmärksamma situationen för redan tidigare utsatta människor - äldre, handikappade, lågutbildade. Det finns också starka argument för uppmärksamhet på ungdomars situation och möjligheter att träda in i vuxenlivet.

Vad gäller åtgärder för att påverka dessa gruppers situation pekar *NORDPLAN* på frågeställningar som t.ex. förhållandet mellan generella och selektiva socialpolitiska åtgärder och ansvars- och kompetensfördelning mellan stat, landsting, kommuner och frivilliga/kooperativa organisationer av olika slag. *NORDPLAN* menar att det är väsentligt att inhämta, värdera och bygga vidare den rika erfarenhet som inhämtats genom lokal försöks- och projektverksamhet i de nordiska länderna, som ofta bedrivits i samverkan med berörda grupper. Skulle detta bli aktuellt ställer *NORDPLAN* sin erfarenhet till förfogande. *NORDPLAN* anser att de nya initiativ som medlemsförslaget efterlyser troligen ligger i skärningspunkten mellan offentligt stöd och lokala verksamheter.

Center for Alternativ Samfunnsanalyse, a.m.b.a (CASA) i Danmark har utarbetat en rapport till EG:s s.k. Fattigdom-3-program som ger en bild av den social utslagningen i Danmark. Då *CASA* redan har expertis inom området socialt utsatta grupper vill man föreslå att man får tillfälle att utarbeta kartläggningsarbete i enlighet med medlemsförslaget.

Landsforeningen Sind, som är en intresseorganisation för människor med psykiska problem (sindslidande) förordar starkt att gruppen socialt belastade med psykiska problem tas in som en del av det nordiska förslaget. De som drabbas hårdast är människor som redan från början har otillfredsställande levnadsvillkor, i synnerhet psykisk sårbarhet. Den föreslagna utredningen måste därför ta upp samspelet mellan samhällets sociala villkor och särskilt utsatta grupper.

I de nordiska länderna finns en välutvecklad förståelse för sociala problem som kommer till uttryck i det offentliga insatser gentemot socialt utsatta handikappade och sjuka. Det är väsentligt att både hålla fast vid och vidareutveckla denna sociala kultur. En viktig målsättning är att förstärka en mer verklig integration av utsatta och sårbara grupper i samhället. Föreningen pekar på verksamheten inom Forebyggelsespolitisk Råd, där man som ett huvudämne tar upp förebyggande av psykiska problem. Socialministeriet har vidare tillsatt en särskild uppföljningsgrupp för sociala insatser gentemot människor med psykiska problem. Föreningen uttalar sympati för medlemsförslagets syfte att följa upp

socialt utsatta grupper och insatser för dessa, dels av hänsyn till berörda grupper, dels av hänsyn till möjligheterna att utveckla samhället i sin helhet med utgångspunkt från mänskliga och sociala värderingar. Det är naturligt att detta arbete sker i nordisk samverkan mot bakgrund av den nordiska synen på dessa frågor.

Red barnet erinrar om sitt mångåriga arbete för utsatta barn och ungdomar i Danmark och Grönland och konstaterar att barn och ungdomar i allt större antal måste räknas till gruppen socialt utsatta, vilket ofta har sin bakgrund i familjernas situation. Faktorer som arbetslöshet, våld i hemmet och splittrade familjer drabbar samhällets svagaste, dvs. barnen. Red barnet har i mer än 40 år erbjudit ferieuppehåll för barn upp till 14 år. Behovet av sådana insatser har stigit markant under 1980-talet. Allt fler familjer och sociala myndigheter hänvisar barn till detta helt frivilliga program och det är tydligt att barnens personliga och sociala situation blir allt mer belastad. Antalet barn som upplever bristande omvårdnad är i tillväxt. Ofta kommer dessa inte till offentlig kännedom, då många familjer befarar tvångsomhändertagande. Red barnet tillstyrker därför medlemsförslaget och att man i det föreslagna arbetet uppmärksammar barns och ungas problem.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser att de tre första rekommendationerna i medlemsförslaget kunde genomföras med hjälp av ett nordiskt kontaktorgan på tjänstemannanivå, vars rapport kunde utgöra grunden för den sista rekommendationen, dvs. en handlingsplan. Kontaktorganet borde i sitt arbete också ta hänsyn till det arbete som gjorts kring dessa frågor i EG. Vid behov kan det finska social- och hälsovårdsministeriet fungera som sammankallande till första mötet för att starta arbetet i kontaktorganet.

Angående det fjärde förslaget - om att utarbeta en samlad handlingsplan för socialt utsatta grupper - anser ministeriet att det framför allt är fråga om att eventuellt hitta en gemensam politisk linje.

Finlands stadsförbund, Suomen kunnallisliitto och Finlands svenska kommunförbund erinrar om de problem som det skärpta ekonomiska läget skapar i alla de nordiska länderna, och speciellt i Finland. Ungdomar drabbas särskilt hårt av de problem som arbetslösheten skapar. Utan arbete och utkomst kan man inte skaffa bostad, bilda familj eller eljest bli självständig. Unga fullvuxna som stannar kvar hos föräldrar skadas lätt såväl socialt som mentalt. Utvecklingen i riktning mot internationalisering ökar flyttningsrörelsen mellan olika länder. Ca 4000 återflyttare har redan återvänt från Ryssland till Finland. Många människor som är bosatta i Sverige återvänder till Finland när utkomstmöjligheterna stramats åt i Sverige. Många får anpassningsproblem efter återflyttningen. Förändringarna i miljön och kulturen blir ofta en svår erfarenhet speciellt för barn och äldre personer.

Förbunden pekar på Nordiska ministerrådets ungdomsprojekt 1986 - 88 som en erfarenhetsbas för det arbete som föreslås. Vidare erinras om att social- och hälsovårdsministeriet inrättat en särskild avdelning för preventiv social- och hälsovård och det föreslås att ansvaret för planering och realisering av framförda förslag läggs på ministeriet vad gäller Finlands andel. Vidare påpekas vikten av att man reserverar tillräckliga ekonomiska anslag för detta utvecklingsarbete. Inledningsvis är det nödvändigt att göra en kartläggning av problemens omfattning och därefter vore det nyttigt att samla in uppgifter på vilket sätt man inom

olika kommuner och samfund ordnat sin verksamhet för att bistå utsatta grupper. Centralorganisationerna är beredda att samarbeta då det gäller att organisera praktiska försök i kommunerna och att informera i dessa frågor.

Mannerheims barnskyddsförbund anser att förslaget är väl motiverat och aktuellt. Förbundet vill dock framhäva att uppsamling av data om socialt utsatta grupper och processer som skapar dessa omedelbart bör leda till att konkreta handlingsplaner utarbetas och genomförs. På grund av den ökande ungdomsarbetslösheten skall särskild vikt läggas vid de ungas situation och sociala framtid samt åtgärder som ger social trygghet och stöd.

Förbundet redogör för ett par egna projekt i samarbete med arbetskraftsmyndigheterna och framhåller att i studier av omfattning av och egenskaper hos socialt utsatta grupper borde man också inse och granska vilken roll den egentliga socialpolitiken har när utsatta grupper uppstår och kvarstår. Dessutom borde utredas, vilka problem förknippade med socialt beteende som kommer att uppstå om omfattande ungdomsarbetslöshet blir allmänt accepterad. Medlemsförslaget är mycket aktuellt, då förbundet räknar med att de socialt utsatta gruppernas ställning i Finland utan särskild planläggning och specialåtgärder kommer att försvåras till följd av den ekonomiska krisen.

Föreningen för mental hälsa i Finland anser att för tillfället finns det socialt utslagna även inom andra områden i livet än t.ex. de som utslås som följd av fattigdom. Utsatta är t.ex. barnfamiljer, människor med mentala problem, äldre och arbetstagarare i ekonomisk kris. Överraskande och helt nya folkgrupper blir offer för stora omvälvningar i samhället och hamnar i ett utsatt läge. Ett mycket allvarligt mått för detta är ökningen av självmord i Finland speciellt i vissa utsatta grupper.

Även byråkratiseringen av samhället orsakar utslagning. Människor i ekonomisk kris får känna hur samhällets utbetalningssystem kan dröja och öka nöden. Utslagning har med andra ord olika grunder. Kartläggningmaterial och databanker är i och för sig nödvändiga, men de utgör lätt en alltför statisk beskrivning av situationen och släpar efter verkligheten och tar i värsta fall inte hänsyn till de utsattas egna aktivitet.

Nordiska rådet bör därför fungera som påtrycknings- och stödorganisation för utsatta grupper. Dessa bör också ges stöd för att bilda stödgrupper och organisationer i Norden för att kanalisera sina förslag till förbättring av sin situation. En organisation med två miljoner fattiga nordbor i samarbete med Nordiska rådet skulle vara en mer levande kanal för påverkan än en bunt papper. Rådet bör även stödja de socialt utsatta i hur de inom EG kunde vara med och påverka. Föreningen ser även förslaget till regeringarna att utarbeta en handlingsplan som en central uppgift.

Ålands landskapsstyrelse finner det med hänsyn till konjunkturen, och den nya situation som den europeiska integrationen medför för de nordiska länderna, speciellt angeläget att inom ramen för det nordiska samarbetet systematiskt insamla fakta och effektivt utnyttja vunna erfarenheter för att motverka social segregering och utslagning.

Ålands landskapsstyrelse, Handikapprådet, anser det något oklart exakt vilka grupper initiativtagarna till förslaget avser med socialt utsatta grupper, men stö-

der medlemsförslaget till den del det omfattar handikappade och betonar vikten av meningsfullt arbete för handikappade personer.

Socialministeriet i Island finner förslaget intressant, särskilt mot bakgrund av den ökade arbetslösheten i Island under de senaste månaderna. Det finns inga detaljerade upplysningar speciellt om utsatta grupper i Island. Socialministeriet gjorde dock 1990-91 en undersökning av antalet psykiskt handikappade med otillfredsställande bostadsvillkor. Vidare har man tagit fram upplysningar om vissa utsatta grupper som t.ex. ensamföräldrar och handikappade. Statistiska upplysningar om socialhjälpsmottagare finns hos socialkontoren, men dessa har ej samordnats. Regelbunden rapportering om utsatta grupper och möjligheterna för samhället att ingripa skulle kunna medföra bättre villkor för utsatta grupper. Ministeriet tillstyrker förslaget men påpekar att uppföljningen är beroende av de ekonomiska medel som kan ställas till förfogande för det föreslagna arbetet.

Islands mentalhygieniske selskab påpekar att personer med psykiska handikapp är särskilt utsatta, även om befolkningens syn på dessa frågor har ändrats under senare år. Selskabet ser med bekymmer på den ökade integrationen i Europa och vad den kan komma att medföra för de sämst ställda grupperna. Man måste försöka ge dessa bättre villkor och den datainsamling som föreslås kan medverka härtill. Det är dessutom en moralisk plikt för de nordiska länderna att arbeta för bättre villkor för socialt utsatta grupper i hela världen. Med sitt deltagande i det europeiska samarbetet får de nordiska länderna större möjligheter att utöva sitt inflytande till fördel för de svagaste grupperna i Europa.

Socialstyrelsen i Sverige instämmer i förslagsställarnas lägesbeskrivning. Styrelsen finner det också värdefullt att genomföra den kartläggning m.m. som föreslås. Kartläggningar av vissa utsatta grupper finns, men det är bra med en sammanställning och kompletteringar där så erfordras. Framför allt behövs preciseringar av vilka grupper som är utsatta och underkategorier till dessa för att bättre kunna förklara orsakerna till problem och förslag till åtgärder. I Europa finns delvis andra trygghetssystem och de där utsatta uppmärksammas inte på samma sätt som i de nordiska länderna. Med tanke på Nordens närmande till Europa och möjliga anslutning till den europeiska unionen är det en styrka att ha samlade kunskaper och ev. ha gemensamma strategier avseende denna problematik.

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RHFL) delar i allt väsentligt förslagsställarnas analys av arbetslöshetens effekter och konsekvenserna av det allt större beroendet av Europa. Efter en genomgång av förbundets verksamhet för stöd och hjälp till missbrukare som både innebär praktiskt arbete och opinionsbildning noterar förbundet att de utsatta gruppernas situation har ytterligare förvärrats genom högre arbetslöshet och försämrad ekonomi som även slår hårt mot missbruksvården. Ideella organisationer får ta ett ökat ansvar för de mest utsatta grupperna. Vidare konstateras en oroväckande tendens till förskjutning i toleransen för vad som kan accepteras av utslagning i välfärdssamhället. RFHL stödjer helhjärtat medlemsförslaget och uttalar förhoppningen att det skall bidra till att fokusera intresset på de mest utsatta grupperna.

Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH) tillstyrker medlemsförslaget då man ser en utveckling där redan utsatta grupper blir alltmer utsatta och svaga. För vissa psykiskt störda grupper kan kanske handikapputredningens för-

slag till lag om särskilt stöd och de förslag som väntas från psykiatriutredningen medföra förbättringar, men detta avser då endast de svårast handikappade. Samtidigt noteras problem, t.ex. på bostadsmarknaden där läget allvarligt försämras för bland annat människor med psykiska problem, som får allt svårare att få eller behålla en normal bostad. I den tilltagande arbetslösheten blir situationen för människor med psykiska arbetshandikapp allt värre.

Sällskapet länkarnas riksförbund anser att en kartläggning av villkoren för socialt utsatta grupper väl behöver göras, både i Sverige och övriga nordiska länder. En uppföljning av denna undersökning måste också göras. Råd och regler - rekommendationer till beslutsfattare vid offentliga institutioner har riksförbundet länge efterlyst. Bristande kännedom om de socialt utslagnas situation har alltför länge varit till nesa för den det gäller vid olika sociala handläggningar. Vidare välkomnar riksförbundet en samlad handlingsplan för socialt utsatta grupper, givetvis med nationella delplaner.

Samarbetsorgan för invandrarorganisationer i Sverige (SIOS) anser att medlemsförslaget ligger i linje med vad organisationen arbetar för. Man kan tyvärr ej komma ifrån att en stor del av de utsatta grupperna är invandrare och den föreslagna utredningen bör därför ta hänsyn till och belysa dessa gruppers situation. Mot bakgrund av att det europeiska perspektivet skall genomsyra arbetet för att lösa olika sociala problem anser samarbetsorganet att det nordiska samarbetet och insatserna är viktiga i framtiden, särskilt med tanke på att det ofta råder samstämmig uppfattning.

Arbetsförmedlingen i Stockholms län påpekar att bland gruppen av flyktingar/invandrare finns personer med låg utbildningsnivå och analfabeter. Trots existerande specialundervisning i form av grundutbildning för vuxna finns fortfarande stora problem för denna grupp vad gäller fortsatt yrkesutbildning och/eller utplacering i lämpligt arbete. Under senare år har andelen lågutbildade invandrare ökat, och för närvarande uppgår antalet utländska medborgare i grundutbildning för vuxna (motsvarande) till ca 14 000 elever (60% av samtliga elever). Vidare har behovet av särskilda åtgärder för rehabilitering och vägledning av traumatiserade flyktingar, bl.a. krigs- eller tortyrskadade, visat sig stort. Enligt olika beräkningar har mellan 20 och 30% av de flyktingar som kommer till Sverige skador efter krig, tortyr eller långvarig fängelsevistelse, skador som skulle kräva någon form av medicinsk eller psykiatrisk behandling, och därmed också i många fall särskild yrkesinriktad rehabilitering och vägledning.

Sammanfattningsvis understrykes vikten av en aktiv arbetsmarknadspolitik i syfte att rusta den enskilde och förhindra utslagning. Den tendens till marginalisering och utestängning från ordinarie arbetsmarknad av invandrare, som allt tydligare kan skönjas i andra europeiska länder, märks numera även på den svenska arbetsmarknaden. För att motverka en sådan utveckling krävs dock insatser även på andra politikområden.

Vad speciellt gäller medlemsförslaget, påpekas att det i förslaget saknas en entydig definition och en avgränsning av begreppet "socialt utsatta grupper". En sådan definition är en förutsättning för den önskade kartläggningen. Samma oklarhet gäller förslaget om en kunskapsbank över möjliga "insatser". Vilken typ av insatser avses? Vilka politikområden berörs? Vems ansvar är det att initiera

och genomföra sådana insatser? Skall en avgränsning ske mellan den offentliga sektorns ansvar och det s.k. civila samhällets åtaganden? etc.

2.2 Remissinstanser som är huvudsakligen positiva, men är kritiska mot delar av medlemsförslaget

Socialministeriet i Danmark redogör för de aktiviteter på EG-nivå vari ministeriet deltar, bland annat det så kallade tredje fattigdoms-programmet (handlings-programmet på mellanlång sikt för ekonomisk och social integration av de sämst ställda befolkningsgrupperna) och det så kallade "Observatory on National Politics for Combat of Social Exclusion". Två av programmets delprojekt äger rum i Danmark. Ministeriet deltar i kommittéer, nätverk, forskningsprojekt m.m. i detta sammanhang och kan därigenom fungera som "sparringpartner" för nordiska kollegor. Det nordiska samarbetet på fattigdomsområdet kan vara relevant i anslutning till andra nordiska länders deltagande i EG. Ministeriet erinrar vidare om att EES-avtalet (i protokoll 31, artikel 5) innehåller ett avsnitt om förstärkt samarbete mellan EG- och Efta-länderna på det socialpolitiska området. Detta samarbete skall bland annat behandla hjälp till långtidsarbetslösa, sysselsättning av handikappade och ekonomisk och social integration av utsatta befolkningsgrupper. Vidare skall Efta-länderna delta i EG:s insatser för äldre. Ministeriet erinrar vidare om de nordiska rapporterna "Leva i Norden" och "Social trygghet i de nordiska länderna" samt om flera "fattigdomsundersökningar" som publicerats i Danmark.

Vad gäller medlemsförslagets olika yrkanden, erinras om att det finns få studier som är jämförbara över gränserna vad gäller metod, avgränsning av problemområdena m.m. Förslagen innehåller heller inga preciseringar hur man avser att definiera begreppet social utsatthet. Detta är särskilt komplicerat då man ej gör klart för sig vilket fattigdomsbegrepp man vill utgå ifrån. Det kan förutom rent ekonomiska förhållanden avse hemlöshet, psykiatriska eller missbruksproblem samt olika former av relativ fattigdom på grundval av ekonomisk, kulturell eller social utstötning. Sålunda måste rekommendationen följas upp med omfattande utredningsarbete och inledas med ovanstående gränsproblem. Ministeriet har också en rad betänkligheter vad gäller löpande rapportering angående antalet fattiga och socialt utsatta, som skulle ställa stora krav vad gäller metod och begreppsdefinitioner.

Ministeriet anser därför att det lämpligaste sättet att arbeta vidare med dessa förslag skulle vara i form av stöd till självständiga forskningsprojekt. Sålunda kan t.ex. Nordiska rådet stöda forskningsprojekt och lägga upp tvärnationella undersökningar. Detta torde kräva forskningsanslag. Alternativt kan Nordiska rådet hemställa att dessa förhållanden belyses genom löpande statistiskt samarbete, t.ex. inom NOSOSKO.

Ministeriet hänvisar till ett yttrande från Danmarks statistik som anser att det från dansk sida knappast kan vara ändamålsenligt att inrätta nya löpande resurskrävande projekt på det socialstatistiska området.

Amtsrådsforeningen anser att en egentlig kartläggning av de utsatta gruppernas villkor och omfattning bäst handhas på nationellt plan, men att en nordisk sammanställning för att ge en samlad överblick kan vara lämplig. Regelbunden

rapportering kan i de konkreta fallen bygga på nationella upplysningar. Utbyte av erfarenheter om insatser för socialt utsatta grupper äger redan rum på nordiskt plan och behovet av en databank bör därför noggrant värderas innan arbete därpå igångsätts. Vidare anser föreningen att en samlad nordisk handlingsplan för socialt utsatta grupper knappast är ändamålsenlig.

Arbetsministeriet förhåller sig positivt till förslagen om en kartläggning av de socialt utslagna gruppernas villkor och omfång, en regelbunden rapportering rörande de socialt utslagna gruppernas situation och etablering av en samnordisk databank. Också jämställdhetsaspekten borde beaktas i detta sammanhang. Sådan kunskap kunde i framtiden säkert utnyttjas också i samband med de olika program som fullföljs inom EG med syfte att förbättra de utslagningshotade gruppernas ställning.

Efter ovannämnda grundläggande kartläggning kunde man överväga behovet av att uppgöra en samnordisk handlingsplan där de nationella delplanerna beaktas. Behovet av sådana planer minskas dock för Finlands vidkommande av att man genom sysselsättningslagen, och de bestämmelser som getts med stöd av denna lag, har tryggt de ungas och långtidsarbetslösas rätt till arbete och försökt utjämna de regionala skillnaderna i arbetslösheten samt skapat ett planeringssystem för uppnående av de ovannämnda målen.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund erinrar bland annat om pågående arbete inom EG som de nordiska länderna enligt dess uppfattning bör delta i och därvid framhäva initiativ utgående från deras egen socialpolitik. Det enda realistiska och konstruktiva sättet att föra fram socialskyddsfrågor med övernationell förankring är att de så klart som möjligt betraktas som delar av EES- och EG-lösningarna.

EG:s socialpolitiska program går ut på att åstadkomma en konvergens mellan medlemsstaternas socialpolitiska målsättningar, inte en harmonisering av socialskyddssystemen. Medlemsstaterna skall dock själva svara för utvecklandet av sitt socialskydd enligt sina resurser, behov och traditioner. EG-kommissionens förslag till rekommendation beträffande en konvergens av socialpolitikens målsättningar siktar på att avskaffa olikheterna i de olika staternas socialskyddssystem som hämmar arbetskraftens fria rörlighet. EG-rådet godkände år 1988 programmet Helios för att förbättra de handikappades ställning. Ett nytt Helios II-program är under arbete. Rådet har också bl.a. godkänt ett speciellt verksamhetsprogram för äldre för åren 1991-1993.

I alla handlingsprogram - i enlighet med EG:s utgångspunkter - bör man utgå ifrån att rekommendationerna hålls på allmän nivå emedan finansieringsgrunden för olika staters socialskydd, deras ekonomiska bärkraft och målsättningar avsevärt avviker från varandra. Med hänvisning till det ovan relaterade bör Nordiska rådet i alla frågor som gäller socialpolitik och -skydd över de nationella gränserna arbeta så att eventuella utredningar, forsknings- och finansieringsprojekt, genomförs inom ramen för EG/EES eller i så nära samarbete med dem som möjligt.

Landstingsförbundet i Sverige anser att det redan finns god kunskap och handlingslinjer för att trygga levnadsvillkoren för utsatta grupper som t.ex. äldre, handikappade och långtidssjuka. Däremot kan det finnas brister vad gäller att utnyttja befintlig kunskap och statistik på ett samordnat och tvärvetenskapligt

sätt. Forskningsinsatser och utveckling och utvärdering av metoder för socialt arbete i vid mening skulle med fördel kunna ske också i ett nordiskt sammanhang.

Som exempel på befintlig kunskap vill förbundet nämna det omfattande material som finns dokumenterat i 1989 års Handikapputrednings betänkanden. Inom den statliga psykiatriutredningen pågår ett omfattande arbete med att kartlägga och utreda situationen för de psykiskt sjuka. Uppgifter om äldres situation och behov finns dokumenterat bl.a. i material från äldredelegationen. När det gäller hälso- och sjukvården har olika rapporter om sjukvårdens resursutnyttjande publicerats bl.a. Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik (SBU). Ett likande organ är under uppbyggnad inom socialtjänsten. Det nyinrättade folkhälsoinstitutet bör kunna förmedla viktiga fakta när det gäller förebyggande arbete och folkhälsosituationen. Vidare sker en översyn av Socialtjänstlagen, vilket också leder till att viktiga kunskaper dokumenteras. På den regionala/lokala nivån finns också en omfattande kunskap dokumenterad i form av t.ex. folkhälsorapporter, kommunprofiler etc. Statistik lämnas fortlöpande från olika delar av hälso- och sjukvården till centrala organ som SCB, socialstyrelsen m. fl. Också landstingsförbundet samlar in uppgifter om t.ex. väntetider och vårdplatsutnyttjande inom hälso- och sjukvården.

Förslaget om ett utvecklat erfarenhetsutbyte av möjliga insatser för utsatta grupper mellan de nordiska länderna finner förbundet intressant, men behöver inte formaliseras genom t.ex. en "vidensbank". Snarare handlar det om att stimulera befintliga nationella och samnordiska organ till utvecklat samarbete och ökade kontakter för att förmedla erfarenheter och sprida ny kunskap.

Förbundet avvisar däremot förslaget om en samlad handlingsplan, med nationella delplaner för respektive land i Norden. Utvecklingen, inte minst inom den svenska hälso- och sjukvården, sker idag i stor utsträckning utifrån lokala behov och förutsättningar. Endast övergripande målsättningar läggs fast på central nivå. Ett område som inte berörs av medlemsförslaget är olika intresseorganisationers roll och brukarinflytandets ansvar vid organisationsförändringar i välfärdssystemet. Också på detta område skulle det vara värdefullt med ett ökat erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna.

2.3 Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC) i Finland påpekar att åtskilliga utredningar i de nordiska länderna tagit upp de socialt svaga gruppernas sociala situation. Det framgår därav att dessa gruppers storlek och problem och föreslagna åtgärder varierar mycket från land till land. Därför är det ändamålsenligt att varje land för sig samlar in de uppgifter som behövs och utformar sin egen politik. Förbundet anser det därför inte ändamålsenligt att skapa en nordisk handlingsplan och därför inte heller någon gemensam databank. Medlemsförslaget ger därför inte anledning till några åtgärder.

Sosialdepartementet i Norge anser allmänt att det finns behov av mer vetande om utsatta gruppers villkor, men är orolig för att ett ambitiöst projekt i Nordiska rådets regi skulle bli så omfattande och kostnadskrävande att man får problem att åstadkomma ett intressant nordiskt material. Man bör hellre stimulera till lev-

nadsundersökningar i de nordiska länderna. En gemensam plattform för dessa undersökningar kan enligt departementets uppfattning effektivast uppnås genom erfarenhetsutbyte och samarbete mellan fackmiljöerna i de nordiska länderna och i en senare omgång ge grundval för en bättre samordning mellan nationella levnadsundersökningar.

Det är för närvarande svårt för departementet att bidra till en löpande rapportering om utsatta grupper situation. Dock är det möjligt att departementets så kallade informations- och styrningshjul tillsammans med eventuella levnadsvillkorsundersökningar så småningom kan ge grundval för rapportering härom. Departementet är även tveksamt till systematisering av informationen om möjliga insatser gentemot socialt utsatta grupper, men är inställt på att bidra till erfarenhetsutbytet på detta område, t.ex. genom att sådan kunskap blir tillgänglig via en databas. Departementet tvivlar dock på att det finns ett stort behov att inrätta en nordisk databank. Departementet anser det föga ändamålsenligt att utarbeta en nordisk handlingsplan med nationella delplaner gentemot utsatta grupper och hänvisar till att många av dessa insatser i Norge har delegerats till kommuner respektive fylkeskommuner.

Kommunenes sentralforbund pekar på problemen att avgränsa fattigdomsbegreppet för att ge en gemensam uppfattning om de problem som skall kartläggas. Någon definition har ej lagts till grund för medlemsförslaget och förbundet ställer sig därför tveksamt till de förslag som framställs, även om man allmänt erkänner värdet av kunskap om de nordiska medborgarnas levnadsvillkor.

2.4 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

Nordens fackliga samorganisation och Näringslivets hovedorganisasjon i Norge avstår från att yttra sig.

Kommunernes Landsforening i Danmark översänder ett notat som man i mars 1992 tillställt EG:s kommitté för sociala frågor och som innehåller allmänna synpunkter angående socialt utsatta grupper.

3. Utskottet

Utskottet noterar att den helt övervägande delen av remissinstanserna är positiva till punkt 1 i den föreslagna rekommendationen, även om många remissinstanser har detaljerade synpunkter på möjligheterna att ställa samman relevanta statistiska upplysningar m.m. Ett mindre antal remissinstanser är kritiska till förslaget om ett handlingsprogram i enlighet med punkt 2. Endast ett fåtal remissinstanser är negativa till hela medlemsförslaget.

Flera remissinstanser påpekar att det finns få studier som är jämförliga över gränserna vad gäller metod, avgränsning av problemområdena m.m. Medlemsförslaget innehåller heller inga preciseringar hur man avser att definiera begreppet social utsatthet. Detta är särskilt komplicerat då man ej gör klart för sig vilket fattigdomsbegrepp man vill utgå ifrån. Det kan förutom rent ekonomiska förhållanden avse hemlöshet, psykiatriska eller missbruksproblem samt olika former av relativ fattigdom på grundval av ekonomisk, kulturell eller social utstötning. Denna brist i medlemsförslaget bör dock ej ses som en svaghet, då av-

gränsningen är en uppgift för den föreslagna kartläggningen och många remissinstanser påpekat att grupper som barn och ungdomar med sociala problem, invandrare och människor med psykiska problem även bör tas in i undersökningen.

Under sitt arbete med medlemsförslaget har utskottet tagit del av den svenska psykiatriutredningens slutrapport (SOU 1992:73) samt som sakkunnig hört professor Erik E. Anttinen vid stiftelsen Sopimusvuori, som driver ett 40 tal rehabiliteringsenheter i Finland som en alternativ och framgångsrik behandlingsform för psykiskt svårt störda patienter. Denna verksamhet, liksom psykiatriutredningen, pekar på de insatser som kan göras för de mest utsatta grupperna i samhället, nämligen de psykiskt störda. Genom en rehabilitering där det sociala nätverket utvecklas kan man ofta förbättra dessas självständighet och livskvalitet och även ge möjlighet att få och behålla ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Utskottet vill understryka, att möjligheterna att förbättra dessa de allra sämst ställda gruppernas levnadsvillkor särskilt bör beaktas, vilket inte minst berör samhällets attityder till dessa grupper.

Utskottet instämmer i förslagsställarnas bedömning att en oacceptabelt stor del av befolkningen i de nordiska länderna kan betraktas som fattiga enligt ett relativt fattigdomsbegrepp, något som ytterligare accentueras av den starkt ökade arbetslösheten i Norden. Utskottet diskuterade denna fråga med representanter för Nordiska ministerrådet vid sitt möte i Freysnes den 21 juni 1992. Från ministerrådets sida presenterades en översikt över arbetsmarknadssituationen i de nordiska länderna. Arbetslösheten uppgår i Norden sammantaget till över en miljon eller 8,7% av arbetsstyrkan. De nationella rapporterna som låg som underlag för ministerrådets översikt visade att ungdomsarbetslösheten i samtliga länder uppgick till betydligt större tal än arbetslösheten generellt. Vad gäller arbetslösheten totalt har verkligheten redan överträffat den negativa prognos som gjordes i ministerrådets översikt. Allvarligast är läget i Finland där arbetslösheten uppgår till 25,1% för ungdomar under 25 år och till 15,1% för arbetsstyrkan som helhet.

Utskottet inbjöd i april 1992 till ett seminarium i Ålborg för att redovisa ett antal nya forskningsrön och skapa klarhet i förhållandet mellan arbetslösheten och dess effekter på befolkningens fysiska och psykiska hälsa. Av de inlägg som gjordes på seminariet framgick att arbetslöshetens effekter var särskilt allvarliga för ungdomar. Arbetslösheten betecknades som det största hotet mot ungdomars utveckling. Undersökningar redovisades som angav en klar koppling mellan arbetslöshet och ohälsa, både vad gällde psykiska och fysiska besvär. Beteenderubbningar till följd av ungdomsarbetslösheten medförde ökad kriminalitet och även antalet trafikolyckor uppvisade en allvarlig ökning. Däremot visade det sig att ungdomar som fick arbete snabbt förbättrade sin hälsa och sitt beteende inklusive minskning av alkoholkonsumtionen.

Utskottets seminarium utgick bland annat från WHO:s europaprogram "Hälsa för alla år 2000" och utmynnade i slutsatser som överensstämde med det som WHO kommit fram till vad gäller den sociala skiktningens betydelse för folkhälsan. De nordiska jämförande levnadsnivåundersökningarna har varit ett viktigt bidrag i detta arbete. Dock noteras bland annat av Nordiska hälsovårdshögskolan

att någon samlad nordisk rapport härom inte utarbetats även om en betydande forskning ägt rum. I ett europeiskt perspektiv finns det enligt Hälsovårdshögskolan viktig erfarenhet att förmedla från Norden och ett fortsatt arbete med utsatta gruppers situation är därför angeläget. En nordisk samlad översikt skulle kunna sammanställas på grundval av tillgänglig information och forskningsresultat, något som torde kräva särskilt projektstöd.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att WHO i sitt program "Hälsa för alla år 2000" understryker den rättvisa fördelningen av hälsan (equity in health). WHO:s undersökningar avslöjade stora skillnader i befolkningens hälsotillstånd, inte bara mellan olika medlemsländer, utan även mellan olika regioner i länderna. Från en nordisk utgångspunkt var det mycket överraskande att olikheterna var avsevärda även inom de nordiska länderna.

Flera remissinstanser understryker att arbete pågår inom EG som har ett särskilt program för ekonomisk och social integration av underprivilegierade befolkningsgrupper. En nordisk kartläggning borde mot denna bakgrund samordnas med de definitioner som EG utgår från. I Europa är trygghetssystemen delvis annorlunda än i Norden och utsatta grupper uppmärksammas inte på samma sätt som i Norden. Med hänsyn till de nordiska ländernas anknäpning till EG anser utskottet det vara väsentligt att ha tillgång till samlade kunskaper och eventuellt även gemensamma strategier avseende utsatta gruppers problematik. Det ovan nämnda EG-programmet, som löper 1989-1994 är en fortsättning av tidigare program för bekämpande av fattigdom. Programmet omfattar mest stöd till lokala insatser för att förbättra utsatta gruppers förhållanden vad gäller inkomst, bostad, hälsa, utbildning, sysselsättning m.m. Ett statistiskt arbete för att kartlägga de utsatta grupperna med utgångspunkt från en gemensam definition på fattigdom pågår. Kommissionen erkänner dock att det med hänsyn till olikheterna i nationella uppgifter ej varit möjligt att företa en jämförelse mellan medlemsländerna. Dessutom påpekas att fattigdomen är ett mångdimensionellt fenomen som inte bara kan definieras utifrån en inkomstgräns. Utskottet finner mot bakgrund härav att samarbete mellan en nordisk kartläggning och EG:s arbete synes motiverat.

En parallell till EG:s arbete har bedrivits inom Europarådet där en rapport framlagts om "allvarlig fattigdom och social utstötning". Där förs bl.a. med utgångspunkt i Europarådets sociala stadgar en diskussion om definitioner av fattigdomsbegreppet, bl.a. den s.k. nya fattigdomen i Europa, som mest beror på den ökade arbetslösheten. En uttömmande definition bör avse hela levnadsnivån och sålunda inkludera t.ex. social och kulturell isolering.

Utskottet, som noterar att några remissinstanser är kritiska till medlemsförslagens höga ambitionsnivå, i synnerhet vad gäller förslaget att fullfölja de föreslagna undersökningarna med en handlingsplan, vill för sin del föreslå att rådet antar en rekommendation innehållande övergripande målsättningar och en uppmaning till de nordiska länderna att vidta åtgärder i enlighet med dessa övergripande målsättningar samt uppnådda erfarenheter och de nya kunskaper som den kartläggning som medlemsförslaget skisserar kan medföra.

I utskottets diskussioner har påpekats behovet att utnyttja existerande nationella institutioner på lämpligt sätt i enlighet med en decentraliserad modell. Även de frivilliga organisationerna, där de största detaljkunskaperna ofta finns,

bör ges bästa möjliga arbetsvillkor. En väl genomförd kartläggning bör kunna fungera som en inspiration för dessa organisationers verksamhet. En viktig aspekt i det fortsatta arbetet är berörda gruppers möjligheter att påverka samhällsutvecklingen och medverka däri. Demokratiaspekten bör ej glömmas bort i en rekommendation som syftar till att motverka segregation och marginalisering. Besluten bör fattas så nära dem som berörs som möjligt.

Det är viktigt att organisera ett erfarenhetsutbyte för att sprida de kunskaper som finns hos institutioner och organisationer i de nordiska länderna och därigenom öka uppmärksamheten kring de utsatta gruppernas situation. Ett sådant erfarenhetsutbyte bör i sig kunna ge underlag för nationella planer som åsyftas i medlemsförslaget.

Eventuellt kan det i detta sammanhang räcka med att ta fram och sammanställa de kartläggningar som redan finns i de nordiska länderna inom olika institutioner eller hos olika organisationer. Dessa bör samlas under ett gemensamt perspektiv och få en samlad målsättning som kan fungera som riktlinje för nationella planer eller åtgärder. Arbetet bör ytterst sikta till att utarbeta en strategi för att uppnå den jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor som WHO avser med begreppet "equity in health". Det är en naturlig målsättning att alla invånare i de nordiska länderna får del av de rättigheter och den levnadsnivå som av de flesta betraktas som självklara.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att företa en kartläggning av de socialt utsatta gruppernas omfattning och villkor i de nordiska länderna samt göra denna tillgänglig genom ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte för att främja insatser för socialt utsatta grupper.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att vidta åtgärder för att uppnå WHO:s målsättning om jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor.

Helsingfors den 9 oktober 1992

Svein Alsaker (KrF)

Åshild Hauan (A)

Birgitte Husmark (SF)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s) Förman

Claes Andersson (Vas.)

Oscar D. Hillgaard (FrP)

Hans Jørgen Jensen (S)

Markku Rossi (Kesk.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Medlemsforslag om socialt udsatte grupper

(Stillet af Hjörleifur Guttormsson, Claes Andersson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

En uacceptabel stor del af befolkningerne i de nordiske lande må siges, adskillige ti-år efter grundlæggelsen af velfærdsstaten, at være fattige. Dog ikke fattige ud fra en absolut fattigdomsdefinition. Her skal man til den tredje verden for at finde mennesker, som sulter og ikke får opfyldt helt basale eksistenskrav. Men idag er det en udbredt opfattelse, at fattigdom må betragtes som et relativt fænomen. Et sådant relativt fattigdomsbegreb er selvsagt svært at definere entydigt og er åbent for kritik og politisk debat.

Uanset hvilken definition man benytter, finder man, at mellem 2 og 9 % af befolkningen i hvert af de nordiske lande kan betegnes som fattige. Hvis forskningsundersøgelser fra Norge og Danmark antages også at give et billede af situationen i de øvrige nordiske lande svarer det til, at mellem en halv og to millioner mennesker må betragtes som fattige.

Dette tal kan suppleres med andre tal, som illustrerer den del af de nordiske befolkninger, der kan siges at være socialt udsatte grupper.

Den samlede arbejdsløshed i de nordiske lande, specielt på grund af den høje danske arbejdsløshed og den stærkt øgende arbejdsløshed i Finland, når op til 670 000 (Nordisk Arbetsmarknadsstatistik 2. kvartal 1991). En del af disse er kun kortvarige arbejdsløse. Men for en del bliver arbejdsløsheden et langvarigt fænomen med vide økonomiske, sociale og sundhedsmæssige konsekvenser. Mellem 40 og 56 % har ingen uddannelse ud over folkeskolen. Og denne andel er særlig høj blandt personer over 55 år. Kastes disse mennesker ud i arbejdsløshed, er deres chancer på arbejdsmarkedet minimale. Mange er derfor reelt førtidspensionerede adskillige år, før de selv ønsker at forlade arbejdsmarkedet. Antallet af førtids- og invalidepensionister er i dag over en million.

Den store øgning i arbejdsløsheden i de nordiske lande rammer specielt ungdom. De langsigtede konsekvenser af dette kan blive meget alvorlige. Forskning viser, at langvarig arbejdsløshed for ungdom kan medføre, at de senere bliver helt ude af stand til at fungere inden for det regulære arbejdsmarked.

Hertil kommer situationen for de dele af de nordiske befolkninger, der har valgt at bo langt fra de områder, hvor arbejds- og uddannelsesmuligheder traditionelt er placeret. For mennesker i de nordiske udkantsområder er mulighederne for arbejde og uddannelse meget begrænsede.

Et af de centrale spørgsmål i vore samfund vil fortsat være, hvordan vi forbedrer vilkårene og mulighederne for alle disse socialt udsatte grupper.

Den økonomiske og sociale udvikling i Norden må ses i sammenhæng med udviklingen i resten af Europa. En lang række af økonomiske, politiske og kulturelle forhold knytter udviklingen i Europa til udviklingen i Norden. Denne økonomiske afhængighed er løbende blevet uddybet. Først og fremmest fordi den økonomiske integration mellem de industrialiserede lande stadig bliver dybere. Denne udvikling er fulgt op af en række afreguleringer, og i Europa har man i EF fulgt den økonomiske integration op med forsøgene på at skabe et fælles "Indre Marked" og nu også en "Økonomisk Union" med en fælles europæisk valuta. Med disse initiativer er det lykkedes for EF at placere sig selv og sine institutioner centralt i den europæiske integrationsproces. Men med forhandlingerne mellem EF og EFTA om et fælles økonomisk handelsområde EØS, med den kommende svenske medlemsansøgning til EF og i nogen udstrækning med Nordisk Ministerråds arbejdsprogram "Norden i Europa" er alle de nordiske lande tæt knyttet til denne integrationsproces og til udviklingen af Det Indre Marked.

Den oprindelige tanke med udviklingen af Det Indre Marked var en styrkelse af EF-selskabers globale konkurrencesituation. Men hertil kommer et generelt håb, om at Europa gennem indførslen af frie kapital-, arbejds- og varebevægelser styrker den internationale arbejdsdeling og derigennem øger den samlede økonomiske vækst. Uanset om håbet til en sådan økonomisk vækst bliver opfyldt eller ej, vil en meget sandsynlig konsekvens af den europæiske integration blive en styrket konkurrence mellem de europæiske lande. I en sådan styrket konkurrencesituation bliver taberne de i forvejen svage regioner og grupper i samfundet. For det første fordi produktionen bliver flyttet til de steder i Europa, hvor det er mest lønsomt for virksomhederne at producere. For det andet fordi en konsekvens af konkurrencen er højere krav til arbejdstempo og kvalifikationer. Krav, som den ældre, handikappede eller dårligt uddannede del af befolkningen, ikke kan leve op til. Samtidig bliver produktionen lokaliseret, hvor infrastrukturen er god, og hvor udbudet på arbejdskraft er høj. Som konsekvens heraf bliver nogle områder økonomisk udpint af udviklingen.

I EF har en erkendelse af dette forhold ført til en forøgelse af de såkaldte strukturfonde med et tocifret milliardbeløb. Disse penge skal bruges til at styrke de svage regioner i EF.

Men denne måde at løse dilemmaet på er ikke gangbar for de nordiske lande. Først og fremmest fordi vi i de nordiske lande har meget bredere opfattelser af, hvilke krav et lands indbyggere kan stille til social og uddannelsesmæssig standard. En opretholdelse og uddybning af denne standard stiller meget store krav til den produktionsmæssige udvikling, en udvikling vi, som sagt, ikke kan forvente finder sted. Men hertil kommer, at vi idag er kommet til den konklusion, at flere penge ikke er tilstrækkelig til at løse alle sociale problemer. Derfor må der andre initiativer til for at forhindre øget fattigdom i Norden.

Et vigtigt element i et nordisk svar på integrationsprocessen vil som konsekvens heraf være konstant fokus på socialt udsatte grupperes sociale situation og mulighederne for at ændre den.

En forudsætning for sikring og udvikling af socialt udsatte grupperes situation er såvel kendskab til, hvordan deres faktiske situation er som viden om, hvordan den udvikler sig. Forslagsstillerne er kendt med, at der, specielt nationalt, findes

undersøgelser af forskellige socialt udsatte grupper. Nordisk Ministerråd har bidraget med udgivelsen af en rapport om levevilkår, "Leva i Norden". Men sammenstilling af oplysninger om levevilkårene for de nordiske befolkninger har ikke specifikt fokus på de svageste grupper. Derfor må denne udgivelse suppleres med data specielt med fokus på socialt udsatte grupper, og denne udgivelse må løbende følges op.

Mens sådanne data giver mulighed for at indgribe når og hvis udviklingen går i den forkerte retning, giver den ikke nogen mulighed for præventive indgreb. Forebyggelse er som bekendt bedre end helbredelse. Undertegnede vil foreslå Nordisk Ministerråd at foretage en vurdering af, hvordan udviklingen for socialt udsatte grupper sandsynligt vil være i de kommende år.

En forudsætning for at sætte ind over for problemerne er endvidere udbygget viden om, hvordan man håndterer sociale problemer. Dette er en viden, der er til stede i alle de nordiske lande. Men det er ikke en viden, som forsøges systematisk opsamlet eller bearbejdet. Og det er heller ikke en viden, som umiddelbart er til rådighed for beslutningstagere eller offentlige institutioner i de nordiske lande eller til brug for en mulig "systemeksport" til andre lande. I et forsøg på at udbedre disse mangler vil det være en fordel, hvis de nordiske lande udbygger deres samarbejde om socialt udsatte grupper.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede, at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at foretage en kortlægning (eller sammenstilling af allerede tilgængeligt materiale) af de socialt udsatte gruppers vilkår og omfang af sådanne grupper i alle de nordiske lande.
2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at følge ovenstående undersøgelse op med jævnlige rapporteringer til Nordisk Råd af socialt udsattes situation.
3. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at etablere en vidensbank med viden om mulige indsatser over for socialt udsatte grupper og stille denne vidensbank til rådighed for beslutningstagere og offentlige institutioner i de nordiske lande.

4. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at udarbejde en samlet handlingsplan, med nationale delplaner, for socialt udsatte grupper. Planen skal, inden for de eksisterende økonomiske rammer, give bud på, hvordan indsatsen over for forskellige socialt udsatte grupper kan fastholdes og intensiveres. Afgrænsningen af målgrupperne, prognoser over udviklingen i størrelsen af disse grupper og plankrav skal indgå i planen.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo og Stockholm,
den 17. december 1991

Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Tora Aasland Houg (SV)
Kjellbjørg Lunde (SV)

Claes Andersson (Vas.)
Birgitte Husmark (SF)
Lars Werner (v)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna

(Medlemsförslaget väckt av Eeva Turunen samt May Flodin m.fl., se s. 283)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 989/k om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 2 mars, den 6 maj, den 24 juni, 23 september samt den 9 november 1992.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget rekommenderas Nordiska ministerrådet att ta med utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna i sitt Baltikumprogram.

Förslagsställarna pekar på att hushållsundervisningen, som startades i Estland i början av 1900-talet och varit mycket intensiv, har varit nedlagd i ca 50 år. Den håller nu på att organiseras på nytt, men stöter på många problem, bl.a. finns inga utbildade hushållslärare eller hushållskonsulenter.

I de baltiska länderna är behovet av hushållsundervisning stort. Utbildning behövs i allt från djurskötsel och husdjursjukdomar, skötsel av lantbruk, användning av hushållsmaskiner och handarbete till barnuppfostran. Konsulenttjänster behöver inrättas och hushållsskolor utrustas med moderna maskiner.

Utvecklandet av hushållsundervisningen borde inkluderas i Nordiska ministerrådets Baltikumprogram och de nordiska länderna förmedla kunskap, rådgivnings- och läromedel samt vägledning i hur man startar organisationsverksamhet och utbildning.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)

Foreningene Nordens Forbund

Danmark

Undervisningsministeriet
Ernærings- og husholdningsøkonomiforeningen
Foreningen af Husholdnings- og Håndarbejdsskoler

Finland

Undervisningsministeriet
Förbundet för vuxenutbildningscenter
Centralförbundet för studieverksamhet
Svenska studieförbundet
Arbetarnas bildningsförbund
Hushållsläraarnas förbund
Medborgar- och arbetarinstitutens förbund
Centralutskottet för Marthaförbunden i Finland
Lärarnas fackorganisation LFO
Arbetarnas bildningsförbund

Åland

Ålands landskapsstyrelse
Ålands yrkesskola
Ålands bildningsförbund

Island

Landbrugsskolen på Hvanneyri

Norge

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Norges husmorforbund
Norges landbrukshøgskole
Voksenopplæringsforbundet

Sverige

Skolverket
Sveriges lantbruksuniversitet
Folkbildningsförbundet
Läraryrket
Hushållningssällskapens förbund
Svenska kommittén för hushållsvetenskap

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) ställer sig positiv till medlemsförslaget och vill mycket gärna medverka i utvecklingen av hushållsundervisningen i de baltiska länderna.

NHH framhåller att intresset är mycket stort från de baltiska ländernas sida för hushållsundervisning, men att det där är stor brist på såväl utbildningserfarenhet som ekonomiska resurser.

NHH påpekar även vikten av att det framgår att ungdomskunskap, hemkunskap, kostkunskap bostad- och miljökunskap, konsumentkunskap, social- och familjekunskap, slöjd och textilkunskap är ämnen om ingår i ämnet hushållsvetenskap. Genom sina medlemsländer kan NHH bidra till ett utvecklingsarbete inom detta område genom erbjudanden om utbildning och vidareutbildning av lärare.

Foreningene Nordens Forbund stöder medlemsförslaget, men framhåller att det sker under förutsättning att de baltiska länderna själva prioriterar utvecklandet av hushållsundervisningen.

FNF anser det vara mycket viktigt att en betydande del av de medel som ställs till disposition i Baltikumprogrammet går till demokratiutveckling i ett decentraliserat system. Från sitt breda kontaktnät av personer, organisationer och institutioner i Baltikum erfar FNF att de baltiska länderna anser att undervisningsinstitutioner på landsbygden, som har hushållsundervisning som en del i sina läroplaner, är mycket viktiga beståndsdelar i demokratiseringsprocessen.

Vidare pekar FNF på att utvecklandet av hushållsundervisningen i Norden och Baltikum hade många likheter fram till 1940. Det är därför troligt att en modifierad nordisk modell för hushållsundervisning med en klar miljöprofil kan användas på såväl grundskole- som gymnasienivå.

2.2 *Danska remissyttranden*

Undervisningsministeriet anser att det redan i riktlinjerna för Nordiska ministerrådets Baltikum/Östeuropa-stipendieordning finns möjlighet för stöd till samarbete genom existerande gemensamma nordiska institutioner och att det därför för närvarande inte är behov för ytterligare samarbete på nordiskt plan.

Ernærings- og husholdningsøkonomiforeningen stöder förslaget att det i ministerrådets Baltikumprogram avsättes medel till främjandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna. Föreningen anser att medlen bör användas till att starta hushållsundervisning för barn, unga och vuxna samt till etablering av en hushållsläroplanutbildning. Föreningen pekar på att det är av utomordentligt stor betydelse för en befolknings välfärd och utveckling att den undervisas i hushållning utifrån hälsomässiga, familjemässiga och ekonomiska aspekter.

Foreningen af husholdnings- og håndarbejdsskoler är positiva till ett samarbete om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna.

2.3 *Finska och åländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet ser inte något behov av en rekommendation gällande just hushållsundervisning, utan menar att medlemsförslagets syfte snabbare kan förverkligas på annat sätt. Naturliga samarbetspartners när det gäller hushållsundervisning är i stället branschorganisationerna, vilka är väl företrädde i de nordiska länderna. Undervisningsministeriet hänvisar till den tillsatta koordineringsgruppen för det bilaterala utbildningssamarbetet mellan Norden och Balti-

kum och den av de baltiska länderna framlagda niopunktlistan med prioriterade insatsområden, vilka av balterna uppfattas som mycket viktiga. Bland dessa återfinns uppbyggnad, organisering och styrning av utbildningssystemet, skapande av nätverk mellan lärarutbildningsinstitutioner i de baltiska och nordiska länderna samt metoder och material för undervisning av funktionshämmande etc. Däremot upptar prioriteringslistan inte någon särskild punkt om utveckling av hushållsundervisningen.

Förbundet för vuxenutbildningscenter stöder förslaget att utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna tas med i Baltikumprogrammet och föreslår samtidigt att man i genomförandet av programmet tar hänsyn till det breda kunnandet och den stora sakkunskapen som finns i vuxenutbildningen. Förbundet ser utvecklingen av vuxenutbildningen och speciellt yrkesutbildningen i de baltiska länderna som en utmaning, där kunskapen och kunnandet i de nordiska länderna på alla möjliga sätt borde utnyttjas. Ett problem inom flera utbildningsgrenar är att sakkunskapen och hela utbildningsutbudet inom många områden helt försvunnit.

Centralförbundet för studieverksamhet anser medlemsförslaget vara mycket viktigt och betonar dessutom att utvecklandet av hushållen är den grund på vilken de baltiska ländernas ekonomiska utveckling och framtida välstånd kan byggas. Här har de baltiska kvinnorna en särskilt viktig uppgift. De tankar om utvecklande av huslig ekonomi och anskaffande av läromedel och undervisningsmaterial, som ingår i initiativet, är synnerligen viktiga. Enligt förbundets erfarenhet finns det ett stort intresse för föreningsverksamhet och för gruppstudier i de baltiska länderna. Studiecirkeln är därför en överlägsen arbetsform med tanke på förhållandena i dessa länder.

Svenska studieförbundet stöder medlemsförslaget, som de finner angeläget.

Arbetarnas bildningsförbund är positiva till förslaget och anser det viktigt att Nordiska ministerrådet tar in utvecklandet av hushållsundervisningen i sitt Baltikumprogram. Samtidigt vill förbundet poängtera att utvecklingen av den fria folkbildningen i de centrala folkrörelserna borde ingå i Baltikumprogrammet.

Hushållslärarnas förbund ser det som mycket positivt att det i medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet i sitt Baltikumprogram även innefattar utvecklandet av undervisning i huslig ekonomi i de baltiska länderna. Förbundet framhåller att i det efterkrigstida Finland har undervisningen och rådgivningen i huslig ekonomi haft stor betydelse för landets senare välstånd. Man påpekar vidare att lantbruksinriktad utbildning, familjefostran och näringslära är viktiga element i hushållsundervisningen.

Medborgar- och arbetarinstitutionens förbund stöder medlemsförslaget och meddelar att det finskspråkiga arbetarinstitutionen i Helsingfors kan ta emot praktikanter från de baltiska staterna så att dessa kan bekanta sig med undervisningsköken i Helsingfors och med institutionens undervisning i huslig ekonomi.

Centralutskottet för Marthaförbunden i Finland anser ett ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådet i utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna vara av stor betydelse. Som en följd av egna kontakter har förbundet sett hur organisationerna för hushållsrådgivning aktiverats och hushållsundervisningen startats. Erfarenheterna har förstärkt uppfattningen att hushållsrådgivningen som en del av vuxenutbildningen borde effektiviseras, och att den

borde organiseras rikstäckande så fort som möjligt. Som stöd för rådgivningen behövs material och läromedel på de baltiska ländernas egna språk. Förbundet framhåller att hushållsskolorna i Finland kan erbjuda yrkesutbildning för estländare och karelare, vars språkkunskaper är något så när tillräckliga för att följa finskspråkig undervisning. Den s.k. garantisumman som krävs av utländska studenter i Finland borde inte gälla släktfolken. Ökad verksamhet förutsätter dessutom tilläggsresurser, varför stödet från Nordiska ministerrådet är mycket viktigt.

Lärarnas fackorganisation LFO stöder medlemsförslaget om att utvecklingen av undervisningen i huslig ekonomi fogas till Nordiska ministerrådets Baltikumprogram. Förslaget borde vidare kompletteras med den till huslig ekonomi knutna yrkesutbildningen, lantbruksutbildningen och vuxenutbildningen. LFO instämmer även i förslaget att undervisning i huslig ekonomi bör förmedlas i grundskolan eftersom man på detta sätt når hela åldersklassen.

Ålands landskapsstyrelse stöder medlemsförslaget.

Ålands yrkesskola hjälper gärna till att utveckla hushållsundervisningen i de baltiska länderna. Vad beträffar elev- och lärarutbyte är lärare och elever välkomna till Ålands yrkesskola för att följa med i undervisningen.

Ålands bildningsförbund avstår från att yttra sig.

Arbetarnas bildningsförbund ställer sig positiva till medlemsförslaget.

2.4 Isländska remissyttranden

Landbrugsskolen på Hvanneyri menar att utvecklandet av hushållsundervisningen kan gagna de baltiska länderna och erbjuder sig att hjälpa till med undervisningen.

2.5 Norska remissyttranden

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har inga invändningar mot att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta med utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna i sitt Baltikumprogram. Departementet hänvisar till yttrande från Stabekk høgskole, som bl.a. ser student- och lärarutväxling inom detta område som aktuellt.

Norges husmorforbund ställer sig positivt till det framlagda förslaget.

Norges landbrukshøgskole är positiv till medlemsförslaget. De pekar på att lantbrukshøgskolan har arrangerat seminarier för ledande administrativ personal och forskare vid lantbruksuniversiteten i de baltiska länderna och har skrivit under ett intentionsavtal med dessa.

Voksenopplæringsforbundet ser positivt på medlemsförslaget och framhåller att de studieförbund, som är medlemmar i Voksenopplæringsforbundet och de nordiska systerorganisationerna skulle ha goda förutsättningar att delta i arbetet med utvecklandet av hushållsundervisningen såväl när det gäller att förmedla kunskaper, rådgivning och läromedel, som när det gäller vägledning i hur man startar organisationsverksamhet och hur man kan etablera en bred folklig utbildning i hushållsämnen. Förbundet framhåller vidare, att lära upp medarbetare är ett av förbundets prioriterade uppgifter och att det är naturligt att bidra till ut-

bildningen av lärare som önskar bedriva organiserad folkbildning i Baltikum. Vokenopplæringsförbundet ser Nordens Folkliga Akademi som en naturlig plats för en sådan medarbetarupplärning.

2.5 Svenska remissyttranden

Skolverket stöder medlemsförslaget.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) är positivt till medlemsförslaget och understryker att Sverige på flera olika sätt har förutsättningar att medverka vid en återuppbyggnad av hushållsundervisningen i Baltikum eftersom det i landet finns en omfattande erfarenhet av hushållsundervisning inom grundskola, gymnasieskola och högskola. SLU pekar på att hemkunskap fortfarande är ett obligatoriskt ämne för alla elever i grundskolan och att undervisningen ges av specialutbildade lärare. Vidare utökas hemkonsulentverksamheten på nytt i de flesta län. Dessa utgör ytterligare kompetensområden när det gäller hushållsundervisning i Sverige. Dessutom finns för närvarande ledig lärarkompetens inom detta område eftersom flera lantbruksskolor under senare år har avvecklats.

Folkbildningsförbundet avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

Läraryrket ger sitt fulla stöd till medlemsförslaget. Förbundet är av den uppfattningen att en satsning på och utveckling av hushållsundervisningen i Baltikum skulle ge folken i de baltiska länderna en god handlingsberedskap att klara av de stora utmaningar som länderna står inför. Det gäller såväl utmaningar inom arbetsliv som inom familjeliv och kulturliv. Vidare framhåller Läraryrket att kunskaper inom hushållsområdet är nödvändiga för alla individer för att klara försörjningen av livsmedel samt miljöfrågorna. Även för den kulturella identiteten och jämställdheten mellan kvinnor och män spelar hushållsundervisningen i varje land en stor och viktig roll. Alla nivåer inom undervisningsväsendet är därför berörda, liksom lärarutbildningen.

Hushållningssällskapens förbund stöder förslaget att medel avsätts för utveckling av modern hushållsundervisning i de baltiska länderna. Förbundet framhåller att det idag besitter kompetens på en rad olika områden som rör människors välbefinnande och att de om så anses önskvärt bör kunna bistå sina övriga nordiska systerorganisationer i det viktiga arbetet att utveckla en god social situation i de baltiska länderna.

Svenska kommittén för hushållsvetenskap S-IFHE stöder med glädje medlemsförslaget och understryker att det är i linje med kommitténs verksamhet att försöka medverka i utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna. En sådan medverkan kan ske dels genom kontakter med svenska skolor för att få fram elevplatser vid t.ex. internatskolor samt studieplatser inom ämnes- och lärarutbildningen vid de hushållsvetenskapliga universitetsinstitutionerna. Andra former för medverkan kan vara initiativ till studiebesök, förslag på läromedel samt förmedling av expertmedverkan. Angeläget är också att medel reserveras för iordningställande av undervisningslokal med full teknisk utrustning för undervisning och rådgivning.

3. Utskottet

I de baltiska staterna är systemskiftet i full gång. Årtiondens stagnation uppenbarar sig överallt och behoven av hjälp och stöd inom otaliga områden är påtagliga.

De nordiska länderna har numera etablerat organiserade stödordningar för Baltikum och en stor del av de nordiska institutionerna är i sin verksamhet involverade i samarbete med de baltiska staterna på ett eller annat sätt.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har de senaste tre åren ägnat Baltikum särskild uppmärksamhet i form av bl.a. medlemsförslag, delegationsresor, gemensamma möten och upprättande av arbetsgrupper. Ett arbetsprogram innehållande stipendieordningar, en fond samt upprättande och drivande av tre informationskontor har antagits.

Det föreliggande medlemsförslaget föreslår att ministerrådet i sitt ovan nämnda arbetsprogram tar med utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna, eftersom behovet är mycket stort och det råder en omfattande brist på hushållslärare, -konsulenter, -maskiner, -redskap och läroböcker.

Hushållsundervisning är ett traditionellt utbildningsområde i de nordiska länderna. De senaste åren har denna delvis ändrat form eftersom man har integrerat undervisningen i den allmänna utbildningen för barn och ungdom samt att de tekniska framstegen har underlättat det praktiska hushållsarbetet. Vidareutbildning på området finns i alla de nordiska länderna.

En nordisk högskola för hushållsvetenskap (NHH) har funnits sedan 1963. I sin nuvarande form bedrivs den på tre linjer, textillinjen vid Chalmers tekniska högskola som är en 2-årig påbyggnadsutbildning för textillärare, näringslinjen vid Oslo universitet som omfattar 3 års studier och linjen för näringsterapi vid universitetet i Göteborg som är en 1 1/2-årig utbildning. Den sistnämnda linjen finansieras genom Nordiska ministerrådet medan de andra finansieras nationellt.

NHH påpekar i sitt yttrande att begreppet hushållsundervisning även borde omfatta ämnena barnkunskap, hemkunskap, ungdomskunskap, kostkunskap, bostad och miljökunskap, konsumentkunskap, social- och familjekunskap, slöjd och textilkunskap, förutom de i medlemsförslaget nämnda ämnena djurskötsel och skötsel av lantbruk.

Kulturutskottet har uppmärksammat remissinstansernas stora uppslutning kring medlemsförslaget. Nordiska högskolan för hushållsvetenskap betonar särskilt att den genom sina medlemsländer kan bidra till ett utvecklingssamarbete inom detta område, t.ex. erbjudanden om utbildning och vidareutbildning av lärare inom det hushållsvetenskapliga området samt organisering av lärarutbyten och elev- och studentutbyten.

NHH har på utskottets förfrågan samlat information från styrelsens ledamöter i alla de nordiska länderna om möjligheterna att verkställa medlemsförslaget. Från Danmarks, Norges och Sveriges sida visar man stort intresse att organisera utbildning på hushållsområdet på olika sätt, medan representanter från Finland och Island ställer sig mer avvaktande. En del ledamöter erbjuder kost och logi men betonar att resekostnaderna måste betalas nordiskt.

Nordiska rådets kulturutskott har nedsatt tre arbetsgrupper för internationella kontakter, därav en med inriktning på Baltikum. Arbetsgruppen företog en resa till de baltiska länderna i augusti 1992. Där framkom att allt utbildningssamar-

bete och -hjälp prioriteras som samarbetsområde med de nordiska länderna, även om hushållsundervisning inte nämns explicit.

I medlemsförslaget nämns särskilt att Nordiska ministerrådets Baltikumprogram borde finansiera utvecklandet av hushållsundervisningen i dessa länder eftersom de nordiska länderna kan förmedla kunskap, rådgivnings- och läromaterial samt vägledning i hur man startar organisationsverksamhet och att elev- och lärarutbyte lätt kan åstadkommas.

För år 1993 föreslås Baltikumprogrammet få 10 MDKK i anslag. I riktlinjerna för stipendieordningen prioriteras inte områden som hushållsvetenskap, men däremot har de aktiviteter som sker på nordiska institutioner öppnats för baltiskt deltagande.

Utskottet anser att behoven är oerhört stora i de Baltiska staterna när det gäller undervisning inom många områden. Vidare anser utskottet att medlemsförslagets åtgärder kan bidra till att underlätta de reformer som försiggår där. Med tanke på Baltikumprogrammets låga ekonomiska nivå, är utskottet synnerligen medvetet om nödvändigheten av att stödja prioriterade områden. Eftersom behov av hushållsundervisning tydligt föreligger och den Nordiska högskolan för hushållsvetenskap kan åta sig organiseringsarbetet till en liten kostnad anser kulturutskottet att förslaget bör stödjas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ge Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i uppdrag att organisera projekt för utvecklandet av hushållsundervisning i de Baltiska länderna med stöd från Baltikum/Östeuropaprogrammet.

Århus den 9 november 1992

Marianne Andersson (c)

J. K. Hansen (S)

Jógvan A. Johannessen (Jvfl)

Paavo Lipponen (SDP)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Eeva Turunen (Kok.)

Ranveig Frøiland (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Thea Knutzen (H)

Bruno Poromaa (s)

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfengren (nyd)

Medlemsförslag

om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna

(Väckt av Eeva Turunen samt May Flodin, Anneli Jäätteenmäki, Markku Laukkanen, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Maija Perho-Santala och Markku Rossi)

Hushållsrådgivningen startades i Estland 1908 och pågick mycket intensivt under självständighetstiden 1918-1940. Verksamheten leddes av Centralförbundet för estniska lantbrukare. 1927 grundades Föreningen för Estlands lantbruksskvinnor. 1944 försökte man hålla kvar hushållsskolorna och rådgivningen i hemkunskap, men 1947 lades allt ner. På 1960-talet försökte man hitta möjligheter för att återuppta hushållsundervisningen och rådgivningen i form av kurser, men detta förbjöds ofta. För ca tre år sedan blev det möjligt att starta hushållsundervisningen igen.

Estländarna håller på att på nytt organisera hushållsundervisningen och organisationsverksamheten som varit nedlagd i femtio år. Arbetet har knappt kommit igång och man har otaliga problem. Det finns inga hushållslärare, eftersom det inte har funnits någon utbildning i femtio år. Det finns inga hushållskonsulenter. Däremot finns det gott om folk som är beredda att komplettera sina kunskaper och vidareföra dem till andra. Det är också brist på hushållsmaskiner, redskap för handarbete och material. Därför måste en estnisk husmor göra mycket för hand. Läroböcker saknas också helt.

I de baltiska länderna är det stort behov för hushållsundervisning. Utbildning behövs i allt från djurskötsel och husdjursjukdomar, skötsel av lantbruk, användning av hushållsmaskiner och handarbete till barnuppfostran. Man borde hitta möjligheter för att utrusta hushållsskolorna med modern inredning och maskiner och inrätta konsulenttjänster. Hushållsundervisningen borde meddelas vid yrkesskolor, i grundskolan och vid högskolor. Nödvändig litteratur borde skrivas och tryckas.

Nordiska ministerrådet har ett särskilt Baltikumprogram, vilket borde inkludera utvecklandet av hushållsundervisningen i dessa länder. De nordiska länderna kan förmedla kunskap, rådgivnings- och läromaterial samt vägledning i hur man startar organisationsverksamhet och utbildning. Elev- och lärarutbyte kan lätt åstadkommas. I detta borde man utnyttja t.ex. expertisen hos marthaförbunden och Centralen för lantbruks- och hushållskvinnor.

Med hänvisning till ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta med utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna i sitt Baltikumprogram.

Helsingfors, Mariehamn och Oslo den 18 december 1991

Eeva Turunen (Kok.)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Tore A. Liltved (H)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Markku Rossi (Kesk.)

May Flodin (FS)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Maija Perho-Santala (Kok.)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag A 991/e om global uppvärmning och teknologi för energieffektivitet och förnybara energiformer (TEF) och medlemsförslag A 999/e om bärkraftig energiplanering i Norden

(Medlemsförslag A 991/e väckt av Tora Aasland Houg samt Claes Andersson m.fl., se s. 290; medlemsförslag A 999/e väckt av Hjörleifur Guttormsson samt Claes Andersson m.fl., se s. 293)

1. Indledning

Medlemsförslagen er af Præsidiets oversendt til behandling i Økonomisk Udvalg. Udvalget har behandlet forslagene på mødet i Fredericia 22. - 24. juni 1992 og har besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforslagene

Medlemsforslagene er begge stillet af den venstresocialistiske gruppe i Nordisk Råd, og tager udgangspunkt i behovet for nationalt og internationalt samarbejde for at imødegå truslen fra drivhuseffekten og fra den forurening, som i øvrigt er forbundet med forbruget af energi fremstillet af fossile brændstoffer.

Forslagsstillerne henviser bl.a. til konklusioner og anbefalinger fra Brundtlandkommissionen og til det mangeårige miljø samarbejde mellem de nordiske lande også på globalt plan. Særligt fremhæves de internationale forhandlinger om en global klimaaftale.

3. Remiss

Til brug for udvalgets stillingtagen til forslagene har sekretæren via ministerrådets sekretariat indhentet oplysninger og synspunkter fra de nordiske landes myndigheder på energi- og miljøområdet.

4. Udvalgets overvejelser og synspunkter

Økonomisk Udvalg konstaterer, at de spørgsmål, som rejses i medlemsforlagene, ved flere forskellige lejligheder har været drøftet i Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd, både i forbindelse med det energipolitiske og det miljøpolitiske samarbejde.

I det *miljøpolitiske* samarbejde er der lagt en nordisk politik i det nordiske samarbejdsprogram på miljøområdet, i handlingsplanen mod luftforureninger og i det løbende nordiske samarbejde i relation til de internationale forhandlinger. En global klimakonvention er underskrevet på den globale konference om miljø og udvikling i Rio. I denne sammenhæng har samtlige nordiske lande taget klar stilling til nødvendigheden af at standse den fortsatte globale opvarmning, således som det nævnes i medlemsforslaget.

Det *energi-politiske* samarbejde er beskrevet i handlingsplanen fra 1989 og de supplerende politiske retningslinier, som energiministrene lagde for samarbejdet i sommeren 1990. Det fremgår bl.a. af dette materiale, at man i de nordiske lande efterhånden i høj grad har integreret de vedtagne miljøpolitiske målsætninger i energipolitikken.

De områder, som medlemsforslagene finder bør opprioriteres, nemlig forskning og udvikling, energieffektivisering, fornybare energikilder, og reduktionsmål for de vigtigste typer af forurenende udslip fra energiproduktion indgår alle i det nordiske samarbejde på energi- og miljøområdet.

De nordiska lande har i sammenligning med andre lande relativt ambitiøse målsætninger på energi-miljøområdet, og for en række måls vedkommende må der konstateres en vis usikkerhed om hvorvidt eksisterende midler rækker til at sikre realiseringen. Der er også forskel på i hvilken grad de enkelte nordiske lande har forpligtet sig til konkrete målsætninger.

De fremlagte medlemsforslag indeholder imidlertid forslag om en væsentlig forhøjelse af ambitionsniveauet for de nordiske landes politik på energi-miljøområdet.

Økonomisk Udvalg finder det motiveret at der foretages en vurdering af de nordiske landes miljøpolitiske positioner som led i det opfølgingsarbejde, som skal gennemføres i den kommende tid af Rio-konferencen og af ministerrådet inden for det energipolitiske samarbejde og samarbejdet på det miljøpolitiske område.

Skal ambitionsniveauet for energi-miljøpolitikken hæves så væsentligt, som der lægges op til i medlemsforslagene, vil det efter udvalgets opfattelse kræve en grundig debat om mål, midler og samfundsmæssige konsekvenser af denne politik.

Udvalget vil pege på behovet for at gøre denne debat konkret og praktisk anvendelig i relation til det nordiske samarbejde.

Udvalget finder derfor at ministerrådet i første omgang bør udarbejde en rapport til rådet, som beskriver status for de enkelte nordiske lande med at opfylde gældende målsætninger på energi-miljøområdet, analyserer vanskelighederne med at opfylde målsætningerne og stiller forslag til hvordan det nordiske samarbejde kan anvendes til at fremme målopfyldelsen.

Udvalget finder særligt at problemerne med at det nordiske el-markeds udvikling bør belyses i rapporten, ligesom man finder, at der bør gennemføres en analyse af hvilke fordele, som ligger i et udbygget samarbejde mellem Norden og de øvrige lande i Østersøregionen på energi-miljøområdet.

Udvalget vil på baggrund af rapporten og i samarbejde med Miljøudvalget vurdere, hvilke opfølgende foranstaltninger, der er behov for i det nordiske samarbejde.

5. Udvalgets indstilling

Økonomisk Udvalg indstiller således at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at til Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget udarbejde en energi-miljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af målsætninger, analyserer vanskelighederne derved samt stiller forslag til et øget nordisk samarbejde på området, særligt vedrørende fremtiden for det nordiske el-marked og øget samarbejde med øvrige Østersølande.

Fredericia, den 23. juni 1992

Arne Andersson (m)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Carl I. Hagen (FrP)

Anders Mølgaard (V), Nestformand

Poul Nielson (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Jörn Donner (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Mats Hellström (s)

Helge Adam Møller (K), Formand

Anders Talleraas (H)

Reservation

Hjörleifur Guttormsson reserverer sig udvalgets betænkning og anfører følgende:

Indstillingen fra udvalgets flertal indebærer, at der ikke tages standpunkt til det substantielle indhold i medlemsforslagene, men flertallet nøjes med at bede Nordisk Ministerråd om en rapport som hovedsagelig skal belyse status og analysere vanskeligheder ved gennemførelse af eksisterende nordiske målsætninger på energi-miljøområdet. Dette kan sikkert betragtes som et skridt på vejen fra flertallets side, men det er ganske kort sammenlignet med de foreslåede rekommandationer.

Forslagsstillerne mener, at man allerede har kendskab nok til at tage politiske og praktiske beslutninger til at imødegå de truende klimæændringer. Alle de nordiske lande har deltaget i diskussioner om internationale forpligtelser til at nå frem til en bæredygtig udvikling, bl.a. på energiområdet, nu sidst på UNCED konferencen i Rio de Janeiro i juni 1992. Den indgåede konvention på klimaområdet indeholder desværre ikke de nødvendige forpligtelser til at blive det vendepunkt som mange havde forventet.

Nu burde de nordiske lande samle sig om en langsiktig og bærekraftig energiplan for Norden og derved såvel være et godt eksempel i international sammenheng som indleder den nødvendige utvikling til gagn for Nordens befolkninger. De foreliggende forslag er realistiske og konkrete og burde rekommanderes som vedtagelser fra Nordisk Råds side.

Med henvisning til ovenfor anførte foreslår mindretallet:

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjøre et politisk vedtak om å forplikte seg til å stanse oppvarmingen av atmosfæren, og kreve at denne forpliktelsen også inkluderes i de nordiske landenes forhandlingsposisjon i de internasjonale klimaforhandlingene.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å fremme videre utvikling og bruk av teknologi for fornybar energi og energieffektivitet gjennom anvendelse av såkalt "minste-kostnads"-planlegging ("Least Cost Planning") og økonomiske instrumenter

å forplikte seg til å bruke minst 50% av de nasjonale energiforskningsbudsjettet til å fremme forskning og utvikling av teknologi for fornybar energi og energieffektivitet

å introdusere nasjonal lovgiving som gir rom for obligatorisk årlig økning av andelen energieffektivitet og fornybar energi i det nasjonale energiforbruket

å etablere en nordisk forskningsgruppe med et mandat til å identifisere og spre informasjon om teknologi vedrørende energieffektivitet og fornybar energi til medlemslandene, med den hensikt å stimulere til vekst i slik industri

å lede an diplomatiske anstrengelser for å sikre at fremming av energieffektivitet og fornybar energi formelt blir inkludert i de internasjonale klimaforhandlingene (INC), særlig gjennom tidlig etablering av et nytt FN-organ

å avslutte samt signere i 1992 en energiprotokoll i Klimakonvensjonen som forplikter landene som har signert konvensjonen om årlig å øke andelen av energieffektivitet og fornybar energi i den nasjonale energiforsyningen.

3. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide i Ministerrådets regi, med medvirkning fra landenes myndigheter på miljø- og energiområdet, en felles langsiktig og bærekraftig energiplan for Norden med et tidsperspektiv på opp til 40 år, som bl.a. tar utgangspunkt i følgende kriterier:

- reduksjon av totalt energiforbruk med opp til 50 % av det nåværende nivå,
- erstatte kjernekraft med andre energikilder,
- målbevisst satsing på fornybare energikilder,

- overgang til ren (effektivitetsforbedret) teknologi,
- reduksjon av CO₂ med over 90 % og enda mere for SO₂ og NO_x,
- streng energieffektivisering og økonomisering,
- prisfastsettelse som gjenspeiler total kostnad inklusive miljøpåvirkning,
- desentralisering av energiproduksjonen,
- sammenknytning av energipolitiske og sosiale målsetninger, bl.a. jobb-bevarende tilnærming og bosetning i utkantområder,
- offentlig styring og forpliktende rammebetingelser,

å evaluere det nødvendige forsknings- og utvekslingsarbeide knyttet til denne felles nordiske energiplanleggingen,

å framlegge forslag om samarbeidsformer på energiområdet mellom de nordiske land og omstrukturering av eksisterende institusjoner for å oppnå og følge energiplanens mål,

å arbeide for at den nordiske energiplanens målsetninger inngår i internasjonalt samarbeide og overenskomster, bl.a. i et europeisk energicharter.

Fredericia, den 23. juni 1992

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Medlemsforslag

om global oppvarming og teknologi for energieffektivitet og fornybare energiformer (TEF)

(Reist af Tora Aasland Houg samt Claes Andersson, Hjörleifur Guttormsson, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

De vitenskapelige konklusjonene til FNs klimapanel peker utvetydig på behovet for en faktisk utfasing av bruken av fossile brennstoffer i det neste århundret.

Karbondioksyd i atmosfæren er allerede 25 % over det pre-industrielle nivået og vil dobles innen få tiår dersom nåværende tendens fortsetter. FNs klimapanel konkluderer blant annet med at dersom CO₂ og andre drivhusgasser ikke reduseres kraftig, vil gjennomsnittstemperaturen stige med omtrent 5 grader i neste århundre. For å sette dette i et riktig perspektiv, kan man nevne Stockholms Miljøinstitutt, som i 1990 konkluderte med at en temperaturøkning på mer enn 2 grader "ville medføre en alvorlig risiko for utstrakt ødeleggelse av økosystemene".

De internasjonale klimaforhandlingene som startet i Washington i februar 1991 fikk en dårlig start. Skal man dømme etter dagens trend vil den foreslåtte Klimakonvensjonen som skal signeres i Brasil i juni 1992 hverken inneholde klare forpliktelser til å stoppe global oppvarming av atmosfæren eller spesifikke reduksjoner av drivhusgasser.

En effektiv strategi for å møte truselen fra drivhuseffekten krever en nasjonal og internasjonal samkjørt energipolitikk som:

- raskt reduserer avhengigheten av fossile brennstoffer som en primærkilde til energi;
- sikrer størst grad av energieffektivitet gjennom bruk av passende teknologi; og,
- oppmuntre til full anvendelse av fornybare energikilder.

I hovedsak kan de raskeste reduksjoner av CO₂ skje ved hjelp av energieffektivitet. Forandring i brenselbruk og øket bruk av fornybare energikilder vil muliggjøre ytterligere reduksjoner av CO₂ utslippene. På grunn av avfallsproblemene er økt bruk av kjernekraft likevel ikke en akseptabel måte for å øke energieffektiviteten, eller for å redusere CO₂ utslippene.

I en uttalelse fra den vitenskapelige og tekniske sesjonen av den 2. Klimakonferansen (Second World Climate Conference - SWCC), noteres det at "teknisk mulig og kostnadseffektive tiltak eksisterer for å redusere CO₂ i alle (industrialiserte) land." Uttalelsen bemerket også at det finnes muligheter i industrialiserte land "til å redusere CO₂ utslippene med minst 20% innen 2005." Tilsvarende konklusjoner har man kommet til i offisielle studier både i Tyskland og USA.

På det nåværende tidspunkt har alle OECD-landene, med unntak av USA og Tyrkia, gjort forpliktende vedtak om å stabilisere eller redusere CO₂ utslippen i løpet av de neste 10 årene.

Det er også verdt å merke seg at flere OECD-studier viser at redusert bruk av fossile brennstoffer ville ha viktige fordeler i tillegg til å redusere den globale oppvarmingen. Dette inkluderer redusert utslipp av kjemikalier som forårsaker sur nedbør, kreftfremkallende stoffer som VOC og troposfærisk ozon, som forårsaker skade både på den menneskelige helse og miljøet.

Med tanke på dette er det grunn til å tro at industrivirksomhet knyttet til fossile brennstoffer vil bli utsatt for øket gransking av befolkningen, og at bruken av produktene vil bli underlagt stadig sterkere nasjonal og internasjonal regulering. Som følge av dette vil rollen disse industriene spiller stadig bli mindre, med de følger det vil ha for nasjonale økonomier.

Samtidig kan vi regne med at industrier som vil arbeide med teknologi som reduserer utslippene av drivhusgasser vil vokse. Internasjonal konkurranse vil utvikle seg meget raskt ettersom økonomiske muligheter og miljømessige nødvendigheter blir tydeligere. Dette har skjedd i både Tyskland og Japan, der industrier allerede har begynt å vise interesse for slik teknologi. Den danske erfaringen med utvikling, bruk og eksport av vindteknologi er svært illustrerende for hva som kan oppnås i løpet av en relativt kort tidsperiode.

De nordiske landene kan spille en ledende rolle når det gjelder utvikling av teknologi for energieffektivisering og fornybar energi. Det er sterke økonomiske og teknologiske argumenter for at de nordiske landene kan dele informasjon når det gjelder TEF, noe som vil sikre at Norden holder en sterk posisjon i den internasjonale konkurransen i årene som kommer.

På det internasjonale planet er det pr. idag ingen som har ansvaret for å fremme hverken energieffektivitet eller fornybare former for energi. Et ferskt forslag (fra UN Solar Energi Group on Environment and Development - UNSEGED) om et nytt FN kontor for å fremme utvikling av fornybare energikilder, er en pekepinn om hvordan utviklingen vil gå i fremtiden. Politiske og diplomatiske muligheter eksisterer for de nordiske landene dersom de blir assosiert med utformingen og etableringen av et slikt kontor.

Det er en sterk forventning til og ønske om at den internasjonale klimakonvensjonen som skal signeres i Brasil i juni 1992 vil inneholde en klar forpliktelse om å stanse oppvarmingen av atmosfæren samt praktiske tiltak om hvordan dette kan oppnås. En parallell protokoll på TEF som også kan inneholde etableringen av et nytt FN-organ, vill representere et kraftig skritt i denne retningen, og kunne forventes å få støtte fra både industrialiserte og ikke-industrialiserte land.

På denne bakgrunn foreslås at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å gjøre et politisk vedtak om å forplikte seg til å stanse oppvarmingen av atmosfæren, og kreve at denne forpliktelsen også inkluderes i de nordiske landenes forhandlingsposisjon i de internasjonale klimaforhandlingene.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å fremme videre utvikling og bruk av teknologi for fornybar energi og energieffektivitet gjennom anvendelse av såkalt "minste-kostnads"-planlegging ("Least Cost Planning") og økonomiske instrumenter

å forplikte seg til å bruke minst 50% av de nasjonale energiforskningsbudsjettet til å fremme forskning og utvikling av teknologi for fornybar energi og energieffektivitet

å introdusere nasjonal lovgiving som gir rom for obligatorisk årlig økning av andelen energieffektivitet og fornybar energi i det nasjonale energiforbruket

å etablere en nordisk forskningsgruppe med et mandat til å identifisere og spre informasjon om teknologi vedrørende energieffektivitet og fornybar energi til medlemslandene, med den hensikt å stimulere til vekst i slik industri

å lede an diplomatiske anstrengelser for å sikre at fremming av energieffektivitet og fornybar energi formelt blir inkludert i de internasjonale klimaforhandlingene (INC), særlig gjennom tidlig etablering av et nytt FN-organ

å avslutte samt signere i 1992 en energiprotokoll i Klimakonvensjonen som forplikter landene som har signert konvensjonen om årlig å øke andelen av energieffektivitet og fornybar energi i den nasjonale energiforsyningen.

Oslo, Helsingfors, Reykjavík, København og Stockholm, 17. januar 1992

Tora Aasland Houg (SV)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Kjellbjørg Lunde (SV)

Claes Andersson (Vas.)
Birgitte Husmark (SF)
Lars Werner (v)

Medlemsforslag om bærekraftig energiplanlegging i Norden

(Reist av Hjörleifur Guttormsson, samt Claes Andersson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Energi - en grunnleggende faktor i miljø- og samfunnspolitikk

Energi er en av de viktigste ressurser i samfunnet og den måten vi bruker energi på, har stor innflytelse på naturmiljøet. Det er særlig bruk av fossilt brensel som skaper de store miljøproblemene, bl.a. sur nedbør og utlipp av CO₂, som fører til truende klimaforandringer. Et fortsatt energiforbruk på det nåværende nivå kan på lengre sikt føre til en økologisk katastrofe. Det er derfor absolutt nødvendig at man i den nærmeste framtid får gjennomført en radikal kursendring på energiområdet. Dette må både skje både nasjonalt, med en målbevisst planlegging og omlegging av energipolitikken, og internasjonalt, gjennom bindende avtaler.

Brundtland-kommisjonens anbefalinger

I Brundtland-kommisjonens rapport fra 1987 behandles energiproblematikken utførlig og der står det bl.a. følgende: "Det er innlysende at en lavenergistrategi er den beste vei mot en bærekraftig framtid. Men med produktiv og effektiv bruk av primænergi behøver ikke dette å bety noen knapphet på essensielle energitjenester. I løpet av de neste 50 år vil alle nasjoner ha mulighet til å yte de samme energitjenester med så lite som halvparten av den primænergi som nå konsumeres. Dette krever dyptgående strukturelle endringer i sosioøkonomiske og institusjonelle ordninger og er en stor utfordring for verdenssamfunnet." De nordiske landene er blant de som bruker mest energi pr. innbygger, d.v.s. fire til fem ganger mere enn verdensgjennomsnittet og 40-70 % mere enn gjennomsnittet i Vest-Europa. Det er bare USA og Canada som ligger høyere. Til tross for uvanlig stor tilgang på fornybar energi er også forbruket af fossile brenslar i overkant av gjennomsnittet for industriland. Dette betyr at Norden har svært gode muligheter til å gjennomføre Brundtland-kommisjonens anbefalinger. På mange områder er nordiske organisasjoner, forskere og bedrifter også nådd langt når det gjelder å vise disse mulighetene, såvel i teori som i praksis.

I de siste årene har endel forskere og forskergrupper i Norden beskjeftiget seg med energiproblematikken ut fra målsetningen om bærekraftig utvikling og lavenergistrategi. En av disse forskergruppene heter Alternativ Framtid, og har som mål å begrunne og formidle helhetspregete og grunnleggende alternativer til dagens samfunnsordning og utviklingskurs. I mars 1991 publiserte Alternativ Framtid utredningen "Energi 2030 - lavenergiscenarier for Danmark, Norge og Sverige". - I prosjektet deltar forskere fra alle de tre landene. Tankene i dette medlemsforslaget er bl.a. stimulert av denne utredningen og av drøftelser som forslagsstillerne har hatt med forskjellige nordiske forskere på energiområdet.

Energiforbruk i de nordiske landene

Utviklingen i energiforbruket i de vestlige industrilandene har siden den første "oljekrisen" i 1973 medført effektivisering på alle fronter. De forbruker nå 30-50 % mindre energi til lufttransport, produksjon av industrivarer og til boligoppvarming, i forhold til i 1973. Men til tross for denne effektiviseringen har den materielle veksten i denne tidsperioden mere enn oppveiet det som er spart. Dette gjelder stort sett også for Norden.

Ifølge internasjonal statistikk har primærenergiforbruket i Norden øket med ca. 20 % fra 1973 og sluttforbruket av energi med 10 %. Det er imidlertid store innbyrdes forskjeller mellom de nordiske landene. Ser man på enkelte sektorer viser det seg for eksempel at i transport- og servicesektoren har det vært øket energiforbruk, industri har noenlunde det samme forbruket som før, mens til hushold og især til oppvarming er forbruket vesentlig redusert. Som i andre land har forbruk av energi i form av elektrisitet øket kraftig, også til formål hvor man kan sette inn andre energiformer.

Man har ikke utnyttet de tekniske mulighetene som finnes til å redusere energiforbruket. Innen visse industribransjer sløses det fortsatt med energi.

Danmark, der over 90 % av energien kommer fra fossilt brensel, har en positiv særstilling. Der er man kommet lengre i energisparing enn i det øvrige Norden. I Danmark er energiforbruket i dag lavere enn det var i 1970 og offentlige planer legger opp til en ytterligere reduksjon.

Energikilder og energipotensial

Ifølge IEAs regnemåte kommer 35 % av energien i de nordiske landene fra fornybare energikilder, hovedsaklig fra vannkraft og biomasse (ved avfall, halm m.m.). Fortsatt kommer omtrent 2/3 av Nordens energi fra fossilt brensel og atomkraft. I gjennomsnitt får industrilandene bare 6-7 % av sin energi fra fornybare kilder. Energikildene, også de fornybare, er meget ulikt fordelt på de enkelte nordiske landene. Norge er ledende blant industrilandene i bruken av vannkraft. Danmark har den største andel av vindkraft. Finland og Sverige deler førsteplassen i bruk av bioenergi. Island er forholdsvis best stilt med fornybar energi i form av vannkraft og jordvarme.

Brundtland-kommisjonens anbefaler at utvikling av fornybare energiformer får høyeste prioritering. "Kommisjonen mener at alle krefter må mobiliseres for å utvikle de fornybare energireservene. De bør danne grunnlaget for verdens energistruktur i det 21. århundre".

De nordiske landene er usedvanlig godt forsynt med fornybar energi, som egner seg særlig godt til el-produksjon. Bortsett fra på Island, er det utnyttede vannkraftspotensialet lite, hvis man skal ta hensyn til miljøet. Derimot er vindkraft nesten ikke brukt og potentialet er ganske stort, selv om man av miljøhensyn bare ønsker å bruke en liten del av det totale potentialet. I forskjellige utredninger har man anslått praktisk utnyttbar vindkraft til 150 - 300 PJ (petajoule, 1 PJ = 0,378 TWh).

For å gi et grunnlag for sammenligning kan det nevnes at nåværende el-spesifikk bruk i Norden er regnet til ca. 600 PJ. Tilgang på solenergi er teoretisk

sett nesten ubegrenset og en liten brøkdel av denne kan dekke en stor del av husoppvarming og varmt vann til boliger. Biomassen kan økes ved å plante "energiskoger" og man kan bruke trevirke til brensel for transport. I tillegg kommer jordvarme, bølgekraft og el-kraft fra solceller.

Elementer for en bærekraftig energiplan

Et vesentlig innslag i bærekraftig energiplanlegging er å fremme energieffektivisering, d.v.s. å få mere ut av hver energienhet ved bruk av effektiv teknologi og ved å spare på energi. Det finnes store muligheter for å effektivisere energibruken fra dagens nivå uten å minske tjenestenivået. Dette er bl.a. demonstrert i den såkalte Teknologikatalogen som er laget i samarbeid med Nordisk Ministerråds prosjekt "Miljø og energi i Norden". Dette prosjektet er utført av forskergrupper som står bak utredningen "Energi 2030" sammen med en finsk gruppe. Katalogen inneholder data om energibruk i 140 typer apparater, transportmidler, bygninger, produksjonsprosesser o.s.v. Utredningen påpeker bl.a. at energibruken kunne reduseres drastisk hvis alle ville ta i bruk det beste tilgjengelige utstyr som finnes på markedet nå, for ikke å snakke om såkalt effektivitetsforbedret teknologi ("EFT").

Forskerne har stilt spørsmålet om hvordan forurensningene fra energibruk i Norden, spesielt CO₂ og sur nedbør-gasser (SO₂, NO_x), kan bringes ned på et akseptabelt nivå i løpet av de neste 40 årene. Med "akseptabelt nivå" for CO₂ menes at de nordiske utslippene må reduseres med over 90 % fra dagens nivå. Vid fastsettelse av grenser for utslipp for sur nedbør-gasser tar man utgangspunkt i at disse ikke lenger skader de mest sårbare økosystemer i Norden. Det forutsettes videre at andre land som bidrar til forurensning i Norden også reduserer sine utslipp til samme nivå pr innbygger. Av de forskjellige scenariene i forskerstudien "Energi 2030" framgår det at disse mål kan nås, hvis energitjenestenivået holdes på dagens nivå, eller senkes fram til år 2030. Med den forutsetning vil primærenergiforbruket kunne reduseres til 40-50 % av dagens nivå i Norge og Sverige og til under 30 % i Danmark. For å nå dette miljøambisjonsnivået trengs en kombinasjon av flere kreative tiltak.

De viktigste elementer og mål for en bærekraftig energiplanlegging i Norden kunne være følgende:

- at energieffektiv teknologi prioriteres i alle samfunnssektorer
- at effektiv svovel- og nitrogenrensning innføres på stasjonære anlegg
- at varige og fornybare energiformer erstatter mesteparten av fossilt brensel
- at naturgass utgjør hovedmengden av de resterende fossile drivmidler
- at samproduksjon av elektrisitet og varme prioriteres der det er mulig
- at det gjennomføres betydelige strukturendringer innen transportsektoren
- at nye teknologier som hydrogen, brenselceller og mere avanserte solceller utvikles og settes inn der det er fordelaktig etter nærmere vurdering.

Felles nordisk energiplanlegging

Inntil nå har samarbeidet innen Norden på energiområdet vært begrenset og det har manglet visjoner om å kunne bidra til løsning av regionale og globale miljøspørsmål. Det best etablerte samarbeidet har funnt sted i NORDELS regi, d.v.s. som frivillig samarbeid mellom de nordiske kraftselskapene. Videre har man i nordisk sammenheng laget studier om samarbeide på olje- og gassområdet. Et spesielt energiministerråd blev opprettet under den andre "olje-krise" i 1980 og siden da har de nordiske energiministrene utvekslet erfaringer, ikke minst angående energisparing og forskningsinnsats. Sommeren 1990 vedtok de nordiske energiministrene et utvidet program for nordisk samarbeid på energiområdet med økt energieffektivitet som et av innsatsområdene. I den sammenhengen har husholdningssektoren vært høyt prioritert og i januar 1991 begynte en såkalt NORDNORM-kommisjon sitt arbeid i regi av Nordisk Ministerråd. Denne kommisjonen skal arbeide for innføring av merking og normer for elektriske husholdningsapparater. Andre samarbeidsområder tar bl.a. sikte på utvikling av økonomiske virkemidler for å redusere miljøpåvirkningene av energibruk, energigøkonomisering, industri og oppvarming av bygninger og økt energieffektivitet i transportsektoren.

En ad hoc-gruppe er blitt nedsatt av embedsmannskomiteen (EK-E) for å utarbeide et forslag til nytt samarbeidsprogram for energiområdet for perioden 1993-1996. Det er viktig at dette varslede program, som skal føre fram til et ministerrådsforslag til Nordisk Råds sesjon i 1993, inneholder målsetninger og kriterier for en langsiktig og bærekraftig energiplan, slik som i dette medlemsforslaget. På den måten kan det eksisterende samarbeide bidra til å danne grunnlag for en forsterket og målrettet innsats med sikte på en felles bærekraftig energiplanlegging for Norden.

Regional tilnærming og samarbeide

De store miljøutfordringene forbundet med verdens energiforbruk, kan bare løses gjennom internasjonalt samarbeide og solidaritet. Hvert land må utforme og utvikle sin energipolitikk slik at den er i overensstemmelse med internasjonale avtaler og målsetninger. En regional tilnærming og samarbeide mellom flere land kan gjøre det lettere, og vil i noen tilfeller være en forutsetning for å nå fram til akseptable løsninger. I denne sammenheng ville det være naturlig og fordelaktig for de nordiske landene å nå fram til et nært samarbeid på det energipolitiske området og på de feltene det er knyttet til, ikke minst transportområdet. Det vil f.eks. være vanskelig for Danmark isolert å leve opp til det anførte ambisjonsnivå på miljøområdet med dagens danske avhengighet av fossilt brensel. Med en økt nordisk energiutveksling, f.eks. med tilgang på energi basert på norsk vannkraft til Danmark, ville dette være lett å realisere og det samme gjelder m.h.t. utvikling av kjernekraften i Sverige og Finland. Island, som har forholdsvis store ressurser av vannkraft og jordvarme, kunne i framtiden også bidra til bærekraftig energiutvikling i Norden, f.eks. med all el-transport via kabel mellom Island og Skandinavia, med produksjon av hydrogen til brensel og med nedtrapping av forbruk av fossilt brensel innenlands.

En bærekraftig utvikling på energiområdet i Norden innebærer videre en utvikling av bruk av kjernekraften i overensstemmelse med vedtatte politiske målsetninger. Det har vist seg at bruk av kjernekraft er forbundet med stor risiko og man har ikke klart å løse grunnleggende spørsmål forbundet med radioaktivt avfall fra kjernereaktorene.

En felles nordisk energiplanlegging må inkludere nærmere studier for å undersøke gevinstmulighetene ved utveksling av vannkraft, vindkraft og andre energikilder, deriblant naturgass som en tidsbegrenset løsning på veien mot en bærekraftig utvikling.

Norden og energisamarbeide i Europa og internasjonalt

De nordiske landene har gjennom mange år deltatt aktivt i internasjonalt samarbeide på miljøområdet i FN-systemet og andre fora. Det samme burde gjelde for samarbeide på energiområdet for å finne fram til løsninger på miljøproblemene og ansvarlig bruk av energikilder. Dette gjelder både for Nordens nærområder, for Europa og for den øvrige verden.

Et såkalt Energicharter for Europa er nå på tegnebordet etter initiativ fra EF. En deklarasjon ble undertegnet 17. desember 1991 og det forberedes nå utførligere avtaler av mere bindende karakter. Det burde settes spørsmålstejn ved mange av de kriteriene som inngår i energicharteret, ikke minst angående økonomisk vekst og tilgang på og utvikling av energiresurser. De nordiske landene bør stille seg kritiske overfor utforming av avtaler på dette grunnlaget, særlig når det gjelder sammenhengen mellom miljøeffekter og energibruk.

Nordens viktigste bidrag til en internasjonalt forsvarlig utvikling på energiområdet vil være å stå fram som eksempel på bærekraftig utvikling på dette området, som samlet region.

På denne bakgrunn foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide i Ministerrådets regi, med medvirkning fra landenes myndigheter på miljø- og energiområdet, en felles langsiktig og bærekraftig energiplan for Norden med et tidsperspektiv på opp til 40 år, som bl.a. tar utgangspunkt i følgende kriterier:

- reduksjon av totalt energiforbruk med opp til 50 % av det nåværende nivå,
- erstatte kjernekraft med andre energikilder,
- målbevisst satsing på fornybare energikilder,
- overgang til ren (effektivitetsforbedret) teknologi,
- reduksjon av CO₂ med over 90 % og enda mere for SO₂ og NO_x,
- streng energieffektivisering og økonomisering,
- prisfastsettelse som gjenspeiler total kostnad inklusive miljøpåvirkning,
- desentralisering av energiproduksjonen,

- sammenknytning av energipolitiske og sosiale målsetninger, bl.a. jobb-bevarende tilnærming og bosetning i utkantområder,
 - offentlig styring og forpliktende rammebetingelser,
- å evaluere det nødvendige forsknings- og utvekslingsarbeide knyttet til denne felles nordiske energiplanleggingen,
- å framlegge forslag om samarbeidsformer på energiområdet mellom de nordiske land og omstrukturering av eksisterende institusjoner for å oppnå og følge energiplanens mål,
- å arbeide for at den nordiske energiplanens målsetninger inngår i internasjonalt samarbeide og overenskomster, bl.a. i et europeisk energicharter.

Reykjavík, København, Helsingfors, Oslo og Stockholm, 3. februar 1992

Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Birgitte Husmark (SF)

Tora Aasland Houg (SV)
Claes Andersson (Vas.)
Lars Werner (v)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ett nordiskt notbibliotek

(Medlemsförslaget väckt av Per Olof Håkansson, se s. 302)

Til Kulturutvalget er henvist medlemsforslag A 993/k om et nordisk notebibliotek. Medlemsforslaget er i henhold til beslutning i Nordisk Råds presidium ikke sendt på remiss, og er behandlet i Kulturutvalgets møter 2. mars, 6 mai, 24. juni og 23. september 1992.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget foreslås at spørsmålet om et nordisk notebibliotek for noter til orkestermusikk skal utredes, samtidig som det gjøres rede for virksomheten innen NOMUS med hensyn til utviklingen innen biblioteksvirksomhet med noter.

Det pekes på at tilgangen på noter er et stort problem for mange av de orkestre eller ensembler som fremfører seriøs kunstmusikk. Dette gjelder spesielt de orkestre som gir offentlige og regelmessige konserter presentert i generalprogrammer, men der musikerne for en stor del ikke er yrkesmusikere. Orkestrene har en produksjon som i mange tilfelle kan jevnføres med institusjonenes, uten å ha den økonomiske stilling disse har. Antall orkestre i Norden av denne karakter utgjør i følge medlemsforslaget ca. 200.

I forslaget vises det til at det finnes mange legale, kommersielle og politiske hindringer eller problemer relatert til noter. Regler og bestemmelser endres, og noter slites ut gjennom mekanisk påvirkning. Et notebibliotek på nordisk basis skulle forenkle eller løse disse problemene.

Et nær likelydende medlemsforslag var reist i 1987. I det nå reiste forslag vises det til at Kulturutvalget den gang ga uttrykk for at man fant det naturlig at NOMUS la frem forslag om eventuelle tiltak med sikte på å forbedre orkestrenes muligheter til å få tilgang på orkestermateriale. Det finnes derfor rimelig at dette nå følges opp sammen med andre aktuelle tiltak.

2. Remissyttranden

Nordiska

NOMUS

NOMUS finner att forslaget om ett nordiskt notbibliotek inte løser den i medlemsforlaget beskrivna problematiken. Tillgángen på noter till musikk finns att tillgå bl.a. via de nordiska musikinformationscentralerna betråffande nutida musikk og via forlagsverksamhet angående symfonimusikk i allmánnhet. Eftersom detta system skyddas av opphovsråttsliga beståmmelser ár huvudproblemet att icke professionella saknar medel for att skaffe ndvåndigt material.

NOMUS framhåller i sitt tillgagsyttrande att eftersom NOMUS arbeatar med spesiell tonvikt på projekt som berör samtida musikk av nordiskt ursprung finner kommittén det mindre angelåget att stödja projekt som i huvudsak riktas sig mot annan repertoar. Eftersom huvudparten av den samtida nordiska musikken ár skyddad kan det konstateras att opphovsmannen ensam kan beståmma över spridningen av sitt verk. Denna rätt har ofta överförts till musikkforlggere eller de nasjonella musikinformationscentralerna som handhar utthyrning av orkestermaterial enligt gängse tariffes og avtal. Det ár ikke motiverat att med åtgärder ingripa i denna funksjon. NOMUS hånvisar drfor till utskottets behandling av frågan forra gången forslaget ställdes, där man foreslår vissa andra åtgärder for att forbttra tillgången till arbeidsmaterial.

3. Kulturutvalget

Som nevnt har et nær likelydende medlemsforslag vrt oppe tidligere. Kulturutvalget foreslo den gang at man ikke skulle foreta seg noe i anledning medlemsforlaget, og dette ble også resultatet under behandlingen ved Nordisk Råd sesjon i 1988.

Utvalget konstaterte den gang at etter remissinstansenes oppfatning var det ikke mulig å bidra til en lsning av de problemer som ble tatt opp i medlemsforlaget gjennom å etablere et nordisk notebibliotek. Å skaffe noter for oppføring av nordiske komposisjoner ble generelt ikke sett på som noe problem. I de nordiske land finnes informasjonssentraler for musikk med notebibliotek eller som har godt samarbeid med slike bibliotek, og disse sentralene burde kunne tilfredsstille de behov orkestrene hadde.

Ved behandlingen av medlemsforlaget fremkom det videre at et nordisk bibliotek ikke skulle kunne kjøpe utleiemateriale fra forlagene for videre utlån gratis, idet bare slik materiale som fritt kan kjøpes ville være tilgjengelig. I følge NOMUS omfattet dette materialet i svært liten grad vår egen tids nordiske musikk. NOMUS antok at problemet for visse av de halvprofesjonelle orkestrene eller amatørorkestrene snarere var av økonomisk karakter, idet orkestrene ikke disponerer tilstrekkelig med midler for leie av orkestermateriale.

I stedet for et notebibliotek foreslo remissinstansene enkelte andre tiltak for å forbedre tilgngen på notemateriale, bl.a. en støtteordning for nordiske

amatørorkestre og et økt samarbeid mellom aktuelle organisasjoner på området og mellom nasjonale informasjonsentraler for musikk.

Kulturutvalget konkluderte med at en fant det naturlig at NOMUS innen rammene for sitt ordinære arbeid kunne diskutere de forslag som var fremkommet i tilknytning til behandlingen av medlemsforslaget og legge frem forslag om eventuelle tiltak med sikte på å forbedre orkestrenes muligheter til å få tilgang på orkestermateriale.

Även om NOMUS särskilt uppmanats att svara på det, innehåller remissvaret från kommittéen ingen ny information om andra åtgärder som eventuellt har företagits av NOMUS sedan medlemsförslaget slutbehandlades förra gången. NOMUS understryker emellertid att i enlighet med sitt uppdrag arbetar kommittén med speciell tonvikt på projekt som berör samtida musik av nordiskt ursprung. NOMUS ser det tydligen knappast som sin arbetsuppgift att arbeta med de åtgärder som föreslogs av kulturutskottet vid behandlingen av förslaget 1987.

Kulturutvalget konstaterer at det nå fremlagte medlemsforslaget ikke inneholder nye opplysninger sammenlignet med det tidligere forslag som betinger en endret oppfatning fra utvalgets side. Etter det utvalget kan skjønne er imidlertid situasjonen på det her aktuelle området uendret siden 1988, og det finnes derfor grunn till å vurdere på nytt tidligere forslag til tiltak, for eks. hva angår mulighetene for en støtteordning og samarbeidet mellom organisasjonene på området.

Med henvisning til det som ovenfor er anført foreslår utvalget
at Nordisk Råd *ikke* foretar seg noe i anledning medlemsforslaget.

Kikut den 23 september 1992

Marianne Andersson (c)
Jógvan A. Johannessen (Jvfl)
Paavo Lipponen (SDP)
Anne Rhenman (nyd)

J. K. Hansen (S)
Thea Knutzen (H)
Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman
Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag om ett nordiskt notbibliotek

(Väckt av Per Olof Håkansson)

I kulturutskottets betänkande över medlemsförslag A 976/k om ett nordiskt notbibliotek anges "att utskottet finner det naturligt att NOMUS inom ramen för sitt ordinarie arbete närmare diskuterar de förslag som har förts fram i anslutning till behandlingen av medlemsförslaget, och lägger fram förslag om eventuella åtgärder i syfte att förbättra orkestrarnas möjligheter att få tillgång till orkestermaterial".

Bakgrunden till frågan kan sammanfattas på följande sätt. För många av de orkestrar eller ensembler som framför seriös konstmusik är tillgången till noter ett stort problem. Detta gäller speciellt de orkestrar som ger offentliga och regelbundet återkommande konserter redovisade i generalprogram, men där musiker till större delen inte är yrkesmusiker. Orkestrarna har en i många fall med institutionerna jämförbar produktion utan att ha den ekonomiska ställning dessa har. Notproblemen är för dessa betydande.

Dessa orkestrar verkar ofta på ett konstnärligt högt plan och ger många människor tillfälle att få direktuppleva symfonisk musik. Antalet orkestrar i Norden av denna karaktär är ca 200. De svarar för ett över hela Norden spritt kulturutbud.

Avståndet mellan kompositören och orkestern kan synas kort. Här finns emellertid många till noter relaterade hinder och problem av legala, kommersiella eller politiska slag. Regler och bestämmelser ändras. Noter slits ut genom mekanisk påverkan.

För verksamheten i dessa orkestrar, men även för de yrkesmässigt verksamma symfoniorkestrarna, skulle ett notbibliotek på nordisk bas förenkla eller lösa problemen.

Kulturutskottets ovan redovisade uppfattning, att det är naturligt att NOMUS diskuterar frågan och eventuellt lägger fram förslag, bör nu lämpligen följas up. En redovisning av notbiblioteksfrågan bör därför lämnas. Vidare bör en bedömning redovisas, om den faktiska situation som råder på området kan anses som tillfredsställande, tillsammans med eventuella förslag till åtgärder i syfte att stärka och säkerställa tillgången på noter.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda frågan om ett nordiskt notbibliotek för noter till orkestermusik, samt

att i lämpligt sammanhang i enlighet med vad som anges i medlemsförslaget redovisa bl.a. verksamheten inom NOMUS med avseende på utvecklingen på biblioteksverksamhet med noter m.m.

Stockholm den 23 januari 1992

Per Olof Håkansson (s)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om den nordiska arbetsrätten

(Medlemsförslaget väckt av Mats Nyby samt Sten Andersson m.fl., se s. 316)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om den nordiska arbetsrätten. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 21 juni i Freysnes och den 9 oktober 1992 i Helsingfors.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap för enskilda nordiska länder.

Förslagsställarna hänvisar till den nordiska modellen som en metod att reglera förhållandena på arbetsmarknaden. Den har under lång tid fungerat väl som konfliktlösningsmodell och bidragit till ett arbetsliv som - trots alla sina brister - givit löntagarna i Norden större rättvisa, trygghet och bättre standardutveckling än i många andra länder.

Den nordiska modellen utmärks av att kollektivavtalen är den grundläggande regleringen inom arbetsrätten och att lagstiftning oftast bara är kompletterande. Kollektivavtalen är rättsligt bindande för parterna och arbetsgivaren har en skyldighet mot facket att tillämpa kollektivavtalets regler också för oorganiserade. Lagregler om minimiskydd för enskilda anställda är få och kan ofta förändras genom kollektivavtal. Strejkrätten är fri när kollektivavtal inte gäller. När kollektivavtal gäller är fredsplikten - med undantag för fackliga sympatiåtgärder - i praktiken absolut.

Kontrollen av efterlevnaden av olika regler är så gott som uteslutande överlämnad till facket. Arbetslöshetsförsäkringen är med vissa undantag knuten till de fackliga organisationerna. Den fackliga anslutningsgraden är hög i Norden.

Den nordiska modellen skiljer sig från förhållanden inom huvuddelen av EG:s medlemsländer, där lagstiftning snarare än kollektivavtal är den grundläggande regleringen på arbetsmarknaden. Arbetsrätten inom EG har enligt förslagsställarna följande huvuddrag:

- Skydd bara för enskilda anställningsavtal, inte för fackliga arbetsmöjligheter.
- Kollektivavtal godtas inte ensamt som form för att uppfylla EG:s lagstiftning utan måste som grundprincip också kompletteras med nationell lagstiftning.
- Arbetstagare, kapital och entreprenadföretag kan röra sig fritt över gränserna.

Förslagsställarna ser det som ett starkt gemensamt nordiskt intresse att inom ramen för ett EES-avtal och på sikt i förekommande fall EG-medlemskap slå vakt om den nordiska modellen. Det är därför av största vikt att de nordiska regeringarna i den förestående integrationsprocessen i Europa uppmärksammar och hävdar den nordiska arbetsmarknadens särart. Särskilt angeläget är det att Danmarks representanter uppmärksammar dessa frågor under Danmarks ordförandeperiod i EG.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från Socialministeriet i Island, arbetstagarorganisationerna i Finland samt ett par av de nordiska arbetsgivarföreningarna. Synpunkter gavs vid utskottets höring med sakkunniga den 23 april, varvid bland andra NFS och arbetsgivarföreningarna gav sina synpunkter (se nedan).

Socialministeriet i Island ger en sammanfattning av de arbetsrättsliga reglerna i landet och framhåller att arbetsrätten i många avseenden grundas på samma huvudprinciper som i övriga nordiska länder och att den är mycket präglad av kollektivavtal. Arbetsmarknadens parter i Island har vissa förbehåll gentemot vad den nordiska modellen står för även om man erkänner att det finns gemensamma drag. Det finns inga generella lagbestämmelser om medbestämmande på arbetsplatsen och heller inga avtal härom. Dock har medbestämmande på flera arbetsplatser införts från arbetsgivarens sida. Allmänt kan sägas att arbetsmarknadsparterna inte på förhand vill godkänna något som de icke varit med om att utforma. Missnöje har uttalats med vissa bestämmelser. Sålunda är t.ex arbetstagarorganisationer otillfredsställda med att det är arbetsgivarnas tolkning av avtalen som anses giltig intill dess arbetsgivarna ingått förlikning eller förlorat en sak inför arbetsdomstolen. Å sin sida är arbetsgivarna missnöjda med olika bestämmelser som införts i lagstiftningen som del av olika pakettlösningar.

Ministeriet är positivt till att delta i en diskussion om utformningen av en nordisk modell på det arbetsrättsliga området, men anser det viktigt att arbetsmarknadens parter deltar i diskussionen.

Finlands fackförbunds centralorganisation FFS, Tjänstemannaorganisationernas centralförbund TOC och de specialutbildades intresseorganisation Akava instämmer i medlemsförslagets rekommendation. De framhåller dessutom att den så kallade nordiska modellens funktionsduglighet nyligen värderats enligt juridiska och ekonomisk-politiska kriterier i ett vetenskapligt arbete. Det nordiska centraliserade och trepartiska förhandlings- och avtalssystemet anses enligt detta arbete vad gäller den ekonomiska prestationsförmågan minst lika effektivt som de decentraliserade system som bland annat tillämpas i USA och Japan och klart mer prestationsdugligt än de europeiska avtalssystem som utgör en mellanform mellan dessa två modeller. Den centraliserade regleringsmodellen anses jämfört med andra system mer legitim, accepteras av medborgarna och anses fördela tillgängliga resurser socialt mer rättvist och solidariskt.

Organisationerna anser att EG:s toppmöte i Maastricht innebar, med tanke på regleringen på EG-nivå, ett steg mot den trepartsprincip som länge tillämpats i de nordiska länderna. Sålunda påpekas dels betoningen av subsidiaritetsprincipen och dels att grunderna för kollektivavtalssystemet (lönerna, föreningsfriheten samt strejk- och lockouträtten) också i fortsättningen är beroende av nationella beslut. Dock påpekas att den detaljerade beskrivningen i medlemsförslaget inte i alla avseenden är helt rättvisande vad gäller Finland. Sålunda är den enskilde arbetstagarens trygghet som grundar sig på tvingande lagstiftning fortfarande viktig för regleringen av arbetsförhållanden. Strejkrätten är vidare också undergällande kollektivavtal i princip relativ. Fackföreningens möjligheter att övervaka arbetslivets regler är mer begränsade än enligt medlemsförslaget beskrivning.

Enligt en lagbestämmelse är även oorganiserade arbetsgivare förpliktade att iaktta de arbetsvillkor som överenskommit enligt riksomfattande kollektivavtal. I ljuset av den nordiska modellen betyder detta ett nationellt sätt att samtidigt sörja både för dem som är i svagare ställning på arbetsmarknaden och för stabiliseringen av det nationella avtalssystemet. Både med tanke på det europeiska ekonomiska området och det eventuella EG-medlemskapet erbjuder systemet en nästan unik möjlighet att genom avtalsverksamheten både se till att EG:s andra grads lagstiftning om arbetsrätten nationellt förverkligas och ett medel att skydda sig mot en social dumpning av arbetskraften. De finländska löntagarorganisationerna anser det både av nationella skäl och orsaker som grundar sig på den ekonomiska integrationen ytterst viktigt att kollektivavtalen bibehålls allmänt bindande och att systemet utvecklas vidare såsom en hörnsten i den finländska tillämpningen av den nordiska modellen.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund anser att regleringen av arbetslivet, mot bakgrunden av den pågående integrationsprocessen i Europa, bör tas upp för kritisk granskning. Det detaljerade, på lagstiftning och kollektivavtal baserade regelverket som under decenniernas förlopp utformats kommer inte att kunna anpassas till de förändrade konkurrensförhållningarna i Europa. Som sådant är regelverket konkurrenshämmande för företagen, som ges mycket litet spelrum. Ett dylikt arrangemang är heller inte längre förenligt med arbetstagarnas intressen. Arbetstagarna vill allt oftare själva vara med om att bestämma och komma överens om sina anställningsvillkor med arbetsgivaren. Det är hög tid att revidera kollektivavtalssystemet. Lagstiftningen bör ändras så att flexibla lösningar på företagsnivå blir möjliga. Samhället bör också kunna försvara sig mot de skador som minoritetsgrupper med sina arbetsstrider orsakar.

I likhet med de fackliga organisationerna anser föreningen att beskrivningen av rättstillståndet i Finland ej motsvarar det faktiska läget. Sålunda är t.ex lagstiftningen mycket omfattande och detaljerad medan kollektivavtalen kompletterar lagstiftningen. Formuleringen att arbetsgivaren har skyldighet att tillämpa kollektivavtalets regler också för oorganiserade stämmer inte, då det ansvar arbetsgivaren i detta avseende har, gäller arbetstagarna och inte facket. Som en central svaghet i den nuvarande regleringen anses att kollektivavtal som ingås branschvis inte lämnar rum för avvikande överenskommelse på företagsnivå. Vidare konstateras att kollektivavtalen inte helt kunnat garantera arbetsfreden utan att olagliga arbetskonflikter kan lamslå samhällets hela produktionsmaski-

neri. Lagstiftningen bör ändras så att dylika arbetskonflikter kan åtgärdas. Vidare påpekas att fackförbund är part i rättegångar inför arbetsdomstolen, men inte i sådana fall som behandlas vid allmän domstol. Dessutom påpekas att utbetalning av arbetslöshetsförsäkring ej förutsätter medlemskap i någon viss fackförening.

Slutligen påpekas att väldiga förändringar ägt rum i samhället och arbetslivet sedan nuvarande lagstiftning och avtalssystem tillkom. Förändringarna kommer att fortgå med ökad fart i samband med integrationsprocessen och de kommer att påverka alla samhällssektorer, även arbetslivet. Det är omotiverat att kräva att ett flera decennier gammalt regleringssystem i detta läge skulle kunna bibehållas oförändrat. Nu krävs reformer och vidsynthet med vilka man kan garantera de nordiska företagens konkurrenskraft och medborgarnas välförhållanden.

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) som även har kritiska synpunkter vad gäller förslagens beskrivning av det aktuella rättsläget, delar inte uppfattningen att det finns en nordisk modell av det slag som sägs i förslaget. När det gäller den svenska arbetsmarknaden skiljer sig förhållandena enligt föreningens uppfattning på väsentliga punkter från den modell som i förslaget sägs vara typiskt nordisk. I detta sammanhang vill föreningen peka på några sådana systemfel som nu är uppenbara. Spelreglerna på arbetsmarknaden är i obalans. Stridsåtgärder som ett medel att lösa intressetvister tjänar inte längre sitt syfte, dvs. att åstadkomma en utveckling av löner och andra anställningsvillkor som ligger inom de ekonomiska ramar som samhället och företagen har att hålla sig inom. Detta är mycket allvarligt ur konkurrenssynpunkt. De fackliga organisationerna kan med mycket små konfliktmedel lamslå hela företag, branscher och väsentliga samhällssektorer. Detta är inte rimligt. Konfliktvapnet framstår mot bakgrund av dagens högteknologi och integration som otidsenligt.

Spelreglerna i den svenska arbetsrättsmodellen måste därför ändras. Vidare måste det framträdande draget av centralism omprövas, så att den enskilde arbetstagaren ges större utrymme att direkt med sin arbetsgivare diskutera arbetssituationen t.ex vad gäller förläggning av arbetstid och semester, arbetsuppgifter, arbetsplatsens utformning m.m. Dessutom tar dagens regelsystem inte tillräcklig hänsyn till behovet av ökad produktivitet, förhandlingskyldighet i företagslednings- och arbetsledningsfrågor fördröjer beslutsprocessen och medför ökade kostnader. Regler som omgärdar anställningen utgör många gånger hinder för ändamålsenliga anställningsformer och för att verksamheten får en lämplig personalsammansättning.

Den nuvarande arbetsrättsmodellen innebär att regelsystemet är svåröverskådligt och komplicerat. Detta skapar en betydande rättsosäkerhet. Företag måste kunna tolka och tillämpa de arbetsrättsliga reglerna utan tillgång till juridisk expertis. Mot bakgrund av dessa brister i den svenska arbetsrättsmodellen understryker arbetsgivareföreningen vikten av förändringar både på det grundläggande planet som i fråga om enskildheter.

Det kan enligt föreningen inte vara av intresse att inom ramen för det europeiska integrationsarbetet slå vakt om en nordisk modell med sådana uppenbara svagheter. Slutligen påpekas att en statlig utredning tillsatts för att göra en översyn av det arbetsrättsliga regelsystemet.

3. Höring med sakkunniga i Ålborg den 23 april 1992

Deltagande sakkunniga:

Danmark: Chefanalytiker Henrik Mørkeberg, DA
Konsulent Leo Lybæk Hansen, LO
Sekretær Karl Schmidt, FTF

Island: Nationalekonom Gunnar Sigurðsson, Socialdepartementet

Norge: Underdirektør Øyvind Vidnes, Kommunaldepartementet

Sverige: Professor Sten Edlund, Arbetslivscentrum
Internationell sekreterare Leif Hägg, LO
Ombudsman Kalle Danielsson, NFS

Underdirektør *Øyvind Vidnes*, ordförande i ministerrådets utskott för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor, presenterade pågående arbete inom ministerrådet, som påbörjats i december 1986. 1990 hade en rapport avlämnats, "Arbetsrätten i Norden", som innehöll en komparativ studie av de arbetsrättsliga reglerna i Norden som utförts under ledning av professor Tore Sigeman. Likheter och olikheter mellan de nordiska ländernas arbetsrättsliga regler och även i förhållande till EG-reglerna hade tagits upp i en ny studie som skall avrapporteras i slutet av 1992. Ministerrådet arbetar också på ett projekt, "Den nordiska modellens framtid", där sådana frågor som medbestämmande och rätt till information för de anställda i företagen tas upp. Studien tar också upp internationaliseringen av arbetet och ekonomin samt hur den nordiska modellen påverkas av omställningsprocessen i förhållande till EG:s inre marknad. Detta arbete skulle avslutas med en konferens i september 1993 dit arbetsmarknadens parter, politiker och sakkunniga inklusive europeiska forskare utanför Norden skulle inbjudas.

Professor *Sten Edlund* fann att medlemsförslaget gav en tillfredsställande sammanfattning av karakteristiska drag i rättssystemen i Norden och Europa. Den "nordiska modellen" var dock inte ett entydigt begrepp. Det fanns betydande skillnader mellan länderna, t.ex. beträffande de allmänna spelreglerna om statens och organisationernas roll, medlingsväsendet m.m. och vad gällde förhållandet mellan lagstiftning och kollektivavtalsreglering. I Sverige hade man länge talat om den så kallade Saltsjöbadsandan, alltifrån huvudavtalet 1938, som inneburit ett stort uppsving för kollektivavtalen som kom att omfatta arbetsskydd, medinflytande, kvinnornas ställning, yrkesutbildning m.m. På 1970-talet krashade dock detta samförståndssystem och allt flera områden blev reglerade i lagstiftning. Relationerna mellan arbetstagare och arbetsgivare hade skärpts. De nya lagbestämmelserna var ju dock dispositiva (avtalsbara) det vill säga ändringar kunde avtalas mellan parterna.

Nu förekom ett nytt scenario där den svenska arbetsgivarföreningen drev frågan om decentralisering och individuell lönebildning. Hela organisationsstrukturen riskerade att brytas ned genom att facket ställdes åt sidan i denna politik. Även inom offentliga sektorn strävade man åt samma håll. Sammantaget innebar

detta att kollektivavtalen fick ett krympt användningsområde och att parterna förlorade i förhandlings- och avtalskompetens.

På frågan hur detta ställde sig i ett EG-perspektiv svarade han att det inte var givet att kollektivavtal alltid var bättre än lagstiftning. Kollektivavtal var enligt hans mening det smidigaste sättet att utveckla medbestämmandet. Man borde företa en närmare analys och överväga vad som lämpade sig bäst för kollektivavtal och vad som lämpade sig för lagstiftning på grundval av EG:s regler. Danmark borde ha erfarenheter att delge i detta sammanhang. Arbetsgivarna torde i allmänhet vara mest intresserade av att inte ha några regler alls, men hellre avtal med någon inbyggd mekanism för tvistlösning än lagstiftning. Han ansåg det farligt för arbetsgivarna att medverka i att demontera kollektivavtalsmöjligheterna inom EG och därigenom ta risken att EG:s lagstiftningsmekanismer tog över det vakuum som blev resultatet. Enligt Edlunds uppfattning borde man istället förstärka och effektivisera kollektivavtalen i form av nationsomfattande avtal eller "Europaavtal" för att skapa ett alternativ till EG-lagstiftningen som spred sig genom förordningar och direktiv från kommissionen och ministerrådet. Sådana kollektivavtal borde ges möjlighet att allmängiltigförklaras så att de också täckte oorganiserad arbetskraft. Vidare borde man i ökad utsträckning ta till vara enskilda arbetstagares intressen och möjligheter att driva sina ärenden inför domstol.

Sammanfattningsvis ansåg han att man borde utarbeta en mer preciserad och nyanserad bild av vad en önskvärd nordisk modell innebar och finna vägar att förstärka den inför ett närmare samarbete med EG. Både arbetsgivar- och arbetstagersidan borde ha ett gemensamt intresse att värna om, särskilt kollektivavtalsformen inom ramen för EG.

Ombudsman *Kalle Danielsson* saknade hänvisning till den Nordiska modellen och arbetsmarknadspolitiken överhuvudtaget i statsministergruppens "mellanrapport". Den politiska viljan måste innefatta arbetsmarknadspolitiken, annars hade det nordiska samarbetet ingen betydelse för parterna på arbetsmarknaden. Utformningen av en nordisk arbetsmarknadspolitik måste ske med parlamentariskt deltagande. Arbetsrätten var bara en del i ett stort politiskt paket, där det var viktigt att slå vakt om det parlamentariska deltagandet, något som hade stor betydelse för Nordens ställning i EG och även i förhållande till Baltikum.

Internationelle sekreteraren *Leif Hägg* ansåg att medlemsförslaget angav en väsentlig målsättning. Det var viktigt att få gehör för den nordiska arbetsrättsmodellen, där arbetsmarknadsparternas och kollektivavtalens roll var något att förmedla till det övriga Europa. Detta brukade framhållas vid möten inom Europafacket. En viktig uppgift gentemot EG var att motverka "social dumping". Respekten för avtal måste upprätthållas, och de nationella fackföreningarna måste ges rätt och möjligheter att ta strid för sina nationella avtal. Alla europeiska länder måste liksom Sverige få en "Lex Britannia" för att undvika social dumping.

Han erinrade om att Maastricht-avtalet öppnade möjlighet för europeiska förhandlingar, men också fastslog att frågan om strejkrätt var en nationell fråga. Detta innebar en motsägelse, då strejkrätt även måste finnas på europeisk nivå. Inför den väntade EG-konferensen på regeringsnivå 1996 borde man från nordiskt håll verka för europeisk strejkrätt.

Sekretær *Karl Schmidt*, FTF, uttalade även sitt gillande av medlemsförslaget och påpekade kollektivavtalens centrala roll. Bara på det sättet kunde man säkra individens rättigheter inom EG. Det fanns risk att EG konsekvent brukade lagstiftning på områden där man redan avtalat mellan parterna. Ett problem med EG:s modell var att den konsekvent byggde på lagstiftning. Direktiv och förordningar kunde vara mycket detaljerade och gripa in i avtalen och försämra flexibiliteten. Han såg det som positivt att Maastricht-avtalet talade om europeiska avtal vilket kunde ge möjlighet till en europeisk dialog. De europeiska arbetsmarknadsparterna kunde på detta sätt göra sig synliga, men de måste också kunna förhandla utan att ta hänsyn till EG:s lagstiftning. Man kunde inte lösa europeiska sociala problem med detaljerade EG-direktiv utan det borde finnas möjlighet till smidiga avtal på europeiskt plan. Facklig styrka på europeiskt plan var det enda som kunde ge arbetarna i fattiga europeiska länder reella möjligheter att förbättra sin situation. ILO-konventionerna gick i detta avseende längre än EG-direktiven, just därför att ILO var en trepartsorganisation med deltagande av arbetsmarknadens parter.

Konsulent *Leo Lybæk Hansen* framhöll att LO inte delade FTF:s oro över EG:s lagstiftning. Anledningen till att Maastricht-avtalet inte tog upp strejkrätten torde enligt honom vara att strejkrätten i sydeuropeiska länder ofta skrivits in i grundlagen som en mänsklig rättighet. Han ansåg att man kunde utnyttja nationella regler om strejkrätt i samband med europeiska avtalsförhandlingar. Då det fanns behov av långt bättre lagfästa skyddsregler för löntagare än de som nu rådde var det en fördel om EG utfärdade detaljerade regler. Därigenom kunde arbetsgivarviden då inte argumentera för försämringar utifrån argument om den relativa konkurrenspositionen i Europa. En möjlighet att förverkliga EG-direktiven i Danmark var förutom lagstiftning att göra dem till föremål för avtal mellan LO och DA. Detta gällde t.ex. EG:s regler om lika lön mellan kvinnor och män.

Chefanalytiker *Henrik Mørkeberg* uttalade tvivel på att det fanns något som kunde kallas den nordiska modellen. Talet därom uttryckte snarare ett önskemål och det fanns olika syn på vad som var önskvärt som en nordisk modell. I Danmark byggde det arbetsrättsliga systemet på att parterna på arbetsmarknaden själva fått samarbetet att fungera. Arbetsgivarföreningen hade varit starkt emot EG-kommissionens tendens att skapa detaljerade direktiv. Maastricht-avtalet innebar att EG tog in parterna i samarbetet och skapade möjlighet för nationella branschvisa avtal. Han uttalade förhoppning att detta skulle bli lösningsmodellen inom EG i fortsättningen.

Kalle Danielsson framhöll att det var mer som förenade än som skilde de nordiska länderna och deras syn på den nordiska modellen, även om den i och för sig var ett slarvigt uttryck. I princip rörde det sig om parternas frihet att träffa avtal med varandra. Därigenom hade de möjlighet att försvara de nordiska traditionerna i ett europeiskt sammanhang.

Nationalekonom *Gunnar Sigurðsson* lämnade en redogörelse för Islands uppfattning av den nordiska modellen och en överblick över arbetsrätten i Island (se socialministeriets yttrande ovan).

Han framhöll att parterna i princip inte ville godkänna något de inte varit med om att utforma. Socialministeriet var positivt till den nordiska modellen, men framhöll att parterna måste tas med i arbetet.

Knud Glønborg ställde frågan om de sakkunniga ansåg att Maastricht-avtalet försvagade den danska avtalsmodellen, bland annat med hänsyn till att de sade sig föredra möjligheten att träffa avtal på europeiskt plan framför att styras av detaljerade EG-direktiv. Han ansåg att spåren från Tysklands erfarenheter av försöken att pressa in det tidigare Östtyskland i det tyska regelsystemet förskräckte och ifrågasatte möjligheterna att utarbeta avtal för så olikartade regioner som Syditalien och Danmark.

Birgitte Husmark uttalade bekymmer över den polarisering mellan LO och FTF som framkommit vid mötet, då de borde ha samma intressen. Hon ställde frågan om Danmark avstod inflytande om man gick in i en europeisk union. Maastricht-avtalet skulle enligt hennes uppfattning innebära en inskränkning av den fackliga förhandlingsrätten även om det skulle ge möjlighet till alleuropeiska branschavtal. Förhandlingarna skulle ju bara avse utfyllnad av EG:s direktiv.

Otti Ojala ansåg det berättigat att tala om en nordisk modell även om de nordiska länderna hade sina särdrag. LO hade varit inblandat i det politiska beslutsfattandet och hade en stark ställning genom kollektivavtal m.m. Sakkunniga hade framhållit att den nordiska modellen borde förändras så att den även kunde tillvarata signaler från Europa om individernas behov att säkra sina grundläggande rättigheter.

Hans Jørgen Jensen hänvisade till yttranden från de finländska och svenska arbetsgivarföreningarna som båda var negativa till medlemsförslaget. Han ansåg att de motsade varandra, då SAF ville värna om "den svenska modellen" och de finländska arbetsgivarföreningarna inte alls ville bibehålla den nordiska modellen utan försäkra för arbetstagarna i Norden.

Han ansåg att det skulle vara till fördel att ha ett europeiskt system med branschvisa avtal på samma sätt som danska LO hade "karteller" som motsvarade branschorganisationerna på arbetsgivar sidan. Vidare borde man ha ett minimilönesystem med möjlighet till högre nivåer efter branschvisa förhandlingar. Dessa båda element borde kunna utgöra en nordisk modell som presenterades inom EG.

Lodve Solholm hänvisade till de höga arbetslöshetsciffrorna i de nordiska länderna och de många konkurserna bland småföretagen. Hans ansåg att det var de små företagen och inte de stora som kunde lösa arbetslöshetsproblemen. Han ansåg att företagsledningarna borde kunna förhandla decentraliserat och betala löner efter företagens bärkraft. De borde inte tvingas av centrala avtal att betala alltför höga löner och därigenom senare tvingas till konkurs.

Henrik Mørkeberg noterade att EG-kommissionen skulle ta kontakt med arbetsmarknadens parter i frågan vilka regler som skulle utarbetas och ansåg att detta innebar en ny signal då UNICE hittills inte betraktats som en part som kunde träffa avtal som band de nationella arbetsgivarföreningarna. Han ansåg inte att Maastricht-avtalet kunde tolkas som en ökad centralisering, då det samtidigt fastslog den så kallade subsidiaritetsprincipen. En viss decentralisering hade redan ägt rum i Danmark med samtidig möjlighet för ökad lönedifferentiering och arbetstidsflexibilitet. En fortsättning av denna utveckling torde automatiskt komma till stånd till följd av strukturändringar hos arbetsmarknadens organisationer.

Kalle Danielsson ville inte att frågan om arbetsrätten skulle utveckla sig till en parallell med frågan om koncernfackligt inflytande, som lett till en tragisk

låsning mellan Nordiska rådet och ministerrådet. Utskottet borde ta initiativ till en dialog där arbetsmarknadens parter kunde gå in i frågor om den nordiska arbetsrätten även i förhållande till den europeiska arbetsrätten för att undvika låsta positioner. I denna dialog skulle man få svar på frågan vad som var den nordiska modellen och göra den begriplig för länderna utanför Norden.

Øyvind Vidnes ansåg det svårt att säga exakt vad EES-avtalet skulle komma att innebära. Dock torde det innebära att de nordiska länderna fullt ut måste anpassa sig till de direktiv som EG antog i arbetsrättsliga frågor. Norsk lag skulle fortsättningsvis gälla inom ramen för EES-avtalet, och Norge behövde inte vidta större lagändringar i detta sammanhang. Nyheter var arbetstagarnas rätt vid massuppsägningar och övertagande av företag, men inga ingrepp skulle ske i gällande löneavtal. EES-avtalet innebar inget hot mot den fria förhandlingsrätten i Norge.

Danmark hade en särställning i Norden, då mycket där var reglerat genom kollektivavtal som i andra länder regleras genom lagstiftning. Detta gällde t.ex. arbetstid och skydd mot uppsägning. Det fanns ett utkast till EG-direktiv om social dumping som kunde innebära vissa ingrepp i avtalsrätten i Norden.

Sten Edlund instämde i denna beskrivning och i att EES-avtalet inte skulle medföra några radikala förändringar. Han påpekade att den nordiska modellen som byggde på partssamarbete och att staten avhöll sig från ingripande skulle vara i fara om partssamarbetet sviktade. Arbetsgivarna var ju inte intresserade av lagstiftning genom EG-direktiv och därför borde båda parter ha ett gemensamt intresse att fortsätta avtalsvägen, vare sig det skedde på nationell nivå eller Europanivå.

Leo Lybæk Hansen ansåg att medlemsförslaget gav en riktig sammanfattning av den nordiska modellen. Han ansåg vidare att Maastricht-avtalet inte påverkade de grundläggande arbetsrättsliga reglerna i Norden. Den fria förhandlingsrätten torde ej bli inskränkt av att det skulle komma fler direktiv från EG-kommissionen. Dessa skulle nämligen komma att innehålla minimiregler för att skydda löntagarna som lämnade utrymme för att avtala om bättre regler. LO-sidan skulle sålunda stå starkare till följd av Maastricht-avtalet.

4. Utskottet

Utskottet noterar att medlemsförslaget bygger på en jämförelse mellan utmärkande drag i de nordiska ländernas arbetsrätt och motsvarande regler i EG. Vad gäller avtalsförhandlingarna i Europa har utskottet inhämtat att löneförhandlingsystemen i Europa i början av 80-talet dominerades av centraliserade beslut och att statliga ingripanden i lönesättningsprocessen förekom i ett antal EG-länder - lönestopp i Belgien, Danmark och Holland samt trepartsöverenskommelser i Italien och Spanien.

Några av de nya trender som märks i Europa är tendensen att löneförhandlandet förs ut till företagsnivå och att förhandlingarna i allt större utsträckning också kommit att omfatta andra saker än enbart löner. Samtidigt har utvecklingen gått mot en ökad diversifiering i belöningssystemen så att man i ökad grad talar om individuella arrangemang, vinstdelning och premier liksom om icke beskattningsbara belöningar. En annan utveckling är mot sektoriella (branschvisa)

förhandlingar inriktade mot andra förhållanden än lön som t.ex. arbetstider och flexibilitet på arbetsplatsen.

Statens roll synes under 80-talet ha förändrats i flera EG-medlemsstater genom att staten gradvis drar sig tillbaka från kollektivavtalsförhandlingar, att det förekommer försök att koppla lön till företagsutveckling och att flexibla lösningar uppmuntras.

ETUC, den europeiska fackföreningsorganisationen har i en deklARATION om riktlinjer för kollektivavtalsförhandlingar poängterat behovet av utveckling av den sociala dimensionen inom EG samt att förhållandena mellan arbetsgivare och arbetstagare inte kan ses isolerat från utvecklingen av det europeiska samarbetet. Vidare uttalas viss oro inför utvecklingen mot decentraliserade uppgörelser.

I detta sammanhang talas på EG-håll om den så kallade subsidiariteten, vilket allmänt kan sägas avse strävan att bryta med centraliseringen inom EG så att beslut skall kunna fattas närmast dem som berörs därav. Vad gäller arbetsrätten kan subsidiariteten tillämpas på två sätt, dels för att avväga förhållandet mellan central lagstiftning på EG-nivå (direktiv, förordningar) och nationell lagstiftning, dels att avse förhållandet mellan beslut genom lagstiftning och avgöranden genom kollektivavtalsförhandlingar. Diskussionerna avser hur man skall finna en lämplig balans mellan olika nivåer. Hänsyn måste därvid tas till olika intressen, varvid parterna på arbetsmarknaden ofta har olika synpunkter, även om de skulle kunna finna en nivå där de har sammanfallande intresse av att undvika lagstiftning. Ett exempel på sistnämnda är regleringen av den svenska arbetsmarknaden som sedan Saltsjöbadsavtalet 1938 i huvudsak skötts av parterna genom kollektivavtal utan inblandning av lagstiftning. Såsom framgick vid utskottets höring med sakkunniga har arbetsmarknaden i Sverige numera råkat i en sådan obalans att parterna inte utan vidare kan återfinna det samförstånd som rådde årtiondena efter Saltsjöbadsavtalet.

En utveckling som i viss mån motsvarar detta inleddes inom EG 1985 då den nytillträdde ordföranden för EG-kommissionen Jaques Delors inkallade parterna på arbetsmarknaden till gemensamma överläggningar. Dessa har senare utmynnat i gemensamma uttalanden avsedda att påverka avtalsförhandlingar inom medlemsländerna, bland annat vad gäller arbetstagarnas medverkan i införandet av ny teknologi.

Utskottet noterar på grundval av ovanstående och de kommentarer som gavs av de sakkunniga vid höringen i Ålborg att de problem som betingas av arbetstagarnas och arbetsgivarnas olika preferenser vad gäller centraliserade respektive branschvisa/företagsvisa avtalsförhandlingar är i stort sett likartade i Norden och övriga Europa. Detta gäller även de allmänna frågeställningar som tas upp i lagstiftningsarbetet inom arbetsrätten, både inom EG-kommissionen och nationellt.

Ett arbete för att påverka den europeiska utvecklingen med utgångspunkt från den nordiska modellen såsom den beskrivs i medlemsförslaget synes därför ligga väl till i nuvarande utvecklingsstadium av förbindelserna mellan Norden och EG. Utskottet vill därför förordna att rådet antar en rekommendation i linje med medlemsförslaget.

För detta talar att det skulle utgöra en logisk följd av utskottets uttalande till 4:e extrasessionen 1991 med anledning av medlemsförslaget om förstärkning av

det nordiska samarbetet, att den nordiska modellen som innefattar välfärden i vid bemärkelse även kunde anses utgöra den del av Nordens komparativa fördel gentemot omvärlden genom att den generella trygghetsnivån och den väl utbyggda omsorgen för barn och äldre möjliggör en hög förvärvsfrekvens och underlättar strukturomvandling. Den beredskap för omställningar som den nordiska modellen ger förutsättningar för bör göra det möjligt att förena solidaritet med konkurrenskraft, något som inte minst på europeisk nivå anses utgöra två oförenliga målsättningar.

För detta talar även de förändringar som kommer att följa av de nordiska ländernas närmare anslutning till EG, i första hand genom EES-avtalet, varigenom större delen av EG-lagstiftningen övertas, och senare i form av medlemskap för två eller flera länder. EG:s regionalklausul och den så kallade subsidiaritetsprincipen öppnar för nordiska avtal på de områden som ej helt täcks av EG:s lagstiftning. Från EG-håll har märkts intresse för den nordiska modellen på arbetsmarknadsområdet, även om man därvid mest uppmärksammat den traditionellt höga sysselsättningen. Dock har även stabiliteten i de nordiska länderna uppmärksamats som tecken på en effektiv arbetsmarknadspolitik och samverkan mellan parterna på arbetsmarknaden. Det är därför naturligt att man från nordiskt håll arbetar för att nordiska tankegångar i fortsättningen präglar de europeiska lösningarna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap för enskilda nordiska länder.

Helsingfors den 9 oktober 1992

Svein Alsaker (KrF)

Åshild Hauan (A)

Hans Jørgen Jensen (S)

Claes Andersson (Vas.)

Birgitte Husmark (SF)

Lena Öhrsvik (s) Förman

Reservation

Undertecknade utskottsmedlemmar kan ej ansluta sig till medlemsförslagets beskrivning av den nordiska modellen på arbetsmarknads- och arbetsrättsområdet och vill erinra om att flertalet av de instanser som uttalat sig om förslaget betonat arbetsmarknadsparternas självständighet och att dessa ej är beredda att på förhand godkänna något som de ej varit med om att utforma. Det torde ej vara av intresse att inom ramen för det europeiska integrationsarbetet slå vakt om en nordisk modell varom enighet ej föreligger på hemmaplan. Sälunda har i Sverige en statlig utredning tillsatts med uppgift att göra en samordnad och genomgripande översyn av det svenska

arbetsrättsliga regelsystemet. Utredningen har föranletts av att det konstateras att det finns ett behov av grundläggande förändringar inom den svenska arbetsrätten.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår undertecknade

att Nordiska rådet *inte* företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 9 oktober 1992

Oscar D. Hillgaard (FrP)

Sten Svensson (m)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Medlemsförslag om den nordiska arbetsrätten

(Väckt av Mats Nyby samt Sten Andersson, Birgitta Dahl, Hans E. Erenbjerg, Lahja Exner, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Thor-Eirik Gulbrandsen, Åshild Hauan, Mats Hellström, Sinikka Hurskainen, Hans Jørgen Jensen, Anita Johansson, Anker Jørgensen, Paavo Lipponen, Mats Nyby, Marit Rotnes, Birte Weiss och Lena Öhrsvik)

I Norden talar vi ofta om den nordiska modellen som en unik metod att reglera förhållandena på arbetsmarknaden. Metoden har under lång tid fungerat väl som konfliktlösningsmodell. Den har också bidragit till ett arbetsliv som -trots alla sina brister - givit löntagarna i Norden större rättvisa, trygghet och bättre standardutveckling än i många andra länder. Liksom alla andra former för mänsklig samverkan måste den nordiska modellen utvecklas och förnyas i takt med tiden. Därför måste vi vara öppna för de förändringar som nya problem kräver.

Den nordiska modellen utmärks av att

- kollektivavtalen är den grundläggande regleringen inom arbetsrätten. Lagstiftning är oftast bara kompletterande, så att den ger kollektivavtalsbunden organisation särskilda rättigheter.
- kollektivavtalen är rättsligt bindande för parterna och arbetsgivaren har en skyldighet mot facket att tillämpa kollektivavtalets regler också för oorganiserade
- lagregler om minimiskydd för enskilda anställda är få och kan ofta förändras genom kollektivavtal på förbunds nivå
- strejkrätten är fri när kollektivavtal inte gäller. När kollektivavtal gäller är fredsplikten - med undantag för fackliga sympatiåtgärder - i praktiken absolut.
- kontrollen av efterlevnaden av olika regler är så gott som uteslutande överlämnad till facket. Facket är t.ex. part i rättegångar som gäller enskilda medlemmars rättigheter.
- arbetslöshetsförsäkringen är - med något undantag - knuten till de fackliga organisationerna
- de fackliga organisationerna har rätt att vidta fackliga sympatiåtgärder även till förmån för arbetstagare i andra länder
- den fackliga anslutningsgraden är hög.

Den nordiska modellen skiljer sig från förhållandena inom huvuddelen av EG:s medlemsländer. Där är lagstiftning snarare än kollektivavtal den grundläggande regleringen på arbetsmarknaden. Detta har lett till att arbetsrätten inom EG har följande huvuddrag:

- Skydd bara för enskilda anställningsavtal, inte för fackliga arbetsmöjligheter.

- Kollektivavtal godtas inte ensamt som form för att uppfylla EG:s lagstiftning utan måste som grundprincip också kompletteras med nationell lagstiftning.
- Arbetstagare, kapital och entreprenadföretag kan röra sig fritt över gränserna.

Självfallet är det ett starkt gemensamt nordiskt intresse att inom ramen för ett EES-avtal - och på sikt i förekommande fall EG-medlemskap - slå vakt om den nordiska modellen också för arbetsmarknadens vidkommande.

Det är därför enligt vår mening av största vikt att de nordiska regeringarna i den förestående integrationsprocessen i Europa uppmärksammar och hävdar den nordiska arbetsmarknadens särart. Särskilt angeläget är det att Danmarks representanter uppmärksammar dessa frågor under Danmarks ordförandeperiod i EG. Det är en självklarhet att länderna i övriga Europa, inte minst i Sydeuropa, finner den modell som enligt deras traditioner och politiska erfarenhet passar dem bäst.

Mot denna bakgrund föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap för enskilda nordiska länder.

Stockholm den 30 januari 1992

Mats Nyby (SDP)

Birgitta Dahl (s)

Lahja Exner (s)

Roger Gudmundseth (A)

Áshild Hauan (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Anita Johansson (s)

Paavo Lipponen (SDP)

Birte Weiss (S)

Sten Andersson (s)

Hans E. Erenbjerg (S)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Mats Hellström (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Anker Jørgensen (A)

Marit Rotnes (A)

Lena Öhrsvik (s)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om internationella uppförandekoder för miljöpolitiken

(Medlemsförslaget väckt av Jan P. Syse samt Árni M. Mathiesen m.fl., se s. 321)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 997/m om internationella uppförandekoder för miljöpolitik. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Helsingfors den 1-2 mars 1992, Jönköping den 7-8 maj 1992, Bergen den 18 augusti 1992 och Mundal den 19 augusti 1992.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Jan P. Syse samt Árni M. Mathiesen, Geir H. Haarde, Wiggo Komstedt, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage och Sten Svensson, hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta konkreta förslag till internationella uppförandekoder för miljö.
2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna att arbeta för genomförande av sådana internationella uppförandekoder för miljön i andra internationella fora.

I sina motiveringar konstaterar förslagsställarna att miljöskydd är ett av vår tids största utfordringar. Lösningar på detta problemet måste åtgärdas på lokal och nationell nivå, men också i stor grad genom internationellt samarbete.

De erinrar om att de nordiska länderna länge har varit pådrivande i arbetet med att skapa internationellt medvetande omkring miljöskyddsfrågorna samt att detta har bidragit till att skapa en förståelse för hur viktigt miljöskydd är för jordens framtid. Trots detta anser förslagsställarna att ett stort arbete och stora utfordringar återstår.

Det anses därför vara viktigt att Norden fortsätter sitt arbete på den internationella miljöarenan, så att det skapas effektiva regler som grundlag för att alla nationer följer vissa fasta riktlinjer i sin miljöpolitik. Reglerna måste också följas upp av ett handlingskraftigt regelsystem, möjligen också med en övernationell

myndighet. Det anses att detta på längre sikt skall bidra till att skapa en reell förbättring för det globala miljöskyddet.

Det betonas att ett viktigt led i riktning mot en sådan politik skulle vara att upprätta "uppförandekoder" för miljö. Dessa skulle bestå av regler som de flesta länderna kunde förplikta sig till att följa, och som i första omgången skulle upprättas som ett folkrättsligt avtal. Det erinras om att denna typ av regelsystem redan existerar inom andra områden inom OECD, GATT och inom vapenkontrollen.

Förslagsställarna anser att uppförande av sådana internationella uppförandekoder för miljön kan tänkas genomföras genom följande åtgärder:

1. Upprättande av ett oavhängigt institut med huvuduppgift att presentera årliga rapporter inom de olika medlemsländernas miljöpolitik.
2. Upprätta en egen miljödomstol efter samma modell som Europarådets domstol för de mänskliga rättigheterna.
3. Informationsplikt när det gäller miljöpolitik som kan ha effekter över landgränserna.
4. Institutet måste ha möjlighet till inspektion och översyn av projekt och installationer som kan ge miljöeffekter över landgränserna.
5. Internationella avtal skall i framtiden innehålla sanktioner som säkrar en riktig uppföljning av uppförandekoderna för miljön.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 30-31 januari 1992 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till miljöutskottet.

Miljöutskottet beslöt att medlemsförslaget inte skulle remissbehandlas utan att utskottet skulle tillkalla sakkunniga för att redogöra för de frågor som behandlas i medlemsförslaget.

3. Utskottet

Miljöutskottet har hört sakkunniga i denna fråga och fått en utförlig redogörelse för resultaten och diskussionerna vid FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro i juni 1992.

De synpunkter som har framkommit visar att behov finns att konkretisera konferensens förslag om internationella uppförandekoder inom miljösektorn, enligt Agenda 21.

Utskottet anser att detta arbete måste etableras inom ramen för den verksamhet som pågår i det internationella samarbetet, samt att kontrollmekanismen måste förbättras och arbetet koordineras.

OECD har satt igång arbetet med att utarbeta procedurer och metoder för att beskriva medlemsländernas miljöpolitik. De nordiska länderna har uttalat sitt stöd för idén och bör delta aktivt för att vidareutveckla uppläggningsen, så att beskrivningen av miljöpolitiken får samma status som organisationens genomgång av medlemsländernas ekonomi.

Utskottet anser att man bör bygga på redan etablerade organisationer och inte bygga upp ett nytt organ i detta syfte.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Rio-konferensen.

Mundal den 19 augusti 1992

Dorte Bennedsen (S)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Ingvar Eiriksson (m)

Tore A. Liltved (H)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Olof Salmén (ÅC)

Birgitta Dahl (s)

Hans Erenbjerg (S)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Medlemsforslag om internasjonale atferdsregler for miljøpolitikk

(Reist av Jan P. Syse samt Árni M. Mathiesen, Geir H. Haarde, Wiggo Komstedt, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage og Sten Svensson)

Miljøvern er en vår tids største utfordringer. Løsninger på dette problemet må finnes på lokalt og nasjonalt nivå, men også i særlig grad gjennom internasjonalt samarbeid. Det er etter hvert blitt uomtvistelig at forurensning ikke kjenner nasjonale grenser. Dette illustreres godt gjennom nedbrytningen av ozon-laget og faren for globale temperaturøkninger.

De nordiske land har lenge vært pådrivere i arbeidet for å skape internasjonal bevissthet omkring miljøvernspørsmålet. Dette har vært med på å skape en forståelse for hvor viktig miljøvern vil være for klodens fremtid. Likevel gjenstår et stort arbeid og store utfordringer.

Det er derfor viktig at Norden fortsetter sitt arbeid på den internasjonale miljøarena slik at det skapes effektive regler som legger grunnlaget for at alle nasjoner følger visse faste retningslinjer i sin miljøpolitikk. Reglene må også følges opp av et handlekraftig håndhevelsessystem, muligens også med overnasjonal myndighet. Dette vil på lengre sikt være med å skape en reell forbedring for det globale miljøvern.

Ett viktig ledd i retning av en slik politikk vil være å opprette "atferdsregler" for miljø. Dette bør være et sett av regler som flest mulig land bør forplikte seg til å overholde, og som i første omgang må opprettes som en folkerettslig avtale. Denne type regelsystemer eksisterer allerede innen andre områder som OECD, GATT og våpenkontroll.

Med et sett av internasjonale atferdsregler for miljø vil man kunne skape et effektivt supplement til avtaler om utslippskontroll og utslippsreduksjoner. Gjennom atferdsregler vil man kunne utvikle et sett av tillitsskapende og sikkerhetsbyggende tiltak for miljøet. Atferdsreglene vil kunne vise seg å være effektive instrumenter i arbeidet for å møte vår felles miljømessige utfordringer.

Opprettelsen av slike internasjonale atferdsregler for miljø kan tenkes gjennomført med følgende tiltak:

1. Opprettelsen av et uavhengig institutt med hovedoppgave å presentere årlige rapporter på de ulike medlemslands miljøpolitikk. Instituttet bør fungere som en slags overvåkningsorgan. Instituttets rapporter bør gi en uavhengig vurdering av nasjonale tiltak og landenes oppfølging av internasjonale miljøforpliktelser.

2. Opprettelse av en egen miljødomstol etter modell av menneskerettighetsdomstolen i Europarådet. Denne domstolen bør kunne trekke hver enkelt regjering til ansvar for den politikk som den har ført.
3. Informasjonsplikt når det gjelder miljøpolitikk soom kan ha effekter over landegrensene. Alle undertegnede land må bli enige om å underrette hverandre om mulige miljøfarer og eventuelle planer som kan ha miljøeffekter over grensene.
4. Instituttet må ha mulighet til å foreta inspeksjon og oversyn av prosjekter og installasjoner som kan gi miljøeffekter over landegrenser.
5. Internasjonale avtaler vil i fremtiden bli utstyrt med sanksjoner som sikrer riktig oppfølging av atferdsreglene for miljøet.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide konkrete forslag til internasjonale atferdsregler for miljø.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske regjeringer

å arbeide for gjennomføringen av slike internasjonale atferdsregler for miljø i andre internasjonale fora.

Oslo, København, Reykjavík og Stockholm, 29. januar 1992

Jan P. Syse (H)

Geir H. Haarde (Sj)

Tore A. Liltvedt (H)

Helge Adam Møller (KF)

Sten Svensson (m)

Árni M. Mathiesen (Sj)

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Hans Nyhage (m)

Medlemsforslag om bærekraftig energiplanlegging i Norden

(Reist av Hjörleifur Guttormsson, samt Claes Andersson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Ekonomiska utskottets betänkande över medlemsförslaget, se A 991/e, s. 285

Energi - en grunnleggende faktor i miljø- og samfunnspolitikk

Energi er en av de viktigste ressurser i samfunnet og den måten vi bruker energi på, har stor innflytelse på naturmiljøet. Det er særlig bruk av fossilt brensel som skaper de store miljøproblemene, bl.a. sur nedbør og utslipp av CO₂, som fører til truende klimaforandringer. Et fortsatt energiforbruk på det nåværende nivå kan på lengre sikt føre til en økologisk katastrofe. Det er derfor absolutt nødvendig at man i den nærmeste framtid får gjennomført en radikal kursendring på energiområdet. Dette må både skje både nasjonalt, med en målbevisst planlegging og omlegging av energipolitikken, og internasjonalt, gjennom bindende avtaler.

Brundtland-kommisjonens anbefalinger

I Brundtland-kommisjonens rapport fra 1987 behandles energiproblematikken utførlig og der står det bl.a. følgende: "Det er innlysende at en lavenergistrategi er den beste vei mot en bærekraftig framtid. Men med produktiv og effektiv bruk av primænergi behøver ikke dette å bety noen knapphet på essensielle energitjenester. I løpet av de neste 50 år vil alle nasjoner ha mulighet til å yte de samme energitjenester med så lite som halvparten av den primænergi som nå konsumeres. Dette krever dyptgående strukturelle endringer i sosioøkonomiske og institusjonelle ordninger og er en stor utfordring for verdenssamfunnet." De nordiske landene er blant de som bruker mest energi pr. innbygger, d.v.s. fire til fem ganger mere enn verdensgjennomsnittet og 40-70 % mere enn gjennomsnittet i Vest-Europa. Det er bare USA og Canada som ligger høyere. Til tross for uvanlig stor tilgang på fornybar energi er også forbruket af fossile brenslar i overkant av gjennomsnittet for industriland. Dette betyr at Norden har svært gode muligheter til å gjennomføre Brundtland-kommisjonens anbefalinger. På mange områder er nordiske organisasjoner, forskere og bedrifter også nådd langt når det gjelder å vise disse mulighetene, såvel i teori som i praksis.

I de siste årene har endel forskere og forskergrupper i Norden beskjeftiget seg med energiproblematikken ut fra målsetningen om bærekraftig utvikling og lavenergistrategi. En av disse forskergruppene heter Alternativ Framtid, og har

som mål å begrunne og formidle helhetspregete og grunnleggende alternativer til dagens samfunnsordning og utviklingskurs. I mars 1991 publiserte Alternativ Framtid utredningen "Energi 2030 - lavenergiscenarier for Danmark, Norge og Sverige". - I prosjektet deltar forskere fra alle de tre landene. Tankene i dette medlemsforslaget er bl.a. stimulert av denne utredningen og av drøftelser som forslagsstillerne har hatt med forskjellige nordiske forskere på energiområdet.

Energiforbruk i de nordiske landene

Utviklingen i energiforbruket i de vestlige industrilandene har siden den første "oljekrisen" i 1973 medført effektivisering på alle fronter. De forbruker nå 30-50 % mindre energi til lufttransport, produksjon av industrivarer og til boligoppvarming, i forhold til i 1973. Men til tross for denne effektiviseringen har den materielle veksten i denne tidsperioden mere enn oppveiet det som er spart. Dette gjelder stort sett også for Norden.

Ifølge internasjonal statistikk har primærenergiforbruket i Norden øket med ca. 20 % fra 1973 og sluttforbruket av energi med 10 %. Det er imidlertid store innbyrdes forskjeller mellom de nordiske landene. Ser man på enkelte sektorer viser det seg for eksempel at i transport- og servicesektoren har det vært øket energiforbruk, industri har noenlunde det samme forbruket som før, mens til hushold og især til oppvarming er forbruket vesentlig redusert. Som i andre land har forbruk av energi i form av elektrisitet øket kraftig, også til formål hvor man kan sette inn andre energiformer.

Man har ikke utnyttet de tekniske mulighetene som finnes til å redusere energiforbruket. Innen visse industribransjer sløses det fortsatt med energi.

Danmark, der over 90 % av energien kommer fra fossilt brensel, har en positiv særstilling. Der er man kommet lengre i energisparing enn i det øvrige Norden. I Danmark er energiforbruket i dag lavere enn det var i 1970 og offentlige planer legger opp til en ytterligere reduksjon.

Energikilder og energipotensial

Ifølge IEAs regnemåte kommer 35 % av energien i de nordiske landene fra fornybare energikilder, hovedsaklig fra vannkraft og biomasse (ved avfall, halm m.m.). Fortsatt kommer omtrent 2/3 av Nordens energi fra fossilt brensel og atomkraft. I gjennomsnitt får industrilandene bare 6-7 % av sin energi fra fornybare kilder. Energikildene, også de fornybare, er meget ulikt fordelt på de enkelte nordiske landene. Norge er ledende blant industrilandene i bruken av vannkraft. Danmark har den største andel av vindkraft. Finland og Sverige deler førsteplassen i bruk av bioenergi. Island er forholdsvis best stilt med fornybar energi i form av vannkraft og jordvarme.

Brundtland-kommisjonens anbefaler at utvikling av fornybare energiformer får høyeste prioritering. "Kommisjonen mener at alle krefter må mobiliseres for å utvikle de fornybare energireservene. De bør danne grunnlaget for verdens energistruktur i det 21. århundre".

De nordiske landene er usedvanlig godt forsynt med fornybar energi, som egner seg særlig godt til el-produksjon. Bortsett fra på Island, er det utnyttede vannkraftspotensialet lite, hvis man skal ta hensyn til miljøet. Derimot er vind-

kraft nesten ikke brukt og potensialet er ganske stort, selv om man av miljøhensyn bare ønsker å bruke en liten del av det totale potensialet. I forskjellige utredninger har man anslått praktisk utnyttbar vindkraft til 150 - 300 PJ (petajoule, 1 PT = 0,378 TWh).

For å gi et grunnlag for sammenligning kan det nevnes at nåværende el-spesifikk bruk i Norden er regnet til ca. 600 PJ. Tilgang på solenergi er teoretisk sett nesten ubegrenset og en liten brøkdel av denne kan dekke en stor del av husoppvarming og varmt vann til boliger. Biomassen kan økes ved å plante "energiskoger" og man kan bruke trevirke til brensel for transport. I tillegg kommer jordvarme, bølgekraft og el-kraft fra solceller.

Elementer for en bærekraftig energiplan

Et vesentlig innslag i bærekraftig energiplanlegging er å fremme energieffektivisering, d.v.s. å få mere ut av hver energienhet ved bruk av effektiv teknologi og ved å spare på energi. Det finnes store muligheter for å effektivisere energibruken fra dagens nivå uten å minske tjenestenivået. Dette er bl.a. demonstrert i den såkalte Teknologikatalogen som er laget i samarbeid med Nordisk Ministerråds prosjekt "Miljø og energi i Norden". Dette prosjektet er utført av forskergrupper som står bak utredningen "Energi 2030" sammen med en finsk gruppe. Katalogen inneholder data om energibruk i 140 typer apparater, transportmidler, bygninger, produksjonsprosesser o.s.v. Utredningen påpeker bl.a. at energibruken kunne reduseres drastisk hvis alle ville ta i bruk det beste tilgjengelige utstyr som finnes på markedet nå, for ikke å snakke om såkalt effektivitetsforbedret teknologi ("EFT").

Forskerne har stilt spørsmålet om hvordan forurensningene fra energibruk i Norden, spesielt CO₂ og sur nedbør-gasser (SO₂, NO_x), kan bringes ned på et akseptabelt nivå i løpet av de neste 40 årene. Med "akseptabelt nivå" for CO₂ menes at de nordiske utslippene må reduseres med over 90 % fra dagens nivå. Vid fastsettelse av grenser for utslipp for sur nedbør-gasser tar man utgangspunkt i at disse ikke lenger skader de mest sårbare økosystemer i Norden. Det forutsettes videre at andre land som bidrar til forurensning i Norden også reduserer sine utslipp til samme nivå pr innbygger. Av de forskjellige scenariene i forskerstudien "Energi 2030" framgår det at disse mål kan nås, hvis energitjenestenivået holdes på dagens nivå, eller senkes fram til år 2030. Med den forutsetning vil primærenergiforbruket kunne reduseres til 40-50 % av dagens nivå i Norge og Sverige og til under 30 % i Danmark. For å nå dette miljøambisjonsnivået trengs en kombinasjon av flere kreative tiltak.

De viktigste elementer og mål for en bærekraftig energiplanlegging i Norden kunne være følgende:

- at energieffektiv teknologi prioriteres i alle samfunnssektorer
- at effektiv svovel- og nitrogenrensning innføres på stasjonære anlegg
- at varige og fornybare energiformer erstatter mesteparten av fossilt brensel
- at naturgass utgjør hovedmengden av de resterende fossile drivmidler
- at samproduksjon av elektrisitet og varme prioriteres der det er mulig

- at det gjennomføres betydelige strukturendringer innen transportsektoren
- at nye teknologier som hydrogen, brønsceller og mere avanserte solceller utvikles og settes inn der det er fordelaktig etter nærmere vurdering.

Felles nordisk energiplanlegging

Inntil nå har samarbeidet innen Norden på energiområdet vært begrenset og det har manglet visjoner om å kunne bidra til løsning av regionale og globale miljøspørsmål. Det best etablerte samarbeidet har funnet sted i NORDELS regi, d.v.s. som frivillig samarbeid mellom de nordiske kraftselskapene. Videre har man i nordisk sammenheng laget studier om samarbeide på olje- og gassområdet. Et spesielt energiministerråd ble opprettet under den andre "olje-krisen" i 1980 og siden da har de nordiske energiministrene utvekslet erfaringer, ikke minst angående energisparing og forskningsinnsats. Sommeren 1990 vedtok de nordiske energiministrene et utvidet program for nordisk samarbeid på energiområdet med økt energieffektivitet som et av innsatsområdene. I den sammenhengen har husholdningssektoren vært høyt prioritert og i januar 1991 begynte en såkalt NORDNORM-kommisjon sitt arbeid i regi av Nordisk Ministerråd. Denne kommisjonen skal arbeide for innføring av merking og normer for elektriske husholdningsapparater. Andre samarbeidsområder tar bl.a. sikte på utvikling av økonomiske virkemidler for å redusere miljøpåvirkningene av energibruk, energiøkonomisering, industri og oppvarming av bygninger og økt energieffektivitet i transportsektoren.

En ad hoc-gruppe er blitt nedsatt av embedsmannskomiteen (EK-E) for å utarbeide et forslag til nytt samarbeidsprogram for energiområdet for perioden 1993-1996. Det er viktig at dette varslede program, som skal føre fram til et ministerrådsforslag til Nordisk Råds sesjon i 1993, inneholder målsetninger og kriterier for en langsiktig og bærekraftig energiplan, slik som i dette medlemsforslaget. På den måten kan det eksisterende samarbeide bidra til å danne grunnlag for en forsterket og målrettet innsats med sikte på en felles bærekraftig energiplanlegging for Norden.

Regional tilnærming og samarbeide

De store miljøutfordringene forbundet med verdens energiforbruk, kan bare løses gjennom internasjonalt samarbeide og solidaritet. Hvert land må utforme og utvikle sin energipolitikk slik at den er i overensstemmelse med internasjonale avtaler og målsetninger. En regional tilnærming og samarbeide mellom flere land kan gjøre det lettere, og vil i noen tilfeller være en forutsetning for å nå fram til akseptable løsninger. I denne sammenheng ville det være naturlig og fordelaktig for de nordiske landene å nå fram til et nært samarbeid på det energipolitiske området og på de feltene det er knyttet til, ikke minst transportområdet. Det vil f.eks. være vanskelig for Danmark isolert å leve opp til det anførte ambisjonsnivå på miljøområdet med dagens danske avhengighet av fossilt brensel. Med en økt nordisk energiutveksling, f.eks. med tilgang på energi basert på norsk vannkraft til Danmark, ville dette være lett å realisere og det samme gjelder m.h.t. avvikling av kjernekraften i Sverige og Finland. Island, som har for-

holdsvis store ressurser av vannkraft og jordvarme, kunne i framtiden også bidra til bærekraftig energiutvikling i Norden, f.eks. med all el-transport via kabel mellom Island og Skandinavia, med produksjon av hydrogen til brensel og med nedtrapping av forbruk av fossilt brensel innenlands.

En bærekraftig utvikling på energiområdet i Norden innebærer videre en avvikling av bruk av kjernekraften i overensstemmelse med vedtatte politiske målsetninger. Det har vist seg at bruk av kjernekraft er forbundet med stor risiko og man har ikke klart å løse grunnleggende spørsmål forbundet med radioaktivt avfall fra kjernereaktorene.

En felles nordisk energiplanlegging må inkludere nærmere studier for å undersøke gevinstmulighetene ved utveksling av vannkraft, vindkraft og andre energikilder, deriblant naturgass som en tidsbegrenset løsning på veien mot en bærekraftig utvikling.

Norden og energisamarbeide i Europa og internasjonalt

De nordiske landene har gjennom mange år deltatt aktivt i internasjonalt samarbeide på miljøområdet i FN-systemet og andre fora. Det samme burde gjelde for samarbeide på energiområdet for å finne fram til løsninger på miljøproblemene og ansvarlig bruk av energikilder. Dette gjelder både for Nordens nærområder, for Europa og for den øvrige verden.

Et såkalt Energicharter for Europa er nå på tegnebordet etter initiativ fra EF. En deklarasjon ble undertegnet 17. desember 1991 og det forberedes nå utførligere avtaler av mere bindende karakter. Det burde settes spørsmålstegn ved mange av de kriteriene som inngår i energicharteret, ikke minst angående økonomisk vekst og tilgang på og utvikling av energiresurser. De nordiske landene bør stille seg kritiske overfor utforming av avtaler på dette grunnlaget, særlig når det gjelder sammenhengen mellom miljøeffekter og energibruk.

Nordens viktigste bidrag til en internasjonal forsvarlig utvikling på energiområdet vil være å stå fram som eksempel på bærekraftig utvikling på dette området, som samlet region.

På denne bakgrunn foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide i Ministerrådets regi, med medvirkning fra landenes myndigheter på miljø- og energiområdet, en felles langsiktig og bærekraftig energiplan for Norden med et tidsperspektiv på opp til 40 år, som bl.a. tar utgangspunkt i følgende kriterier:

- reduksjon av totalt energiforbruk med opp til 50 % av det nåværende nivå,
- erstatte kjernekraft med andre energikilder,
- målbevisst satsing på fornybare energikilder,
- overgang til ren (effektivitetsforbedret) teknologi,
- reduksjon av CO₂ med over 90 % og enda mere for SO₂ og NO_x,
- streng energieffektivisering og økonomisering,

- prisfastsettelse som gjenspeiler totalkostnad inklusive miljøpåvirkning,
- desentralisering av energiproduksjonen,
- sammenknytning av energipolitiske og sosiale målsetninger, bl.a. jobb-bevarende tilnærming og bosetning i utkantområder,
- offentlig styring og forpliktende rammebetingelser,

å evaluere det nødvendige forsknings- og utvekslingsarbeide knyttet til denne felles nordiske energiplanleggingen,

å framlegge forslag om samarbeidsformer på energiområdet mellom de nordiske land og omstrukturering av eksisterende institusjoner for å oppnå og følge energiplanens mål,

å arbeide for at den nordiske energiplanens målsetninger inngår i internasjonalt samarbeide og overenskomster, bl.a. i et europeisk energicharter.

Reykjavík, København, Helsingfors, Oslo og Stockholm, 3. februar 1992

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Birgitte Husmark (SF)

Tora Aasland Houg (SV)

Claes Andersson (Vas.)

Lars Werner (v)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om konkreta biståndsinsatser i Baltikum

(Medlemsförslaget väckt av Elver Jonsson samt Hugo Bergdahl m. fl., se s. 332)

1. Indledning

Præsidiets har henvist medlemsförslaget til behandling i Økonomisk Udvalg. Udvalget har behandlet forslaget på mødet i Fredericia 22. - 24. juni 1992 og har besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforslaget

Forslaget er stillet af tre medlemmer af midtengruppen og et medlem af den konservative gruppe. Forslagsstillerne henviser til det fælles nordiske program for støtte til Baltikum og til den nødsituation, som de baltiske lande befinder sig i. Ved revisionen af programmet bør der derfor vedtages konkrete bistandsindsatser.

Forslagsstillerne henviser mere specifikt til den alvorlige fødevarer-situation og mener at de nordiske lande burde levere dele af deres overskud, særligt af kornproduktionen, som bistand til Baltikum. Man finder videre at landbrugets organisationer bør gå aktivt ind med konsulentindsatser til forbedring af landbruget først og fremmest i Estland.

På energiområdet finder forslagsstillerne at det olieproducerende Norden burde levere forholdsvis billig nordsøolie til sikring af energiforsyningen i de baltiske lande.

Endelig finder man, at de nordiske lande bør samarbejde om støtte til de nye valutaer, som de baltiske lande forventes at introducere i nærmeste fremtid.

Det foreslås således, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at med hjælpesendinger bestående af jordbrugsproduktionens overskud bidrage til mad og foderforsyningen i de baltiske lande, hvor dette behøves,

at gennem indkøb og leverance af nordsøolie bidrage til energiforsyningen i Baltikum, og

at støtte de baltiske landes egne valutaer.

3. Remiss

Forslaget har ikke været på remiss, men sekretæren har uformelt indhentet information, til brug ved bedømmelsen særligt af forslaget vedrørende valutastøtte.

4. Økonomisk Udvalgs synspunkter

Økonomisk Udvalg har drøftet spørgsmålet om bistandsindsatser til de baltiske lande mere generelt, og finder at beslutningen om hvorvidt der skal ydes bistand og hvilke ressourcer, som i så fald skal afsættes, må afgøres nationalt. Udvalget konstaterer da også, at alle de nordiske lande har afsat store ressourcer til samarbejde med og assistance til de baltiske lande.

Udvalget konstaterer videre, at der er igangsat en række initiativer på nordisk plan, herunder det omtalte Baltikumprogram, Baltisk Investeringsprogram m.v., ligesom de nationale aktiviteter i vidt omfang koordineres nordisk.

Støtten til de baltiske lande er højt prioriteret politisk i såvel de enkelte nordiske lande som i det nordiske samarbejde.

Udvalget har den opfattelse, at de i medlemsforslaget omtalte hjælpesendinger af bl.a. fødevarer bør vurderes inden for rammerne af de ressourcer, som afsættes bilateralt til hjælp til Baltikum, ligesom hensigtsmæssigheden af sådanne hjælpesendinger naturligvis bør afgøres i tæt samarbejde med de baltiske landes regeringer og parlamenter. Det samme gælder eventuelle leverancer af olie eller andre energiprodukter. Udvalget vil derfor ikke drøfte disse spørgsmål yderligere.

Hvad angår spørgsmålet om støtte til de baltiske landes valutaer, må det konstateres, at de tre lande er inde i et forhandlingsforløb med IMF, som via medlemskab, studier af de baltiske landes økonomier og opbygning af valutastabiliseringsprogrammer kan føre til introduktion af egne valutaer også i Letland og Litauen, ligesom det for nylig er sket i Estland.

Udvalget konstaterer, at de nordiske lande allerede samarbejder tæt i denne proces, hvilket bl.a. har givet sig konkret udslag i tilbud om, at de baltiske lande kan lade sig repræsentere i IMF via den nordiske direktør, og i at flere lande har givet tilsagn om at ville bidrage til en valutastabiliseringsfond for de baltiske landes valutaer.

Det hører med til billedet, at IMF samtidig arbejder med et støtteprogram for Rusland og for rublen. Lykkes dette stabiliseringsprogram, udelukker IMF ikke at rublen kan anvendes som valutarisk grundlag i en rubelzone, som omfatter flere lande, f.eks. nogle af de baltiske.

Udvalget vil imidlertid understrege, at hovedforudsætningen for økonomisk og valutarisk stabilitet er, at der gennemføres en troværdig penge- og finanspolitik, som omfatter en realistisk finansieringsplan for et eventuelt underskud på

betalingsbalancen. Grundlaget for en sådan troværdig økonomisk politik lægges i de baltiske landes interne politiske proces, støttet af assistance til fremme af den økonomiske udvikling i form af uddannelse, overførsel af teknologi, etablering af finansieringsfaciliteter for investeringer o.lign.

Støtte til valutaen, om denne nu er rubel eller en særlig valutaer for hver af de tre lande, kan således kun opfattes som et supplement til styrkelse af troværdigheden i den økonomiske politik.

Udvalget finder også, at støtten til de baltiske lande, ikke mindst på valutaområdet, er en opgave, som bør løses i bredt internationalt samarbejde, hvilket naturligvis ikke udelukker at de nordiske lande påtager sig særlige forpligtelser.

Udvalget konstaterer sammenfattende, at de nordiske lande allerede er godt i gang med at yde støtte til stabiliseringen af de baltiske landes valutasystem inden for rammerne af samarbejdet i IMF, og at de nordiske lande ligeledes yder bidrag til udviklingen af de baltiske landes økonomi i andre sammenhæng.

Udvalget støtter denne politik, men finder at formålet med medlemsforslaget på dette punkt allerede er opfyldt, og at der således ikke i den nuværende situation er behov for at Nordisk Råd formulerer en rekommandation til regeringerne eller ministerrådet.

5. Udvalgets indstilling

Økonomisk Udvalg indstiller på denne baggrund, at Nordisk Råd *ikke* foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget, eftersom formålet dermed allerede er opfyldt.

Fredericia, den 22. juni 1992

Arne Andersson (m)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A) Nestformand

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Mats Hellström (s)

Helge Adam Møller (K) Formand

Anders Talleraas (H)

Jörn Donner (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Carl I. Hagen (FrP)

Anders Mølgaard (V)

Poul Nielson (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Medlemsförslag

om konkreta biståndsinsatser i Baltikum

(Väckt av Elver Jonsson samt Hugo Bergdahl, Anneli Jäätteenmäki och Anna-Kaarina Louvo)

De nordiska länderna har antagit ett gemensamt program för stöd till de baltiska staterna, och biståndet till våra grannländer har de senaste åren varit en stående punkt på rådets dagordning. De baltiska länderna, som nyligen uppnått självständighet, är emellertid i fortsatt starkt behov av nordiskt stöd och hjälp. Den rådande nödsituationen bör förmå de nordiska länderna till ytterligare biståndsanstängningar. I samband med den förestående revisionen av Baltikumprogrammet är tiden nu inne att gå till gemensam handling och vidta konkreta biståndsinsatser.

Republikerna i det gamla Sovjetunionen är fortfarande starkt knutna till och beroende av varandra i fråga om ekonomi och livsmedelsförsörjning. Det dagliga livet har blivit svårt i exempelvis vårt närliggande grannland Estland, med växande mat- och brödköer. Vid sidan av den humanitärt sett oacceptabla nödsituationen kan en fortgående bristsituation också komma att leda till dramatik och politisk oro i avsevärt större utsträckning än vad som hittills förmärkts. Försörjningsläget för t.ex. spannmål är särskilt prekärt, bl.a. saknas djurfoder. Det överskott som uppstår ur den nordiska jordbruksproduktionen, erkannerligen spannmålsöverskott, bör här kunna komma i fråga.

Vidare bör de nordiska jordbruksorganisationerna stumuleras att bygga ut sina konsultinsatser för att höja lantbrukets avkastning och bistå med omstrukturering, i första hand i Estland. Ett större informations- och erfarenhetsutbyte kan förslagsvis ske, så att lantbrukare och lantbruksstudenter i ökad omfattning inbjuds till praktik och studier i de nordiska länderna, och nordiska lantbrukskon.sulter och -experter sänds till de baltiska staterna.

Även oljeförsörjningen i de tre republikerna är ytterst bekymmersam sedan de ryska leveranserna skurits ned. Ett konkret biståndsprojekt för det oljeproducerande Norden skulle därför kunna utgöras av oljeleveranser till de baltiska republikerna. Med gemensam finansiering och upphandling av den jämförelsevis billiga nordsjöoljan skulle Nordens länder kunna garantera en väsentlig del av Baltikums energiförsörjning.

Estland, Lettland och Litauen väntas snart få egna valutor. Som förutsättning för en stabil egen valuta, som accepteras som betalningsmedel inom- och utomlands, behövs balans i statsfinanserna. En egen valuta är vidare förutsättning för inhemsk konkurrenskraft och sparande och en väg till ökad västhandel, samtidigt som den livsviktiga handeln med de forna sovjetstaterna kan upprätthållas.

Inför införandet av egna valutor i de baltiska staterna är det angeläget att säkra underlaget för en stabil ekonomisk utveckling. En första förutsättning för inlemmande i det internationella valutasystemet är att baltrepublikerna som medlemmar i Internationella Valutafonden (IMF) åtar sig att upprätthålla en ekonomisk stabiliserings- och anpassningspolitik för att därmed komma i åtnjutande av fondens betalningsbalansstöd. Detta stöd bör vidare kompletteras med stöd för valutareformerna genom särskilda stabiliseringsfonder som buffert för de nya valutorna och hjälp att bygga upp en valutareserv. De baltiska staterna skulle därmed framgångsrikt kunna frikoppla sig från rubeln samt upprätta egna valutor och växelkurser, samtidigt som de garanteras en för stabiliteten nödvändig tillgång till likviditet.

De nordiska länderna samt Tyskland har visat positivt intresse till att upprätta dylika stabiliseringsfonder. I budgetpropositionen för budgetåret 1992/93 har förslag framlagts om en stabiliseringsfond i detta syfte. Svenskt stöd föreslås dels i form av ett betalningsbalansstöd som ett led i internationella åtaganden, dels som ett rent valutastöd (300 miljoner) med syfte att underlätta införandet av egna baltiska valutor, som är åtminstone partiellt konvertibla. En underliggande förhoppning har varit att kunna utnyttja det nordiska samarbetet till att skapa ett gemensamt valutastöd. För att nya baltiska valutor skall gå en stabil framtid till mötes bör de nordiska länderna bistå med gemensamt stöd till de nya betalningsmedlen.

De nordiska länderna har självskrivet ett särskilt ansvar för en godartad utveckling i de nya baltiska staterna. Genom snara konkreta biståndsinsatser, såsom ovan beskrivna spannmåls- och oljeleveranser, samt ett valutastöd skulle en hotande förvärrad nödsituation i de nya baltiska staterna kunna avvärjas.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att med hjälpsändningar bestående av jordbruksproduktionens överskott där så behövs bidra till mat- och foderförsörjningen i de baltiska staterna

att genom upphandling och leverans av nordsjöolja bidra till energiförsörjningen i Baltikum

att stöjda de baltiska staternas egna valutor.

Stockholm den 7 februari 1992

Elver Jonsson (fp)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Hugo Bergdahl (fp)
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om nordiskt samarbete inom bistandsområdet

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Andersson samt Agne Hansson m.fl., se s. 337)

1. Indledning

Medlemsförslaget er af Præsidiets henvist til behandling i Økonomisk Udvalg. Udvalget har behandlet sagen på mødet i Fredericia 22. - 24. juni 1992, og har besluttet at afgive følgende betænkning.

2. Medlemsforlaget

Forslaget er stillet af en række medlemmer af midtengruppen. Forslagsstillerne henviser til den omfattende bistandsvirksomhed, som de nordiske lande driver over for verdens fattigste lande såvel bilateralt som i samarbejde, og finder, at der burde være store rationaliseringsfordele forbundet med en yderligere udbygning af dette samarbejde.

Der henvises også til det rationaliseringsarbejde, som for tiden er i gang inden for udenrigstjenesterne, ikke mindst affødt af de mange nye lande, som er dannet i den senere tid.

Endelig henvises der til at private hjælpeorganisationer i stigende grad overtager arbejdet med den praktiske udviklingsbistand, og at der derfor er behov for at disse organisationer kan få hjælp fra alle de nordiske landes ambassader og bistandsmissioner.

På denne baggrund foreslås det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge mulighederne for samordning af administration og lokale ressourcer i lande, som modtager nordisk bistand og

at arbejde for, at de nordiske ambassader og bistandsmissioner giver assistance til repræsentanter for nordiske hjælpeorganisationer, når de ønsker dette.

3. Remiss

Som baggrund for behandlingen af forslaget ligger dels høringssvarende vedrørende medlemsforslag A 992/p¹ om fælles nordisk udenlandsrepræsentation i visse nye stater, dels oplysninger indhentet fra ministerrådets sekretariatet.

4. Økonomisk Udvalgs synspunkter

Udvalget konstaterer indledningsvis, at rådet på 40. session vedtog *rek. 30/1992/p*, hvori rådet rekommanderer de nordiske landes regeringer "at arbejde for en større samordning af de nordiske landes udenlandsrepræsentationer særligt i nye stater". Baggrunden for denne vedtagelse var netop ønsket om at støtte og udbygge det praktiske ambassadesamarbejde, hvorom der er stor enighed mellem de nordiske lande.

Udvalget konstaterer videre, at der allerede i dag er etableret et vidtgående samarbejde mellem de nordiske landes ambassader i konsulære spørgsmål, som betyder at nordiske landes borgere i givet fald kan få hjælp på de andre landes ambassader, og i det praktiske bistandsarbejde.

Udvalget konstaterer også, at der i de enkelte landes udenrigstjenester er overvejelser i gang for i højere grad at integrere ambassaderne og bistandsmissionerne i en række lande.

Efter Økonomisk Udvalgs opfattelse bør oprettelse af egentlige fælles ambassader og/eller bistandsmissioner i enkelte tilfælde være muligt, og spørgsmålet bør derfor fortsat drøftes.

På denne baggrund finder udvalget det naturligt, at arbejdet med samordning af det nordiske ambassadesamarbejde også omfatter bistandsmissionerne.

Udvalget understreger, at man finder det klogt og rigtigt at samordne de administrative og lokalemæssige sider af de nordiske landes bistandsarbejde, men at det vigtigste trods alt er at samordne den faktiske bistandsindsats, som de nordiske lande yder i en række fælles modtagerlande. Udvalget har derfor udformet en indstilling til rådet, som også omfatter dette aspekt og vil i øvrigt vende tilbage til denne diskussion ved en senere lejlighed.

Det fremhæves i medlemsforslagets begrundelse, at samarbejdet mellem private bistandsorganisationer og de nordiske ambassader/bistandsmissioner i almenhed er godt.

Når de nordiske lande i stigende grad vælger at lade private organisationer udføre bistandsarbejdet er det bl.a. for at udnytte disse organisationers uafhængighed og fleksible organisation. Dette forudsætter på den anden side, at der er en klar adskillelse mellem de private organisationer og de nordiske landes officielle repræsentationer. Samtidig er det overfor udvalget oplyst, at de private organisationer naturligvis har mulighed for at indhente assistance fra de nordiske repræsentationer.

¹ Se *Nordiska rådet, 40:e sessionen 1992, Supplement*.

Udvalget støtter denne holdning, men konstaterer samtidig at assistancen i mange tilfælde vil begrænses af ressourcer eller andre praktiske forhold. Udvalget finder derfor, at det kan være nyttigt at rådet udtrykker sin støtte til denne holdning overfor de nordiske landes regeringer, således som det foreslås i medlemsforslaget.

5. Udvalgets indstilling

Økonomisk Udvalg indstiller på denne baggrund, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd:

at arbejde for større samordning af de nordiske landes bistand og bistandsmissioner og

at arbejde for at de nordiske repræsentationer yder fornøden assistance til repræsentanter for nordiske hjælpeorganisationer, når disse anmoder derom.

Fredericia, den 23. juni 1992

Arne Andersson (m)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A) Nestformand

Carl I. Hagen (FrP)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Helge Adam Møller (K) Formand

Anders Talleraas (H)

Jörn Donner (SFP)

Hans Gustafsson (s)

Mats Hellström (s)

Anders Mølgaard (V)

Poul Nielson (S)

Erkki Tuomioja (SDP)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete inom biståndsområdet

(Väckt av Marianne Andersson samt Agne Hansson, Elver Jonsson, Ingrid Näslund, Olof Salmén och Anders Svärd)

De nordiska länderna har omfattande biståndsverksamhet i tredje världens fattigaste länder, dels var för sig, dels tillsammans, bl.a. genom Nordiska utvecklingsfonden, vars verksamhet utvärderats och vars kapital höjts med MDKK 150. Fonden är ett bra exempel på hur de nordiska länderna genom samordning av resurser kan arbeta på ett mer effektivt sätt.

För närvarande sker en översyn av varje nordiskt lands utrikesrepresentation. När beskickningar öppnas i Europas nya stater kan man av statsfinansiella skäl tvingas till indragningar på andra håll. Här borde alternativa nordiska lösningar övervägas.

Enligt vår uppfattning finns det mycket att göra när det gäller samordning och effektivisering av de nordiska biståndsinsatserna så att en större andel av biståndsmedlen kan gå till utvecklingshjälp som når de fattigaste människorna. De nordiska länderna har ofta var sitt biståndskontor på samma plats. Här borde det finnas möjlighet till samordning på samma sätt som nu diskuteras när det gäller samordning av utlandsbeskickningar.

Samarbetet i mottagarländer av nordiskt bistånd mellan nordiska utsända tjänstemän och representanter för nordiska hjälporganisationer är i allmänhet gott. De senare är dock beroende av den nordiska utlandsmyndighetens mån av tid eller välvilja för att få assistans när problem uppstått t.ex. i kontakter med verksamhetslandets myndigheter.

Helt i enlighet med de nordiska regeringarnas ambition att ge NGO större ansvar och resurser inom katastrofhjälps- och biståndsområdet i tredje världen, borde vi också verka för att ambassadernas och biståndskontorens arbetsordningar i förekommande fall ändras så att assistans till nordiska NGO-representanter kan lämnas när så efterfrågas.

Med hänsyn till det ovan anförda hemställer vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna till samordning av administration och lokaler i det nordiska biståndets mottagarländer

att verka för att de nordiska beskickningarna och biståndskontoren lämnar assistans till representanter för nordiska hjälporganisationer när så efterfrågas.

Helsingfors den 6 mars 1992

Marianne Andersson (c)

Elver Jonsson (fp)

Olof Salmén (ÅC)

Agne Hansson (c)

Ingrid Näslund (kds)

Anders Svärd (c)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om kärnsäkerhet i Nordområdena

(Medlemsförslaget väckt av Haakon Blankenborg samt Sten Andersson m.fl., se s. 346)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1007/m om kärnsäkerhet i Nordområdena. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Jönköping den 7-8 maj 1992, i Bergen den 18 augusti 1992, i Mundal den 19 augusti 1992 och i Florø den 20 augusti 1992.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget som väckts av Haakon Blankenborg samt Sten Andersson, Dorte Bennedsen, Birgitta Dahl, Jóannes Dalsgaard, Kirsti Kolle Grøndahl, Thor-Eirik Gulbrandsen, Mats Hellström, Anker Jørgensen, Paavo Lipponen, Poul Nielson, Mats Nyby och Rannveig Guðmundsdóttir hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bidra till att det utarbetas ett förpliktande program för kärnsäkerhet i Nordområdena.

I sina motiveringar konstaterar förslagsställarna att ett av världens största koncentrationer av kärnvapen, kärnkraftsanläggningar och atomdrivna fartyg finns i Kolaområdet.

De erinrar om att de nordliga havsområdena är lek- och uppväxtområden för viktiga fiskarter samt att områdena har stor betydelse för matvarotillförseln också i världssammanhang. Samtidigt påpekas att naturen och den ekonomiska balansen är speciellt sårbar i dessa nordliga områden.

Det påpekas att kärnkraftverket på Kolahalvön har fyra reaktorer, varav de två äldsta är av samma typ som reaktorerna vid kärnkraftverket i Greifswald som stängdes efter inspektionen 1990. Det är fastställt att anläggningarna inte uppfyller västliga krav när det gäller säkerheten.

I havsområdena finns en betydande flotta av atomdrivna fartyg. I tillägg till de fartyg som är i drift ligger ett betydligt antal äldre atomdrivna fartyg runt omkring i området.

Förslagsställarna erinrar om att i Barentshavet och Karahavet har betydliga mängder radioaktivt avfall dumpats som också utgör ett potentiellt miljöproblem,

det tidigare Sovjetunionen har använt delar av området till kärnfysiska provsprängningar samt att det i området finns flera tusen atomstridsspetsar spridda på olika baser.

Det påpekas också att andra än det tidigare Sovjetunionen har kärnfysisk utrustning i de nordliga havsområdena. Detta utgör en viktig del av den totala kärnfysiska bilden i Nordområdena.

Det betonas emellertid att det utifrån försiktighetsprincipen anses viktigt att få till stånd en samordnad, effektiv och målinriktad insats. Åtgärderna bör verkställas utifrån den mest samlade översikten över situationen i området. På detta sätt anses åtgärder kunna sättas in i rätt ordning för att ge den bästa miljövinsten till lägsta kostnad.

Slutligen betonar förslagsställarna att målsättningen för arbetet måste vara ett förpliktande avtal om kontroll när det gäller hanteringen av allt civilt och militärt atomavfall också i större internationella sammanhang.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte den 1-4 mars 1992 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till miljöutskottet.

Enligt fullmakt från utskottet beslöt utskottssekreteraren att medlemsförslaget skulle remissbehandlas med remisstiden den 1 juli 1992.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

Nordiska samrådet
Nordkalottkommittén

Danmark

Udenrigsministeriet

Finland

Utrikesministeriet

Island

Miljöministeriet
Statens strålskyddsinstitut (Geislavarnir ríkisins)

Norge

Utenriksdepartementet
Statens institutt for strålehygiene

Sverige

Statens strålskyddsinstitut

Norden

Nordiska samerådet tillstyrker medlemsförslaget och noterar det initiativ som de nordiska länderna har tagit i syfte att stoppa den kärnfysiska föroreningen på Kolahalvön. Det erinras om samarbetet inom den arktiska miljöskyddsstrategien, den s.k. Rovaniemiprocessen som visar stor aktivitet och välvilja från den politiska ledningens sida. Det erinras om att inom denna process diskuteras upprättande av ett arktiskt råd, som enligt samerådets uppfattning bör bli ett centralt forum för diskussion och åtgärder mot spridning av kärnfysisk förorening. Samerådet konstaterar att rådet generellt är emot atomprovsprängningar, eftersom dessa utgör en stor fara för den biologiska miljön och dess befolkning.

Slutligen hänvisar samerådet till sin miljörapport som vidtogs 1992 och till sitt gemensamma yttrande med andra NGO:s i samband med FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro.

Nordkalottkommittén tillstyrker medlemsförslaget och delar uppfattningen att den omfattning och spridning som potentiella radioaktiva utsläppskällor har fått i Kalottområdet och dess närhet utgör ett miljöhot som måste förebyggas.

Danmark

Udenrigsministeriet hänvisar till Nordiska ministerrådets svar på presidietts andoman angående kärnkraftssäkerheten i Nordens närområden. Ministerrådets svar bygger på de nordiska utrikesministrarnas yttrande vid deras möte i Helsingfors den 4-5 maj 1992 samt ett memorandum av den 23 maj 1992 som de nordiska ländernas delegationer presenterade vid Lissabonkonferensen om bistånd till de nya självständiga staterna.

Av Helsingforsyttrandet framgår bl.a. att de nordiska utrikesministrarna uttrycker sin oro över kärnsäkerheten i närområdena, såväl inom den militära som den civila sektorn. De anser det som en högt prioriterad internationell uppgift att eliminera dessa miljörisiker. Ministrarna uppmanar respektive myndigheter att engagera sig i gemensamma projekt med berörda parter i närområdena och uttrycker de nordiska ländernas vilja att stödja förbättringar i hushållningen med energi där. De uppmanar andra länder och internationella organ att engagera sig i detta arbete. Vidare upprepas de nordiska ländernas principiella motstånd mot alla kärnsprängningar och förnyas uppmaningen till Ryssland att ej återuppta kärnvapenproven i Novaja Zemlja.

I memorandot presenteras en rad förslag angående denna fråga. Där föreslås bl.a. att en internationell fond skall upprättas för att hjälpa till vid sanering.

Finland

Utrikesministeriet påpekar att sedan medlemsförslaget väckts har den internationella verksamheten avsevärt aktiverats i syfte att förbättra kärnsäkerheten i de tidigare socialistiska länderna, inklusive Rysslands norra områden. Dessa åtgärder har givits politiskt stöd på högsta nivå. Bl.a. har Finland kraftigt understött ett ökat internationellt samarbete i syfte att kartlägga riskerna med både

militära och civila kärnkraftverk och -anläggningar i mellan- och östeuropeiska länder, i synnerhet i det tidigare Sovjetunionen, och minska riskerna genom tekniskt och ekonomiskt bistånd till de berörda länderna.

Ministeriet erinrar om att G-länderna har godkänt ett nytt handlingsprogram för sanering av de föråldrade kärnkraftverken i mellan- och östeuropeiska länder samt att kärnsäkerhetsgruppen inom G-24 arbetar för att effektivisera biståndsverksamheten i samband med kärnkraftverken och dess koordinering. Det erinras också om att KSSE tillstyrker IAEA:s tekniska samarbetsprogram för förbättring av kärnsäkerheten och den internationella säkerhetskonventionen inom ramen för IAEA samt att man inom rådet för Östersjöländerna har beslutat att upprätta en särskild kärnsäkerhetsgrupp med uppgift att bl.a. identifiera sådana militära och civila anläggningar och deponeringsplatser för radioaktivt avfall som förutsätter omedelbara åtgärder för att skydda befolkningen och miljön, samt utarbeta förslag och ge rekommendationer till rådet, så att medlemsländernas samarbete i frågan skall kunna utvecklas.

Vidare erinrar ministeriet om att Finland, Sverige och Norge har påbörjat samarbete med Ryssland för ökad kärnsäkerhet.

Slutligen konstaterar ministeriet att verksamheten för närvarande är mycket aktiv och omfattande när det gäller att öka kärnsäkerheten i de nordliga områdena och i allmänhet inom det tidigare Sovjetunionen. Ministeriet anser det därför inte motiverat att utgående från medlemsförslagets initiativ åstadkomma ett nytt internationellt bindande handlingsprogram.

Island

Miljöministeriet tillstyrker medlemsförslaget och erinrar om Islands aktiva roll för att beskydda havsmiljön. Ministeriet betonar vikten av ett internationellt samarbete i frågan och erinrar om att de nordiska miljöministrarna skall diskutera detta problem vid sitt möte i Kirkenes i september 1992.

Statens strålskyddsinstitut (Geislavarnir ríkisins) tillstyrker medlemsförslaget. Det anses att situationen i det tidigare Sovjetunionen och speciellt på Kolahalvön är sådan att det påkräver internationella utredningsinsatser. Det påpekas att med hänsyn till områdets geografiska läge borde det ligga i de nordiska ländernas intresse att ta initiativ till en sådan utredning. Institutet anser det vara behov för ett forum inom Nordiska ministerrådet för koordinering av frågor som rör kärnkraftssäkerhet och strålskydd.

Norge

Utenriksdepartementet tillstyrker medlemsförslaget och erinrar om att man inom IAEA har börjat utarbeta en internationell, förpliktande konvention om kärnkraftssäkerhet.

Statens institutt for strålhygiene tillstyrker medlemsförslaget och erinrar om de insatser som redan har satts i gång från norsk sida. Det konstateras att de föroreningskällor som finns på Kolahalvön, och på andra ställen i Ryssland, utgör en potentiell strålningsrisk för befolkningen i de nordiska länderna.

Sverige

Statens strålskyddsinstitut (SSI) anser i likhet med förslagsställarna att de potentiella, och möjligen också de reella, strålningsriskerna vid Kolahalvön är av sådan art och omfattning att de bör uppmärksammas internationellt och utredas närmare. Institutet erinrar om den s.k. Rovaniemi-processen samt att det anses ligga i linje med det nordiska samarbetet och det bilaterala avtal som Sverige har med Ryssland att Sverige engagerar sig i de ryska strålskyddsproblemen. Ytterligare erinras om att problemen är närbesläktade med de frågor som hanteras av bl.a. Östersjörådet. När det gäller frågan om att samtidigt beakta strålskyddsproblem inklusive avfallsfrågor i såväl civilt som militärt sammanhang vill SSI i princip starkt stödja åtgärder som syftar därtill, väl medveten om de praktiska problemen att genomföra dem i verkligheten.

3. Utskottet

Miljöutskottet har ingående behandlat medlemsförslag A 1007/m som tar upp riskerna från atomvapen, kärnkraftsanläggningar och atomdrivna fartyg i Nordområdena samt behovet av förpliktande avtal i internationella fora, bl.a. i IAEA och ESK, angående hantering av atomavfallet från såväl civil som militär verksamhet. Förslaget har fått brett stöd i remissgenomgången och av sakkunniga. Man har emellertid påpekat att dubbelarbete bör undvikas om nya organ tillskapas där verksamhet redan pågår.

Efter det att medlemsförslaget väckts har aktiviteterna avsevärt intensifierats, vad gäller såväl risker med atomdrivna fartyg som dumpat material i Karahavet och Barents hav, på fartyg lagrat material samt kärnkraftssäkerheten i Östeuropa inklusive Rysslands norra områden. Föreslagna åtgärder har givits politiskt stöd på hög nivå. Initiativ har tagits av de nordiska länderna enskilt och gemensamt i olika sammanhang. Att det nu finns resultat att redovisa beror på tidigare nordisk verksamhet. De nordiska länderna har vidare kraftigt understött internationellt samarbete i syfte att kartlägga riskerna med såväl militära som civila kärnkraftverk och -anläggningar i mellan- och östeuropeiska länder, i synnerhet i det tidigare Sovjetunionen. Man stöder att tekniskt bistånd ges till de berörda länderna för att minska riskerna för olyckor vid anläggningarna.

Vid den konferens om bistånd till de nya självständiga staterna som hölls i Lissabon i maj 1992 tog de nordiska länderna särskilt upp frågan om kärnkraftssäkerhet i Östeuropa. I ett gemensamt nordiskt inlägg betonas bl.a. risken för ett nytt haveri i ett kärnkraftverk i OSS och Mellan- eller Östeuropa. Detta kan få följder för hela Europa eller till och med för hela världen. Därför är det angeläget att prioritera kärnkraftssäkerheten inom ramen för det nordiska biståndet till Mellan- och Östeuropa.

Miljöutskottet noterar också G-7-ländernas saneringsprogram för de föråldrade kärnkraftverken i de aktuella länderna, behandlingen av kärnkraftsfrågorna vid KSSE-mötet i Helsingfors 1992 samt det initiativ som rådet för Östersjöländerna tagit i syfte att inrätta en särskild kärnkraftssäkerhetsgrupp, bl.a. för att identifiera sådana militära och civila anläggningar och deponeringsplatser för

radioaktivt avfall som förutsätter omedelbara åtgärder för att skydda befolkning och miljö.

Miljöutskottet konstaterar att det pågår en omfattande aktivitet för att öka kärnkraftssäkerheten i de nordliga områdena och det tidigare Sovjetunionen. Verksamhet pågår nu i många fora och den eftersträlvade koordineringen av västlänternas biståndsinsatser inom ramen för G-24 skulle avsevärt förbättra möjligheterna att harmonisera verksamheten.

Med hänsyn till detta anser miljöutskottet att det inte i första hand är nödvändigt att utarbeta ett nytt internationellt bindande handlingsprogram, utan anbefaller att man fortsätter verksamheten på basen av det samarbete som redan etablerats. Miljöutskottet vill särskilt framhålla att det är av yttersta vikt att dessa frågor ges en hög prioritering inom det nordiska och internationella samarbetet.

Miljöutskottet har fått en ingående redovisning av hur arbetet fortgår med att kartlägga dumpat radioaktivt material i Ishavet och lagringen av detta farliga material i ankrade fartyg. Utskottet vill understryka vikten av att det etablerade samarbetet mellan Norge och Ryssland i dessa frågor genomförs med kraft.

Utskottet har också vid behandlingen av dessa frågor starkt understrukit betydelsen av att bindande internationella avtal ingås om kärnsäkerhet och avfallshandling vid såväl civil som militär verksamhet.

De nordiska länderna har vid tidigare tillfällen väckt förslag härom bl.a. i IAEA. De har emellertid hittills stött på motstånd från bl.a. kärnvapenstaterna. Vid en internationell konferens om atomsäkerhet hösten 1991 lade Sverige, stött av Finland och Norge, fram förslag om att IAEA skall utarbeta en global konvention om atomsäkerhet och avfallshandling. En skiss till en sådan konvention dryftades vid IAEA:s styrelsemöte i juni 1992, dock utan något slutligt resultat, i första hand på grund av att parterna inte kunde komma överens om avfallsfrågan. En arbetsgrupp inom IAEA fortsätter arbetet med konventionen. IAEA:s generaldirektör redogjorde för gruppens arbete vid IAEA:s generalkonferens som hölls under vecka 39, 1992. Arbetsgruppen fortsatte sitt arbete under oktober månad 1992. Arbetsgruppens konklusioner skall redovisas i sin helhet under 1993.

Utskottet anser att det är mycket viktigt att de nordiska länderna fortsätter att driva denna fråga.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande internationella avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet.

Florø den 20 augusti 1992

Dorte Bennedsen (S)

Hans Erenbjerg (S)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Tore A. Liltved (H)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Olof Salmén (ÅC)

Birgitta Dahl (s)

Ingvar Eiriksson (m)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Medlemsforslag

om atomsikring i Nordområdene

(Reist av Haakon Blankenborg samt Sten Andersson, Dorte Bennedsen, Birgitta Dahl, Jóannes Dalsgaard, Kirsti Kolle Grøndahl, Thor-Eirik Gulbrandsen, Mats Hellström, Anker Jørgensen, Paavo Lipponen, Poul Nielson, Mats Nyby og Rannveig Guðmundsdóttir)

Kolaområdet representerer en av verdens største konsentrasjoner av atomvåpen, atomanlegg og atomdrevne fartøyer.

De nordlige havområdene er gyte- og oppvekstområde for viktige fiskeslag. Områdene har således stor betydning for matvareforsyningen også i verdenssammenheng. Samtidig er naturen og den økologiske balansen spesielt sårbar i disse nordlige områdene.

Kjernerkraftverket på Kola har 4 reaktorer hvorav de 2 eldste er av samme type som reaktorene ved kjernerkraftverket i Greifswald som ble stengt etter inspeksjon 1990. Det er slått fast at anleggene ikke oppfyller vestlige krav for sikkerhet.

I havområdene finnes en betydelig flåte av atomdrevne fartøyer. I tillegg til de fartøyene som er i drift ligger et betydelig antall eldre atomdrevne fartøyer lagret rundt omkring i området.

I Barentshavet og Karahavet er det dumpet betydelige mengder radioaktivt avfall som også utgjør en potensiell miljøtrussel.

Det tidligere Sovjet-Unionen har brukt deler av området til kjernefysiske prøvesprengninger.

I området finnes flere tusen atomstridshoder spredt på forskjellige baser.

Også andre enn det tidligere Sovjet-Unionen har kjernefysisk utrustning i de nordlige havområdene. Disse utgjør en viktig del av det totale kjernefysiske bildet i nordområdene.

Det er ikke registrert radioaktiv stråling av betydning i disse havområdene. Dette er derfor i første rekke et potensielt miljøproblem. Ut fra et "føre-var" perspektiv er det imidlertid viktig med en samordnet, effektiv og målrettet innsats. Tiltakene bør settes i verk ut fra en mest mulig samlet oversikt over situasjonen i området. På denne måten kan tiltak settes inn i den rekkefølge som gir den beste miljøgevinsten til lavest kostnad.

Tiltakene i denne regionen bør ses i sammenheng med lignende tiltak i andre regioner.

Behovet for kontroll er ikke begrenset til det tidligere Sovjet-Unionen. Det må derfor arbeides med sikte forpliktende avtaler om kontroll med håndtering av alt sivilt og militært atomavfall også i større internasjonal sammenheng.

På grunn av problemenes omfang og det faktum at det her dreier seg både om sivile og militære anlegg er det også naturlig at det arbeides samtidig med disse spørsmålene i ulike internasjonale organisasjoner (bl.a. IAEA og KSSE).

På denne bakgrunnen foreslår undertegnede at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å bidra til at det blir utarbeidet et forpliktende program for atomsikring i Nordområdene.

Helsingfors den 2 mars 1992

Haakon Blankenborg (A)

Dorte Bennedsen (S)

Jóannes Dalsgaard (Jyf)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Anker Jørgensen (S)

Poul Nielson (S)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Sten Andersson (s)

Birgitta Dahl (s)

Kirsti Kalle Grøndahl (A)

Mats Hellström (s)

Paavo Lipponen (SDP)

Mats Nyby (SDP)

Kulturutskottets betänkande

over medlemsforslag om å utnytte og aktivere folkebevegelsenes arbeid i Norden

(Medlemsforslaget stillet av Markku Laukkanen samt Marianne Andersson, m.fl. se s. 350)

Til Kulturutvalget er henvist medlemsforslag A 1008/k om å utnytte og aktivere medborgerorganisasjonenes arbeid i Norden. Medlemsforslaget er i henhold til utvalgets beslutning ikke sendt på remiss, og er behandlet i utvalgets møter 6. mai og 24. juni 1992.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget pekes det på at nordisk nettverkssamarbeid gjennom ulike typer folkebevegelser og medborgerorganisasjoner m.m. fungerer som katalysator for og en styrke i det folkelige samarbeidet i Norden. Dette nettverket knytter Norden og innbyggerne sammen på en meget inoffisiell måte og uten noen former for mellomledd. Dette er en del av forklaringen på hvorfor de nordiske land kjenner sterkt fellesskap med hverandre.

Den spontane organisasjonsvirksomheten er en faktor man må ta hensyn til. Felles organisasjonsnett styrker også den nordiske identiteten og en fortsettelse og utvidelse av dette inoffisielle organisasjonsarbeide til andre deler av Europa er hva den alleuropeiske og nordiske diskusjonen om identiteten kommer til å dreie seg om.

Organisasjonenes samarbeid skjer i stor utstrekning uten offisiell nordisk finansiering, men det har likevel avgjørende betydning for det offisielle samarbeidet da initiativ ofte har sitt utspring i organisasjonene og ved at man i offisielt samarbeid utnytter organisasjonenes erfaringer og synspunkter.

I medlemsforslaget vises det til den betydning Nordisk Kulturfond har hatt for gjennomføring av organisasjonenes felles prosjekter. Fondets ressurser må derfor styrkes, da ressursmangler ofte bremser organisasjonenes samarbeid på en skadelig måte.

Det foreslås ut fra dette at man med tilstrekkelig økonomisk støtte må aktivere medborgerorganisasjonenes nordiske samarbeid og utnytte dette i det offisielle nordiske samarbeid etter 1992.

2. Kulturutvalget

Kulturutvalget har i flere sammenhenger understreket de frivillige organisasjonenes og folkbevegelsenes betydning for det nordiske kultursamarbeidet. Ikke minst er de nordiske tradisjoner på dette området av vesentlig betydning og styrke i forhold til de man finner i Europa forøvrig, for eksempel når det gjelder de store og sentrale organisasjonene som Foreningene Norden og innen amatørkulturen.

En styrking av Nordisk Kulturfonds ressurser er blant Kulturutvalgets høyest prioriterte målsettinger. Utvalget vil peke på at ikke alle organisasjoner har et organisert nordisk samarbeid. Støtteordningene må derfor gi mulighet for bidrag også til de mindre organisasjonene. I dette bildet må bidrag for eksempel gjennom Nordisk Ungdomskomite, til idrettssamarbeid og til kunstnerorganisasjoner tas i betraktning.

Med henvisning til det som ovenfor er anført foreslår Kulturutvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

med tilstrekkelig økonomisk støtte å aktivere medborgerorganisasjonenes nordiske samarbeid og utnytte dette i det offisielle nordiske samarbeidet etter 1992.

Sønderborg, 24. juni 1992

Marianne Andersson (c)
J.K. Hansen (S)
Grete Knudsen (A)
Markku Laukkanen (Kesk.)
Berit Oscarsson (s)
Kimmo Sasi (Kok.)

Jóannes Dalsgaard (Jvfl)
Tora Aasland Houg (SV)
Thea Knutzen (H)
Paavo Lipponen (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (A) Formand
Otto Steenholdt (At)

Medlemsförslag

om att tillgodogöra och aktivera folkrörelsernas arbete i Norden

(Väckt av Markku Laukkanen samt Marianne Andersson, May Flodin, Carl I. Hagen, Timo JärviLahti, Grete Knudsen, Markku Rossi och Olof Salmén)

Officiellt nordiskt samarbete, dess framtid och förhållanden till EES och EG är föremål för utvärdering på många nivåer. Utrikespolitiska instituten i Norden konstaterade i sin rapport "Norden i det nya Europa" att de nordiska ländernas kommande roll i Europa inte enbart är en angelägenhet för säkerhetspolitiska och ekonomiska experter och politiker, utan det är mycket fråga om medborgarnas aktiva deltagande och medverkan. Rapporten berörde dock inte inofficiella organisationernas, medborgarnas, kommunernas eller andra kontaktgruppers samarbete som bedrivs i Norden.

I ministerrådets förslag om nordiskt samarbete efter 1992 konstateras att det unika med det nordiska samarbetet är att den underbyggs väl av omfattande frivilligverksamhet i alla befolkningsgrupper. Ministerrådet vill stärka nordiskt nätverkssamarbete och utnyttja det genom att aktivera folkrörelserna och medborgarorganisationerna.

Som katalysator och styrka i folkligt samarbete i Norden fungerar organisationerna. Utanför det officiella samarbetet har näringslivet, fackliga organisationer, kultur-, ungdoms- och frivilligorganisationerna alla sina nordiska systerorganisationer, och detta nätverk knyter samman Norden och dess invånare mycket inofficiellt och utan några mellanhänder. Detta är en del av förklaringen till varför de nordiska länderna känner stark gemenskap med varandra.

Den spontana organisationsverksamheten är en beaktansvärd faktor. Tack vare gemensam historia, geografisk och kulturell närhet samt vår gemensamma uppfattning om demokrati är kontakterna med systerorganisationerna naturliga och leder ofta till resultat. Gemensamt organisationsnät stärker också den nordiska identiteten. Det är detta inofficiella organisationsarbete, dess fortsättning och utvidgning till andra delar av Europa som den alleuropeiska och nordiska diskussionen om identiteten kommer att behandla. Vi skall som samhällen, grupperingar och individer rusta oss för att möta de utmaningar som det nya Europa ställer oss inför.

Organisationernas samarbete sker ofta utan officiell nordisk finansiering. Organisationerna nämns inte heller i kulturhandlingsplanen från 1988. Ändå har de avgörande betydelse för det officiella samarbetet, eftersom initiativen där ofta har sitt ursprung i organisationerna, och i officiellt samarbete utnyttjar man organisationernas erfarenheter och åsikter.

Organisationerna är en viktig faktor också på folkligt plan. Möten, seminarier och annan verksamhet systerorganisationerna emellan erbjuder nya dimensioner och synvinklar för människor i alla yrkesområden. Genom erfarenhetsutbyte undviker man ofta andras misstag.

Erfarenheterna har genom åren visat den stora betydelsen Nordiska kulturfonden haft för genomförandet av organisationernas gemensamma projekt. Därför måste Nordiska kulturfondens resurser förstärkas. Resursbrist bromsar ofta organisationernas samarbete på ett skadligt sätt. Det saknas både finansiella och operativa resurser. Ibland skulle det räcka med tillfällig konsult hjälp för att återuppta kontakterna.

Organisationerna är en betydlig resurs för de nordiska länderna, särskilt i dagens situation inför integrationen i Europa. En arbetsgrupp som nordiska statsministrar tillsatt utreder för tillfället över det nordiska samarbetets framtid och speciellt den situation när alla eller många av de nordiska länderna är medlemmar i EG. Man får önska att arbetsgruppen inte glömmet bort folkrörelsernas värdefulla samarbete i Norden.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med tillräckligt ekonomiskt stöd aktivera medborgarorganisationernas nordiska samarbete och utnyttja det i det officiella nordiska samarbetet efter 1992.

Helsingfors den 2 mars 1992

Markku Laukkanen (Kesk.)

May Flodin (FS)

Timo Järvi-lahti (Kesk.)

Markku Rossi (Kesk.)

Marianne Andersson (c)

Carl I. Hagen (FrP)

Grete Knudsen (A)

Olof Salmén (ÅC)

Kulturutskottets betänkande

over medlemsforslag om at gøre projekt Nordjobb permanent

(Medlemsforslaget stillet af J.K. Hansen samt Maria Kaisa Aula, m.fl. se s. 354)

Til Kulturutvalget er henvist medlemsforslag A 1009/k om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent. Medlemsforslaget er i henhold til utvalgets beslutning ikke sendt på remiss, og er behandlet i utvalgets møte 24. juni 1992.

1. Medlemsforslaget

I forslaget pekes det på at Nordjobb har utviklet seg til å bli det største og mest kjente nordiske utvekslingsprosjekt for unge. Fra 1986 til 1990 ble prosjektet finansiert ved en kombinasjon av private og offentlige tilskudd, i 1990 vedtok Nordisk Ministerråd å bevilge et årlig beløp til dekning av administrasjonskostnadene i en forsøksperiode til og med 1993, hvoretter prosjektet skal evalueres. I alle de nordiske land og selvstyrte områder er det samarbeidsavtaler mellom de nasjonale arbeidsmarkedsmyndigheter og Foreningen Norden, som står for den praktiske gjennomføringen av Nordjobb.

Nordjobb's videreføring er i følge medlemsforslaget ikke minst viktig sett i lys av integrasjonen i Europa, hvor særlig EF løpende styrker sine ungdomsutvekslingsprogrammer. Det ville være fatalt hvis ikke Norden følger opp sine ungdomsutvekslinger. Spesielt med henvisning til Foreningene Nordens særstilling, med et folkelig grunnlag for deres virksomhet, bør Nordjobb-prosjektet og andre folkelige utvekslingsprogrammer følges opp.

Det foreslås ut fra dette at det snarest må vedtas å gjøre Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

2. Kulturutvalget

Som det pekes på i handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid fra 1988 er det "... viktig å vinne ungdommen for den nordiske samarbeidstanke". Det er av avgjørende betydning for unge menneskers visshet om en nordisk identitet, og deres aktive interesse for det nordiske samarbeidet, at denne aldersgruppen får styrket sine kunnskaper om Norden og gis muligheter til gjennom egne erfaringer å oppleve de nordiske land. Dette krever at ungdom kan integreres i aktiviteter over hele kulturområdet.

For å nå disse overordnede og prioriterte målsetninger for det nordiske ungdomsarbeidet bør man etter Kulturutvalgets mening i særlig grad satse på utvekslingsprogrammer, kulturaktiviteter og prosjekter innenfor skolesamarbeidet. Utvekslingsprogrammer kan betraktes som en rimelig investering for fremtiden, hvor avkastningen ikke kan måles ut fra vanlige beregningsmodeller, Nordplus, utvekslingsprogrammet for elever og studenter, har vist seg å bli en suksess. Det samme kan sies om Nordjobb, hvor man har et samarbeid med arbeidsmarkedets representanter. Den samlede effekt av disse to programmene og den betydning de har for styrking av det nordiske fellesskap kan vanskelig overvurderes.

I tillegg til Nordjobb har Foreningen Norden opprettet Nordpraksis, som er et tilbud til ungdom på yrkesfaglig studieretning i videregående skoler. Tilbudet gjør at man kan legge den yrkespraktiske delen av utdanningen til et nordisk naboland, og bør sees i sammenheng med Nordplus og Nordplus-Junior, som gjør det mulig å gå på videregående skole eller studere i ett av de nordiske landene. Videre bør ordningen også gjelde for ungdom under lærlingekontrakt i nært samarbeid med arbeidslivets parter. Ved at Nordpraksis er etablert har en lyktes med lik behandling av yrkesorienterte og teoretiske fag. Dette understreker behovet for og nødvendigheten av at Nordjobb får faste bevilgninger over Ministerrådets budsjett.

Kulturutvalget vil ut fra dette gi sin fulle tilslutning til det foreliggende medlemsforslag om en sikring av Nordjobbs framtid. Det ville være meningsløst om man ved forsøksperiodens utløp eventuelt skulle innstille bevilgningene til dette prosjektet, og det er derfor viktig at man så snart som mulig får garantier om at så ikke vil skje.

Med henvisning til det som ovenfor er anført foreslår Kulturutvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

Sønderborg, 24. juni 1992

Marianne Andersson (c)
J.K. Hansen (S)
Grete Knudsen (A)
Markku Laukkanen (Kesk.)
Berit Oscarsson (s)
Kimmo Sasi (Kok.)

Jóannes Dalsgaard (Jvfl)
Tora Aasland Houg (SV)
Thea Knutzen (H)
Paavo Lipponen (SDP)
Rannveig Guðmundsdóttir (A) Formand
Otto Steenholdt (At)

Medlemsforslag

om at gøre projekt Nordjobb permanent

(Stillet af J.K. Hansen samt Maria Kaisa Aula, Dorte Bennedsen, Knud Glønborg, Thor-Eirik Gulbrandsen, Marianne Jelved, Hans Jørgen Jensen, Grete Knudsen, Helge Adam Møller, Mats Nyby, Otto Steenholdt og Eeva Turunen)

Nordjobb har udviklet sig til at blive det største og mest kendte nordiske udvekslingsprojekt for unge. Fra Nordjobb-projektets start i 1985 og til og med 1991 er 7 041 unge mellem 18 og 26 år blevet udvekslet i forbindelse med projektet.

I 1985 blev Nordjobb-projektet startet af den daværende Stiftelse for industriudvikling i Norden, men allerede i 1986 blev administrationen overtaget af en selvstændig stiftelse, Stiftelsen Nordjobb, og forvaltet af Foreningerne Norden. Fra 1986 til 1990 blev projektet finansieret af en kombination af private og offentlige tilskud. På grund af, at de private tilskud blev stadigt mindre i perioden og krævede en uforholdsmæssig stor indsats at fremskaffe, vedtog Nordisk Ministerråd den 26. februar 1990 i Reykjavík - efter henstilling fra Nordisk Råd (medlemsforslag A 822/k om säkerställande av projektet Nordjobbs fortsättning) - at bevilge et årligt beløb til dækning af administrationsomkostningerne i en forsøgsperiode fra 1990 til og med 1993, hvorefter projektet skulle evalueres.

Nordjobb-projektet tilbyder nordisk ungdom mellem 18 og 26 år mulighed for sommerjob i Norden. Nordjobb tilbyder et bredt udvalg af sommerjob, indkvartering og et kultur-, kontakt- og fritidsprogram med et varieret og stort antal aktiviteter for Nordjobb'erne. Informationen om Nordjobb er væsentligt forstærket, og Nordjobb er i dag alment kendt blandt ungdommen i Norden.

Endvidere indgår i Nordjobb-projektet et særligt venskabsbyjob inden for venskabsbykæderne i Norden samt Nordpraktik, hvor unge indenfor erhvervsuddannelserne tilbydes praktisk udveksling i Norden.

I alle de nordiske lande og selvstyrende områder findes en samarbejdsaftale mellem de nationale arbejdsmarkedsmyndigheder og Foreningen Norden.

Projekt Nordjobb har i de forløbne år testet det frie nordiske arbejdsmarked og kunnet bidrage til nødvendige liberaliseringer. Projektets videreføring er ikke mindst vigtigt set i lyset af integrationen i Europa, hvor især EF løbende styrker sine ungdomsudvekslingsprogrammer; det vil derfor være fatalt, hvis ikke Norden også følger op sine ungdomsudvekslinger. Især med henvisning til Foreningerne Nordens særstilling med et folkeligt grundlag for deres virksomhed bør Nordjobb-projektet og andre folkelige udvekslingsprojekter følges op.

Da Nordjobb-projektet har udviklet sig positivt både kvantitativt og kvalitativt og i dag må anses for et af de mest kendte nordiske projekter blandt ungdommen i Norden, foreslås, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at snarest tage beslutning om at gøre Nordjobb-projektet permanent og give projektet en økonomisk grundtryghed også efter forsøgsperiodens afslutning.

København, Helsingfors og Oslo, den 4. maj 1992

J.K. Hansen (S)

Dorte Bennedsen (S)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Jørgen Jensen (S)

Helge Adam Møller (KF)

Otto Steenholdt (At)

Maria Kaisa Aula (Kesk.)

Knud Glønborg (KrF)

Marianne Jelved (RV)

Grete Knudsen (A)

Mats Nyby (SDP)

Eeva Turunen (Kok.)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om ett renare Västerhav

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Andersson samt Stina Gustavsson m.fl., se s. 361)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1010/m om ett renare Västerhav. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten under 1992 i Bergen den 18 augusti, Mundal den 19 augusti och Köpenhamn den 23 oktober.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Marianne Andersson samt Stina Gustavsson, Agne Hansson, Timo Järvilahti, Eeva-Liisa Moilanen, Heikki Riihijärvi, Otto Steenholdt och Anders Svärd hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska minsiterrådet

att snarast utarbeta en nordisk handlingsplan för Västerhavets miljö i syfte att återställa den ekologiska balansen och därvid beakta de förslag till åtgärder som framförts i medlemsförslaget.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att undersöka möjligheterna att inrätta en Nordsjökommission.

I sina motiveringar med medlemsförslaget konstaterar förslagsställarna att de nordiska länderna ligger geografiskt nära varandra och många miljöproblem kan därför bara lösas gemensamt. Samtidigt konstateras att miljöarbetet under senare år har blivit en allt viktigare del av det nordiska samarbetet.

Det erinras om att den nordiska miljöskyddskonventionen från 1976 betonar ansvaret för miljön inte bara vad gäller det egna landet utan också andra nordiska länder. Det betonas också att miljöfrågan är internationell.

Det påpekas att miljösituationen i hela Nordsjön och framförallt i Skagerrak och Kattegatt är mycket allvarlig. Döda havsbottnar, giftiga algbloomingar, övergödning och syrebrist nämns som exempel. Det poängteras att konsekvenserna för fisket har varit stora. Bottenlevande fisk som t. ex. torsk, rödspätta och vitling har i stor utsträckning antingen dött eller flytt. Havskräftan har med all sannolikhet dött i det aktuella området.

Eftersom de svåra miljöproblemen i Västerhavet har funnits under många år och eftersom situationen hela tiden förvärras, anser förslagsställarna att kraftfulla

åtgärder måste vidtas för att vända denna utveckling. Det anses att de nordiska regeringarna här har ett ansvar och att de omedelbart måste vidta åtgärder för att återställa den ekologiska balansen.

Det erinras om att föroreningarna kommer från många olika håll. I Nordsjön kommer föroreningar från Östersjön med strömmarna som förs norrut, floderna Elbe och Rhen i Tyskland är kraftigt förorenade samt att oljespill och andra utsläpp kommer från oljefälten i Nordsjön. Tungmetaller och kemikalier släpps ut i stora mängder från industrin och radioaktivt utsläpp från den nuklära anläggningen i Sellafield vid den Irländska sjön har lett till förhöjda radioaktiva värden i både vatten och fisk. Till detta kommer urlakningen av kväve från jordbruks- och skogsmark. Ytterligare erinras om att luftföroreningar också påverkar havet. I vissa områden kommer så mycket som 25 % av dessa via luften. Dessutom förekommer dumpning av avfall och sopförbränning till havs. Under 1985 hamnade 3 860 000 ton industriavfall i Nordsjön. Av detta industriavfall kom ca 50 % från England och 34 % från Förbundsrepubliken Tyskland. Till detta läggs 5 miljoner ton rötslam och 116 000 ton olja. Förslagsställarna anser att dessa fakta visar att det är nödvändigt med samordnade internationella åtgärder för att kunna reducera problemen.

Det erinras om att för närvarande finns det tre olika kommissioner som arbetar var för sig mot utsläpp till lands och till sjöss och mot dumpning. Det anses att det behövs en bättre samordning av de insatser som görs och en samordnad bedömning av de insatser som ytterligare behöver göras. Därför anser förslagsställarna att en Nordsjökommission bör inrättas, liknande den kommission som finns för Östersjön, där samtliga berörda nationer deltar. Genom en sådan Nordsjökommission anses att nödvändiga helhetsgrepp kan tas för att förbättra miljösituationen i Västerhavet.

Förslagsställarna anser att en viktig uppgift för en Nordsjökommission vore att ta upp frågan om de radioaktiva utsläppen från Sellafield. Dessa anses vara av så allvarlig art att de nordiska länderna bör kräva av England att anläggningen omedelbart stängs och att ett saneringsarbete inleds. På senare tid har det också framkommit att det i England finns långt framskridna planer på dumpning av miljöfarligt avfall i Nordsjön. Förslagsställarna menar att här måste Norden agera kraftfullt för att förhindra detta, dels genom direkta kontakter med Englands regering, dels inom ramen för den så kallade Oslokonventionen som bland annat reglerar frågor om dumpning i Nordsjön.

Angående Skagerrak erinrar förslagsställarna om att under hösten 1989 framkom det att det finns norska planer på provborring efter olja i Skagerrak. Eventuell oljeutvinning i detta område ligger ganska långt fram i tiden, men det anses att det finns anledning att redan nu avvisa alla sådana planer. Om planerna skulle realiserats anses de utgöra ett stort hot mot bland annat fisket. Det påpekas att ett större utsläpp av olja i detta känsliga område skulle få oöverskådliga konsekvenser för den ekologiska balansen och fisket för lång tid framöver skulle vara helt utslaget.

Angående de svensk-norska gränsvattnen anser förslagsställarna att det bör utarbetas mer detaljerade åtgärdsplaner för särskilt utsatta havsområden mellan Norge och Sverige. Det påpekas att vattenkvaliteten i norra Bohuslåns kustområde försämras drastiskt till stor del beroende på utsläpp från norska sidan. Fort-

satta åtgärder anses därför nödvändiga. Det erinras om att största föroreningskällan är Glomma, som är Norges längsta och mest vattenförande älv. Förslagsställarna anser att Glomma kan liknas vid en jättelik kloak. Undersökningar har klarlagt att ett ca 30 kvadratkilometer stort område i och utanför Glommas mynning är starkt förorenat och ett ännu större område är klart påverkat. Det anses att detta bör ingå som en del i en handlingsplan för Västerhavets miljö.

Det föreslås att initiativ tas till ett långtgående gemensamt program för förbättring av vattenkvaliteten i Skagerrak-Kattegatt. Det betonas hur viktigt det är att ett sådant program får erforderliga resurser, så att underlag för beslut snabbt kan tas fram samt att det därefter finns finansieringsmöjligheter för nödvändiga investeringar och andra åtgärder. I det sammanhanget erinras om att i samband med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning inrättades en särskild låneform i NIB. Syftet var att underlätta finansieringen av miljöförbättrande investeringar i Norden. Det anses att denna låneordning borde kunna utnyttjas även för viktiga miljöinvesteringar i det för Danmark, Norge och Sverige gemensamma vattenområdet Skagerrak-Kattegatt.

Förslagsställarna anser att den handlingsplan mot havsföroreningar som de nordiska miljöministrarna tidigare enats om är klart otillräcklig. Det anses därför att därför initiativ bör tas till en utvecklad och mer långtgående nordisk handlingsplan för att begränsa utsläppen av miljöskadliga ämnen.

Det erinras om att det utanför den svenska västkusten och norska sydkusten finns mängder av gamla vrak, i första hand från andra världskriget, som innehåller stora mängder olja, stridsgas och andra kemikalier. Det konstateras att dessa omkring femtio år gamla vrak utgör tidsinställda miljöbomber som kan hota hela det ekologiska systemet i Skagerrak och ställa till enorm skada. Det anses därför att det brådskar med insatser för att inte katastrofen skall bli ett faktum. Därför måste omgående initiativ tas för att få till stånd aktioner för att bärga och destruera dessa kemiska vapen. Bunderolja som finns i vraken måste också bärgas innan den läcker ut i vattnet.

Förslagsställarna anser att utsläppen av kväve i luften måste minska. Det gäller dels från stationära industri- och förbränningsanläggningar, dels från vägtrafiken. Det konstateras att genom att ställa långtgående krav på bättre reningsutrustning och miljövänliga bränslen samt genom en kraftfull satsning på järnvägstrafiken kan trafikens kväveutsläpp minska. I detta sammanhang erinras om upprustning av järnvägsförbindelserna mellan Oslo och Göteborg.

Ytterligare påpekas att våtmarker är utmärkta reningsanläggningar som förhindrar kvävet att nå havet. Befintliga våtmarker måste därför bibehållas och nya, konstgjorda våtmarker tillskapas.

Slutligen erinrar förslagsställarna om att musselodling i stor skala kan utnyttjas för att minska övergödningen i kustvattnen. Genom att odla musslor från flottor får man ett slags tredimensionellt reningsverk som sträcker sig från ytan ned till 8-10 meters djup. Det anses att försöksverksamhet i stor skala omedelbart bör inledas.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i augusti 1992 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till miljöutskottet. Efter att ha inhämtat information angående medlemsförslagets syfte beslöt miljöutskottet att medlemsförslaget inte skulle remissbehandlas.

3. Utskottet

Inledningsvis vill miljöutskottet konstatera att utskottet instämmer i medlemsförslagets syfte att förbättra miljösituationen i Västerhavet. Samtidigt betonar utskottet att det för närvarande arbetas hårt för att förbättra miljösituationen i Nordsjön och Nordöstra Atlanten. Utskottet anser därför att man bör undvika dubbelarbete och tillskapandet av nya organ, där verksamhet redan pågår.

Angående medlemsförslagets första att-sats, att utarbeta en ny nordisk handlingsplan för Västerhavet, erinrar utskottet om "Nordisk handlingsplan mot förorening av havet". Denna handlingsplan omfattar bland annat det i medlemsförslaget omtalade området. Det är redan beslutat att denna handlingsplan skall revideras och att revideringen presenteras för miljöutskottet senast i oktober 1993. Om utskottet då anser att handlingsplanen inte blir tillräckligt långtgående, bland annat i enlighet med medlemsförslagets syfte, kommer utskottet att arbeta för en förbättring av handlingsplanen. Utskottet anser att i en reviderad nordisk handlingsplan mot förorening av havet samt inom det nordiska samarbetet i internationella konventioner finns redan de instrument som behövs för att skydda och förbättra vår gemensamma havsmiljö, också i Västerhavet.

Angående medlemsförslagets andra att-sats, att undersöka möjligheterna att inrätta en Nordsjökommission, hänvisas till det ovan anförda.

Utskottet erinrar om Nordsjökonferenserna, där miljöministrarna från alla Nordsjöländer deltar. Utskottet anser dessa konferenser bland annat vara ett forum för att presentera nordisk miljöpolitik och arbeta för ett renare Västerhav.

Ytterligare erinrar utskottet om den revision av Oslo- och Pariskonventionerna, som utförs för närvarande. Som ett resultat av denna revidering förväntas bland annat att dessa två konventioner skall slås samman till en förbättrad konvention samt att det kommer att upprättas en "Nordsjö Task Force".

Med hänsyn till detta anser utskottet det inte vara aktuellt att inrätta en Nordsjökonvention.

Miljöutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår

att Nordiska rådet *icke* företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 23 oktober 1992

Dorte Bennedsen (S)

Birgitta Dahl (s)

Ingvar Eriksson (m)

Kristin Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Anders Svärd (c)

Haakon Blankenborg (A)

Hans Erenbjerg (S)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Sverre Mauritzen (H)

Olof Salmén (ÁC)

Medlemsförslag om ett renare Västerhav

(Väckt av Marianne Andersson samt Stina Gustavsson, Agne Hansson, Timo Järvilahti, Eeva-Liisa Moilanen, Heikki Riihijärvi, Otto Steenholdt och Anders Svärd)

Inledning

En god miljö är den viktigaste förutsättningen för mänsklighetens överlevnad.

Naturen i Norden utsätts för föroreningar, utsläpp och slitage i allt större omfattning. De nordiska länderna ligger geografiskt nära varandra och många miljöproblem kan därför bara lösas gemensamt. Miljösamarbetet har också under senare år blivit en allt viktigare del av det nordiska samarbetet.

Den nordiska miljöskyddskonventionen från 1976 betonar att ansvaret för miljön inte bara gäller det egna landet utan också andra nordiska länder. Miljöfrågan är emellertid också internationell. Miljöförstöring känner inga gränser och därför måste åtgärder vidtas såväl i Norden som i Europa och globalt. Internationellt agerar också de nordiska länderna gemensamt när det gäller att bekämpa gränsöverskridande föroreningar och andra miljöproblem. Så har samtliga sju stater kring Östersjön t.ex. undertecknat ett avtal om skydd av den marina miljön. I detta medlemsförslag aktualiseras miljöproblemen i ett annat hav, nämligen Västerhavet.

Läget i Västerhavet

Miljösituationen i hela Nordsjön och framför allt i Skagerrak och Kattegatt är mycket allvarlig. Döda havsbottnar, giftiga algbloomningar, övergödning och syrebrist är exempel härpå. Under hösten 1988 drabbades viktiga delar av Kattegatt av akut syrebrist. Förhållandena blev inte bättre under 1989, och utvecklingen förstärktes ytterligare under 1990.

Under första halvåret 1991 var situationen dock förhållandevis bra. Detta torde i första hand ha berott på att friskt vatten kommit in från Nordsjön genom de kraftiga stormar som förekommit. Det finns dock inga förutsättningar för att dessa förbättringar skall bli beständiga om inte utsläppen minskar.

Sedan regelbundna mätningar påbörjades i Västerhavet har syrehalterna på många mätplatser från Öresund till norska gränsen aldrig varit så låga som under 1990. Under hösten 1989 förutspådde många att situationen i Västerhavet år 1990 skulle bli relativt bra. Varken giftalger eller säldöd hemsökte kusten och siktdjupet var ovanligt bra under sommaren, vilket tydde på relativt liten algproduktion. Detta är kanske det mest oroande; under till synes normala förhållanden återkommer syrebrist och döda bottnar.

Konsekvenserna för fisket har varit stora. Bottenlevande fisk som t.ex. torsk, rödspätta och vitling har i stor utsträckning antingen dött eller flytt. Havskraften har med all sannolikhet dött i det aktuella området. En god havsmiljö är en huvudförutsättning för den nordiska fiskerinäringens ekonomi och fortbestånd, något som också understrukits i det samarbetsprogram på fiskeriområdet som antogs vid Nordiska rådets senaste session.

De svåra miljöproblemen i Västerhavet har alltså funnits under många år och eftersom situationen hela tiden förvärras måste kraftfulla åtgärder vidtas för att vända denna utveckling.

Det som skett i Västerhavet bekräftar att miljöpolitik inte är en nationell fråga. Den direkta anledningen till den uppkomna algbloomingen kan idag inte fastställas. Det kan dock inte uteslutas att den beror på utsläpp som i sin tur påverkar den ekologiska balansen. Luft-, mark- och vattenföreningar känner inga nationella gränser. Algbloomingen måste bekämpas gemensamt av alla nordiska länder. De nordiska regeringarna har här ett speciellt ansvar och de måste omedelbart vidta åtgärder för att återställa den ekologiska balansen.

Nordsjökommissionen

Haven har länge betraktats som gigantiska soptippar. Inte minst gäller detta Nordsjön. Föreningarna i Nordsjön kommer från många olika håll. Föreningar från Östersjön förs norrut med strömmarna. Andra föreningskällor är de kraftigt förorenade floderna Elbe och Rhen i Tyskland. Därtill kommer oljespill och andra utsläpp från oljefälten i Nordsjön. Tungmetaller och kemikalier släpps ut i stora mängder från industrier i bl.a. England. Radioaktiva utsläpp från den stora nukleära anläggningen Sellafield vid Irländska sjön har lett till att forskare kunnat påvisa förhöjda radioaktiva värden i både vatten och fisk utanför t.ex. den svenska västkusten. Till detta kommer urlakningen av kväve från jordbruks- och skogsmark.

Luftföreningar påverkar också havet. I vissa områden kommer så mycket som 25 % av dessa via luften. Här är det främst biltrafiken som svarar för utsläppen. Dessutom förekommer dumpningar av avfall och sopförbränning till havs.

Under 1985 hamnade 3 860 000 ton industriavfall i Nordsjön, varav 1 900 000 ton var syror av olika slag, 1 700 000 ton annat flytande avfall och 260 000 ton luftföreningar. Av detta industriavfall kom ca 50 % från England och 34 % från Förbundsrepubliken Tyskland. Till detta kan läggas 5 milj. ton rötslam och 116 000 ton olja. Dessa fakta visar att det är nödvändigt med samordnade internationella åtgärder för att kunna reducera problemen. Att ett samarbete kan vara framgångsrikt visar bl.a. den överenskommelse som på nordiskt initiativ träffats mellan ett tjugotal länder om att begränsa utsläppet av svaveldioxid med minst 30 % före 1993.

För närvarande finns det tre olika kommissioner som arbetar var för sig mot utsläpp till lands och till sjöss och mot dumpning. Det behövs en bättre samordning av de insatser som görs och en samordnad bedömning av de insatser som ytterligare behöver göras. Därför bör en Nordsjökommission inrättas, liknande den kommission som finns för Östersjön, där samtliga berörda nationer deltar.

Genom en sådan Nordsjökommission kan nödvändiga helhetsgrepp tas för att förbättra miljösituationen i Västerhavet.

En viktig uppgift för en Nordsjökommission skulle vara att ta upp frågan om de radioaktiva utsläppen från Sellafield. Dessa är av så allvarlig art att de nordiska länderna bör kräva av England att anläggningen omedelbart stängs och att ett saneringsarbete inleds. På senare tid har det också framkommit att det i England finns långt framskridna planer på dumpning av miljöfarligt avfall i Nordsjön. Norden måste här agera kraftfullt för att förhindra detta, dels genom direkta kontakter med Englands regering, dels inom ramen för den s.k. Oslokonventionen som bl. a. just reglerar frågor om dumpning i Nordsjön.

Oljeutvinning i Skagerrak

Under hösten 1989 framkom att det finns norska planer på provborring efter olja i Skagerrak. Visserligen ligger en eventuell oljeutvinning i detta område ganska långt fram i tiden, men det finns all anledning att redan nu avvisa alla sådana planer. Om planerna skulle realiseras utgör de ett stort hot mot bl. a. det svenska västkustfisket.

Förutom att trålfisket försvåras rent fysiskt kommer en sådan verksamhet att störa den marina miljön. Även vid s.k. normal drift sker utsläpp av mindre mängder olja. Dessutom finns naturligtvis risk för ett stort utsläpp genom olyckshändelse. Ett större utsläpp av olja i detta känsliga område skulle få oöverskådliga konsekvenser för den ekologiska balansen och fisket skulle för lång tid framöver vara helt utslaget.

Direkta överläggningar bör därför inledas med Norge och i internationella fora för att förhindra att oljeutvinning i Skagerrak kommer till stånd.

De svensk-norska gränsvattnen

Miljöskyddet kräver också bilaterala överenskommelser. Ett exempel är avtalet mellan Danmark och Sverige om att skydda Öresund mot föroreningar. För vissa särskilt utsatta havsområden bör det utarbetas mer detaljerade åtgärdsplaner. Detta gäller bl. a. gränsområdena mellan Norge och Sverige.

Vattenkvaliteten i norra Bohusläns kustområde försämrats drastiskt till stor del beroende på utsläpp från norska sidan. Även om betydande förbättringar har kunnat konstateras i Idefjorden genom det åtgärdsprogram som sattes in i mitten av 1970-talet, är situationen nu återigen alarmerande. Fortsatta åtgärder är därför nödvändiga. Beslutet att stänga cellulosafabriken i Halden är därför ur miljösynpunkt ett mycket glädjande besked. Den största föroreningskällan är dock Glomma, som är Norges längsta och mest vattenförande älv. Glomma kan liknas vid en jättelik kloak. Träförädlingsindustri, kemisk industri, livsmedelsindustri och andra verksamheter svarar för stora utsläpp av tungmetaller, syror, oljor, organiska material och närsalter. Till detta kommer kloakutsläpp från tiotusentals människor vilket går i stort sett orenat ut i älven. Undersökningar gjorda av Norsk institutt for vannforskning har klarlagt att ett ca 30 kvadratkilometer stort område i och utanför Glommans mynning är starkt förorenat och ett ännu större område är klart påverkat.

Det krävs kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med föroreningarna i gränsvattnen mellan Norge och Sverige. Detta bör ingå som en del i en handlingsplan för Västerhavets miljö.

Nordisk handlingsplan

Den handlingsplan mot havsföroreningar som de nordiska miljöministrarna tidigare enats om är klart otillräcklig. Därför bör initiativ tas till en utvecklad och mer långtgående nordisk handlingsplan för att begränsa utsläppen av miljöskadliga ämnen.

I samband med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning inrättades en särskild låneform i Nordiska investeringsbanken. Syftet var att underlätta finansieringen av miljöförbättrande investeringar i Norden. Dessutom fick banken ökade möjligheter att ge lån till miljöinvesteringar i vissa länder utanför Norden om dessa investeringar hade betydande positiva effekter på miljön i Norden. Denna låneordning borde kunna utnyttjas även för viktiga miljöinvesteringar i det för Danmark, Norge och Sverige gemensamma vattenområdet Skagerrak-Kattegatt.

Ansvar för föroreningarna är olika fördelat mellan de berörda länderna. När det gäller de direkta utsläppen i havet kan dessa lätt hänföras till respektive nation. Däremot är effekterna av förbränning av fossila bränslen, urlakning av näringsämnen och tungmetaller samt utsläpp från trafiken många gånger sådana att de inte direkt kan härledas till ett bestämt företag eller land.

Kostnaderna för reningsanläggningar skall naturligtvis bekostas av respektive förorenare. Men det finns även motiv för gemensamma ekonomiska åtaganden. Dit hör tillräckliga resurser för ett effektivt forskningsprogram, upprättande av mål för miljöåtgärderna, program för reningsanläggningar och restriktioner för näringsverksamhet.

Vi föreslår därför att initiativ tas till ett långtgående gemensamt program för förbättring av vattenkvaliteten i Skagerrak-Kattegatt. Det är viktigt att ett sådant program får erforderliga resurser så att underlag för beslut snabbt kan tas fram samt att det därefter finns finansieringsmöjligheter för nödvändiga investeringar och andra åtgärder. Vi föreslår därför att den speciella låneordningen i Nordiska investeringsbanken vidgas för detta ändamål.

Tidsinställda miljöbomber

Utanför den svenska västkusten och den norska sydkusten finns mängder av gamla vrak, i första hand från andra världskriget, som innehåller stora mängder olja, stridsgas och andra kemikalier.

I Oslofjorden och områdena utanför ligger minst 28 rostande fartygsvrak från andra världskriget. Bl.a. kryssaren Blücher som tros innehålla minst 1 500 ton olja. Efter hand som vraken rostar sönder kommer olja att läcka ut i vattnet. Dessa oljeutsläpp kommer att ställa till mycket stor skada för bl.a. fisket.

Dumpning var ett sätt att göra sig av med olika typer av kemiska stridsmedel efter krigsslutet. Utanför Arendal i Oslofjordens mynning ligger 10 sänkta fartyg lastade med senapsgas. Rakt väster om Gullholmen utanför Bohuskusten ligger

nio rostande fartyg lastade med minst 18 000 ton gasbomber. Dessa fartyg sänktes efter andra världskriget av de allierade, sedan de fyllts med granater innehållande senapsgas, tabun, fosgen och sarin.

Stridsgasen har således legat i havet i 45 år. Fartygsplåten rostar och skroven kan brytas sönder av strömmar. Inte minst för yrkesfiskarna innebär detta ett allvarligt hot.

Dessa omkring femtio år gamla vrak utgör tidsinställda miljöbomber som kan hota hela det ekologiska systemet i Skagerrak och ställa till stor skada.

Det brådskar med insatser för att inte katastrofen skall bli ett faktum. Därför måste omgående initiativ tas för att få till stånd aktioner för att bärga och destruera dessa kemiska vapen. Bunkerolja som finns i vraken måste också bärgas innan den läcker ut i vattnet.

Minska kvävetillförseln

Kvävetillförseln till havet är den största orsaken till övergödning. En stor del av kvävet kommer via luften från bl.a. bilavgaser. Jordbruks- och skogsmark läcker också kväve, liksom kommunala reningsverk.

Utsläppen av kväve till luften måste minska. Det gäller dels från stationära industri- och förbränningsanläggningar, dels från vägtrafiken. Genom att ställa långtgående krav på bättre reningsutrustning och miljövänliga bränslen samt genom en kraftfull satsning på järnvägstrafiken kan trafikens kväveutsläpp minskas. En upprustning av de västsvenska järnvägsförbindelserna till Norge är nödvändiga för att bl.a. minska den omfattande godstrafiken på landsvägen.

Våtmarker är utmärkta reningsanläggningar som förhindrar kvävet att nå havet. Befintliga våtmarker måste därför bibehållas och nya, konstgjorda våtmarker tillskapas.

Musselodlingar - reningsverk

För att minska övergödningen i kustvattnen kan musselodlingar i stor skala utnyttjas. När musslorna filtrerar vatten tar de upp olika slag av närsalter. Genom att odla musslor från flottar får man ett sorts tredimensionellt reningsverk som sträcker sig från ytan ned till 8-10 meters djup. När musslorna filtrerar vatten tar de upp mikroskopiska alger och fosfor utan att musslorna på något sätt tar skada. Under musslorna samlas avfall som också innehåller kväve och fosfor. Genom att pumpa upp detta slam finns ytterligare en möjlighet att komma åt övergödningen. Försöksverksamhet i stor skala bör omgående inledas.

Mot bakgrund av ovanstående hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast utarbeta en nordisk handlingsplan för Västerhavets miljö i syfte att återställa den ekologiska balansen och därvid beakta de förslag till åtgärder som framförts i medlemsförslaget.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att undersöka möjligheten att inrätta en Nordsjökommission.

Stockholm, Helsingfors och Nuuk den 14 maj 1992

Marianne Andersson (c)

Agne Hansson (c)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Otto Steenholdt (At)

Stina Gustavsson (c)

Timo Järvilahti (Kesk.)

Heikki Riihijärvi (SMP)

Anders Svärd (c)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Markku Rossi samt Marianne Andersson m.fl., se s. 372)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1011/k om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 24 juni, den 23 september samt den 9 november 1992.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att man i de nordiska länderna ökar utbudet av TV-program på teckenspråk eller tolkning till teckenspråk och textning av TV-program på ett klart, lättläst språk.

Förslagsställarna pekar på att i de nordiska länderna har televisionens service till döva blivit bättre. Fortfarande råder det emellertid brist på dagliga nyheter på teckenspråk, det visas få aktualitetsprogram, få program för barn och unga och få utbildningsprogram. Produktion av utbildningsprogram på teckenspråk och tolkning till teckenspråk är en mycket viktig angelägenhet och allmän förpliktelse för folkbildningen. Även textning av program borde öka.

Vidare framhålls det i medlemsförslaget att verksamhetsprinciperna för rundradiobolagen förutsätter att man i sitt programutbud tar hänsyn till behoven hos olika samhällsgrupper och att de föreslagna kraven inte är alltför kostnadskrävande eller svåra att genomföra.

2. Remissyttranden

Medlemsförslaget har varit sänt på en begränsad remiss till de nordiska TV-bolagen.

Följande TV-bolag har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Danmark

Danmarks Radio
TV 2/Danmark

Finland

Yle

Norge

Norsk Rikskringkasting

Sverige

Sveriges television
Sveriges utbildningsradio AB

2.1 Danska remissyttranden

Danmarks Radio är mycket uppmärksam på problemställningarna angående behovet av ökad textning och teckenspråk. En arbetsgrupp bestående av deltagare från *Danmarks Radio*, *Danske Døves Landsforbund* och *Landsforeningen for Bedre Hørelse* har utarbetat ett förslag till ett nyhetsprogram på teckenspråk ca. 5-10 minuter dagligen alla vardagar. Förslaget innebär att en teckentolk i bildrutan återger dygnets viktigaste nyheter. Förslaget ingår i *Danmarks Radios* överväganden beträffande prioriteringarna vid budgetbehandlingen kommande år.

TV 2/Danmark framhåller att de i princip stöder medlemsförslaget, men att de av budgetmässiga skäl har varit tvungna att begränsa textningen av danskspråkiga utsändningar.

2.2 Finska remissyttranden

Yle framhåller att de program som Rundradion sänder textas i vid utsträckning för alla vanliga TV-mottagare samt för Text-TV-mottagare. På teckenspråk har TV 1 på lördagar under vintersäsongen sänt en nyhetsändning vilken också textades på Text-TV under våren 1992. *Oy Yleisradio Ab* omfattar i princip initiativtagarnas strävanden och är redo att utveckla textningen av program inom ramen för de ekonomiska resurser som står till buds.

2.3 Norska remissyttranden

Norsk Rikskringkasting (NRK) informerar om sin verksamhet beträffande textning och teckenspråk. Nästan alla norskproducerade program blir textade via Text-TV. Dessutom textas NRK:s huvudnyhetsprogram 7 dagar i veckan. Fr.o.m. augusti 1992 sänds kortare nyheter från Text-TV via ett nytt "in vision" informationssystem från NRK och kan också läsas av dem som inte har tillgång till Text-TV. NRK sänder dessutom alla vardagar ett kort nyhetsprogram på

teckenspråk för döva, samt ett 30 minuters magasinprogram på teckenspråk en dag i månaden. Nu i höst kommer NRK att pröva en nyhet på området, ett data-system som textar talat språk på skärmen direkt.

2.4 Svenska remissyttranden

Sveriges Television informerar om att svenska program i allt högre utsträckning textas som en service för döva och hörselskadade. Texten sänds i regel "dold", dvs. den kan endast ses av den som har en text-tv-apparat. Under 1991 textsattes totalt 1250 timmar svenska program varav ca 800 timmar var nytextade. Sveriges television planerar även en förstärkning av utbudet av sändningar på teckenspråk, bl.a. kommer 5 minuter nyheter att sändas måndag-fredag fr.o.m. 1993 i anslutning till ordinarie nyhetsbulletin.

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) redogör för sin verksamhet inom handikappområdet, för vilket ändamål man avsätter 4% av sina medel. Den allra största delen av dessa insatser utgörs av program på teckenspråk, men även i form av textning av TV-program. Textning av program kan emellertid inte ersätta program på teckenspråk.

Utbildningsradion framhåller att man alltsedan starten haft en kontinuerlig produktion av TV-program för döva barn. Denna produktion är unik i världen. Som enda nordiskt TV-bolag har UR en produktionsgrupp som består av döva producenter och redaktionsmedlemmar. Fr.o.m. september kommer Utbildningsradion exempelvis att sända ett aktualitetsprogram i TV för döva ungdomar på mellan- och högstadiet. Programmen görs i nära kontakt med döva över hela världen Dels samarbetar redaktionen med dövskolorna i Sverige, dels med dövredaktioner i andra länder.

Vidare informerar Utbildningsradion om att det för närvarande pågår diskussioner mellan UR, TV2 och Sveriges dövas riksförbund i syfte att finna en samarbetsform som underlättar produktion och inköp av teckenspråksprogram. Flertalet av UR:s svenska TV-program för vuxna textas för döva och hörselhandikappade. Inom UR pågår även två utvecklingsprojekt kring TV-produktion för döva. Ny teknik kommer sannolikt ge ökade möjligheter till informationsutbyte och kommunikation för denna grupp.

3. Utskottet

I varje samhälle utgör hörselskadade en grupp vars handikapp i allmänhet kräver speciella åtgärder från omgivningen sida. När det gäller TV måste program tolkas på teckenspråk eller genom textning för att bli tillgängliga för denna grupp.

Utskottet är av den uppfattningen att alla människor bör beredas tillfälle att ta del av det allmänna kulturutbudet i samhället. TV som media är så pass viktigt att åtgärder för att förbättra döva och hörselskadades tillgång till det bör prioriteras.

I föreliggande förslag föreslås att de nordiska länderna ökar utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden.

Kulturutskottet avgav ett yttrande över delvis samma medlemsförslag år 1990. Medlemsförslaget, A 902/t, behandlades av Nordiska rådets kommunikationsutskott och handlade om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade. Medlemsförslaget baserades på ett uttalande från De nordiska hörselskadades kommitté efter en nordisk konferens sommaren 1989 på temat "Hur är kulturutbytet tillgängligt för hörselskadade i Norden?" Här krävs att nordiskt producerade TV-program textas, särskilt nyhetsprogrammen.

Kulturutskottet framhåller i sitt yttrande att det är av den uppfattningen, att alla åtgärder för att förbättra människors tillgång till kulturutbyte och media är positiva och i samsvar med allmänna regler om mänskliga rättigheter. Utskottet är enigt med förslagsställarna om att nordiska organisationer och nationella myndigheter måste vara föregångare när det gäller att säkra hörselskadades tillgång till kultur och media. Man bör utveckla tolkningen på teckenspråk, förbättra den teckenspråkiga informationen och utveckla undervisningen av teckenspråk samt ge detta område större ekonomiskt stöd samtidigt som man strävar efter att förbättra de tekniska kommunikationsmöjligheterna för döva.

Medlemsförslag A 902/t om förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade utmynnade i en rekommendation (*Rek. nr 2/1991*) där Nordiska rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet att med beaktande av Världshälsoorganisationens program "Hälsa för alla år 2000" (delmål 3) förbättra de hörselskadades situation genom att vidta sådana åtgärder som hörselteknisk utformning i offentliga samlingslokaler, rätt till tolk - även på teckenspråk - för döva och hörselskadade motsvarande principerna för språkservice i den nordiska språkkonventionen, samt att verka för att alla relevanta TV-program blir textade, samt ytterligare utbygga tolkningen till teckenspråk av främst nyhets- och valda kulturprogram.

Det föreliggande medlemsförslaget om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden har sänts på begränsad remiss till rundradiobolagen i Norden. Dessa ingick inte i remissunderlaget vid behandlingen av medlemsförslag A 902/t. Remissinstanserna har redogjort för de åtgärder de har vidtagit och planerar att vidta beträffande textning och teckenspråk i rundradiobolagen i Norden. Enligt remissinstanserna är de högst medvetna om nödvändigheten av textning och teckenspråk och visar en vilja att tillmötesgå de hörselskadades krav beträffande detta, men ekonomiska svårigheter verkar försena och försvåra genomförandet.

I Nordiska ministerrådets meddelande om Rek. nr 2/1991/t angående förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade framhålls bl.a. att det arbetas med olika metoder för att utbygga textning och teckenspråk i TV-program i Norden och att ministerrådet i en första omgång har fått information om textning och teckenspråk i de program som finns för närvarande.

Nordiska rådet beslöt vid den 40:e sessionen i Helsingfors att kvarhålla rekommendationen på dagordningen och be Nordiska ministerrådet arbeta vidare med den.

Kulturutskottet hänvisar till den ovan nämnda rekommendationen och anser inte att en ny rekommendation behövs på området. Utskottet anser emellertid att ämnet är av sådan vikt för en stor samhällsgrupp i Norden att uppföljningen av den befintliga rekommendationen bör följas noga.

I statuterna för Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediasamarbete hävdas att en av styrningsgruppens uppgift är särskilt att "varetaga informationsformidling og erfaringsudveksling om udviklingen på massemedieområdet i Norden og internationalt og sørge for, at disse informationer spredes mellem og til relevante grupper og institutioner, som har specielle kulturpolitiske funktioner og interesser på området i de nordiske lande, samt generelt medvirke til at fremme den kultur- og mediepolitiske diskussion på nordisk plan". På basen av denna regel förutsätter utskottet att Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediasamarbete tar upp denna sak på sin dagordning och följer upp Rek. nr 2/1991/t och de resultat som arbetet med denna ger.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att *inte* företa sig någonting med anledning av medlemsförslaget.

Århus den 9 november 1992

Marianne Andersson (c)

J. K. Hansen (S)

Jógvan A. Johannessen (Jvfl)

Paavo Lipponen (SDP)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Eeva Turunen (Kok.)

Ranveig Frøiland (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Thea Knutzen (H)

Bruno Poromaa (s)

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Medlemsförslag

om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden

(Väckt av Markku Rossi samt Marianne Andersson, Timo Järvilahti, Eeva-Liisa Moilanen, Ingrid Näslund, Heikki Riihijärvi, Otto Steenholdt och Lena Öhrsvik)

De döva utgör en språklig minoritet, vars kommunikation, informationsutbyte och visuella kultur sker på teckenspråk. Eftersom masskommunikation på teckenspråk än så länge inte kan ordnas på annat sätt än med hjälp av video- och TV-teknik, förutsätter ett jämställt informationsutbyte för döva att programutbudet på teckenspråk i TV utökas i stor omfattning i de nordiska länderna.

Det primära, första språket för de döva tittarna är teckenspråk. Teckenspråket har uppstått och utvecklats bland de döva och i växelverkan mellan döva. Enligt språkvetenskapen uppfyller teckenspråket alla de krav som ställs på ett naturligt språk.

I de nordiska länderna har televisionens service till döva blivit bättre, men fortfarande finns avsevärda brister, och nya behov uppstår. Det största missförhållandet i dagens läge är bristen på dagliga nyheter på teckenspråk, få aktualitetsprogram, få program för barn och unga och få utbildningsprogram. Produktion av utbildningsprogram på teckenspråk eller tolkning till teckenspråk är en mycket viktig angelägenhet och allmän förpliktelse för folkbildningen. Det finns också önskemål om underhållningsprogram på teckenspråk.

Norge är för tillfället det enda av de nordiska länderna som sänder fem minuter nyheter på teckenspråk dagligen. Nyheter, aktualitetsprogram och valprogram på teckenspråk, eller tolkade till teckenspråk i TV, är nödvändiga för de döva för att de skall få information och på lika villkor kunna engagera sig i samhället. Även bland de hörande är man alltmer intresserad av att lära sig teckenspråk. Undervisning kunde lämpligen ordnas i TV. Textning av program borde öka, eftersom det skulle tillgodose behov också hos andra grupper som har liknande svårigheter att skaffa sig information. Programmen borde dessutom textas på ett klart, lättläst språk.

Verksamhetsprinciperna för rundradiobolagen förutsätter att man i sitt programutbud tar hänsyn till behoven hos olika samhällsgrupperingar. De föreslagna kraven är varken oskäligen till sina kostnader eller till organiseringen. Det är snarare fråga om radiobolagens vilja att verkställa sina egna principbeslut.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att man i de nordiska länderna ökar utbudet av TV-program på teckenspråk eller tolkning till teckenspråk och textning av TV-program på ett klart, lättläst språk.

Helsingfors, Nuuk och Stockholm den 6 maj 1992

Markku Rossi (Kesk.)
Timo JärviLahti (Kesk.)
Ingrid Näslund (kds)
Otto Steenholdt (At)

Marianne Andersson (c)
Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
Heikki Riihijärvi (SMP)
Lena Öhrsvik (s)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländer och till Östeuropa

(Medlemsförslaget väckt av Dorte Bennedsen samt Birgitta Dahl m.fl., se s. 377)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1012/m om export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländer och till Östeuropa. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 18 augusti 1992 i Bergen och den 19 augusti 1992 i Mundal.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget som väckts av Dorte Bennedsen samt Birgitta Dahl, Jóannes Dalsgaard, Hjörleifur Guttormsson, Birgitte Husmark, J.K. Hansen, Anker Jørgensen, Helen Jørgensen, Otto Steenholdt, Anders Svärd och Birte Weiss hemställs att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och innefattande även återanvändning, till icke OECD-länder,

att de nordiska länderna och de självstyrande områdena, som ännu inte har ratificerat Basel-konventionen, påbörjar de nödvändiga procedurerna härför, samt

att de nordiska länderna arbetar för ett juridiskt bindande förbud, inom Basel-konventionens ramar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som icke är medlemmar i OECD.

I sina motiveringar konstaterar förslagsställarna att gränsöverskridande transporter av miljöfarligt avfall dikteras av ekonomiska krafter, dvs. att de fattiga länderna av ekonomiska orsaker frestas att ta emot detta avfall mot betalning.

Det påpekas att avfallet förs till områden där deponerings-, behandlings- eller återanvändningsomkostnaderna är lägre, huvudsakligen på grund av svagare arbetsmiljö- och miljölagstiftning. De ekonomiskt starka och högt industrialiserade länderna i OECD utsätter därmed befolkning och miljö i ekonomiskt svagare länder för förorening och/eller risk för förorening.

Förslagsställarna erinrar om att det i flera år har varit en hållning i nordisk politik, att föroreningsproblem skall lösas vid källan, bland annat genom att

minska avfallsmängderna. Principen om att förebygga i stället för att behandla bör vara den grundläggande principen för avfallspolitiken och i all lagstiftning om avfall.

Det påpekas att den ökade miljömedvetenheten i de rikare länderna har lett till ständigt större och dyrare miljökrav utan en tillsvarande satsning för att införa ren teknologi. Mängderna av miljöfarligt avfall har därmed ökat, och i många industriländer har detta fört till stadigt ökande krav på att exportera avfallet.

Den globala Baselkonventionen reglerar denna handel med avfall, men innehåller på grund av industrinationernas påtryckningar inte ett förbud mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länder till icke OECD-länder.

Sedan Baselkonventionen undertecknades har avfallshandeln inte fallit utan snarare stigit. Det stora kryphålet är export som syftar till energiproduktion genom förbränning, återanvändning eller annan nyttiggörelse. Som exempel kan nämnas att 60% av det avfall som 1990 skulle exporteras till Polen var öronmärkt till en eller annan form av återanvändning. Det erinras om att Polen nu har förbjudit all import av miljöfarligt avfall, även för återanvändning.

Förslagsställarna betonar att de fattiga länderna saknar i de flesta fall både den administrativa och tekniska kapacitet som behövs för att upprätthålla egna gällande förbud mot miljöfarligt avfall. Det anses därför att ett generellt förbud mot export av miljöfarligt avfall till icke OECD-länder skulle skapa en dubbel barriär som den internationella, olagliga avfallsexporten skulle ha mycket svårare att forcera.

Slutligen betonar förslagsställarna sin åsikt att ett nordiskt förbud mot miljöfarligt avfall till icke OECD-länder skulle vara lättare att upprätthålla än de nuvarande tunga byråkratiska ordningarna för godkännande, samt att sådant förbud skulle vara ett stort moraliskt stöd för många av de fattiga länder som kämpar för att inte blir soptippar för de rika OECD-ländernas miljöfarliga avfall.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i augusti 1992 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till miljöutskottet. Miljöutskottet har i sin tur beslutat att medlemsförslaget inte skall remissbehandlas.

3. Utskottet

Utskottet betonar vikten av och ställer sig bakom de nordiska miljöministrarnas uttalande från september 1990, att miljöfarligt avfall bör tas om hand i det egna landet. Utskottet menar att tiden är mogen att följa upp denna princip med konkreta åtgärder.

Miljöutskottet har noterat att Norge redan har ratificerat Baselkonventionen samt att ratifikationsprocessen pågår i de övriga nordiska länderna. Utskottet anser det därför inte vara motiverat att förespråka den andra att-satsen i medlemsförslaget.

För övrigt konstaterar utskottet att det tillstyrker de motiveringar som anges i medlemsförslaget samt på dem baserade övriga att-satser.

Med hänsyn till det ovan anförda föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och in-
nefattande även återanvändning, till icke OECD-länder, samt

att arbeta för ett juridiskt bindande förbud, inom Baselkonventionens ra-
mar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som
inte är medlemmar i OECD.

Mundal den 19 augusti 1992

Dorte Bennedsen (S)

Hans Erenbjerg (S)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Tore A. Liltved (H)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Olof Salmén (ÅC)

Birgitta Dahl (s)

Ingvar Eiriksson (m)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Medlemsforslag

om eksport af miljøfarligt affald til udviklingslande og Østeuropa

(Stillet af Dorte Bennedsen samt Birgitta Dahl, Jóannes Dalsgaard, Hjörleifur Guttormsson, Birgitte Husmark, J.K. Hansen, Anker Jørgensen, Helen Jørgensen, Otto Steenholdt, Anders Svärd og Birte Weiss)

Grænseoverskridende transporter af miljøfarligt affald dikteres af økonomiske kræfter. De driver affald fra rigere lande til lande, der af økonomiske årsager kan fristes til at modtage det for penge.

Affaldet drives til områder, hvor deponerings-, behandlings- eller genbrugsomkostningerne er lavere, hovedsagligt på grund af svagere arbejdsmiljø- og miljølovgivning. De økonomisk stærke og højt industrialiserede lande i OECD udsætter derved befolkningen og miljøet i økonomisk svagere lande for forurening og ricici.

Det har i flere år været nordisk politik, at forureningsproblemer skal løses ved kilden, blandt andet ved at mindske affaldsmængderne. Princippet om at forebygge i stedet for at behandle bør være det grundlæggende princip i enhver lovgivning og politik om affald.

Det er dette princip, der omgås, når affaldsproducenten undlader at tage ansvaret for at reducere affaldsmængderne og i stedet eksporterer affaldet. Så længe affaldet kan eksporteres til billig bortskaffelse eller "nyttiggørelse", vil det ikke være et incitament til at forhindre, at affaldet opstår.

Den øgede miljøbevisthed i de rigere lande har ført til stadig større og dyrere miljøkrav uden en tilsvarende indsats for at indføre ren teknologi. Mængderne af miljøfarligt affald er derved øget, og i mange industrilande har dette ført til et stadigt større pres for at eksportere affaldet.

Den globale Baselkonvention regulerer denne handel med affald, men indeholder på grund af pres fra industrinationerne ikke et forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-lande til ikke-OECD-lande.

Industrilandenenes uvilje har fået udviklingslande og østeuropæiske lande til at vedtage stramme regler og forbud mod import *til ethvert formål, også til "genbrug" eller "nyttiggørelse"*. Antallet af lande med forbud mod import steg fra 3 i 1986 til 33 i 1988 og er i dag på 88 lande. Forbuddene er især blevet gennemført gennem regionale aftaler som Lome IV konventionen (december 1989), den afrikanske Bamakokonvention (januar 1991), og det syvende møde mellem miljøministre fra Latinamerika og Caraibien (Port-of-Spain, 22.-23. oktober 1990).

Det er en sørgelig kendsgerning, at de industrialiserede lande, der er ansvarlige for produktionen af det miljøfarlige affald, har gjort meget lidt for at begrænse affaldshandlen.

Siden Baselkonventionen blev underskrevet er affaldshandlen ikke faldet, men steget. Det store smuthul er eksport til "energiindvinding" gennem afbrænding, "genbrug" eller "nyttiggørelse". 60% af det affald, der for eksempel blev planlagt eksporteret til Polen i 1990, angav en eller anden form for "nyttiggørelse" som årsag. Polen har forbudt import af miljøfarligt affald til ethvert formål, også til genbrug.

Fattige lande mangler som oftest både den administrative kapacitet og den nødvendige tekniske ekspertise til at håndhæve deres forbud mod import af miljøfarligt affald. Et generelt forbud mod eksport af alt miljøfarligt affald til ethvert formål til ikke-OECD-lande ville skabe en dobbelt-barriere, som det vil være langt sværere at forcere for den ulovlige internationale affaldseksport.

Modsat de nuværende, bureaukratisk tunge godkendelsesordninger, ville et generelt, nordisk forbud mod eksport af miljøfarligt affald til ikke-OECD-lande være lettere at håndhæve, og det ville udgøre en væsentlig moralsk støtte til de mange fattige lande, som kæmper for ikke at blive losseplads for de rige OECD-landes miljøfarlige affald. Det ville udgøre en regional stramning af Baselkonventionen, som denne konventions artikel 11 eksplicit giver mulighed for.

På denne baggrund foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1. at øjeblikkeligt forbyde eksport af miljøfarligt affald til ethvert formål, herunder genbrug, til ikke-OECD-lande
2. at de nordiske lande og selvstyrende områder, som endnu ikke har ratificeret Baselkonventionen, igangsætter de nødvendige procedurer hertil, og
3. at arbejde for et juridisk bindende forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-lande til ikke-OECD-lande inden for rammerne af Baselkonventionen.

København, Reykjavík og Stockholm, den 3. juli 1992

Dorte Bennedsen (S)
Birgitta Dahl (s)
Birgitte Husmark (SF)
Anker Jørgensen (S)
Otto Steenholdt (At)
Birte Weiss (S)

Jóannes Dalsgaard (Jyfl)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
J.K. Hansen (S)
Helen Jørgensen (S)
Anders Svärd (c)

Utskottsförslag

om förbud mot fångst av fredade fågelarter i länderna kring Medelhavet

(Framlagt av Nordiska rådets miljöutskott)

Genom tiderna har flyttfåglar varit utsatta för en omfattande fångst i länderna kring Medelhavet. Man vet med säkerhet att en sådan fångst har pågått sedan år 4000 f.Kr., t.ex. i Egypten.

Historiskt sett har denna fångst varit viktig för människorna i regionen. Folken vid Medelhavet har utvecklat en rad jaktmetoder för att effektivt fånga dessa fåglar.

Fångstmetoderna som används har utvecklats genom tiderna och är i dag mycket effektiva på grund av moderna material som t.ex. nylonnät och -snaror samt en stadigt ökande användning av hagelbössa och luftgevär. Man räknar med 9 - 10 miljoner aktiva jägare i området, som i första hand använder sig av skjutvapen. Ungefär en miljon jägare använder fällor av något slag.

Både nationellt och internationellt har vissa regler och bestämmelser tillkommit angående denna jakt. Dessa regler rör mestadels förbud mot urskillningslösa fångstmetoder, begränsning av jakt i vissa områden och upprättande av fågelskyddsområden där all fågeljakt är förbjuden.

Medelhavsländernas nationella lagar ignoreras emellertid ofta av jägarna och internationella överenskommelser tillämpas sällan av ländernas myndigheter. Detta påverkar fågelstammarna i hög grad och är en bidragande orsak till att många av de fågelarter som jagas är utrotningshotade eller har minskat avsevärt i antal under de senaste decennierna. Man har beräknat att så många som 144 flyttfågelarter jagas inom Medelhavsområdet i strid med internationella överenskommelser. Många av dessa är nordiska flyttfåglar som övervintrar på varmare orter.

Trots att fångsten av en rad fågelarter är tillåten i Medelhavsregionen fångas också en rad fredade arter. Detta gäller t.ex. rovfåglar, som är fredade i de flesta av de berörda länderna och skyddade enligt praktiskt taget samtliga internationella överenskommelser.

Tillgänglig information om fångsten av flyttfåglar i de 17 länderna i Medelhavsregionen är ofullständig. Man har undersökt vissa begränsade områden och på det sättet fått en bra bild av fångsten inom dessa, samtidigt som informationen från vissa länder (Albanien, Israel, Libyen) är så gott som obefintlig. Det är emellertid känt att en omfattande fångst av flyttfåglar bedrivs i dessa länder. En-

ligt den tillgängliga informationen bedrivs fångst av flyttfåglar i samtliga länder i Medelhavsregionen.

Antalet flyttfågelarter som jagas i varje enskilt land är mycket högt. Detta gäller även de mindre Medelhavsländerna som t.ex. Cypern, där enligt uppgift 119 arter av flyttfåglar jagas.

De jaktmetoder som används är jakt med skjutvapen, falk, fällor och nät (ofta med levande lockbete), snaror, stenfällor och limpinnar.

Det finns fem internationella överenskommelser som omfattar denna fångst av flyttfåglar, två globala konventioner, två regionala konventioner och ett EG-direktiv. Följande länder har ratificerat och/eller undertecknat dessa överenskommelser:

Länder	Konventioner				EG:s direktiv
	Afrika	Bern	Bonn	Ramsar	
Albanien					
Algeriet	(X)			X	
Kroatien [1]				X	
Cypern		X			
Egypten	X		X	X	
Frankrike		X	X	X	X
Grekland		X	(X)	X	X
Israel					
Italien		X	X	X	X
Malta				X	
Marocko	X		(X)	X	
Libanon					
Lybien	(X)				
Spanien		X	X	X	X
Syrien					
Tunisien	X		X	X	
Turkiet		X			

X = Ratificerat

(X) = Undertecknat men inte ratificerat

[1] Kroatien förväntas ta över konventioner som har ratificerats av Jugoslavien.

Den kraftfullaste av dessa överenskommelser är EG:s fågeldirektiv, som inrymmer bestämmelser till skydd av olika fågelarter med betoning på flyttfåglar. I direktivet listas de fågelarter som det är tillåtet att jaga. Enligt direktivet förbjuds bruk av en rad urskillningslösa fångstmetoder, däribland lim, snaror och nät.

Bonnkonventionen handlar enbart om skydd av flyttfågelarter och Bernkonventionen har bestämmelser som liknar EG:s fågeldirektiv i fråga om fångstmetoder.

Afrikakonventionen är en av de första konventionerna som rör vilda djurarter. Den omfattar bestämmelser om skydd av en rad djur (också några flyttfågelarter) som listas i konventionens annex.

Ramsarkonventionen spelar en mycket begränsad roll när det gäller skydd av flyttfåglar. Istället handlar den främst om skydd av våtmarker och vadare.

Som framgår av det ovan anförda råder stor osäkerhet i fråga om antalet flyttfåglar som jagas inom regionen per år. Om man bygger på de undersökningar som har utförts inom begränsade områden (Malta, Cypern, norra Sinai, nordöstra Turkiet, samt delar av Spanien och Italien), kommer man fram till ett antal på ca 80 miljoner flyttfåglar per år. Detta antal skiljer sig emellertid avsevärt från vad som kan beräknas utifrån antalet inkomna fågelringar och andra indikatorer. Om man bygger beräkningen på detta grundval kommer man fram till att minst 750 miljoner flyttfåglar fångas och dödas varje år inom regionen.

Trots denna osäkerhet vet man att denna fångst påverkar fågelstammarna mycket negativt. Fångsten medverkar i hög grad till att ständigt fler fågelarter riskerar att klassificeras som utrotningshotade samt att en stor mängd redan fredade fågelarter jagas även med olagliga fångstmetoder.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att de nordiska ländernas regeringar spelar en ledande roll i att tillförsäkra att internationella överenskommelser om vilda djur uppfylls av ratifikationsländerna,

att inom fora för internationella konventioner (speciellt Bern- och Bonnkonventionerna) aktivt verka för att alla länder uppfyller konventionernas bestämmelser om jakt på fredade fågelarter,

att kräva större aktivitet i genomförandet av EG:s fågeldirektiv, samt

att i internationella fora verka för en intensifiering av FoU-verksamheten om omfattning och konsekvenser av jakten på flyttfåglar vid Medelhavet.

Bergen den 19 augusti 1992

För miljöutskottet

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Förman

Utskottsförslag

om höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris

(Framlagt av Nordiska rådets kulturutskott)

Nordiska rådets litteraturpris instiftades år 1962. Syftet med priset är att öka intresset för grannländernas litteratur och språk samt för den nordiska språkgemenskapen. Prissumman, som ursprungligen var 50 000 DKK, uppgår sedan år 1989 till 150 000 DKK.

Nordiska rådets musikpris instiftades år 1964 och delades första gången ut 1965. Sedan 1990 delas priset ut varje år, vartannat år till det skapande och vartannat år till det utövande musikområdet. Prissumman, som ursprungligen var 50 000 DKK, uppgår sedan år 1990 till 150 000 DKK.

Erfarenheterna av litteraturpriset är genomgående positiva. De belönade verken har tack vare priset nått en betydligt större läsekrets i Norden än vad som annars skulle ha blivit fallet. Några verk har också getts ut på något av världsspråken, vilket priset har bidragit till.

Beträffande musikpriset har det inte minst medverkat till att väcka intresse internationellt för nutida nordisk musik.

En sida av priserna som emellertid inte har beaktats tillräckligt är prissumman. När priserna inrättades var 50 000 DKK ett betydande belopp. Indexerat skulle priserna i dag uppgå till ca 350 000 i stället för nuvarande 150 000 DKK. En höjning av prissumman är därför enligt kulturutskottets uppfattning angelägen, om priserna skall kunna behålla sin status som viktiga nordiska priser.

Kulturutskottet har erfarit att en höjning av prissummans storlek till 200 000 DKK vore möjlig redan i dag inom ramarna för de för musik- och litteraturpriserna beviljade anslagen. En vidare höjning av priserna, så att de motsvarar det värde de hade vid inrättandet, borde gradvis genomföras.

De nordiska priserna utdelas varje år i samband med Nordiska rådets session vid en högtidlig ceremoni. Utskottet anser att nordisk kultur i högre grad borde representeras vid denna ceremoni, med varierande kulturella inslag, t.ex. utställningar, musik, dans eller teater.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår kulturutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska rådets musik- och litteraturpris fr.o.m. år 1993 höjs till 200 000 DKK vardera, samt

att priserna inom en nära framtid höjs så att de motsvarar det värde de hade vid inrättandet.

København, Tórshavn, Nuuk, Helsingfors, Reykjavík, Oslo och Stockholm den 26 oktober 1992

Marianne Andersson (c)

J.K. Hansen (S)

Jógvan A. Johannessen (Jvfl)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Berit Oscarsson (s)

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Ranveig Frøiland (A)

Tora Aasland Houg (SV)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (SDP)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Eeva Turunen (Kok.)

Budgetutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1993

(Ministerrådsförslaget, se s. 411)

1. Inledning

Till budgetutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 130/b om ministerrådets budget för 1993. Förslaget har förelagts rådets fackutskott för yttrande. Fackutskottens yttranden bifogas (se *Bihang 1-5*, s 389 ff).

Budgetförslaget (B 130/b) har behandlats av budgetutskottet vid möten den 27, 28 och 29 september 1992.

Ministerrådets budgetförslag bygger på generalsekreterarens budgetförslag, som behandlades av utskottet den 8 maj 1992. Utskottets synpunkter dels på budgetförslaget i sin helhet, dels på budgetförslaget för Baltikum/Östeuropa-programmet har framförts till samarbetsministrarna i brev daterade den 8 maj 1992.

Budgetutskottet kan konstatera att ministerrådets budgetförslag, sånär som på några redaktionella justeringar i inledningskapitlen, är helt identiskt med generalsekreterarens förslag.

De synpunkter som utskottet har framfört har på inget sätt påverkat det slutliga förslaget.

Det innebär att den ordinarie budgeten 1993 föreslås ligga på samma nivå som den ordinarie budgeten för 1992, dvs. 649 MDKK. Ministerrådet kallar detta för en 0-budget, men eftersom medlen från den ekonomiska handlingsplanen på 52 MDKK 1992 bortfaller 1993 anser budgetutskottet att det i realiteten är en minusbudget.

Utskottet kan vidare konstatera att budgeten inte har givits en sådan redaktionell utformning som tidigare diskuterats med samarbetsministrarna.

Budgetförslaget har beräknats i samma pris-, löne- och valutäläge som 1992 års budget. Budgettalen kommer att omräknas i aktuellt pris-, löne- och valutäläge i samband med fastställandet av budgeten för 1992.

Till ministerrådets budgetförslag har fogats ett utdrag ur Referat från samarbetsministrarnas möte den 10 augusti 1992. Av referatet framgår att samarbetsministrarna beslutat att utan ändringar godkänna generalsekreterarens budgetförslag för 1993. Vidare att vid ett möte senare i höst ta upp frågan om hur överskottet från budgeten 1991 skall användas. I huvudsak beräknas medlen bli använda till följande ändamål:

- Baltikum
- Kultur (Nordplus)
- Fiskeri
- Industrifonden

Budgetutskottet har noterat att överskottet från 1991 uppgår till 27,4 MDKK. När det gäller de föreslagna användningsområdena kan utskottet konstatera att rådets utskott i yttranden över generalsekreterarens budgetförslag framhållit behovet av en viss uppjustering av dessa områden.

Utskottet finner det positivt att samarbetsministrarna beslutat att överskottet från 1991 återgår till den nordiska budgeten för att användas till av rådet förordade områden. Utskottet vill emellertid framhålla att utnyttjandet av ett överskott, som varierar år från år, endast kan utgöra en kortsiktig lösning på akuta finansieringsproblem.

2. Utskottets synpunkter

Budgetnivå

För tredje året i rad föreslår ministerrådet en så kallad 0-budget, det vill säga att budgeten inte förutsätts öka i reala termer från ett år till ett annat. 1991 och 1992 har den ordinarie budgeten utökats med medel från den ekonomiska handlingsplanen. Alla tre år har ett överskott från tidigare år tillförts budgeten. Nedanstående tabell visar totalbudgetens utveckling från 1991 till 1993. För att kunna göra en rättvisande jämförelse anges samtliga budgettal i 1992-priser.

1000 DKK	1993	1992	1991
Ord. budget	649 000	648 989	649 225
Ek. handl. plan	-	52 494	72 681
Överskott	27 444	24 187	14 829
Totalt	676 444	725 670	736 735

Tabellen visar på en klart nedåtgående trend, vilket bekräftar budgetutskottets tidigare påståenden, att en längre tids 0-budgetering innebär en successiv reell minskning av budgetnivån. Om man emellertid bara ser till den ordinarie budgeten är minskningen så begränsad att utskottet är berett att acceptera detta i dagens kärva ekonomiska läge. Nu är det emellertid inte en 0-budget som föreläggs rådet, det är en minusbudget. Trots utnyttjandet av överskottet från 1991 ligger budgetförslaget 1993 49 MDKK under 1992 års budget. Utskottet anser att detta är oacceptabelt i en tid då det nordiska samarbetet ställs inför nya utmaningar och möjligheter. Dessa utmaningar hänför sig inte enbart till de nordiska ländernas förhållande till EES-avtalet och till eventuellt EG-medlemskap. Det innebär t.ex. ett aktivt deltagande i Östersjösamarbetet, att ha en pådrivarroll inom miljösamarbetet och inom arktiskt samarbete. Det innebär t.ex. också att beakta de självstyrande områdenas intressen och att vara en länk mellan Västnorden och EG-samarbetet. Budgetförslaget fullföljer heller inte statsministrarnas uttalanden om satsningar på utbyggnaden av infrastrukturen.

Prioriteringar

Budgetutskottet har redan vid behandlingen av generalsekreterarens budgetförslag kunnat konstatera att flertalet sektorer föreslås få nedskärningar eller oförändrade anslag i 1993 års budget. Ökningar föreslås inom följande sektorer: kultur, miljö, jämställdhet, arbetsmarknad/arbetsmiljö, regional, konsument samt social- och hälsoområdet. Detta utgör alltså av ministerrådet prioriterade områden. Budgetutskottet kan instämma i prioriteringarna på kultur- och miljösektorerna. Utskottet kan emellertid konstatera att samarbetsministrarna, genom att göra generalsekreterarens budgetförslag till ett ministerrådsförslag inte beaktat de synpunkter som framförts av budgetutskottet och rådets fackutskott. Den dialog om budgetens innehåll som förekommer är i praktiken reducerad till en formell process där samarbetsministrarna tycks avhålla sig från att delta.

Samarbetsministrarna föreslår visserligen att överskottet från 1991 skall användas till områden som förordats av rådet. Detta är bra, men man måste vara uppmärksam på att det är fråga om en engångsbeviljning på 27 MDKK, som skall fördelas på 4-5 områden. Utskottet anser att detta inte kan anses som en kompensation för bortfallet av medlen till den ekonomiska handlingsplanen.

Utskottet vill här bl.a. peka på de näringspolitiska och ekonomiska områdena, som drabbas hårdast av bortfallet av den ekonomiska handlingsplanen. Detta är områden som är av betydelse för en utveckling av den nordiska industrins konkurrensförmåga och omfattar t.ex. samarbete kring teknisk-industriell forskning och utveckling, utveckling av Norden som hemmamarknad, samarbete kring infrastrukturen, samarbete på energi- och regionalområdena. Detta är områden som prioriteras både inom EG och i statsministergruppens rapport, något som borde återspeglats i ministerrådets budgetförslag.

När det gäller Baltikum/Östeuropaprogrammet vill utskottet hänvisa till de synpunkter som framförts i brev av den 8 maj 1992. Utskottet uppskattar att en viss del av överskottet kommer att gå till detta program som, enligt de signaler utskottet fått, är av stor betydelse för de baltiska staterna.

Institutioner och projekt

Utskottet har noterat att det i statsministergruppens rapport finns ett förslag om att låta utvärdera samtliga institutioner och projekt inom den nordiska budgeten. Det förutsättes att utvärderingen inleds omgående och att arbetet rapporteras senast 1 juli 1993.

Följande frågor bör belysas vid utvärderingen av institutionerna:

- om institutionerna ersätter eller dubblar nationella institutioner
- om det finns klara mål för verksamheten
- om den löser uppgifterna till lägre kostnad
- om den gör arbetet effektivare genom att den samlar nordisk kompetens
- om den är nödvändig på grund av speciella förhållanden i något nordiskt land
- om den främst är ett kontaktorgan

Beträffande projekten anses en kritisk genomgång av den hittills bedrivna projektverksamheten nödvändig.

Budgetutskottet menar att det kan vara intressant med en samlad granskning av institutionerna. Utskottet vill emellertid framhålla att ett flertal institutioner under senare år blivit föremål för granskning både av ministerrådet och av budgetutskottet. Vissa av de frågor som arbetsgruppen vill ha belysta, har funnits med som en naturlig del i utskottets granskningsuppdrag. De utvärderingar som genomförts under de senaste åren bör därför kunna utgöra en del av den totala utvärderingen.

För övrigt kan utskottet konstatera att några av de slutsatser utskottet har kommit fram till vid sina utvärderingar har följts upp av ministerrådet medan andra helt förbigåtts. Enighet har exempelvis rått om att självfinansieringsgraden för NIOM skulle öka. Budgetförslaget har emellertid inte påverkats av detta.

När det gäller genomgången av projektverksamheten instämmer utskottet i att den är nödvändig. Utskottet anser att det saknas en överblick över projektverksamheten och har därför under flera år efterlyst en projektkatalog.

Sammanlagt ca 800 projekt finansieras för närvarande över ministerrådets budget. Utskottet är övertygat om att en genomgång av dessa kan ge både besparingar och möjligheter att koncentrera verksamheten till prioriterade områden.

Budgetens utformning

Utskottet kan bara beklaga att budgetförslaget för 1993 inte ger den överskådlighet och information som utskottet efterlyst. Vid överläggningar med samarbetsministrarna har enighet rått om att den redaktionella utformningen av budgeten skulle förbättras. Samma enighet har även visats i rådsdebatterna. Samarbetsministrarna har dock inte fullföljt denna reform. Budgetförslaget är inte utformat med överblickbarhet och relevans vad gäller innehåll, vilket varit den gemensamma målsättningen. Det är utomordentligt allvarligt att det framlagda budgetförslaget inte uppfyller dessa krav.

Utskottet hänvisar för övrigt till de synpunkter som framförts i brev angående generalsekreterarens budgetförslag.

3. Fackutskottens synpunkter

Budgetutskottet har vid möte den 29 september 1992 med representanter för rådets fackutskott bl.a. diskuterat ministerrådets budgetförslag för 1993.

Vid diskussionen framkom att samtliga fackutskott är ense om att det, genom bortfallet av medlen till den ekonomiska handlingsplanen, reellt sett är en minusbudget som presenteras och inte en 0-budget som samarbetsministrarna framhåller. Samtliga utskott är beredda att acceptera en 0-budget i rådande ekonomiska läge, däremot anser flertalet utskott att en minusbudget är oacceptabel.

Fackutskottens representanter påpekade vidare att bortfallet av medlen till den ekonomiska handlingsplanen medför att även prioriterade aktiviteter drabbas av nedskärningar, det gäller t.ex. Nordplus, vissa delar av standardiseringsarbetet och en stor del av det ekonomiska och industriella samarbetet. När det gäller

Baltikumsamarbetet anses allmänt, att det fortsatt finns ett behov av de kortsiktiga och flexibla projekt- och stipendieprogram som ingår i arbetsprogrammet. Det finns även ett fortsatt behov av informationskontoren, som har en helt annan funktion att fylla än ambassaderna. Det anses därför för tidigt, att nu företa en drastisk nedskärning av medlen till Baltikumprogrammet.

Det rådde även enighet mellan budgetutskottet och representanterna för fackutskotten när det gäller utformningen av budgeten. Trots upprepade påpekanden från rådets sida saknas fortfarande den överskådlighet och information som behövs för rådets prioriterings- och uppföljningsarbete.

När det gäller prioriteringar inom respektive fackutskotts område hänvisas till bifogade yttranden från fackutskotten.

4. Budgetutskottets rekommendation

Den logiska slutsatsen för den fortsatta behandlingen av det framlagda budgetförslaget vore att föreslå en omarbetning. Utskottet har allvarligt övervägt ett sådant förslag.

Utskottet har därvid tvingats konstatera att några praktiskt godtagbara möjligheter för en omarbetning inte föreligger.

De samlade omständigheterna har således lett utskottet fram till att utskottet måste finna sig i att tvingas tolerera budgetförslaget, men enbart under den bestämda förutsättningen att kommande budgetförslag utformas i enlighet med vad som tidigare diskuterats med samarbetsministrarna.

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet att

Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1993 (B 130/b) beslutar om följande uttalande:

att Nordiska rådet med instämmande i vad utskottet ovan anfört överlämnar utskottets betänkande till Nordiska ministerrådet.

Stjørdal den 29 september 1992

Árni M. Mathiesen (Sj)

May Flodin (FS)

Søren Hansen (S)

Per Olof Håkansson (S)

Lauri Metsämäki (SDP)

Bertil Danielsson (m)

Roger Gudmundseth (A)

Helga Haugen (KrF) Förman

Timo Järvilahti (Kesk.)

BIHANG 1

Ekonomiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 130/b om Nordiska ministerrådets budget för 1993**1. Innledning**

Økonomisk utvalg har blitt bedt om å avgi uttalelse om det budsjettforslag for 1993 som Nordisk Ministerråd har overlevert til Nordisk Råd. Utvalget har behandlet forslaget på sitt møte 29. september i Stockholm (M/S Ilich) och vedtok følgende uttalelse:

Generalsekretærens forslag til budsjett ble drøftet på utvalgets møte i Fredericia 23. juni 1992, og utvalget oversendte sine kommentarer til forslaget til Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) samme dag.

Utvalgets flertall konkluderte sine kommentarer med et antall særlige punkter som man bad om at ministerrådet skulle ta hensyn til i sitt endelige budsjettforslag.

Udvalgsmedlem Carl I. Hagen (FrP) *reserverer* sig over for uttalelsen, idet han henviser til indholdet i den reservation, som Pål Atle Skjervengen (FrP) har afgivet til uttalelsen fra Budgetudvalget om generalsekretærens budgetforslag for 1993.

Generelle bemerkninger

Bortsett fra mindre redaksjonelle justeringer inneholder ministerrådets forslag til budsjett ingen endringer i forhold til generalsekretærens forslag. Utvalget finner det utilfredsstillende at ministerrådet overhodet ikke har kommentert de synspunkter som har blitt fremmet om det foreløpige budsjettutkast.

Utvalget vil på denne bakgrunn gjenta sine kommentarer til budsjettet slik de ble formulert etter utvalgets møte i Fredericia:

Planlægningsforudsætningerne for Ministerrådets budgetforslag for 1993 har, i lighed med de foregående år, været den såkaldte 0-vækstbudgettering. Det betyder at udgifterne på det ordinære budget ikke tillades at øge i reale termer fra 1992 til 1993.

En anden forudsætning har været at den økonomiske handlingsplan falder endeligt bort, hvilket betyder en reduktion for det samlede nordiske budget på 52,5 MDKK. Det anføres, at det er op til de enkelte sektorer at inden for deres budgetrammer eventuelt videreføre aktiviteter fra den økonomiske handlingsplan.

Ministerrådet anfører videre, at det i hovedsagen er prioriteringerne fra *ministerrådsforslag B 129/e*, som har været styrende for udarbejdelsen af budgetforslaget. Mere specifikt forhøjes bevillingerne til kultur- og forskningssektoren, miljøforsknings-programmet (25 MDKK pr. år) sættes i gang, bioteknologi-

bejdet fortsættes ud over det nu afsluttede forskningsprogram med en mindre bevilling, ligestillingsarbejdet og Vestnorden samarbejdet forstærkes.

Om samarbejdet med Baltikum og Østeuropa henvises der noget kryptisk til det nationale samarbejde og samarbejdet på nordisk plan gennem institutionerne. Der foreslås afsat 10 MDKK til dette samarbejde, som hovedsagelig skal anvendes til informationskontorerne og stipendieprogrammet.

Der gennemføres i budgetforslaget en række analyser og vurderinger af de enkelte sektorbudgetters udvikling og af tværgående karakter.

Det fremgår således, at samarbejdet på sektorerne industri og handel har udgjort en relativt faldende andel af det samlede ordinære budget i perioden 1986 til 1993. I denne periode gennemførtes to økonomiske handlingsplaner, som finansierede en stor del af dette samarbejde. De økonomiske handlingsplaner udgjorde i årene 1986 til 1991 mellem 10 og 12 % af det samlede nordiske budget. I 1992 var denne andel 7,5 %, hvilket således er den procent, som det samlede nordiske budget reelt reduceres med fra 1992 til 1993.

Ministerrådet gennemfører forsøgsordninger med mål- og rammestyrt af institutionerne. På Økonomisk Udvalgs områder indgår Nordtest og Nordisk Økonomisk Forskningsråd i dette.

Generelt må det således konstateres, at budgetforslaget ikke er et 0-budget, men et minusbudget på grund af bortfaldet af den økonomiske handlingsplan, og at budgetforslaget fortsætter de senere års linie med nedprioritering af de økonomiske samarbejdssektorer. Udvalget finder det, ligesom Budgetudvalget, svært at acceptere dette, som man finder stemmer dårligt overens med udtalelserne fra Nordisk Råd, særligt fra den seneste session.

Det må yderligere konstateres, at man har fortolket tidligere tilkendegivelser fra ministerrådet om at det vil blive vurderet, hvilket aktiviteter fra den økonomiske handlingsplan, som bør videreføres i det ordinære budget, således, at det er de enkelte sektorer, som må vurdere dette inden for rammer af deres (nedskårne) budgetter. Udvalget mener at i det omfang bortfaldet af planen ikke kompenseres i budgettet, bør effekterne fordeles mere ligeligt over de forskellige budgetposter.

2. Bemærkninger til de enkelte sektorer

Energi

Bevillingen nedskæres med 5 %, hvilket udvalget finder uheldigt i betragtning af sektorens vigtighed i miljømæssigt perspektiv og i relation til samarbejdet med de baltiske lande. Der knyttes i øvrigt ikke kommentarer til dette fra ministerrådets side.

Et nyt samarbejdsprogram for perioden 1993-96 er under udarbejdelse, og udvalget forudsætter at budgetspørgsmålet drøftes videre i denne sammenhæng.

Industri

Den ordinære bevilling til Nordisk Industrifond nedskæres angiveligt med et beløb svarende til ca 2% i forhold til året før. Effekterne af bortfaldet af økonomisk handlingsplan er imidlertid drastiske for industrifonden, idet ministerrådets budgetforslag indebærer at fondens bevillinger nedskæres med ca 36% (fra ca 99 MDKK i 1992 til ca 62 MDKK i 1993). Det bemærkes yderligere, at dette ikke fremgår tydeligt af budgetforslaget, men kan fremregnes ved en nærmere analyse.

Dette skal yderligere ses i forlængelse af flere år med nedskæringer.

Nordisk Industrifond er således et eksempel på en sektor, som selv kommer til at bære mere end de fulde effekter af nedskæringerne som følge af bortfaldet af økonomisk handlingsplan, og dermed overlades den umulige opgave at indpasse videreførelse af virksomhed fra handlingsplanen i egne stærkt nedskårne rammer. Udvalget finder ikke, at dette er en rimelig løsning, men finder at effekterne af planens bortfald bør fordeles mere ligeligt over hele budgettet, i det omfang planens bortfald ikke kompenseres fuldt ud.

Udvalget vil videre henvise til den stillingtagen, som udvalget og rådet tog til fondens virksomhed i *Rek. nr 14/1992/e*, hvor det rekommanderes, at ministerrådet: "vedtager de nødvendige foranstaltninger for at styrke Nordisk Industrifonds stilling og virksomhed til fremme af det næringspolitiske samarbejde i Norden". I præmisserne for denne vedtagelse udtales eksplicit støtte til industriministrenes "fremstilling" om fondens fremtidige virksomhed. Heri tales der om, at fonden gradvis skal sluse ressourcer over i de nye virksomhedsområder, og at "det indebærer uforandret tilskud af midler fra ministerråds-budgettet". Udvalget fandt, at dette rimeligvis burde læses som uforandret i forhold til 1992-budgetniveauet.

Rådet tog mere generelt stilling til fordel for en styrkelse af det nordiske næringspolitiske samarbejde i *Rek. nr 32/1992/e*.

Udvalget finder ikke, at ministerrådet har fulgt disse klare politiske tilkendegivelser op på rimelig måde med sit budgetforslag, og udvalget henstiller derfor til ministerrådet om at råde bod på dette.

Bevillingen til Nordtest er forøget lidt (5%), hvilket sker helt uden tilknyttede kommentarer i budgettet. Udvalget finder, at Nordtests virksomhed er vigtig, men efterlyser bevæggrundene til at ministerrådet prioriterer, som det gør.

Økonomi og finans

Sektorens bevillinger er nedskåret med 5% fra 1992 til 1993, en nedskæring som helt bæres af sektorens dispositionsmidler. Økonomisk Forskningsråd får uændrede bevillinger. Udvalget finder at denne fordeling efter omstændighederne er fornuftig.

Nordisk Statistisk Sekretariat

Udvalget har tidligere efterlyst svar på spørgsmålet om hvor langt, man kan nedskære bevillingen til det statistiske sekretariat og samtidig forvente, at sekretariatet kan løse sine opgaver. Der gives ikke andet svar i budgetforslaget, end at bevillingen endnu engang *nedskæres*, om end med et mindre beløb.

Handel

Den samlede ordinære bevilling nedskæres med 5%. Dette giver dog et misvisende billede af situationen for sektoren og særligt af situationen for Nordisk Projektsportfond (NoPEF), som anvender det meste af bevillingen på sektoren.

Som følge af bortfaldet af økonomisk handlingsplan reduceres NoPEF:s bevilling i ministerrådets forslag med over 50% fra 1992 til 1991, og det i en situation, hvor ministerrådet og EK-handel har taget positiv stilling til den videre drift af institutionen.

Dette skal dog ses i perspektiv af at NoPEF er tiltænkt nye opgaver inden for rammerne af Baltisk Investeringsprogram (BIP) for et langt større beløb (5 mill. ECU over 3 år). Det er dog en væsentlig omlægning af fondens profil og opgaver, som sammen med den nedskårne bevilling vil betyde at fondens rolle i forbindelse med fremme af samnordiske eksportprojekter til den øvrige del af verden og dermed til mere profitable markeder, reduceres væsentligt.

Udvalget finder, at denne vigtige omlægning af NoPEF:s virksomhed burde have afspejlet sig i teksten til budgettet, hvor man i stedet finder en helt intetsigende beskrivelse af NoPEF:s "normale" hidtidige virksomhed. Dette er udtryk for et uacceptabelt lavt informationsniveau i budgettet.

Handelssektorens dispositionsbevilling reduceres yderligere lidt, hvilket gør det yderligere vanskeligt at se hvordan opfølgningen af arbejdet med f.eks. grænsehindringsprojektet kan følges op.

Turisme

Dispositionsbevillingen reduceres med 3,4%, hvilket under de rådende omstændigheder er acceptabelt for Økonomisk Udvalg.

Baltikum og Østeuropa

Bevillingen nedskæres med 37% fra 1992 til 1993. Tages de ekstraordinære bevillinger fra tidligere overskud på ministerrådets budget i betragtning er reduktionen endnu større.

Bevillingen i 1993 skal gå til opretholdelse af informationskontorerne og til stipendieordningen, hvilket må betyde at projektpuljen falder bort. Det vil reelt sige, at alle sektorer skal indpasse samarbejdet med Baltikum og Østeuropa i de ordinære (på det økonomiske område reducerede) bevillinger.

Udvalget finder dette mærkværdigt og i dårlig overensstemmelse med de tilkendegivelser, som er kommet fra Nordisk Råd og til dels også fra ministerrådet

selv om prioritering af samarbejdet med de baltiske lande. Udvalget henstiller til ministerrådet at dette vurderes endnu engang i forbindelse med det endelige budget.

Datapolitik

Bevillingen forhøjes fra 1,2 MDKK til 1,8 MDKK, men der antydes ikke i budgetforslaget grunden til dette. Udvalget finder dette utilfredsstillende og efterlyser ministerrådets motiver. En umiddelbar bedømmelse af det samarbejde, som nævnes i teksten, tyder ikke på, at dette burde prioriteres så højt, som man angiver med budgetforslaget.

3. Udvalgets konklusion

På basis af denne gennemgang er det Økonomisk Udvalgs samlede opfattelse,

at budgetforslaget på vigtige økonomiske samarbejdsområder, særligt samarbejdet om industriel forskning og udvikling i Nordisk Industrifond, og vedrørende samarbejdet med Baltikum ikke stemmer overens med klare politiske tilkendegivelser fra Nordisk Råd,

at der fortsat til fremme af samarbejdet mellem Norden og Baltikum er stort behov for en særlig pulje med fleksible projektmidler, ved siden af stipendieordningen og informationskontorerne,

at der, med hensyntagen til bortfaldet af den økonomiske handlingsplan, reelt er tale om et minus-budget og ikke om et 0-budget,

at bortfaldet af økonomisk handlingsplan, i det omfang bortfaldet af planen ikke kompenseres fuldt ud, bør fordeles mere ligeligt over budgettet og dermed ikke udelukkende belaste de sektorer, som hidtil har haft bevillinger over planen.

at udvalget ønsker ministerrådets svar på spørgsmålet vedrørende fremtiden for det nordiske statistiske sekretariat,

at udvalget støtter udtalelserne fra Budgetudvalget om ministerrådets budgetforslag.

Økonomisk Udvalg henstiller til ministerrådet, at der rettes op på de påviste fejl og mangler i det endelige og politisk forankrede budget.

Stockholm, den 29. september 1992

På Økonomisk Udvalgs vegne

Helge Adam Møller
Formand

Reservation

John Alvheim (FrP) suppleant for Carl I. Hagen, sluttet seg til kritikken over den utilfredsstillende tilbakemelding fra ministerrådets side, men gjentok forøvrig sakreservasjon som er gitt av Hagen på møtet i Fredericia.

BIHANG 2

Juridiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 130/b om Nordiska ministerrådets budget för 1993

Inledning

Juridisk Udvalg er blevet bedt om en udtalelse med hensyn til det budgetforslag for 1993, som Nordisk Ministerråd har afgivet til Nordisk Råd. Forslaget er blevet behandlet på udvalgets møde i Oslo, 28. september 1992.

Generelt

Ministerrådets planlægningsforudsætninger for 1993 er en såkaldt 0-vækst budgettering. Dette skulle indebære, at udgifterne ikke forudsættes at skulle øges reelt set i forhold til 1992.

For 1992 var det samlede budget på 678 MDKK (627.3 plus 50.7 til den økonomiske handlingsplan). Denne handlingsplan ophører i 1992. I budgetforslaget for 1993 har Ministerrådet kun i mindre udstrækning foreslået at kompensere for bortfaldet af den økonomiske handlingsplan. Det totale budgetforslag for 1993 udgør 649 MDKK. I realiteten er der derfor efter det foreliggende budgetforslag tale om et minus-budget.

Af budgetforslaget fremgår det, at flere sektorer er skåret ned for at give rum for følgende prioriterede satsninger:

- Kultur- og forskningssektoren
- Bioteknologi
- Ligestilling (Nordisk Forum)
- Vestnordisk samarbejde

På Juridisk Udvalgs område gælder nedskærningerne lovgivningsområdet og levnedsmiddelområdet, mens forbrugerområdet har fået en mindre tilvækst.

Generelt set kan Juridisk Udvalg ikke acceptere et minusbudget, således som det reelt fremgår af Ministerrådets budgetforslag. Men ud fra den rådende økonomiske situation kan udvalget acceptere et 0-stillet budget i forhold til sidste års budget.

Udvalget er forundret over at de områder, som Juridisk Udvalg prioriterer, er blevet reducerede i budgetforslaget i de seneste års budgetforslag. Udvalgets ansvarsområder udgør en meget lille del af det totale nordiske budget.

På visse områder kan der opnås resultater uden store omkostninger, som det f.eks. er tilfældet på lovgivningssektoren og på forbrugerområdet. Alligevel må det være et krav, at budgettet ligger på et vist niveau, og ikke reduceres år for år, således som det har været tilfældet i de seneste 3 år. Det henvises til de nærmere kommentarer nedenfor, under de enkelte budgetområder under Juridisk Udvalgs ansvarsområde.

Ligestilling (pkt. 12)

Området vil i 1993 blive styret af handlingsplanen for ligestilling 1989-93. Handlingsplanen indeholder godt 20 projekter. Det forventes, at der foregår aktivt projektarbejde i otte projekter i 1993. Ministerrådet foreslår, at der afsættes totalt set 13.5 MDKK til Nordisk Forum i 1994. Af dette beløb blev der i 1992 afsat 1.1 MDKK til planlægning. For 1993 bliver der afsat 3.2 MDKK til forberedelsesarbejde.

Det foreslås, at ligestillingssektorens ordinære budget bliver på 3 MDKK. Dette beløb dækker ikke udgifterne til de projekter, som allerede er vedtaget i handlingsplanen. I henhold til handlingsplanen bliver udgifterne i 1993 3 125 MDKK. Men da disse beløb er i 1989-kroner, må de justeres op til 1992-niveauet, som budgetforslaget er beregnet ud fra. Når beløbet benævnes som "dispositionsmidler" er dette misvisende, fordi hele beløbet er bundet op i handlingsplanen. Dette har Juridisk Udvalg allerede tidligere påpeget.

Opmærksomheden henledes på Juridisk Udvalgs tidligere udtalelser om, at der må være sammenhæng mellem de handlings- og samarbejdsplaner, som vedtages og Ministerrådets budget. Yderligere gør udvalget opmærksom på, at gennemførelsen af handlingsplanen for ligestilling er det område, udvalget tidligere har prioriteret højest næst efter et selvstændigt budget på lovgivningsområdet.

Budgetforslaget medfører, at der ikke bliver plads til nogen nye projekter på ligestillingsområdet i 1993. Opmærksomheden henledes bl.a. på medlemsforslag A 983/j om en beregningsmodel for ubetalt arbejde.

Af sektoranalysen fremgår det, at tilvæksten har været på 51,2% i forhold til 1992. Denne tilvækst skyldes udgifterne til Nordisk Forum. Nordisk Forum er ikke bare et spørgsmål om ligestilling, men en manifestation af den nordiske profil. Denne særbevilling giver således ikke nogen mulighed for andre aktiviteter på ligestillingsområdet generelt.

Sammenfattende ønsker udvalget at præcisere, at der i budgettet som minimum skal være tilstrækkelige midler til at opfylde den allerede vedtagne handlingsplan.

Forbrugerområdet (pkt. 24)

På forbrugerområdet er der vedtaget et samarbejdsprogram for 1989-93. Programmet opprioriterer deltagelse i det internationale arbejde med henblik på at påvirke udviklingen og at bevare det høje nordiske forbrugerbeskyttelsesniveau.

I 1993 får den internationale dimension alt større vægt. Der skal udarbejdes et nyt handlingsprogram. Forbrugerpolitikken er et af de områder, som Ministerrådet ønsker at opprioritere.

Prioriterede opgaver i 1993 er bl.a. nordisk samarbejde indenfor EF og EØS og udvikling af ny lovgivning på forbrugerområdet.

Ministerrådet vil også afsætte midler til at styrke forbrugerdeltagelse og -indflydelse i standardiseringsarbejdet nationalt i CEN. (Dette er i overensstemmelse med Juridisk Udvalgs tidligere anbefaling).

Ministerrådet satses på øget samarbejde med EF om miljømærket i 1993.

Ministerrådet foreslår en aktivitetsforøgelse på 169 000 DKK (3,2%), og at det totale budget bliver på 5 396 MDKK. Det skal bemærkes, at i C 2 for 1992 udtaler Ministerrådet, at budgetrammen for 1993-95 bør ligge på 7-8 MDKK.

Juridisk Udvalg udtalte følgende i forbindelse med budgettet for 1992:

"Det vises til tidligere udtalelser fra Juridisk udvalg om at forbrugerområdet, som har et relativt beskedent budsjett, bør opprioriteres eventuelt gennem omdisponeringer. Utvalget vil uttrykke bekymring over at det foreslås nedskjæring på forbrugerområdet i en situation der EF's indre marked, EØS-avtalen og den øvrige internationalisering skaber behov for å styrke det nordiske samarbeidet på forbrugerområdet."

Det fremgår ikke af budgettet i hvilken udstrækning, der vil blive bestemt aktiviteter i Baltikum på forbrugerområdet i 1993. Når det gælder sådanne aktiviteter udtalte Juridisk Udvalg bl.a. følgende i forbindelse med C 1 for 1992:

"Juridisk udvalg konstaterer med tilfredshet, at Ministerrådet har fulgt utvalgets anmodning, og at det nu foreligger konkrete planer om kontakt med Baltikum på forbrugerområdet. Efter utvalgets mening, vil det planlagte seminar være et vigtig første skridt på veien til at styrke den forbrugerpolitiske kontakt mellom Norden og Baltikum."

Af udtalelsen fremgår det, at det har været en forudsætning, at kontakter på det forbrugerpolitiske plan ikke skal være en engangsforeteelse i form af et seminar.

Udvalget må understrege, at der bør være afsat tilstrækkelige midler på budgettet til, at arbejdet på forbrugerområdet kan være på forkant med det arbejde, der foregår i andre internationale organisationer, og at der kan etableres et egl. samarbejde med Baltikum, hvor forskellige former for forbrugerbeskyttelse står foran deres opbygning.

Levnedsmiddelområdet (pkt. 25)

Nordisk Ministerråds mål med samarbejdet på næringsmiddelområdet er fastsat i Nordisk Samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet for 1988-1992 og i programmet Norden i Europa til 1992. Et nyt samarbejdsprogram forventes at foreligge i 1993. Størstedelen af levnedsmiddelområdet er opprioriteret i Ministerrådets forslag til program for nordisk samarbejde efter 1992.

Ministerrådet foreslår en aktivietetsreduktion på 85 000 DKK, 2,5% i forhold til 1992-budgettet.

Det fremgår af kommentarerne, at drikkevandsprojektet vil kræve en forholdsvis stor del af levnedsmiddelområdet budget. Desuden bliver der udtalt, at Ministerrådet lægger stor vægt på at være på forkant med udviklingen på området og vil finde nicher, hvor EF eller andre internationale organisationer endnu ikke har fastsat regler.

Der har været en jævn nedskæring af sektorens budget gennem de sidste 2-3 år. Man skal henviser til Juridisk Udvalgs tidligere udtalelse om, at Ministerrådets budgetforslag på levnedsmiddelområdet harmonerer dårligt med udtalelsen i samarbejdsprogrammet, hvor det udtales, at Ministerrådet har fundet det rigtigt, at sektoren styrkes budgetmæssigt. I sin udtalelse til 1992-budgettet udtalte udvalget bekymring over nedskæringen i en tid, hvor der må sættes ind med målrettet arbejde internationalt.

Lovgivning (pkt. 26)

Ministerrådet foreslår 447 000 DKK til sektoren. Det er en reduktion på 45 000 DKK eller 2,5% i forhold til 1992. Først i 1990 fik lovgivningssektoren sit eget projektbudget med 500 000 DKK. Budgetposten blev reduceret med 9 000 DKK i 1991, 41 000 DKK i 1992 og 45 000 DKK, som det er foreslået for 1993. Rådet for forskning i integrationsret får samme beløb som i 1992, dvs. 1 309 MDKK.

I flere år har Juridisk Udvalg prioriteret et eget budget inden for sit fagområde højest. Det er nødvendigt, at der findes et projektbudget for lovgivningsspørgsmål.

Juridisk Udvalg udtalte allerede til budgettet for 1992, at udvalget finder, at budgettet for lovgivningssektoren bør øges i stedet for at blive reduceret, evt. gennem omprioriteringer. Juridisk Udvalg har i flere år prioriteret højest inden for sit ansvarsområde, at der findes et eget projektbudget for lovgivningsspørgsmål. Efter Juridisk Udvalgs opfattelse vil det nordiske lovgivningssamarbejde fortsat behøves, og på enkelte områder intensiveres i tiden fremover. Samarbejdet inden for EF og EØS er så ressourcekrævende, at det kan sætte grænser for det internordiske lovgivningssamarbejde inden for de enkelte justitsministerier. Efter udvalgets mening vil projektmidlerne på lovgivningsområdet udgøre et vigtigt supplement til de nationale indsatser, når større udredningsopgaver eller lignende skal udføres. Under Rådets 40. session i Helsingfors udtalte justitsminister Hannele Pokka bl.a., at det nordiske lovgivningssamarbejde bør samordnes og gives en højere prioritet i forbindelse med den europæiske udvikling og den nationale økonomiske udvikling.

Virksomhedsbidrag (pkt. 27)

Herunder budgetteres "Nordisk Administrativt Forbund".

I Ministerrådets budgetforslag er der sket en reduktion på 32 000 DKK.

Samarbejdskomitéen for menneskerettigheder blev tidligere budgetteret her. Det er ikke angivet, om denne virksomhed er ophørt, men under denne post fin-

des der et punkt, som hedder: "afviklede bidrag". Antagelig er denne komité med her. Juridisk Udvalg kan ikke støtte reduktionen, især ikke hvis virksomheden er ophørt.

Samerne (pkt. 3.15)

Udvalget har bemærket, at der på Nordisk Sameråds budget er afsat 1 573 000 DKK for 1993, hvilket er samme beløb som for 1992.

Bioteknologi (pkt. 8)

Efter den nye arbejdsdeling har Juridisk Udvalg nu samordningsansvaret for bioteknologispørgsmål. Det 5-årige samarbejdsprogram for bioteknologi, der startede i 1988 afsluttes i 1992.

På Ministerrådets budget er der foreslået en egen budgetpost på 2 458 MDKK, som tager sigte på at fortsætte det igangværende nordiske samarbejde om etik inden for bioteknologi, samt finansieringen af visse tværfinansielle samarbejdsinitiativer.

Balticum/Østeuropa (pkt. 30)

Ministerrådet foreslår, at der afsættes 10 MDKK på denne budgetpost, hvor af 5 342, som skal dække stipendier og andre samarbejdsprogrammer. I 1991 blev der afsat 14.3 MDKK til Balticum. I 1992 blev der afsat 15.8 MDKK. Budgetforslaget for 1993 indebærer en reduktion på 5.8 MDKK eller 36,9% i forhold til budgettet for 1992. Det bør imidlertid bemærkes, at det totale beløb til Balticum-aktiviteter for 1992 beløber sig til ca. 30 MDKK, fordi overskuddet fra 1990 også blev anvendt her. Der henvises til Ministerrådets reviderede Balticumprogram for 1992. I realiteten er der derfor tale om en reduktion på ca 60% til Balticum-aktiviteter i 1993 i forhold til 1992. Opmærksomheden henledes på, at Præsidiet i sit Balticumprogram har anslået, at budgetniveauet i de nærmeste år bør ligge på 30 MDKK. Det er uklart, om aktiviteter i Balticum forudsættes dækket over sektorens egne budgetter, eller kun af de 5 MDKK, som foreslås på Balticum-/Østeuropaposten.

På Juridisk Udvalgs område er der tre rekommandationer, som angår støtte til Balticum. *Rek. nr 43/1991, 44/1991, og 20/1992*, som alle gælder støtte til demokratiseringsprocessen på forskellige måder. Der er tale om aktiviteter, som må forudsættes at foregå i flere år fremover.

Juridisk Udvalg må derfor udtale, at et uforandret budget ønskes på dette område.

Juridisk Udvalgs vurderinger og prioriteringer

Ministerrådets forudsætninger har været et såkaldt 0-budget. I realiteten bliver der tale om et minusbudget, bl.a. fordi den økonomiske handlingsplan ophører. I sin udtalelse over budgettet for 1992 udtalte Juridisk Udvalg, at udvalget i princippet kunne tilslutte sig forslaget om, at der ikke bliver foretaget realforøgelser

i budgettet for 1992. Udvalget udtalte også, at et fortsat 0-budget vanskeligt kan forenes med øgede aktiviteter i årene fremover, bl.a. i Balticum.

Det Juridisk Udvalg i 1993 prioriterer højest indenfor sit fagområde er

1. at der også i årene fremover findes et eget projektbudget på lovgivningsområdet,
2. at der afsættes tilstrækkelige midler til gennemførelsen af handlingsplanen for ligestilling,
3. at aktiviteterne i Balticum kan fortsætte, og at der gives støtte til de baltiske stater på lovgivnings-, forbruger- og ligestillingsområdet,
4. at forbrugerområdet opprioriteres.

Lovgivningsområdet må i fremtiden forventes at få øget betydning både i forhold til EF og EØS, til Balticum og internt i Norden, derfor vil udvalget gøre krav på, at budgettet øges specifikt for lovgivningsområdet.

I øvrigt kan udvalget acceptere et 0-budget i forhold til 1992, men ikke at der i virkeligheden vil blive tale om et minus-budget i forhold til 1992-budgettet.

Stockholm, den 5. oktober 1992

For Juridisk Udvalg

Hans Nyhage
Formand

BIHANG 3

Kulturutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 130/b om Nordiska ministerrådets budget för 1993

1. Ministerrådets budgetförslag för 1993

Med nuvarande budgetordning lägger ministerrådets generalsekreterare fram ett förslag till Nordiska ministerrådets budget i slutet av mars varje år. Då bereds Nordiska rådets utskott möjligheter att framföra synpunkter beträffande förslaget till Nordiska rådets budgetutskott, som sedan framför samlade synpunkter till ministerrådet. När ministerrådsförslaget avges får utskotten på samma sätt framföra egna synpunkter.

Utskottet konstaterar att föreliggande ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget 1993 i inga avseenden avviker från generalsekreterarens förslag till budget från mars 1992.

Till ministerrådsförslaget har emellertid bifogats utdrag ur protokollet från Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarnas) möte den 10 augusti 1992. I

protokollet framhålls att man utan ändringar har beslutat att godkänna generalsekreterarens förslag till budget för 1993 och att man samtidigt, i anslutning till att man senare i höst skall behandla Nordiska ministerrådets räkenskaper för 1991, också skall behandla frågan om användningen av det förväntade verksamhetsöverskottet och att det i huvudsak skall användas till följande ändamål:

- Baltikum
- kultur (Nordplus)
- fiskeri
- Industrifonden.

Dessutom tar man då upp medel till Svalbardradarn.

På grund av de helt identiska budgetförslagen hänvisar utskottet till de synpunkter som framfördes av utskottet efter genomgång av ministerrådets generalsekreterares budgetförslag, där utskottet hemställde till ministerrådet att tillföra kulturbudgeten 4 MDKK bl.a. för att fullfölja kulturhandlingsplanen:

"I ministerrådets (kultur- og undervisningsministrene) vedtatte prioriteringer for det framtidige nordiske kultursamarbeidet, som er framkommet etter forslag fra Kulturutvalget, pekes det på at det gjenstår 4 MDKK for gjennomføring av den nordiske kulturhandlingsplanen jevnført med budsjettet for 1992. Nordplus-programmet ligger etter det planlagte nivå på 1 200 helårsstipendier pr. år, og en utvidelse av Nordisk kulturfond har ikke kunnet la seg gjennomføre, noe som sammen med det lave budsjettnivået for kunstkomiteene har hindret oppfyllelsen av de forventninger som var skapt gjennom kulturhandlingsplanen både hva angår det kunstneriske og det uoffisielle kultursamarbeidet. I tillegg til kulturhandlingsplanen har Ministerrådet fattet beslutninger om nye programmer og planer (film- og tv-fondet, NorFA, samarbeidsprogram for høyere utdanning) som innebærer økte finansieringsbehov.

Det økte behovet på kultursektoren for 1993 jevnført med 1992 ble av Ministerrådet således beregnet til 26,7 MDKK og for 1994 jevnført med 1993 till 12 MDKK. Størst behov for økning knytter seg til NorFA, Nordplus og film- og tv-fondet. Det pekes på at utsiktene for en framtidig realøkning for det samlede nordiske budsjett ikke ser lyse ut. Det ble derfor foreslått at kultursektorens framtidige finansieringsbehov bl.a. skulle dekkes ved intern omfordeling i kulturbudsjettet.

I budsjettforslaget for 1993 pekes det på det arbeide som er i gang vedr. vurdering av institusjonenes rolle og finanseringsformer. Resultatet av dette arbeidet ventes å foreligge høsten 1992.

Utvalgets synspunkter og forslag

Det nordiske samarbeidets politiske målsettinger, omfang og struktur er nå gjenstand for en omfattende diskusjon og nyvurdering. Et gjennomgående trekk i rapporter og utredninger så langt (statsministrene, samarbeidsministrene m.m.) er imidlertid at kultursektoren gis en klar prioritering i det framtidige samarbeid.

Der er derfor med beklagelse Kulturutvalget må konstatere at det i det foreliggende budsjettforslag for 1993 savnes omdisponeringer, og bare marginalt tas hensyn til sektorer og oppgaver i det nordiske samarbeidet, som er gitt en klar politisk prioritet. Kultursektoren foreslås riktignok gitt en realøkning på 2,3 MDKK, men dette er helt utilstrekkelig for å kunne møte de utfordringer for det nordiske kultursamarbeidet som følger av den internasjonale utviklingen og de framtidige prioriteringer vedtatt av Ministerrådet.

Bl.a. gjelder dette Nordplus, som med bortfallet av den økonomiske handlingsplanen får redusert sin finansiering i 1993 med 2 MDKK. Programmet er opprinnelig planlagt gjennomført med 1 200 helårsstipendier i årene 1993-93. I 1991 hadde man bevilgninger til 1 100 stipendier, og med det foreliggende budsjettforslag vil man i 1993 bare kunne nå opp til ca 940 stipendier. Utsiktene er m.a.o. meget alvorlige for programmet, som stadig blir mer populært blant nordiske studenter.

Videre har finansieringen av de programmer og planer som ble besluttet i tilknytning til kulturhandlingsplanen vært problematisk, f. eks. film- og tv-fondet, der avtalen i 1993 binder Ministerrådet til en budsjettøkning på 2 MDKK, dvs. hele det tillegg som foreslås i realøkning for det almenkulturelle området.

Kulturutvalget vil minne om at man i sin uttalelse til Ministerrådets redegjørelse C 2/1992 etterlyste en klar målsetning om sammenheng mellom faglige, politiske planer og budsjett for gjennomføringen av disse planer. I tillegg vil utvalget peke på den samstemmige prioritering av det framtidige kultursamarbeidet fra utvalgets og Ministerrådets (kultur- og utdanningsministrenes) side. Disse prioriteringer er en videreføring av de satsinger som var nevnt i kulturhandlingsplanen fra 1988, men er i det foreliggende forslag til budsjett i det hele ikke fulgt opp med tilsvarende økonomiske prioriteringer og omvurderinger.

De interne omfordelinger som kan forventes innen kultursektorens budsjett som følge av det arbeide som er i gang vedr. vurdering av institusjonenes organisering og finansiering vil trolig ikke få dyptgripende konsekvenser for budsjettet i 1993. Man får dermed ikke frigjort midler for de nye tyngdepunktsområder som nå er løftet fram som særlig maktpåliggende i det nordiske kultursamarbeidet.

Med utgangspunkt i disse vurderinger foreslår Kulturutvalget at kultursektorens ramme for 1993 økes med minst 4 MDKK i forhold til generalsekretærens budsjettforslag, evt. gjennom omfordeling innen det samlede nordiske budsjettet. Utvalget ønsker i den forbindelse på ny å peke på de sterke prioriteringer som er gjort fra Ministerrådets og utvalgets side vedr. det framtidige kultursamarbeidet, og den forpliktelse som må ligge i at disse følges opp. Økningen i kultursektorens budsjett bør i første rekke gå til styrking av Nordplus, Nordisk kulturfond, arbeidet blant folkebevegelser og frivillige organisasjoner samt barne- og ungdomsvirksomhet.

Kulturutvalget vil også peke på den radikale nedskjæring som foreslås i bevilgningen til samarbeidet med Baltikum og Øst-Europa, fra 32,7 i 1992 til

10 MDKK i 1993. Det vil fortsatt være behov for en bevisst satsing på dette området, samtidig som den nordiske innsats må sees i sammenheng med nasjonale, bilaterale tiltak. Kulturutvalget vil derfor anmode om at evt. nedskjæringer foretas ut fra en samlet vurdering av ulike sider ved samarbeidet med Baltikum og Øst-Europa."

Kulturutskottet ønsker framføre følgende tilleggssynpunkter:

2. Utskottets synpunkter

Kulturutskottet noterer at budgeten enligt ministerrådsforslaget er en 0-budget. Utskottet anser denna informasjon vara felaktig, eftersom medlen för den ekonomiska handlingsplanen fallit bort. Budgeten minskar då med 52 494 MDKK jämfört med budgeten för 1992. Utskottet understryker att de nordiska länderna har enats om en 0-budget de närmaste åren.

Kulturutskottet ser det som en demokratisk behandling av den nordiska budgeten att få framføre synpunkter beträffande utskottets verksamhetsområde till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) innan slutligt beslut tas om budgeten. Utskottet utgår därför ifrån att ministerrådet (samarbetsministrarna) grundligt värderar de synpunkter som framförs på detta sätt.

Samarbetsministrarna har i sitt antagna förslag om det nordiska samarbetet efter 1992 framhållit att kulturområdet skall prioriteras. Likaledes har statsministrarnas personliga representanter för nyvärdering av det nordiska samarbetet i mellanrapporten, som presenterades i mars 1992, framhållit detsamma. Den slutliga rapporten har avgivits till statsministrarna i de nordiska länderna och kommer att bli föremål för omfattande diskussion vid Nordiska rådets 41:a session i Århus i november 1992 och i fortsättningen utformas till konkreta, formella förslag, vilka kommer att behandlas vid Nordiska rådets 42:a session i mars 1993 i Oslo.

I rapporten konstateras att det nordiska samarbetet borde omorganiseras rationellt och stora delar flyttas till nordiskt samarbete inom EES-området. Enligt rapporten skall kultursamarbetet emellertid intensifieras och förstärkas och vissa prioriteringar inom kulturområdet är dessutom angivna i rapporten. Dessa är: Nordplus-samarbetet, mediasamarbetet, barn- och ungdomssamarbetet, språkförståelsen, samt att en stor ny kulturfond skall bildas.

Utskottet utgår ifrån att på grund av denna rapport, och kommande förslag om organisatoriska förändringar beträffande det nordiska samarbetet, kommer budgeten för nästa år att se annorlunda ut när det gäller kulturdelen.

Utskottet understryker att de prioriterade områdena av kulturutskottet upprepade gånger har framhållits som högt prioriterade områden. Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) har också i sin uppföljning av kulturhandlingsplanens implementering framhållit dessa områden som högt prioriterade de närmaste åren.

Med hänvisning till de upprepade politiska prioriteringarna borde kulturdelen som prioriterat område tydligt ha synts i den nordiska budgeten för år 1993.

Utskottet finner det förvånande att det i ministerrådsforslaget inte förklaras varför det av bl.a. utskottet upprepade önskemålet om direkt samband mellan

politiska prioriteringar och budgetering endast till en liten del beaktas i budgetförslaget. Enligt den demokratiska processen borde detta vara en självklarhet. Det verkar behövas förslag från högsta politiska instans med klara förslag till förändringar och prioriteringar i det nordiska samarbetet för att få fram ett eventuellt sammanhang mellan politiska prioriteringar och budget i framtiden.

Kulturutskottet har tagit del av de idéer som finns inom de nordiska organen om att eventuellt lägga ner de nordiska informationskontoren i de baltiska länderna. Kulturutskottets arbetsgrupp för relationer med de baltiska länderna, som besökte informationskontoren i augusti 1992, anser att de gör ett målinriktat och bra arbete, av stort värde både för de nordiska länderna och inte minst de baltiska staterna. Utskottet understryker att kontoren bör fortsätta sitt arbete tills vidare.

Med hänvisning till det ovan framförda vädjar kulturutskottet till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) att tillföra kulturbudgeten de 4 MDKK, som kulturutskottet önskade med anledning av generalsekreterens budgetförslag, såsom här ovan citerat.

Kikut den 23 september 1992

För Kulturutskottet

Rannveig Guðmundsdóttir
Förman

BIHANG 4

Miljöutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 130/b om Nordiska ministerrådets budget för 1993

1. Inledning

Miljöutskottet noterar att samarbetsministrarna har beslutat att utan ändringar godkänna generalsekreterarens budgetförslag, som miljöutskottet yttrade sig om vid sitt möte i maj 1992.

Miljöutskottet noterar att i likhet med vad som gällde för 1992 års budget, är planeringsförutsättningen för 1993 nollväxtbudgetering, dvs att utgiftssidan av budgeten förutsätts att inte öka jämfört med 1992. Miljöutskottet noterar vidare att en satsning på 25 MDKK föreslås till det nya miljöforskningsprogrammet. Med hänsyn till de gällande förutsättningarna, dvs. att budgeten inte får växa i reella termer, måste detta belopp tas från andra aktiviteter eller sektorer. Trots detta föreslår ministerrådet att miljöaktiviteterna i övrigt inte skall minska, utan prioriteras med oförändrade beviljningar jämfört med 1992.

Miljöutskottet noterar ytterligare att den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" löper ut med utgången av 1992, och därmed minskar den totala nordiska budgeten för 1993 med 52,5 MDKK, jämfört med 1992.

För miljöutskottets verksamhetsområden betyder detta att bevilningarna till både fiskerisektorn och det regionalpolitiska området i budgeten minskar med 1,1 MDKK, vardera jämfört med 1992.

Utskottet beklagar att ministerrådet inte har tagit hänsyn till utskottets yttrande i samband med budgeten för 1992, att dessa bevilningar skulle ingå i den ordinarie budgeten 1993. Samtidigt noterar utskottet att samarbetsministrarna har beslutat att använda överskottet från 1991 till följande ändamål:

- Baltikum
- Kultur (Nordplus)
- Fiskeri
- Industrifonden

Ytterligare noterar utskottet att samarbetsministrarna även avser, att vid sitt möte i höst om fördelning av överskottet, ta upp frågan om medel till "Svalbardradarn".

Om man jämför budgetförslaget för år 1993 med budgetarna för 1992 och 1991 ser man att i realiteten kommer bevilningarna att minska.

(1 000 DKK)

	1991	1992	1993
Miljö	30 354	31 416	31 416
Regionalpolitik	27 510	27 547	27 847
Transporter	3 885	3 726	3 633
Trafiksäkerhet	4 200	4 347	4 314
Jord- och skogsbruk	23 413	22 300	22 143
(Från ekonomiska handlingsplanen)	(1 100)	(1 100)	
Fiskeri	6 624	7 303	7 300
(Från ekonomiska handlingsplanen)	(1 150)	(1 100)	
Totalt	95 986	96 639	96 653
(Inkl. ekonomiska handlingsplanen)	(98 236)	(98 839)	

Miljöutskottet har tagit del av budgetutskottets betänkande över ministerrådsförslaget om budget för 1993. Miljöutskottet instämmer i de kritiska synpunkter på budgetförslaget som redovisas i betänkandet. Utskottet vill i synnerhet ha mer inflytande på budgeten genom egna prioriteringar och efterlyser större öppenhet och insyn i budgetprocessen. Detta gäller såväl ämbetsmannakommittéernas som institutionernas budgetäskanden.

Miljöutskottet har, i samband med att ministerrådets generalsekreterares budgetförslag presenterades, fått möjlighet att granska institutionernas budgetäskanden. Utskottet anser detta vara positivt. Samtidigt har utskottet påpekat att när ministerrådets budgetförslag presenteras måste utskottet också få möjlighet att granska ämbetsmannakommittéernas budgetäskanden. Detta har ministerrådet tyvärr inte beaktat.

2. Verksamhetsområden

Om man jämför ministerrådets budgetförslag med institutionernas budgetäskanden ser det ut på följande sätt:

(1 000 DKK)

	Äskande	Förslag
Samnordisk Planteforedling	2 008	1 850
Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning	8 000	7 300
Nordiska genbanken	6 085	5 600
NordREFO - Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning	4 678	3 628

Som framgår av denna tabell är budgetförslagen avsevärt mindre än institutionernas äskanden.

Med hänsyn till de förutsättningar som nu råder, dvs. 0-växt mellan 1992 och 1993, tillstyrker utskottet ministerrådets förslag. Här vill dock utskottet starkt betona att det anser att det som har beviljats under 1992 inom ramen av den ekonomiska handlingsplanen borde ha ingått i den ordinarie budgeten för 1993 och framåt. På det sättet skulle det ha skapats möjlighet för den flexibilitet som behövs inom den ordinarie budgeten när nya viktiga samarbetsprojekt påbörjas, som t.ex. miljöforskningsprogrammet.

3. Prioriteringar

Miljöutskottet hänvisar till de prioriteringar som utskottet uttalade sig om i sitt yttrande över ministerrådets budgetförslag för 1992.

4. Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan miljöutskottet konstatera att med hänsyn till rådande förutsättningar nödgas utskottet tillstyrka det budgetförslag som nu har presenterats av ministerrådet trots att utskottets synpunkter angående de sektorer som ingår i miljöutskottets verksamhetsområden ej beaktats.

Samtidigt vill utskottet mycket starkt understryka att det anses att bevilningarna till den ekonomiska handlingsplanen 1992 skall ingå i den ordinarie budgeten för 1993. På det sättet skulle skapas möjlighet för den flexibilitet och eventuella ökning av bevilningar till vissa sektorer som nu nedprioriteras. I detta sammanhang erinrar utskottet särskilt om transportsektorn.

Slutligen erinrar miljöutskottet om sitt tidigare konstaterande att när ministerrådet presenterar sitt budgetförslag skall Nordiska rådet få möjlighet att granska ämbetsmannakommittéernas budgetäskanden på samma sätt som institutionernas äskanden nu har gjorts tillgängliga.

Stockholm den 27 oktober 1992

För miljöutskottet

Anneli Jäätteenmäki

Förman

BIHANG 5

Socialutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 130/b om Nordiska ministerrådets budget för 1993

1. Allmänt

Utskottet noterar att budgetförslaget i enlighet med samarbetsministrarnas beslut den 10 augusti ej innebär några för utskottet relevanta förändringar jämfört med generalsekreterarens budgetförslag varom utskottet uttalat sig i sitt yttrande den 7 maj 1992. Det noteras vidare att förslaget i rapporten till statsministrarna om nyvärdering av samarbetet ej påverkar 1993 års budget.

Utskottet noterar inledningsvis att arbetet med att göra budgeten lättare överskådlig fortsatt inom ministerrådet. Liksom tidigare anges en tablå över samtliga handlingsplaner och samarbetsprogram och en särredovisning av projektmedel för att underlätta överblick och jämförelse mellan olika sektorer. Dessutom har ministerrådet i förslaget till budget för 1993 infört en tabell som möjliggör jämförelse med anslagen för 1991 beräknade i 1992-priser. Detta finner utskottet synnerligen upplysande då det därigenom lättare framgår att tendensen är att skära ned på flera sektorer för att ge utrymme för ökning på andra sektorer. Budgeten håller sig som tidigare inom ramen för nolltillväxt. Höjningar i budgeten ges främst till programmet för miljöforskning samt i mindre utsträckning Västnordenssamarbetet, bioteknologi och jämställdhetsarbete.

Ministerrådet påpekar att den ekonomiska handlingsplanen löper ut med utgången av 1992, vilket innebär ett bortfall på drygt 52,5 MDKK. I det nu överlämnade budgetförslaget har det bara varit möjligt att i mindre utsträckning kompensera för detta bortfall. Det åligger enligt ministerrådet de enskilda sektorerna att avveckla andra verksamheter om man önskar vidareföra aktiviteter som 1992 finansieras genom handlingsplanen.

Utskottet noterar att budgetförslagets totalomslutning uppgår till 649 MDKK, vilket innebär nolltillväxt jämfört med 1992 års budget, men en minskning med 225 000 jämfört med 1991 års budget, omräknad i 1992-priser.

Vad gäller utskottets områden föreslås följande siffror (1000 DKK):

	Gen.sekr. förslag	Budget 1992	Budget 1991 (i 1992-priser)
Arbetsmarknad och arbetsmiljö	17 984	17 557	18 539
Social- och hälsovård	42 303	42 236	41 948
Bygg- och bostadsområdet	6 577	6 577	7 410

Jämfört med 1992 innebär detta endast smärre förändringar inom utskottets områden, medan jämförelsen med 1991 visar att det skett en minskning om 3 % för arbetsmarknad och arbetsmiljö och ända upp till 11,2 % för bygg- och bostadsområdet. För social- och hälsoområdet som helhet blir det jämfört med 1991 en smärre ökning, nämligen 0,8 %.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att utskottets områden ej drabbas av nedskärningar i samma utsträckning som vissa andra, t.ex. industrisektorn, men vill erinra om att kraven på omprioriteringar är mycket kännbara inom sektorerna. Utskottet utgår från att det ges möjligheter att påverka prioriteringarna inom sektorns budgetram.

Utskottet vill dock i detta sammanhang upprepa den kritik som framfördes av Nordiska rådets plenum och det ekonomiska utskottet angående den fortsatta nedprioritering av det ekonomiska samarbetet som företas i ministerrådets budget. Utskottet vill erinra om de målsättningar som fastslås i rådets rekommendation om samarbetet efter 1992, nämligen att de nordiska länderna bör lägga upp till en politik som prioriterar målsättningen full sysselsättning och dessutom fortsatt prioritera nordiskt samarbete vad gäller arbetsmiljö- och socialpolitik. Utskottet vill starkt understryka ekonomiska utskottets uttalande att satsning bör äga rum på näringspolitiskt samarbete som kompletterar samarbetet inom det kommande EES med insatser för att stärka Nordens konkurrensförmåga och dess komparativa fördelar.

2. Arbetsmarknad och arbetsmiljö

Vad gäller arbetsmiljösektorn vill utskottet uttala sin tillfredsställelse över att ämnet kemiska ämnens hälsorisker prioriteras, detta i enlighet med ministerrådets allmänna prioritering av det nordiska miljöprogrammet.

Utskottet vill uttala sin tillfredsställelse över att Nordjobb ges en prioriterad ställning inom arbetsmarknadsområdet. Nordjobb-programmet har med en årlig insats på något under 2,5 MDKK möjliggjort utväxling av ca 1000 ungdomar inom Norden. Utskottet anser denna verksamhet mycket väsentlig, i synnerhet då det till följd av den allmänna lågkonjunkturen blir allt svårare för ungdomar att

finna lämpliga sommarjobb. Utskottet vill även tillstyrka att ministerrådet undersöker möjligheterna för ett liknande utväxlingsprogram med de baltiska länderna.

Utskottet vill dock uttala vissa farhågor för att den restriktiva budgetbehandlingen kan påverka de nordiska ländernas möjligheter att samfällt arbeta för en hög arbetsmiljöstandard i förhållande till utomnordiska länder, särskilt EG. Arbetet på standardiseringsområdet har finansierats med medel från den ekonomiska handlingsplanen, och utskottet har ingen information om hur ministerrådet tänker sig att genomföra denna del av arbetsmiljöprogrammet i fortsättningen.

Utskottet noterar att den nordiska institutionen för vidareutbildning på arbetsmiljöområdet (NIVA) deltar i försöksverksamheten med flerårig mål- och ramstyrning och att resultatet vid slutet av det första försöksåret ansetts tillfredsställande.

Utskottet vill sålunda framhålla vikten av att de för sysselsättningen väsentliga insatserna inom det näringspolitiska området och den ekonomiska handlingsplanen kan fortsätta även under 1993.

Utskottet uttryckte i sitt betänkande över ministerrådets plandokument 1992, mot bakgrund av sin överläggning med arbetsmarknadsministrarna den 12 november 1991, sin tillfredsställelse över att ministerrådet arbetar för att huvudaktiviteterna inom området "effektivisering och internationalisering av arbetsförmedlingen" förs vidare under 1993 med ett anslag av 0,5 MDKK över den ordinarie budgeten och med ett extra anslag av samma storlek som nuvarande anslag i den ekonomiska handlingsplanen, dvs. 0,75 MDKK. Om det ej skulle visa sig möjligt i budgetbehandlingen att genomföra dessa program skulle ministerrådet/arbetsmarknadsministrarna genomföra en begränsad del av programområdena inom ramen för den ordinarie budgeten. Utskottet noterar, att det s.k. paraplyprojektet avslutas med en konferens den 20-21 oktober 1992.

Utskottet vill uttala förhoppningen att ministerrådet kan uppfylla dessa utfästelser och önskar bl.a. därför en översiktlig redogörelse för de olika projekten på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdena som bakgrund för att bedöma de beslut som ministerrådet föreslår vad gäller omprioriteringar inom en oförändrad budgetram.

Utskottet vill även upprepa sitt önskemål från uttalandet över *C 2/1992* att sektorn även fortsättningsvis bör omfattas av ett samarbetsprogram som framläggs som ett ministerrådsförslag.

3. Social- och hälsovårdsområdet

Inom social- och hälsosektorn noterar utskottet att anslagen för de flesta institutionerna, är i stort sett oförändrade sedan 1992. Nordiska nämnden för handikappfrågor får jämfört med 1992 oförändrat anslag, men jämfört med 1991 en höjning av anslaget. Utskottet ser detta med tillfredsställelse och förutsätter att detta innebär att jämfört med ministerrådets stödordning för handikapporganisationerna, som under 1992 i enlighet med utskottets tidigare framförda synpunkter budgeterats till 1,63 miljoner och samma belopp enligt generalsekreterarens förslag för 1993, därmed är säkrad för denna period. Utskottet får dock erinra om att det från början föreslagna beloppet uppgick till 3 MDKK och anser att anslaget bör kunna räknas upp, då det är en liten post på budgeten som är av stor

betydelse för de berörda grupperna. Utskottet noterar att NNH kommer att delta i försöksverksamheten med flerårig mål- och ramstyrning och vill framhålla vikten av att denna ordning utformas så att den ger möjlighet för nya initiativ under kontraktstiden.

Vad gäller sektorn i övrigt noterar utskottet att det finns ett mycket begränsat utrymme för nya satsningar då medel endast kan skaffas fram genom omfördelningar. Tre tilltänkta projektområden faller enligt vad utskottet erfarit utanför ämbetsmannakommitténs förslag till anslag för 1993, nämligen Nordisk familjestatistisk rapport, åldersdemens och "den nordiska modellen" för vilka bidrag knappast blir aktuella före 1994. Utskottet får i detta sammanhang särskilt understryka vikten av kartläggningen av den nordiska modellen som närmast avser den nordiska socialrättens likheter och skillnader jämfört med europeiska traditioner. Projektet är väsentligt då det kommer att ge kunskap om verkningarna av den europeiska integrationsprocessen för socialrätten i Norden och då frågan om ett mer enhetligt socialskydd i Europa kan väntas bli mer aktuell om ett par år.

Utskottet vill dessutom erinra om att Nordiskt reumatikerår 1992, där utskottet numera är representerat i styrkommittén, bör följas upp genom insatser av olika typ under 1993 och framåt (jfr. rek. nr 36/1989 ang. plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar). Utskottet önskar med hänsyn bl. a. härtill en närmare redogörelse för de föreslagna projekten inom sektorn, något som utskottet anser väsentligt för att bevaka parlamentarikersidans möjligheter till inflytande över prioriteringarna.

Vad gäller Nordiska institutet för materialprovning (NIOM) noterar utskottet att NIOM deltar i försöksverksamheten med flerårig mål- och ramstyrning. Dessutom noterar utskottet att NIOM ålagts att undersöka alternativa finansieringsmöjligheter och då särskilt vad avser materialprovningssdelen. Målet skall vara att fr. o. m. 1993 successivt införa avgiftsfinansiering. För att möjliggöra detta och stärka NIOM:s position i EG-konkurrensen föreslås institutet få ekonomiska möjligheter att göra investeringar i ny utrustning för drygt 2 MNOK under 1991-1993 enligt den treåriga budgetöverenskommelse som träffats. Utskottet noterar att ökad avgiftsfinansiering bör kunna ge utrymme för nya insatser inom ramen för ämbetsmannakommitténs anslag.

Av rapporter från institutionerna inom sektorn, framgår att de flesta av dem redan etablerat omfattande kontakter med de baltiska länderna. Utskottet anser att den expertkunskap som de nordiska institutionerna på hälso- och socialpolitiska området besitter, bör kunna bidra till en positiv utveckling i området. Ministerrådet bör säkra finansieringen och på en mer långsiktig basis samordna sektorns insatser i Östersjöområdet bättre (jfr. rek. nr 10/1992 ang. nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum).

Utskottet, som med tillfredsställelse följt arbetet med ministerrådets samarbetsprogram på olika områden noterar att ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutat att översända utkastet till nytt samarbetsprogram till Nordiska socialpolitiska kommittén som får i uppdrag att följa upp kommande beslut om det nordiska samarbetets framtid i samband med Nordiska rådets session i Århus 9-11 november 1992. Utskottet vill uttala förhoppningar att det visar sig möjligt att även fortsättningsvis bedriva arbetet inom ramen för ett samarbetsprogram.

4. Bygg- och bostadsområdet

Utskottet noterar att området får vidkännas en kraftig nedskärning vad gäller byggsektorn, mest på grund av att anslagen från den ekonomiska handlingsplanen bortfaller. Detta medför en minskning av aktiviteterna. Inom bygg- och bostadssektorn leder ministerrådets prioriteringar till att inomhusklimatet prioriteras, även om detta kommer att medföra stora omdisponeringar till följd av den generella nedskärningen inom sektorn.

Utskottet noterar dock med tillfredsställelse att anslagen inom området bostadspolitik, som utskottet prioriterar, för 1993 åter höjs till något över 1991 års nivå. Utskottet gav sina synpunkter på det bostadspolitiska området i sitt betänkande över ministerrådets förslag till samarbetsprogram (*rek. nr 6/1992*). Utskottet noterar med intresse att ministerrådet anser att det finns goda förutsättningar för jämförande studier av olika styrmedels effekter. Utskottet instämmer i bedömningen att undersökningarna bör avse hur olika regler för bostadsfinansiering och subventioner inverkar på bostadsbyggandets kostnader, bostädernas fördelning och förmögenhetsuppbyggnad. Utskottet finner det också angeläget att undersöka hur förändringar i befolkningens sammansättning påverkar bostadsbehoven samt hur dessa behov kan tillgodoses genom förändringar och kompletteringar inom befintlig bebyggelse. Utskottet finner det även viktigt att nordiskt samarbete sker med sikte på påverkan på europeisk nivå av frågor om standardisering, teknisk kontroll och normutveckling och finner det tillfredsställande att ministerrådet under 1993 avser att påbörja förverkligandet av ett nytt handlingsprogram i detta syfte. Utskottet hälsar även med tillfredsställelse att ministerrådet fortsätter genomförandet av sitt program för kunskapsöverföring till de baltiska länderna.

Stockholm den 14 oktober 1992

För socialutskottet

Lena Öhrsvik
Förman

Ministerrådsförslag
om Nordiska ministerrådets budget för 1993

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed sitt förslag till budget för 1993 för yttrande.

Protokollsutdrag från ministerrådets beslut bifogas (s. 412).

Tórshavn den 10 augusti 1992

Kjell Borgen

Lars Mathlein

Utdrag ur

Referat från Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarna) möte den 10 augusti 1992 i Tórshavn

1. *Förslag till budget för 1993 (99/92 rev. 1)*

Efter diskussionen beslutade samarbetsministrarna att utan ändringar godkänna generalsekreterarens förslag till budget för 1993. Samtidigt beslutades att i anslutning till att man senare i höst skall behandla Nordiska ministerrådets räkenskaper för 1991 också skall behandla frågan om användningen av det förväntade verksamhetsöverskottet. Detta skall i huvudsak användas till följande ändamål:

- Baltikum
- Kultur (Nordplus)
- Fiskeri
- Industrifonden

Det antecknades, att samarbetsministrarna därjämte, på sätt som framgår av punkten 3 ovan, beslutat ta upp frågan om medel till Svalbardradarn i samband med fördelningen av överskottet från 1991.

Det var enighet om att överlämna den nu fastställda budgeten som ministerrådsförslag till Nordiska rådet.

Innehållsförteckning

I	BUDGETENS UTGIFTER	417
	SEKTORANALYS AV BUDGETFÖRÄNDRINGAR 1993 I RELATION TILL 1992	418
	SEKTORANALYS AV BUDGETFÖRÄNDRINGAR 1993 I RELATION TILL 1991	419
	BUDGETENS UTGIFTER – SÄRREDOVISNING AV PROJEKTMEDEL OCH INSTITUTIONSMEDEL	420
II	BUDGETENS INKOMSTER	421
III	BUDGETFÖRSLAGET	422
1	UTGÅNGSPUNKTER OCH PRIORITERINGAR 1993	422
	BUDGETENS STRUKTUR OCH UTVECKLING	423
2.1	Kultursektorns budget och den allmänna budgeten	423
2.2	Sektorbudgetar	424
2.3	De ekonomiska handlingsplanerna	424
2.4	Projektmedel och institutioner	425
3	MINISTERRÅDETS BUDGET – REFORMARBETET	425
3.1	Förändrat anslagssystem för institutionerna	425
3.2	Försöksverksamhet med mål- och ramstyrd budgetering	425
4	NÅGRA SAMARBETSOMRÅDEN	426
4.1	Kulturområdet	426
4.2	Forskningssamarbetet	427
4.3	Miljö	429
4.4	Samarbete med Baltikum och Östeuropa	431
4.5	Europainformation	432
5	SEKTORBESKRIVNINGAR	432
6	MINISTERRÅDETS HANDLINGSPLANER OCH SAMARBETS-PROGRAM	434
IV	DETALJBUDGET	436
	KULTURSEKTORN, ANSLAG 1–5	436
1	NORDISKA KULTURFONDEN	437
2	KULTURSEKTORNS DISPOSITIONSMEDEL	438
3	ALLMÄNKULTUR	439
3.1	Nordiska teater- och danskommittén	439
3.2	Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén	440
3.3	Nordiska rådets litteraturpris	440
3.4	NOMUS, Nordisk musikkommitté och Nordiska rådets musikpris	441
3.5	Nordisk konst- och konstindustrikommitté	441
3.6	Nordiskt konstcentrum (NKC)	442
3.7	Nordisk film- och tv-fond	442
3.8	Styrningsgruppen för kultur- och massmediasamarbete	443
3.9	Ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet ..	444
3.10	Nordens Hus i Reykjavík	445
3.11	Nordens Hus på Färöarna	445
3.12	Nordens institut på Åland	446
3.13	Nordens institut i Grönland	446
3.14	Nordiska samiska institutet	447
3.15	Nordiska samerådet	447

3.16	Samisk kultur	447
3.17	Nordiskt ungdomssamarbete	448
3.18	Nordiskt idrottssamarbete	448
3.19	Bidrag till Nordkalottmuseet	449
3.20	Nordiskt konstnärscentrum, Dalsåsen	449
4	UTBILDNING	450
4.1	Nordiskt skolsamarbete	450
4.2	Nordplus-Junior	451
4.3	Språkligt samarbete i Norden	452
4.4	Styrningsgruppen för nordiskt folkbildnings- och vuxenutbildnings-samarbete (FOVU)	452
4.5	Nordens folkliga akademi (NFA)	453
4.6	Nordiska språksekretariatet	453
4.7	Nordiskt språk- och informationscentrum	454
4.8	Dataprogramgruppen	454
4.9	Elevutväxling mellan Västnorden och övriga Norden	455
4.10	Nordiskt folkhögskolestöd	455
4.11	Samarbetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet	456
4.12	Ledningsgruppen för högre utbildning	456
4.13	Nordiskt journalistcenter	456
4.14	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	457
4.15	Bidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning	457
4.16	Nordiska kurser i språk och litteratur	458
5	FORSKNING	459
5.1	Nordiska institutet för teoretisk fysik (NORDITA)	459
5.2	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	460
5.3	Nordiskt institut för sjö rätt	460
5.4	Nordiska geoexkursioner till Island	460
5.5	Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS)	461
5.6	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORD-INFO)	461
5.7	Nordiskt vulkanologiskt institut	462
5.8	Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikations-forskning (NORDICOM)	462
5.9	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	462
5.10	Nordiska forskningspolitiska rådet	463
5.11	Bidrag till Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	463
5.12	Samarbetsinitiativ på kulturbudgetens forskningsområde	464
5.13	Nordiska forskarutbildningsakademien (NorFA)	465
6	NORDISKT MILJÖFORSKNINGSPROGRAM	466
7	MILJÖ	467
8	BIOTEKNOLOGI	468
9	ENERGI	469
10	ARBETSMARKNAD OCH ARBETSMILJÖ	470
10.1	Arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik, arbetsmarknads-service	470
10.2	Arbetsmiljö, arbetsliv och arbetsrätt	471
10.3	Nordisk arbetsmiljöutbildning (NIVA)	472
11	SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRD	475
11.1	Socialpolitik, dispositionsbeviljning	475
11.2	Nordiska läkemedelsnämnden	476
11.3	Nordiska hälsovårdshögskolan	477
11.4	Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)	480

11.5	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)	482
11.6	Nordiska nämnden för handikappfrågor	484
11.7	Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor	486
12	JÄMSTÄLLDHET	487
13	INDUSTRI	488
13.1	Industripolitik, dispositionsbevilning	488
13.2	Nordiska industrifonden	489
13.3	Nordtest	489
14	EKONOMI- OCH FINANSPOLITIK	492
14.1	Ekonomi- och finanspolitik, dispositionsbevilning	492
14.2	Nordiska ekonomiska forskningsrådet	492
15	NORDISKA STATISTISKA SEKRETARIATET	495
16	BYGG OCH BOSTAD	496
16.1	Bygg- och bostadsfrågor, dispositionsbevilning	496
16.2	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	497
17	HANDEL	499
17.1	Handelspolitik, dispositionsbevilning	499
17.2	Nordiska projektexportfonden (NoPEF)	500
18	REGIONAL	501
18.1	Regionalpolitik, dispositionsbevilning	501
18.2	NordREFO	503
19	TRANSPORT	504
20	TRAFIKSÄKERHET	505
21	TURISM	507
22	JORD- OG SKOGBRUK	508
22.1	Jordbruksfrågor, dispositionsbevilning	508
22.2	Nordiska genbanken för jord- och trädgårdsväxter	510
22.3	Samarbetsnämnden för nordisk skogforskning (SNS)	511
22.4	Samnordisk plantförädling (SNP)	511
23	FISKERI	513
24	KONSUMENT	514
25	LIVSMEDEL	516
26	LAGSTIFTNING	518
27	VERKSAMHETS BIDRAG	518
28	TJÄNSTEMANNAUTBYTE	519
29	EUROPA-INFORMATION	519
30	BALTIKUM/ÖSTEUROPA	520
31	DATAPOLITIK	521
32	MINISTERRÅDETS RESERV	522
33	GENERALSEKRETERARENS DISPONERINGSRESERV	522
34	LÖNERESERV FÖR INSTITUTIONERNA M M	522
35	MINISTERRÅDETS SEKRETARIAT	523
36	PUBLIKATIONSVERKSAMHET	523

I Budgetens utgifter – Översikt

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
1. Kulturfonden	13 748	13 748	13 283
2. Kultursektorns disp. medel	5 226	5 476	11 364
3. Allmänskultur	77 454	75 454	69 481
4. Utbildning	57 454	56 904	50 429
5. Forskning	85 140	85 140	81 748
6. Miljöforskning	25 000	—	—
7. Miljö	31 416	31 416	30 354
8. Bioteknologi	2 458	24 764	25 988
9. Energi	7 930	8 347	8 766
10. Arbetsmarknad och arbetsmiljö	17 984	17 557	17 912
11. Social- och hälsoområdet	42 303	42 236	40 529
12. Jämställdhet	6 200	4 100	3 110
13. Industri	76 512	78 168	80 152
14. Ekonomi och finans	3 558	3 745	3 652
15. Statistiska sekretariatet	2 492	2 556	2 628
16. Bygg	6 577	6 577	7 159
17. Handel	12 227	12 870	15 013
18. Regional	27 847	27 547	27 510
19. Transport	3 633	3 726	3 885
20. Trafiksäkerhet	4 314	4 347	4 200
21. Turism	2 000	2 070	2 100
22. Jord- och skogsbruk	22 143	22 300	23 413
23. Fiskeri	7 300	7 303	6 624
24. Konsument	5 396	5 227	5 250
25. Livsmedel	3 331	3 416	3 465
26. Lagstiftning	1 756	1 801	516
27. Verksamhetsbidrag	5 237	2 784	2 788
28. Tjänstemannautbyte	1 734	1 825	1 916
29. Europa-information	2 106	2 106	1 995
30. Baltikum/Östeuropa	10 000	15 836	—
31. Datapolitik	1 800	1 242	—
32. Ministerrådsreserv	1 000	2 250	1 050
33. Gen.sekr.disp.reserv	1 000	311	480
34. Lönereserv för inst.	7 126	7 142	10 500
35. MR-sekretariatet	65 990	68 698	70 011
36. Publikationsverksamhet	1 608	—	—
Summa	649 000	648 989	627 271
Den ekonomiska handlingsplanen	—	52 494	70 565

Sektoranalys av budgetförändringar 1993 i relation till 1992 (Exkl. den ekonomiska handlingsplanen)

1000-tal DKK

	Sektorerna sorteras på absoluta tillväxt- tal	Absolut tillväxt 1992-93	Tillväxt 92-93 %	Andel av tot.bud 1992	Budget 1993	Budget 1992
6.	Miljöforskning	25 000	Ny	3,9 %	25 000	—
27.	Verksambhetsbidrag	2 453	88,1 %	0,8 %	5 237	2 784
12.	Jämställdhet	2 100	51,2 %	1,0 %	6 200	4 100
3.	Allmänkultur	2 000	2,7 %	11,9 %	77 454	75 454
36.	Publikations- verksamhet	1 608	Ny	0,2 %	1 608	—
33.	Gen.sekr.disp.reserv	689	221,5 %	0,2 %	1 000	311
31.	Datapolitik	558	44,9 %	0,3 %	1 800	1 242
4.	Utbildning	550	1,0 %	8,9 %	57 454	56 904
10.	Arbetsmarknad och arbetsmiljö	427	2,4 %	2,8 %	17 984	17 557
18.	Regional	300	1,1 %	4,3 %	27 847	27 547
24.	Konsument	169	3,2 %	0,8 %	5 396	5 227
11.	Social- och hälsoområdet	67	0,2 %	6,5 %	42 303	42 236
1.	Kulturfonden	0	0,0 %	2,1 %	13 748	13 748
5.	Forskning	0	0,0 %	13,1 %	85 140	85 140
7.	Miljö	0	0,0 %	4,8 %	31 416	31 416
16.	Bygg	0	0,0 %	1,0 %	6 577	6 577
29.	Europainformation	0	0,0 %	0,3 %	2 106	2 106
23.	Fiskeri	-3	0,0 %	1,1 %	7 300	7 303
34.	Lönereserv f. inst.	-16	-0,2 %	1,1 %	7 126	7 142
20.	Trafiksäkerhet	-33	-0,7 %	0,7 %	4 314	4 347
26.	Lagstiftning	-45	-2,5 %	0,3 %	1 756	1 801
15.	Statistiska sekretariatet	-64	-2,5 %	0,4 %	2 492	2 556
21.	Turism	-70	-3,4 %	0,3 %	2 000	2 070
25.	Livsmedel	-85	-2,5 %	0,5 %	3 331	3 416
28.	Tjänstemannautbyte	-91	-5,0 %	0,3 %	1 734	1 825
19.	Transport	-93	-2,5 %	0,6 %	3 633	3 726
22.	Jord- och skogsbruk	-157	-0,7 %	3,4 %	22 143	22 300
14.	Ekonomi och finans	-187	-5,0 %	0,5 %	3 558	3 745
2.	Kultursektorns disp.medel	-250	-4,6 %	0,8 %	5 226	5 476
9.	Energi	-417	-5,0 %	1,2 %	7 930	8 347
17.	Handel	-643	-5,0 %	1,9 %	12 227	12 870
32.	Ministerrädsreserv	-1 250	-55,6 %	0,2 %	1 000	2 250
13.	Industri	-1 656	-2,1 %	11,8 %	76 512	78 168
35.	MR-sekretariatet	-2 708	-3,9 %	10,2 %	65 990	68 698
30.	Baltikum/Östeuropa	-5 836	-36,9 %	1,5 %	10 000	15 836
8.	Bioteknologi	-22 306	-90,1 %	0,4 %	2 458	24 764
	Summa exkl. den ek.handlpl.	+11	0,0 %	100,0 %	649 000	648 989

Sektoranalys av budgetförändringar 1993 i relation till 1991 (Exkl. den ekonomiska handlingsplanen)

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1991 1992-priser	Tillväxt 91/93 %	Absolut växt 91/93
1. Kulturfonden	13 748	13 748	0,0 %	0
2. Kultursektorns disp.medel	5 226	11 762	-55,6 %	-6 536
3. Allmänkultur	77 454	71 913	7,7 %	+5 541
4. Utbildning	57 454	52 194	10,1 %	+5 260
5. Forskning	85 140	84 609	0,6 %	+531
6. Miljöforskning	25 000	0	0,0 %	+25 000
7. Miljö	31 416	31 416	0,0 %	0
8. Bioteknologi	2 458	26 898	-90,9 %	-24 440
9. Energi	7 930	9 073	-12,6 %	-1 143
10. Arbetsmarknad och arbetsmiljö	17 984	18 539	-3,0 %	-555
11. Social- och hälsoområdet	42 303	41 948	0,8 %	+355
12. Jämställdhet	6 200	3 219	92,6 %	+2 981
13. Industri	76 512	82 957	-7,8 %	+6 445
14. Ekonomi och finans	3 558	3 780	-5,9 %	-222
15. Statistiska sekretariatet	2 492	2 720	-8,4 %	-228
16. Bygg	6 577	7 410	-11,2 %	-833
17. Handel	12 227	15 538	-21,3 %	-3 311
18. Regional	27 847	28 473	-2,2 %	-626
19. Transport	3 633	4 021	-9,6 %	-388
20. Trafiksäkerhet	4 317	4 347	-0,7 %	-33
21. Turism	2 000	2 174	-8,8 %	-174
22. Jord- och skogsbruk	22 143	24 232	-8,6 %	-2 089
23. Fiskeri	7 300	6 856	6,5 %	+444
24. Konsument	5 396	5 434	-0,7 %	-38
25. Livsmedel	3 331	3 586	-7,1 %	-255
26. Lagstiftning	1 756	534	228,8 %	+1 222
27. Verksamhetsbidrag	5 237	2 886	81,5 %	+2 351
28. Tjänstemannautbyte	1 734	1 983	-12,6 %	-249
29. Europa-information	2 106	2 065	2,0 %	+41
30. Baltikum/Östeuropa	10 000	0	0,0 %	+10 000
31. Datapolitik	1 800	0	0,0 %	+1 800
32. Ministerrädsreserv	1 000	1 087	-8,0 %	-87
33. Gen.sekr.disp.reserv	1 000	497	101,3 %	+503
34. Lönereserv för inst.	7 126	10 868	-34,4 %	-3 742
35. MR-sekretariatet	65 990	72 461	-8,9 %	-6 471
36. Publikationsverksamhet	1 608	0	0,0 %	+1 608
Summa	649 000	649 225	0,0 %	-225

Kommentar: 1991 års budgetpriser har beräknats om till 1992 års priser. Vissa sektorsförändringar har skett från 1991 till 1993 års budget, t.ex. sektorerna 27, 35 och 36.

Budgetens utgifter – särredovisning av projektmedel och institutionsmedel

Budget, 1000-tal DKK

	Disposi- tions- bevill- ningar 1993	Institu- tions- bevill- ningar 1993	Disposi- tions- bevill- ningar 1992	Institu- tions- bevill- ningar 1992
1. Kulturfonden	13 748	—	13 748	—
2. Kultursektorns disp. medel	5 226	—	5 405	—
3. Allmänkultur	38 038	39 416	36 038	39 416
4. Utbildning	41 058	16 396	40 508	16 396
5. Forskning	5 168	79 972	7 033	78 107
6. Miljöforskning	25 000	—	—	—
7. Miljö	31 416	—	31 416	—
8. Bioteknologi	2 458	—	24 746	—
9. Energi	7 930	—	8 347	—
10. Arbetsmarknad och arbetsmiljö	12 418	5 566	11 991	5 566
11. Social- och hälsoområdet	7 314	34 989	7 760	34 476
12. Jämställdhet	6 200	—	4 100	—
13. Industri	950	75 562	1 000	77 168
14. Ekonomi och finans	489	3 069	676	3 069
15. Statistiska sekretariatet	—	2 492	—	2 556
16. Bygg	4 700	1 877	4 459	2 118
17. Handel	500	11 726	500	12 374
18. Regional	24 172	3 628	24 219	3 328
19. Transport	3 600	—	3 726	—
20. Trafiksäkerhet	4 314	—	4 347	—
21. Turism	2 000	—	2 070	—
22. Jord- och skogsbruk	7 393	14 750	7 763	14 537
23. Fiskeri	7 300	—	7 303	—
24. Konsument	5 396	—	5 227	—
25. Livsmedel	3 331	—	3 416	—
26. Lagstiftning	1 756	—	1 801	—
27. Verksamhetsbidrag	5 237	—	2 784	—
28. Tjänstemannautbyte	1 734	—	1 825	—
29. Europa-information	2 106	—	2 106	—
30. Baltikum/Östeuropa	5 342	4 658	10 342	4 658
31. Datapolitik	1 800	—	1 242	—
32. Ministerrädsreserv	1 000	—	2 250	—
33. Gen.sekr.disp.reserv	1 000	—	311	—
34. Lönereserv f. inst.	—	7 126	—	7 142
35. MR-sekretariatet	—	65 990	—	68 628
36. Publikationsverksamhet	1 608	—	—	—
Summa	281 702	367 217	278 459	369 539

II Budgetens inkomster

Nordiska ministerrådets verksamhet finansieras till den helt övervägande delen av direkta bidrag från länderna. Ländernas bidrag inbetalas enligt en särskild fördelningsnyckel.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991	Fördelnings- nyckel 1993
Avgift av lön	7 000	7 000	7 000	
Ränteintäkter	17 000	16 000	12 000	
Övriga inkomster/ (- ev. förluster)	500	490	775	
De nordiska län- dernas bidrag	624 500	677 993	678 061	
därav				
Danmark	(127 398)	(139 667)	(144 427)	20,4 %
Finland	(143 010)	(151 870)	(143 749)	22,9 %
Island	(5 621)	(6 780)	(7 459)	0,9 %
Norge	(112 410)	(124 073)	(128 153)	18,0 %
Sverige	(236 061)	(255 603)	(254 273)	37,8 %
Summa	649 000	701 483	697 836	100 %

Kommentar:

Fördelningsnyckeln (se tabell ovan) fastställs som respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten (BNI) till faktorpris.

Avgift av lön, utgår av den avgiftspliktiga lönesumman för de anställda vid sekretariatet.

Ränteintäkter

Storleken av de ränteintäkter som skapas beror på hur likviditeten ser ut under loppet av året och hur ränteläget utvecklas.

Övriga inkomster

Under denna inkomstpost redovisas återbetalningar av projektmedel från olika förvaltningsorgan och ej disponerade medel från tidigare år hos institutionerna.

Budgetförslaget

Ministerrådets förslag till budget för 1993 omsluter 649 MDKK. Därav avser 367 MDKK, eller 56 %, medel till de samnordiska institutionerna, medan resten, 281 MDKK, tilldelas projektverksamheten.

Ministerrådets budgetförslag för 1993 är beräknat i 1992 års prisnivå. Det betyder att alla nivåer och förändringar mellan 1992 och 1993 är direkt jämförbara. Inför fastställandet av budget 1993 omräknas anslagen med hänsyn till senast kända prognoser vad avser löne- och prisutveckling för 1993. Budgeten omräknas också vad avser senast kända valutakursläge (november 1992).

1. Utgångspunkter och prioriteringar 1993

Det nordiska samarbetet är föremål för debatt och omprövning. Bakgrunden är dels den snabba integrationsprocessen mellan EG och EFTA-länderna dels omvandlingen i närområden som Baltikum.

I januari 1992 offentliggjorde ministerrådet ett program för det "Nordiska samarbetet efter 1992". Detta program behandlades vid Nordiska rådets 40:e session i mars 1992. Med beaktande av Nordiska rådets rekommendation i ärendet arbetar nu ministerrådet vidare med att genomföra detta program. Delar av detta arbete reflekteras i föreliggande budgetförslag.

I november 1991 tillsatte de nordiska statsministrarna en grupp med personliga representanter för nyvärdering av det nordiska samarbetet.

Gruppen avlämnade sin slutrapport den 17 augusti 1992. Den går nu ut för diskussion i de nationella parlamenten. Statsministrarna har vidare beslutat att tillsätta en grupp med uppgift att dels förbereda uppföljningen av rapporten fram till Nordiska rådets session 9–11 november i Århus, dels förbereda de ändringar i Helsingforsavtalet som kan komma efter rådets behandlingar av rapporten.

Vilka beslut som därvidlag redan kan komma att påverka 1993 års budget går det inte i dagsläget att precisera.

- I likhet med vad som gällt 1992 är planeringsförutsättningen för 1993 således nollväxtbudgetering. Det innebär att utgifterna inte förutsätts öka, mätt i reala termer, jämfört med 1992.
- Den ekonomiska handlingsplanen — Ett starkare Norden — löper ut med utgången av 1992. Handlingsplanen om totalt 250 MDKK täcker perioden 1989–92 är avsedd för temporära satsningar. För 1992 uppgår budgeten till drygt 52,5 MDKK, koncentrerade till aktiviteter inom näringspolitik och bioteknologi. I föreliggande budgetförslag har det bara varit möjligt att i mindre utsträckning kompensera för detta bortfall. I huvudsak åligger det de enskilda sektorerna att avveckla andra verksamheter om man önskar vidareföra aktiviteter som nu finansieras genom handlingsplanen.
- Givet dessa förutsättningar omsluter budgetförslaget för 1993 649 MDKK. För att få utrymme för vissa prioriterade satsningar har medlen till flera sektorer skurits ned.
- Utöver de prioriteringar som finns i ovannämnda ministerrådsförslag har följande speciella satsningar gjorts:
 - Kultur- och forskningssektorn höjs med 2,3 MDKK.*

Arbetet med att förbättra miljön ges en kraftig satsning genom att programmet för *miljöforskning* nu budgeteras med 25 MDKK.

Bioteknologi tillförs 2,5 MDKK för att starta vissa samarbetsinitiativ under 1993.

Jämställdhetsarbetet förstärks med 2 MDKK för fortsatt planering av Nordiskt Forum 1994, som totalt kostar 3,2 MDKK 1993.

Väsnordensamarbetet förstärks med 2,5 MDKK. Dessa medel har fördelats på resp. sektorbudgetar.

För *Baltikum- och Östeuropa* görs det stora insatser såväl nationellt som genom det nordiska samarbetet. Ministerrådet fattade vidare i mars 1992 beslut om ett omfattande baltiskt investeringsprogram. Under en treårsperiod satsas, utanför den ordinarie nordiska budgeten, 100 M ECU, ca 800 MDKK, som investeringsstöd till små- och medelstora företag. Aktiviteterna genomförs bl.a. genom nordiska institutioner som Nordiska investeringsbanken (NIB) och Nordiska projektexportfonden (NoPEF).

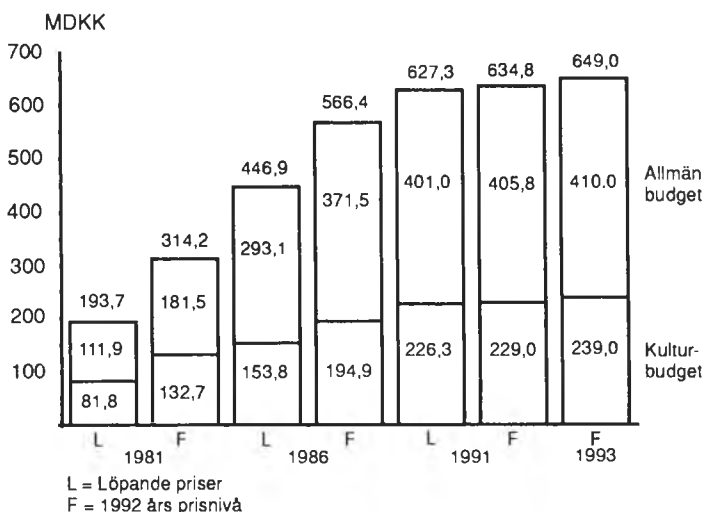
Det anslag på 10 MDKK som föreslås för 1993 avses täcka verksamheten vid informationskontoren i de tre baltiska huvudstäderna och det särskilda stipendiesystemet.

2. Budgetens struktur och utveckling

2.1 Kultursektorns budget och den allmänna budgeten

År 1986 integrerades kulturområdet och övriga samarbetssektorer till ett gemensamt sekretariat i Köpenhamn.

Figur 1. Ministerrådets ordinarie budget, dvs. exkl. de ekonomiska handlingsplaner

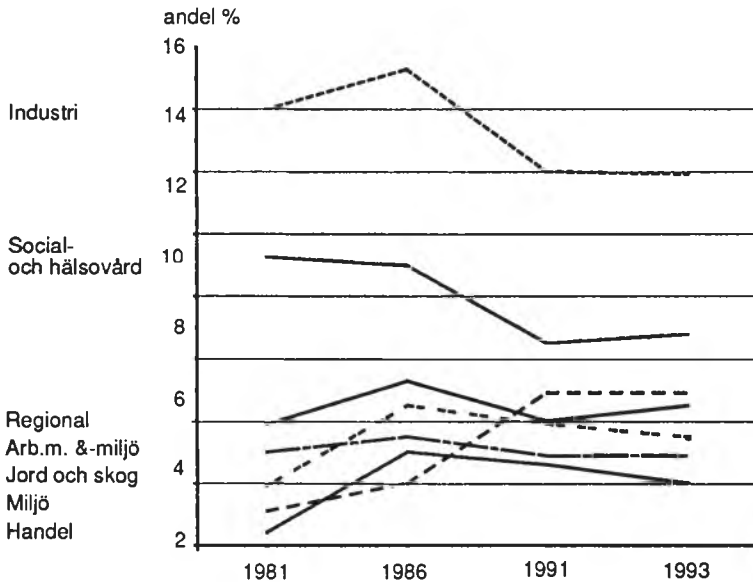
Mätt i löpande priser har den samlade budgeten drygt tredubblats under perioden. Kulturområdets andel av den totala budgeten har ökat under perioden. (Kostnaderna för administrationen av kultursamarbetet ingår sedan 1986 i den samlade budgeten, vilket förklarar den relativt höga andelen 1981).

Tar man hänsyn till prisutvecklingen i de nordiska länderna har budgeten drygt fördubblats under perioden. Den kraftigaste ökningen inträffade under den första delen av 1980-talet.

2.2 Sektorbudgetar

För sektorerna utanför kulturområdet redovisas de relativa andelarna för de största sektorerna nedan.

Figur 2. Vissa sektors andel av den ordinarie budgeten

2.3 De ekonomiska handlingsplanerna

Under 1980-talet har medel också anslagits till två ekonomiska handlingsplaner.

Den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, "Norden i växt" 1985–1988 och "Ett starkare Norden", 1989–1992.

Beviljningarna till de ekonomiska handlingsplanerna uppgår sammantaget till drygt 440 MDKK. De var från början avsedda att vara temporära insatser för det nordiska samarbetet.

De ekonomiska handlingsplanerna

MDKK

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
De ekonomiska handlingsplanerna	7,8	52,2	65,1	59,1	60,4	76,7	70,6	52,5
Andel av totalbudget %	1,9	10,5	12,1	10,5	9,9	11,3	10,1	7,5

Totalbudget = ordinarie budget plus de ekonomiska handlingsplanerna.

2.4 Projektmedel och institutioner

Ministerrådets budget kan indelas i institutioner, projektmedel och stödordningar samt ministerrädssekretariatet.

Fördelning av totalbudgeten mellan huvudområden

	1981	1986	1991	1993
1. Institutioner	43,1 %	44,0 %	39,4 %	46,4 %
2. Projektmedel och stödordningar	46,0 %	46,3 %	50,6 %	43,4 %
3. Ministerrädssekretariatet	10,9 %	9,7 %	10,0 %	10,2 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Ministerrådets budget – reformarbetet

För att möta de ökade kraven på flexibilitet och handlingsberedskap och för att effektivisera det nordiska samarbetet behöver ministerrådets budgetsysteem utvecklas. Från 1991 har en förenklad lönebudgetering vid de nordiska institutionerna tillämpats. Vidare har en försöksverksamhet med mål- och ramstyrd budgetering av ett antal institutioner inletts. Andra finansieringsformer som alternativt till direkt anslagsfinansiering kommer också att prövas. Denna utvecklade budgetprocess bör leda till att resultaten av verksamheten lättare kan följas upp. Resultaten har med början av 1992 systematiskt redovisats till Nordiska rådets utskott vid de s.k. januarimötena (4 veckor efter avslutat budgetår) och till berörd ämbetsmannakommitté samt ställföreträdarkommittén.

3.1 Förändrat anslagssystem för institutionerna

Ministerrådet har fr.o.m. 1991 beslutat om en ny rutin för lönebudgetering av de nordiska institutionerna. Kompensation för avtalsenliga löneökningar kommer att utbetalas enligt en schablonregel, samtidigt som institutionerna ges rätt att omdisponera överblivna löne-medel till andra utgifter. Inom givna budgetramar får institutionerna frihet att bestämma antalet anställda och variationen i lönenivån. Institutionerna får numera utan särskilt beslut behålla icke budgeterade intäkter, främst ränteinkomster.

3.2 Försöksverksamhet med mål- och ramstyrd budgetering

Det traditionella budgetarbetet i offentlig verksamhet är i hög grad baserat på formella direktiv och instruktioner. Detta system har tenderat att driva upp kostnaderna samtidigt som det hämmat nytänkande. Det saknas incitament till bättre resursnyttjande och omprövningar av verksamheter för att skapa utrymme för nya angelägna aktiviteter.

Ministerrådets nya budgetdialog kan sammanfattas i följande punkter:

Det nya budgetsysteem skall stärka och tydliggöra den *nordiska politiska styrningen*. Budgeten är ett av de viktigaste uttrycken för den samlade politiska viljan.

Resultatet av budgetdialogen bör bli ett "kontrakt", en överenskommelse, där ministerrådet "beställer" en viss prestation och institutionen förklarar sig beredd att genomföra densamma inom ramen för de resurser som tilldelats.

Resultatet av verksamheten är det centrala. Budgetdialogen koncentreras på *kopplingen mellan tilltänkta aktiviteter och resursbehov*. Resurserna tilldelas i ökande grad efter prestations- och resultatnivå.

Utvärdering av utfört arbete blir en kontinuerlig och naturlig del av verksamheten. Har avsedda mål uppnåtts? Har den nordiska "beställningen" utförts?

Delegering och decentralisering utgår från att institutionen själv är bäst skickad att välja arbetsformer och metoder för att utföra sitt uppdrag.

Försöksverksamheten i praktiken

1991 introducerades ett försök med mål- och ramstyrning gällande tre institutioner (Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska institutionen för odontologisk materialprovning, NIOM och Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet, NIVA)

De tre institutioner som var med i försöket diskuterade fram en överenskommelse med ministerrådet. Överenskommelsen kom att utformas lite olika beroende på vilken typ av institution det var fråga om, innehållet i verksamheten och eventuella politiskt intressanta frågeställningar. Nyckelordet var institutionsanpassning. (Detaljerna i resp. kontrakt redovisas närmare i avsnitten som rör resp institutionsbudget).

Fortsatt utveckling av mål- och ramstyrd budgetering

Under 1992 har fleråriga budgetöverenskommelser (kontrakt) börjat tillämpas i full skala vid elva institutioner, nämligen Nordiska hälsovårdshögskolan (1991–1993), Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (1991–1993), Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (1991–1993), Nordiska organet inom provnings- och kontrollområdet (1992–1994), Nordiska Konstcentret (1992–1994), Nordiska läkemedelsnämnden (1992–94) och Nordiska ekonomiska forskningsrådet (1992–1994), Nordiska handikappnämnden (1992–1994), Nordiska alkohol- och drogforskningsnämnden (1992–1994), Nordiskt utbildningsprogram för social service (1992–1994) och Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal (1992–1994).

En utredning skall under 1992 också göras betr. möjligheterna för jämställdhetssektorn att integreras i försöksverksamheten.

Ettåriga kontraktstyrningsprinciper tillämpas i 1992 års budget även för arbetsgruppen för datapolitik och kontaktmannaorganet för narkotikafrågor. Detta vidareförs i 1993 års budget.

Inom *kultursektorn* pågår vidare ett *generellt översynsarbete* av institutionernas roll och finansieringsformer. Resultatet av detta arbete väntas föreligga hösten 1992.

4. Några samarbetsområden

4.1 Kulturområdet

Kultur, undervisning och forskning är fortsatt prioriterade områden i det nordiska samarbetet. I årets budget har kultur- och forskningssektorn tilldelats en realökning om 2,3 MDKK. Därav utgör 0,3 MDKK en förstärkning av Västnordensamarbetet, elevutväxling.

Kulturhandlingsplanen, vars finansieringsperiode utløp ved årsskiftet 1991/92, har till stora delar blivit genomförd. Ministerrådet har i samråd med Nordiska rådets kulturutskott utarbetat nya prioriteringar för det framtida kultursamarbetet.

Dessa har redovisats i dokumentet "Rapportering om kulturhandlingsplanens implementering – NYA PRIORITERINGAR I DET NORDISKA KULTUR-SAMARBETET".

I rapporten görs följande prioriteringar:

1. Nordisk kulturidentitet
2. Nordisk utbildningsgemenskap
3. Nordisk intensifierat samarbeite rörande grundläggande forskning
4. Nordiskt kultursamarbete i internasjonellt sammanhang

Gemensamt för alla områden är en intensifierad informations- och erfarenhetsutveckling såväl nordiskt som internasjonellt. I det första prioriterade området ingår det allmänskulturella samarbeitet, Nordiska kulturfonden og mediaområdet samt därtill sektorövergripande insatser inom barn og ungdomsverksamhet (härunder också skolsamarbete) språkförståelse, lärar/elevmobilitet og forskning med relevans för nordisk kultur.

Inom utbildningsområdet har *Ledningsgruppen för skolsamarbete* i sin projektverksamhet en rad aktiviteter med tvärsektorieell profil. 1991 startade projektet "Miljöundervisning i Norden", som består av ett nätverk med ett 50-tal nordiska skolor kopplade till forskande institusjoner. 1992 startades nätverksprosjektet "Jämställdhet i lärarutbildning" (grundutbildning og fortbildning), som kopplar samman utvecklingsprosjekt vid en rad nordiska lärarhögskolor. Prosjektet "Nordisk musikk i skolan" pågår og utvecklas i samarbeite med aktiviteter inom det allmänskulturella området.

Härtill kan också nämnas ett nytt nordiskt handlingsprogram för vuxenutbildning (1992–96).

"Viking og Hvidekrist – Norden og Europa 800–1200"

Från våren 1992 og in på 1993 visas en stor nordisk utställning om vikingatiden og den tidiga medeltiden i Paris, Berlin og København.

Utställningen berättar om vikingatiden i Norden, om nordbornas expansion ut i världen og de följer denna fick. Den del som behandlar århundradena efter vikingatiden visar hur Norden stegvis blev en integrerad del av Europa, framförallt genom kristendomen. Utställningen kommer att omfatte föremål från femton länder – från New Foundland till Svarta Havet. Museer både inom og utom Norden lånar ut helt unika ting. Bland dem finns också ett par föremål som viser at nordborna var de första europeer som nådde Amerika – ett faktum med særskild aktualitet under Columbusåret 1992.

Den omfångsrige katalogen ges ut i 4 språkversjoner: fransk, tysk, engelsk, skandinavisk (med tekster på danska, norske og svenska) og avser at för lång tid framöver kunna vara ett standardverk om denna dynamiska tid i Nordens historia.

4.2 Forsknings samarbeidet

Forskning og utviklingsarbeid (FoU) finansieres i nesten alle av ministerrådets sektorer. En gjennomgang av sektorenes budsjettforslag for 1993 viser at den planlagte FoU-innsats beløper seg til ca. 242 mill. DKK, eller 37% av budsjettet.

FoU-finansiering over Nordisk ministerråds budsjett

		1988	1990	1992	1993
Av budsjettet	Mill. DKK	248	247	251	242
eksklusive øk					
handlingsplan	%	43	41	39	37
Av budsjettet	Mill. DKK	—	282	280	—
inklusive øk					
handlingsplan	%	—	42	40	—

Ressursene anvendt til FoU utgjorde i 1988 43 % av ministerrådets budsjett (eksklusive økonomisk handlingsplan). For 1993 antyder oversikten fra sektorene at FoU vil legge beslag på 37 % av ministerrådets budsjett.

Det skal understrekes at budsjettallene for 1993 og tildels 1992 inneholder visse usikkerheter. Flere sektorer budsjetterer med disposisjonsmidler uten øremerking. Det er således vanskelig på dette stadiet i budsjettarbeidet å anslå hvor stor FoU-andelen vil bli av midler som først disponeres tett på eller i budsjettåret.

Ministerrådets FoU-innsats faller i to hovedområder: a) Systematisk satsing på forskning og kompetanseoppbygging (gjennom institusjoner, programmer og støtteordninger), og b) bruk av forskning til beslutningsformål (hovedsaklig gjennom kortvarige anvendte prosjekter). Faste institusjoner svarer i 1993 for 32 % av FoU-ressursene, generelle støtteordninger og tidsbegrensede programmer for 53 %, og enkeltstående prosjekter for de resterende 15 %.

I 1993 vil de faste institusjonene legge beslag på omlag samme andel av de samlede FoU-ressurser som i 1992. Gjennom vedtaket av retningslinjene for Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) har nordisk ministerråd (kultur-, undervisnings- og samarbeidsministrene) gitt sin tilslutning til at den felles-nordiske FoU-virksomhet i større grad bør basere seg på generelle tidsbegrensede støtteordninger framfor faste institusjoner.

Forskerutdanning er en prioritert del av forskningssamarbeidet. I 1993 planlegges anvendt 43 MDKK til forskerutdanning. Dette er en økning fra 35 MDKK i 1992. Budsjettet for 1993 tyder på at forskerutdanningens andel av den samlede FoU-satsningen blir ca. 18 %.

Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA) øker sitt budsjett med ca. 2,5 MDKK fra 1992 til 1993. I tillegg tas det sikte på at NorFa vil kunne disponere anslagsvis 6,5 MDKK av midlene i det nordiske miljøforskningsprogrammet som vil starte i 1993 med en totalfinansiering på 25 MDKK.

Forskerutdanning finansieres også innen industrisektoren, arbeidsmarkedssektoren og jord- og skogsbrukssektoren. Ordningen med industriforskerutdannelse under Nordisk Industrifond planlegges redusert i tråd med fondets utviklingsstrategi. Forskerutdanning drives også innen det nordiske energiforskningsprogrammet som finansieres direkte av nasjonale midler.

Avslutningen av den økonomiske handlingsplanen ved utgangen av 1992 har stor betydning for FoU-virksomheten. I 1992 finansierer handlingsplanen FoU for ca. 29 MDKK, hovedsaklig til forskerstipendier innen NorFA, til FoU-programmer i Nordisk Industrifond og til bioteknologi-programmet. Ministerrådets totale FoU-innsats i 1992 (inkl. økonomisk handlingsplan) er ca. 280

MDKK. Den samlede FoU-finansiering fra nordisk ministerråd reduceres fra 1992 til 1993 med 38 MDKK, tilsvarende 14 % nedskjæring af FoU-ressursene.

I *forskningssektoren* er budsjetttrammen uendret på 85 MDKK. Forskningssektoren står for 13 % av ministerrådets budsjett i 1993, og for 35 % av de samlede FoU-ressurser. Av forskningssektorens ressurser går 2/3 til faste institusjoner og samarbeidsorganer. Øvrige ressurser går til de generelle støtteordningene innen NorFa. Det arbeidet ministerrådet har satt i gang for å vurdere alternative finansieringsmuligheter for forskningsinstitusjonene har ennå ikke ført til frigjøring av midler. Dette medfører at det ikke er mulig å øke NorFas aktiviteter i den takt som lå til grunn i utbyggingsvedtaket for det nordiske forskerutdanningsamarbeidet.

Det nye nordiske miljøforskningsprogrammet er for 1993 ført opp med en ramme på 25 MDKK. Miljøforskningsprogrammet er vedtatt gjennomført i perioden 1993—97.

Industrisektorens ordinære budsjett reduceres i 1993 med 1,6 MDKK til 76,5 MDKK. Industrisektoren står for 12 % av ministerrådets budsjett i 1993, og for 25 % av de samlede FoU-ressurser. Av ministerrådets samlede FoU-ressurser i 1990 sto industrisektoren for 29 % (eksklusive den økonomiske handlingsplanen).

Miljøsektoren står for 5 % av ministerrådets budsjett i 1993, og for 5 % av de samlede FoU-ressurser. Miljøsektorens FoU-innsats er hovedsaklig basert på prosjekter som i stor grad besluttes i arbeidsgrupper og samarbeidsorganer. Den decentraliserte beslutningsstrukturen gjør at det er vanskelig å overskue eksakt hvilken FoU-innsats som planlegges for 1993. Miljøsektoren antas å opprettholde en FoU-finansiering på 13 MDKK, tilsvarende 41 % av sektorbudsjettet.

Jord- og skogbrukssektoren står for 3 % av ministerrådets budsjett i 1993, og for 5 % av de samlede FoU-ressurser. Sektorens totalbudsjett reduceres noe, dog slik at FoU-ressursene opprettholdes på 12 MDKK, tilsvarende 54 % av sektorbudsjettet.

4.3 Miljø

Samarbetsministrarna fastställde år 1989 riktlinjer för samordning och integrering av miljöfrågor i ministerrådet. Av dessa framgår bl.a. att varje fackministerråd skall ansvara för att miljöaspekter beaktas inom sektorns arbete.

Det *nordiska miljöprogrammet* anger vidare principer och målsättningar för miljösamarbetet mellan de nordiska länderna. Ministerrådets handlingsplaner mot luftföroreningar och mot förorening av havet samt gällande renare teknologi, avfall och återvinning är angelägna för gemensamma insatser. Den konkreta uppföljningen av programmen har även anknytning till arbetet inom andra sektorer i ministerrådet. Utöver ovannämnda program utarbetas för närvarande handlingsprogram på områdena naturskydd, miljö kvalitetsövervakning och emballage. Miljösektorns totala budget år 1992 uppgår till 31 MDKK, varav ungefär 50 % går till uppföljningen av de olika handlingsprogrammen. Utgående från planeringen för år 1993 kommer ca 60 % av budgeten gå till uppföljning av handlingsprogrammen.

I det följande anges kortfattat projekt inom andra sektorer i ministerrådet, som i vid mening är miljörelaterade samt en grov uppskattning av dessa

aktiviteters budgeteffekter år 1992. Inom parantes anges procent av den totala sektorbudgeten. Insatserna uppgår sammanlagt till ca. 32 MDKK.

Inom *arbetsmiljösektorn* inriktas miljöaktiviteterna år 1992 främst på bedömning av kemiska ämnens hälsorisker. Ca 1,6 MDKK (17 %) går till miljöorienterade projekt.

Ett prioriterat område i det nya samarbetsprogrammet på *bygg- och bostadssektorn* är inomhusklimat. Aktiviteterna erhåller 800 000 DKK (11 %) år 1992. Genomförandet av programmet kommer att innebära stora omDispositioner i budgeten bl.a. som följd av den generella nedskärningen.

Inom *energisektorn* inriktas arbetet bl.a. på användningen av mindre förorenande energikällor och energiforskning. 5,6 MDKK (67 %) beräknas gå till miljörelaterade insatser. En mindre nedgång i miljöaktiviteter kan förväntas år 1993.

Utbildningsektorn avser under perioden 1992—1996 i nätverksform utföra ett miljöundervisningsprojekt vars syfte är att fokusera på förhållandet mellan miljöproblem och andra värden. Projektets budget är 600 000 DKK (18 %) per år.

Inom *industrisektorn* avsätts år 1992 15,0 MDKK (11 %) till miljöaktiviteter. En stor del finansieras över den ekonomiska handlingsplanen. Nordiska industrifonden svarar för projekt om industriell miljöteknologi och utredningar om möjligheter att genom miljöindustriellt agerande finna marknadsföringsnischer. Inom Nordtest's verksamhet finns en särskild miljöfackgrupp för standardiseringsfrågor. Bortfallet av den ekonomiska handlingsplanen kan framöver innebära färre miljöorienterade aktiviteter.

Konsumentsektorns miljöaktiviteter omfattar dels implementering av den nordiska miljömärkningen dels utredning om hur miljöargument används i marknadsföring. Ca 800 000 DKK (16 %) avsätts år 1992. En viss nedgång i verksamheten framöver kan förutses.

Jord- och skogsbrukssektorns miljöorienterade aktiviteter pågår inom: jord- och skogsbruksforskning, växtförädling, koordinering av miljö- och lantbrukspolitik, urlakning av närsalter, skogsbruk och miljö samt miljö kvalitetsövervakning. År 1992 avsätts totalt 5,4 MDKK (24 %) till aktiviteterna. Trots en generell nedgång i budgetmedel år 1993 förväntas miljöprojekt kunna ha fortsatt hög prioritet.

Inom *trafiksektorn* prioriteras bl.a. uppföljning av resolutionen om trafik och miljö, som 1989 antogs av de västeuropeiska trafikministrarna (CEMT). Samarbetet omfattar kartläggningar av trafikens miljöproblem, åtgärder för att effektivisera transporterna och minska transportbehoven samt policyinriktade, internationellt tillämpbara åtgärder för att påverka trafikens miljöfarliga utsläpp. Sjö- och luftfartens miljöpåverkan uppmärksammas särskilt. Insatserna beräknas uppgå till 1,2 MDKK (32 %).

Enligt det nya samarbetsprogrammet på *fiskeriområdet* för 1993—1996 skall de nordiska ländernas fisk- och havsdäggdjursresurser förvaltas enligt principen om bärkraftig användning av havets resurser. Detta innebär även insatser från miljösektorn för att förbättra den marina miljön. Forsknings- och utvecklingsprojekt gällande kustfiskeriövervakning i Östersjön samt möjligheter att reducera önskad bifångst är prioriterade ämnesområden. Ca 2,3 MDKK (27 %) beräknas år 1992 gå till miljöaktiviteter. Under 1993 förutses en smärre nedgång.

Det nordiska miljöforskningsprogrammet som gäller åren 1993—1997 har en budget på 25 MDKK per år. Programmet ger möjlighet till forskning om klimatändringar, miljöforskning i Östersjöområdet, komparativa studier av miljöpolitiken i de nordiska länderna och frågor kring drivhuseffekten och Östersjöområdet.

4.4 Samarbejde med Baltikum og Østeuropa

Ministerrådet gør i 1992 en særlig indsats for at fremme det samnordiske samarbejde med Baltikum og Østeuropa. Gennem overføring af en del af overskuddet på regnskabet for 1990 er midlerne til Baltikum/Østeuropa-programmet forøget fra budgettets 15,8 MDKK til i alt 32,7 MDKK.

Det muliggør, at der kan iværksættes nye initiativer vedrørende miljøsamarbejde og på det industripolitiske område. Stipendieordningen for Baltikum får fordoblet sin økonomiske ramme til 10 MDKK og der afsættes flere penge til Baltikum/Østeuropa-puljen samt til Informationskontorenes egne projekter.

Inden for en række sektorer er der taget initiativer og udarbejdet planer med henblik på et styrket samarbejde med Baltikum og Østeuropa, hvor samnordiske aktiviteter skal supplere den nationale indsats i de kommende år.

Kulturinformationen i udlandet vil fra og med 1993 blive koncentreret om Centraleuropa samt i Baltikum/S:t Petersburgområdet. Navnlig er det hensigten at belyse nutidig, nordisk kultur.

På uddannelsesområdet planlægges der en betydelig, koordineret nordisk indsats omfattende bl.a. sprogundervisning, undervisning i demokratiske processer og opbygning af netværk mellem uddannelsesinstitutioner.

Der er udarbejdet en arbejdsplan for land- og skovbrugssamarbejde med de baltiske lande, som bl.a. skal omfatte uddannelse, teknologioverførsel og udveksling af plante- og husdyrmateriale. På fiskeriområdet arbejdes der med at udvikle et netværk for videre samarbejde.

Lovgivningssamarbejdet, transportområdet, økonomi- og finanspolitik, energi, handel og byggesektoren er andre områder, hvor dels ministerrådsorganisationen udnyttes til samordning af nationale initiativer, dels mulighederne for samnordiske projekter undersøges.

Det kan også noteres, at de nordiske finansministre har besluttet at iværksætte et særligt finansieringsprogram for investeringer i den private sektor i de baltiske lande. Denne ordning, som omfatter 100 M ECU, 3/4 milliard DKK, skal i en treårs periode støtte små og middelstore virksomheder og finansieres uden for det nordiske budget.

I budgettet for 1993 vil ministerrådet afsætte 10 MDKK til fortsættelse af arbejdsprogrammet for Baltikum og Østeuropa. Heraf skal finansieres dels driften af informationskontorerne i Tallinn, Riga og Vilnius, dels stipendieordningen for Baltikum.

Informationskontorerne har fået en meget stor tilstrømning af interesserede, og det er ministerrådets opfattelse, at de indtil videre vil udgøre et værdifuldt supplement til de nordiske ambassader i Baltikum. Stipendieordningen skal fremover koncentreres om at supplere de nationale ordninger, herunder ved at udnytte kapaciteten i de fællesnordiske institutioner.

Ministerrådet tager i sin planlægning hensyn til at forudsætningerne for indsatsen i Baltikum er væsentligt ændret i forhold til oktober 1990, hvor

arbejdsprogrammet blev vedtaget. De tre lande er nu selvstændige og hurtigt på vej ind i det almindelige europæiske og internationale samarbejde. De nordiske lande har endvidere fået ambassader i de baltiske lande og har etableret støtte- og samarbejdsordninger til fordel for Baltikum og Østeuropa, som er finansielt langt større end ministerrådets indsats.

4.5 *Europainformation*

Under 1990—1992 pågår en försöksverksamhet, initierad av samarbetsministrarna, för att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa. Verksamheten har inneburit en väsentlig ambitionshöjning när det gäller att synliggöra målsättningar och resultat i det nordiska samarbetet utanför Norden.

Insatserna har bl.a. omfattat ett stort antal besöksresor och seminarier i Norden för europeiska journalister och beslutsfattare, införande av stipendier för yngre europeiska journalister och utgivning av nyhetsbrev på engelska, tyska och franska.

1993 väntas bli ett stort år för västeuropeisk integration i och med förverkligandet av den inre marknaden och det europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Norden blir via EES-avtalet mellan EG- och EFTA-länderna på ett nytt sätt närvarande och delaktigt i Europa. Därmed läggs en ny grund för att söka få gehör för gemensamma nordiska ståndpunkter.

I programmet för det nordiska samarbetet efter 1992 understryks vikten av att resultaten av det nordiska samarbetet och de nordiska ländernas gemensamma synpunkter och mål tillkännages på bästa sätt. För detta krävs också fortsättningsvis en medveten och kontinuerlig informationsinsats i Europa.

5. Sektorbeskrivningar

Kultursektorn tilldelas totalt 239 MDKK.

Nordiska kulturfonden har i 1992 erhållit 4,8 MDKK ur ministerrådsreserven, vilket täcker fondens behov för temaorienterade satsningar i 1992—93.

Budgetförslaget fortsätter att renodla budgetposten *Kultursektorns dispositionsmedel* så, att återkommande budgetposter flyttas till den ordinarie budgeten (1993 gäller det nordiska lektorssamarbetet 250 TDKK).

Hela ökningen av allmänkulturens ram har disponerats för en förhöjning av anslaget till den nordiska film- och TV-fonden. I övrigt har genom omDispositionering mindre belopp tillförts Ledningsgruppen för kulturinformation i utlandet och Ledningsgruppen för kultur och massmedia, där behov föreligger för att finansiera ett nytt initiativ inom kort- och dokumentärfilm, Nordisk Filmkontakt.

Inom *utbildningsområdet* innebär bortfallet av den ekonomiska handlingsplanen en minskning med 2 MDKK till stipendiesystemet Nordplus. All annan verksamhet fortsätter på hittillsvarande nivå, med undantag att anslaget för elevutväxling mellan Västnorden och det övriga Norden föreslås öka med 300 000 DKK.

På *forskningsområdet* avslutas bioteknologiprogrammet 1992 (24,8 MDKK). 1993 inleds det nya 5-åriga miljöforskningsprogrammet. En del av programmet används till forskarutbildning och mobilitet. NORDPLAN reduceras med 400

TDKK, som en följd av ministerrådets beslut rörande institutets forskarutbildning. Forskningspolitiska rådets finansiering reduceras med 1,6 MDKK. Nordiska Forskarutbildningsakademien (NorFA):s budget får en motsvarande förhöjning om ca. 2 MDKK. Detta betyder att NorFA:s finansiering 1993 reduceras med 1 MDKK, då totalt 3 MDKK bortfaller med den ekonomiska handlingsplanen, och att Forskningspolitiska Rådet anpassas till den faktiska resursförbrukningen på senare år.

Totalt satsas drygt 112 MDKK på olika forskningsaktiviteter.

På *arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet* föreslås en budget på totalt 17,9 MDKK. Här ingår bl.a. ett anslag till Nordjobb på 2,4 MDKK och ett till NIVA — den nordiska vidareutbildningsinstitutionen inom arbetsmiljöområdet — på 3,1 MDKK.

Social- och hälsovårdssektorn föreslås erhålla 42,3 MDKK i 1993 års budget.

Detta är en oförändrad nivå i relation till 1992 års budget. Nordiskt Institut för Odontologisk Materialprovning (NIOM) har ålagts att undersöka alternativa finansieringsmodeller av institutet. Målet skall vara att redan fr.o.m. 1993 införa avgiftsfinansiering för den del av verksamheten som omfattar materialprovning.

Inom *jämställdhetssektorn* planeras ett nytt Nordisk Forum i Åbo 1994. Temat för konferensen skall vara kvinnors liv och arbete. För genomförandet av Nordisk Forum har ministerrådet tidigare beslutat ställa 13,5 MDKK till förfogande för perioden 1992—1995. För planeringen anslås 3,2 MDKK i 1993 års budget.

Inom den *industripolitiska* sektorn ingår Nordtest under perioden 1992—94 i försöksverksamheten med mål- och ramstyrd budgetering. För Nordisk Industrifonds verksamhet föreslås ett tillskott på 62,6 MNOK.

Inom sektorn *ekonomi- och finanspolitik* ingår Nordiska ekonomiska forskningsrådet under perioden 1992—94 i försöksverksamheten med mål- och ramstyrd budgetering.

Inom *bygg- och bostadssektorn* har för genomförandet 1993 av det nordiska samarbetsprogrammet 1992—96 föreslagits 6,5 MDKK. Insatserna koncentreras till områdena boendemiljö, hälsa och säkerhet.

Till den *regionalpolitiska* sektorn föreslås 27,8 MDKK där huvudvikten läggs på samarbetet inom och mellan regioner.

Jord- och skogsbrukssektorn föreslås erhålla 22,1 MDKK där de prioriterade områdena är forskning, genresurssamarbetet och miljöprojekt.

För genomförandet av *fiskeriministrarnas* nya samarbetsprogram för perioden 1993—1996 föreslås för 1993 7,3 MDKK.

Den nordiska handlingsplanen för ökad *trafiksäkerhet* avses att gälla under perioden 1992—1994. Ett antal nya prioriterade frågor införs: lokalt trafiksäkerhetsarbete, tung trafik, arbetet i internationella organisationer och samordningsinsatser vad gäller arbetet i nordiska trafiksäkerhetsorgan. Sammantaget för trafiksäkerhetsarbetet föreslås 4,3 MDKK för 1993 års samarbete.

Nordiska ministerrådet har öppnat *nordiska informationskontor* i Tallinn, Riga och Vilnius. Kontoren skall fungera som kontakt- och informationsorgan, särskilt inom områdena kultur, undervisning och ekonomi. För 1993 föreslås 4,7 MDKK till kontorens fortsatta verksamhet.

Ministerrådet har vidare beslutat att utdela stipendier för utbildning och praktik i Norden för studenter, lärare och forskare från de baltiska länderna.

Dessutom avsätts pengar till olika samarbetsprojekt mellan Norden, Baltikum och övriga Östeuropa. I 1993 års budget föreslås sammantaget 10 MDKK för det speciella Baltikum-Östeuropaprogrammet.

Ett nordiskt råd för *europaisk integrationsrätt* har upprättats 1992. Rådets uppgift är att stimulera forskning och kunskapsutbyte inom integrationsrättens område. För 1993 föreslås 1,3 MDKK för denna verksamhet.

Under *Verksamhetsbidrag* redovisas bl.a. stöd till Föreningen Norden och resebidrag till Island och Färöarna. Anslaget till Färöarna är nytt och ingår i satsningar för att stärka Västnordensamarbetet.

6. Ministerrådets handlingsplaner och samarbetsprogram

Budget, MDKK	Period	1991	1992	1993
Handlingsplan mot narkotika (1985)	1991–93	1,0	1,0	1,1
Nordiskt samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn (1992)	1992–96	7,2	6,6	6,6
Samarbetsprogram på närings- middelområdet (1988)	1988–92	3,5	3,4	3,4
Revideret samarbetsprogram på helse- och socialsektorn (1988)	1988–93	39,5	38,7	42,3
Miljøprogram (1989)	1989–	30,3	31,4	31,4
härav:				
Havsprogrammet inkl. uppdateringen	1993			3,2
Luftförorening	1993–95			7,5
Renare teknologi, avfall och återvinning och "emballageprogrammet"	1991–95			5,0
Aktionsplan för naturskydd, förberedelse	1991–94			0,6
Miljö kvalitetsövervakning	1993–95			4,2
Program för bistandssamarbetet (1988)				
Information til Europa (1990)	1990–92	2,0	2,1	2,1
Samarbetsprogram på konsumentområdet (1989)	1990–93	5,3	5,2	5,2
Handlingsplan for ligestillingssamarbetet (1989)	1989–93	3,1	2,9	3,0
Turistprogram (1989)		2,1	2,1	2,0
Samarbetsprogram på energiområdet (1989)	1989–92	8,8	8,3	7,9
Samarbetsprogram på fiskeriområdet (1989)	1989–92	6,6 1,1*	7,3 1,1*	7,3
Handlingsplan på sprogområdet (1989)	1990–95	2,3	2,8	2,8

Budget, MDKK	Period	1991	1992	1993
Samarbejdsprogram på det regionalpolitiske område (1990)	1990—94	27,5 1,15*	27,5 1,1*	27,8
Handlingsprogram på Jord- og skovbrugsområdet (1990)	1990—95	23,4	22,3	22,1
Handlingsplan for øget trafik-sikkerhet	1992—94		4,3	4,3
Datapolitisk plan	1991—94	0,2	1,2	1,8
Handlingsplan for styrking av voksendanningen i fremtiden VOKS FREM	1992—96		1,8	1,8**

Anm:

* Från den Ekonomiska handlingsplanen

** Behov for hele perioden 16 MDKK, heraf ca. halvdelen gennem sponsorstøtte, national med finansiering.

IV Detaljbudget

KULTURSEKTORN, ANSLAG 1–5

Budgetöversikt

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Nordiska kulturfonden	13 748	13 748	13 283
Kultursektorns dispositionsmedel	5 226	5 476	11 364
Allmänkultur	77 454	75 454	69 481
Utbildning	57 454	56 904	50 429
Forskning	85 140	85 140	81 748
Summa	239 022	236 722	226 305

1 Nordiska kulturfonden

BUDGETFÖRSLAG 1993:

13 748 000 DKK

Fondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna.

Bidrag kan beviljas för nordiska samarbetsprojekt inom kultur i vid bemärkelse samt inom forskning och utbildning. Bidrag kan också beviljas för nordiska samarbetsprojekt med internationellt perspektiv i syfte att presentera nordisk kultur och kultursyn.

Fondens medel förvaltas av en styrelse som består av elva medlemmar. Styrelsen beslutar även om placering av fondens likvida medel. Ministerrådets sekretariat fungerar som fondens sekretariat.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	13 748	13 748	13 283

2 Kultursektorns dispositionsmedel

BUDGETFÖRSLAG 1993:

5 226 000 DKK

Sedan 1971 avsätts årligen ett dispositionsbelopp som efter ministerrådets beslut kan användas för t ex tillfälliga projekt eller stöd till redan pågående verksamhet.

Ministerrådets dispositionsmedel har varit en viktig finansieringskälla för det nordiska kultursamarbetet. Tack vare dessa medel har ministerrådet, utan att behöva avvakta en relativt lång nordisk budgetprocedur, kunnat sätta igång nya aktiviteter.

Dispositionsmidlen har vidare spelat en väsentlig roll för genomförandet av mer omfattande utrednings- och planeringsuppgifter. Vidare har försöksordningar finansierats över dispositionsmidlen.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	5 226	5 405	11 364

Planerade aktiviteter som avses finansieras av dispositionsmedel för 1993:

	<i>TDKK</i>
— Nordisk Kulturfestival (ÄK 1/91)	500
— Jämställdhet i lärarutbildningen	170
— Ocean drilling program (MR 3/90)	1 700
Summa	2 370
— Rörliga medel	2 856
Totalt	5 226

3 Allmänkulturella området

1000-tal DKK

Institutioner (motsv.)	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Nordisk teater- og dansekomité, Amatør- teaterrådet (NAR)	6 222	6 222	6 004
Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén	4 402	4 402	4 253
Nordiska rådets littera- turpris	583	583	563
NOMUS, Nordiska musik- kommittén	4 328	4 328	4 182
Nordisk konst- och konst- industrikommittén	2 345	2 345	1 562
Nordiskt konstcentrum	10 016	10 016	10 886
Nordisk film- och tv-fond	11 539	9 539	7 216
Ledningsgruppen för kultur och massmedia	2 529	2 424	1 742
Ledningsgr. för samnordisk kulturinform. i utlandet	3 000	2 691	538
Nordens Hus i Reykjavik	4 104	4 104	3 849
Nordens Hus på Färöarna	7 938	7 938	7 904
Nordens institut på Åland	1 048	1 048	1 130
Nordens institut i Grönland	3 405	3 405	3 282
Nordiskt samiskt institut	6 683	6 683	6 253
Bidrag till Nord. samerådets sekretariat	1 573	1 573	3 613
Bidrag till samiske kultur- tiltak	2 042	2 042	
Nordiskt ungdomssamarbete	4 348	4 348	4 321
Nordiskt idrettssamarbete	1 122	1 122	1 204
Bidrag til Nordkalott- museet	227	227	275
Nordisk konstnärscentrum i Dalsåsen	—	414	—
Summa	77 454	75 454	69 481

3.1 Nordisk teater- og dansekomité

(Teater og dans i Norden)

BUDGETFÖRSLAG 1993:

6 222 000 DKK

Ifølge kulturhandlingsplanen skal Nordisk teater- og dansekomité varetage det nordiske samarbejde på teatrets og dansens område. Komitéens virksomhed omfatter hermed støtte til gæstespil og videreuddannelse for det professionelle teater samt ansvaret for bidrag til nordisk amatørteatersamarbejde og til andre virksomhedsområder. Det samlede antal ansatte er 2.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Loner	567	567	532
Varor och tjänster	1 130	1 130	1 100
Projekt	3 785	3 785	3 657
Bidrag till Nordiska amatörteaterrådet (NAR)	740	740	715
Summa	6 222	6 222	6 004

3.2 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén

BUDGETFÖRSLAG 1993:

4 402 000 DKK

Kommitténs uppgift är att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på litteratur- och folkbiblioteksområdet i Norden. Kommittén fungerar som rådgivande och initiativtagande organ under ministerrådet. Till kommitténs arbetsuppgifter hör att förvalta ordningarna för stöd till översättning av nordisk litteratur till andra språk i Norden och till nordiskt folkbibliotekssamarbete.

Stödordningarna för utgivning av nordisk litteratur i översättning, för översättarstipendier och för folkbibliotekssamarbete kommer att fortsätta 1993 enligt de riktlinjer, som kommittén fastställt.

Kommittén arbetar bl.a. med frågan om lättläst litteratur samt ett projekt med syfte att förbättra de nordiska bokhandelskontakterna. Vidare arbetar kommittén för att broschyren Läs något nordiskt fortsatt skall kunna komma ut. Försöket med ett översättarseminarium 1991 var så positivt att kommittén även i fortsättningen vill satsa på sådana seminarier.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	4 402	4 402	4 253

3.3 Nordisk Råds litteraturpris

BUDGETFÖRSLAG 1993:

583 000 DKK

Nordisk Råds litteraturpris (150 000 DKK) utdeles hvert år til et skjønnlitterært verk som utvelges av bedømningskomiteén. Hvert av de nordiske land kan foreslå to litterære verk. Det kan dessuten nomineres ett verk på færøysk, grønlandsk og samisk av de respektive områders forfatterforeninger, og i så fall kan en sakkyndig fra vedkommende forfatterforening tiltre bedømningskomiteén.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	583	583	563

3.4 NOMUS, Nordisk musikkommitté och Nordiska rådets musikpris

BUDGETFÖRSLAG 1993: 4 328 000 DKK

Nordisk musikkommitté (NOMUS) skall främja och utveckla kunskapen om det nordiska musikkivet och musiksamarbetet i Norden. Kommittén fördelar bidrag till musikkivet i Norden, så att stödet i vidast möjliga omfattning omfattar olika delområden inom musiksamarbetet, t ex kompositionsverksamhet, musikframförande, musikpedagogik. Stöd ges såväl till den professionella som till amatörmusiken. Kommittén skall också informera om nordisk musik inom och utanför Norden samt fungera som rådgivande organ i nationella, nordiska och internationella sammanhang. Kommittén fungerar som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet.

Nordiska rådets musikpris för skapande och utövande tonkonst utdelas årligen till ett verk av en nu levande kompositör eller till det utövande musikområdet. Prissumman är DKK 150 000. Nordisk musikkommitté ansvarar för valet av pristagare samt för administrationen av musikpriset. För arbetet tillsätter NOMUS årligen en bedömningskommitté.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Nordiska musikkommittén	3 987	3 987	3 852
Nordiska rådets musikpris			
Dispositionsmedel	341	341	330
Summa	4 328	4 328	4 182

3.5 Nordisk konst- och konstindustrikommitté

BUDGETFÖRSLAG 1993: 2 345 000 DKK

Den nordiska konst- och konstindustrikommittén (NKKK) upprättades 1990. Kommittén skall främja och stärka det nordiska samarbetet inom bildkonstområdet samt utveckla kunskapen om den nordiska konsten och det nordiska samarbetet inom konstområdet. Kommittén fördelar bidrag till hela konstsektorn, som t ex arkitektur, bildkonst, industridesign, konsthantverk, konstindustri och textilkonst samt fr.o.m. 1991 verksamhetsbidrag till Nordiska konstförbundet och fr.o.m. 1992 till Skandinaviska föreningens konstnärskollegium i Rom. Kommittén fungerar som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet. Kommittén ansvarar också för styrelsefunktionerna för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg och för Nordiskt konstnärscentrum — Dalsåsen.

I budgeten 1992 beviljades 414 000 DKK till Nordiskt konstnärscentrum — Dalsåsen, vilket även kommer att täcka NKKK:s deltagande i byggnadskommittén under 1993. Därför föreslås inga budgetmedel till Dalsåsen 1993.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	2345	2345	1562

3.6 Nordiskt konstcentrum (NKC)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 7 004 000 FIM
motsvarar 10 016 000 DKK

Nordiska konstcentret på Sveaborg, Finland, inledde sin verksamhet år 1979. Centrets uppgift är att främja det nordiska samarbetet på bildkonstområdet — målarkonst, skulptur, teckning, grafik, textilkonst, foto- och videokonst bl.a. genom produktion av vandringsutställningar inom Norden. Nordiskt konstcentrum bedriver också informations- och publikationsverksamhet samt administrerar gästateljéer i Norden för bildkonstnärer. Den nordiska konst- och konstindustrikommittén fungerar som styrelse för centret. Antal anställda är 11.

Budget 1000-tal FIM

Finansiering	1993	Utfall	1992	Utfall
Anslag NMR, beslut	7 004		7 004	
Övriga intäkter	0			
Summa, total	7 004		7 004	

Finansiering i 3 års perspektiv inkl. inflationsberäkning

1000-tal FIM

	Budget	Utfall
1992–1994 Föreslagen planeringsram inkl. inflationsberäkning	21 649	
1992–1994 Övriga intäkter	0	
1992–1994 Total planeringsram	21 649	

Beställningar 1992–1994

Aktivitet	Best. 1992–94	Utfall
<i>Utställningar inom och utanför Norden</i>		
– Utställningar på Sveaborg	30	
– Turnerande utställningar	30	
– Utanför Norden	6	

Aktivitet	Best. 1992-94	Utfall
<i>Information</i>		
– Konstdidskriften Siksi	12	
– Infobladet	6	
– Museikatalog	6	
<i>Seminarier</i>		
– Utställningsmöte	6	
– Sommarprogram på Sveaborg	3	
<i>Gästateljéverksamhet</i>		
– Gästateljéer i Norden	12	
<i>Dokumentation</i>		
– Katalog över nordiska konstbibliotek	3	

Resursfördelning/produkter: Fördelning av de totala resurserna

Produkt	1992	1993	1994
Utställningar inom och utanför Norden			
Information			
Seminarier			
Gästateljéverksamhet			
Dokumentation			
NKKK, administration			

3.7 Nordisk film- og tv-fond

BUDGETFÖRSLAG 1993:

11 539 000 DKK

Nordisk film- og tv-fond er oprettet af Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nationale tv-selskaber og de nationale filminstitutter (modsv.) i Norden.

Nordisk film- og tv-fond har til formål at fremme produktion og udbredelse af audiovisuelle værker i Norden ved at deltage i finansieringen af produktioner som egner sig for biografvisning, tv-visning eller andre distributionsformer. Der skal herunder tages særligt hensyn til produktioner for børn og unge. Fonden kan desuden yde støtte til distribution af andre værker produceret i Norden.

Det årlige rådighedsbeløb, som er fastsat til 45 mio DKK (i 1990-pristal), hvoraf Nordisk Ministerråd bidrager med 1/3 svarende til 15 mio DKK årligt. Fonden er oprettet fra 1990 og skal fungere foreløbig i en forsøgsperiode på 5 år. Fonden er oprettet som stiftelse med sæde i Stockholm.

Ud over de i budgettet nævnte midler afsat i Nordisk film- og tv-fond har Samarbejdsministrene bevilget et éngangsbeløb på 30 mio DKK, der af ministerrådet er hensat som fondsmidler og indgår i finansieringsgrundlaget for ministerrådets andel i fonden.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	11 539	9 539	7 216

3.8 Styringsgruppen for kultur- og massemediesamarbejde

BUDGETFÖRSLAG 1993: 2 529 000 DKK

Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde har til opgave at følge udviklingen på massemedieområdet i Norden og internationalt og virke for nordisk samarbejde og koordination på det mediepolitiske område såvel inden for Norden som i forhold til internationale organer. Styringsgruppen er rådgivende organ for ministerrådet i kultur- og mediepolitiske spørgsmål.

Styringsgruppen skal varetage informationsformidling og erfaringsudveksling på medieområdet og udgiver bl.a. tidsskriftet Nordisk Medie Nyt, afholder konferencer og seminarer og igangsætter udredninger m.v. Styringsgruppen yder desuden tilskud til afholdelse af nordiske filmfestivaler og andre præsentationer af nordiske film og yder tilskud til afholdelse af kurser for filmarbejdere i Norden.

Ur ledningsgruppens budget finansieras (delfinansiering) en nordisk medarbejder ved sekretariatet för det sameuropeiska mediasamarbetsprojekt AV-EUREKA. Ministerrådet bidrar med 50% av finansieringen. Den resterande finansieringen sker nationellt.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	2 529	2 424	1 742

3.9 Ledningsgruppen för samnordisk kulturinformation i utlandet

BUDGETFÖRSLAG 1993: 3 000 000 DKK

Syftet med verksamheten är att öka kännedomen om de nordiska ländernas kultur internationellt och att i samverkan med olika kulturinstitutioner även främja det nordiska kultursamarbetet.

Under 1993 kommer en nordisk-baltisk designutställning att visas i de baltiska huvudstäderna. Konservatorskonferenser med deltagare från Norden, Baltikum och S:t Petersburg planeras liksom en nordisk-baltisk workshop för modern dans med offentliga föreställningar.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	3 000	2 691	538

3.10 Nordens Hus i Reykjavík

BUDGETFÖRSLAG 1993: 37 311 000 ISK
motsvarar 4 104 000 DKK

Nordens Hus i Reykjavík inledde sin verksamhet 1968. Det skall fungera som ett nordiskt kulturcentrum och en förbindelselänk mellan Island och det övriga Norden.

Det nordiska intresset i Island aktiveras genom en brett upplagd programverksamhet som omfattar konstutställningar, musik- och litteraturprogram, film och teaterföreställningar, konferenser samt föredrag om aktuella nordiska frågor. Särskild vikt läggs vid att stärka de nordiska språkens ställning på Island, bl. a. är en särskild skol- och språkkonsulent knuten till huset. En stark betoning läggs på förmedling av isländsk kultur till det övriga Norden. Antal anställda är 10.

1000-tal ISK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	15 987	15 987	15 004
Varor och tjänster	11 534	11 534	10 933
Projekt	9 790	9 790	9 459
Summa	37 311	37 311	35 396

3.11 Nordens Hus på Färöarna

BUDGETFÖRSLAG 1993: 7 938 000 DKK

Nordens Hus på Färöarna inledde sin verksamhet 1983. Huset förmedlar nordisk kultur till Färöarna, färöisk kultur till övriga Norden samt främjar det färöiska kulturlivet. I verksamheten ingår ett brett utbud av kulturevenemang som t ex konstutställningar, seminarier, teater-, musik-, film- och litteraturprogram.

Enligt överenskommelse täcker Nordiska ministerrådet 92% och Färöarnas landsstyre 8% av husets driftskostnader. Antal anställda är 8.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	1 806	1 806	1 693
Varor och tjänster	3 519	3 519	3 426
Projekt	2 613	2 613	2 785
Summa	7 938	7 938	7 904

3.12 Nordens institut på Åland

BUDGETFÖRSLAG 1993: 733 000 FIM
motsvarar 1 048 000 DKK

Nordens institut på Åland inledde sin verksamhet 1985. Institutets uppgift är att stärka det åländska kulturlivet i samspel med kulturlivet i övriga Norden.

Verksamheten omfattar huvudsakligen aktiviteter inom det allmänkulturella området med en särskild inriktning på de folkliga kulturyttringarna samt vissa arrangemang med anknytning till undervisning och forskning. Antal anställda är två.

Ministerrådet täcker utgifterna för institutets verksamhet och dagliga ledare. Ålands landskapsstyrelse täcker resten av utgifterna.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	343	343	330
Varor och tjänster	91	91	87
Projekt	299	299	289
Summa	733	733	706

3.13 Nordens institut i Grønland (N.A.P.A.)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 3 405 000 DKK

Nordens institut i Grønland blev oprettet i 1986 i samarbejde med Grønlands hjemmestyre. N.A.P.A. er beliggende i Nuuk, og har til opgave at styrke det grønlandske kulturliv og udvikle forbindelserne mellem hele Grønland og det øvrige Norden inden for det almenkulturelle område og inden for forskning og undervisning, samt formidle kontakter og oplysninger om nordisk samarbejde i Grønland. Det samlede antal ansatte er to. Grønlands hjemmestyre finansierer en del af virksomheden.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	430	430	403
Varor och tjänster	567	567	552
Projekt	2 408	2 408	2 327
Summa	3 405	3 405	3 282

3.14 Nordisk Samisk Institutt

BUDSJETTFORSLAG 1993: 6 750 000 NOK
 motsvarer 6 683 000 DKK

Nordisk Samisk Institutt ble etablert i 1974 i Kautokeino i Norge. Instituttet skal virke for å forbedre den samiske befolkningens stilling sosialt, kulturellt, rettslig og økonomisk gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Den daglige ledelse varetas av en institutleder. Det totale antallet ansatte er 18.

1000-tal NOK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	4 829	4 829	4 530
Varor och tjenester	1 786	1 786	1 721
Prosjekt	135	135	130
Summa	6 750	6 750	6 381

3.15 Nordisk Sameråd

BUDSJETTFORSLAG 1993: 1 573 000 DKK

Nordisk Sameråd er paraplyorganisasjon for en rekke av de større samiske organisasjonene i Finland, Sverige og Norge, og koordinerer i hovedsak det samepolitiske samarbeidet på Nordkalotten. Samerådets høyeste organ er Nordisk Samekonferanse, som avholdes hvert 3. år.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Bidrag	1 573	1 573	3 613

3.16 Samiske kulturtiltak

BUDSJETTFORSLAG 1993: 2 042 000 DKK

Bevilgningen til samiske kulturtiltak forvaltes i hovedsak av et kulturutvalg oppnevnt av de nordiske, samiske kunstnerorganisasjonene og av Nordisk sameråd. Kulturutvalget administrerer innkjøpsordningen for samisk litteratur, yter prosjektstøtte, gir stipendier m.v.. En del av bevilgningen er øremerket til støtte for de samiske kunstnerorganisasjonenes nordiske paraplyorganisasjon, Čálli.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Bidrag	2042*	2042	—

* Därav Cälli 549 000 DKK

3.17 Nordiskt ungdomssamarbete

BUDGETFÖRSLAG 1993: 4 348 000 DKK

Kommittén skall verka för att öka kännedomen om och förståelsen av kulturella, politiska och sociala frågor bland barn och ungdom i de nordiska länderna samt verka för ökad nordisk samverkan på området i internationella sammanhang. Som rådgivande organ skall kommittén ta initiativ till utveckling av samarbetet och yttra sig som sakkunnigorgan. Kommittén har vidare ansvar för fördelningen av projekt- och organisationsstöd till landsomfattande, stödberättigade ungdomsorganisationer samt stöd till samarbetsprojekt i lokal och regional regi.

Bland aktuella satsningar kan nämnas att kommittén inrättat en treårig försöksverksamhet med en koordinator för nordisk ungdomsforskning, som utöver en utbyggnad av nätverkskontakterna speciellt skall se på möjligheter och behov vad gäller samarbete med brukarna, primärt ungdomsorganisationerna. Arbete har påbörjats med sammanställning av material av gemensam nordisk relevans kring det omfattande försöks- och utvecklingsarbete, som har bedrivits på ungdomsområdet i de nordiska länderna. Ungdomsinformationen har en hög prioritet i kommitténs arbete och under 1992 utges på försök en samling informationsblad om ungdomsarbetet i Norden. Det internationella samarbetet kräver allt större uppmärksamhet på ungdomsområdet och kommittén fortsätter övervägandena om sin roll i sammanhanget, både beträffande förmedling och direkt medverkan i processen.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	4 348	4 348	4 321

3.18 Nordisk idrettssamarbeide

BUDSJETTFORSLAG 1993: 1 122 000 DKK

Hoveddelen av det bevilgede beløp anvendes til å stimulere kontakten mellom aktive idrettsutøvere i Island, Færøyene og Grønland på den ene siden og landene i det øvrige Norden, samt de førstnevnte landene innbyrdes. Støttebeløpene skal i hovedsak anvendes til reise- og oppholdsutgifter for deltakere ved idrettsarrangementer, leiropphold, kurs- og møtevirksomhet m.m.. Det er de

nordiske riksidrettsforbundenes organ, Nordisk Felleskomité som fordeler de bevilgede midler.

I idrettsbevilgningen forutsettes det også at det gis særskilt støtte til samisk idrettssamarbeid og til det nordiske skoleidrettssamarbeidet.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Disposisjonsmedel	1 122	1 122	1 204

3.19 Bidrag til Nordkalottmuseet

BUDSJETTFORSLAG 1993: 227 000 DKK

Nordkalottmuseet består av utstillingssamarbeid mellom museer i Finland, Norge og Sverige og det arrangeres turnéutstillinger innen både kunst og allmennkulturelle tema. De tilsluttede medlemsmuseer medvirker i utarbeidningen av utstillingene ved å stille personellmessige og tekniske ressurser til disposisjon. Ministerrådets bevilgning disponeres til selve utstillingsmaterialet og til turnéutgiftene.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Bidrag	227	227	275

3.20 Nordiskt konstnärscentrum – Dalsåsen

BUDGETFÖRSLAG 1993: 0

Fr.o.m. 1992 ansvarar Nordisk konst- och konstindustrikommitté för styrelsefunktionen för Nordiskt konstnärscentrum – Dalsåsen.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Disposisjonsbevilgning	—	414	—

4 Utbildningsområdet

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Institutioner (motsv.)	1993	1992	1991
Nordisk skolesamarbejde	3 394	3 394	5 434
Nordplus-Junior	2 104	2 101	—
Språklig samarbeid i Norden	2 898	2 898	2 310
Styregruppen for nordisk voksenunder- visning og folkeoplysning	4 952	4 952	4 905
Nordens folkliga akademi	7 055	7 055	6 351
Nordiska språksekretariatet	1 959	1 959	1 899
Nordiska språk- och informationscentret	3 841	3 841	4 107
Dataprogramgruppen	2 515	2 515	—
Vestnorden, elevudveksling	818	518	—
Nordisk folkehojskolestøtte	776	776	—
Samarbeidsnemnden for Norden-undervisning i utlandet	250	—	—
Ledningsgruppen for høgre utbildning	20 883	20 883	19 077
Nordisk journalistcenter	2 272	2 272	2 284
Nordiska högskolan for hushållsvetenskap	1 269	1 269	1 186
Bidrag till Nordisk federation for medicinsk undervisning	732	732	744
Nordiska kurser i språk och litteratur	1 736	1 736	1 677
Tidigare anslag	—	—	455
SUMMA	57 454	56 904	50 429

4.1 Nordiskt skolsamarbete

BUDGETFÖRSLAG 1993: 3 394 000 DKK

Det nordiska skolsamarbetet leds sedan 1976 av en nordisk ledningsgrupp med mandat från ministerrådet. Ledningsgruppen fullföljer centrala initiativ som initierats med utgångspunkt i kulturhandlingsplanen från 1988. Samtidigt gör också nya prioriteringar i form och innehåll med hänsyn till den utveckling som pågår. Viktiga insatsområden är

* Främjande av språkförståelse och samhörighetskänsla.

För tiden under och närmast efter 1992 prioriteras de icke centralskandinaviska språkområdena i Norden, användning av multimedia och ny teknik i språkundervisningen och på läromedelsområdet, arbete med nordisk kultur i vid bemärkelse i skolan, samt kontakter och samarbete med språkprojekt inom det övriga Europa.

* Utveckling av nätverksmetoder för prioriterade projekt och för effektivare informations- och erfarenhetsspridning.

Nätverksmetoden utvecklas och tillämpas främst inom områdena

- miljöundervisning, med fördjupning av nordisk didaktik för miljöundervisning
- där etiska och demokratiska frågor lyfts fram.
- den europeiska dimensionen i skolundervisning.
- gemensam utveckling av resurscentra för små handikappområden samt kursverksamhet och samarbete kring läromedelsutveckling för smala yrkesområden.
- fullföljande av inlett samarbete vad gäller yrkespedagogik FoU, jämställdhet och den decentraliserade skolans problemområde.

Nätverksmodellen skall under perioden förstärkas med användning av ny teknologi för tele- och datakommunikation. Unga nyutbildade lärare eller praktikskolor för lärarkandidater är en primär målgrupp för utvecklingsprojektet. Den internationella kontaktbyrån bör förstärkas på operativ nivå, det vill säga medge att projekten får konkreta kontakter med liknande projekt i det övriga Europa.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	3 394	3 394	5 434

4.2 Nordplus-Junior

BUDGETFORSLAG 1993:

2 104 000 DKK

Nordplus-Junior er en del af udvekslingsprogrammet Nordplus, som besluttedes i Nordisk Ministerråds handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde med henblik på at fremme nordisk uddannelsesfællesskab. Gennem Nordplus-Junior programmet fremmes elev- og lærermobilitet inden for de 16–19 årige uddannelser og samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner på dette niveau styrkes. Samtidig er gennemførelsen af Nordplus-Junior programmet et led i bestræbelserne på at fremme nordisk sprogforståelse og samhörighed.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	2 104	2 101	—

4.3 Språklig samarbeid i Norden

BUDSJETTFORSLAG 1993:

2 898 000 DKK

NordMÅL, handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden, ble vedtatt af Nordisk ministerråd i 1990. Programmet som gjennomføres til utgangen af 1995 fastsetter hovedpunktene for den nordiske språkpolitikk, som bygger på språkernes likestilling og på gjensidig respekt for alle nordiske folks språk, kulturer, historie og tradisjoner. Programmet inneholder forslag om å øke tolkning og oversettelse i det nordiske samarbeidet og forslag om konkrete tiltak både på nordisk, nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå for å styrke språkforståelsen i Norden med sikte på å øke borgernes forutsetninger for å kommunisere med hverandre.

Koordinering av aktivitetene innenfor NordMÅL ivaretas av Embetsmanns-komiteén for nordisk kulturelt samarbeid.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	2 898	2 898	2 310

4.4 Styregruppen for Nordisk voksenundervisning og folkeoplysning (FOVU)

BUDGETFORSLAG 1993:

4 952 000 DKK

Formålet med FOVU's arbejde er at:

- fremme uddannelsespolitisk diskussion inden for voksenundervisning og folkeoplysning på nordisk plan
- arbejde for nordisk samarbejde med hensyn til voksenpædagogisk forskning-, forsøgs- og udviklingsarbejde
- varetage informationsformidling og erfaringsudveksling om reformarbejde og udviklingstendenser på folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet nordisk og internationalt
- medvirke til opbygning af lokale netværk for nordisk samarbejde
- foretage fordeling af støtteordninger inden for området.

I 1993 vil aktiviteter inden for Handlingsprogram for styrkelse af voksenuddannelserne i fremtiden Voks Frem blive prioriteret. Samarbejde på tværs af sektorer, fremtidens kvalifikationskrav samt læringsmetoder for voksne er centrale i Voks Frem. Endvidere indgår en styrkelse af europæisk uddannelses-samarbejde bl.a. i forhold til Østersølandene, EF og Europarådet.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	4 952*	4 952	4 905

* heraf 2 865 til nordisk folkeoplysningsstøtte.

4.5 Nordens folkliga akademi (NFA)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 6 656 000 SEK
motsvarar 7 055 000 DKK

Ifølge statutterne skal NFA virke som et center for studier og diskussion omkring voksenundervisning og folkeoplysningsarbejde i Norden. NFA's virksomhed omfatter primært en række kurser, som på forskellig vis har tilknytning til det folkeoplysende arbejde i Norden. Kurserne er almindeligvis åbne for alle. Endvidere fungerer NFA som et debat- og informationscenter vedr. folkeoplysning og voksenundervisning.

NFA fungerer som sekretariat for Nordisk højskoleråd og FOVU's informationsgruppe. Endvidere administrerer NFA elevstipendier under højskolestøtteordningen.

Der planlægges endvidere et bredere samarbejde med grupper og organisationer, som arbejder inden for voksenundervisning og folkeoplysning.

Det samlede antal ansatte er ca 9 årsværk.

1000-tal SEK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner		4 224	3 869
Varor og tjenester		1 392	1 352
Projekt		1 040	1 005
Summa	6 656*	6 656	6 226

* NFA's virksomhed og organisation er under evaluering. Ændringer i fordeling mellem budgetposter vil blive foretaget senere inden budgettet bliver besluttet på baggrund af evalueringsrapport.

4.6 Nordiska språksekretariatet

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 979 000 NOK
motsvarar 1 959 000 DKK

Språksekretariatet är ett organ för samarbete mellan språknämnderna (motsv.) i Norden. Institutionen skall arbeta för att bevara och stärka den språkliga gemenskapen i Norden och för att främja den nordiska språkförståelsen. Detta sker bl a genom forskningsprojekt, samarbete med massmedier, medverka i ordboksprojekt, ge utskrifter och arrangera nordiska kurser och konferenser. Språksekretariatet är ansvarigt för flera aktiviteter under NordMÅL-programmet.

Det totala antalet anställda är fyra.

1000-tal NOK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	1 015	1 015	952
Varor og tjenester	434	434	418
Projekt	530	530	568
Summa	1 979	1 979	1 938

4.7 Nordiska språk- og informationscentret

BUDGETFÖRSLAG 1993: 2 686 000 FIM
 motsvarar 3 841 000 DKK

Nordiska språk- og informationscentret skall i Finland i första hand främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur og samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret bidra med material om Norden, effektivisera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material, anordna språkkurser, andra kurser og föreläsningar samt utveckla tolknings- og översättningsverksamhet. Därutöver skall centret sprida kännedom om det finska språket og om finländska kultur- og samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna. Slutligen är centret ansvarigt för flera aktiviteter under NordMÅL-programmet.

Det totala antalet anställda är 9.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	1 480	1 480	1 334
Varor og tjenester	519	519	494
Projekt	687	687	739
Summa	2 686	2 686	2 567

4.8 Dataprogramgruppen

BUDGETFÖRSLAG 1993: 2 515 000 DKK

Dataprogramgruppen har efter en 3-årig försøgsperiode fået et nyt 4-årigt mandat fra 1991–1994.

Dataprogramgruppen arbejder ifølge sit mandat med følgende 7 hovedområder:

- information og dokumentation
- standardspørgsmål
- forsøgs- og udviklingsarbejde
- know-how og produktudvikling
- videreuddannelse af lærere
- aftalespørgsmål
- internationale kontakter

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	2 515	2 515*	—

* Bevillingen blev overført fra kultursektorens dispositionsmidler.

4.9 Elevudveksling mellem vestnorden og det øvrige Norden

BUDGETFORSLAG 1993:

818 000 DKK

Udvekslingsprojektet, der omfatter elever i grundskolen og den videregående skole, skal bl.a. ses som et supplement til ministerrådets handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden og gennemføres som et forsøgsprojekt frem til udgangen af 1995. Det er et væsentligt led i handlingsprogrammet, at øget sprogforståelse også opstår i forbindelse med kulturelle erfaringer på et bredere felt. Udvekslingsprojektet betragtes som en aktivitet i denne sammenhæng. Ansvarlig for projektet er styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	818	518	—

4.10 Nordisk folkehøjskolestøtte

BUDGETFORSLAG 1993:

776 000 DKK

Nordisk folkehøjskolestøtte blev indført som forsøg i 1990. Formålet med nordisk folkehøjskolestøtte er at gøre det muligt for uddannelsessøgende i et nordisk land at gennemføre ophold på en folkehøjskole i et andet nordisk land uden væsentligt personlig økonomisk belastning.

FOVU følger støtteordningen, men elevstøtten administreres af Nordens folkliga akademi.

Nordisk folkehøjskolestøtteordning evalueres i 1992.

Støtteordningen forlænges med henvisning til, at virksomhed for unge generelt prioriteres samt den store interesse for nordisk folkehøjskolestøtteordning.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	776	776	—

4.11 Samarbejdsnemnden for Norden-undervisning i udlandet

BUDGETFORSLAG 1993: 250 000 DKK

Samarbejdsnemnden for Norden-undervisning i udlandet arbejder for at styrke universitetslærerens kvalifikationer og interesse for at markere Norden på tværs af faginstitutions- og sprogrænser. Nævnet støtter eller gennemfører fællesnordiske tiltag, primært i Europa, som ikke kan finansieres nationalt eller af de enkelte universiteter.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmidler	250*	—	—

* Overført fra kultursektorens dispositionsmidler

4.12 Ledningsgruppen för högre utbildning

BUDGETFÖRSLAG 1993: 20 883 000 DKK

Kulturhandlingsplanen från 1989 introducerade Nordplus för en försöksperiod 1989—1993. Syftet med Nordplus (Nordiskt program för lärare, utbildningssökande och studerande) är att etablera nätverk mellan universitet och högskolor i Norden. En primär uppgift för nätverken är att stimulera utbytet av studenter och lärare.

Ministerrådet har beslutat förlänga Nordplus till 1996 och programmet utvidgas med nya aktiviteter som skall stärka kvaliteten och befrämja rörligheten inom utbildningssektorn.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
NORDPLUS-nätverkssamarbetet			18 289
NORDPLUS-administration			788
Totalt	20 883	20 883	19 077

4.13 Nordisk journalistcenter

BUDGETFORSLAG 1993: 2 272 000 DKK

Nordisk journalistcenter er placeret i Århus og udbyder videreuddannelse for journalister i de nordiske lande. Virksomheden omfatter et årligt 3-måneders kursus samt en række kortere mere specialiserede kurser. Centret har 4 ansatte.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	854	854	801
Varor och tjänster	424	424	413
Projekt	994	994	1 070
Summa	2 272	2 272	2 284

4.14 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 197 000 SEK
motsvarar 1 269 000 DKK

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) udbyder undervisning på tre linjer: *Tekstillinjen* ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg, *ernæringslinjen* ved Universitetet i Oslo og *linjen for næringsterapi* ved Göteborgs Universitet. De to første linjer finansieres over statsbudgettet i det land hvor den respektive linje er placeret. Den tredje linje finansieres over det nordiske budget. NHH har fire ansatte.

1000-tal SEK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	976	976	894
Varor och tjänster	221	221	269
Projekt	—	—	—
Summa	1 197	1 197	1 163

4.15 Bidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning

BUDGETFÖRSLAG 1993: 732 000 DKK

Nordisk federation för medicinsk undervisning har till ändamål att genom olika initiativ främja medicinsk utbildning och undervisning i Norden. Detta görs bl a genom medverkan och information vid medicinska symposier, försöksverksamhet, utbildning och kontaktverksamhet i och utanför Norden.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Bidrag	732	732	744

4.16 Nordiska kurser i språk och litteratur

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 736 000 DKK

Inom anslaget för Nordiska kurser i språk och litteratur ges varje sommar 3—4 veckor långa kurser vid olika nordiska universitet i respektive lands språk, litteratur och kultur. Kurserna är avsedda för högskolestuderanden.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Danmark		362	364
Färöarna		100	14
Grönland		20	137
Island		114	16
Finland		425	427
Norge		294	296
Same		—	—
Sverige		351	353
Gen.sekreterare		70	70
Totalt	1 736	1 736	1 677

5 Forskningsområdet

1000-tal DKK

Institutioner (motsv.)	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA)	16 607	16 607	15 861
Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	2 538	2 538	2 731
Nordisk institutt for sjørett	2 824	2 824	2 647
Nordiske geoekskursioner til Island	702	702	713
Nordisk institut for asienstudier (NIAS)	6 489	6 489	6 102
Nordiska samarbetsorganet for vetenskaplig information	5 217	5 217	5 899
Nordisk vulkanologisk institut	5 457	5 457	5 141
Nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning	1 060	1 060	967
Nordiska institutet for samhällsplanering (NORDPLAN)	8 478	8 878	8 067
Nordisk forskningspolitisk råd (FPR)	3 000	4 658	4 670
Bidrag til Nordisk sommeruniversitet (NSU)	1 466	1 466	1 552
Samarbidsorganer på kulturbudgettets forskningsområde	5 013	4 806	5 048
Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA)	26 289	24 231	21 811
Tidigare anslag	—	207	539
Summa	85 140	85 140	81 748

5.1 Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA)

BUDGETFÖRSLAG 1993:

16 607 000 DKK

Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA) er placeret på Københavns universitet i tilslutning til Niels Bohr instituttet. NORDITA har 34 ansatte, deraf 16 stipendiater. Virksomhedsområdet omfatter bl.a. forskning, etablering af samarbejde og kontakter med kolleger fra nordiske og andre lande, videreuddannelse af unge nordiske fysikere inden for den teoretiske fysik.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	6 898	6 898	9 974
Varor och tjänster	1 797	1 797	1 343
Projekt	7 912	7 912	4 544
Summa	16 607	16 607	15 861

5.2 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 775 000 FIM
motsvarar: 2 538 000 DKK

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) är placerat vid Åbo universitet. NIF har fem anställda. Verksamhetsområdet omfattar förutom folkloristik även kultur- och traditionsvetenskaplig forskning i vidare mening. NIF:s huvudupp- gift är att medverka till en samordning av forskningsinsatserna vid de nationel- la folkloristiska instituten. NIF initierar även nordiska forskningsprojekt.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	1 050	1 050	1 009
Varor och tjänster	216	216	206
Projekt	509	509	492
Summa	1 775	1 775	1 707

5.3 Nordisk institutt for sjørett

BUDSJETTFORSLAG 1993: 2 853 000 NOK
motsvarer 2 824 000 DKK

Nordisk institutt for sjørett er plassert ved Universitetet i Oslo. Instituttet har syv ansatte. Virksomhetsområdet omfatter bl.a. forskning og undervisning i sjørett og alminnelig transportrett, olje- og gassrett. Endvidere gjennomføres seminarer, kurser og forelesninger, opprettholdelse av spesialbibliotek og informasjons- og publikasjonsvirksomhet på området.

1000-tal NOK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	1 978	1 978	1 856
Varor och tjänster	418	418	403
Projekt	457	457	442
Summa	2 853	2 853	2 701

5.4 Nordiske geoeekskursioner til Island

BUDGETFORSLAG 1993: 702 000 DKK

De nordiske geoeekskursioner til Island har til formål at give ældre studerende og forskere i Danmark, Finland, Norge og Sverige muligheder for at studere geologiske problemer i felten på Island. Emnerne er hvert andet år henholdsvis vulkanologi og kvartærgeologi/geomorfologi.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	702	702	713

5.5 Nordisk institut for asienstudier (NIAS)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 6 489 000 DKK

Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS) är placerat vid Köpenhamns universitet. NIAS har 14 anställda. NIAS har till uppgift att främja humanistiska och samhällsvetenskapliga Asienstudier i de nordiska länderna. NIAS medverkar i samordning av Asienforskning och utbildning av Asienforskare i Norden samt bedriver informations- och dokumentationsverksamhet. NIAS initierar även nordiska forskningsprojekt.

Försöksordningen med en nordisk forskarprofessur förlängs i ett år.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	4 177	4 177	3 863
Varor och tjänster	615	615	599
Projekt	1 697	1 697	1 640
Summa	6 489	6 489	6 102

5.6 Nordiska samarbetsorgan för vetenskaplig information (NORDINFO)

BUDSJETTFORSLAG 1993: 3 648 000 FIM
motsvarer 5 217 000 DKK

Nordisk samarbetsorgan for videnskabelig informasjon (NORDINFO) er plassert ved Tekniska högskolans bibliotek i Esbo/Helsingfors. NORDINFO har fire ansatte. Institusjonen har bl.a. til oppgave å forbedre og effektivisere biblioteks- og informasjonsservicen ved universiteter og høyskoler, i forvaltning og industri i de nordiske land. NORDINFO arbeider således for å samordne og fremme overføringen av dokumenterbar informasjon mellom landene i Norden.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	901	901	866
Varor och tjänster	440	440	467
Projekt	2 307	2 307	2 354
Summa	3 648	3 648	3 687

5.7 Nordisk vulkanologisk institut

BUDGETFORSLAG 1993: 49 605 000 ISK
 motsvarar 5 457 000 DKK

Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULC) er placeret i Reykjavik. NORDVULC har 16 ansatte. Det er instituttets opgave at udføre forskning med sigte på vulkanologiens vigtigste sektorer: geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Institutet skal give forskere og studerende mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer.

1000-tal ISK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	35 688	35 688	33 493
Varor och tjänster	11 031	11 031	10 456
Projekt	2 886	2 886	2 788
Summa	49 605	49 605	46 737

5.8 Nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning (NORDICOM)

BUDSJETTFORSLAG 1993: 1 060 000 DKK

Nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning (NORDICOM) er plassert ved Stadsbiblioteket i Århus. NORDICOM har fire ansatte. Organisasjonen har til opgave å dokumentere og informere om den nordiske massemedieforskningens resultater til forskere og andre interesserte, samt å formidle kontakter mellom forskere innbyrdes og mellom forskere og almenheten.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	531	531	498
Varor och tjänster	89	89	87
Projekt	440	440	382
Summa	1 060	1 060	967

5.9 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

BUDGETFORSLAG 1993: 7 998 000 SEK
 modsvarear 8 478 000 DKK

Institutet er placeret i Stockholm og har til opgave at udbyde videreuddannelse inden for samfundsplanlægning og tilgrænsende sektorer i de nordiske

lande samt bedrive forskning på området. Desuden kan instituttet i samarbejde med universiteter og højere læreanstalter medvirke i forskeruddannelse på området. Institutet har 17 ansatte.

1000-tal SEK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	6 391	6 532	5 876
Varor och tjänster	1 418	1 560	1 760
Projekt	189	283	273
Summa	7 998	8 375	7 909

5.10 Nordisk forskningspolitisk råd (FPR)

BUDSJETTFORSLAG 1993: 3 000 000 DKK

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) ble etablert i 1983 og har 15 medlemmer. Rådet skal fremme nordisk samarbeid innen grunnforskning, anvendt forskning og forskerutdanning, og bidra til at landenes ressurser for forskerutdanning, forskning og utviklingsarbeid samordnes og utnyttes på beste måte. FPR skal rådgje Nordisk Ministerråd i langsiktige og overgripende forskningspolitiske spørsmål, samt gjennom egne initiativ fremme nordisk samarbeid over hele forskningsområdet. FPR's sekretariat ivaretas av ministerrådssekretariatet. Budsjettet reduseres til det nivå som svarer til rådets forbruk de siste årene.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	3 000	4 658	4 670

5.11 Bidrag til Nordisk sommeruniversitet (NSU)

BUDGETFORSLAG 1993: 1 466 000 DKK

Nordisk sommeruniversitet er en frivillig organisation som samler nordiske akademikere og praktikere med forskjellig baggrund. NSU arbejder med tværvideenskabelige emner af relevans for den nordiske forskningsdebat. Virksomheden er åben for alle. Den faglige del af virksomheden består i hovedtræk af en række studiekredse, møder og symposier samt en fælles sommersession.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	1 891	1 891	1 932
Egna intäkter	425	425	380
Summa	1 466	1 466	1 552

5.12 Samarbejdsinitiativer på kulturbudgetets forskningsområde

BUDGETFORSLAG 1993:

5 013 000 DKK

I overensstemmelse med praksis i de seneste år tildeles nedennævnte samarbejdsorganer en basisbevilling til dækning af "organisatoriske udgifter" (styrelse, fast personale, lokaler m.v.), mens de øvrige midler på denne budgetpost samles i en pulje, som kan anvendes til tidsbegrænset støtte til eksisterende eller nye samarbejdsinitiativer på forskningsområdet, herunder initiativet "Kultur og identitet i Arktis". Beslutning om fordeling af projektpuljen træffes af EK-Kultur.

1000-tal DKK

Fordeling	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
1. Nordisk kollegium for marinbiologi	92	92	93
2. Nordiskt kollegium för ekologi (NKE)	160	160	158
3. Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	80	80	81
4. Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	1 510	1 510	1 704
Summa	1 842	1 842	2 036
Felles pulje	3 171	2 964	3 012
Totalt	5 013	4 806	5 048

Budgetöversikt

(1000-tal national valuta)		Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
<i>Löner</i>				
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK	33	33	31
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM	749	749	740
<i>Varor och tjänster</i>				
Nordisk kollegium for marinbiologi (NKMB)	NOK	93	93	95
Nordiskt kollegium för ekologi (NKE)	SEK	151	151	155
Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)	DKK	47	47	50
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	FIM	307	307	325
<i>Projekt</i>				
Felles pulje	DKK	3 171	2 964	3 012

5.13 Nordisk forskeruddannelsesakademi (NorFA)

BUDGETFORSLAG 1993: 26 555 000 NOK
 Motsvarer 26 289 000 DKK

Nordisk forskeruddannelsesakademi (NorFA), der startede sine aktiviteter i 1991, har som samlet nordisk støtteordning til opgave at fremme forskeruddannelsessamarbejdet, forskermobiliteten og forskersamarbejdet i Norden. NorFA's midler anvendes blandt andet til forskeruddannelseskurser, etablering af forskernetværk, forskersymposier og workshops, mobilitetsstipendier, gæstelærere og -vejledere samt nordisk deltagelse i nationale forskerkurser. NorFA's sekretariat har 4 medarbejdere og er placeret i Oslo.

1000-tal NOK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	2 147	1 993	
Varor och tjänster	2 700	2 570	
Projekt	21 708	19 913	
Summa	26 555	24 476	22 256

6 Nordisk miljøforskningsprogram

BUDGETFORSLAG 1993:

25 000 000 DKK

Nordisk Ministerråd har besluttet at gennemføre et miljøforskningsprogram for perioden 1993—97. Forskningsindsatsen sker inden for følgende tre delprogrammer:

- forskning om klimaændringer
- miljøforsknings samarbejde i Østersøområdet
- miljøpolitikens samfundsmæssige forudsætninger

En programkomité og en ekspertkomité for hver af ovennævnte temaområder har ansvaret for programmets gennemførelse. Programmets midler vedr. forskeruddannelse og -mobilitet administreres af Nordisk forskeruddannelsesakademi (NorFA).

Programkomitéen fordeler den totale bevillingsramme mellem delprogrammer og NorFA.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	25 000	—	—

7 Miljö

BUDGETFÖRSLAG 1993:

31 416 000 DKK

Nordiskt miljösamarbete baserar sig på det nordiska miljöprogrammet som antogs i januari 1989. Programmet anger långsiktiga målsättningar för samarbetet och betonar miljöfrågornas integrering i berörda sektorer samt en internationell syn på miljövarsarbetet. År 1990 antogs tre handlingsplaner som anger konkreta målsättningar för arbetet.

1. Handlingsplanen mot luftföroreningar understryker behovet av att upprätthålla och förstärka det nordiska samarbetet om forskning och utveckling för att bekämpa luftföroreningar. Planperioden är 1990—1992. Ett nytt projektprogram mot luftförorening för perioden 1993—1995 förväntas klar under 1992.
2. Handlingsplanen mot förorening av havet förutsätter att de nordiska ländernas roll i det internationella samarbetet om skyddet av havet fortsatt skall vara kraftigt pådrivande. Detta förutsätter att det nordiske utredningsarbetet på vatten- och havsmiljöområdet fortsätter att utvecklas. Revision av handlingsplanen förväntas pågå under 1993.
3. Handlingsprogrammet för renare teknologi, avfall och återvinning innehåller ett projektprogram för perioden 1991—1995.

I tillägg till ovannämnda beslutade handlingsplaner pågår arbete med att ta fram följande sektorprogram:

- Program för miljö kvalitetsövervakning för perioden 1993—1995.
- Nordisk aktionsplan för naturskydd. Planen föreligger klar i 1994.
- Ett emballageprogram. Programmet bör föreligga vid årsskiftet 1992—1993.

På miljösektorn pågår en översyn av verksamheten, som skall vara klar under senare halvåret 1992. För närvarande räknar man med att aktiviteter kommer att prioriteras på följande områden:

- Renare teknologi
- Kemikalier
- Styrmedel (ekonomiska styrmedel, miljökonsekvensbedömningar, standardiseringsarbete)

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	31 416	31 416	30 354

8 Bioteknologi

BUDGETFORSLAG 1993:

2 458 000 DKK

Det 5-årige samarbejdsprogram for bioteknologi, som indledtes 1988 afsluttes med udgangen af 1992.

Ved udarbejdelsen af generalsekretærens budgetforslag er lagt til grund, at FoU-virksomheden vedr. bioteknologi efter programperiodens udløb som hovedregel skal finansieres inden for ordinære sektorrammer i ministerrådet.

Nedennævnte budgetpost tager sigte på finansiering af en fortsættelse af det igangværende nordiske samarbejde om etik inden for bioteknologi samt finansiering af visse samarbejdsinitiativer af tværsektoriel art bl.a. kortlægning af det humane genome og andre genomer.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Bioteknologi, dispositionsmedel	2 458	24 746	25 988

9 Energi

BUDSJETTFORSLAG 1993: 7 930 000 DKK

Nordisk Ministerråd (Energiministrene) vedtok i 1988 en arbeidsplan for det nordiske energisamarbeidet: "Plan for nordisk samarbeide på energiområdet for perioden 1989–92".

Energiministrene besluttet 1990 å utvide det nordiske energipolitiske samarbeidet og at hovedinnholdet innenfor utrednings-/prosjektvirksomhet de kommende år skal legges på følgende områder:

- et felles nordisk elforsyningsmarked,
- et felles nordisk gassmarked,
- øket effektivitet på energiområdet,
- bruk av mindre forurensende energikilder,
- nordisk forskningssamarbeid,
- internasjonalt samarbeid

Energiområdet har under utarbeidelse et nytt samarbeidsprogram for perioden 1993–1996.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	7 930	8 347	8 766

10 Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

BUDGETFORSLAG 1993:

17 984 000 DKK

Nordisk Ministerråd (arbejdsministrene) besluttede i 1991 at oprette én embedsmandskomité for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik (EK-A) til afløsning af de hidtidige to komiteer, Nordisk arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) og Nordisk embedsmandskomité for arbejdsmiljøspørgsmål (EK-AØ). Formålet var at forenkle og effektivisere det nordiske samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Som led heri er de to hidtidige sektorbudgetter for henholdsvis arbejdsmarked og arbejdsmiljø fra og med budgetåret 1992 blevet slået sammen til ét samlet budget for hele området.

Det nordiske samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet bygger på overenskomsten om det fælles nordiske arbejdsmarked, senest revideret i 1982, samt på den nordiske arbejdsmiljøkonvention fra 1990.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevilling	12 418	11 991	12 266
Nord Jobb	2 446	2 446	2 363
NIVA	3 120	3 120	3 283
Summa	17 984	17 557	17 912

10.1 Arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitik, arbejdsmarkeds-service

Virksomhed

Overenskomsten om det fælles nordiske arbejdsmarked suppleres af yderligere to generelle overenskomster dels en overenskomst om samarbejde om erhvervs-mæssig revalidering og arbejdsmarkedsuddannelser dels en overenskomst om ydelser ved arbejdsløshed. Et samarbejdsprogram på arbejdsmarkedsområdet trådte i kraft den 15. juni 1985.

Opfølgningen af ovennævnte overenskomster gives høj prioritet i arbejdet i respektive fagudvalg under embedsmandskomiteen. Ligeledes lægges der vægt på at følge udviklingen i relationerne mellem Norden og EF samt det nordiske samarbejde med Østeuropa og Baltikum.

Arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedspolitikken står over for betydelige udfordringer i 1990-erne som en følge af strukturændringer i arbejdslivet og på virksomhederne i forbindelse med ændringer i arbejdsorganisationen og indførelse af nye produktionsformer. Der er igangsat et omfattende forskningsprojekt med henblik på analyse og udredning af de ændrede krav til arbejdsmarkedspolitikken. Projektet skal udmunde i en fælles nordisk strategi over for udfordringerne i 1990-erne.

Efter- og videreuddannelse vil få større betydning i landenes arbejdsmarkedspolitik. Man har derfor igangsat planlægningen af et ministerrådsforslag om et nordisk samarbejdsprogram om den løbende udvikling og tilpasning af

efter- og videreuddannelse. Effektivisering af den nordiske arbejdsformidling, modernisering af sysselsætningspolitikken især for unge arbejdsløse og andre udsatte grupper samt udvikling af arbejdsformidlingskontorenes ligestillingsmetodik er andre prioriterede områder.

Ud over arbejdsmarkedsrådets eget budget finansieres 3 store netværksprojekter inden for rammerne af den økonomiske handlingsplan — Et stærkere Norden.

Inden for det nordiske migrationssamarbejde videreføres et omfattende projektprogram, bl.a. med nye projekter om indvandrerorganisationernes nordiske samarbejde og integration af indvandrere i arbejdslivet ved et projekt om "arbejdspladsen som mødested".

Nordjobb

I overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation 8/1989/k om at garantere Nordjobs videreførelse, er det blevet besluttet at give en fast driftbevilling til Nordjob til og med 1993 på 2 250 000 DKK i faste priser.

Opgaven for projektet er at bistå unge med et sommerjob, bolig m.v. i et andet nordisk land med det formål at udbrede kendskab og at etablere kontakter mellem unge over landegrænserne.

Projektets idé blev formuleret af den såkaldte Gyllenhammargruppe og siden 1986/87 har Foreningerne Norden med stort engagement stået for den praktiske del af ungdomsudvekslingen. Man samarbejder med de berørte myndigheder, specielt via konkrete samarbejdsaftaler med arbejdsformidlingerne i landene.

Aktiviteterne har med en årlig ressourceindsats på under 2,5 MDKK stabiliseret sig på et niveau omkring 1 000 ungdomsudvekslinger. På grund af den generelle konjunkturafmatning er opgaven at finde passende sommerjobs ikke blevet lettere, men udbyttet for de unge, der både får et nyttigt job og spændende oplevelser, er et stærkt incitament for at fastholde den hidtidige målsætning.

De tre aktivitetsår 1990—92 vil blive evalueret i 1993, hvor ministerrådet påny vil drøfte projektets fremtid og placering i det nordiske samarbejde.

Mellem myndighederne og Foreningerne Norden har man løbende overvejet udviklingsmuligheder både mellem de nordiske lande og perspektiverne i at ungdomsudvekslingen udvides til områder uden for Norden. Med start i 1992 skal man således igangsætte et forsøgsprojekt mellem Grønland og det øvrige Norden.

Også mulighederne for en udvekslingsordning med de Baltiske lande overvejes.

På længere sigt kan man forestille sig en åbning mod Europa, så unge frit kan søge jobs enten i et andet nordisk land eller i landene i det øvrige Europa, afhængig af interesse for fremtidige beskæftigelsesmuligheder eller uddannelse.

10.2 Arbejdsmiljø, arbejdsliv og arbejdsret

Den nordiske arbejdsmiljøkonvention er fulgt op af det dertil knyttede samarbejdsprogram for perioden 1990 til 1993. Konventionen og samarbejdspro-

grammet afspejler således de nordiske regeringers ønske om fortsat at forstærke arbejdsmiljø Samarbejdet samt arbejde for en høj arbejdsmiljøstandard såvel inden for Norden som i forhold til (særligt) EF.

Midler fra den økonomiske handlingsplan har frem til udgangen af 1992 muliggjort en øget aktivitet i forhold til det europæiske standardiseringsarbejde, og har dermed givet mulighed for en øget nordisk påvirkning af fremtidige standarder, som vil få betydning for arbejdsmiljøet i Norden og EF-EFTA som helhed.

I samarbejdsprogrammet, som rækker til og med 1993, har ministerrådet konkretiseret, hvorledes arbejdsmiljøkonventionens målsætninger skal virkeliggøres. Blandt andet tilstræbes en modernisering af myndighedernes tilsynsvirksomhed og en øget fokusering på de økonomiske styremidler i arbejdsmiljøet. Endvidere forudsættes et forstærket forskningssamarbejde og en øget erfaringsudveksling mellem de nordiske arbejdsmiljøforskningsinstitutioner på en række enkeltområder. Endelig er der peget på et øget samarbejde på uddannelses- og informationsområdet.

Af dispositionsmidlerne for 1993 forventes på arbejdsmiljøområdet bekostet omkring 20 projekter, som fortsætter fra tidligere år. Hertil kommer et antal nye projekter — formodentlig i størrelsesordenen 2—5, som vil blive igangsat i løbet af 1993.

Samlet dispositionsbevilling på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Arbejdsmarked dispositionsbevilling	5 944	5 644	5 601
Arbejdsmiljø dispositionsbevilling	6 474	6 347	6 665
Summa	12 418	11 991	12 266

10.3 Nordisk arbejdsmiljøuddannelse (NIVA)

BUDGETFORSLAG 1993: 2 182 000 FIM
 modsvare 3 120 000 DKK

Den nordiske institution for videreuddannelse på arbejdsmiljøområdet (NIVA) arrangerer videreuddannelse for specialister og forskere på arbejdsmiljøområdet. Kurserne har international karakter og afholdes på engelsk. Til NIVA's opgaver hører i øvrigt nordisk samvirke og samordning af arbejdsmiljøuddannelse generelt. NIVA ledes af en institutchef. Desuden er der ansat yderligere 2 medarbejdere.

Kommentar till försöksverksamhet med flerårig mål- och ramstyrning:

NIVA deltager fra 1991 i Nordisk Ministerråds forsøgsvirksomhed med 3-årig mål- og rammestyring. Denne ændring forventes dels at forbedre mulighederne for den overordnede politiske styring af NIVA's virksomhed, dels at give NIVA

selv større fleksibilitet og udviklingsmuligheder samt bedre mulighed for at langtidsplanlægge kursusaktiviteterne.

Institutionens verksamhet och planerade aktiviteter har belysts och vägts mot möjliga resurser med sekretariatet i en ny förhandlingsform. Kopplingen mellan tillänkta aktiviteter och resurser har därvid fått en mer relevant belysning än tidigare. Genom att anslaget får formen av en post utan den traditionella uppdelningen på löner, varor och tjänster samt projektmedel minskar detaljstyrningen.

Presentationen av NIVAs budgetförslag har förändrats, då tabellerna nedan har nykonstruerats och bedöms ha större informationsvärde än den traditionella redovisningen. Bl a introducerar NIVA en tabell med resultatmått som ger en uppfattning om kostnadsutvecklingen för aktiviteterna över en längre period.

Det må efter udløbet af det første forsøgsår konstateres, at deltagelse i forsøgsvirksomheden har været tilfredsstillende set fra både NIVA's og Nordisk Ministerråds side.

I januari 1992 avrapporterades resultaten från verksamhetsåret 1991. Det är ett av försöksverksamhetens viktigaste moment. Resultatredovisningen görs såväl muntligt som skriftligt till sekretariatet. Dessa genomgångar redovisas för samarbetsministrarna, Nordiska rådets utskott och ÅK-Arbeitsmarknad/Arbetsmiljö.

Budget 1000-tal FIM

Finansiering	1993	1992	Utfall	1991	Utfall
Anslag NMR, beslut	2 182	2 182	0	2 052	2 052
Övriga intäkter, ca	840	840	0	840	831
Summa total, ca	3 022	3 022	0	2 892	2 883

Finansiering i 3 års perspektiv inkl inflationsberäkning

1000-tal FIM

		Budget	utfall
1991–1993	Föreslagen planeringsram inkl inflationsberäkning	6 405	
1991–1993	Övriga intäkter	2 520	
1991–1993	Total planeringsram	8 925	

Beställningar i 3 års perspektiv

Aktivitet	1991		1992		1993		1991–1993 Total	
	Best.	utfall	Best.	utfall	Best.	utfall	Best.	Utfall
Kurser	12	12	12		12		36	
Elevdagar	2 300	2 175	1 700		1 500		5 500	
Nordisk samordning	4 % (resurs)		3,5 % 4 % (resurs)		4 % (resurs)		4 % (resurs)	

Resursfördelning/produkter: Fördelning av samtliga resurser

Produkt	1993	1992	1991	Utfall
Kurser	96 %	96 %	96 %	96,5 %
Nordisk samordning	4 %	4 %	4 %	3,5 %

Resultatmått i 3 års perspektiv

FIM

	1991	1990	1989
Kostnad per kurs	209 000	158 000	175 000
Kostnad per elevdag	1 150	1 000	1 200
Kostnad Nordisk samordning	100 000	100 000	100 000
Intäkt per kurs	44 000	55 000	29 000
Intäkt per elevdag	245	333	196

11 Social- och hälsovårdssektorn

Inledning

Till grund för ministerrådets verksamhet inom social- och hälsovårdssektorn ligger ett särskilt samarbetsprogram. Programmet tar sin utgångspunkt i WHO:s strategiplan "Hälsa för alla år 2000" och FN:s principer för socialpolitisk utveckling.

Under perioden 1991–1994 ingår samtliga sektorns permanenta institutioner i försöksverksamheten med flerårig mål- och ramstyrd budgetering. Även Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor ingår i försöket, dock i form av ettårskontraktstyrning.

I samband med arbetet med 1993 års budget är det avsikten att vidga möjligheterna för att utveckla och genomföra kontraktstyrningsprinciper – helst fleråriga – även inom projektverksamheten

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Socialpolitik, dispositionsbeviljning	7 314	7 760	7 606
Nordiska läkemedels- nämnden	3 068	3 068	2 941
Nordiska hälsovårds- högskolan	1	1	1
Nordiska institutet för odontologisk material- provning	13 931	13 458	12 608
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforsk- ning	2 853	2 853	3 330
Nordiska nämnden för handikappfrågor	14 009	14 009	12 993
Kontaktmandsorganet för narkotikaspörsmål	1 127	1 087	1 050
Summa	42 303	42 236	40 529

11.1 Socialpolitik, dispositionsbeviljning

BUDGETFÖRSLAG 1993:

7 314 000 DKK

Projektverksamheten bedrivs dels i form av temporär försöksverksamhet dels om utredningar och FoU-verksamhet. Projekten delas på följande områden: projekt generellt, efter- och vidareutbildning, socialvård, barn-, ungdoms- och familjepolitik, äldreområdet, handikappområdet, missbrukarfrågor samt hälso- och sjukvård.

Av större projekt kan vidare nämnas nordiska handlingsplanen mot cancer.

På det sociala området arbetar NOPUS med att utveckla strategisk ledar-kompetens hos nyckelpersoner inom socialtjänsten. Avsikten är att höja social-utbildningens profil och genom nordiskt samarbete och utbyte av erfarenheter skapa grunden för högklassig samnordisk fortbildning.

Från denna anslagspost finansieras ministerrådets bidrag på 1 500 000 DKK till Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service (NOPUS).

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Projektverksamhet	7 314	7 760	7 606

NOPUS: Beställningar 1992–1994 – kostnad total 6,9 MSEK

1. Kvalificerad vidare- och efterutbildningsverksamhet

– Kurser	12
– Kursdeltagar	250
– Kursdagar	120

2. Konferenser och specialkurser

– Konferenser/kurser	12
– Kursdeltagare	450
– Kursdagar	60

3. FoU

– Rapporter	7
-------------	---

4. Högre utbildning

– Forskarstuderande	3
– Kurser	5
– Avhandlingar	1

11.2 Nordiska läkemedelsnämnden

BUDGETFÖRSLAG 1993:	2 894 000 SEK
motsvarar	3 068 000 DKK

Nordiska läkemedelsnämnden har till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Samarbetet med organ på läkemedelsområdet inom EG är också en växande del av NLN:s arbete. Det framtida samarbetet kommer att kräva än mer utvecklade informationssystem och nämnden planerar särskilda insatser på detta område, särskilt gällande utbytet av information mellan läkemedelskontrollerna i Norden.

Huvuddelen av verksamheten genomförs med hjälp av underutskott. Dessa har representation från varje land och mandat för ett avgränsat uppdrag. För närvarande finns sju sådana utskott. Nämnden biträdes av ett sekretariat som är placerat i Uppsala. Totalt finns det 4 anställda.

Budget 1000-tal SEK

Finansiering	1993	utfall	1992	utfall	1991	utfall
Anslag NMR, beslut	2 894		2 894		2 883	3 039
Övriga intäkter	0		0		0	68
Summa total, ca	2 894		2 894		2 883	3 107

Finansiering i 3 års perspektiv inkl. inflationsberäkning

		Budget
1992–1994	Föreslagen planeringsram inkl. inflationsberäkning	9 400
1992–1994	Övriga intäkter	0
Total		9 400

Beställningar per år

Aktivitet	1992		1993		1994	
	Best.	Utfall	Best.	Utfall	Best.	Utfall
<i>Internationellt samarbete</i>						
– Representation i expertgrupp	4 st.	(24)	4 st.	(24)	4 st.	(24)
– Remissyttranden	20 st.		20 st.		20 st.	
– Arbetsgruppsmöte	1 st.					
– Juristmöte – Finansiering	1 st.					
– Europa Farmakopésamarbete	25 st.		25 st.		25 st.	
<i>Nordiskt registrerings-samarbete</i>						
– Nordiska förpackningar	50 st.		100 st.		100 st.	
– Bipacksedlar	200 st.					
<i>Nordisk läkemedelsstatistik</i>						
– Planering av Nordic Statistics on Medicines	1 st.					
– Besvarade förfrågningar	100 st.		150 st.		100 st.	
– Antal klassificeringar	700 st.		50 st.		100 st.	
<i>Extern information</i>						
– Workshop	1 st.		1 st.		1 st.	
– Nyhetsbrev skandinaviska	4×100 ex.		4×100 ex.		4×100 ex.	
– Nyhetsbrev engelska	4×500 ex.		4×500 ex.		4×500 ex.	

Resursfördelning/produkter: Fördelning av de totala resurserna – Utfall

Produkt	1991	1992	1993
Internationellt samarbete	30 %		
Nordiskt registrerings-samarbete	30 %		
Nordisk läkemedelsstatistik	30 %		
Extern information	10 %		

11.3 Nordiska hälsovårdshögskolan

BUDGETFÖRSLAG 1993: (nationell finansiering 38 576 000 SEK
motsvarar 40 890 000 DKK)

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsovetenskap. Vid NHV anordnas vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvården och angränsande områden i Norden, samt forskarutbildning. Verksamheten leds av en rektor. Totalt finns ca 52 anställda.

De forskningspolitiska tyngdpunkten koncentreras på följande områden: epidemiologi, samhällsmedicin, hälso- och sjukvårdsadministration, miljömedicin och omvårdnadsvetenskap.

Finansiering sker direkt från länderna och anvisas därför inte över Nordiska ministerrådets budget.

Försöksverksamhet med flerårig mål- och ramstyrning:

Nordiska hälsovårdshögskolan ingår i försöksverksamheten med flerårig mål- och ramstyrning under perioden 1991—1993.

I och med försöksverksamheten har den politiska styrningen stärkts genom att Ämbetsmannakommittén grundligt diskuterat NHV:s syfte och verksamhet och resursbehov. Styrelsen har indragits i diskussioner runt det treåriga planeringsdokumentet som framtagits i samarbete med ministerrädssekretariatet.

Institutionens verksamhet och planerade aktiviteter har belysts och vägts mot möjliga resurser med sekretariatet i en ny förhandlingsform. Kopplingen mellan tilltänkta aktiviteter och resurser har därmed fått en mer relevant belysning än tidigare. Genom att anslaget får formen av en post utan den traditionella uppdelningen på löner, varor och tjänster samt projektmedel minskar detaljstyrningen.

Informationen runt NHV har förbättrats, då tabellerna nedan har nykonstruerats och bedöms ha större informationsvärde än de traditionella. De fokuserar bl.a. på kopplingen mellan "beställda" aktiviteter och anslagna resurser samt redovisningar bakåt i tiden över utförda prestationer. Därutöver introduceras tabeller med resultatmått som kommer att byggas ut år från år för att kunna ge en uppfattning om kostnadsutvecklingen för aktiviteterna över en längre period.

I januari 1992 redovisades resultaten från verksamheten 1991. Det är ett av försöksverksamhetens viktigaste moment. Resultatredovisningen görs såväl muntligt som skriftligt till sekretariatet. Dessa genomgångar avrapporterades till samarbetsministrarna, Nordiska rådets utskott (budget- och socialutskott) samt ÄK-Social.

Budget 1000-tal SEK

Finansiering	1993	1992	Utfall	1991	Utfall
Anslag NMR, beslut	38 576	37 603	0	35 392	33 697
Övriga intäkter, ca	3 000	3 000	0	3 000	6 813
Summa total, ca	41 576	40 603	0	38 392	40 510

Finansiering i 3 års perspektiv inkl inflationsberäkning

MSEK

		Budget	utfall
1991—1993	Föreslagen planeringsram inkl inflationsberäkning	111 571	
1991—1993	Övriga intäkter	9 000	
1991—1993	Total planeringsram	120 571	

Beställningar 1991–1993

Aktivitet	Best. 1991–93	utfall
<i>Masterutbildning</i>		
– Kurser	44	
– Studerandeplatser	1800	
– Studentmånader	2370	
– Avlagda MPH-Examen	20	
– Nyregistr. MPH 40		
– Perm. reg. MPH 90		
– Diplom (8 mån)	120	
<i>Forskarutbildning</i>		
– Forskarkurser	10	
– Studerandeplatser	300	
– Studentmånader	150	
–Handledning (perm.)	10	
Konferenser och specialkurser	10	
FoU	8000 timmar	
Externfinansierad verksamhet	9 MSEK	

Beställningar per år

Aktivitet	1991		1992		1993	
	Best.	Utfall	Best.	Utfall	Best.	Utfall
<i>Masterutbildning</i>						
– Kurser	14	12	15	15		
– Studerandeplatser	540	553	600	660		
– Studentmånader	750	742	810	810		
– Avlagda MPH-examen	6	6	7	7		
– Nyregistr. MPH	10	30	15	15		
– Perm. reg. MPH	90	60	90	90		
– Diplom (8 mån)	40	41	40	40		
<i>Forskarutbildning</i>						
– Forskarkurser	5	5	3	2		
– Studerandeplatser	150	106	90	60		
– Studentmånader	75	53	45	30		
–Handledning (Perm)	10	11	10	10		
Konferenser och specialkurser	3	5	4	3		
FoU						
Externfinansierad verksamhet	3 MSEK	3,8MSEK	3 MSEK	3 MSEK		

Resursfördelning/produkter: Fördelning av de totala resurserna

Produkt	1991	1992	1993
Masterutbildning	71 %		
Forskarutbildning	12 %		
FoU	14 %		
Annan verksamhet	3 %		

Resultatmått i 3 års perspektiv

	1991	1992	1993
Kostnad per kurs			
– Masterutbildning	2 100 MSEK		
– Forskarutbildning	833 TSEK		
Kostnad per studentmånad			
– Masterutbildning	36,6 TSEK		
– Forskarutbildning	78,6 TSEK		
Kostnad för forskning			
Kostnad annan verksamhet	966 TSEK		
Kostnad för extern info.	134 TSEK		
Intäkter per kurs			
– Masterutbildning	27,7 TSEK		
– Forskarutbildning	5,0 TSEK		
Intäkter per studentmånad			
– Masterutbildning	0,5 TSEK		
– Forskarutbildning	0,5 TSEK		
Intäkter forskning	2,8 MSEK		
Intäkter konferenser mm.	0,9 MSEK		
Intäkter extern info.	0,1 MSEK		

11.4 Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 14 072 000 NOK
 motsvarar 13 931 000 DKK

NIOM har till uppgift att genom systematisk provning och därtill hörande målinriktad forskning arbeta för att material och andra förbrukningsartiklar, som används eller avses komma i användning i odontologisk verksamhet och tandhälsotjänst i de nordiska länderna, fyller de hälsomässiga och tekniska krav som ställs vid varje tidpunkt. En stor del av NIOM:s arbete rör internationellt samarbete på det odontologiska området, speciellt det europeiska standardiseringssamarbetet. Institutet är beläget i Oslo och har ca 26 anställda.

NIOM har ålagts att undersöka alternativa finansieringsmöjligheter och då särskilt vad avser materialprovningssdelen. Målet skall vara att fr o m 1993 successivt införa avgiftsfinansiering. För att möjliggöra detta och stärka NIOM:s position i EG-konkurrensen föreslås institutet få ekonomiska möjligheter att göra investeringar i ny utrustning för drygt 2 000 000 NOK under 1991–1993 enligt den treåriga budgetöverenskommelse som träffats.

Försöksverksamhet med flerårig mål- och ramstyrning

NIOM ingår i försöksverksamheten med flerårig mål- och ramstyrning av nordiska institutioner under perioden 1991–1993.

I och med försöksverksamheten har ÄK-Social diskuterat NIOM:s syfte, verksamhet och resursbehov. Även styrelsen har deltagit i diskussioner runt det treåriga planeringsdokumentet som framtagits i samarbete med minister-rådssekreteriatet.

Institutionens verksamhet och planerade aktiviteter har belysts och vägts mot möjliga resurser i en ny förhandlingsform. Kopplingen mellan tilltänkta

aktiviteter och resurser har därvid fått en mer relevant belysning än tidigare. Genom att anslaget får formen av en post utan den traditionella uppdelningen på löner, varor och tjänster samt projektmedel minskar detaljstyrningen.

Informationen om NIOM har förändrats. Tabellerna nedan bedöms ha större informationsvärde än den traditionella redovisningen. De fokuserar bl a på kopplingen mellan "beställda" aktiviteter och anslagna resurser samt möjliggör redovisningar bakåt i tiden över utförda prestationer. Därutöver kommer resultatmätt att introduceras som avses kunna ge en uppfattning om kostnadsutvecklingen för aktiviteterna över en längre period.

I januari 1992 redovisades de första resultaten från verksamheten under 1991. Det är en av försöksverksamhetens viktigaste moment. Resultatredovisningen görs såväl muntligt som skriftligt. Dessa genomgångar avrapporteras till samarbetsministrarna, Nordiska rådets utskott (budgetutskott och socialutskott) samt ÅK-Social.

Budget 1000-tal NOK

Finansiering	1993	1992	Utfall	1991	Utfall
Anslag NMR, beslut	14 072	13 594	0	12 865	13 106
Ovriga intäkter, ca	80	80	0	80	335
Summa total, ca	14 152	13 674	0	12 945	13 441

Finansiering i 3 års perspektiv inkl inflationsberäkning

1000-tal NOK

		Budget	utfall
1991—1993	Föreslagen planeringsram inkl inflationsberäkning	41 678	
1991—1993	Ovriga intäkter	240	
Total		41 918	

Beställningar i 3 års perspektiv

Aktivitet	1991		1992		1993	
	Best.	Utfall	Best.	Utfall	Best.	Utfall
<i>Materialprovning</i>						
— Antal produkter	1 050	1 130	1 100		1 150	
— ISO-standarder	22	21	25		28	
<i>Standardisering</i>						
— Mötesdagar (ISO,CEN mm)	40	42	47		30	
<i>Forskning</i>						
— Årsverk	12	10	12		12	
— Antal vetenskapliga artiklar och rapporter	45	59	45		45	
<i>Information- och utredningsverksamhet</i>						
— Lista över certifierade produkter (Antal T)	36 ex.	25	36 ex.		36 ex.	
— Nyhetsbrev	3 st.	3	3 st.		3 st	

Aktivitet	1991		1992		1993	
	Best.	Utfall	Best.	Utfall	Best.	Utfall
<i>Kursverksamhet</i>						
– Intäkter kursverksamh. TNOK	80	25	80		80	
– Utredningar för offentlig verksamh. Timmar	200	150	200		200	
<i>Administration</i>						
– Årsverk	3	3	3		3	
– Ackrediteringsutgifter TNOK	130	60	130		130	
<i>Investeringsplan Ram för 3 år: 2 150 000 NOK</i>						

Resursfördelning/produkter: Fördelning av totala resurser på produkt

Produkt	1991 Plan	1992 Res.	1993
Materialprovning	35 %	35 %	
Forskning	35 %	30 %	
Standardisering	10 %	15 %	
Info-utredning	10 %	15 %	
Administration	10 %	5 %	

Resultatmått:

Kostnad per produkt TNOK	1991	1992	1993
<i>Materialprovning</i>			
– Per produkt	4		
– Per ISO-standard	214		
<i>Information och utredningsverksamhet</i>			
– Per nyhetsbrev	0,03		
– Per utredningstimme	2		

11.5 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 995 000 FIM
motsvarar 2 853 000 DKK

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom sitt sakområde bl.a. genom att initiera och planera nordiska forskningsprojekt, arrangera forskarkonferenser, främja informations- och dokumentationssamarbete m.m. Nämnden består av 3 ledamöter från varje nordiskt land. Nämnden bistås av ett sekretariat och det totala antalet anställda är 3.

NAD har grupper der arbejder med HIV og narkotika; alkohol og lægemiddelvaner i nordiske velfærds-, sundheds- og andre undersøgelser, brugerperspektivet i forskning vedr. afhængighedsskabende lægemidler m.v. De arbejder også med spørgsmål vedr. EF, alkohol og Norden samt projekter vedr. Østersølandene.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Loner	735	735	706
Varor och tjänster	586	586	558
Projekt	674	674	817
Summa	1 995	1 995	2 081

Finansiering i 3 års perspektiv inkl. inflationsberäkning

	Budget	utfall
1992–1994	Foreslagen planeringsram inkl. inflationsberäkning	6 500

Resursfördelning/produkter: Fördelning av totala resurser

Produkt	1992	1993	1994
Initiering av forskningsprojekt			
Tematiska arbetsmöten			
Stöd till pågående forskning			
Seminarier			
Rapporter, information, dokumentation			
Forskarutväxling/utbildning			

Beställningar 1992–94:

Initiering av forskningsprojekt	3000 Timmar	6 möten
Tematiskt avgränsade arbetsmöten	6 st.	
Stöd till pågående forskningsprojekt	9 st.	
Seminarier	4 st.	
Rapporter, information, dokumentation	5 st. publikationer 18 st. skriftliga bidrag NAT 30 st. framträdanden	
Forskarutväxling/utbildning	minst 15 Stipendier	

Beställningar 1993:

Initiering av forskningsprojekt	1000 Timmar	2 möten
Tematiskt avgränsade arbetsmöten	2 st.	
Stöd till pågående forskningsprojekt	3 st.	
Seminarier	1 st.	
Rapporter, information, dokumentation	2 st. publikationer 6 st. skriftliga bidrag NAT 10 st. framträdanden	
Forskarutväxling/utbildning	minst 5 Stipendier	

Resultatmått:

Kostnad per	1992	1993	1994
– Forskningstimme			
– NAD-möte			
– Tematiskt möte			
– Seminarium			
– Publikation			
– Bidrag NAT			
– Framträdande			
– Resestipendie			

11.6 Nordiska nämnden för handikappfrågor**BUDGETFÖRSLAG 1993:**

Nordiska nämnden för handikappfrågor	4 175 000 SEK
(Motsv.)	(4 426 000 DKK)
Tammerfors (Center databas,hj.midl)	2 174 000 SEK
(Motsv.)	(2 304 000 DKK)
Dronninglund (NUD)	5 649 000 DKK
Støtteordning- handikapporg.	1 630 000 DKK
Totalt, motsvarar	14 009 000 DKK

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NHH) i Stockholm arbejder i første række med hjælpemiddelspørgsmål, der videreudvikles gennem: information, kontrol/prøvning, informationsteknologi og handicap- og hjælpemiddelforsyning (teknikspredning). Der arbejdes også på, at få handicapsynspunkter med i andre sektorer og med standardisering m.v. inden for bl.a. EF. Desuden administreres støtteordning for handicaporganisationernes nordiske samarbejde. Nämnden består 2 medlemmer pr. land.

Under NHH er der oprettet et Nordisk uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD) i Dronninglund i Danmark. Her gives uddannelse for alle som arbejder med døvblinde i Norden. Samtidigt fungerer NUD som ressourcecenter for døvblindearbejdet i Norden. NUD har en bestyrelse med 2 medlemmer pr. land.

Under NHH er der oprettet et center for databaserede hjælpemidler i Finland på forsøgsbasis. Det er en videreføring af det arbejde NHH har bedrevet under datahandlingsplanen.

1000-tal SEK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Nordiska nämnden för handikappfrågor	4 175	4 175	3 743
Hjälpmedelcenter i Tammerfors	2 174	2 174	2 100
Summa (SEK)	6 349	6 349	5 843
Utbildningscentret i Dronninglund (DKK)	5 649	5 649	5 458
Støtteordning för organisationernes nordiske samarbejde (DKK)	1 630	1 630	1 575

Nordiska nämnden för handikappfrågor – beställningar 1992–1994

1. Samhällets tillgänglighet för människor med funktionshinder	
– Kravspecifikationsprojekt	6
– Utredningar	6
2. Särskilda behovsområden	
– Utredningar	18
– Uppföljningsprojekt	3
– Konferenser	3
3. FoU-information	
– Inventering/projekt	3
– NNH-Nytt	12
– Rapporter	12
– Informationsbroschyrer	6
4. Hjälpmedel och ny teknik	
– Stöd til projekt	30
– Rekommendationer	3
– Samordning projekt	12
– Infoprojekt	3
– Konferenser	3
5. Stödordning för handikapporg.	
Nordiska samarbete	
– Beredning av ansökningar	150
– Uppföljning av beslut	120
6. Europeiskt samarbete	
– Mötesdagar	150
– Utredningar	6

Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal – beställningar 1992–1994:

1. Utbildning	
– Grundkurser	5,5
– Temakurser	12
– Konferenser	9
2. Resursservice och nordisk koordinering	
– Nya titlar	750
– Litteraturlister	900
– Nyhetsbrev	6
– Brev til kontakter	9
– Info-telefon	3000
– Infoförsändelser	600
– Besök/koordineringsdagar	300
3. Utvecklingsarbete	
– Böcker	6
– Arbetstexter	12

4. Internationellt arbete

— Brev til kontakter	6
— Infoförsändelser	150
— Mötesdagar	110

11.7 Nordiska kontaktmannanorganet för narkotikafrågor

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 127 000 DKK

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	1 127	1 087	1 050

Verksamhet 1993: Under verksamhetsåret fortsätter fullföljandet av det åtta-punktsprogram vilket antogs av det nordiska ministerrådsmötet om narkotika i Stockholm den 23. januari 1990.

Förutom *två ordinarie möten med kontaktmannanorganet*, där internationellt samordningsarbete i ljuset av de snabba förändringarna i Europa kommer att få en större roll, planeras bl.a följande aktiviteter:

1. Åtgärder för att följa missbruksutvecklingen
 2. Samordning och uppföljning av utvecklingsarbete inom förebyggande insatser, vård och behandling
 3. Speciella insatser för de mest svårbehandlade missbrukarna. Två expertgrupper som har arbetat inom detta område beräknas avsluta sina insatser under året. I båda fallen arrangeras uppföljningsseminarier som dokumenteras.
 4. Samarbete och erfarenhetsutbyte kring lagstiftning och rättstillämpning
 5. Information och dokumentation
- Avsikten är att alla aktiviteter skall resultatera i skriftliga rapporter i kontaktmannanorganets skriftserie "NORDNARK". Information sprids också genom et nyhetsblad som utges i en upplaga om ca 1 000 ex två gånger/år.

12 Jämställdhet

BUDGETFÖRSLAG 1993:

6 200 000 DKK

För perioden 1989–1993 har de nordiska jämställdhetsministrarna bestämt att koncentrera det nordiska jämställdhetssamarbetet kring två teman:

- Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen samt
- Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv

Sammanlagt innehåller handlingsplanen för jämställdhet ett drygt tjugotal projekt. Aktivt projektarbete förväntas pågå i åtta av dessa projekt under 1993.

Nordiska ministerrådet har beslutat att under perioden 1992–1995 totalt avsätta 13,5 MDKK till ett nytt Nordiskt Forum. 1993 kommer 3,2 MDKK att användas för förberedelsearbetet.

En utredning görs under 1992 för överväga införande av fleråriga kontraktstyrningsprinciper inom hela sektorn.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	3 000	2 961	3 110
Nordiskt Forum	3 200	1 139	—
Summa	6 200	4 100	3 110

PROJEKT

AVSLUTAS ÅR

– Rekrytering av män till offentlig barnomsorg	1993
– Småskolans roll i ett jämställt samhälle	1994
– Kvinnors representation i aktiebolag och fondstyrelser	1993
– Studie om kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper	1994
– Lika lön för kvinnor och män	1994
– Stöd till kvinnoforskning	—
– Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet	—
– Nätverk mellan etablerar/företagarskolor för kvinnor	1993

13 Industri

Det nordiska samarbetet inom industrisektorn syftar till att skapa gynnsamma betingelser för industriell utveckling speciellt vad avser främjande av samarbete rörande teknisk forskning och utveckling.

Inom industrisektorns ansvarsområde finns två permanenta institutioner; Nordiska industrifonden och Nordtest. Därtill samverkar sektorn med följande nordiska samarbetsorgan: Nordex (tillsyn av brandfarliga och explosiva varor), Norda (teknisk kreditering), Normet (mätteknik) samt Nordjust (justerteknik).

Det nordiska industripolitiska samarbetet genomgår f.n. stora förändringar. Flera traditionella industripolitiska instrument blir obsoleta till följd av harmonisering och liberaliseringar genom den europeiska integrationen. Allt större vikt läggs vid att stimulera näringslivet med generella medel. Denna utveckling kommer även att påverka det nordiska samarbetet.

Även behovet av stödet till näringslivets tekniska forskning och utveckling förändras i takt med att nordiska företag ges tillfälle att delta i de europeiska industriprogrammen (främst inom EG:s ramprogram för industriell förnyelse och innovationer). Ministerrådet har som en följd härav beslutat att uppdraga åt Nordiska industrifonden att koncentrera sin verksamhet till för Norden strategiskt viktiga områden, vilka inte kan förväntas bli föremål för europeiska satsningar. Det betyder att en stor del av fondens nuvarande verksamhet kommer att läggas om. Fonden kommer därför fr.o.m. 1993 att koncentrera sina insatser inom tre nordiska "nischer", nämligen träförädling, livsmedel och inom lätta materialkonstruktioner. Kriterierna för dessa områdena är att de skall ha en stark nordisk hemmabas, förstärka nordiska komperativa fördelar och härmed kunna ha potential för en bredare internationell profilering. De skall vidare kunna dra nytta av de fleråriga satsningar som fonden gjort inom teknologiprogrammen (informationsteknologi, bioteknologi, materialteknologi och miljöteknologi).

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Industripolitik, dispositionsbevilning	950	1 000	1 050
Nordiska industrifonden	61 989	64 241	65 161
Nordtest	13 573	12 927	13 941
Summa	76 512	78 168	80 152

13.1 Industripolitik, dispositionsbevilning

BUDGETFÖRSLAG 1993: 950 000 DKK

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Industripolitik	950	1 000	1 050

13.2 Nordisk industrifond

BUDGETFÖRSLAG 1993: 62 615 000 NOK
motsvarar 61 989 000 DKK

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk industrifond) bildades 1973 med syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling.

Fonden leds av en styrelse i vilken varje land har 2 representanter utsedda av respektive lands regeringar. Styrelsen bistås av ett sekretariat som är placerat i Oslo.

Under 1992 genomfördes en utvärdering av fonden på ministerrådets vägnar. Utvärderingen utfördes av Statskontoret i Sverige och presenterades under hösten 1991.

På bakgrund av utvärderingsrapportens slutsatser och till följd av den förändrade situationen i Europa beslöt ministerrådet om en ny verksamhetsinriktning för fonden.

Den nya verksamheten skall påbörjas under 1993 och en strategiplan hur den nya verksamheten skall genomföras har presenterats av fonden i rapporten: "Norden, en strategisk region i Europa" — Strategiplan för Nordisk industrifond 1993—1995 (NI Information nr. 1/1992).

Verksamheten skall utformas inom den kraftigt minskade ram som blir följden av att medel från den ekonomiska handlingsplanen bortfaller.

1000-tal NOK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Personal och styrelse	9 851	9 851	8 005
Varor och tjänster	4 448	4 448	5 356
Summa administration	14 299	14 299	13 361
<i>Fondmedel-Netto</i>			
Projektverksamhet	48 316	50 591	53 130
Summa	62 615	64 890	66 491

Kommentar:

Ministerrådet föreslår vidare ge industrifonden bemyndigande att ingå förpliktelser utöver tillgängliga medel för 1994 upp till 43 MNOK och upp till 21 MNOK för 1995.

13.3 Nordtest

BUDGETFÖRSLAG 1993: 9 492 000 FIM
motsvarar 13 573 000 DKK

De överordnade målen för Nordtests verksamhet är att främja:

- säkerhet för liv, hälsa, miljö och materiella värden,
- ett fritt utbyte av varor genom avskaffande av tekniska handelshinder,
- nordiska intressen i europeiskt och internationellt perspektiv.

Nordtest arbetar genom:

- framtagning av olika metoder för testning,
- riktlinjer för kvalitetssäkring och verifiering i laboratorieverksamhet,
- kompetensutveckling på provningsområdet,
- internationellt samarbete,
- informationsverksamhet.

Nordtest leds av en styrelse med en representant per land som utses av respektive land.

För 1993 avser Nordtest att intensifiera arbetet kring provningsmetoder för miljövårdsändamål (vatten- och luftföroreningar samt kemikalier). Arbetet har bland annat initierats genom Nordtests framgång med metoder för oljeföroreningar.

Konsumentprovningen kommer att omorganiseras som ett led i Nordtest:s fortlöpande ordinarie generella verksamhet.

Under perioden 1992–1994 ingår institutionen i försöksverksamheten med flerårig mål- och ramstyrning av nordiska institutioner.

Institutionens verksamhet och planerade aktiviteter har belysts och vägts mot möjliga resurser i en ny förhandlingsform. Kopplingen mellan tilltänkta aktiviteter och resurser har därvid fått en mer relevant belysning än tidigare.

Genom att anslaget får formen av en post utan den traditionella uppdelningen på löner, varor och tjänster samt projektmedel minskar detaljstyrningen.

Informationen om Nordtest har förändrats. Tabellerna nedan bedöms ha större informationsvärde än den traditionella redovisningen. De fokuserar bl a på kopplingen mellan "beställda" aktiviteter och anslagna resurser samt möjliggör redovisningar bakåt i tiden över utförda prestationer. Därutöver kommer resultatmätt att introduceras som avses kunna ge en uppfattning om kostnadsutvecklingen för aktiviteterna över en längre period.

Budget 1000-tal NOK

Finansiering	1993	1992	Utfall	1991	Utfall
Anslag NMR, beslut	9 492	9 040	0	8 713	0
Övriga intäkter, ca	0	0	0	0	0
Summa total, ca	9 492	9 040	0	8 713	0

Finansiering i 3 års perspektiv inkl inflationsberäkning

1000-tal FIM

		Budget	utfall
1992–1994	Föreslagen planeringsram inkl inflationsberäkning	28 500	
1992–1994	Övriga intäkter	0	
Total		28 500	

Beställningar i 3 års perspektiv

Aktivitet	1992–1994	1992 utfall	1993 utfall	1994 utfall
<i>Provningsmetoder</i>				
– Nya och rev. metod	160			
– Bidrag	100			
– Tekniska rapporter	40			
– Seminarier	6			
<i>?Kvalitetssäkring</i>				
– Tekniska rapporter	6			
– Seminarier	2			
<i>Kompetensutveckling</i>				
– Tekniska rapporter	2			
– Seminarium	1			
– Utbildningsram	1			
<i>Internationellt samarbete</i>				
– Tekniska rapporter	2			
– Seminarium	1			
<i>Information</i>				
– Nordtest/info	6			
– Nordtest doc. gen	6			
– Forum	löpande			

Resursfördelning/produkter: Fördelning av totala resurser per produkt

Produkt	1992	1993	1994
– Provningsmetoder			
– Kvalitetssäkring			
– Kompetensutveckling			
– Internationellt samarbete			
– Information			

14 Ekonomi- och finanspolitik

Inom sektorn behandlas frågor gällande den ekonomiska politiken, härunder konjunkturfrågor, valuta- och kapitalmarknadsfrågor, internationella ekonomiska frågor och skattefrågor. Finans- och ekonomisterna har kartlagt samarbetet efter 1992 i rapporten "Det økonomiske og finansielle samarbeidet i Norden etter 1992". I rapporten konstaterar finans- och ekonomiministerna att målsättningen för samarbetet är:

- att bidra till balans och bärkraftig växt utan inflation i de nordiska ekonomierna,
- att fortsatt förstärka de ekonomiska integrationen i Norden,
- att främja nordiska intressen i ett europeiskt och bredare internationellt perspektiv.

En institution, Nordiska ekonomiska forskningsrådet, finns inom sektorns ansvarsområde.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Ekonomi och finans, dispositionsbeviljning	489	676	819
Ekonomiska forskningsrådet	3 069	3 069	2 833
Summa	3 558	3 745	3 652

14.1 Ekonomi och finanspolitik, dispositionsbeviljning

BUDGETFÖRSLAG 1993: 489 000 DKK

Dispositionsbeviljningen avses för år 1993 att användas för projekt och förberedelser, t ex som uppföljning av de diskussioner om aktuella ekonomisk-politiska frågor som finans- och ekonomiministerna regelbundet har på sina möten.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	489	676	819

14.2 Nordiska ekonomiska forskningsrådet

BUDGETFÖRSLAG 1993: 2 895 000 SEK
motsvarar 3 069 000 DKK

Nordiska ekonomiska forskningsrådet har till uppgift att på olika sätt främja analyser och utredningar om centrala ämnen i den nordiska ekonomiska debatten. Hit hör bl a frågor som rör det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna, jämförelser av de nordiska ekonomierna och förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete.

Forskningsrådet består av 15 medlemmar, från de nordiska länderna. Rådet har en sekreterare anställd med placering i Lund.

Det nordiska ekonomiska forskningsrådet deltar i den försöksverksamhet med måloch ramstyrning som inletts vid några nordiska institutioner under perioden 1992–1994.

Institutionens verksamhet och planerade aktiviteter har belysts och vägts mot möjliga resurser i en ny förhandlingsform. Kopplingen mellan tilltänkta aktiviteter och resurser har därvid fått en mer relevant belysning än tidigare. Genom att anslaget får formen av en post, utan den traditionella uppdelningen på löner, varor och tjänster samt projektmedel, minskar detaljstyrningen.

Tabellerna nedan bedöms ha större informationsvärde än den traditionella redovisningen. De fokuserar bl a på kopplingen mellan "beställda" aktiviteter och anslagna resurser samt möjliggör redovisningar bakåt i tiden över utförda prestationer. Därutöver kommer resultatmått att introduceras som avses kunna ge en uppfattning om kostnadsutvecklingen för aktiviteterna över en längre period.

Budget 1000-tal SEK

Finansiering	1993	1992	Utfall	1991	Utfall
Anslag NMR, beslut	2 895	2 895	0	2 777	0
Övriga intäkter, ca	0	0	0	0	0
Summa total, ca	2 895	2 895	0	2 777	0

Finansiering i 3 års perspektiv inkl inflationsberäkning

1000-tal SEK

		Budget	utfall
1992–1994	Föreslagen planeringsram inkl. inflationsberäkning	9 016	
1992–1994	Övriga intäkter	0	
Total		9 016	

Beställningar i 3 års perspektiv

Aktivitet	1992		1993		1994	
	Best.	Utfall	Best.	Utfall	Best.	Utfall
<i>Stöd till forskningsprojekt</i>						
– Bidrag	6 st.		6 st.		6 st.	
<i>Vetenskapliga workshops</i>						
– Bidrag	3 st.		3 st.		3 st.	
<i>Seminarier</i>						
– Antal	1 st.		1 st.		1 st.	
<i>Vetenskapliga rapporter och årsbok</i>						
– Antal	minst 1		minst 1		minst 1	
<i>Utredningsverksamhet och samverkan</i>						
– Antal SEK						

Resursfördelning/produkter: Fördelning av totala resurser

Produkt	1991	1992	1993
Forskningsprojekt efter ansökan			
Forskningsprojekt efter initiativ av NEF			
Genomförda workshops			
Publicering av vetensk. rapporter			
Utgivande av årsbok			
Genomförande av vetensk. seminarier			
Samverkan med andra institutioner			

15 Nordiska statistiska sekretariatet

BUDGETFÖRSLAG 1993: 2 492 000 DKK

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Nordiska statistiska sekretariatet utgör sekretariat för de nordiska chefstatistikermötena som betjänar och samordnar verksamheten i det nordiska statistiska utskottet.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik.

Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistisk årsbok och utger andra samnordiska statistiska publikationer.

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i de nordiska länderna. Sekretariatet är beläget i Köpenhamn. Totalt finns sex anställda.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	1 923	1 923	1 803
Varor och tjänster	500	529	677
Projekt	69	104	148
Summa	2 492	2 556	2 628

16 Bygg och bostad

Bygg- och bostadssektorn har fått ett nytt samarbetsprogram för åren 1992–96. Sektorns budget består av ämbetsmannakommitténs projektbevillning och institutionsbudget för Nordiska komittén för byggbestämmelser. Projektbevillningen innefattar till tre fjärdedelar permanenta verksamhetsområden för standardisering, byggforskning och bostadspolitik. Under 1993 fortsätter arbetet med harmonisering och standardisering som föranleds av den europeiska integrationen. Då medlen från den ekonomiska handlingsplanen bortfaller minskas aktiviteterna på detta område. Sektorns medel till forskning och utveckling spelar en viktig roll vid samordning av ländernas resurser på området. Inomhusmiljö blir ett prioriterat insatsområde då ett särskild handlingsprogram har godkänts. Samverkan på det bostadspolitiska området får stadigt större betydelse. Dessutom aktiveras insatserna i de baltiska länderna.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Byggfrågor, dispositionsbevillning	4 700	4 459	4 682
Nordiska komittén för byggbestämmelser (NKB)	1 877	2 118	2 477
Summa	6 577	6 577	7 159

16.1 Bygg- och bostadsfrågor, dispositionsbevillning

BUDGETFÖRSLAG 1993: 4 700 000 DKK

Den byggda miljön

Utgående från en bärkraftig utveckling inom byggverksamheten karakteriseras de nordiska ländernas byggnads- och bostadsbestånd av likartade kännetecken av fel och brister. Ett huvudområde kommer att bli stadsförnyelse, reparation och underhåll av den existerande byggnadsmassan. I denna upprustning av nuvarande byggda miljö ingår att man utvecklar och utnyttjar adb-planläggningssystem och inför effektiva och förnuftiga drifts- och förvaltningsmetoder. Ett väsentligt element är också att denna upprustning av bostadsområdena omfattar den närmaste fysiska omgivningen. En utmaning för dagens byggnadsverksamhet är den energimedvetna arkitekturen, med vilken man avser bl.a. ekologiskt byggande. I detta kan också innefattas ett ökat intresse för och krav på klimatanpassat byggande.

Bostadspolitik

Inom det bostadspolitiska området finns goda förutsättningar för jämförande studier av olika styrmedels effekter och ett fördjupat erfarenhetsutbyte till grund för de fortsatta reformer som görs på nationell nivå. Till de frågor som bör ägnas uppmärksamhet hör hur olika regler för bostadsfinansiering och subventioner inverkar på bostadsbyggandets kostnader, bostädernas fördelning och förmögenhetsuppbyggnad. En angelägen grupp av frågor gäller hur

förändringar i befolkningens sammansättning påverkar bostadsbehoven och hur dessa behov kan tillgodoses genom förändringar och kompletteringar inom den bebyggelse som redan finns.

Säkerhet, hälsa och kvalitet

I samband med integrationssträvandena i Europa har nya dimensioner angående produktkvalitet och ansvarsfördelning för byggprocessen förts fram. Utöver funktionellt betingade byggnormer, med vilka hjälp en betryggande säkerhet och hälsa i våra byggnader kan garanteras, kommer även behovet av lagstiftning och praktik som berör system för kvalitetsstyrning att aktualiseras. Ansvaret för byggandet går i riktning mot ett helhetsansvar för slutprodukten, dvs. den färdiga byggnaden och dess funktionsduglighet. Detta gäller inte minst säkerhets- och hälsofrågor där funktionella aspekter betonas för att säkerställa brukarens hälsa under byggnadens hela brukstid. Det är sannolikt att myndigheternas styrning och byggnormsamlingar inriktas på funktionella krav, medan detaljnormering ersätts av standarder i den mån europeiskt standardiseringsarbete och godkännandeformer växer fram. Ett särskilt handlingsprogram för bättre inomhusklimat har redan godkänts.

Internationellt arbete

I ett europeiskt integrationsperspektiv ökar betydelsen av en nordisk påverkan av frågor om standardisering, teknisk kontroll och normutveckling. Det är viktigt, att utveckla den samverkan, som vid varje tidpunkt och inom varje enskilt delområde är påkallad mellan nordiska myndigheter och organ som deltar i det europeiska samarbetet. Avsikten är att under år 1993 påbörja implementeringen av ett nytt handlingsprogram för samordning av nordiska insatser beträffande byggnormer och standardisering i vid bemärkelse samt därtill hörande forskning med hänsyn till påverkan av europeisk verksamhet. Samtidigt fortsätter genomförandet av handlingsprogrammet för nordisk kunskapsöverföring till de baltiska länderna.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbiljning	4 700	4 459	4 682

16.2 Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 314 000 FIM
 motsvarar 1 877 000 DKK

Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB är ett samarbetsorgan för de centrala byggmyndigheterna i de fem nordiska länderna på regelverksområdet. Det centrala kansliet i Esbo, Finland har en tjänsteman anställd på heltid och en deltids sekreterare. Dessutom finns tekniska sekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige. NKB:s styrelse består av två representanter från dessa fyra länder samt en från Island. NKB:s arbetsprogram från februari 1989 är för tiden

1989–1993 och där indelas verksamheten i tre huvudområden: säkerhet och hälsa, handel och internationellt samarbete samt allmänna frågor. Budgeten för år 1993 omstruktureras i enligt med sektorns nya samarbetsprogram.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	428	428	411
Varor och tjänster	300	318	303
Projektverksamhet	586	735	834
Summa	1 314	1 481	1 548

17 Handel

Innen ministerrådssystemet skjer det handelspolitiske samarbeid i EK-Handel og i Nordisk prosjektexportfond, NoPEF. Sistnevnte er fra 1989 etablert som en permanent nordisk institusjon. I tillegg er det nedsatt en styringsgruppe for avvikling av tekniske handelshindringer i Norden (STH).

De nordiske ministre med ansvar for utenrikshandel møtes vanligvis en gang pr. år, hvor bl.a. handelspolitiske spørsmål mellom de nordiske land drøftes.

Også spørsmål som vedrører landenes deltakelse i det øvrige internasjonale handelspolitiske samarbeid behandles.

I de halvårlege møter mellom de nordiske handelssjefene, hvor ministerrådets generalsekretær deltar som observatør, behandles i første hånd spørsmål i relasjon til de nordiske lands øvrige internasjonale økonomiske samarbeid i EFTA, EFTA-EF, GATT, OECD m.fl.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Handelspolitik, dispositionsbeviljning	475	496	1 680
Nordiska projektexport- fonden	11 751	12 374	13 333
Summa	12 226	12 870	15 013

17.1 Handelspolitik, dispositionsbeviljning

BUDGETFORSLAG 1993: 475 000 DKK

Konsekvenserne af EØS-aftalen er et nyt fundament for det handelspolitiske samarbejde i Norden.

Arbejdet med at fjerne genstående handelshindringer er fortsat prioriteret og indebærer løsning af konkrete handelshindringer gennem behandling i EK-Handel/STH, særlig i tilfælde hvor en europæisk løsning ikke kan forventes. Det er ønskeligt at have en uformel arbejdsordning for nordisk konfliktløsning før evt. behandling i EØS-domstol.

Fortsatte initiativer må tages for at udvikle Norden som en bærekraftig region, både når det gælder europæisk og nordisk handel med varer og tjenester. Efter at EF har besluttet at afskaffe grænsekontrollen mellem medlemslandene, øger trykket på at forenkle grænsekontrollen mellem de nordiske lande og på at forhindre at der rejses hindringer for den nordiske handel.

Liberalisering af internordiske grænsekontroller, både for varer og personer, er et område af afgørende betydning for tilpasningen til den europæiske integrationsprocess.

Nordisk samordning af tekniske forskrifter og nordisk standardiseringsarbejde bør i hovedsag koncentreret omkring initiativ og deltagelse i Europasamarbejdet — ikke til samordning mellem de nordiske lande. Nordiske indsatser bør koncentreret om at påvirke europæiske fora hvor Norden har særlige forudsætninger og interesser.

Norden er på visse felter langt fremme og bør arbejde for at påvirke udviklingen på europæisk/internationalt niveau vedr. handelsprocedurer.

Nordisk samråd og samordning i handelspolitiske spørgsmål før møder i internationale organer vil fortsætte som hidtil i regi af de nordiske handelschefer og i ad hoc møder mellem sagkyndige.

I arbejdet for at integrere de baltiske lande i verdensøkonomien er der behov for initiativ til indsatser for kundskabsoverførsel gennem f.eks. kurser og seminarer, som fokuserer på handelspolitisk og markedsøkonomisk samarbejde, og samordning med nationale og internationale indsatser i de baltiske lande.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevilgning	475	496	1 680

17.2 Nordiska projektexportfonden (NoPEF)

BUDGETFORSLAG 1993: 8 218 000 FIM
 motsvarar 11 751 000 DKK

Nordiska projektexportfondens hovedsagelige virksomhed er at yde støtte til nordiske firmaer og institutioner ved udfærdigelse af forudsætnings- og lønsomhedstudier for konkrete projekter eller lignende aktiviteter, som kan lede til kontrakt. Projekter skal være af nordisk interesse. Fonden kan bevilge bidrag, som dækker højst 50% af omkostningerne. De bevilgede bidrag skal normalt tilbagebetales, såfremt projekterne realiseres. NoPEF er desuden inddraget i et projekt i det baltiske investeringsprogram for 1993—1995.

En mindre del af NoPEF's midler kan også bevilges som bidrag på op til 50% af udgifterne ved nordiske og internationale seminarer inden for brancher og områder, hvor der kan foreligge nordisk interesse for leverancer.

Fonden har en bestyrelse på 10 medlemmer med repræsentation fra hvert af de nordiske lande. Nordisk investeringsbank (NIB) repræsenteres af en observatør ved bestyrelsesmøder.

Bestyrelsens beslutninger iværksættes af et sekretariat som er beliggende i Helsingfors og har fem ansatte.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Löner	1 659	1 659	1 594
Varor och tjänster	1 126	1 126	1 072
Projekt	5 433	5 865	5 667
Summa	8 218	8 653	8 333

18 Regionalpolitik

Det nordiske regionalpolitiske samarbejde baseres på et samarbejdsprogram for 1990–94, som fastlagdes af de regionalpolitiske ministre i maj 1990.

Samarbejdsprogrammet er et overordnet program, som er blevet komplementeret i november 1991 med et strategiprogram for samarbejde indenfor og mellem regioner 1992–94.

Hovedlinjerne i programmerne er:

- Kundskabsudvikling samt informations- og erfaringsudveksling.
- Udvikling af nye samarbejdsformer for samarbejde mellem forskellige regioner i Norden.
- Forøget samarbejde med samfundssektorer med stor betydning for regional udvikling.
- Forstærket fælles nordisk arbejde i internationale spørgsmål.
- Fælles regionalpolitiske støtteordninger indenfor rammerne af Den nordiske Udviklingsfond for Vestnorden og Nordisk investeringsbanks (NIB) regional låneordning.

I strategiprogrammet 1992–94 er der fastlagt nærmere kriterier for støtte til samarbejde indenfor og mellem regioner. Kriterierne fastslår, at virksomheden indenfor de forskellige områder skal tilrettelægges således, at der er tale konkrete projekter med en klar udviklingsdimension i forhold til de generelle levevilkår og de erhvervsmæssige muligheder i regionerne.

Der endvidere udarbejdes et program for det sektorovergribende samarbejde.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Regionalpolitik, dispositionsbevilling	24 219	24 219	24 295
Nordisk institut for regionalpolitisk forskning (NordREFO)	3 628	3 328	3 215
Summa	27 847	27 547	27 510

18.1 Regionalpolitik, dispositionsbevilling

BUDGETFORSLAG 1993: 24 219 000 DKK

Ministerrådet har givet høj prioritet til områderne *kundskabsudvikling og udveksling af erfaringer* om regionalpolitik samt på udvikling af nye og fleksible samarbejdsformer, der kan tage hensyn til politiske og økonomiske ændringer, der kan påvirke regionalpolitikken.

Fortsatte og udvidede analyser af den regionale udvikling i Norden i et europæisk perspektiv vil således blive prioriteret højt.

Den regionalpolitiske udredningsenhed, *Bas-projektet*, har en central rolle og servicefunktion indenfor den regionalpolitiske sektor. Arbejdet omfatter udredninger og analyser både i et nordisk og europæisk perspektiv, herunder

udvikling af regional statistik og analysemetoder, systematiseret databaseret informationsindsamling, udvikling af kartografiske fremstillinger.

Med støtte fra den økonomiske handlingsplan blev der i 1990 startet et projekt om *kompetenceudvikling indenfor møbelbranchen* i fire nordiske regioner. De deltagende møbelvirksomheder bidrager også finansielt. Projektet forventes afsluttet i 1993 på midler overført fra 1992.

I løbet af 1991 er der udarbejdet et strategiprogram for samarbejde indenfor og mellem regioner 1992–94, herunder for de ni grænseregionale samarbejdsområder efter dybtgående drøftelser med disse.

Ministerrådet vedtog programmet i november 1991 og fastlagde dermed overordnede kriterier for støtte til og indretning af grænseregional virksomhed og andre former for samarbejde mellem regioner. Kriterierne tilsigter en effektivisering og målretning af virksomheden, der skal udfoldes som konkrete projekter med en klar regionalpolitisk relevans, d.v.s udviklingsdimension i forhold til de potentielle muligheder i de enkelte regioner. Der lægges endvidere vægt på virksomhedens integration og forankring i regionen, samordning med sektormyndigheder samt opbygning og udnyttelse af netværk.

I 1991 er der gennemført en evaluering af Vestnordenkomiteens virksomhed. I 1992 gennemføres en tilsvarende bedømmelse af Nordkalot-komiteen. *Vestnorden* og *Nordkalotten* er fortsat prioriterede områder med hensyn til ressourcetildeling til grænseregionalt samarbejde.

Tilskuddet til *Øresunds-samarbejdet* aftrappes fra og med 1992, idet regionen ligger udenfor nationale regionalpolitisk prioriterede områder, men dog således at der bliver mulighed for at opbygge nye samarbejdsformer bilateralt.

For de *øvrige grænseregionale samarbejdsområder* er der kun tale om enkelte mindre ændringer fr.o.m. 1992 i forhold til tidligere.

Også i 1992 gives der støtte til temaorienteret samarbejde mellem Bornholm, Gotland og Åland, der startede i 1991. Dette *ø-samarbejde* sigter mod turisme, små virksomheder og internationale spørgsmål. Ministerrådet vil i løbet af 1992 tage stilling til et programforslag med fælles kriterier og argumenter for forskellige tiltag indenfor regionalpolitikken, således at disse kan anvendes i diskussionerne med EØS og EF og give inspiration i det nationale arbejde med regionalpolitik.

Ministerrådet er medlem af AGEF (Europæiske grænseregioners fællesskab) og vil nøje følge udviklingen og vurdere mulighederne i et nærmere samarbejde inden for dette samarbejde. *Vestnordenfonden* (Den nordiske udviklingsfond for Vestnorden) har til formål at fremme udviklingen af et alsidigt og konkurrencedygtigt erhvervsliv i Vestnorden.

Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning giver muligheder for finansiering af investeringsprojekter af nordisk regionalpolitisk interesse indenfor de nationale støtteområder i de nordiske lande.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevilling	24 219	24 219	24 295

18.2 NordREFO

BUDGETFORSLAG 1993:

3 628 000 DKK

Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO) initierer og samordner nordisk forskning som er relevant for regionalpolitisk planlægning og politikudformning. Virksomheden har til formål at fremme et samspil mellem forskning og praktisk politik samt at opbygge og udvikle nordiske forskernetværk. NordREFO gennemfører også udredninger om politisk aktuelle spørgsmål som opgave for NERP.

Instituttet har to ansatte på sekretariatet i København. I løbet af 1993 flytter sekretariatet som led i en 4-årig turnus til Sverige.

NordREFO har et *forskningsprogram for perioden 1989–1993*. Det omfatter bl.a. spørgsmål omkring internationalisering, decentralisering og miljøspørgsmål.

I 1992–93 gennemføres et stort *forskningsprogram, finansieret af EF-kommissionen*. De generelle aspekter vil være de nordiske lande og åbningen mod Øst samt virkningerne af en eventuel EØS-aftale. Programmet er et led i EF-kommissionens regionale strategidokument "*Europa 2000: Fremtidsmuligheder for udvikling af EF-området*"

NordREFO skal i begyndelsen af 1992 for NERP udarbejde et forprojekt, der skal føre frem til et forskningsprogram med konkrete projektforslag vedr. konsekvenser for Norden af Europas regionale udvikling.

I 1990 startedes udgivelsen af *tidsskriftet NORD REVY* om regional udvikling, erhvervsliv og miljø. Målsætningen er, at tidsskriftet skal være selv bærende i løbet af en periode på tre år, men der kan også i 1993 blive behov for ekstra støtte til tidsskriftet p.g.a. en langsommere udvikling i abonnementsantallet end oprindelig forventet.

I forbindelse med vedtagelsen af et nyt 4-årigt forskningsprogram skal NordREFOs sekretariat flytte til Sverige. Budgettet er forhøjet med 300 000 DKK til dækning af merudgifter i forbindelse med flytningen.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	754	754	707
Varor och tjänster	1 163	863	855
Projekt	1 711	1 711	1 653
Summa	3 628	3 328	3 215

19 Transport

BUDGETFÖRSLAG 1993:

3 633 000 DKK

En utredning genomförs 1992 ang behoven av och formerna för det framtida nordiska transport- och kommunikationssamarbetet inom ramen för ett EES-avtal resp vid ytterligare nordiska länders medlemskap i EG.

Effektiviseringen av transporterna till och från Norden kommer även under 1993 att vara prioriterade uppgifter. De liberaliserings- och harmoniseringåtgärder som vidtagits under senare år måste nämligen följas upp med ytterligare arbete för att bringa de nordiska länder i fas med den utveckling som pågår i det övriga Europa, bland annat vad gäller utbyggnaden av infrastruktur. Central i detta sammanhang är den verksamhet som pågår inom EG, men även utvecklingen inom Östeuropa har stor betydelse för bl a frågan om alternativa transportvägar till och från Norden. Det är också angeläget att de nordiska länderna medverkar med olika insatser till stöd för uppbyggnadsarbetet i östländerna, bl a kunskapsuppbyggnad.

Det är fortsatt viktigt att åtgärderna företas inom ramen för ett miljöpolitiskt synsätt och utgångspunkten för arbetet är den resolution om åtgärder mot trafikens miljöstörningar som antagits av den europeiska trafikministerkonferensen, CEMT. Mer än tidigare kommer hela transportsystemets miljöpåverkan att uppmärksammas. Den nordiska samverkan i internationella organisationer på sjö- och luftfartens område för att få till stånd åtgärder för att minska dessa transportlags miljöproblem kommer att ökas.

En stor del av projektverksamheten inom transportområdet handhas av kommittén NKTF. Denna har en bred verksamhet som omfattar transportforskning och utveckling av olika slag: infoteknologi för transporter, statistik, vägrelaterade projekt m.m. Inom den budgetram som angivits för transportsektorn under 1993 kommer fortsatt att bedrivas forskning där ämnesområdet har speciell nordisk anknytning. Som exempel kan nämnas studier ang sambandet mellan infrastruktursatsningar och produktivitetsökningar, studier i förbättrande av kollektivtrafik som miljöpolitisk åtgärd i nordiska tätorter, m.m.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevillning	3 633	3 726	3 885

20 Trafiksäkerhet

BUDGETFÖRSLAG 1993:

4 314 000 DKK

Nordiska trafiksäkerhetsrådets arbete med att öka säkerheten för vägtrafikanterna har sedan 1988 till stor del skett inom ramen för den nordiska handlingsplanen för ökad trafiksäkerhet. Handlingsplanen har reviderats. Den antogs av ministerrådet 1991 efter behandling på Nordiska rådets 39:e session och kommer i sin reviderade form att gälla under perioden 1992—1994. Under 1992 kommer att inledas en diskussion om förutsättningarna för och organisationen av det framtida trafiksäkerhetssamarbetet.

Vid revideringsarbetet riktades stor uppmärksamhet mot vilka nya åtgärder och verksamheter som kan komma att erfordras av trafikarbetets förväntade utveckling under 90-talet, ålderssammansättningen på trafikanterna m m.

Denna genomgång ledde dels till att vissa omdispositioner företogs vad gäller inriktningen av insatserna inom planens hittillsvarande huvudområden, dels till att vissa nya aktivitetsområden utpekades. Följande forskningsinsatser, aktiviteter m m planeras under 1993:

Hastighetsutvecklingen: kontakterna med det nordiska polissamarbetet om övervakningsstrategier, erfarenheterna av automatisk hastighetskontroll m m kommer att fortsättas.

Nyutbildade förare: Projektet ang förarutbildning kommer att fortgå, bl a vad avser halkkörning.

Rattonykterhet: Utvecklingen av behandlingsformer för rattfyllerister samt harmonisering av ländernas statistik är fortsatt aktuella projekt.

Oskyddade trafikanter: Aktuella projekt är cyklisters problem i vägkorsningar, metodjämförelse och principer för resvaneundersökningar samt trafikanters perception m m vad gäller vägmärken.

Lokalt trafiksäkerhetsarbete: "Situationsbeskrivningar" som planläggningsinstrument, register och evaluering av informationskampanjer, analys av behovet för samordning av miljöinriktat och trafiksäkerhetsinriktat arbete.

Tung trafik: Den vid NTD-89 väckta diskussionen om särskilda utbildningskrav för yrkesförare av tunga fordon, reducerad hastighet genom reducerad motorstyrka samt säkerhetsaspekter m m vid bruk av väginformatiksystem kommer fortsatt att följas upp under 1993.

Trafiksäkerhet i europeiskt perspektiv: Arbetet fortsätter med samnordisk ratificering av de nya europaavtalen och med koordinering av initiativ och uppträdande i ECE och CEMT samt uppföljning av de gjorda utredningarna om trafiksäkerhetssituationen i Östeuropa.

Ökad kontakt mellan NTR och nordiska trafiksäkerhetsorgan: Regelmässiga överläggningar, bl a om genomförandet av handlingsplanen, nordiska trafiksäkerhetsdagar m m.

Informationsförmedling: Den under 1992 startade utgivningen av ett nordiskt informationsblad om aktuella trafiksäkerhetsfrågor fortsätter. Under den nya planperioden är sektorns arbete fortsatt inriktat på att åtgärderna i planen skall styrka de nationella insatserna. Fördelningen av projektbudgeten kommer att ske i form av en rambudget som tilldelas planläggningsorganet NKT. En viss

del av budgeten kommer att användas av NTR för trafiksäkerhetspolitiskt arbete m.m.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevilning	4 314	4 347	4 200

21 Turism

BUDGETFÖRSLAG 1993:

2 000 000 DKK

Genomförandet av det nordiska samarbetsprogrammet för turism skall i första hand ske under perioden 1990—1993. Redan under 1992 kommer att inledas en diskussion om förutsättningarna för och organisationen av det framtida samarbetet inom turism.

Oavsett hur den framtida organisationen av turistsamarbetet kommer att utformas råder det enighet inom sektorn att en samnordisk marknadsföringskampanj av Norden som turistmål bör genomföras i Japan under perioden 1992—1994. Ramarna för en kampanj har tagits fram. Liksom under tidigare kampanjer är förutsättningen för den nordiska finansieringen att den matchas med en motsvarande summa från turistnäringen. Vissa aktiviteter har inletts. Den nordiska delen av finansieringen av dessa aktiviteter under 1992 tas helt ur sektorsbudgeten.

Vad gäller arbetet på närmarknaderna kommer fortsatt satsning på marknadsföring att ske på nationell nivå. Vad gäller Nordkalotten finns dock förutsättningar för ett samarbete mellan Finland, Norge och Sverige om en gemensam marknadsföringskampanj av Nordkalotten. Turistsektorn avsätter under 1992 0,2 MDKK på ett inledande arbete. Därutöver diskuteras en satsning under perioden 1993—1997.

Utvecklingen i de östeuropeiska länderna har också stor betydelse vad gäller den framtida situationen för turismen till och från Norden. Bevakandet av denna utveckling är en angelägen uppgift för turistsamarbetet.

Det nordiska samarbetet inom turismen har fortsatt viktiga uppgifter vad gäller att anpassa våra länders marknader till de framtida kraven. En viss bevakning torde därför krävas inom flertalet hittills prioriterade insatsområden i den verksamhetsplan som föreligger till stöd för genomförandet av samarbetsprogrammet för turism. Planen innefattar följande åtgärdsområden:

Ökad kunskap om turism, där insatserna omfattar FoU, identifiering av hinder för turistnäringens utövande m.m.

Stöd till utveckling av turistnäringen, innebärande produktutvecklingsinitiativ, läromedelsproduktion m.m.

Marknadsföringsinsatser, bl a kriterier för nordisk gemensam marknadsföring på när- och fjärrmarknader, marknadsundersökningar m.m.

Sektorssamarbete, via etablerande av gemensamma projekt med sektorer vilka har anknytning till turism.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	2 000	2 070	2 100

22 Jord- og skogbruk

Det nordiske samarbeidet innen jord- og skogbrukssektoren baserer seg på et 10-årig handlingsprogram fra 1985 og et 5-årig tilleggsprogram fra 1990. I tilleggsprogrammet ble nye innsatsområder for perioden 1990–95 identifisert, spesielt ble det lagt vekt på å prioritere samarbeidet innenfor miljøområdet samt tilpasninger til internasjonale forhold.

Ministerrådets særlig prioriterte innsatsområder i 1993 er landbruksmiljøområdet og genressursområdet. Samarbeidet om forskning/forskerutdannelse og arbeidet med tilpasninger til europeiske forhold vil bli videreført på omlag samme nivå som i 1992.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Jordbruksfrågor, dispositionsbevilling	7 393	7 763	7 865
Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)	5 600	5 545	5 280
Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)1)	7 300	7 133	8 299
Samnordisk planteförädling	1 850	1 859	1 969
Summa	22 143	22 300	23 413

22.1 Jordbruksspørsmål, disposisjonsbevilling

BUDSJETTFORSLAG 1993: 7 393 000 DKK

Forskning og forskerutdannelse

Sektorens forskningsinnsats på jordbruksområdet koordineres av NKJ (Nordisk kontaktorgan for Jordbruksforskning). Det nordiske forskningssamarbeidet har lange tradisjoner, og ministerrådet ser et fortsatt behov for samarbeide på området.

Spesielt prioritert er forskning innen landbruksmiljøområdet. Forsknings-samarbeidet bør dessuten innrettes slik at det åpnes for et videre europeisk og internasjonalt samarbeide.

Kontaktorganet arbeider for å fremme og støtte jordbruksforskningen, og å koordinere de nasjonale og nordiske forskningsprioriteringer. Den vesentlige del av de nordiske forskningsprosjekter finansieres nasjonalt, mens en med de nordiske midler spesielt søker å dekke opp de innsatsområder som utpekes i Tilleggsprogrammet. Først og fremst tar en derigjennom sikte på å stimulere forskningsprosjekter som kan bidra til et mer miljøvennlig og bærekraftig jordbruk.

Forskerutdannelsen på jord- og skogbruksområdet gjennomføres i regi av Styringsgruppen for Nordiske Systematiserte Forskerutdannelseskurser. Dette samarbeidsområdet er høyt prioritert av ministerrådet. Gjennom fellesnordiske forskerkurser kan en utbygge en større forskerkompetanse i Norden enn hva de enkelte undervisningsinstitusjoner kan få til på egen hånd.

Under dette samarbeidet gjennomføres tre-årige forskerkurs som blir inpasset i universitetenes undervisningsplaner. Årlig gjennomføres 10–12 kurser, dessuten arrangeres enkeltestående forskerkurser. Forskerutdannelsen er gjennom styrerepresentasjon samordnet med virksomheten under Nordisk Forskerutdannelsesakademi, SNS og NKJ. Budsjettforslaget innebærer at virksomheten opprettholdes på samme nivå som foregående år.

Genbanksamarbeidet

Det nordiske engasjement for bevaring av genressurser er for jord- og hagebruksplanters vedkommende organisert gjennom Nordisk Genbank, forøvrig finansieres flere aktiviteter over sektorens disposisjonsbevilgning. Ministerrådet ønsker å styrke det nordiske engasjement spesielt i det globale samarbeide om genetiske ressurser, og har tatt flere initiativer med dette mål for øye. I 1992 er det således gjennomført utredninger med sikte på økt samarbeide om kompetanseheving på genressursområdet samt med sikte på bevaring av skoggenetiske ressurser.

Genbanksamarbeidet på husdyrsiden har til formål å bevare genressurser av nordiske husdyrraser. Dette gjøres blant annet ved kartlegging av truede populasjoner, opprettelse og drift av en nordisk informasjonssentral, og initiering av nasjonale genbanker. Samarbeidet er etablert med et fast sekretariat ved Norges landbrukshøgskole.

Kontrollinstitusjonenes samarbeide

Ministerrådet har gjennom flere år prioritert samarbeidet mellom nordiske kontrollinstitusjoner på landbruksområdet. Samarbeidet på dette området har vært basert på målsettinger nedfelt i tre handlingsprogrammer; Samarbeidsprogrammet om avskaffelse av handelshindringer i Norden, Arbeidsprogrammet Norden i Europa, og sektorens eget handlingsprogram med tilleggsprogram.

Dette samarbeidet vil heretter få en nor karakter, idet det vil bli lagt støttevekt på å styrke de nordiske lands rolle overfor Europa forøvrig. Et felt som ministerrådet anser særlig egnet for nordisk samordning er deltagelsen i det europeiske standardiserings-samarbeidet.

Samarbeidet har inntil 1992 omfattet følgende myndighetsområder: Veterinærkontroll, plantesunnhetskontroll, frøkontroll, formidler, gjødselstoffer, plantevernmidler, landbruksmaskiner og -bygninger samt skadedyrkontroll.

Landbruksmiljø

Samarbeidet på landbruksmiljøområdet koordineres med EK-Miljø gjennom en nedsatt arbeidsgruppe for landbruksmiljøspørsmål.

Landbruksmiljø er det største av de nye innsatsområdene som ble identifisert i sektorens tilleggsprogram. Ministerrådet har pekt på ialt ti prioriterte delområder innenfor landbruksmiljø. NEJS har senere valgt ut fire av disse områdene hvor innsatsen skal konsentreres. Disse områdene er: (1) koordinering av miljø- og landbrukspolitikk, (2) avrenning av næringsalter m.v., (3) skogbruk og miljø, og (4) miljøkvalitetsovervåking. Landbrukssektorens planer for samarbeidet er nedfelt i en særlig Arbeidsplan for landbruk og miljø i Norden, som ble fastsatt av Nordisk Embetsmannskomiteé for Jord- og Skogsbruks-spørsmål (NEJS) 1992.

NEJS legger særlig vekt på en rasjonell arbeidsfordeling mellom miljø- og jordbrukssektorene. Dette bør innebære at miljøsektorens ansvar først og fremst omhandler målsettinger og kontroll med miljøkvalitet, mens jordbrukssektoren tildeles ett hoveds ansvar for samarbeide om virkemidler i landbruksmiljøpolitikken.

En slik arbeidsdeling forutsetter imidlertid at miljør samarbeidet under jordbrukssektoren prioriteres ressursmessig på linje med miljør samarbeid forøvrig.

Andre samarbeidsområder

Ministerrådet ønsker dessuten å videreføre noen samarbeidsaktiviteter av mindre omfang, blant annet innenfor frø- og planteforsyning i skogbruket, jordbruksteknisk samarbeide, regionalpolitisk motiverte prosjekter samt arbeide med de baltiske land på jord- og skogbruksområdet. Dessuten er det tatt initiativ til å knytte det nordiske samarbeide om reinforskning til ministerrådet fra 1993.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Disp.medel	7 393	7 763	7 865

22.2 Nordiska genbanken för jord- och trädgårdsväxter

BUDSJETTFORSLAG 1993: 5 284 000 SEK
 motsvarer 5 600 000 DKK

Nordiska genbanken för jord- och trädgårdsväxter (NGB) ble opprettet 1979 og har som oppgave å bevare den genetiske variasjon av de verdifulle kulturvektene i Norden. Bevaringen omfatter både opprinnelig og foredlet plantemateriale. Genbanken er etablert i tilknytning til Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp.

Foruten utbygging av den nordiske fellesvirksomhet på området har Genbanken påtatt seg et langtiktig ansvar for oppbyggingen av en regional genbank for SADCC-landene i det sydlige Afrika. Denne genbanken er under oppbygging nær Lusaka i Zambia.

Genbanken ledes av et styre, og den daglige virksomhet av en direktør. For de viktigste arter er etablert nordiske arbeidsgrupper, som skal følge opp genbankens arbeide i de enkelte land. Det er elleve ansatte ved genbanken, derav tre i tilknytning til SADCC-prosjektet.

Genbanken utgjør et ledd i europeisk og globalt genbanksamarbeide, og kan benyttes av både vekstforedlere og andre vekstforskere. Lagret materiale og dokumentasjon er tilgjengelig for alle.

Størsteparten av materialet lagres som frø, og det er nå innlagret ialt 24 000 frøprøver. Av dette er en del spesialsamlinger, blant annet av ert, bygg og havre.

Nordisk genbank er avhengig av en mindre styrking av budsjettet 1993 for å kunne opprettholde sin virksomhet og ivareta sine internasjonale forpliktelser.

Det foreligger planer om en sammenslutning av Nordisk genbank og Samnordisk planteforedling fra 1.1.1993. Ministerrådet vil ta stilling til dette i 1992.

1000-tal SEK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	3 200	3 153	2 888
Varor och tjänster	1 036	1 030	1 036
Projekt	1 048	1 048	1 252
Summa	5 284	5 231	5 176

22.3 Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

BUDSJETTFORSLAG 1993: 5 105 000 FIM
 motsvarer 7 300 000 DKK

Samarbetsnevnden for nordisk skogsforskning (SNS) har til oppgave å formidle og støtte samnordisk forskning innen skogbruket. Arbeidet koordineres med de nasjonale forskningsråd ved at disse er representert i SNS's styre.

I arbeidsprogrammet for perioden 1989–93 har SNS identifisert satsingsområder for perioden. Disse omfatter bl.a. produksjon, ressursutnyttelse, skogsplanteforedling, miljøpåvirkninger på skogen og flersidig skogbruk. SNS har videre i samarbeid med NKJ utarbeidet et program for den miljørettede jord- og skogbruksforskning.

SNS' budsjett går hovedsaklig til forskningsprosjekter. De nordiske midler dekker omlag 20–25 % av prosjektkostnadene. SNS tar sikte på å øke den nasjonale andel av finansieringen gjennom forskningsrådene. Virksomheten under SNS forutsettes forøvrig oppretholdt på samme nivå som tidligere år.

1000-tal FIM

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	313	196	188
Varor och tjänster	408	408	389
Projekt	4 384	4 384	4 610
Summa	5 105	4 988	5 187

22.4 Samnordisk planteforedling (SNP)

BUDSJETTFORSLAG 1993: 1 850 000 DKK

Samnordisk planteforedling (SNP) ble etablert som institusjon i 1987 etter at den i flere år hadde fungert som et samarbeidsorgan under NEJS.

SNP har til oppgave å arbeide for en rasjonall samordning av de nordiske lands innsatser innen vekstforedling av hage- og jordbruksvekster. Virksomheten oppdeles i fire områder; vekstforedlingsforskning, foredlingsprosjekter,

utredninger og koordinering av sortsprøving. SNP har sekretariat ved Nordisk Genbank.

I 1991 la SNP frem sitt handlingsprogram for perioden 1991--95. I perioden vil miljørelatert foredling, f.eks. resistensforedling, stå sentralt. Foredling av marginale arter og arter tilpasset nordområdene vil fortsette. SNP ønsker dessuten å legge større vekt på de økonomisk viktige arter såsom korn og oljevekster.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	0	0	0
Varor och tjänster	205	205	202
Projekt	1 645	1 656	1 767
Summa	1 850	1 859	1 969

23 Fiskeri

BUDSJETTFORSLAG 1993: 7 300 000 DKK

Det første Nordiske samarbeidsprogram for fiskeriområdet ble fastsatt av fiskeriministrene (MR-FISK) i 1989.

Fiskerisamarbeidet under Nordisk Ministerråd har siden oppstart i 1986 gjennomgått en kraftig utvikling, og omfanget av samarbeidsaktiviteter og områder er fortsatt i utvikling.

De hurtige endringer i såvel Vest- som Øst-Europa, som såvel direkte som indirekte påvirker de nordiske fiskerinæringene, har ytterligere endret forutsetningene for det nordiske fiskerisamarbeidet.

Fiskeriministrenes nye program for nordisk fiskerisamarbeid 1993—1996, behandlet på Nordisk Råds 40. sesjon i 1992, tar derfor som utgangspunkt behovet for å styrke det næringspolitiske samarbeidet i lys av de kraftige endringer innenfor nordiske og europeiske fiskerier.

Fiskeriene har dominerende betydning for økonomien i Grønland, Island og Færøyene. Det nordiske fiskerisamarbeidet har derfor spesielt stor betydning for de vest-nordiske landene. I programmet blir dette tatt spesielt hensyn til i utformningen av fremtidige samarbeidstiltak på fiskeriområdet.

Fiskerisamarbeidet i 1993 vil ha som sikte å realisere målsettingene i det nye samarbeidsprogrammet. Det overordnede mål vil være å styrke det nordiske nettverket for å bidra til bedre utnyttelse av landenes samlede fiskeriforvaltnings- og forskningskompetanse, samt å utvikle samarbeidet slik at landenes plass og innflytelse på europeisk fiskeripolitikk styrkes.

De prioriterte innsatsområdene i programmet er næringspolitikk, interesseorganisasjons-samarbeid, Øst-Europa nettverk, fiskeriforvaltning- og regulering, seleksjon, havbeite samt produksjonsteknologi, kvalitet og marked.

Det nye samarbeidsprogrammet er forutsatt gjennomført innenfor 1992-budsjettnivået. I 1993-budsjettet bortfaller imidlertid bevilgningen fra økonomisk handlingsplan uten kompensasjon i sektorens rammebevilgning. Denne reduksjonen av fiskeriområdets totalbevilgning vil få som konsekvens at det må gis lavere prioritet til det regionale, og spesielt prosjekter i Øst-Europa som fiskeriministrene forutsetter må tas av nasjonale budsjetter. Prioritet innenfor reduserte rammer vil så bli gitt til felles-innsatser på det næringspolitiske området, arbeid med forvaltningen av felles-ressurser og FoU-prosjekter av bred nordisk aktualitet.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevilgning	7 300	7 303	6 624

24 Forbruger

BUDGETFORSLAG 1993:

5 396 000 DKK

Nordisk samarbejdsprogram på forbrugerområdet 1990—93 udstikker rammerne for samarbejdet. Programmet opprioriterer deltagelsen i det internationale arbejde med henblik på at påvirke udviklingen og at bevare det høje nordiske forbrugerbeskyttelsesniveau. I 1993 får den internationale dimension alt større vægt og der skal arbejdes aktivt for at etablere hensigtsmæssige former og organisation for de nordiske fremstød. Et nyt samarbejdsprogram for forbrugerområdet skal udarbejdes. Ministerrådet har i sit forslag om program for nordisk samarbejde efter 1992 udvalgt forbrugerpolitikken som et af de områder, som skal opprioriteres.

Arbejdet er delt op i følgende områder: forbrugernes økonomiske og retlige interesser, forbrugernes sikkerhed, forbrugeruddannelse og -information samt forbrugerindflydelse.

Arbejdsprogrammet gennemføres først og fremmest i form af projekter, hvori myndigheder med teknisk og administrativ ekspertise, interesseorganisationer og forskere deltager. Resultaterne indgår i nationale initiativer, nordisk harmonisering og ikke mindst i opbygning af en nordisk platform for deltagelsen i det internationale arbejde.

Prioriterede opgaver i 1993 er at sikre forbrugernes rettigheder ved grænseoverskridende finansielle ydelser og varehandel samt forbrugerbeskyttelse ved grænseoverskridende markedsføring og især TV-reklame. Undersøgelser fortsættes om konsekvenserne for forbrugerne af markedets liberalisering og fusionering samt af ny teknologi i forbindelse med markedsføring, bestilling og distribution af varer og tjensteydelser. Særlig vægt vil blive lagt på nordisk samarbejde og indflydelse inden for EØS ved udvikling af ny forbrugerretlig lovgivning.

Beskyttelse af forbrugernes sundhed og sikkerhed forventes at ske i en ny ramme efter vedtagelse af EF-direktivet om produktsikkerhed. Der forventes nye EF-initiativer om specifikke regler for flere forbrugsvarer. De nordiske lande skal yde et aktivt bidrag ved udformningen af et nyt europæisk regelværk.

Med baggrund i den vægt, som standardiseringsarbejdet har fået i forbindelse med gennemførelsen af EF's indre marked, og Nordisk Råds budget- og kontroludvalgs forslag om at styrke forbrugerdeltagelse og -indflydelse i standardiseringsarbejdet nationalt og i CEN, vil ministerrådet afsætte ressourcer til arbejdet.

Standardiseringsarbejdet sigter især på varetagelse af forbrugernes sikkerhed.

Udvikling af miljømærkningskriterier har vist sig vanskeligere end oprindeligt beregnet og det er nødvendigt at anvende flere ressourcer. Arbejdet skal fremskyndes for at udnytte forbrugernes og erhvervslivets aktuelle interesse og for at sikre den nordiske ordnings overlevelse.

Det nordiske miljømærkningsarbejde skal i videst muligt omfang koordineres med EF's kommende miljømærkning. Det nordiske arbejde er indtil videre

foran og resultaterne skal anvendes for at påvirke udviklingen. Ministerrådet satser i 1993 på forøget samarbejde mellem ordningerne.

Der skal lægges mere vægt på forbrugerinformation og -uddannelse i takt med, at markedet bliver større og produkterne og salgsmetoderne udvikles i højteknologisk retning. Ministerrådet vil satse på udvikling af undervisningsmateriale, projekter som styrker lokal forbrugeroplysning og efteruddannelse af forbrugervejledere og andre nøglepersoner.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevilling	5 396	5 227	5 250

25 Levnedsmidler

BUDGETFORSLAG 1993:

3 331 000 DKK

Nordisk Ministerråds mål med samarbejdet vedrørende levnedsmidler er fastsat i Nordisk samarbejdsprogram på næringsmiddelområdet for 1988—1992. Siden programmet blev udarbejdet har den internationale dimension fået væsentlig større vægt.

Et nyt samarbejdsprogram, som skal tage højde for udviklingen forventes forelagt i 1993. Størstedelen af levnedsmiddelområdet er opprioriteret i ministerrådets forslag om program for nordisk samarbejde efter 1992.

Samarbejdsprogrammet lægger vægt på principielt levnedsmiddelpolitisk samarbejde inden for områderne kost og ernæring, levnedsmiddeltoksikologi og risikovurdering, levnedsmiddelhygiejne og -kontrol samt drikkevand med det primære formål at beskytte forbrugernes sundhed. Andre vigtige mål er et fagligt og administrativt udbytte og reduktion af handelshindringer gennem harmonisering af den europæiske levnedsmiddellovgivning.

Arbejdet skal være på forkant med udviklingen. Der udpeges nicher, hvor EF eller andre internationale organer endnu ikke har fastsat regler. En fælles nordisk holdning giver mulighed for indflydelse. Fremgangsmåden vil blive anvendt ved vurdering af sundhedsskadelige stoffer som miljøgifte, biotoksiner og lægemiddelrester i levnedsmidler, principper for anvendelse af tilsætningsstoffer, vurdering af nye levnedsmidler (novel foods), udvikling af nye principper for levnedsmiddelkontrol og formulering af kost- og ernæringspolitiske retningslinjer.

Der arbejdes videre med forebyggelse af sundhedsproblemer og identificering af risikogrupper i forbindelse med kostrelaterede folkesygdomme som kræft og hjertekarsygdomme ligesom med allergi. Diarré-sygdomme, som skyldes smitte fra levnedsmidler skal tages op. Kostens sundhedsmæssige konsekvenser ses i et helbredsperspektiv, hvor både ernæringsmæssige, toksikologiske og hygiejniske forhold tages i betragtning.

EØS-aftalen og gennemførelsen af EF's kontroldirektiv skaber nye rammer for levnedsmiddelkontrollen. Der skal arbejdes for fælles principper og gensidig accept af kontrollen i Norden. Der satses på udvikling af prøveudtagnings- og analysemetoder og på harmonisering af grænseværdier samt på udvikling af arbejdsfordelingen mellem den offentlige og erhvervslivets egen kontrol af levnedsmidler. I forbindelse med det indre marked og "Cassis de Dijon" princippet om fri markedsadgang for produkter, som er lovlige i et land, vil de nordiske lande arbejde for, at sundhedsargumenterne får vægt.

På drikkevandsområdet koncentrerer arbejdet om kvaliteten af vand, udstyr og analyser samt forenkling af administrationen. Arbejdet er endnu i etableringsfase og kræver en forholdsvis stor del af levnedsmiddelområdets budget.

Ministerrådet overvejer inddragelse af storkøkkenspørgsmål i levnedsmiddelområdets samarbejdsprogram.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsbevilling	3 331	3 416	3 465

26 Lagstiftning

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 756 000 DKK

Ett nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt upprättades under 1991.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Lagstiftning, dispositionsmedel	447	492	516
Råd för forskning i integrationsrätt	1 309	1 309	—
Summa	1 756	1 801	516

27 Verksamhetsbidrag

BUDGETFÖRSLAG 1993: 5 237 000 DKK

Från detta anslag beviljas bidrag till olika verksamheter inom samarbetsministrarnas område.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Bidrag "Nordiska administrativa förbundet"	175	207	247
Bidrag "Föreningarna Norden"	776	776	693
Bidrag Nordiska informationskontor	1 386	1 386	1 339
Bidrag Västnorden m.m	2 900	—	—
Avvecklade bidrag	—	415	509
Summa	5 237	2 784	2 788

Posten, Bidrag Vestnorden, skal dekke ulike tiltak til styrking av det vestnordiske samarbeidet og vestnordens deltakelse i det nordiske samarbeidet m.a. reisestøtte til møtedeltakere fra Island, Færøyane til stedfortrederkontoret på Grønland som gis ansvaret for en forsøksordning med Nordjobb.

28 Tjänstemannautbyte

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 734 000 DKK

Tjänstemannautbytet ger statligt anställda möjlighet att lära känna förvaltningen i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Det årliga dispositionsbeloppet fördelas mellan länderna av en grupp bestående av en kontaktperson från varje land. Utbytesstipendierna fördelas, utbetalas och redovisas nationellt.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Tjänstemannautbyte	1 734	1 825	1 916

29 Europainformation

BUDGETFÖRSLAG 1993: 2 106 000 DKK

Från detta anslag finansieras aktiviteter för att göra Norden och det nordiska samarbetet mera känt i Europa.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Europainformation	2 106	2 106	1 995

30 Baltikum/Östeuropa

BUDGETFÖRSLAG 1993:

10 000 000 DKK

Från denna anslagspost finansieras de nordiska informationskontoren i Estland, Lettland och Litauen.

Kontoren skall fungera som kontakt- och informationsorgan, särskilt inom områden kultur och undervisning. Dessutom bekostas stipendieprogrammet för Baltikum och andra samarbetsprojekt mellan Norden, Baltikum och övriga Östeuropa från detta anslag.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Dispositionsmedel	5 342	11 178	
<i>Informationskontor:</i>			
– Tallinn			
– Riga	4 658	4 658	
– Vilnius			
Summa	10 000	15 836	

Anm: År 1991 användes överskottet från 1989 14,3 MDKK till Baltikum/Östeuropa.

31 Datapolitikk

BUDSJETTFORSLAG 1993: 1 800 000 DKK

Det datapolitiske samarbeidet er konsentrert til tre hovedområder:

1. Nordisk samarbeid innen datapolitikk i lys av europeisk integrasjon.
2. Datateknologi og effektivisering av offentlig sektor.
3. Sikkerhet og sårbarhet i forbindelse med datateknologi.

En nordisk arbeidsgruppe for datapolitikk er opprettet for perioden 1991--94. Gruppen bidrar til samordning av nordiske synspunkter og aktiviteter i relasjon til europeiske aktiviteter, spesielt vedrørende spørsmål knyttet til den offentlige forvaltningens bruk av datateknologi. Arbeidsgruppen initierer også utrednings- og utviklingsprosjekter, konferanser m.m. vedrørende sentrale datapolitiske spørsmål.

I 1993 planlegges følgende aktiviteter:

- En prosjektansatt "EF-koordinator" vil overvåke EF's datapolitikk og ta initiativ til drøftinger om samordnet nordisk handling.
- Arbeidet vedrørende EDB og standardisering i offentlig forvaltning fortsettes.
- Metoder for måling og analyse av datateknologiens virkninger i offentlig forvaltning utredes.
- Det vurderes behov for en studie om de nordiske landenes status innen data sikkerhet.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992
Dispositionsmedel	1 800	1 242

32 Ministerrådets reserv

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 000 000 DKK

Från detta anslag finansieras politiskt prioriterade projekt som initieras under 1992.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Ministerrådets reserv, dispositions- bevilning	1 000	2 250	1 050

33 Generalsekreterarens disponeringsreserv

BUDGETFÖRSLAG 1993: 1 000 000 DKK

Till generalsekreterarens förfogande för stöd av t ex projekt, seminarier etc.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Generalsekreterarens disponeringsreserv	1 000	311	480

34 Lönereserv för institutionerna m.m.

BUDGETFÖRSLAG 1993: 7 126 000 DKK

Från denna anslagspost beräknas kompensation för i första hand avtalsenliga löneökningar och övriga utgiftsökningar av särskild omfattning och beskaffenhet.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Lönereserv	7 126	7 142	10 500

35 Ministerrådets sekretariat

BUDSJETTFORSLAG 1993: 65 990 000 DKK

Sekretariatet med ca. 90 ansatte ledes av en generalsekretær. Utover generalsekretærens kontor er sekretariatet organiseret i 5 fagavdelinger, en informationsavdeling og en økonomi- og administrasjonsavdeling.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Løner	40 705	43 343	44 855
Varor och tjänster	25 285	25 285	25 156
Summa	65 990	68 628	70 011

Kommentar:

Sekretariatets uppställning har i 1993 års budgetförslag förenklats. I posten löner ingår det som tidigare hänfördes till löner, lönereserv och information.

Publikationsverksamheten 1,6 MDKK har flyttats till en egen sektor p. 36 medan vissa resebidrag, drygt 1 MDKK, flyttats till p. 27, verksamhetsbidrag.

36 Publikationsvirksomhed

BUDGETFORSLAG 1993: 1 608 000 DKK

For at sikre en bedre spredning af den viden der produceres, styrke den nordiske profil og reducere de samlede udgifter, har stedfortræderkomiteen med 1991 som første år iværksat et forsøg med central produktion af publikationer i et ensartet design og med en aktiv markedsføring.

1000-tal DKK

	Budget 1993	Budget 1992	Budget 1991
Projektmidler	1 608	—	—

Miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om arbetsprogram 1993-1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö

(Ministerrådsförslaget, se s. 526)

1. Ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget konstateras att de nordiska länderna länge fört en mycket aktiv och framgångsrik miljöpolitik inom flera internationella organisationer som t. ex. UNEP, OECD och FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). För att Norden även i fortsättningen skall gå i täten för den internationella utvecklingen inom miljöpolitiken krävs nu betydligt kraftigare och bättre samordnade insatser än tidigare. Det konstateras vidare att detta också betyder att Nordiska ministerrådet och dess samarbetsorgan bör utnyttjas i större utsträckning än tidigare till att utforma den samnordiska strategin och taktiken beträffande internationella miljöövervakningsprogram och miljödatasamarbetet i samband med dessa. Det inom Nordiska ministerrådet genomförda eller planerade miljöövervaknings- och miljödatasamarbetet skall fungera som en för alla nordiska länder gemensam plattform för att utveckla motsvarande verksamhetsformer inom EG:s miljöagentur (EEA).

Ministerrådsförslagets målsättning är att markera de behov som finns under de närmaste tre åren för att driva en gemensam nordisk miljöövervakning framåt. Behoven på nordisk basis utgörs av metodiska utvecklingsarbeten samt utvärderingar och synteser, men resulterar också i krav om långsiktigt stödd verksamhet inom varje nordiskt land. Det konkluderas att sådan nationell verksamhet är ofrånkomlig om miljöövervakningen skall fylla sin funktion i miljöpolitiken.

2. Miljöutskottets synpunkter

Inledningsvis bör framhållas de problem med markförurning, skogsskador, algblooming i havet, alkfågelkatastrofer och säldöd som blivit allt tydligare under 80-talet och början av 90-talet. Utskottet delar den i programmet framförda synpunkten att dessa problem klart visar ett behov av långsiktig och kontinuerlig miljöövervakning i Norden. Nationella system behöver anpassas och mätmetoder och -resultat göras kompatibla. Mot denna bakgrund finner miljöutskottet det glädjande att Nordiska ministerrådet nu upprättat ett arbetsprogram för att bygga upp gemensamma nordiska metoder och system för långsiktig miljökvalitetsövervakning. Konkurrensaspekter inom nordisk industri är ytterligare ett motiv

till att ett sådant gemensamt system för bedömning av miljö kvalitet bör etableras.

Utskottet anser att de största behoven av långsiktig övervakning finns inom följande sektorer: skogarnas hälsotillstånd, utsläpp från vissa industrier (speciellt stål- och järnindustrin) samt utsläpp från trafiken, Kolahalvön och hela Östersjöområdet, S:t Petersburg och Baltikum.

Vid arbetet med programmet bör det även utredas möjligheterna till samarbete med och hjälpinsatser till de baltiska republikerna, Polen och Ryssland.

Det är viktigt att samma mätmetoder tas i bruk i alla dessa länder för att mätresultaten skall vara direkt jämförbara mellan Norden och dess närområden, inte minst Östersjöområdet. Programmet borde även ha en global koppling till motsvarande program och databaser såsom GRID och CORINE.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett arbetsprogram för uppbyggandet av gemensamma nordiska metoder och system för långsiktig miljö kvalitetsövervakning i enlighet med ministerrådsförslag B 131/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Köpenhamn den 23 oktober 1992

Dorte Bennedsen (S)

Birgitta Dahl (s)

Ingvar Eriksson (m)

Kristin Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Jógvan I. Olsen (Sb)

Anders Svärd (c)

Haakon Blankenborg (A)

Hans Erenbjerg (S)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Sverre Mauritzen (H)

Olof Salmén (ÅC)

Ministerrådsförslag
om arbetsprogram 1993—1995 för långsiktig över-
vakning av Nordens yttre miljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om arbetsprogram 1993—1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Efter rådets yttrande avser ministerrådet att ta upp förslaget till arbetsprogram för slutligt ställningstagande.

Köpenhamn den 24 september 1992

På Nordiska ministerrådets vägnar

Thorbjørn Berntsen

Pär Stenbäck

Innehåll

Förord	528
1. Bakgrund	529
2. Nordisk miljöövervakning i internationellt perspektiv	530
3. Utnyttjande av miljöövervakningsdata	531
4. Mål för nordisk miljöövervakning av den yttre miljön	532
5. Metodiska ansatser	534
6. Integrerad miljöövervakning i Norden	536
7. Övrig miljöövervakning i Norden	537
8. Planer för nordisk miljöövervakning	538
8.1 Atmosfär och nederbörd	538
8.2 Globala luftföroreningar och klimatpåverkan	539
8.3 Skogs- och jordbruksmark	540
8.4 Sjöar och vattendrag	542
8.5 Kustvatten och hav	542
8.6 Nordisk modell för övervakning av större industrier	543
8.7 Organiska miljögifter och miljöprovbanks	544
8.8 Fjärranalys	544
8.9 Samordning och miljödatarapportering	545
9. Prioriteringar och kostnader	546
9.1 Kostnader	547
9.2 Nationella etablerings- och driftskostnader	547
10. Organisation	548
11. Fortsatta åtgärder	548
12. Ordförklaringar	549
13. Referenser	550
Bilaga 1	
Pågående långsiktig och gemensam miljöövervakning av ytttermiljön i Norden	551
1. Viktiga miljöproblem i Norden	551
2. Luft- och nederbördsövervakning	552
3. Markövervakning	553
4. Övervakning av sötvattenmiljöer	554
5. Havsövervakning	554
Bilaga 2	
Nordisk miljöövervakning i internationellt samarbete	555
Bilaga 3	
Nationell miljöövervakning	556
Miljöövervakning i Danmark	556
Miljöövervakning i Finland	557
Miljöövervakning i Island	557
Miljöövervakning i Norge	558
Miljöövervakning i Sverige	559

Förord

Nordiska Ministerrådet (NMR) har sedan 1978 genom Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor (ÄK-M) stött projektarbeten med syftet att få igång gemensamma nordiska mätningar av tillståndet i den yttre miljön. En projektgrupp framlade 1981 förslag till principer för långsiktig nordisk miljöövervakning. Dessa principer för samarbete inom miljöövervakningsområdet togs 1982 inom NMR. I takt med att miljöproblemen har accentuerats och vidgats från att vara inte enbart nordiska och europeiska utan även globala miljöproblem, har kraven på gemensamma nordiska och internationella övervakningsinsatser ökat.

Föreliggande rapport har på uppdrag av NMR framtagits inom *Arbetsgruppen för Miljö kvalitetsövervakning* (MKN-gruppen), med bistånd av flera andra arbets- och projektgrupper inom NMR, främst *Arbetsgruppen för luftförorening*, *Kontaktgruppen för internationella havsföroreningsfrågor*, *Nordiska vattengruppen*, *Miljödatagruppen* och *Miljöforskningsgruppen*. Syftet med detta arbetsprogram är att fastare ange riktlinjerna för de nordiska länderna i ansträngningarna att starta gemensam långsiktig miljöövervakning i den yttre miljön, med förslag till inriktning under de närmaste tre åren. I programmet behandlas främst gemensamma insatser på nordisk och internationell nivå, medan övervakning som sker enbart på nationell nivå berörs mycket översiktligt.

Till sin natur är miljöövervakning övergripande och skall täcka såväl luft, som mark, sötvatten och hav, inklusive organismer. Det här föreslagna arbetsprogrammet för de närmaste tre åren har baserats på förslag eller redan befintliga aktiviteter av miljöövervakningskaraktär inom NMR:s befintliga arbetsgrupper. Dessa har haft olika synpunkter som i görligaste mån samordnats genom arbetsmöten under januari 1990, juni 1990 och januari 1991. En särskild ad hoc-grupp har under hösten 1991 gjort smärre tillägg samt prioriterat bland föreslagna projekt.

Efter det att arbetet med rapporten inleddes, har EG:s planer på etablering av en gemensam europeisk miljöagentur (EEA) tagit fart. Detta kommer att något binda upp Danmarks framtida miljöövervakningsaktiviteter. Danmarks ställningstagande till rapportens förslag och deras genomförande måste därför ta hänsyn till samarbetet med de övriga EG-länderna.

Rapporten har i övrigt sammanställts av docent Bengt Nihlgård och filosofie kandidat Mats Gyllin vid Ekologiska Institutionen, Lunds Universitet, Sverige. Rapporten överrättas härmed och vår förhoppning är att de förslag till miljöövervakning som ställs i den skall kunna förverkligas och utvecklas under kommande år.

25 juni 1992

Niels Christensen, Danmark

Heikki Sisula, Finland
Ordförande

Viggo Kismul, Norge

Bengt Giege, Sverige

Bengt Nihlgård
MKN-sekreterare

1. Bakgrund

1981 presenterade Ämbetsmannakommittén för miljövard (ÄK-M) inom Nordiska ministerrådet utredningen "Miljökvalitetsövervakning i Norden", vilken omfattade en genomgång av de samhällsvärderingar och krav på miljön som vi ställer i Norden. Dessa är fortfarande giltiga och täcker de miljömål avseende kvaliteten på luft, klimat, mark och vatten, skogarnas och havens produktion och biologisk mångfald, som bedöms relevanta av samhället. Principiella förslag framfördes också om gemensam långsiktig nordisk övervakning för att ge underlag till beslut om internationella insatser rörande främst luftföroreningar och deras effekter på den yttre miljön. Dessa förslag har till vissa delar realiserats under åren 1982–1990, men mycket återstår att göra. Målsättningen med föreliggande programskrivning är att markera de behov som finns under de närmaste tre åren för att driva en gemensam nordisk miljöövervakning framåt. Behoven på nordisk basis utgörs av metodiska utvecklingsarbeten samt utvärderingar och synteser, men resulterar också i krav på långsiktigt stödd verksamhet inom varje nordiskt land, något som är ofrånkomligt om miljöövervakningen skall fylla sin funktion i miljöpolitiken.

Utvecklingen under de senaste årtiondena har pekat på behovet av ökade åtgärder för att begränsa utsläpp och andra verksamheter med negativa effekter i miljön. Härvid har även markanvändning och direkta utsläpp i haven mer än tidigare blivit gemensamma intressen i Norden. Under 80-talet har markförurning, nitrogenbelastning, skogsskador, algblooming i havet, alkfågelkatastrof och säldöd, UV-strålning och klimatfrågor allt mera uppmärksamats, liksom effekterna av nedfallet av radioaktivt material från Tjernobylyolkykan. Problemen har mycket klart understrukit behoven av långsiktig och kontinuerlig miljöövervakning i Norden.

Kunskaperna om hur människan påverkar atmosfären har ökat, och vi befarar nu mycket snabba klimatförändringar, beroende både på utsläpp och markanvändning. Det krävs ytterligare kunskap kring dessa problem, liksom kring förekomst och spridning av luftföroreningar, samt uppföljning i form av ökad övervakning av den yttre miljön.

Haven har på ett särskilt sätt kommit i fokus de senaste åren. Här krävs ansträngningar för att samordna befintliga och nya övervakningsprogram. Samordningen bör särskilt ta sikte på att producera jämförbara data från de olika programmen, så att uppföljning och utvärdering kan ske i betydligt större utsträckning än idag. *Marin övervakning och kustvattenövervakning* på nordisk basis, samt bioackumulation av miljögifter i kustvatten har därför utretts eller är under utredning inom NMR. I det föreliggande arbetsprogrammet behandlas därför hav och kustvatten mindre detaljerat och istället hänvisas till dessa specialutredningar som presenterats för NMR under 1991.

Landmiljön är mera diversifierad och svårare att övervaka än luft och vatten. De områden som studeras i det påbörjade nordiska övervakningsnätet är främst avsedda för långsiktig övervakning av referensområden utan aktivt skogs- eller jordbruk och annan lokal antropogen påverkan. Här kan identifieras ett stort kompletteringsbehov för att täcka in markanvändningens miljöpåverkan. Ett ansvar för utformningen av denna komplettering har NMR:s ämbetsmannakommitté för skogs- och jordbruksfrågor (NEJS) påtagit sig.

Ett av de övergripande målen för miljöarbetet är att människans hälsa inte skall påverkas negativt av förhållanden i den yttre miljön. I respektive nordiskt land finns en väl utbyggd verksamhet som har till uppgift att övervaka och åtgärda påverkan och effekter på människans hälsa när det gäller arbetsmiljön, inomhusmiljön samt livsmedel. Därtill finns i varje land ett övergripande hälsoansvar bundet till en myndighet. När det gäller miljöbetingad ohälsa kopplad till den yttre miljön finns i Norden idag ingen långsiktig effektövervakning. Det är angeläget att en sådan kommer till stånd. I föreliggande program behandlas övervakning av ett antal potentiellt hälsopåverkande faktorer. Däremot föreslås inte startande av långsiktigt *effektövervakningsprogram rörande människans hälsa* för den närmaste 3-årsperioden bl. a. beroende på att avgränsningsproblemen ännu är oklara såväl på nordisk basis som inom respektive land. Ej heller föreslås startande av långsiktig *övervakning av tätortsmiljön* under denna period eftersom detta bör vara nära knutet till hälsoövervakningen. Dock bör merparten av den mätmetodik, med tillhörande interkalibrering, som utarbetas på nordisk basis för den yttre miljön vara relevant för tätortsövervakningen. Mot bakgrund av ovanstående är det angeläget att övervakningen av människans hälsa och miljön i tätorter uppmärksammas mer och att vid sidan av avgränsningsfrågorna gemensamma normer utarbetas för en utvärdering på nordisk basis. Detta kommer att kräva en utökning och diversifiering av den långsiktiga miljöövervakningen.

Nordiska ministerrådet konstaterar att det finns anledning att snabbare få igång miljöövervakningsverksamhet av gemensam nordisk karaktär, så att man tillsammans kan ge relevant information om hur tillståndet i Nordens yttre miljö påverkas och förändras i ett långsiktigt perspektiv. På sikt måste även människans hälsa och tätortsproblematiken ägnas större uppmärksamhet på nordisk nivå. För detta krävs en utökning och diversifiering av den långsiktiga övervakningen, kompletterat med mera kortvariga forskningsprojekt.

2. Nordisk miljöövervakning i internationellt perspektiv

De allt intensivare strävandena till europeisk integration ställer ökade krav på det nordiska samarbetet inom Nordiska ministerrådet. Detta gäller oberoende av hur de olika nordiska länderna ordnar sina relationer till den Europeiska gemenskapen (EG). Alla nordiska länder kommer i vilket fall som helst att samarbeta med den Europeiska miljöagenturen (European Environment Agency, EEA) och dess övervakningsprogram, dvs. EEA:s Environment Information System. Viktigt för det nordiska miljösamarbetet i den europeiska integrationen kommer även att bli samarbetet med Östeuropa och de östliga delarna av Centraleuropa; främst Polen, Baltikum, Ryssland och övriga länder som befinner sig inom Östersjöns avrinningsområde.

De nordiska länderna har länge fört en mycket aktiv och framgångsrik miljöpolitik inom flera internationella organisationer som t. ex. UNEP, OECD, och kanske framför allt FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). För att Norden även i fortsättningen skall gå i täten för den internationella utveckling-

en inom miljöpolitiken krävs nu betydligt kraftigare och bättre samordnade insatser än tidigare. Detta betyder också att Nordiska ministerrådet och dess samarbetsorgan bör utnyttjas i större utsträckning än tidigare till att utforma den samnordiska strategin och taktiken beträffande internationella miljöövervakningsprogram och miljödatasamarbetet i samband med dessa. Det inom Nordiska ministerrådet genomförda eller planerade miljöövervaknings- och miljödatasamarbetet skall fungera som en för alla nordiska länder gemensam plattform för att utveckla motsvarande verksamhetsformer inom EG:s miljöagentur (EEA).

Det har visat sig att samordningen av miljödata och miljöstatistik i Norden fortfarande är förvånansvärt utvecklad. Den europeiska integrationen, samarbetet inom olika internationella organisationer och inte minst framställningen av den rapport som skall beskriva miljöns tillstånd i Norden (utkommer 1993) har ökat kraven på en samnordisk miljödataredovisning och nordiskt jämförbar miljöstatistik. Utan denna samordning är det svårt att veta hur det står till med miljön i Norden och ännu svårare att göra prognoser om hur tillståndet i nordisk miljö förändras.

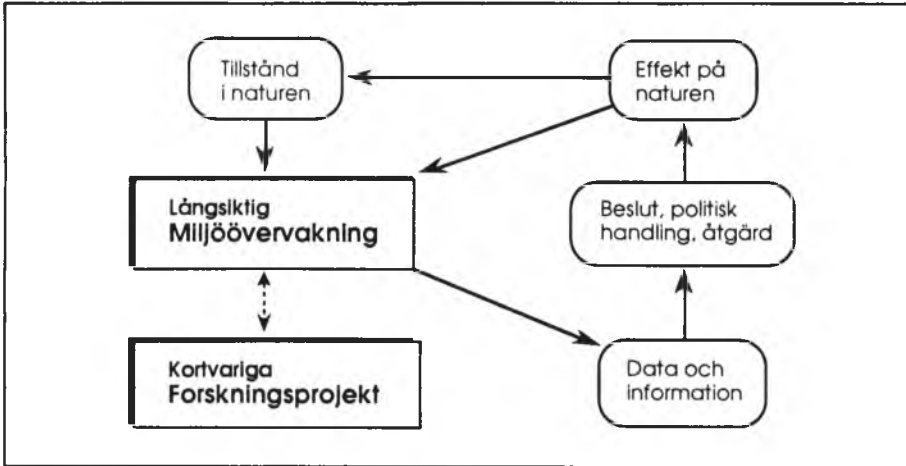
3. Utnyttjande av miljöövervakningsdata

Tillståndet i miljön bör vara styrande för myndigheternas beslut i miljövärdsfrågor. Som *underlag för dessa beslut*, liksom för kontroll av *beslutens inverkan på miljön*, krävs kunskaper om tillståndet och om faktiska förändringar och effekter i den yttre miljön grundade på långsiktig miljöövervakning.

Miljöövervakningen skall således ge underlag för beslut om åtgärder, men utgör samtidigt ett säkerhetsnät och uppfyller en larmfunktion. Miljöövervakningens olika uppgifter består bland annat av:

- att följa växlingarna i miljöns tillstånd och visa på antropogent betingade förändringar,
- att lämna underlag för att identifiera och värdera miljöproblem,
- att lämna underlag för att formulera mål som kan miljöanpassa utvecklingen i Norden,
- att lämna underlag för åtgärdsprioritering,
- att ge indikationer och underlag till utvidgad miljövärdsforskning,
- att följa upp effekterna av genomförda åtgärder.

Det är viktigt att förstå att miljöövervakning — det vill säga långsiktig insamling av miljödata och utvärdering av dessa — inte i sig behöver ge svar på kausala samband, dvs. vilka miljöeffekter som orsakats av vad. Långsiktiga tidsserier ger emellertid ovedersägliga bevis för trender i naturen och kunskap om den naturliga variationen i tiden. Kompletterat med mera kortvariga forskningsprojekt, som behövs för att belysa kausalsambanden, kommer utvärdering av miljödata att kunna ligga till grund för åtgärder och politiska beslut (figur 1).

Figur 1. Miljöövervakningens ställning i miljövården. Utöver relativt kortsiktiga forskningsprojekt behövs en mera långsiktig miljöövervakning. Denna kräver en långsiktig medelstillsättning och en fast organisation.

I miljöpolitiken är det angeläget att kunna belägga om vidtagna reningsåtgärder inom industri och trafik kommer att minska belastningen på naturen och hur eventuella nya utsläpp kan förväntas påverka miljön. För att kunna belysa betydelsen av höjningar och sänkningar av föroreningsbidragen ifrån länder utanför Norden känns detta särskilt angeläget. Miljödata skall också kunna utnyttjas för konsekvensanalyser, dvs. bedömningar av miljöeffekter vid planerad ökad exploatering, utsläpp m. m.

Det är viktigt att man på miljöövervakningen kan ställa samma kvalitetskrav som ställs på normal forskningsverksamhet, dvs.;

- metodiskt korrekt och objektivfältprovtagning,
- objektiv kemisk/fysikalisk/biologisk analys och dataframtagning,
- korrekt databearbetning,
- analys och utvärdering av data.

På såväl nationell som internationell nivå släpar ofta utvärderingen efter, vilket givetvis kan göra att miljöpolitiska beslut blir svårare att ta. Helst skall så långa tidsserier föreligga vid beslutsprocessen att man med utgångspunkt från dem kan förutse, genom prognostiska modeller, kommande förändringar i miljön. På en sådan nivå befinner sig tyvärr inte många miljöövervakningssystem idag.

4. Mål för nordisk miljöövervakning av den yttre miljön

Det nordiska miljöövervakningssamarbetet motiveras främst av tillståndsförändringar i gemensamma havsområden och i olika media som beror på utsläpp i länder utanför Norden.

Syftet med gemensamma riktlinjer för det nordiska miljöövervakningsarbetet är att ange omfattning och inriktning av de nationella program som är av betydelse för:

- Det kunskapsbehov om miljö tillståndet som behövs för nordiskt agerande
- Att få en referens till den nationella miljöövervakningen i respektive land
- Att på ett effektivt sätt kunna samordna kompetens och resurser inom miljöövervakningsarbetet
- Kvalitetssäkring av miljödata och interkalibrering av metoder
- Att kunna samordna miljöövervakningsarbetet i Norden gentemot EG och dess kommande miljöagentur samt andra internationella organisationer.

Målen för långsiktig gemensam nordisk miljöövervakning i den yttre miljön är, utifrån en vidareutveckling av målen i 1981 års utredning, följande:

- Att klarlägga fjärrtransport och deposition av luftföroreningar med huvudsaklig inriktning på försurande substanser, metaller samt flyktiga hydrokarboner, ozon och stabila organiska ämnen (miljögifter) i luft och nederbörd.
De operativa målen för de närmaste tre åren är att:
 - kvantifiera och modellera spridning och deposition av i) kvicksilver, ii) organiska miljögifter, iii) torrdepositionen av nitrogenföreningar till havsytan
 - övervaka effekter på biologiska organismer samt tungmetallfördelningen i IM-områden.

- Att klarlägga klimatiska variabelers långsiktiga stabilitet, innefattande atmosfärens kemiska och fysikaliska egenskaper, samt effekter av förändringar i dessa.
De operativa målen för de närmaste tre åren är att:
 - utveckla klimatmodeller för prognosarbeten
 - bygga ut UV-ljusmätningarna framför allt i norra Fennoskandien
 - metodtesta och interkalibrera klimatmätningar i IM-områdena
 - utveckla metoder för effektmonitoring av geomorfologiska processer.

- Att övervaka långsiktiga tillståndsförändringar i och effekter av föroreningar i kustvatten och hav och att klarlägga biologiska effekter av marina föroreningar
De operativa målen för de närmaste tre åren är att:
 - samordna den marina övervakningen i de nordiska haven för att kunna beskriva miljö tillstånd, göra belastningsberäkningar samt ge underlag för optimering av åtgärder
 - förstärkt kunskapsöverföring mellan de nordiska länderna för modellering av orsakssamband
 - starta etablering av integrerad monitoring i kustvatten.

- Att övervaka deposition och klarlägga effekter av miljögifter.
De operativa målen för de närmaste tre åren är att:
 - som pilotprojekt mäta tillförsel hastigheten via luft och nederbörd för klorerade hydrokarboner
 - utarbeta ett ekotoxikologiskt övervakningsprogram som sammankopplar populationsövervakning med tillförsel av miljögifter
 - få till stånd ett samarbete mellan nordiska miljöprovbanks.

- Att övervaka långsiktiga tillståndsförändringar av biologisk mångfald samt effekter av luft- och vattenföroreningar i olika representativa nordiska naturtyper, innefattande sjöar och vattendrag, myrmarker, skogar, alpina områden samt jordbruksmark.

De operativa målen för de närmaste tre åren är att:

- *planera etablering av IM-områden inom områden med normal (skogs- och jordbruk) markanvändning med storskalig verkan.*

- Att förstärka utvärderingsinsatserna samt utveckla verktyg och metoder för detta. Särskild tonvikt skall läggas vid befintliga projekt.

De operativa målen för de närmaste tre åren är att:

- *initiera utvärderingsprojekt inom den nordiska miljöövervakningens programområden med uppgift att genomföra datakvalitetskontroller samt bedöma den långsiktiga förändringen av miljötillståndet*
- *fördela arbetsuppgifterna mellan de nordiska länderna när det gäller utveckling och tillämpning av fjärranalys som övervakningsmetod*
- *vidareutveckla det nordiska miljödatasamarbetet avseende datahantering, standardisering, informations- och utvärderingssystem med inriktning mot nordiska och internationella datacentra.*

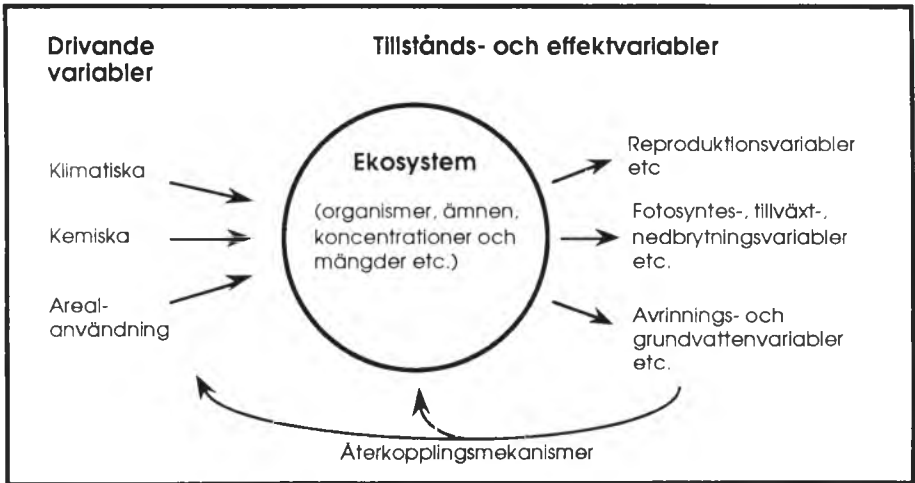
5. Metodiska ansatser

Övervakning av den yttre miljön kan definieras som *upprepade mätningar av miljövariabler i den yttre miljön*. Det finns principiellt två olika metodiska ansatser för att genomföra denna övervakning;

- (1) ett geografiskt täckande nätverk av provpunkter, vilket kan exemplifieras med NMR:s kartering av tungmetalldepositionen genom analys av mossor, ländernas riksskogstaxering för övervakning av bl. a. skogarnas tillväxt.
- (2) ett mera intensivt provtagningsförfarande av många olika variabler på ett fåtal utvalda och representativa lokaler, vilket kan exemplifieras med EMEP:s stationsnät för luft- och nederbördsanalyser, NMR:s integrerade miljöövervakning (IM) som beskrivs nedan.

Den förstnämnda ansatsen ger information som kan karteras gällande en viss mätvariabel som är lätt att tolka. Den andra ansatsen utnyttjas för att klargöra ekologiska effekter i miljön och skall kunna spegla samvariation och inbördes påverkan av flera mätvariabler.

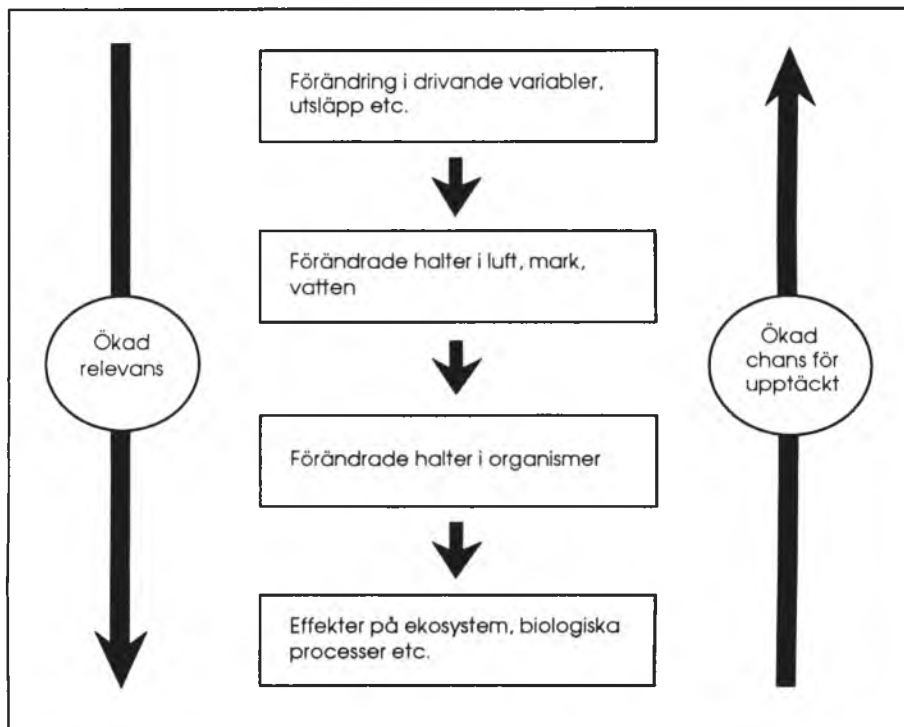
Det är lätt att vid utarbetande av metodik för miljöövervakning inrikta sig främst på drivande variabler av fysikalisk-kemisk natur. Förändringar i dessa enkla variabler måste emellertid kunna kopplas till effekter i ekologiska system (figur 2). Om vår ekologiska kunskap hade varit tillräckligt god, dvs. om vi kunnat förutsäga vad varje kemisk eller fysikalisk förändring gav för effekt på mark, vatten och organismer, skulle detta kunnat vara tillfyllest. Så är emellertid långt ifrån fallet och miljöövervakning kräver därför uppföljning av såväl drivande variabler, som tillstånds- och effektvariabler.

Figur 2. Illustration av principerna för drivande variabler och tillstånds- och effektvariabler som är mätbara i ett ekosystem eller ett avrinningsområde. Drivande variabler är normalt oberoende av övriga variabler i sin verkan på ekosystemet. Tillståndsvariablerna är strukturella delar i ekosystemet som mäts i kvantitativa termer. Effektvariabler är t. ex. processer som kan förändras av en drivande variabel. Om denna påverkan (belastning) ökar tydligt, når systemet en nivå där effekter kan märkas även på tillståndsvariabler och eventuellt även på någon drivande variabel (återkoppling eller "feed-back"-verkan). Populärt sägs då systemet ha nått en belastningsgräns".

Variablerna som undersöks skall vara känsliga för förändringar och därigenom ha ett tidigt indikationsvärde (ett "early warning"-system). Dessa kan vara svåra att hitta för de effekter man önskar övervaka. Principiellt kan det nämligen vara lätt att mäta förändringar i de drivande variablerna och att utnyttja dessa som tidigaste indikationsdata, men samtidigt är det, som påpekats ovan, mest relevant att följa upp eventuella effekter i de ekologiska systemen (figur 3).

I den nordiska gemensamma övervakningen är det främst den *integrerade miljöövervakningen* (IM) — som är under uppbyggnad i landmiljöerna och planerad för kustvattenområden — som specifikt syftar till att ge information om såväl drivande variabler som tillstånds- och effektvariabler i ett begränsat ekosystem eller avrinningsområde. Fördelarna med integrerad monitoring är att man på samma plats, i samma ekosystem, kan mäta så många variabler att kausalsamband kan belysas; dvs. man kan få belägg för vad det innebär ur miljöeffektsynvinkel att en föroreningsbelastning kraftigt minskar eller ökar (Nordiska ministerrådet, 1989a). Motsatsen, separata monitoringprogram för varje variabel, kan medge att en geografisk täckning och översikt erhålles, men man måste förlita sig på andra data för att tolka effekterna och klargöra kausalsambanden.

Figur 3. Illustration av det omvända förhållandet mellan graderna av effekternas relevans och sannolikhet för upptäckt.

I föreliggande nordiska förslag finns båda de metodiska ansatserna representerade. I luft och vatten, som är relativt homogena medier, kan det vara försvarbart att för vissa mätvariabler utnyttja geografiskt heltäckande program. Däremot gör den stora naturliga variation som föreligger i land- och kustvat-
tenekosystem IM-tekniken väl ägnad i dessa, eftersom det knappast är ekonomiskt möjligt att övervaka alla dessa variabler och effekter genom heltäckande nät.

6. Integrerad miljöövervakning i Norden

Det nordiska samarbetet gällande integrerad miljöövervakning (IM) startade 1987 inom små skogklädda avrinningsområden. Dessa är belägna inom skyddade områden, typ reservat, och representerar ett för regionen ifråga närmast orört ekosystem, varför de kan betraktas som viktiga referensområden. Data från dessa referensområden utgör oersättligt jämförelsematerial för all annan miljöövervakning.

Tills vidare har denna integrerade övervakning omfattat främst fysikaliska och kemiska mätvariabler (se Bilaga 1). Det är dock viktigt att utveckla övervakningen på befintliga och nya referensområden genom att utvidga den till att omfatta biologiska mätvariabler i såväl den terrestra som akvatiska delen av

avrinningsområdet. Detta innebär att nya, i synnerhet markbiologiska och vattenbiologiska variabler måste ingå i övervakningsprogrammet. På så sätt kommer avrinningsområdets (ekosystemets) mark- och ytvattendel att bidra på ett värdefullt sätt till att förklara orsakssambanden i de förändringar som registreras. En litteraturoversikt om relevanta biologiska övervakningsmetoder har nyligen publicerats av NMR (Ratsep 1991). Pilotförsök med några av de mest relevanta markbiologiska metoderna skall påbörjas på ett antal IM-områden. Ett remissförslag till hydrobiologisk övervakning av sjöar i små integrerade avrinningsområden har gjorts i Finland (Keskitalo & Salonen 1992). Det hydrobiologiska övervakningsprogrammet baserar sig på praktiska fältförsök i två IM-områden.

Samtidigt som denna integrerade miljöövervakning utvecklas i referensområden blir det allt mera angeläget att utvidga integrerad övervakning till att omfatta även områden med s. k. normal markanvändning, dvs. områden med skogsbruk, jordbruk och industri.

Vi planerar att i Norden börja bedriva integrerad miljöövervakning även i havsområden, främst kustvatten. Utkastet till ett sådant program föreligger (Projektgruppen för integrert kystövervakning, 1991). I detta program är avsikten att såväl deposition som ackumulation och omsättning av vissa ämnen, samt hur dessa ämnen påverkar organismer och speciella processer i kustekosystemet, skall övervakas. Även störningar i flera led från mera direkt antropogen påverkan (t. ex. överfiskning) skall kunna spåras i den integrerade kustvattenövervakningen.

7. Övrig miljöövervakning i Norden

Gemensam nordisk miljöövervakning inriktas främst på miljöproblem som är kopplade till hur luft och hav påverkas genom utsläpp och hur dessa utsläpp i sin tur ger effekter på markmiljön, sötvatten och hav. Miljöproblemen och pågående övervakningar beskrivs kortfattat i Bilaga 1–2. Här ges en mycket summarisk översikt.

Beträffande *atmosfären* genomförs gemensamma nordiska mätningar främst i europeisk samverkan genom nätet av EMEP-stationer, men även andra internationella mätprogram såsom EGAP arbetar med dessa problem. Inom EMEP regleras övervakningen genom internationella avtal ("konventionen om långväga transport av luftföroreningar") och mätprogrammet utvecklas ständigt genom tillförsel av nya mätparametrar. Inom NMR finns ett stort ansvar för gemensamma nordiska satsningar både med anknytning till EMEP och till luftsituationen i tätortsmiljöerna.

Vad gäller *haven* finns en lång rad internationella havskonventioner (OSPARCOM, HELCOM, ICES) som förutom förbud mot utsläpp och dumpning också oftast innebär avtal om övervakning. Någon helt koordinerad nordisk miljöövervakning för haven föreligger dock ännu ej, men en handlingsplan för den marina miljön har utarbetats inom NMR och två utredningar som presenterades under 1991, en avseende den öppna marina delen och en avseende kusthaven, omfattar mera detaljerade förslag till miljöövervakning. Dessa motiverar därför ingen djupare behandling i detta programförslag. Ur

ekonomisk synvinkel beräknas i första hand ske en samordning av redan befintlig verksamhet. Under 1992 kommer sannolikt den ekonomiska bilden att klarna och behoven kan då bättre preciseras än idag.

Långsiktig *landövervakning* på gemensam nordisk basis har koncentrerats till ett antal områden för integrerad monitoring (IM) som har byggts upp, och fortfarande är under uppbyggnad, med stöd av NMR de senaste åren. Därutöver finns nationella program framför allt koncentrerade till skogsmarker. ECE stöder också markundersökningar i samband med skogsskadeövervakning (ICP-Forests), inom vilket även de nordiska länderna är engagerade.

I *sötvattenmiljöer* drivs främst nationella program. Därutöver finns det gemensamma normer och övervakningar i anslutning till de terrestra IM-områdena (som ofta har såväl sjöar som rinnande vatten inom avrinningsområdet), samt gemensamma gränsälvskonventioner som förpliktigar till övervakning. Inom ECE bedrivs sötvattenövervakning inom ICP-Waters.

I det internationella miljösamarbetet är Norden drivande i flera viktiga miljöfrågor (belastning av haven, försurning, kritisk belastning, metalldeposition, integrerad monitoring — jfr kap. 6). Pågående aktiviteter refereras översiktligt i Bilaga 2. Även i framtiden är det angeläget att vi tydligt markerar vår miljömedvetenhet och försöker ligga i tåten genom att se till att fattade beslut ger resultat som märks ute i miljön.

8. Planer för nordisk miljöövervakning

Man kan förvänta sig att en kontinuerlig tillväxt av industri, konsumtion, transporter och befolkningens mängd i Europa och världen i övrigt kommer att medföra ständiga och delvis nya miljöproblem. Kraven på miljöövervakning kommer att öka i samma takt, eftersom samhället kommer att vilja ha allt mera detaljerad tillgång till data som berättar hur vår miljö påverkas. Det kommer dock inte att vara möjligt att uppfylla samtliga övervakningsbehov för Nordens del under de närmaste åren. Det föreliggande programförslaget innebär att de gemensamma nordiska insatserna inom långsiktig atmosfär- och klimatövervakning samt terrester, limnisk och marin övervakning kompletteras.

Det finns också behov av utvärdering av redan insamlade data och samordning av befintliga nationella program. Dessa är av synnerligen stort värde för ett kommande utökat europeiskt miljösamarbete.

Nedan ges de allmänna riktlinjerna för kommande nordisk miljöövervakning av ytttermiljön. I det nordiska samarbetet under 1993—95 prioriteras de projektinriktningar inom varje delområde som markerats i prioriteringsrutorna nedan.

8.1 *Atmosfär och nederbörd*

Övervakning av ett antal kemiska egenskaper i luft och nederbörd sker idag genom provtagning på ett fåtal ställen i varje land (framför allt genom EMEP och till dessa kopplade IM-stationer). Trots att mätprogrammen är små har de visat sig ge tillförlitliga data som medger att mönster över utsläpp och nedfall

kan urskiljas på regional basis. Genom utnyttjande av meteorologiska data kan långtransporter beräknas och föroreningar härledas till olika länder.

De kompletteringar som anses nödvändiga är

- kvantifiering och modellering av *depositionen av tungmetaller*, mera specifikt kvicksilver, till främst skogsmarker.
- kvantifiering och modellering av *depositionen av luftföroreningar till haven*.
- *kvalitetskontroll* och översyn av befintliga luft- och nederbördskemiska mätstationer samt eventuellt en komplettering av antalet stationer. Koppling måste säkerställas till befintliga IM-områden, så att orsak- och verkansamband (biologiska effekter) kan belysas så tydligt som möjligt. Stationerna är alldeles för dyrbara för att man skall kunna driva separata EMEP- och IM-nät. För Islands del rekommenderas till exempel närmare anslutning till aktuellt IM-område (nuvarande EMEP-station på Island riskerar att påverkas av lokala svavelkällor).
- införandet av mätningar av *halter i luft och deposition av organiska miljögifter*. Det behövs ett aktivt internationellt insamlingsnät för test av depositionen. Även detta bör kopplas till befintliga IM-områden. Det finns ett klart behov av utvecklingsarbete.
- övervakning av *flyktiga hydrokarboner* med hög potential för ozonbildning.
- kontinuerlig *interkalibreringsverksamhet* av pågående mätningar. Miljödatakvaliteten är mycket väsentlig, särskilt när det gäller atmosfär- och nederbördsdata i absoluta värden som skall jämföras internationellt.

Flera av dessa uppgifter ges hög prioritet de kommande tre åren:

- *deposition av tungmetaller, inklusive kvicksilver*
- *torrdeposition av särskilt nitrogenföreningar*
- *deposition av organiska miljögifter, hydrokarboner*
- *modellarbeten avseende spridning och deposition*
- *kvalitetskontroll av mätstationer*
- *interkalibrering av mätvärden*

8.2 Globala luftföroreningar och klimatpåverkan

Klimatmodeller som är adekvata för nordiskt bruk, med syfte att prognosticera och bekräfta klimatförändringar, är fortfarande för vaga för att kunna ge tillfredsställande underlag för goda politiska beslut. Här behövs en kontinuerlig utveckling och en långsiktig uppbyggnad av forskningskompetensen.

I Norden planeras gemensamma mätningar av stratosfäriskt ozon, i första hand på forskningsnivå. Detta bör kompletteras med långsiktiga *UV-ljusmätningar*, med uppdelning på olika kvaliteter av ultraviolett ljus (UV-A och UV-B). Dessa anser vi behövs i långsiktig monitoring för att kunna bedöma skador på både växter, djur och människor. Det bör vara tillfyllest med ett fåtal mätstationer, som dock bör vara kopplade till några av de valda IM-områdena. Angelägnast är UV-mätstationer i norra Fennoskandien och på Island. Nordiska pilotstudier med ny apparatur har genomförts under 1989.

I anslutning till IM-områdena finns ett behov av *metodtester* för förenklade mätningar av klimatvariabler användbara i ett långsiktigt tidsperspektiv.

De klimatvariabler och klimatundersökningar som prioriteras de kommande tre åren är:

- klimatmodellering
- UV-ljusbmätning
- interkalibreringar inom IM-områdena, med test av förenklad metodik

8.3 Skogs- och jordbruksmark

I första hand pågår landbaserad miljöövervakning inom de terresta integrerade miljöövervakningsområdena, som i huvudsak är skogsmarker. Island har ännu inte tagit något principbeslut avseende ett långsiktigt terrestert IM-område, och MKN-gruppen finner det angeläget att så sker mycket snart.

De startade terresta IM-områdena i de övriga länderna har ännu inte fullständiga program löpande. De är således ännu inte inne i den andra fas där effektmonitoring på organismbasis utgör den viktigaste delen. Än så länge dominerar mätningar av deposition, koncentration av ämnen i organismer, mark- och avrinningsvatten osv. Övervakning av förnafall, kron-dropp, nedbrytning m. m. har påbörjats endast på några stationer. Det krävs därför en utökad *biologisk effektmonitoring* i enlighet med de riktlinjer som föreligger för det europeiska pilotprogrammet för terrester integrerad monitoring och i de förslag som behandlas i MKN-gruppens rapport (Ratsep 1991). Dessa metoder kommer att kräva flera olika gemensamma nordiska interkalibreringar, samt tester av bland annat markbiologiska variabler som markrespiration, markenzymmer, mykorrhizafrekvens, förekomst av svampfruktkroppar osv. Flera bioindikatorer (miljöindikatorer) inom växtvärlden bör testas, till exempel växternas förekomst och artdiversitet, makro- och mikronäringsämnen i olika växtdelar, samt avvikande beteenden (främst gällande reproduktion), enzymatisk aktivitet i blad, kutikulära strukturförändringar. Mycket av detta lämpar sig för IM-områdena, medan särskilt lavarna är viktiga miljöindikatorer på luftföroreningsbelastning och föreslås ingå i ett samnordiskt övervakningsprogram med systematisk geografisk fördelning. Ett finländskt förslag om att utveckla vegetationsövervakningen på IM-områden är under beredning (Tuominen 1992).

Det pågår ingen samnordisk miljöövervakning inom jordbruksområden, ej heller inom skogligt brukade eller särskilt industriellt påverkade områden, vilket är en önskvärd och nödvändig utveckling av den integrerade miljöövervakningen för att bättre klargöra effekterna av mänskliga åtgärder. Denna typ av *terrester övervakning i områden med normal markanvändning* skall jämföras med de data som kommer från IM-områdena i relativt orörda ekosystem (referensområdena). Inom NMR har ämbetsmannakommittén för skogs- och jordbruksfrågor (NEJS) engagerats för att formulera sådana program (Nordiska ministerrådet, 1991).

Nitrogenets långsiktiga inflytande på mark, vatten och organismer är genom sin kombinerade försurnings- och gödslingseffekt styrande för vad som sker i nordisk land- och vattenmiljö idag. Effekterna av ökad belastning testas i långsiktigt upplagda provområden i anslutning till de terresta IM-områdena. Interkalibrering av markvariabler ingår som en väsentlig del.

Projektet har framför allt betydelse för förståelsen av den långsiktigt kritiska belastningsgränsen för nitrogen i olika naturtyper.

Kunskapen om hur *tungmetallerna* fördelar sig i mark och vegetation som resultat av det senaste århundradets deposition inom IM-områden och på regional eller nationell basis, är helt otillräcklig. Hittills har depositionen studerats genom analys av mossor i skogsmark. Det som i framtiden måste övervakas är ackumulationen i framför allt humusskiktet och upptaget i vegetationen, vilket kommer att klargöra långsiktiga recirkulationsprocesser i nordisk skogsmark. Även kunskapen om *kvicksilvrets* transportvägar inom ekosystemet måste ökas.

Olyckan i Tjernobyl har aktualiserat behovet av uppföljning av främst radioaktiva *cesiumhalter* i markens humus och i vegetation. Dessa studier bör i framtiden dock koncentreras till terrestra och akvatiska IM-områden för att underlätta tolkningar av orsak och verkan i naturen.

Uppföljning av *stabila organiska miljögifter* i organismer måste på sikt bli en naturlig del av arbetet inom såväl terrestra som akvatiska IM-områden (–8.7).

Utnyttjandet av *satellitdata* görs idag sporadiskt. Det bör göras en mera systematisk och kontinuerlig utvärdering av fjärranalysens möjligheter för övervakning i såväl terrestra som marina miljöer (–8.8).

Uppföljning och analys av *grundvatten* inom de terrestra IM-områdena är flerstades dålig eller obefintlig. Även nationella grundvattenövervakningsprogram i Norden är otillfredsställande. På sikt måste detta förbättras, framför allt mot bakgrund av nitrat-nitrogenets och försurningens fortskridande effekter. Det kan påpekas att provtagningsfrekvensen för grundvatten kan hållas mycket låg, med tanke på grundvattnets mycket långsamma omsättningshastighet.

Vad gäller uppföljningen av *geomorfologiska processer* — massrörelser, erosion och sedimentation — bör dessa variabler utökas i IM-områden av avrinningskaraktär. Detta är särskilt angeläget med tanke på klimatets troliga förändring i framtiden. Processerna kan förväntas vara särskilt känsliga och i vissa fall reagera tidigt på klimatfluktuationer. Man bör även överväga att komplettera de få terrestra IM-områdena med lokaler från flera fjäll- och kustområden. Vårt förslag är att ett grundläggande utvecklingsarbete avseende dessa processer betonas i det nordiska forskningsarbete som är under uppbyggnad inom NMR:s kultursektor.

Särskild tonvikt måste läggas vid *utvärdering* av insamlade terrestra data under de närmaste åren. Erfarenheterna om de terrestra ekosystemens toleransförmåga, återhämtningskapacitet och naturliga svängningar är begränsade, och utvärderingar kommer att hjälpa till att snabbare ge en uppfattning om dessa egenskaper.

De kommande tre åren bör övervakningen inom skogs- och jordbruksmark inriktas på:

- planering av IM-områden inom skogs- och jordbruksmark med normal markanvändning
- fortsatta IM-områdesinterkalibreringar, främst av markvariabler
- nitrogenets långsiktiga belastningseffekter i anslutning till IM-områden

- biologisk effektmonitoring
- test av övervakning av geomorfologiska processer
- övervakning av tungmetallfördelning i IM-områden (humus, vegetation)
- lavförekomst i regionala nät

8.4 Sjöar och vattendrag

Det finns ett behov av en gemensam nordisk *utvärdering* av många års insamlade och tillgängliga data från sjöar och vattendrag, av samma skäl som ovan anförts om de terrestra ekosystemen. Särskilt viktigt är detta för sötvattenorganismer ur försurnings- och eutrofieringssynvinkel. Utvärderingarna bör göras så att nuvarande belastningsnivåer för bl. a. svavel och nitrogen, men även tungmetaller, ställs i relation till funna förändringar. Detta kan bl. a. vara ett steg för att verifiera satta belastningsgränser.

Förekomsten av *kvicksilver* i fisk utgör fortfarande ett stort och till synes svårlost problem. Här bör en samnordisk karta över kvicksilvrets förekomst i vattensystemen utarbetas. Det behövs också ytterligare klarläggande av vilka humusämnen som transporterar kvicksilver och hur kopplingen är till försurning.

Andra övervakningsbehov i limnisk miljö är kopplade till *humus-, nitrat- och fosfatutlakning*, utsläpp av *dioxiner* och likartade ämnen framför allt från massafabriker, samt *pesticider* från jord- och skogsbruk. Många sådana miljöundersökningar drivs lokalt och regionalt i Norden, men ytterst litet görs i långsiktiga övervakningsprogram vad gäller miljögifterna.

Sedimentanalys innebärande retroaktiva studier i sedimenten är ett utmärkt stöd för uppföljning av t. ex. långsiktiga klimatförändringar, vilket på sikt bör genomföras i samtliga terrestra IM-områden med sjöar.

Det krävs gemensamma *biologiska övervakningssatsningar* på sötvattensidan; kräftdjur, mollusker och bottenfaunasamhällen i allmänhet utgör exempel på tidiga bioindikatorer avseende störningar i vattenmiljön, vilka borde kunna utnyttjas på ett gemensamt sätt inom Norden. Biotester i limniska miljöer är härvid metoder som bör utnyttjas mera i långsiktig miljöövervakning, och det föreligger klara behov av gemensamma nordiska metoder.

Inom sötvattenövervakningen bör de tre kommande åren inriktas mot:

- *utvärdering av befintliga data för att bl. a. beräkna belastning och tålighet mot denna*
- *interkalibrering av IM-mätningarna*
- *biologisk effektmonitoring, bottenorganismer i IM*

8.5 Kustvatten och hav

Utöver de existerande bilaterala avtalen mellan de nordiska länderna och samarbetet via HELCOM, pågår utredningar om havs- och kustvattenövervakning via arbetsgrupper inom NMR. Inom Nordiska vattengruppen (NVG) utarbetas för närvarande, i enlighet med den marina handlingsplanen, förslag

till övervakning av de öppna marina områdena. I dessa fokuseras problem rörande eutrofiering och miljögifter. Man föreslår ett utökat bruk av fasta bojar med kontinuerlig registrering av några enkla mätvariabler, samt test av fjärranalys av temperatur och klorofyll. Därtill kommer övervakningsproblem knutna till datahantering, rapportering, tolkning och utvärdering, allt med avsikt att förbättra kunskapen om havet och ge tidiga förvarningar om miljöförändringar.

Förutom utvärdering av befintliga data avses den marina övervakningen satsa på en förbättrad *samordning av befintliga program*, som skall möjliggöra en regional, jämförbar insamling av miljödata i de nordiska haven. Detta skall i sin tur kunna ge underlag för modellering av kausalsamband mellan belastning och effekt.

Beträffande *kustnära marin miljöövervakning* pågår en utredning inom ramen för MKN-gruppen, med inriktning på integrerad övervakning. Huvudtanken är att utarbeta programförslag för utvalda kusthavsområden, inom vilka såväl deposition som ackumulation och omsättning av miljögifter, nitrogen och metaller kan övervakas, samtidigt som populationer av känsliga organismer studeras (kustfåglar, bottendjur, fisk, sälar). Båda de ovannämnda utredningarna har avrapporterats under 1991 (Arbetsgruppen för marin monitorering, 1991; Projektgruppen för integrert kystövervakning, 1991).

För kustvatten och hav skall program, som för närvarande är under utarbetning, implementeras så fort som möjligt under de kommande tre åren. Dessa innebär främst:

- start av integrerad monitoring i kustvatten
- utökad och samordnad marin övervakning i de nordiska haven
- interkalibrering av populationsmätningar
- belastningsberäkning (deposition samt utflöde från land)
- modellering av kausalsamband (belastning — effekt)

8.6 Nordisk modell för övervakning av större industrier

Flera ekologiska experter har hävdad att de nuvarande programmen för lokal övervakning inte ger en samlad helhetsbild av de miljöstörande aktiviteternas effekter i naturen. Ur nordisk synvinkel är detta av vikt framför allt när det gäller *större industrier med gränsöverskridande effekter*. Dessa bör i Norden ha miljöövervakningsprogram som samordnas mellan länderna, och som ligger till grund för bilaterala överenskommelser.

Därför föreslås att program för en mångsidigare och mera effektinriktad miljöövervakning utarbetas för ett mycket litet antal industrianläggningar av olika typ. Avsikten är att i pilotprojekt för en till två större industrianläggningar per land utarbeta rekommendationer till sådana program.

Under de kommande tre åren utarbetas i pilotövervakningssyfte skräddarsydda övervakningsprogram för ett fåtal större industrier med gränsöverskridande effekter och som ligger till grund för bilaterala överenskommelser i varje enskilt fall.

8.7 Organiska miljögifter och miljöprovbanks

Miljögiftövervakning avviker till sin karaktär från annan övervakning genom att den inte är mediabunden. Störst betydelse har de miljögifter som ackumuleras i näringskedjor, i mark och sediment, utan att brytas ned till ogiftiga beståndsdelar. Tillförselhastigheten via luft och nederbörd är givetvis viktig att känna till och avsikten är att i pilotprojekt under de kommande åren undersöka denna för ett antal klorerade hydrokarboner. Många av de organiska miljögifterna har stor biologisk effekt, men främst på grund av höga analyskostnader är kunskapen om förekomsten i naturen mycket bristfällig, liksom övervakningen utav dem.

Idag analyseras miljögifter i organismer i ett fåtal IM-områden och på några havsorganismer, men gemensamma nordiska insatser saknas, med undantag för ett dioxinprojekt. Sedan ett par år har ett ekotoxikologiskt miljögiftsprogram kopplat till kustvatten utretts av MKN-gruppen (Lorentsen 1989). Tanken är att detta program delvis skall kunna implementeras, men då i ett sammanhang där övriga kustvatten- och havsvariabler ingår, dvs. inom integrerad monitoring av kustvatten (— 8.5). I samband med starten av ett sådant program krävs omfattande och dyrbara interkalibreringsanalyser.

Miljöprovbanks funktion i gemensam nordisk miljöövervakning förväntas få en alltmer ökad betydelse. Orsaken är framför allt vetskapen om att många organiska ämnen som idag är okända kan ha en potentiell negativ miljöeffekt, vilket genom retrospektiva analyser kan ge mycket god information om långsiktiga trender. Det är också sannolikt att analystekniken förbättras i framtiden. Samarbete mellan befintliga nordiska miljöprovbanks bör därför utredas och en grupp med detta syfte startade under 1990/91, vilken mot slutet av 1991 producerade en preliminär rapport (Giege et al. 1991). Målsättningen är att satsa på likartad insamling och förvaring av material i provbanks (mark, vatten, organismer eller delar av organismer). Redan under 1991 gjordes en första inventering av befintliga metoder och miljöprovbanks. På sikt bör ett gemensamt nordiskt datasystem (uppslagsregister) byggas upp för att få en bättre överblick.

Under de kommande tre åren skall

- ett ekotoxikologiskt program utarbetas för kustvatten i första hand
- interkalibrering av organiska miljögifter i deposition och organismer påbörjas.
- en utredning om samarbete mellan nordiska miljöprovbanks genomförs.

8.8 Fjärranalys

Satellitbilddata, för närvarande med en upplösning av maximalt ca 20×20 m, har visat sig vara till stor hjälp vid övervakning av temperatur, grumlighet och algblomning i havet, vid kartläggning av naturtyper, beräkning av snödjup och snöns vattenhalt, vegetationskartering, arealanvändning, skogsskador, bränder etc. I nordiskt samarbete har denna teknik utnyttjats i liten omfattning. I takt med att satellitdata blir bättre och upplösningen medger mera detaljerade studier, kan man förvänta sig en framtida övervakningsteknik som i betydligt

större utsträckning baseras på digitala satellitdata. Med utnyttjande av olika spektrala egenskaper kan till exempel inte bara växternas biomassa övervakas, utan sannolikt även näringstillstånd och primärproduktion.

För att tillfredsställa nuvarande övervakningskrav utnyttjas ofta flygbildsteknik, vilket gett goda resultat vid analys av även lätta skogsskador i regional skala genom IR-bilder. Denna teknik kräver manuell stereoskopisk bildtolkning, medan satellitdata kan tolkas via dataskärm digitalt, med de begränsningar som den rumsliga och spektrala upplösningen sätter för den specifika klassningsuppgiften. En potentiellt intressant teknik är IR-videofilmning, där tagna filmbilder kan tolkas digitalt.

Det är viktigt för det nordiska samarbetet att man håller sig à jour med utvecklingen, och inom den närmaste treårsperioden planeras en utredning av teknikernas möjligheter för havs- och skogsövervakning.

Under de kommande tre åren planeras en samnordisk utredning med sikte på att klarlägga fjärranalysens möjligheter i miljöövervakningssyfte.

8.9 Samordning och miljödatarapportering

Datautväxling, datakontroll, metodharmonisering och interkalibrering måste samordnas och utnyttjas optimalt (jfr Brundtland-rapporten, 1988). För de terrestra IM-områden som är kopplade till ECE:s pilotprogram finns nu en gemensam miljödatacentral (EDC). Enligt den internationella utvärdering av ECE:s IM-program som genomförts under 1991 och gett denna typ av övervakning högsta prioritet (Cerny et al., 1992), bör ett huvudansvar för datakvalitetskontroll ligga på såväl utförande institutioner som nationella centra. Till EDC skall endast slutbearbetade data rapporteras för utvärdering enligt fastställda normer.

Det finns dessutom idag väldiga mängder data tillgängliga från framför allt luft, hav och sötvatten, insamlade via nationella nät, länsstyrelser, industrier och kommuner, men tyvärr görs relativt lite sammanställningar och utvärderingar. En förutsättning för utvärdering är tillförlitliga data. Vi finner det angeläget att det startas flera utvärderingsprojekt (jämför NMR:s *Handlingsplan för miljödata*) med uppgift att genomföra datakvalitetskontroller och att sammanställa sådana data på nordisk basis som grund för långsiktig bedömning av utvecklingen. Möjligheten att utnyttja Geografiska Informationssystem (GIS) för kartering, interpolation, trendanalys etc. bör undersökas.

För utvärdering och rapportering måste expertis inom respektive område utnyttjas. Ansvarig för samordning av dessa utvärderingar inom NMR bör rimligen vara MKN-gruppen. Förslag om hur nordiska miljödata skall insamlas, utvärderas och rapporteras på ett samordnat sätt kommer också att presenteras av det MKN-projekt som skall redovisa miljöns tillstånd i Norden. Rapporten skall utkomma 1992.

Miljödatakontroll och rapportering kopplad till miljöövervakning inom Norden bör samordnas av NMR genom olika utvärderingsprojekt.

9. Prioriteringar och kostnader

Stora resurser läggs ner på nationella program för övervakning av miljökvaliteten i de nordiska länderna. De nationella programmen omfattar ett stort antal miljöeffekter och engagerar ett flertal myndigheter och institutioner (Bilaga 3). Programmen är etablerade och uppbyggda för att lösa nationella problem och tjäna som beslutsunderlag för lokala och nationella myndigheter.

Programmen är i hög grad riktade mot miljöproblemen *eutrofiering, miljögifter och försurning*. De täcker också medierna *sötvatten* (insjöar, vattendrag), *marina områden* (kustzonen, öppna havsområden) och *terrestra områden* (skog, jordbruksområden).

Utöver de nationella programmen deltar de nordiska länderna i flera internationella program. Uppbyggnad och genomförande av dessa program bygger på de nationella programmen, men är anpassade för att täcka de gemensamma krav som ställs i internationella sammanhang.

Även om de nordiska ländernas nationella program är riktade mot samma miljöproblem och omfattar samma medier, är programmens struktur (uppbyggnad och genomförande) oftast något olika.

Nya internationella/nordiska program — eller utvidgningar av pågående gemensamma program — kommer i hög grad att baseras på de nationella övervakningsprogrammen. Detta måste man ta hänsyn till vid etableringen av ett gemensamt nordiskt arbetsprogram för långsiktig övervakning av miljökvaliteten, då man också bör lägga vikt vid aktiviteterna under den europeiska miljöagenturen (EEA). Detta gäller särskilt Danmark, som kommer att avvakta miljöagenturens etablering innan slutlig ställning tas till förslagen i ett nordiskt arbetsprogram. Också de övriga nordiska länderna kommer att samarbeta med EEA. I fortsättningen kommer dock den nordiska miljöövervakningen att tjäna som underlag för det nordiska arbetet i olika internationella konventioner, och prioriteringar kommer att göras på grundval av det kunskapsbehov som detta arbete ger upphov till.

För att underlätta prioriteringen inom ett gemensamt nordiskt arbetsprogram för miljö kvalitetsövervakning, bör insatsen speciellt koncentreras till gemensamma nordiska problem (som också har samma orsaker). De mest relevanta problemområdena är de som berör gränsöverskridande föroreningar. Detta innebär att de mest aktuella områdena är *transport och effekter av havsföroreningar* och framför allt *tillförsel och effekter av luftföroreningar*. Aktiviteterna bör ses i sammanhang med arbetet inom de nordiska vatten- och luftgrupperna.

Utöver att bygga upp ett gemensamt nordiskt program för långsiktig miljö kvalitetsövervakning inom dessa områden, är det också ändamålsenligt att harmonisera insatsen inom andra program, samt att en del "hjälpaktiviteter" naturligt bör ingå.

Prioritering av insatserna utifrån målen i kapitel 4, bör således göras enligt följande:

- Utveckling av nya programelement inom områden av gemensamt nordiskt intresse där de nordiska länderna är lämpliga som pådrivare. NMR-medel är tänkta som katalysatorer för detta arbete.
- Operativa program som kan vara av intresse för nordisk samordning.
- Utveckling och utprovning av metoder.

9.1 Kostnader

Med tanke på den långsiktiga funktionen och planeringen i miljöövervakningen är det mycket angeläget att ha en uppfattning om de kostnader som följer i spåren på beslut om en viss typ av program.

De övervakningsuppgifter som planeras kan grovt sorteras på tre grupper;

(1) Sådana uppgifter som kan klassificeras som forsknings- och utredningsprojekt av nordiskt intresse, och som kan klaras av Nordiska ministerrådets budget.

(2) Sådana uppgifter som anknyter till beslutade miljöövervakningsansatser, och som är antingen av metodisk, interkalibrerande natur eller utgör gemensam nordisk utvärdering av data. Dessa projekt är sådana att de bör klaras av Nordiska ministerrådets budget.

(3) Den tredje gruppen av uppgifter är kontinuerlig drift, medförande driftskostnader inom landet till följd av beslutad nordisk miljöövervakning. *Det är viktigt att observera att dessa kostnader enligt tidigare NMR-beslut belastar respektive lands egen budget.*

9.2 Nationella etablerings- och driftskostnader

De nordiska kostnaderna täcker inte etablering och drift för en vald variabel i den långsiktigt gående miljöövervakningen. Därför måste dessa medel tillskjutas nationellt. Det är nästan omöjligt att uppskatta storleksordningen av sådana kostnader, eftersom löner, redan befintlig personal som kan utnyttjas, avstånd till området m. m. spelar stor roll framför allt i driftsavseende.

Nedan ges exempel på vad etablering och drift av ett terrester IM-område kan uppskattas till. Uppskattningarna baseras på norska, danska, finska och svenska kostnadsberäkningar. Variationsvidden antyder svårigheterna och de är bl. a. beroende på områdets storlek, omfattningen av den grunddokumentation som läggs ner i området, hur mycket automatiskt registrerande utrustning som används osv. Driftskostnaderna är i stor utsträckning beroende på med vilken frekvens övervakningen genomförs.

Etableringskostnader för ett terrester IM-område:

Geologisk kartering, avvägning av områdets gränser, grov naturtypsinventering, byggande av mätdamm.	100—300 000:—
Till detta kommer dokumentation av markkemiska och markfysikaliska förhållanden, av vegetation och högre fauna m. m.	200—500 000:—

Årlig driftskostnad för ett IM-område:

Luftmätningar och klimat (förutsatt att EMEP-station kan utnyttjas), omfattande nederbörd och krondropp, temperatur m. m.	100—500 000:—
Markövervakning (markbiologi, markkemi, markvatten)	50—100 000:—
Träd- och vegetationsövervakning	100—200 000:—
Vattenövervakning	100—200 000:—

En genomsnittlig uppskattning säger att etablering kan kosta mellan en 1/2 och 1 miljon kronor och den årliga driften nästan lika mycket.

Det är naturligtvis möjligt att hålla driftskostnaderna betydligt lägre än så, beroende på att antalet analyser kan begränsas om tillräckligt gott interkalibreringsmaterial föreligger och en metodisk prövning av spridning i materialet har genomförts.

Många av driftsuppgifterna kan lösas inom ramen för ett 1 manår/IM-område, eftersom flera av variablerna endast mäts med låg frekvens (något/några års mellanrum) (se NORD-rapport 1988:26). I detta inkluderas dock endast en principiell rapportering, ingen fullständig utvärdering. Det är givetvis synnerligen väsentligt att en fullständig utvärdering görs, täckande flera IM-områden, med några års mellanrum.

För att utveckla samnordisk miljöövervakning beräknas för grupperna under ÅK-M den kommande treårsperioden totalt 13,5 miljoner DKK (4,5 miljoner DKK per år).

10. Organisation

I varje land måste finnas en huvudansvarig *myndighet* som både ansvarar för den på nationell basis organiserade långsiktiga miljöövervakningen och samordningen med de internationella projekten. Detta är väsentligt eftersom de gemensamma nordiska långsiktiga övervakningarna kommer att få en viss styrande funktion på de enskilda ländernas totala satsningar på miljöövervakning i den yttre miljön. Eftersom långsiktiga resurser måste kunna garanteras är detta ett administrativt problem som måste lösas nationellt. NMR bör å sin sida stödja de internordiska övervakningarna med metodutprovning, interkalibreringsverksamhet, projekt av kortvarigare forskningskaraktär etc. Vidare måste NMR ansvara för att aktiviteterna samordnas och att utvärdering genomförs.

11. Fortsatta åtgärder

Det är angeläget att Nordiska ministerrådet ser som fortsatt uppgift att kontinuerligt utveckla och utarbeta konkreta och detaljerade samnordiska miljöövervakningsprogram enligt riktlinjerna i föreliggande arbetsprogram. Det är också önskvärt att NMR tydligt deklarerar målsättningen att de långsiktiga integrerade övervakningarna i de terrestra och marina miljöerna kommer till stånd med ett basprogram i samtliga nordiska länder. Det krävs att en arbetsgrupp ansvarar för samordningen och att en revision av de nordiska miljöövervakningsprogrammen genomförs senast 1994.

12. Ordförklaringar

AMAP	Arctic Monitoring and Assessment Programme (inom Strategin för arktiskt miljöskydd)
BMP	Baltic Monitoring Programme (inom HELCOM)
DDT	Diklordifenyltrikloreten
ECE	Economic Commission for Europe
EDC	Environment Data Centre (för ECEs pilotprogram för IM, beläget i Helsingfors)
EEA	European Environment Agency (EG:s miljöagentur)
EGAP	Expert Group on Air Pollution (inom HELCOM)
EMEP	European Monitoring and Evaluation Programme
GEMS	Global Environment Monitoring System
Global övervakning	Långsiktig upprepad mätning av miljöfaktorer som förväntas ha en global betydelse (jfr Miljökontroll)
GRID	Global Resource Information Database
HELCOM	Helsingforskommissionen
Hydrokarbon	Kolväte, kulbrint
ICES	International Council of the Exploration of the Sea
ICP	International Cooperative Programme (inom ECE). Har olika delprogram, t. ex. ICP-Waters = N on Assessment and monitoring of acidification of rivers and lakes.
IM-områden	Integrerad Monitoring i begränsade områden (exempelvis avrinningsområden, kusthav).
JMP	Joint Monitoring Programme = Oslo- och Pariskommissionernas gemensamma övervakningsprogram
Lokal miljöövervakning	Långsiktig upprepad mätning av miljövariabler som har betydelse för att spegla en lokal påverkan på den yttre miljön (jfr Miljökontroll)
Miljögift	Ämne som i för hög koncentration är skadligt för levande organismer
Miljökontroll, miljöövervakning, monitoring	Upprepade mätningar av en eller flera variabler i miljön
MKN	Arbetsgruppen för Miljö kvalitetsövervakning i Norden (ÄK-M inom NMR)
MORS	Monitoring of Radioactive Substances in the Baltic Sea (inom HELCOM)
NEJS	Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NMR)
Nitrogen	Kväve, kvävelstof
NVG	Nordiska vattengruppen. Arbetsgrupp inom ÄK-M (NMR)
OECD	Organisation of Economic Cooperation and Development
OSPARCOM	Oslo- och Pariskommissionerna
Oxygen	Syre, ilt
PAH	Polycykliska aromatiska hydrokarboner
PCB	Polyklorerade bifenyler

<i>Referensområden</i>	Provytor för miljökontroll inom obrukade skogs- och jordbruksområden, gärna i form av avrinningsområden
<i>Regional övervakning</i>	En övervakningsnivå mellan lokal och nationell övervakning. Bedrivs normalt av länsstyrelserna.
<i>Tätortsövervakning</i>	Miljökontroll inom tätorter, oftast med direkt anknytning till människans hälsa
UNEP	United Nations Environment Programme
ÄK-M	Ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor inom NMR

13. Referenser

- Arbetsgruppen för marin monitorering* 1991. *Det fællesnordiske havovervågningsprogram.* — Nordiska ministerrådet.
- Cerny, J., Hultberg, H., Jeffries, D., Jenkins, A., Nihlgård, B., Paces, T. & Söderman, G. 1992. *Evaluation of integrated monitoring in terrestrial reference areas of Europe and North America.* — *Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution.*
- Giege, B., Korhonen, M., Odsjö, T., Paulsen, G.M. & Poulsen, M.E. 1991. *Samordning av miljöprovbanksverksamheten i Norden.* Nordiska ministerrådet.
- Keskitalo, J. & Salonen, K. 1992. *Hydrobiological analyses in integrated environment monitoring.* — *Field and laboratory manual.* — Ministry of the Environment. Helsinki.
- Lorentsen, S.-H. 1989. *Bestands-, reproduktions- och miljögiftövervakning av alkeflugl i Norden.* — NINA Utredning 4:1—28. Trondheim.
- Moseholm, L., Andersen, B. & Johnsen, I. 1988. *Acid deposition and novel forest decline in Central and Northern Europe.* — *NORD 1988:56.* København.
- Nordiska ministerrådet 1981. *Miljö kvalitetsövervakning i Norden.* — *NORD-rapport, MKN-gruppen.* Oslo.
- Nordiska ministerrådet 1988. *Guidelines for integrated monitoring in the Nordic countries.* — *NORD 1988:26.* MKN-gruppen. Lund.
- Nordiska ministerrådet 1989a. *Methods for integrated monitoring in the Nordic countries.* — *NORD 1989:11.* MKN-gruppen. Lund.
- Nordiska ministerrådet 1989b. *Energi och miljö i Norden — på väg mot en bärkraftig utveckling?* — *NORD 1989:56.* København.
- Nordiska ministerrådet 1989c. *Nordeuropas hav — Nordeuropas miljö. Rapport till Nordiska rådets internationella konferens om havsföroreningar, 16—18 oktober 1989.* Stockholm.
- Nordiska ministerrådet 1990a. *Arbetsprogram Norden i Europa til 1992.* — *NORD 1990:80.*
- Nordiska ministerrådet 1990b. *Nordisk handlingsplan mot förorening av havet.* — *NU 1990:2*
- Nordiska ministerrådet 1990c. *Nordisk handlingsplan mot luftföroreningar.* — *NU 1990:3.*
- Nordiska ministerrådet 1990d. *Nordiskt handlingsprogram för renare teknologi, avfall och återanvändning.* — *NU 1990:4.*
- Nordiska ministerrådet 1991. *Integrert miljøovervåkning av landbruksområder i Norden (MOL).* — *Nordiske Seminar- og Arbejdsrapporter.* 1991:533.
- Olsson, H. & Löfgren, S. 1990. *Tillförsel av kväve och fosfor till havet.* — *SNV Rapport 3693.* Solna.

- Projektgruppen for integrert kystovervåking 1991. *Nordisk program for integrert økologisk miljøovervåking i kystsonen. — Programforslag til Arbeidsgruppen for miljøkvalitetsovervåking. — Nordiska ministerrådet.*
- Ratsep, R. 1991. *Biological variables for monitoring the effects of pollution in small catchment areas. — Report of a literature survey and recommendations for the Nordic countries. — NORD 1991:8, Copenhagen.*
- Tuominen, S. 1992. *Proposals to improve vegetation monitoring within the UN—ECE integrated monitoring programme on air pollution effects on ecosystems. — Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution. — Fourth Meeting of the Programme Task Force on Integrated Monitoring, Helsinki, Finland, January 21st—23rd, 1992.*

BILAGA 1

Pågående långsiktig och gemensam miljöövervakning av yttermiljön i Norden

1. Viktiga miljöproblem i Norden

De viktigaste problemen av gemensam karaktär för Norden har identifierats (NMR 1981) som de miljöproblem som är kopplade till hur *luft och hav påverkas genom utsläpp* och hur *utsläppens effekter drabbar mark och vatten*.

- Luftutsläppen av försurande svavelföreningar och av tungmetaller har under 1980-talet mycket klart skurits ned i de nordiska länderna, men depositionen är fortfarande på nivåer som överskrider de kritiska belastningsgränserna för miljön. Emissionerna måste därför lokalt utsättas för ytterligare nedskärning. Stora utsläpp sker fortfarande vad gäller hydrokarboner och oxiderade nitrogenföreningar, inte minst från fossilbränsle drivna motorer, vilket bland annat medför en omfattande oxidantbildning i den nedersta kilometern av troposfären. Utvecklingen är här oroande eftersom effekterna av reningsåtgärder på sikt tycks ätas upp genom ökad förbränning.
- Utsläppen till haven av organiskt material, klorerade hydrokarboner, nitrogen och metaller är fortfarande mycket stora från pappersmassafabriker, industrier, avloppsreningsverk och från olyckor med båttransporter. Från jord- och skogsbruksmarker är utflödena av nitrat och fosfat negativa för vattenmiljöerna. De nordiska haven påverkas dessutom i stor utsträckning av strömmar som förorenats av andra länders utsläpp.
- Inflödena till de nordiska länderna ifrån Centraleuropa och Storbritannien av försurande ämnen, nitrogenföreningar och hydrokarboner som medför oxidantbildning dominerar påverkan av den nordiska naturen och måste därför kontinuerligt övervakas. Även inflödet utifrån och depositionen av metaller som bly, kadmium och kvicksilver ligger fortfarande på en hög nivå och bör kontinuerligt övervakas. Nedfallet av radioaktivt cesium kan orsaka problem av långsiktig karaktär såväl i skogsmark som i havet. Beträffande de senare föreligger punktvisa depositions mätningar, men ej kontinuerlig effektuppföljning i naturen. Det pågår separata projekt inom NMR (luftgruppen, vattengruppen, trafikgruppen) för gemensam normering och begränsning av nordiska luft- och vattenutsläpp.
- De globala problemen i form av växthuseffekter (stigande temperaturer, ökande havsyttnivå, ändrad väderlek) samt minskning av stratosfäriskt ozon, som medför risk för ökande ultraviolett strålning, hör till de variabler som är av yttersta vikt att följa upp på gemensam nordisk basis.

De terrestra, limniska och marina miljöerna, inklusive organismer, är av intresse ur miljö kvalitetsövervakningssynpunkt och vinner på samordnad nordisk verksamhet. Detta för att kunna ge en gemensam och entydig bild av hur ändringar i deposition, klimat, strålning återverkar på naturen i olika delar av Norden.

I *skogarna och sjöarna* är det främst försurning och biologiska effekter av ozon, klorerade hydrokarboner, nitrogen- och metallnedfall samt skogsbrukets inverkan som är av intresse. Vad gäller luftföroreningar finns mycket klara gradienter från söder till norr, med flera gånger högre belastning i de södra delarna av Norden. Det föreligger emellertid även tydliga effekter från Rysslands metallindustrier på Kolahalvön i nordligaste Norge och Finland. Effekterna yttrar sig bl. a. i form av först ökad sedan minskad *skogsproduktion*, ändrad *markkemi* och *markvattenkemiska förhållanden* och därefter *bäck- och sjövattpåverkan* som snabbt kan minska *artdiversitet* och *tillväxt* av vattenorganismer. Såväl trädskronor som markvegetation och markfauna påverkas av ändringar i luft- och vattenkemiska förhållanden (depositions- och urlakningseffekter, anrikningar i näringskedjorna), liksom av klimat och strålningsförändringar.

I *jordbruksmarkerna* är det framför allt effekterna av markanvändning samt gödsel- och besprutningsmedel som är viktiga ur övervakningssynpunkt.

Haven påverkas såväl genom direkta utsläpp i vattnet som genom nedfallet av nitrogenföreningar, klorerade hydrokarboner och metaller (även radioaktiva sådana). Även uttaget av havens produktion (fångstkvantiteter av fisk m m) har visat sig ha mycket stor betydelse för balansen i näringskedjorna. *Havens produktions- och nedbrytningskapacitet* kan på dessa olika sätt störas avsevärt, medförande *populationsändringar av fågel (exempelvis sillgrissla)* och *sålar* samt *överproduktion av planktonalger*. Förutom att orsaka oxygenbrist på bottenarna har de senare visat sig kunna producera så mycket toxiska ämnen att andra organismer slås ut, vilket exemplifierades 1988 genom den plötsliga algbloomingen på försommaren av giftalgen *Chrysokromolina polylepsis*.

2. Luft- och nederbördsövervakning

På nordisk och europeisk basis sker mätning av luft- och nederbördskemiska påverkansvariabler på öppna ytor i ett glest nät av så kallade EMEP-stationer tillhörande övervakningsprogrammet av den europeiska luftvårdskonventionen (EMEP är ett ECE-program för övervakning av luft- och nederbördsvariabler i Europa, med målsättningen att kartlägga transporten av luftföroreningar över nationsgränserna). Danmark har två stationer, Island och Färöarna vardera en station, Norge har sju plus en på Spetsbergen, Sverige fem och Finland fyra mätstationer. Dessutom finns ett större antal luft- och nederbördsstationer med mindre omfattande program. Luftövervakning bedrivs även inom HELCOM och PARCOM, omfattande t. ex. metaller och vissa organiska ämnen. EG bedriver luftövervakning inom programmet Corinne-Air. I Norden finns ett program för mätning av tungmetalldeposition genom analys av skogs- och hedmossor i femårsintervall. Under 1990–91 har flera länder i Central-europa anslutit sig till denna miljökontroll.

Vid uppbyggnaden av de integrerade monitoringområdena (IM-områdena) har hänsyn i görligaste mån tagits till placeringen av de kostsamma EMEP-stationerna, så att mätvärdena skall kunna gälla även för dem. Inom IM-områden (Tabell 1) måste dessutom försök göras att få en uppfattning av den torra depositionen, varför kron dropp och stamrinning ingår som viktiga mätvariabler.

Tabell 1. Övervakning av luft och nederbördskemiska variabler inom IM-områdena. Observera att termen "Ofullständigt" kan hänföras antingen till landets aktivitet eller till pågående verksamhet på en lokal.

	Intervall	Provtagning/analys
<i>Luftkemi (EMEP):</i>		
Gaser (SO ₂ , NO ₂)	1 dygn	Pågående
O ₃	1 timme	Ofullständigt
Total-HNO ₃ och total-NH ₃	1 dygn	Ofullständigt
<i>Allmän meteorologi</i>	1 dygn	Pågående
<i>Deposition</i>		
Nederbörd	1 vecka	Pågående
Nederbördskemikemi	1 vecka eller månad	Pågående
Metalldeposition (mossor)	1 år	Ofullständigt
Krondropp (+ kemi)	1 månad	Ofullständigt
Stamrinning (+ kemi)	1 månad	Ofullständigt

3. Markövervakning

Markövervakningen är mycket varierande mellan de nordiska länderna och ett stort arbete återstår innan man kan våga påstå att vi har *kontroll* över den markkemiska situationen och den långsiktiga markutvecklingen i Norden. Det fåtal övervakningar som hittills kommit ifråga i gemensamt nordiskt program är koncentrerat till IM-områdena (Tabell 2).

Tabell 2. Övervakningsvariabler knutna till marken inom IM-områdena.

	Intervall	Provtagning/analys
Mark- och grundvattenkemi samt förnafall		
Förnafall (mängd och kemi)	1 år	Ofullständigt
Markvattenkemi, B/C-horisont	1 månad	Ofullständigt
Markvattenkemi, A/B-horisont	1 månad	Ofullständigt
Grundvattenkemi, källor	1 månad	Ofullständigt
Grundvattenkemi, rör	2 år	Ofullständigt
Markvariabler		
Markkemi (0–10cm)	1 år	Pågående
Markkemi (under 10cm)	5 år	Pågående
Tungmetaller (0–10cm)	1 år	Ofullständigt
Tungmetaller (under 10cm)	5 år	Ofullständigt
Markfysikaliska variabler	5 år	Ofullständigt
Marktemperatur	1 vecka	Ofullständigt

Inom ICP-Forests (se Bilaga 2) pågår försök att få igång likartade mätningar av markkemin i skogsprovtytor där samtidigt skogsskadesituationen belyses. Berörande grundvattenövervakning, pågår ett internationellt övervakningsprogram under en nordisk grupp. Åtta arktiska nationer (inklusive de fem nordiska) kom i juni 1991 överens om att starta ett arktiskt miljöövervaknings- och utvärderingsprogram, "Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP)". Detta ingår i det s. k. Arktiska miljöskyddsinitiativet, även kallat Rovaniemi-processen.

Läget är mycket olika i de olika nordiska länderna vad gäller kontinuerlig övervakning av olika organismer och/eller deras aktivitet. På europeisk basis (ICP-Forest) pågår övervakning av *skogskadetillståndet* enligt standardiserade normer (främst barrförluster och kronors genomsliktighet samt missfärgningar). *Tillväxten av skog* övervakas med rikstäckande nät i Finland, Norge och

Sverige, medan Danmark främst har provytor. Island har ännu inte något direkt behov av sådan övervakning.

Inom IM-områdena pågår olika typer av organismövervakningar (Tabell 3) och ytterligare några av dem som i tabellen markerats med streck är under utredning och test. Även en hydrobiologisk pilotundersökning har påbörjats.

Tabell 3. Övervakning av olika organismvariabler inom IM-områdena.

Biologiska variabler	Intervall	Provtagning/analys
Epifytisk lavvegetation	2 år	Pågående
Fältskiktvegetation	5 år	Pågående
Busk- och trädskiktvegetation	5 år	Pågående
Krontäckning	1 år	Pågående
Trädskiktbiomassa	5 år	—
Makronäringsämnen i barr	1 år	—
Mikronäringsämnen i barr	1 år	—
Enzymövervakning (mark, blad)	1 år	—
Mykorrhiza + finrötter	1 år	—
Nedbrytning	1 år	—
Diverse biologisk övervakning	1 år	Nationella program

4. Övervakning av sötvattenmiljöer

Samtliga länder har separata övervakningsprogram knutna till större vattendrag och sjöar. Gemensamt för de nordiska länderna sker övervakning i IM-områdena enligt Tabell 4. Dessutom finns gemensamma gränsälvskommisioner mellan Norge—Sverige och Sverige—Finland. På europeisk basis arbetar ECE med sötvattenövervakning inom ICP-Waters (se Bilaga 2).

Tabell 4. Övervakning av sötvattenvariabler inom IM-områdena.

Ytvatten	Intervall	Provtagning/analys
Avrinningsvattenflöde	Kontinuerligt	Pågående
Avrinningsvatten (kemi)	1 dygn—1 månad	Pågående
Vertikala sjögradienter	3—4 veckor	Ofullständigt
Bottenfauna	1 år	Ofullständigt

5. Havsövervakning

Övervakningen av nordiska havsområden sker, förutom genom rent nationella insatser, i huvudsak genom insatser som styrs av de befintliga havskonventionerna och bilaterala avtalen. Utökad samordnad nordisk verksamhet är under utarbetande.

Nordsjön

Oslo- och Pariskonventionerna (OSPARCOM) har ett övervakningsprogram (JMP) i Nordsjön, till vilket Island nyligen har anslutit sig med ett något modifierat program. I isländska farvatten mäts således tungmetaller i organismer och havsvatten (Hg, Cd, Zn samt Pb i organismer och Cu i havsvatten), radioaktiv strålning (b- och g-strålning, Cs 134, Cs 137 och Sr) i vissa organismer och havsvatten (ingår ej i övrigt i JMP), koncentrationer av PCB och DDT i organismer samt koncentrationer av närsalter i havsvatten.

Vid sidan av ICES (en internationell havsforskningsorganisation) har OSPARCOM tillsatt North Sea Task Force, vilken arbetar enligt en femårsplan, som år 1993 skall resultera i en rapport om Nordsjöns status och som bland

annat även innehåller direktiv om koordinering av övervakningsinsatserna i Nordsjön.

Östersjön

Helsingforskonventionen (HELCOM) innehåller också ett fortlöpande övervakningsprogram (BMP). De enskilda staterna mäter på HELCOM:s rekommendation regelbundet DDT, PCB, tungmetaller, närsalter och dioxiner. Radioaktiva utsläpp och halter övervakas av MORS (HELCOM).

Bottniska viken

Kommittén för Bottniska viken är ett svenskt/finskt samarbetsorgan som samordnar och initierar forskning och utredningar om och kring Bottniska viken. Belastningssiffror gällande syrgasförbrukning och utsläpp av tungmetaller, organiska halogenföreningar, fosfor (total-P) och nitrogen (total-N) har redovisats vid flera tillfällen under 80-talet.

Öresund

Det dansk-svenska samarbetet bedrivs inom Öresundskommissionen, som särskilt använder sig av och utreder nitrogenutsläpp, fosfor, PAH och tungmetaller.

Svensk-norska gränsvatten

En kommitté för de svensk-norska gränsvattnen utanför Bohuslän och Østfold övervakar övergödning, tungmetaller, organiska toxiner och organisk belastning i området.

BILAGA 2

Nordisk miljöövervakning i internationellt samarbete

Under 1950–60-talen startade

- *kemiska nederbördsräkningar* i ett övervakningsnät i Norden, vilket svälde till att bli ett europeiskt nät. Under 70-talet övergick denna långsiktiga europeiska verksamhet i ett gemensamt kontrollorgan (EMEP), där även *luftmätningar* fått en mycket stor tyngd.

Under 1980-talet har ett flertal gemensamma internationella miljöövervakningar startat;

- Inom ECE har ICP-aktiviteterna påbörjat miljöövervakning vad gäller *skogsskador* (ICP-Forests), *sötvattentillstånd* (ICP-Waters), *grödor* (ICP-Crops) och *byggnader/material* (ICP-Materials). De europeiska länderna, inklusive Ryssland, liksom Canada och USA deltar i dessa, och den metodik som tillämpas inom t. ex. skogsskadeövervakningen utnyttjas också inom den nordiska integrerade miljöövervakningen.
- Vad gäller havs- och kustövervakningarna behandlas de europeiska anknäringarna ovan (Bilaga 1, 5).
- Integrerad Monitoring (IM, se kap. 6) har på nordiskt initiativ startats som ett pilotprogram inom ECE, vilket har utvärderats i början av 1992 (Cerny et al. 1992).
- De nordiska länderna blir involverade i EEA (European Environmental Agency), där NMR bör kunna spela en betydande roll i utformningen av data- och miljösamarbete kopplat till miljöövervakning. Den nordiska kom-

petensen avseende miljödatahantering och miljöövervakning i såväl luft som akvatisk och terrester miljö är väletablerad (jfr arbetet med EMEP och IM-områdena). Kontakterna med EEA bör kunna formaliseras bland annat genom NMR.

- Det finns också ett antal bilaterala överenskommelser mellan enskilda nordiska länder och framför allt enskilda östeuropeiska länder.
- Genom NMR har kontakter till UNEP/GEMS/GRID lett till ett samarbete inom övervakning av skog, sötvatten och hav.
- Tungmetalldeposition genom mossanalys har, på initiativ av NMR, under 1990–91 engagerat sammanlagt ca 20 länder i Väst- och Östeuropa.

BILAGA 3

Nationell miljöövervakning – Miljöövervakning i Danmark

Det danska miljöövervakningssystemet bygger på en utpräglat decentraliserad struktur med ett nära samarbete mellan centrala och regionala instanser. Rapportering från lokalt/regionalt håll (amter och kommuner) görs som huvudregel till statliga *fackdatacentra* (fackliga institutioner som inom ett avgränsat område är nationellt ansvariga för datarapportering och utveckling, till exempel inom områden som sötvatten, luft eller liknande). Härifrån rapporteras data vidare till de politiskt-administrativa styrelserna. Det är för övrigt denna organisatoriska uppbyggnad som i hög grad har präglat planerna för hur datanätverket kring den europeiska miljöagenturen (EEA) skall struktureras.

De stora danska övervakningsaktiviteterna, som det danska miljöministeriet är involverat i, omfattar områden som dessa: sötvatten/kustvatten (eutrofiering, förorening), grundvatten (kvalitet och kvantitet), lantbruk (utlakning av närsalter), punktkällor (industriella utsläpp), hav (fysikalisk-kemiska parametrar, algbiomassa, algproduktion, eutrofiering, bottenfauna), luft (luftkoncentrationer, atmosfäriskt nedfall, svavel, nitrogen), däggdjur/ fåglar (beståndsutveckling) och skogsövervakning.

Dessa data utnyttjas av miljöministeriet självt, lokala/regionala myndigheter, privata och halvprivata forskningsinstitutioner, samt EG och andra internationella organ.

Programmet är utformat på ett sätt som säkrar ett optimalt beslutsunderlag för danska miljömyndigheter och politiker. Det styrs av både statliga och kommunala budgetar. Rapportering sker i stor utsträckning på det danska datautväxlingsformatet STANDAT på i förväg fastlagda filer.

På grund av den decentraliserade strukturen och kompetensfördelningen är det svårt att bedöma resursåtgången för de samlade danska övervakningsaktiviteterna, men det används i storleksordning 300 miljoner DKR, där den övervägande delen ligger i de decentraliserade budgetarna.

Utvecklingen av den danska miljöövervakningen kommer av naturliga skäl i första hand ta hänsyn till vad som krävs i samband med arbetet med den europeiska miljöagenturen. Detta kommer att något begränsa Danmarks förhållningssätt till det gemensamma nordiska programmet för miljö kvalitetsövervakning (jfr. förordet).

Miljöövervakning i Finland

Miljöövervakning (monitoring) — i ordets vida bemärkelse — bedrivs i Finland av ett tjugotal statliga forskningsinstitutioner som lyder under nio ministerier. De viktigaste institutionerna är Vatten- och miljöstyrelsens vatten- och miljöforskningsinstitut (vattenresurser samt inlands- och kustvattnens kvalitet), Meteorologiska institutet (luftkvalitet och deposition), Skogsforskningsinstitutet (virkesresurser, riksskogstaxeringen), Geologiska forskningscentralen (mark och berggrund) samt Havsforskningsinstitutet (öppet hav). Av dessa är endast vatten- och miljöforskningsinstitutet underställt miljöministeriet. Universitetet bistår övervakningen främst genom att utveckla nya metoder.

Årligen används inalles i storleksordningen 50 miljoner FIM (ca 70 miljoner DKK) via statsbudgeten till miljöövervakning. Av denna summa är miljöministeriets egen andel 3.65 miljoner FIM (ca 5.2 miljoner DKK) eller ca 7 % av den totala summan.

Flertalet av de mer än 70 övervakningsprogram som olika statliga forskningsinstitutioner bedriver har pågått under ett eller två decennier och är av traditionell, mediainriktad typ (luft/mark/vatten). Merparten av programmen omfattar endast fysikaliska och kemiska parametrar. Biologiska parametrar är få eller saknas helt.

För att komplettera miljöövervakningen i Finland ställer miljöministeriet krav på:

1. Övervakningens relevans och insamlade datas användbarhet.
2. Utvecklandet av biologiska övervakningsparametrar, speciellt avseende markrespiration, skogsvegetation, skogssjöar och hela skogsekosystem med syftet att uppfölja förändringar i framför allt kritisk belastning, biodiversitet och klimat.
3. En bättre integrering av den sektorvisa övervakningen för att uppnå en mer övergripande ekologisk helhetssyn på orsakssammanhangen i miljöförändringarna. Ett exempel på detta är utvecklandet av integrerad monitoring.

För att bland annat förbättra tillgången och spridningen av övervaknings- och andra miljödata har man dessutom grundat en Miljödatacentral vid Vatten- och miljöstyrelsen.

Miljöövervakning i Island

Isländsk miljöövervakning av idag bär en prägel av att betjäna de sektorer som utnyttjar de viktigaste naturresurserna. Den isländska nationalekonomin är beroende av att dessa naturresurser utnyttjas optimalt. Det rör sig i synnerhet om fiske, fiskindustri och energiproduktion genom vattenkraft och jordvärmeverk. Lantbruket täcker landets behov av i synnerhet kreatursprodukter.

Inom havsforskningen bedrivs havsmiljöövervakning, vilken har som övergripande mål att övervaka förändringar i havsmiljön och i havets resurser, både för att säkra miljö- och hälsomässig kvalitet och även för ett bärkraftigt utnyttjande av resurserna. Här föreligger biologiska, kemiska och fysiska data. I ett samarbete mellan Sjöfartsdirektoratet (Siglingamálastofnun ríkisins), Havsforskningsinstitutet (Hafrannsóknarstofnun), Fiskindustriens Forskningsinstitut (Rannsóknarstofnun fiskiðnaðarins) och Statens Institut för Strålningshygien (Geislavarnir ríkisins) genomförs ett omfattande program för miljökvalitetsövervakning av havet omkring Island. Programmet omfattar mätning av tungmetaller, persistenta organiska ämnen, radioaktiv strålning, närsalter och salinitet. Programmet är delvis knutet till Oslo- och Pariskonventionernas övervakningsprogram i Nordatlanten.

Inom energisektorn bedrivs forsknings- och övervakningsaktiviteter. Det rör sig huvudsakligen om hydrologiska data, men på senare tid också i ökad omfattning kemiska data.

Lantbruksforskningens forsknings- och övervakningsprogram omfattar bland annat erosion, vegetation, vegetationskartering och mark. Dessa program producerar framför allt biologiska och kemiska data samt strålningsdata. Gemensamma nordiska projekt ingår här. Mätning av radioaktiv strålning i luft, hav, mark och organismer utförs av Statens institut för strålningshygien.

Det finns forskningsrelaterade nationella och/eller internationella övervakningsprogram som är speciella för Island. Det rör sig i synnerhet om geologisk övervakning och ekosystemövervakning i miljömässigt unika områden som Surtsey och Mývatn.

Institutioner under Miljöministeriet som bedriver övervakning är bland annat Islands naturhistoriska museum (Náttúrufræðistofnun Íslands), Islands meteorologiska institut (Veðurstofa Íslands), Miljö- och livsmedelsstyrelsen (Hollustuvernd ríkisins), Sjöfartsdirektoratet och Naturfredningsrådet (Náttúruverndarráð). Övervakning av vilda djurbestånd — i synnerhet fåglar —, sällsynta växtarter, meteorologiska och atmosfäriska parametrar och hälso- och föroreningsrelaterade parametrar bedrivs bland annat. Vidare övervakas utvecklingen i fredade områden och nationalparker.

Inom den akademiska forskningen mäts en del föroreningsparametrar. Farmakologiska avdelningen inom Islands Universitet (Rannsóknarstofnun í lyfjafræði) mäter klororganiska föreningar, bland annat PCB, och tungmetaller i mjölk, mjölkprodukter och vilda djur.

Miljöövervakning med syftet att följa antropogent betingade förändringar i miljökvaliteten — i synnerhet föroreningar —, vilket är ett av målen med det nordiska arbetsprogrammet, är inte särskilt utvecklad i Island. Föroreningar har inte ansetts vara ett problem i Island, vilket bland annat avspeglas i den marginella statliga position som forskningsaktiviteter inom området har haft.

Då Miljöministeriet upprättades 1990, fick miljösektorn en central statlig position. En av ministeriets uppgifter blir att bygga ut övervaknings- och forskningsprogrammen, vilka skall kunna täcka ministeriets informationsbehov avseende miljödata. Ett sådant exempel är havsmiljöövervakningsprogrammet.

Miljöövervakning i Norge

Miljöövervakning bedrivs i Norge av centrala och lokala myndigheter. Statens forurensningstilsyn (SFT) administrerar och styr "Statlig program for forurensningsovervåking" som är riktat mot flera olika föroreningsproblem. Direktoratet för naturförvaltning (DN) driver ett program för terrester naturövervakning och ett för akvatisk biologi, som båda är riktade mot förorening och långtransporterade luftföroreningar. Institutioner under andra departement bedriver också olika former av miljöövervakning. På grund av strukturen är det svårt att bedöma hur stora resurser som totalt används för miljöövervakning i Norge. Övervakningsresultaten utnyttjas av både centrala och lokala myndigheter som underlag för beslut om utsläppsbegränsande åtgärder.

Det mesta av övervakningsmedlen är bundet till program som har igångsatts med sikte på att ge resultat över en 10–20-årsperiod. Programmen har olika organisatorisk anknytning. Av de medel som SFT förfogar över (c:a 55 miljoner NOK), är det mesta knutet till övervakningsprogram inom problemområdena förorening (inklusive långtransporterade luftföroreningar), miljögifter och eut-

rofiering. Mindre belopp är knutna till övervakning av klimatförändringar, ozonskiktet, lokala luftföroreningar och buller. Övervakningsprogrammen omfattar luft och nederbörd, sötvatten (älvar och insjöar), marina områden (fjordar, öppna kustområden) och terrestra system (skog, högfjällsområden, hedmarker).

Många av SFT:s program är knutna till förpliktigande internationellt samarbete om föreningsövervakning. Runt 14 miljoner NOK går direkt till sådana program, som är knutna till marin eutrofi, miljögifter, försurning och långtransporterade luftföroreningar (NSTF, JMP, ATMOS, EMEP och andra ECE-program och NMR-aktiviteter).

Ett ungefär lika stort belopp går till program där det inte föreligger några förpliktigande internationella avtal om övervakning, men där resultaten rapporteras och utnyttjas i det internationella arbetet. Problemtyperna omfattar också här försurning, långtransporterade luftföroreningar och miljögifter, och dessutom radioaktivitet, ozonskikt och klimat. Runt 4–5 miljoner NOK utnyttjas för övervakningsprogram knutna till bilaterala avtal, i huvudsak med Ryssland (luftkvalitet, försurning, miljögifter).

De nationella programmen ger information om föroreningsproblem av lokal karaktär. Det statliga engagemanget är koncentrerat på att uppfånga den nationella utvecklingen genom att utvalda miljöindikatorer och recipienter övervakas under en längre (men oftast tidsbegränsad) period. Program av denna typ omfattar luftkvalitet i städer och tätorter, övervakning av vattendrag och fjordar, trofiutveckling i kustfarvatten och lokala projekt som administreras av lokala myndigheter.

Miljöövervakning i Sverige

Miljöövervakning i Sverige bedrivs av nationella och regionala myndigheter. Statens naturvårdsverk (SNV) leder det nationella programmet för övervakning av miljö kvalitet (PMK). Detta program har som främsta uppgift att 1) övervaka långsiktiga och storskaliga förändringar i miljön, 2) samla in miljödata i relativt opåverkade trakter, och 3) belysa hur föroreningar transporteras i olika media. PMK är huvudsakligen inriktat på föroreningar och deras effekter i miljön. För budgetåret 91/92 disponerades ca 35 miljoner SEK. Olika forskningsinstitutioner, myndigheter och organisationer ansvarar för det praktiska genomförandet av programmen inom PMK. PMK:s resultat redovisas dels i rapporter från delprojekten, dels i den av SNV årligen utgivna Monitor. Resultaten används dels som underlag för planering och beslut om åtgärder av såväl centrala som regionala myndigheter, dels för internationellt konventionsarbete. Institutioner och andra myndigheter bedriver i olika former miljöövervakningsliknande verksamhet, t. ex. riksskogstaxeringens övervakning av skogens tillstånd.

På den regionala nivån bedrivs en miljöövervakning av i första hand tillståndet i sötvatten, kustvatten och luft. Dessa program administreras och styrs av respektive länsstyrelse och finansieras av regionala medel. I en del regioner sker denna övervakning inom ramen för regionala vatten- och luftvårdsförbund. På den lokala nivån övervakas i huvudsak tätorternas luftkvalitet.

Det är vanskligt att uppskatta den totala kostnaden för miljöövervakning i Sverige. 1989 uppskattades kostnaden för nationell och regional miljöövervakning till ca 100 miljoner SEK/år.

Riksdagen har fattat beslut om att ett nytt utvidgat och förstärkt nationellt miljöövervakningsprogram skall utformas. Enhetliga regionala miljöövervak-

ningsprogram skall också införas i varje län. Formerna för redovisning och utvärdering av resultat skall utvecklas. Utvidgningen av programmen omfattar bl. a. effekter på människans hälsa, effekter på arter, biotoper och landskap samt effekter av de areella näringarna. Det övergripande målet är att miljöövervakningen tydligare skall bli ett strategiskt instrument för miljövårdsarbetet med en tydlig åtgärdskoppling, dvs. miljöövervakningen skall primärt ge underlag för beslut om åtgärder och följa upp effekterna i miljön av genomförda åtgärder. Arbetet med att ta fram dessa nya program skall vara klart i juni 1993.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1989 angående utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1989 angående samordnad trafik- och trafiklärarutbildning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden
2. *att* ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklärarhögskola, samt
3. *att* trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande
om rekommendation nr 30/1989 angående utbildning
och legitimation för kiropraktorer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1989 angående hjälpmedelsförsörjning för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 33/1989 angående ökade insatser inom barn- och familjepolitiken

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar
2. *att* ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser
3. *att* utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 35/1989 angående insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO:s) mål om en 25-procentig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 37/1989 angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelararter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 45/1989 angående uppföljning
av arbetsprogram Norden i Europa 1989 - 1992**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

- a) *at* til Nordisk Råds session i Reykjavík i 1990 fremlægge en første revideret version af "Arbejdsprogram Norden i Europa 1989 - 92" med udgangspunkt i de forslag, som indgår i den internationale samarbejdskomité's rapport "Europæiske samarbejdsspørgsmål i Nordisk Råd" samt under hensyn til de synspunkter, som fremkommer ved behandlingen af ovennævnte arbejdsprogram under Nordisk Råds 3. ekstrasession 1989, og
- b) *at* rapportere om arbejdet med gennemførelse af programmet dels til Nordisk Råds ordinære session, dels gennem en sommerrapport, som kan koncentrerer om særligt aktuelle temaer i integrationsarbejdet. Denne rapport afgives til Rådet hvert år senest 1. juni med henblik på behandling på udvalgenes sommermøder.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1990 angående internationellt samarbete om export av avfall

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att tillse att de nordiska länderna snarast ratificerar Basel-konventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter av miljöfarligt avfall, samt arbetar för ett protokoll om striktare regler för avfallsexport inom ramen för konventionen.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1990 angående nätverk för renare teknologier

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att samordna de nordiska ländernas deltagande i UNEP:s kommande nätverk för renare teknologier.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1990 angående luftförore- ningsproblem på Nordkalotten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att verka för att åtgärder för minskande av förorenande utsläpp i Kola-
området vidtas inom ramen för föreslagna miljöfinansieringsordningar.*

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a
sess. 1993.)

Meddelande
om rekommendation nr 26/1990 angående telekom-
munkationer för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder som garanterar handikappade med behov av tjänster och utrustning via telekommunikation generösa villkor samt att verka för att dessa behov beaktas i det internationella samarbetet.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1990 angående åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att framlägga en åtgärdsplan för uppföljning och efterlevnad av FNs
barnkonvention.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a
sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 30/1990 angående homosexuellas sociala situation**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en utredning med uppgift att utgående från bl.a. danskt och svenskt utredningsarbete undersöka den sociala situationen för homosexuella i de nordiska länderna och komma med förslag till åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1990 angående toxikologiskt institut

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i sitt utredningsarbete om toxikologiskt samarbete undersöka inrättandet och lokaliseringen av ett nordiskt toxikologiskt institut.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande
om rekommendation nr 32/1990 angående program
mot ungdomsarbetslösheten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utforma ett program för att i de nordiska länderna minska ungdomsarbetslösheten genom arbets- och utbildningserbjudanden och att därvid prioritera utsatta grupper.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1991 angående förbättrade kommunikationsmöjligheter för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av Världshälsoorganisationens program "Hälsa för alla år 2000" (delmål 3) förbättra de hörselskadades situation genom att vidta sådana åtgärder som hörselteknisk utrustning i offentliga samlingslokaler, rätt till tolk - även på teckenspråk - för döva och hörselskadade motsvarande principerna för språkservice i den nordiska språkkonventionen, samt

att verka för att alla relevanta TV-program blir textade, samt ytterligare utbygga tolkning på teckenspråk av främst nyhets- och valda kulturprogram.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 9/1991 angående lagstiftnings-
samarbete om bio- och genteknologi**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

å innlede samarbeid eller styrke eksisterende samarbeid med hensikt på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning både nordisk og internasjonalt når det gjelder anvendelse av bio- og genteknologi innen industri, landbruk, miljø, på det medisinsk-etiske området og når det gjelder beskyttelse av den personlig genetiske integritet.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1991 angående lagstiftning rörande skuldsanering

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

å forberede lovgivning vedrørende gjeldssanering for privatpersoner

å etablere kontakt under lovforberedelsene, slik at man kan oppnå en mest mulig ensartet lovgivning.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 11/1991 angående lagstiftning
rörande grupptalan**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for å innføre felles nordisk lovgivning vedrørende
gruppesøksmål i forbrukersaker.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a
sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1991 angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25 % representasjon av hvert kjønn i 1992, 35 % i 1994 og 40 % i 1996.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1991 angående rösträtt vid parlamentsval i annat nordiskt land

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å opprette en nordisk utredningsgruppe til å utrede forutsetningene for å innføre stemmerett ved parlamentsvalg for nordiske statsborgere som er bosatt i et annet nordisk land enn hjemlandet.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

**om rekommendation nr 16/1991 angående genomgång
av Helsingforsavtalet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
å foreta en fullstendig gjennomgang av Helsingforsavtalen.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 17/1991 angående ändringar i
Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endringer i Helsingforsavtalens Art. 1 og 45 i samsvar med Juridisk utvalgs forslag i bilag 1 til Juridisk utvalgs betenkning.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1991 angående ändring i den nordiska transportöverenskommelsen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endring i Overenskomsten om Samarbeid på Samferdselens område, Art. 1, således at følgende passus utgår: "Den omfatter heller ikke spørsmål vedrørende de nordiske lands internasjonale skipsfartspolitiske og luftfartspolitiske forhold".

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 21/1991 angående nordiska el-
högspänningsnätet som "common carrier"**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

*at udrede muligheder for at gøre det nordiske højspændingsnet til en
"common carrier".*

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1991 angående koncernfacklig samverkan i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives i medlemsforslaget

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1991 angående beräkningsmodell för grön BNP

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (grön BNP).

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1991 angående internationella standardregler för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta erforderliga åtgärder för att internationella standardregler för handikappade införs och ställa finansiella resurser till förfogande.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 27/1991 angående samnordiska brandskyddsbestämmelser**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brandsäkerhet i de nordiska länderna.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1991 angående Nordplans framtida verksamhet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att bibehålla Nordplan som institution utgående från att verksamheten
bedrivs och utvecklas inom nuvarande ramar.*

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a
sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1991 angående arbetsprogram för ändrad finansiering av kultursektorns organ

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa arbetsprogrammet för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter i enlighet med ministerrådsförslag B 112/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att vid genomförandet av programmet beakta följande principer:

- fasta institutioner skall ha en viktig roll i det nordiska kultursamarbetet
- institutionernas drift får säkras genom extern finansiering eller genom att nya pengar tillförs kulturbudgeten
- Nordiska rådet ges möjligheter att ta ställning till åtgärder som innebär större förändringar av institutionernas verksamhet eller deras karaktär som nordiska institutioner
- välfungerande nordiska institutioner får inte ersättas med åtgärder med en svagare nordisk profil

att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av arbetsprogrammet framskrider.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 33/1991 angående samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska konst- och konstindustrikommittén ges i uppdrag att undersöka möjligheten att koordinera och samordna de nordiska insatserna inom hantverk och hemslöjdsområdet, speciellt beträffande dokumentation, upplysningsmaterial om läromedel och yrkesval, kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion, samt *att* därmed särskilt uppmärksamma den verksamhet som Nordiska hemslöjdsförbundet bedriver.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 34/1991 angående försöksprojekt Radio Scandinavia**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att som ett försöksprojekt sätta igång ett nordiskt tekniskt och programmässigt samarbete rörande radiosändningar till utlandet först och främst på kortvågsområdet.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 35/1991 angående Nordens År i Kalmar 1997

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum utreda förutsättningarna för stöd och aktiv medverkan till unionsjubileet och ett Nordens År 1997 i Kalmar.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 37/1991 angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 116/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att genomföra samarbetsprogrammet under perioden 1991 - 1996 och att härvid särskilt

- förlänga och utbygga Nordplus-programmet enligt förslaget
- framlägga ministerrådsförslag på Nordiska rådets 40:e session om en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning i Norden
- framlägga konkreta planer om nordisk arbetsdelning beträffande hela utbildningar samt om problemlösningar vid den akademiska meritevaluering- och examensgiltigheten

att fastställa finansieringen i enlighet med alternativ 3 i ministerrådsförslaget.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 40/1991 angående ekonomiskt och kulturellt samarbete med Östersjöländerna

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at arbejde for udvikling af det økonomiske og kulturelle samarbejde mellem Norden og Østersølandene med henblik på at skabe et samarbejdsområde omkring Østersøen.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 42/1991 angående kunskaps-
överföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism
och demokrati**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge behovet for og å utrede mulighetene for kunnskapsoverføring
til Baltikum og utvalgte østeuropeiske land vedrørende parlamentarisme
og demokrati.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a
sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 43/1991 angående stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge hvilke relevante organisasjoner av ikke statlig karakter som finnes i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land

å kartlegge hvilke behov og muligheter som finnes for kontakt mellom relevante frivillige organisasjoner i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land

å ta initiativ til å opprette støtteordninger som kan stimulere til kontakter/samarbeid mellom relevante organisasjoner av ikke statlig karakter i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land, med henblikk på å støtte demokratiseringsutviklingen og det internasjonale samarbeidet i Øst, slik at disse støtteordninger ses i sammenheng med de øvrige initiativer Nordisk Råd har tatt overfor Baltikum.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 45/1991 angående stipendier
för folkhögskolestuderande från Baltikum och
Östeuropa**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa till att omfatta stipendier för folkhögskolestuderande.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 47/1991 angående kultursamarbete med Baltikum och Östeuropa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att arbeta för att åstadkomma gemensamt arbete och utbyte på kulturområdet mellan Norden och Baltikum och de östeuropeiska länderna och där detta är lämpligt inarbeta nya åtgärder i arbetsprogrammet för Baltikum och Östeuropa.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 50/1991 angående miljö- bistånd till Baltikum

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att besluta om ytterligare en kreditordning inom ramen för Nordiska investeringsbanken avseende mjukare villkor för miljöinsatser i Baltikum, samt

att söka samarbete mellan olika biståndsarrangemang för de baltiska länderna för att göra insatserna rationella och underlätta mottagandet av hjälpen.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 51/1991 angående förstärkning av Östersjökonventionen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till en förnyelse och förstärkning av samarbetet inom Östersjökonventionen mot bakgrund av de principer som ligger till grund för slutdokumentet från Nordiska rådets internationella konferens om havsförening 1989.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 52/1991 angående revision av Östersjökonventionen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utarbeta konkreta förslag till ändring och snabb förstärkning av Östersjökonventionen. Förslagen bör framläggas för övriga medlemsländer före nästa ministerrådskonferens inom Östersjökonventionen 1992 med sikte på att antas samma år

att inom ramen för Helsingforskommissionen och dess arbetsgrupp för revidering av Östersjökonventionen arbeta för att principerna i slutdokumentet från Nordiska rådets internationella konferens om havsförorening 1989 inarbetas i Östersjökonventionen och att därvid särskilt beakta att den reviderade konventionstexten

- preciserar och understryker att konventionen förpliktar de deltagande länderna att i allt större omfattning begränsa föroreningarna av Östersjön för att skapa en ekologiskt hållbar utveckling
- garanterar att åtagandena görs bindande
- gör ren teknologi och försiktighetsprincipen till grundläggande principer
- stadgar att det hålls regelbundna ministerrådsmöten
- garanterar en parlamentarisk förankring
- garanterar folkliga organisationer och miljörelser höringsrätt vid beslut inom ramen för konventionen

att ta initiativ till att Östersjökonventionens sekretariat förstärks och förpliktas att framlägga förslag i överensstämmelse med den förstärkta konventionen.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 53/1991 angående förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att finansieringsmöjligheterna ytterligare förbättras med sikte på ren teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 55/1991 angående förstärkning av den nordiska modellen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att låta initiativen i medlemsförslag A 978/s om förstärkning av den nordiska modellen, samt de synpunkter härpå som framförs i Nordiska rådets debatt vid extrasessionen den 13 november 1991, ingå i arbetet med det program för det nordiska samarbetet efter 1992 som ministerrådet framlägger till rådets 40:e session.

(Meddelandet, se Dokument 2: Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid, s. 663, nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande
om framställning nr 1/1992 angående insatser mot
epilepsi

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådets presidium rekommenderar Nordiska ministerrådet

att stimulera till ökad nordisk forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder samt för information och upplysning till allmänheten om epilepsi

att utreda förutsättningarna för information och upplysning till allmänheten om epilepsivård och ett samlat vårdprogram.

(Meddelandet, se C 1, Nordiska rådets 40:e sess. 1992; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1992 angående utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att låta utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen med tillägg om rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1992 angående utökad nordisk arbetsmiljöstatistik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inom ramen för samarbetsprogrammet för en bättre arbetsmiljö i Norden låta utarbeta nordisk statistik över arbetsskador, sjukskrivningar, förtidspensioneringar m.m. att tjäna som underlag för samlade nordiska åtgärder.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1992 angående nordiska sjömanspensioner

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i anslutning till arbetet med en ny trygghetskonvention mot bakgrund av EES-avtalet företa en utredning över vilka olika regler som gäller för uppnående av full ålderspension och andra pensioner för sjömän i hemlandet och i annat nordiskt land, och

att därefter vidta sådana åtgärder som syftar till att i pensionshänseende jämställa sjömän bosatta i annat nordiskt land med sjömän bosatta i det land enligt vars lagregler pensionen utbetalas.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn för tiden 1992-1996 med beaktande av de synpunkter som anförs av socialutskottet.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande
om rekommendation nr 7/1992 angående nordisk
färdtjänst

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att i den konvention om sociala tjänster som är under utarbetande inarbeta
regler om nordisk giltighet för färdtjänstlegitimation.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1992 angående gränsöverskridande färdtjänst

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att medverka till att kommuner på var sin sida om nordiska riksgränser
avtalar om gränsöverskridande färdtjänst.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1992 angående handikapp- anpassning av internationella persontransporter

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att arbeta för att internationella persontransportförbindelser samt stationer
handikappanpassas.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

**om rekommendation nr 10/1992 angående nordiskt
hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och
Östeuropa**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att utreda förutsättningarna och finansieringsformerna för ett nordiskt
hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa.*

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 11/1992 angående nordbors rättigheter i Norden**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samband med förverkligandet av den nya sociala trygghetskonventionen och EES-avtalet i Norden även ta upp de förslag till åtgärder och informationsinsatser som tas upp i Nordiska rådets rekommendation nr 33/1990 om handlingsprogram för Nordbors rättigheter i Norden samt

att i samband härmed undersöka möjligheterna att ytterligare underlätta det gränsregionala samarbetet i Norden och undanröja kvarvarande hinder för samarbete och kontakter över gränserna.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1992 angående utbildningsprogram för utveckling av social service (NOPUS)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett nordiskt utbildningsprogram för utveckling av social service i enlighet med ministerrådsförslag B 125/s och med beaktande av de synpunkter som framförts av socialutskottet.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 13/1992 angående ny nordisk konvention om social trygghet**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa det framlagda förslaget till ny nordisk konvention om social trygghet med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet samt

att resultatet av arbetet med en nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster föreläggs Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag och även innehåller delar som tillgodoser utskottets yrkanden vad gäller nordisk färdtjänst och, i tillämpliga delar, Nordbors rättigheter i Norden.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1992 angående förstärkning av Nordisk industrifond

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage de nødvendige foranstaltninger for at styrke Nordisk Industrifonds stilling og virksomhed til fremme af det næringspolitiske samarbejde i Norden.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 15/1992 angående upprättande
av ett baltiskt investeringsprogram**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at i samarbejde med de baltiske lande og internationale interessenter oprette programmet for teknisk/finansiell assistance og finansiering af investeringer i Baltikum (Baltisk Investeringsprogram), under hensyn til ligebehandling af de deltagende institutioner og således, at aktiviteterne kan starte senest 1. juni 1992.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1992 angående åtgärder för att stimulera till innovationer i näringslivet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at udrede og vurdere foranstaltninger til fremme af opfinder- og nyskabende virksomhed i Norden.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1992 angående förhöjning av Nordiska utvecklingsfondens kapital

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer

at vedtage ministerrådsforslag B 127/e om fortsættelse af Nordisk Udviklingsfonds virksomhed uden tidsbegrænsning og forhøjelse af fondens kapital med 150 mill. SDR, idet man iagttager Økonomisk Udvalgs synspunkter og således, at muligheden af en ny kapitalforhøjelse, som følge af den resultatorienterede evaluering i 1995, holdes åben.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

**om rekommendation nr 18/1992 angående gemensam
nordisk lagstiftning rörande barnskydd**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for felles nordisk lovgivning for å beskytte barn mot mishandling og overgrep.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 19/1992 angående specialist-
utbildning inom barnomsorgen**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å etablere samnordisk spesialistutdanning innen barneomsorgen som videreutdanning eller påbyggingsutdanning.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1992 angående stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å bistå de baltiske stater med utarbeidelse av et program for et framtidig baltisk lovgivningssamarbeide, i samarbeid med Nordisk Råd

å bistå de baltiske stater med eksperthjelp i forbindelse med konkrete lovgivningsoppgaver

å bistå de baltiske stater med juridisk litteratur på aktuelle rettsområder

å undersøke mulighetene for å etablere et felles baltisk senter for forskning m.v. i menneskerettighetsspørsmål

å iakttta tilsvarende nasjonale innsatser fra de nordiske land samt fra sentrale internasjonale organisasjoner som f.eks. Europarådet o.l. ved iverksettelsen av ovennevnte tiltak.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1992 angående satsningar på det nordiska gränsregionala samarbetet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att den samnordiska satsningen på de etablerade gränsregionala samarbetsområdena över den nordiska budgeten skall fortsätta på minst nuvarande nivå, samt

att ökningar i de samnordiska budgetresurserna även skall användas till att utveckla det gränsregionala samarbetet i Norden.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1992 angående gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att utreda för- och nackdelarna med införandet av en gemensam tid i
Danmark, Finland, Norge och Sverige.*

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 23/1992 angående nordiskt
samarbetsprogram för fiskeri 1993-1996**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta ett nordiskt program för samarbete inom fiskerisektorn i enlighet med ministerrådsförslag B 126/m och Nordiska rådets synpunkter

att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av samarbetsprogrammet i sin verksamhetsberättelse, C 1.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1992 angående samarbete på trafikutbildningens område

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i syfte att utbyta erfarenheter mellan de nordiska länderna på trafikutbildningens område utarbeta informationsmaterial bestående av nationell information om de regler och system som gäller i respektive nordiska länder beträffande trafikundervisning för distribution och användning av de nationella och lokala myndigheterna samt skolor i de nordiska länderna.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1992 angående nordisk textil sommarakademi

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att undersöka möjligheterna att få till stånd ett nordiskt arbetsseminarium
för textilkonstnärer i form av en textil sommarakademi.*

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1992 angående nordiskt revyfackligt nätverkssamarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å støtte de fremlagte planer i det det tas hensyn til utvalgets følgende synspunkter:

1. Kulturutvalget støtter medlemsforslaget, som tar sikte på å øke bredden samt styrke lokale miljøer og uorganiserte gruppers deltakelse i nordisk kultursamarbeid.
2. Utvalget går inn for at prosjektet gis støtte i en treårsperiode, og noterer at prosjektet etter denne periode regner med å bli selvfinansierende.
3. Utvalget understreker viktigheten av et nært samarbeid med de frivillige organisasjonene som er organiserte gjennom Nordisk Amatørteaterråd.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 27/1992 angående ökat TV-
och radioprogramutbyte i Norden**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

snarest å vedta tiltak for å få i stand økt nordisk TV- og radioprogramutveksling. Det bør i den sammenheng vurderes hvilken betydning den stadig utvidede kapasitet på de europeiske satellitter vil få for nordisk programutveksling.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1992 angående handlingsprogram för vuxenutbildningen - Voks Frem (1992-1996)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å vedta et nordisk handlingsprogram for styrking av voksenutdanningen i fremtiden - VOKS FREM (1992-96) i samsvar med ministerrådsforslag B 124/k og i det det tas til de synspunkter som er anført av Kulturutvalget.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1992 angående budgetutskottets kontrolluppgifter 1991

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det fortsatta arbetet beakta de synpunkter och förslag som budgetutskottet framfört i redogörelsen för kontrolluppgifterna 1991 samt att rapportera till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits

att därvid i samband med utvärderingen av BRYT-projektet särskilt uppmärksamma:

- lägga större vikt vid förberedelsefasen i ett nordiskt samarbetsprojekt och att utarbeta konkreta mål och klara prioriteringar samt definiera och placera det överordnade ekonomiska och politiska ansvaret. Större nordiska projekt bör inledas med ett förprojekt
- beakta vikten av en kvalificerad och intresserad projektledare och att försöka få till stånd någon form av "nordisk projektledarträning"

att därvid i samband med undersökningen av arbetsgivaransvaret vidta följande åtgärder:

- klargöra om begreppet arbetsgivaransvar har samma innebörd i samtliga nordiska länder, om det finns reglerat i lagar och avtal samt om de nordiska institutionerna i så fall omfattas av dessa lagar och avtal
- låta göra en inventering av anställningskontrakten och undersöka det faktiska rättsläget för olika grupper av anställda vid nordiska institutioner.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1992 angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer
å arbeide for en større samordning av de nordiske lands utenlandsrepresentasjon særlig i nye stater.

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande**om rekommendation nr 31/1992 angående samarbete i
det arktiska området**

Rekommendationen har följande lydelse:

**Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
å ta initiativ til et heldekkende arktisk samarbeide på regeringsnivå**

(Meddelande till Nordiska rådets 42:a sess. 1993.)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1992 angående Norden i det nya Europa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer:

Norden i Europa

at udrede mulighederne i og konsekvenserne for det nordiske samarbejde af at samtlige eller de fleste nordiske lande bliver medlemmer af EF,

at gennem en revision af Helsingforsaftalen, i de kommende medlemskabsforhandlinger og i de nordiske landes bilaterale aftaler med EF klargøre, hvordan samarbejdet i Norden som region bedst tilpasses den pågående integrationsproces i Europa og der igennem sikre mulighederne for en stærkere og mere ambitiøs udvikling af det regionale nordiske samarbejde,

at arbejde for harmonisering af europæiske regler på et højt niveau inden for arbejdsmarkedspolitikken med sigte på opnåelse af fuld beskæftigelse, miljøkrav, arbejdsmiljøkrav ligestilling og socialpolitikken,

at arbejde for at udvikle og skabe forståelse og tilslutning omkring den nordiske samfundsmodel i en videre europæisk sammenhæng, blandt andet på vigtige områder som arbejdsmarkedspolitik for fuld beskæftigelse, ligestilling mellem kønnene, miljøkrav, arbejdsmiljøbestemmelser og sociale velfærdsordninger, med sigte på harmonisering af fælles europæiske regler å et højt niveau,

at det vurderes på hvilke måder informations- og kontaktvirksomheden i Bruxelles mest hensigtsmæssigt kan drives, f.eks. via et nordisk informations- og kontaktkontor,

at det udenrigspolitiske samarbejde styrkes på områder af fælles interesse inden for rammerne af det officielle nordiske samarbejde,

at i udenrigspolitikken samarbejde om en fælles linie i FN og andre verdensomspændende organisationer særligt i globale udviklings- og miljøspørgsmål.

Samarbejde internt i Norden

at de nordiske lande tilrettelægger en politik, som prioriterer målsætningen om opnåelse af fuld beskæftigelse,

at fortsat prioritere det nordiske samarbejde inden for kultur, uddannelse og forskning, miljø, arbejdsmiljø, ligestilling, forbrugerpolitik og socialpolitik,

at der satses på en nordisk næringspolitisk handlingsplan, med sigte på at styrke økonomi og beskæftigelse i Norden og bl.a. omfatter samordning og styrkelse af næringspolitik, infrastruktur, information og kommunikation i Norden,

at udbygge det nordiske samarbejde om "de fire friheder" med henblik på etableringen af et grænseløst Norden inden for rammerne af EØS-aftalen og senere EF-medlemskab for samtlige eller de fleste nordiske lande,

at forvaltningen af naturressourcerne bygges på princippet om bæredygtig udvikling,

Østersøen - Baltikum

at udvikle samarbejdet omkring Østersøen og på Nordkalotten med hovedvægt på samarbejde om miljøspørgsmål, bæredygtig udvikling og næringspolitik og således, at dette samarbejde indgår i en bredere nord-europæisk samarbejdsregion,

Institutionelle ændringer i nordisk samarbejde

at den parlamentariske indflydelse på det nordiske samarbejde styrkes gennem fastlæggelse af klare politiske målsætninger og deraf følgende omlægninger af rådets og ministerrådets arbejde, og ved at ministerrådet systematisk tilrettelægger samarbejdet således, at rådet får indflydelse på beslutningsprocessen,

at tage initiativet til en fornyelse af Helsingforsaftalen i lyset af europaintegrationen og behovet for et styrket og vitaliseret nordisk samarbejde, hvorved bl.a. de overordnede målsætninger klargøres, institutionerne styrkes og effektiviseres og der skabes rammer for et mere ambitiøst nordisk samarbejde,

at der, som en konsekvens af fastlagte målsætninger og arbejdsopgaver, ved fornyelsen af Helsingforsaftalen tilrettelægges en revideret institutionel struktur for det nordiske samarbejde,

at der i denne forbindelse i samarbejde med rådet gennemføres en vurdering af mulige organisationsforslag, herunder bl.a. følgende: at afholde flere, men kortere sessioner, at øge fuldmagterne til formandskabet i ministerrådet, at skifte formandskab hvert halve år, at styrke det partipolitiske samarbejde over grænserne, at overveje i hvilken grad nordiske eu-

ropapolitikere bør deltage i Nordisk Råd, at give Nordisk Råd budgetmæssig indflydelse samt at tilrettelægge den mest hensigtsmæssige samordning af sekretariatsstrukturen for råd og ministerråd,

at Vest-Nordens interesser i det nordiske samarbejde varetages ved gennemgangen af den nordiske samarbejdsstruktur,

Det videre arbejde

at ministerrådet omarbejder og videreudvikler programforslaget, således som angivet af rådet og i lyset af statsministrenes overvejelser.

(Meddelandet, se Dokument 2: Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbejets fremtid, s. 663; nytt meddelande till 42:a sess. 1993.)

Skriftligt spørgsmål**angående forskellige omregningsmetoder af fiske-
mængderne**

(Svaret, se s. 642)

Til Norges regering

En grønlandsk trawler blev opbragt for to-tre måneder siden af et norsk inspektionsskib ved Norges kyst.

Det viste sig, at, at affæren skyldtes misforståelser mellem Grønlands Hjemmestyre og den norske regering.

De havde nemlig givet fiskerne forskellige omregningsmetoder af fiskemængderne.

Kan den norske regering give garanti for, at den slags kedelige misforståelser undgås i fremtiden?

Kan vi blive enige om, at forbedre kommunikationen mellem landene, så fiskerne kan fiske uden at blive generet af regeringernes forskellige omregningsmetoder?

Nuuk i februar 1992

Otto Steenholdt (At)

Svar frå Norges regering, avgivet den 16 december 1992

Det vises til brev med vedlegg av 24 mars 1992.

Den 13 januar 1992 oppbragte den norske Kystvakten den grønlandske tråleren Antuut grunnet mistanke om underrapportering av fangster. I norsk havn ble fartøyet underlagt en grundig fangstkontroll hvor også Fiskeridirektoratets Kontrollverk var engasjert i tillegg til personell fra Kystvakten. Resultatet fra denne fangstkontrollen ble lagt til grunn for anmeldelse om underrapportering. I denne forbindelse ble det foretratt flere omfattende prøvmålinger av lasten for at en skulle kunne gjøre en best mulig beregning av mengde fisk ombord. I denne prosessen -- hvor en omregner lasten til fangst -- er omregningsfaktorer et sentralt hjelpemiddel.

Ved beregningene la en til grunn de norske omregningsfaktorene. Skipperen på Antuut påberopte seg en faktor som var lavere enn den norske. Offisielle grønlandske omregningsfaktorer er høyere enn de tilsvarende norske og ville dersom de ble lagt til grunn gitt en større underrapportering enn det fartøyet ble anmeldt for.

Forskrifter om utlendingers fiske og fangst i Norges økonomiske sone, fastsatt ved kgl. res. av 13. mai 1977, fastsetter regler for føring av fangstdagbok. I henhold til disse reglene påligger det skipperen på et fartøy å føre korrekt fangstdagbok. Opplysningene om omfanget av fangst tatt ombord i et fartøy skal samsvare med den fangst som befinner seg ombord i fartøyet.

I den aktuelle sak fant norske kontrollmyndigheter uoverstemmelser mellom den fangstmengde som var oppført i fangstdagboken og den fangst som var ombord i fartøyet i form av produsert fisk. Omregningsfaktorene ble på vanlig måte benyttet som Kontrollmyndighetenes redskap til å omregne fartøyets fangstmengde fra produsert fisk tilbake til rund vekt.

Det sentrale punkt i den aktuelle saken er således at det er avdekket uoverstemmelser mellom fangst ombord på fartøyet og fangst innført i fangstdagboken, og at det ved kontroll er påvist underrapportering. Det kan nevnes at uansett hvilken av de ovennevnte omregningsfaktorer som legges till grunn for beregning av fangsten, ville fartøyer blitt oppbragt for mistanke om underrapportering.

Departementet kan videre opplyse at det på møte mellom norske og grønlandske fiskerimyndigheter i Oslo 18. desember 1991 og i Bergen 23. januar 1992, ble orientert om norske omregningsfaktorer og bakgrunnen for disse. Denne orientering er fra norsk side fulgt opp parallelt med skriftlig materiale. På møtet i Bergen ble det også redegjort for bakgrunnen for oppbringen av fartøyet Antuut i tråd med ovennevnte redegjørelse. Det må konkluderes med at det er opprettet rutiner for kontakt mellom norske og grønlandske kontaktutvalget såvel som direkte mellom de to landenes fiskeritekniske eksperter. Begge partene erkjenner imidlertid behovet for en løpende evaluering av rutinene for kontakt og informasjonsutveksling.

Når det gjelder den strafferettslige behandling av den angjeldende saken pågår den ved norsk domstol.

Jan Henry T. Olsen
Fiskeriminister

Egil Kvammen
Konst. ekspedisjonssjef

Skriftligt spørgsmål**angående Nordboruiner i Grønland**

(Svaret, se s. 645)

Til Nordisk Ministerråd

Geologer har gjort interessante fund fra Nordbokulturen omkring 982 ved Ameralikfjorden i Nuuk/Godthåb-området.

Hvis fundene ikke skal forgå og samfundet skal have glæde af disse, skal der gribes ind nu.

Alle mulige instanser har været hørt om mulighederne for at få tilskud til at gennemføre det geologiske arbejde, der skal til for at redde værdierne. Alle har sagt nej, også Nationalmuseet.

Hvad vil man gøre fra Nordisk Ministerråds side for at kulturhistoriske meget interessante og spændende fund i Grønlands reddes?

Nuuk i februar 1992

Otto Steenholdt (At)

Svar från Nordiska ministerrådet, avgivet den 11 maj 1992

Det fremgår af begrundelsen at Otto Steenholdt med sit spørgsmål specielt sigter til fund gjort ved Ameralikfjorden i Nuuk/Godthåb-området.

Ministerrådet er bekendt med at det arkæologiske udgravningsarbejde ved Ameralikfjorden, den såkaldte "gården under sandet" tidligere i 1991 er blevet støttet af Nordens Institut i Grønland med et beløb på 50.000 DKK. NAPA har endvidere på det nyligt afholdte styrelsesmøde besluttet at imødekomme en ansøgning fra Grønlands Landsmuseum vedrørende dette udgravningsprojekt med yderligere 100.000 DKK.

Ministerrådet er enig i, at kulturhistorisk vigtige værdier som dette interessante fund må sikres for eftertiden. Det primære ansvar for sådanne opgaver påhviler imidlertid de nationale myndigheder. På den foreliggende baggrund kan Ministerrådet ikke tage stillning til denne konkrete sag, og Rådet finder i nuværende situation ikke anledning til at foretage sig yderligere i sagen.

Åse Kleveland

Ministerrådets formand

(Kultur- og undervisningsministrene)

Fridtjov Clemet

Generalsekretær

Skriftligt spørgsmål**angående transport af atomaffald i nordiske farvande***(Svaret, se s. 647)**Til Nordisk Ministerråd*

Har Nordisk Ministerråd overvejet eller vil man overveje at forbyde transport af atomaffald i nordiske farvande, medmindre transporten foregår i skibe, der er specialbyggede til formålet?

Begrundelse

I dag foregår en stor del af søtransporterne med atomaffald, f.eks. til Dounreay og Sellafield, i almindelige lastfartøyer, som container-transport eller i passagerfærger.

På lang sigt må det være målet at få forbudt al international handel med atomaffald. Men så længe et sådant forbud ikke findes, er transport af dette potentielt farlige materiale på almindelige skibe en helt uacceptabel og uundvending trussel mod miljøet.

Atomindustrien har allerede særlige skibe, bygget specielt for transport af radioaktivt materiale, som anvendes til transport fra Japan og Italien på disse landes udtrykkelige forlangender. Disse skibe har såvel i deres konstruktion som deres udstyr en høj sikkerhedsstandard. Sådanne skibe anvendes ikke af Dounreay og Sellafield, udelukkende af økonomiske årsager.

Et umiddelbart kortsigtet mål, i afventen på det langsigtede, burde være at forbyde alle søtransporter med atomaffald, som ikke foregår på specialbyggede skibe. Her kunne de nordiske lande gå i spidsen ved dels at presse på internationalt for et forbud, dels at vedtage et forbud, for så vidt angår egne nordiske farvande. Et sådant forbud ville være en klar tilkendegivelse over for resten af verden om den nordiske holdning til havforurening og til truslen om forurening fra atomaffald.

København, den 25. marts 1992

Dorte Bennedsen (S)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 27 maj 1992

Det bör först framhållas att normalt så sker inga transporter av radioaktivt material på annat sätt än vad som är föreskrivet enligt internationella eller nationella regler. Begreppet "atomavfall", som Dorte Bennedsen uttrycker det, har en mycket stor spännvidd. Det kan gälla allt från lågaktivt radioaktivt avfall, där graden av farlighet är synnerligen liten, till högaktivt radioaktivt avfall som är ett betydligt farligare material. I vissa fall kan även vara fråga om transport av kärnämne, dvs material som inte klassas som kärnavfall, som potentiellt kan utgöra material till kärnvapen och därför är underkastad särskilda regler om fysiskt skydd. Enligt Nordiska ministerrådets bedömning är det osannolikt att några transporter till Dounreay eller Sellafield skulle ske på ett sätt som inte skulle stämma överens med internationella eller nationella regler.

Transporter av radioaktivt material regleras förutom i nationell lagstiftning även av internationella och bilaterala överenskommelser. De internationella transportorganisationerna utfärdar regler för transport av farligt gods. Radioaktivt material utgör en klass av farligt gods. Reglerna gäller för internationella transporter i den utsträckning berörda länder är anslutna till respektive organisation.

Det internationella atomenergiorganet, IAEA, utfärdar de grundläggande rekommendationerna rörande säkerhet och strålskydd för transport av radioaktivt material. Genom att IAEOs rekommendationer kommit att utgöra grunden för såväl nationell lagstiftning som internationella överenskommelser gäller i stor utsträckning enhetliga regler världen över för transport av radioaktivt material.

När det gäller sjötransporter så har samtliga nordiska länder anslutit sig till 1974 års internationella konvention om säkerhet för människoliv till sjöss, den s. k. SOLAS-konventionen (International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974). I anslutning till SOLAS-konventionen gäller den s. k. IMDG-koden, vilken innefattar föreskrifter beträffande konstruktion, utrustning och drift av fartyg som transporterar farligt gods samt beträffande klassificering, förpackning, märkning, dokumentation och stuvning av farligt gods, bl a radioaktivt avfall.

De nordiska ländernas hållning i internationella sammanhang har varit, att man bör sträva efter att använt kärnbränsle från kärnkraftverk transporters endast med för detta ändamål avsedda fartyg.

De nordiska länderna samarbetar när det gäller transporter av radioaktivt material inom den s. k. Nordiska transportgruppen för radioaktivt avfall (Nortram). Huvudmän för Nortram är myndigheterna inom strålskydds- och kärnsäkerhetsområdet i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Nortram:s uppgifter är att

- genom samordning medverka till en gemensam nordisk tolkning och tillämpning av gällande internationella transportbestämmelser,
- utgöra ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte i frågor som rör transportsäkerhet,
- genom rådgivning och annan assistans vara de deltagande myndigheterna behjälplig inom transportsäkerhetsområdet,

- understödja strävanden för harmonisering och standardisering av procedurer och dokument som erfordras inom transportsäkerhetsområdet,
- sträva efter ett samnordiskt agerande i frågor rörande utveckling och ändring av internationella transportbestämmelser,
- skapa kontinuitet i det nordiska samarbetet inom transportsäkerhetsområdet.

De nordiska ländernas säkerhetsbestämmelser är baserade på IAEAs rekommendationer och ställer mycket höga krav på säkerhet vid transport av radioaktivt material.

Transporter av använt kärnbränsle sker huvudsakligen med fartyg till sjöss. Flygtransporter förekommer inte. De transportbehållare för använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som används i Norden uppfyller stränga säkerhetskrav och är underkastade kontroll av ländernas säkerhets- och strålskyddsmyndigheter. Använt kärnbränsle från forskningsreaktorer transporteras till destinationer utanför Norden i därför avsedda behållare.

Den internationella sjöfartsorganisationen IMO har utarbetat förslag till särskilda regler för fartyg, som transporterar atombränsle. Reglerna benämns: "Code for the Safe Carriage of Irradiated Nuclear Fuel in Flasks on board Ships". Reglerna förväntas bli antagna av IMOs sjösäkerhetskommitté i oktober 1992. De nordiska länderna har aktivt stött utarbetandet av dessa regler.

På isländskt initiativ på det fjärde mötet i den förberedande kommitté n för UNCED antogs ett förslag, som skall godkännas på UNCED, om att International Maritime Organization (IMO) och IAEA skall besluta om en revision av "Code on carriage of irradiated nuclear fuel in flasks on board ships".

På basis av det pågående internationella arbetet med att säkra transport av radioaktivt avfall kommer ministerrådet att värdera ett eventuellt förbud i relation till ovannämnda internationella diskussioner.

Thorbjørn Berntsen
Ministerrådets ordförande

Fridtjov Clemet
Generalsekretær

Skriftlig fråga**angående ratificering av vissa ILO-konventioner**

(Svaren, se s. 650)

Till Danmarks, Finlands och Islands regeringar

Vid Nordiska rådets 40:e session i Helsingfors ställde jag en skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om de nordiska ländernas bristande ratificering av ett antal ILO-konventioner som avser social välfärd för sjömän, antagna vid ILO:s särskilda arbetskonferens för sjöfartsfrågor 1987, nämligen:

- 163 välfärd för sjömän till sjöss och i hamn
- 164 hälsovård för sjömän
- 165 social trygghet för sjömän
- 166 sjömäns hemresa.

Av ministerrådets svar framgick att Nordiska ministerrådet inte behandlar regeringarnas ställningstaganden till ratifikationer av ILO-konventioner inom ramen för det officiella nordiska samarbetet. Dessa frågor behandlas i de nationella ILO-kommittéerna med representation av arbetsmarknadens parter.

Nordiska ministerrådet kunde därför inte besvara frågan på basis av en samnordisk politik med hänsyn till ratificeringen av enskilda ILO-konventioner, utan måste hänvisa till svar från varje enskilt land.

Av det material som varit tillgängligt för socialutskottet framgår att Danmark, Finland och Island ännu inte ratificerat någon av dessa konventioner.

Mot bakgrund av ovanstående får jag ställa följande fråga till Danmarks, Finlands och Islands regeringar:

När kan regeringarna påbörja arbetet för att ratificera ILO-konventionerna 163 - 166?

Stockholm den 29 april 1992

Lena Öhrsvik (s)

Svar från Danmarks regering, avgivet den 13 juli 1992

En dansk ratifikation af ILO-konventionen nr. 163 om søfarendes velfærd til søs og i havn samt ILO-konvention nr. 164 om sundhedspleje og lægebehandling for søfarende afventer, at der opnås tilslutning til ratifikation fra Grønland og Færøerne.

Endvidere afventer dansk stillingtagen til ILO-konvention nr. 164 en endelig vedtagelse af EF-direktivet om minimumskrifter for sundhed og sikkerhed med henblik på at forbedre den lægelige bistand om bord på skibe.

Vedrørende konvention nr. 165 om social sikring for søfarende og konvention nr. 166 om hjemsendelse for søfarende, kan det oplyses, at man fra dansk side endnu ikke har afsluttet sine overvejelser omkring ratificering af disse konventioner.

Knud Erik Kirkegaard
Arbejdsminister

Alfred Toft
Ekspeditionssekretær

Svar från Finlands regering, avgivet den 16 juni 1992

Konvention nr 163 välfärd för sjömän till sjöss och i hamn har ratificerats den 22 maj 1992.

Konvention nr 164 hälsovård för sjömän; förberedelser för ratificering pågår.

Konvention nr 165 social trygghet för sjömän; avsikten är inte att i detta skede föreslå ratificering av konvention nr 165 främst på grund av orsaker angående parallellregistreringssystemet.

Konvention nr 166 sjömäns hemresa; ratificering av konvention nr 166 har inte föreslagits, eftersom finsk lagstiftning inte helt kan anses iakttä kraven gällande hemresor.

Ilkka Kanerva
Arbetsminister

Pertti Toivonen
Avdelningschef

Islands regering har inte svarat.

Skriftlig fråga

angående ratificering av vissa ILO-konventioner

(Svaret, se s. 652)

Till Sveriges regering

Vid Nordiska rådets 40:e session i Helsingfors ställde jag en skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om de nordiska ländernas bristande ratificering av ett antal ILO-konventioner som avser social välfärd för sjömän, antagna vid ILO:s särskilda arbetskonferens för sjöfartsfrågor 1987, nämligen:

- 163 välfärd för sjömän till sjöss och i hamn
- 164 hälsovård för sjömän
- 165 social trygghet för sjömän
- 166 sjömäns hemresa.

Av ministerrådets svar framgick att Nordiska ministerrådet inte behandlar regeringarnas ställningstaganden till ratifikationer av ILO-konventioner inom ramen för det officiella nordiska samarbetet. Dessa frågor behandlas i de nationella ILO-kommittéerna med representation av arbetsmarknadens parter.

Nordiska ministerrådet kunde därför inte besvara frågan på basis av en samnordisk politik med hänsyn till ratificeringen av enskilda ILO-konventioner, utan måste hänvisa till svar från varje enskilt land.

Av det material som varit tillgängligt för socialutskottet framgår att Sverige ratificerat två av konventionerna, nämligen:

- 163 välfärd för sjömän till sjöss och i hamn
- 164 hälsovård för sjömän

samt förbereder de lagändringar som behövs för att kunna ratificera de två övriga nr 165 och 166.

Jag får mot bakgrund av ovanstående ställa följande fråga till Sveriges regering:

När tror regeringen att ratifikationerna av ILO-rekommendationerna kan vara klara?

Stockholm den 29 april 1992

Lena Öhrsvik (s)

Svar från Sveriges regering, avgivet den 18 december 1992

Konventionerna nr 165 och nr 166 samt konventionerna (nr 163) om sjömäns välfärd till sjöss och i hamn och (nr 164) om hälso- och sjukvård för sjömän antogs av internationella arbetskonferensen år 1987. I enlighet med ILO:s stadga förelades de fyra konventionerna (och de kompletterande rekommendationerna nr 173 och 174) riksdagen (prop. 1988/89:122), varvid föreslogs ratifikation av konventionerna nr 163 och 164. Sedan riksdagen godkänt de två konventionerna ratificerades dessa med verkan fr.o.m. 1991-02-21.

Beträffande konventionerna nr 165 och 166 bedömdes kraven i flera väsentliga hänseenden avvika från den ordning som gäller i Sverige. En svensk ratifikation bedömdes därför inte vara möjlig utan ändringar i lagstiftningen, främst sjömanslagen. Dessa ändringar vore så omfattande att de borde göras först efter en samlad översyn av lagstiftningen.

I december 1991 överlämnade 1990 års sjömanslagsutredning sitt betänkande (SOU 1991:103) En ny sjömanslagstiftning. Jag bifogar ett exemplar¹. Utredningen har mycket noggrant penetrerat de problem som bl.a. ILO-kommittén påpekat inför utarbetandet av prop. 1988/89:122, samt lagt fram förslag syftande till att undanröja påtalade ratifikationshinder. Betänkandet har varit på remiss (remisslista bifogas¹). I remissvaren har olika ståndpunkter intagits. Jag bifogar ILO-kommitténs svar¹.

Frågan om de ändringar i sjömanslagstiftningen som sjömanslagsutredningen har föreslagit och frågan om ratificering av konventionerna nr 165 och nr 166 bereds nu vidare i regeringskansliet.

Börje Hörnlund
Arbetsmarknadsminister

Kerstin Wiklund
Kansliråd

¹) Här ej tryckt.

Skriftlig fråga

angående ratificering av vissa ILO-konventioner

(Svaret, se s. 654)

Till Norges regering

Vid Nordiska rådets 40:e session i Helsingfors ställde jag en skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om de nordiska ländernas bristande ratificering av ett antal ILO-konventioner som avser social välfärd för sjömän, antagna vid ILO:s särskilda arbetskonferens för sjöfartsfrågor 1987, nämligen:

- 163 välfärd för sjömän till sjöss och i hamn
- 164 hälsovård för sjömän
- 165 social trygghet för sjömän
- 166 sjömäns hemresa.

Av ministerrådets svar framgick att Nordiska ministerrådet inte behandlar regeringarnas ställningstaganden till ratifikationer av ILO-konventioner inom ramen för det officiella nordiska samarbetet. Dessa frågor behandlas i de nationella ILO-kommittéerna med representation av arbetsmarknadens parter.

Nordiska ministerrådet kunde därför inte besvara frågan på basis av en samnordisk politik med hänsyn till ratificeringen av enskilda ILO-konventioner, utan måste hänvisa till svar från varje enskilt land.

Av skriftväxlingen mellan Norges utrikesdepartement och Nordiska transportarbetarefederationen framgår att Norge förbereder godkännande av konvention 163, välfärd för sjömän till sjöss och i hamn. Övriga konventioner har man i Norge inga planer på att vidta åtgärder för att ratificera, trots att Norges representanter vid den 74:e internationella arbetskonferensen för maritima frågor intog en mycket positiv hållning till samtliga ovannämnda konventionsförslag år 1987.

Vad gäller konvention 164, hälsovård för sjömän, hänvisas till att utbildningen av norskt sjöfolk inte till fullo tillfredsställer de krav som konventionen ställer, samt att den inte har ratificerats av de länder som utgör det viktigaste rekryteringsområdet för arbetskraft ombord på NIS-flottan, dvs. Filippinerna och Indien.

Vad gäller konvention nr 165 om social trygghet för sjömän som kräver full likställighet mellan utländska besättningsmedlemmar och anställningslandets konstateras att Norges lagstiftning ej står i enlighet med dessa krav samt att det för närvarande ej är aktuellt att föreslå lagändringar i detta syfte. Motsvarande gäller även konvention nr 166 om sjöfolks rätt till hemresa på rederiets bekost-

nad. Utrikesdepartementet utfäster sig dock att återkomma i saken om de förhållanden som ligger till grund för om regeringens ståndpunkt skulle ändra sig.

Jag vill mot bakgrund av regeringens dock inte helt avvisande svar ställa fråga till Norges regering:

Vilka möjligheter ser regeringen att vidta åtgärder för att Norge skall kunna ratificera ILO-konventionerna 164, 165 och 166?

Stockholm den 29 april 1992

Lena Öhrsvik (s)

Svar från Norges regering, avgivet den 22 december 1992

Forsåvidt gjelder konvensjon nr. 164 om helsevern og helsetjeneste for sjøfolk, er den største hindringen for norsk ratifikasjon at konvensjonen ikke er ratifisert av de viktigste rekrutteringsland for sjøfolk til norske skip, såsom Filippinerne og India. Det er vanskelig å se realistiske tiltak fra norsk side som kan endre dette forholdet.

Konvensjon nr. 165 om sosial trygd for sjøfolk krever full likestilling mellom utenlandske sjøfolk og sjøfolk som er statsborgere av vedkommende land, både når det gjelder medlemskap i trygdeordninger og retten til ytelser. Utenlandske sjøfolk på NIS-skip omfattes i dag ikke av den norske folketrygden, men er i stedet dekket av en forsikring som omfatter erstatning ved yrkesskade som medfører uførhet eller død. Norsk lovgivning er dermed ikke i samsvar med de krav konvensjonen stiller. Det er foreløpig heller ikke aktuelt å foreslå lovendringer for å tilpasse norsk lovgivning til konvensjonens krav.

Også når det gjelder konvensjon nr. 166 om hjemreise for sjøfolk stiller norsk lovgivning og praksis seg i veien for ratifikasjon fra norsk side. Konvensjonen gir besetningen rett til hjemreise betalt av rederiet. Retten til fri hjemreise omfatter imidlertid etter norsk lov i dag bare sjøfolk som er norske statsborgere eller bosatt i Norge. Utgifterne skal deles mellom rederiet og Staten. Så langt er det heller ikke her aktuelt med noen tilpasning til konvensjonen.

Bjørn Tore Godal
Handelsminister

Skriftlig fråga

angående nordiskt samarbete på informations- teknologi- och datakommunikationsområdet

(Svaret, se s. 657)

Till Nordiska ministerrådet

I april 1992 avgav programstyrelsen för NORDUNET en slutrapport över sin verksamhet under åren 1985 - 1991. Målet med NORDUNET-programmet, som finansierats av Nordiska ministerrådet, var att skapa en gemensam infrastruktur för forskare i Norden som ett konkurrenskraftigt medel för att överbrygga avstånd och stimulera aktiviteter i geografiskt mer avlägsna områden. För att uppnå detta skulle ett driftsäkert, öppet och integrerat datanätverk för informationsöverföring mellan FoU-miljöer i Norden etableras och därtill skulle lättillgängliga kommunikationstjänster på internationell nivå erbjudas.

Ett av NORDUNET-programmets resultat är datanätet NORDUnet som kopplar forskare i Norden till ett världsomspännande datanät. NORDUnet nätverk är idag en självfinansierande verksamhet som baseras på ett samarbete mellan de nationella nätverksorganisationerna för forskning och utveckling. För närvarande planeras etablerandet av ett samägt nordiskt aktiebolag i Danmark för att skapa förutsättningar för en långsiktig verksamhet. Bolaget kommer dock inte att ha till uppgift att utveckla ny teknik. Uppskattningsvis tillhandahåller NORDUnet och de nationella nordiska forskningsdatanäten tjänster till ca 100 000 - 200 000 användare.

I slutrapporten föreslås ett nytt nordiskt program inom informationsteknologi- och datakommunikationsområdet med högre ambitionsnivå än tidigare. Den modell som föreslås bygger på det som är unikt i Norden i förhållande till EG- och USA-satsningar inom området och tar vara på de erfarenheter som erhållits i NORDUNET-programmet

Industrins möjligheter att förbli konkurrenskraftig i ett internationellt perspektiv beror bl.a. på dess möjligheter att anamma och använda ny teknik. Rätt utformad och använd kan den nya tekniken skapa förutsättningar för gränslös kommunikation och samarbete. Skall vi i Norden fortsättningsvis ha en möjlighet att förbli ett högteknologiskt utvecklat samhälle måste vi också göra satsningar som motsvarar omvärldens.

I NORDUNET:s slutrapport föreslås att Nordiska ministerrådet avsätter 3 MDKK för konkret planering och initiering av ett sammanhållet nordiskt program inom informationsteknologi och datakommunikation. Av generalsekreterarna

rens budgetförslag för 1993 är det inte möjligt att utläsa om ministerrådet avser att vidareföra NORDUNET-programmets intentioner och förslag.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidta för att vidareföra NORDUNET-programmets förslag om ett sammanhållet nordiskt program inom informationsteknologi- och datakommunikationsområdet?

Stockholm den 10 juli 1992

Berit Oscarsson (s)

Svar frå Nordiska ministerrådet, avgivet den 14 september 1992

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) har i juni 1992 behandlet NORDUNET-styrets sluttrapport, samt den evalueringsrapport som FPR i samarbeid med NORDUNET-styret har fått gjennomført. FPR konstaterte på grunnlag av rapportene, at NORDUNET-programmet har nådd de viktigste mål som ble satt for programmet.

FPR anser at fortsatt drift og utvikling av et nordisk forskningsdatanett med internasjonale tilknytningsmuligheter, er av stor betydning for forskningsmiljøene i Norden. Ansvaret for å videreføre de resultater som NORDUNET-programmet har oppnådd må ligge i de nasjonale nettverksorganisasjonene og det nordiske driftsselskap de sammen etablerer nå. Nærmere overveielser om den fremtidige utformingen av nordisk samarbeid om informasjonsteknologi og datakommunikasjon, bør skje i samarbeid mellom de nasjonale datapolitiske instanser og Ministerrådets forskningssektor.

Behovet for utvikling av nye tjenester og nye tekniske investeringer må også ivaretas av driftsselskapet. I den grad driftsselskapet mener det er nødvendig med særskilt nordisk finansiering av prosjekter m.m., kan søknad om dette fremmes på vanlig måte til Nordisk Ministerråd, Nordisk Industrifond eller andre nordiske organer. FPR ser således ikke behov for at det etableres et eget utviklingsprogram med finansiering fra Nordisk Ministerråd, slik NORDUNET:s styre foreslår.

NORDUNET ble startet i 1984 som et nordisk program med målsetting å bedre mulighetene for datakommunikasjon mellom nordiske forskningsmiljøer. Programmet, som har løpt fra 1984 til 1991, har vært finansiert av Nordisk Ministerråd, hovedsakelig over den særskilte økonomiske handlingsplanen, med ca. 15,7 MSEK.

På bakgrunn av FPR:s anbefaling og med tanke på de økonomiske rammer Nordisk Ministerråd legger opp for arbeidet i 1993, ser Ministerrådet seg ikke i stand til å prioritere finansiering av et nytt nordisk program for informasjonsteknologi- og datakommunikasjon slik NORDUNET-styret har foreslått.

Gunnar Berge
Ministerrådets formann
(samarbeidsministrene)

Pär Stenbäck
Generalsekretær

Skriftlig fråga**angående genomförandet av skogsdeklarationen som antogs vid UNCED-konferensen i Rio**

(Svaret, se s. 659)

Till Nordiska ministerrådet

I juni 1993 arrangeras en paneuropeisk ministerkonferens om skyddandet av skogarna i Europa utgående från principerna för en bärkraftig utveckling.

Vid UNCED-konferensen i Rio de Janeiro antogs som en del av Agenda 21 en sektion om en bärkraftig användning av skogarna samt en deklaration om sexton politiska principer för ett bärkraftigt skogsbruk. Avsikten är att fortsätta det internationella skogssamarbetet på dessa principer. Utgående från dessa skall behov av internationella avtalsarrangemang, dvs. en internationell skogskonvention, evalueras.

Dessa principer gäller bl.a. ett bärkraftigt bruk, skydd och utvecklande av världens skogar. De väsentligaste punkterna är ländernas rätt att självständigt besluta om användningen av sina skogsresurser, flerbruk av naturskogar och internationellt samarbete samt ytterligare finansiering från industriländerna.

Bland huvudfrågorna vid Riokonferensen var en bärkraftig användning av skogarna. I beredningen av konferensen arbetade de nordiska länderna aktivt tillsammans. Av stor vikt är att länderna fortsätter sitt samarbete även vid uppföljningen. I första skedet borde länderna tillsammans dryfta uppföljningen av Rioprinciperna för att agera samfällt vid ovannämnda paneuropeiska ministerkonferens i juni.

Den viktigaste frågan för en bärkraftig utveckling av skogarna är luftföroreningarnas inverkan på skogarnas hälsotillstånd. I denna fråga borde de nordiska länderna eftersträva en gemensam linje med de senaste forskningsresultaten som grund.

Ytterligare borde länderna dryfta bl.a. hur principerna för en bärkraftig skogsvård har förverkligats i de enskilda länderna hittills, om de har samma kriterier och indikatorer för identifiering av en bärkraftig utveckling i sin skogshushållning, om naturskogarnas antal och areal räcker till för bibehållandet av naturens mångfald.

På denna grundval borde de nordiska länderna sätta upp gemensamma förhandlingsmål för att kunna agera tillsammans när en global skogskonvention utarbetas som uppföljning av Riokonferensen.

Med hänvisning till vad ovan anförts ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Avser Nordiska ministerrådet att koordinera de nordiska ländernas verksamhet vid genomförandet av UNCED-konferensen i Rio de Janeiro, i första skedet för att finna en gemensam handlingslinje vid en paneuropeisk ministerkonferens i juni 1993?

Helsingfors den 24 september 1992

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Svar från Nordiska ministerrådet, avgivet den 5 november 1992

Det fremgår av begrunnelsen at spørsmålet gjelder skogområdet.

For Norden, som den dominerende skogproducerende region i Europa, er det naturlig å samarbeide om spørsmål i tilknytning til skogbruk og miljøtrusler. I Ministerrådets (landbruksministrenes) handlingsprogrammer er samarbeide på dette området høyt prioritert. Samarbeidet omfatter blant annet miljøvennlige skogdriftsformer, beskyttelse av skogene mot luftforurensninger og andre miljøtrusler, og bevaring av skogstrærs genetiske mangfold. En rekke prosjekter, i første rekke forskningsprosjekter, er igansatt som ledd i oppfølgingen av handlingsprogrammene.

I tilknytning til UNCED-konferansen i Rio i sommer, vil spesielt konvensjonen om biodiversitet, men også erklæringen om verdens skoger og klimakonvensjonen, ha betydning for det nordiske samarbeide fremover.

Ministerrådet (landbruksministrene) har, blant annet under henvisning til UNCED, iverksatt arbeid med et nordisk handlingsprogram for genetiske ressurser. Dette handlingsprogrammet, som også omfatter innsatser vedrørende genressurser hos skogstrær, planlegges fremmet som ministerrådsforslag til Rådets 43. sesjon. Programmet vil blant annet inneholde forslag til nordisk samarbeide om genetiske ressurser med hensyntagen til UNCED, samt retningslinjer for felles opptreden i internasjonale organer vedrørende genressurser.

Ministerrådet har nettopp fått utredet behovet for nordisk samarbeide om genressurser hos skogstrær. I utredningen foreslås at Nordens rolle i det globale samarbeid bør være å understreke betydningen av genbevaring, å bidra med kompetanse og å bidra til prosjektfinansiering i u-land.

Med hensyn til erklæringen om verdens skogar, anser Ministerrådet at det generelt er god overensstemmelse mellom erklæringen og de nordiske lands skogpolitikk. Prinsipper for bærekraftig skogsbruk er et prioritert samarbeidsområde for Nordisk Ministerråd. Ministerrådet (landbruksministrene) har programfestet samarbeide blant annet om å utarbeide en nordisk plan for bekjempelse av skader på skogen, og om å utarbeide retningslinjer for samarbeidet om miljøvennlige skogdriftsformer.

Den planlagte ministerkonferansen i Helsingfors gir de deltagende stater mulighet til å diskutere i et europeisk forum hvordan skogsprinsippene som ble vedtatt i Rio nærmere skal følges opp nasjonalt og regionalt. Konferansen bør også gi mulighet til en diskusjon om hvordan samarbeidet på skogsområdet med de nye statene i Europa skal bedrives og samordnes. De nordiske land bør her, på grunn av sine mange sammenfallende interesser og erfaringer, ha mulighet til i fellesskap å spille en aktiv rolle. Konferansen bør dessuten kunne gi et viktig bidrag til det fortsatte internasjonale samarbeidet med å forankre UNCED-konferansens vedtatte skogsprinsipper nasjonalt, regionalt og internasjonalt, og bidra til at disse i et lengre perspektiv kan videreføres i en internasjonal skogskonvensjon.

Samordnet oppfølging av UNCED vedrørende skogs spørsmål diskuteres forøvrig i Nordisk Embetsmannskomiteé for Jord- og Skogbruksspørsmål (NEJS), i tillegg til utstrakt uformell kontakt mellom de nordiske land på området. Dessuten står UNCED på dagsorden når NEJS og Embetsmannskomiteéen for Miljøspørsmål (EK-M) møtes i november for å diskutere tverrsektorielle spørsmål.

Nordisk samråd før ministerkonferansen i Helsingfors 1993 bør etter Ministerrådets syn ikke skje innenfor rammen av det formelle nordiske samarbeide. Det er imidlertid god kontakt under forberedelsene til konferansen mellom de nordiske land og konferansesekretariatet i Helsingfors, og de nordiske lands felles interesser anses herved å bli tilfredsstillende ivaretatt.

Gunhild Øyangen
Ministerrådets formann
(landbruksministrene)

Per Stenbäck
Generalsekretærene

Förslag

från Nordiska rådets presidium om regler för sessionens genomförande

1. Begränsning av talartiden i debatten om statsministrarnas redogörelse

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till *12 minuter* för

- a) presidiets inlägg
- b) inlägget från de självstyrande områdena
- c) inläggen från statsministrarna

att tidsbegränsningen sätts till *7 minuter* för de nordiska partigruppernas talesmän

att tidsbegränsningen sätts till *5 minuter* för övriga talare.

2. Begränsningar av talartiden i debatten om den utrikespolitiska redogörelsen

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till *12 minuter* för

- a) presidiets inlägg
- b) inläggen från utrikesministrarna

att tidsbegränsningen sätts till *7 minuter* för

- a) de nordiska partigruppernas talesmän
- b) inlägget från de självstyrande områdena

att tidsbegränsningen sätts till *5 minuter* för övriga talare.

3. Begränsning av talartiden i utskottens sakdebatter

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen för utskottens talesmän och ministerrådets talesmän sätts till *7 minuter* vid debatten om ministerrådsförslagen och *5 minuter* för övriga rådsmedlemmar

att tidsbegränsningen i övrigt sätts till *5 minuter*.

4. Replikskiftet

Presidiet föreslår

att följande regler för replikskiftet skall gälla vid 41:a sessionen:

- a) en tidsbegränsning på *två minuter* per replik
- b) replik kan bara tillåtas i anslutning till huvudinlägget
- c) den som repliken riktas till bör ges möjlighet att svara på en gång
- d) presidenten kan ge samma rådsmedlem högst två repliker i ett och samma replikskifte
- e) huvudinläggets talare skall ges rätt att ge ett avslutande svar
- f) presidenten eftersträvar att begränsa hela replikskiftet till högst 10-15 minuter
- g) presidenten eftersträvar att åstadkomma en så vital politisk diskussion som möjligt.

Presidenten hänvisar i övrigt till 9 § i Arbetsordningen.

5. Frågeinstitutet

Presidiet föreslår att frågeinstitutet inte tillämpas under 41:a sessionen.

Det nordiska samarbetets framtid

**Bornholmsdeklarationen
om det nordiska samarbetets framtid**

**Rapport från statsministrarnas
personliga representanter**

Bornholmerklæringen

Erklæring om det framtidige nordiske samarbeide

De nordiske lands statsministre har på sitt møte på Bornholm 17. august 1992 drøftet det framtidige nordiske samarbeide på grunnlag av rapporten fra gruppen av personlige representanter som ble oppnevnt etter statsministrenes møte i Marihavn i november 1991. De har på denne bakgrunn avgitt følgende erklæring:

De europeiske landene står i dag overfor utfordringer som stiller særlig store krav til et sterkt utbygget samarbeid dersom man skal klare å sikre en fredelig og stabil utvikling i Europa.

Forpliktende samarbeide mellom landene er en forutsetning for en økonomisk utvikling som kan få ned arbeidsledigheten og sikre en bærekraftig utvikling. Det er også en forutsetning for å løse de nasjonale, sosiale og politiske konfliktene i Sentral og Øst-Europa.

I denne situasjonen har de nordiske landene Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige for første gang på svært lenge felles interesser i å delta i et utbygget utenrikspolitisk, sikkerhetspolitisk og økonomisk samarbeide i Europa.

De nordiske lands regjeringer mener at det er på denne måten at landene best kan forme sin egen samfunnsutvikling. Det er gjennom samarbeid med det øvrige Europa at de nordiske landene kan ta sitt ansvar for å bidra til sikringen av en freds- og samarbeidsordning i Europa. De nordiske land er bærere av demokratiske og sosiale tradisjoner som er av betydning for utviklingen i Europa, ikke minst når det gjelder bestrebelsene med å blegge konflikter og å sikre overgangen til demokrati og markedsøkonomi i Sentral- og Øst-Europa.

Norden må velge åpenhet mot det øvrige Europa, og ikke lukke seg inne i sin egen krets. Norden må gripe den historiske muligheten som nå åpner seg til å påvirke den europeiske utviklingen.

EØS-avtalen, som trer i kraft fra 1993, er et viktig bidrag til samarbeidet i Europa, og leder til økt integrasjon i Norden. EØS-avtalen er den viktigste nordiske samarbeidsavtalen på mange år.

Sverige og Finland har søkt om medlemskap i EF, mens Norge kan komme til å gjøre det innen utgangen av 1992. Med flere nordiske land innenfor EF øker muligheten til å ivareta nordiske interesser på europeisk plan.

Det er en styrke for de nordiske land at mange tradisjonelle nordiske samarbeidsområder gjennom de nordiske lands deltakelse i EØS og EF-samarbeidet får en bredere europeisk forankring. Samtidig skapes det nye muligheter til å fordype og utvikle det nordiske samarbeidet innenfor en europeisk ramme. Norden er ikke et alternativ til Europa - nordisk samarbeid er en naturlig del av europeisk samarbeid.

I årene som kommer bør det nordiske samarbeidet innrettes slik at det i størst mulig grad kan svare på de behov landene står overfor, i Norden og i Europa. Det krever en gjennomgang av de samarbeidsformer og institusjoner som er utviklet under andre historiske omstendigheter, og det krever en forsterkning av samarbeidet på områder av særlig betydning for nordisk identitet og fellesskap.

De nordiske lands regjeringer vil på denne bakgrunn arbeide for å møte den todelte utfordring som det nordiske samarbeidet står overfor i årene som kommer:

- Å styrke det nordiske samarbeidet på områder av genuint felles nordisk interesse.
- Å bygge ut det politiske samarbeidet om europeiske og regionale samarbeidsspørsmål for å underlette landenes deltakelse i respektive EØS- og EF-samarbeidet.

Statsministrene slutter seg til hovedlinjene i rapporten fra sine personlige representanter (se vedlagte sammendrag) . Gruppens forslag vil vitalisere det nordiske samarbeidet i en fase der samtlige land inngår i EØS-samarbeidet. Forslagene åpner også perspektiver for det nordiske samarbeidet når de fleste nordiske land er medlemmer av EF. Det kan være naturlig-med en ny gjennomgang av samarbeidsordningene når det er avklart hvor mange nordiske land som blir medlemmer av EF.

Rapporten vil bli drøftet med parlamentene i de nordiske land, og oversendt Nordisk Råd. Etter diskusjoner på Nordisk Råds sesjon i Århus 9-11. november, vil Regjeringene legge frem et forslag til endringer i Helsingforsavtalen.

For å sikre fremdriften i arbeidet med å fornye det nordiske samarbeidet, nedsetter Statsministrene en gruppe av sine personale representanter for å forberede oppfølging av rapporten frem mot Nordisk Råds sesjon i Århus, og gjennomføringen av endringer i Helsingforsavtalen.

Med sikte på å vitalisere det politiske samarbeidet mellom de nordiske land, vil Statsministrene særlig gå inn for å:

1. Sikre sterkere politisk styring av de nordiske lands samarbeid innen og utenfor Norden ved at Statsministrene tar direkte ansvar for å trekke opp hovedlinjene for samarbeidet.

Det opprettes en nordisk samarbeidskomite (styrelse) på statssekretær/høyt embedsmannsnivå som koordinerer det løpende nordiske regjeringssamarbeidet og arbeidet i ministerrådets sekretariat. Komiteen rapporterer til samarbeidsministrene og kan også få oppdrag direkte fra Statsministrene.

2. Bedre koordineringen av de ulike former for samarbeid mellom de nordiske lands regjeringer ved at det innføres et gjennomgående formannskap i alle møter av nordiske ministre, i de faste embedsmannskomiteer og andre nordiske møter på regjeringsnivå.

3. Sørge for et nært nordisk samarbeid om spørsmål som er på den europeiske dagsorden i EØS, EF og andre regionale samarbeidsfora.

4. Utvikle det nordiske regjeringssamarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål.

5. Legge stor vekt på samarbeidet med Nordisk Råd, bl.a. ved at Regjeringene gir brede orienteringer som også omfatter samarbeidet om europeiske og andre utenrikspolitiske spørsmål.
6. Føreta en vesentlig nysatsing på det kulturelle samarbeidet i Norden, for eksempel gjennom opprettelsen av et nytt Nordisk kulturfond.
7. Videreutvikle samarbeidet på områder av genuin nordisk interesse som miljøpolitikk, medborgerpolitikk, energi og utvikling av infrastrukturen i Norden.
8. Stimulere til videreutvikling av samarbeidet mellom folkelige og frivillige organisasjoner som utgjør en viktig del av det samlede nordiske samarbeidet.
9. Tilpasse det formelle samarbeidsapparatet langs de linjer som er skissert i rapporten slik at det i best mulig grad kan ivareta landenes samarbeidsbehov. Det vises bl.a. til en samlokalisering av Nordisk Råds Presidiums sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat, reduksjon og konsentrasjon i antall formelle embedsmannskomiteer og en gjennomgang av nordiske prosjekter og institusjoner med sikte på å sikre bedre nordiske prioriteringer og bedre ressursanvendelse.

De nordiske land var representert ved:

Statsminister Poul Schlüter, Danmark, statsminister Esko Aho, Finland, statsminister Davíð Oddsson, Ísland, statsminister Gro Harlem Brundtland, Norge, statsminister Carl Bildt, Sverige.

Bornholm 17. august 1992

Statement on the Future of Nordic Cooperation¹

At their meeting on Bornholm on 17 August 1992, the Prime Ministers of the Nordic countries discussed the future of Nordic cooperation on the basis of a report presented by a group of personal representatives appointed at the Prime Ministers' meeting in Mariehamn in November 1991.

They have issued the following declaration:

Europe is facing challenges that urgently call for comprehensive cooperation between European countries if they are to succeed in ensuring peace and stability in Europe.

Comprehensive cooperation between European countries is a prerequisite for economic development that can reduce unemployment and ensure sustainable development. It is also a prerequisite for solving national, social and political conflicts in Central and Eastern Europe.

For the first time in a great many years, the Nordic countries, Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden, have common interests in participating in expanded European cooperation on foreign, security and economic policy.

Active cooperation with the rest of Europe is the best way in which the Nordic countries can shape the future development of their own societies and take their share of the responsibility for ensuring an order of peace and cooperation in Europe. The Nordic countries have longstanding democratic and social traditions which will have a bearing on developments in Europe, not least as regards efforts to settle conflicts and facilitate the transition to democracy and a market economy in Central and Eastern Europe.

The Nordic countries must be open towards the rest of Europe, and not close the door to European cooperation. The Nordic region must seize the historic opportunity that has now arisen to influence developments in Europe.

The agreement on a European Economic Area between the EFTA and the EC countries, which will enter into force in 1993, represents an important contribution to cooperation in Europe, and will lead to greater integration in the Nordic region. The EEA agreement is the most important Nordic cooperation agreement to be concluded for many years.

Sweden and Finland have applied for membership of the EC whereas Norway may follow suit by the end of 1992. If more Nordic countries join the EC, this will enhance the opportunities to safeguard Nordic interests at a European level.

Through participation of the Nordic countries in the EEA and in the EC, many traditional spheres of Nordic cooperation will be closer integrated with the broader European cooperation. This will be an advantage for the Nordic countries and at the same time, there will be new opportunities to deepen and expand Nordic cooperation within a European framework. The Nordic region is not an alternative to Europe; Nordic cooperation is an integral part of European cooperation.

¹ This is an English summary of the statement made by the Prime Ministers on Bornholm.

In the years ahead, Nordic cooperation should be shaped in such a way that it can meet the needs of the Nordic countries at a Nordic level and at a European level. This requires a review of the forms of cooperation and institutions that have been developed under quite different historical circumstances. It also requires intensifying cooperation in fields of particular significance for a Nordic identity and sense of community.

In the light of this, the Government of the Nordic countries will work to meet the dual challenge that will be facing Nordic cooperation in the years ahead:

- A strengthening of Nordic cooperation in areas of genuine common interest.
- An expansion of political cooperation on issues related to European and regional cooperation in order to facilitate the participation of Nordic countries in EEA and EC cooperation.

The Prime Ministers endorse the main features of the report submitted by their personal representatives. The proposals will revitalize Nordic cooperation during a phase in which all the Nordic countries are taking part in the EEA cooperation. The proposals also open up prospects for Nordic cooperation at a time where most of the Nordic countries have become members of the EC. A new review of the cooperation arrangements may be necessary once it is clear how many Nordic countries will join the EC.

The report will be discussed with the national assemblies of the respective Nordic countries and forwarded to the Nordic Council. Following discussions at the Nordic Council's session in Århus on 9-11 November, the governments will put forward a proposal for amending the Helsinki Treaty.

The Prime Ministers will appoint a group of personal representatives to secure the necessary follow-up of the report towards the session of the Nordic Council in Århus, including the implementation of the necessary amendments of the Helsinki Treaty.

In the statement, the Prime Ministers refer to several measures aimed at revitalizing the political cooperation between the Nordic countries, by i.a.

- making the Prime Ministers directly responsible for drawing up the political guidelines for the cooperation between Nordic governments,
- introducing a rotating Nordic Presidency of all meetings between Nordic countries at government level,
- ensuring close cooperation on issues on the European agenda in the EEA, the EC and other regional fora,
- expanding cooperation between the Nordic governments on issues related to foreign and security policy,
- contributing to the debates in the Nordic Council by providing a broad range of information concerning cooperation on European and other foreign policy issues,
- significantly increase efforts to support the cultural cooperation between the Nordic countries,

- further develop cooperation in areas of common Nordic interests, such as the field of environment, citizen's rights, energy and development of the infrastructure in the Nordic region.

The Nordic governments were represented by:

Prime Minister Poul Schlüter, Denmark, Prime Minister Esko Aho, Finland,
Prime Minister Davíð Oddsson, Iceland, Prime Minister Gro Harlem
Brundtland, Norway, Prime Minister Carl Bildt, Sweden.

Bornholm, 17 August 1992

Statsministrarnas personliga representanter för nyvärdering av det nordiska samarbetet

Gruppens rapport till statsministrarna 14.8.1992

Innehållsförteckning

1. Statsministrarnas uppdrag till gruppen och gruppens arbete	672
1.1. Mariehamnsdeklarationen	672
1.2. Gruppen av personliga representanter	672
1.3. Sammanfattning av gruppens värderingar och förslag	672
2. Nya förutsättningar för det nordiska samarbetet	681
2.1. Tid för vidareutveckling av det nordiska samarbetet	682
2.1.1. <i>Nya krav på det formella samarbetet</i>	682
2.1.2. <i>Värdet av det nordiska samarbetet</i>	684
2.1.3. <i>Låt behoven styra samarbetet</i>	684
2.2. Europeiska utmaningar för det nordiska samarbetet	686
2.2.1. <i>Två utvecklingsfaser</i>	686
2.2.2. <i>Utmaningar under EES-fasen</i>	688
2.2.3. <i>Utmaningar under EG-fasen</i>	689
3. Fyra grundpelare för att utveckla samarbetet och att stärka det politiska samarbetet mellan de nordiska regeringarna	690
3.1. Fyra grundpelare för samarbetet mellan de nordiska regeringarna	690
3.2. Åtgärder för att utveckla det politiska samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar	692
3.2.1. <i>Statsministrarnas roll och organiseringen av statsministrarnas samarbete</i>	692
3.2.2. <i>Aktivt ordförandeskap</i>	693
3.2.3. <i>Utveckling av samarbete i utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor</i>	694
4. Viktiga samarbetsområden för det interna nordiska samarbetet	696
4.1. En mera medveten prioritering av nordiska samarbetsfrågor	696
4.2. Viktiga samarbetsområden under de kommande åren	696
5. Utveckling av samarbetet mellan de nordiska länderna i europeiska sammanhang	701
5.1. Allmänna synpunkter	701
5.2. Nordiskt samråd inom ramen för EES	702
5.3. Nordiskt samråd inom ramen för EG	703

6. Samarbete i relation till Nordens närområden	704
7. Anpassning av arbetet i Nordiska ministerrådet	706
7.1. Samarbetsministerinstitutionen	706
7.2. Riktlinjer för förenkling av arbetet i ministerråd och i ämbetsmannakommittéer	708
7.2.1. Några utgångspunkter	708
7.2.2. Ministerråd och ämbetsmannakommittéer	708
7.2.3. De nordiska institutionerna	710
7.2.4. Ministerrådets projektverksamhet	711
8. Det nordiska parlamentariska samarbetet	711
8.1. Europeiska samarbetsfrågor på dagordningen	711
8.2. Samspelet mellan parlamentariker och regeringar	712
8.3. Förslag till reformer angående Nordiska rådets verksamhet	713
8.4. Det parlamentariska samarbetet rörande europapolitiska och regionala frågor	714
9. De nordiska sekretariaten	715
10. De självstyrande områdena i det nordiska samarbetet	716
11. Västnorden i det nordiska samarbetet	717
12. Förslag till ändringar i Helsingforsavtalet	719
Bilagor	
Bilaga 1 Mariehamnsdeklarationen	722
Bilaga 2 Det samlade nordiska samarbetet efter 1992	724
Bilaga 3 Samarbete mellan de nordiska länderna och Nordens närområden	725

1. Statsministrarnas uppdrag till gruppen och gruppens arbete

1.1. Mariehamnsdeklarationen

Vid de nordiska statsministrarnas möte i Mariehamn den 12 november 1991 behandlades huvudsakligen frågan om det framtida nordiska samarbetet i ljuset av den senaste utvecklingen i Europa. Statsministrarna beslöt att anta Mariehamnsdeklarationen om det framtida nordiska samarbetet, *Bilaga 1*. Statsministrarna beslöt att utse sina personliga representanter för denna nyvärdering.

De centrala frågeställningarna för nyvärderingen är:

- de nya förutsättningar för nordiskt samarbete som följer av den europeiska integrationen,
- de nordiska ländernas samarbete med Nordens närområden, bland annat med Baltikum och Östersjöområdet,
- sådana organisatoriska förändringar som reformförslagen förutsätter, inklusive en eventuell revision av Helsingforsavtalet.

1.2. Gruppen av personliga representanter

De nordiska statsministrarna har utsett följande personliga representanter jämte bisittare för nyvärdering av det nordiska samarbetet:

Inrikesminister Thor Pedersen, DK
Sekretariatschef Anita Hugau, DK
Verkställande direktör Jaakko Iloniemi, SF
Specialrådgivare Seppo Härkönen, SF
F.d. utrikesminister Matthías Á. Mathiesen, IS
Expeditionschef Jón Júlíusson, IS
Statssekreterare Björn Skogstad Aamo, N
Specialrådgivare Jonas Gahr Støre, N
Landshövding Gunnar Björk, S
F.d. statssekreterare Jan O. Karlsson, S

Som gruppens ordförande har fungerat verkställande direktör Jaakko Iloniemi. Som ordförandens personliga sekreterare har fungerat ambassadrådet Karl Johan Krokfors.

De personliga representanterna presenterar med detta sin rapport till statsministrarna inför mötet på Bornholm 17 - 18 augusti 1992. En mellanrapport presenterades för statsministrarnas vid mötet i Helsingfors den 2 mars 1992.

1.3. Sammanfattning av gruppens värderingar och förslag

1. Uppdraget

Statsministrarna i de nordiska länderna beslöt vid sitt möte i Mariehamn den 12 november 1991 att anta Mariehamnsdeklarationen om det framtida nordiska samarbetet. Statsministrarna beslöt samtidigt att utse sina personliga representanter för en nyvärdering av det nordiska samarbetet.

Såsom utgångspunkt för sitt arbete har gruppen av personliga representanter tagit fasta på de centrala frågeställningar som anges i Mariehamnsdeklarationen, dvs.:

- de nya förutsättningar för det nordiska samarbetet som följer av den europeiska integrationen,
- de nordiska ländernas samarbete med Nordens närområden,
- eventuella organisatoriska förändringar som gruppens reformförslag förutsätter.

2. Nya förutsättningar och nya krav

Gruppen har valt tre infallsvinklar för sin nyvärdering av det nordiska samarbetet, nämligen:

- gruppen understryker att det oberoende av de senaste årens genomgripande händelser i Europa är tid för att förnya och vidareutveckla det nordiska samarbetet,
- i ljuset av utvecklingen i Europa står samarbetet inför två utvecklingsfaser under de kommande åren: dels EES-fasen som inleds i början av år 1993 och vilken sammanfaller med en förhandlingsfas mellan å ena sidan de nordiska länder som ansökt om medlemskap i EG och å andra sidan EG,
- dels fasen med EG-medlemskap för nya nordiska länder som troligen inträffar senare på 1990-talet.

Det nordiska samarbetet är en helhet som omfattar det mångsidiga informella samarbetet och det formella samarbetet i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Den samlade utvecklingen har lett till att det formella samarbetets betydelse och genomslag har avtagit. Utvecklingen de senaste åren har fört till att samarbetet inom bredare ramar som Efta, EG och GATT har fått större betydelse.

Det bör uppfattas som ett plus för de nordiska länderna - och inte som ett minus för det nordiska samarbetet - att många av ländernas intressen kan tillvaratas i en bredare krets. Detta ökar möjligheten för genomslag för nordiska värden och intressen. Förutsatt att samarbetet kan inrättas på ett sådant sätt att det svarar mot dagens behov och utmaningar är det nordiska samarbetet i dag av större betydelse för de nordiska länderna än på mycket länge.

Låt behoven styra samarbetet

Behoven för nordiskt samarbete har inte avtagit. De har ändrat karaktär.

Gruppen har fäst uppmärksamheten vid en rad behov som kan indelas i fyra huvudgrupper, nämligen:

1. Åtgärder för att säkra Norden som hemmamarknad genom fria rörelser för varor, tjänster kapital och personer
2. Åtgärder som kan stärka den ömsesidiga språkliga och kulturella förståelsen, gemenskapen och identiteten inför Europa,

3. Åtgärder för att stärka nordiskt näringsliv i samband med hårdare konkurrens på en öppen europeisk marknad,
4. Åtgärder för att lägga förhållandena till rätta för samarbete mellan de nordiska ländernas regeringar i deras tillvaratagande av nationella intressen, bl.a. genom att påverka och bidra till en fredlig omformning av Europa.

Mot bakgrunden av dessa behov ser gruppen två huvudsakliga utmaningar för sin nyvärdering av det nordiska samarbetet:

- att stärka samarbetet på områden av genuint nordiskt intresse och att bidra till att vidareutveckla den kulturella värdegemenskapen i Norden,
- att se till att samarbetet på bästa möjliga sätt kan stöda ländernas deltagande i annat internationellt samarbete, framförallt i europeiska fora såsom EES och EG.

3. Europeiska utmaningar

Gruppen har för sin nyvärdering av samarbetet utgått från att de nordiska länderna och det nordiska samarbetet står inför två utvecklingsfaser i sitt förhållande till Europa under loppet av 1990-talet.

Den första fasen inleds år 1993 då länderna ingår i EES-samarbetet. Denna fas kommer att kännetecknas av att delar av det nordiska samarbetet kommer att få en naturlig förankring inom ramen för samarbetet mellan Efta-länderna och EG-länderna. Denna fas kommer också att präglas av medlemskapsförhandlingar för nya nordiska länder och en klarläggning av EG-samarbetets vidare utveckling under samarbetets nästa fas.

Den andra fasen inleds då det är klarlagt vilka nordiska länder som blir medlemmar i EG senare under detta decennium. En detaljerad genomgång av inrättandet av det nordiska samarbetet i denna fas kommer att vara beroende av EG-samarbetets vidare utveckling och av antalet nya nordiska EG-medlemmar.

Redan EES-samarbetet kommer att innebära stora förändringar för de nordiska länderna. EES-avtalet leder till att samma regelverk för första gången kommer att gälla i Norden såväl som i hela EES-området i fråga om fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Därutöver möjliggörs samarbete på en rad områden utöver den inre marknaden såsom t.ex. miljövård, konsumentskydd, utbildning, forskning och utveckling.

Den mest betydelsefulla innebörden av att flera nordiska länder ansluter sig till EG är att länderna kommer att delta i det politiska samarbetet inom EG.

Det nordiska samarbetet sådant vi känner det fram till i dag - där Danmark varit medlem i EG och de övriga fyra länderna varit medlemmar i Efta - kommer i en sådan situation att ändra karaktär på ett grundläggande sätt. Gruppen menar att det kommer att uppstå en ny situation i det fall att tre eller fyra nordiska länder skulle bli medlemmar i EG. Balansen i samarbetet, både det formella och det informella, kommer att förskjutas så att tyngdpunkten ligger på EG-sidan.

4. Fyra grundpelare för samarbetet mellan regeringarna

I syfte att beakta de nya förutsättningar för samarbetet som i dag föreligger är det enligt gruppen ändamålsenligt att vidareutveckla samarbetet mellan de nordiska regeringarna på basen av följande fyra grundpelare:

1. Internat nordiskt samarbete, som gäller frågor av gemensamt intresse för samtliga eller nästan alla nordiska länder.
2. Samarbete mellan nordiska länder (två eller flera) inom ramen för EG, Efta och EES. Detta samarbete avser att tillvarata de nordiska ländernas regionala och politiska intressen vid utformningen av regelverk och andra avgöranden i bredare europeiska fora.
3. Samarbete för att tillvarata de nordiska ländernas intressen gentemot länder utanför EG/Efta-kretsen. Detta samarbete omfattar bl.a Nordens närområden, men också bistånd till utvecklingsländer och samarbete i internationella organisationer.
4. Löpande samarbete mellan två eller flera nordiska länder angående bilaterala och regionala frågor. Detta direkta och ofta informella samarbete är viktigt bl.a. för att lösa t.ex. gemensamma transportfrågor och energiförsörjningsuppgifter.

5. Åtgärder för att utveckla det politiska samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar

a. Statsministrarnas nya roll och generella ansvar för samarbetet

Ett nordiskt samarbete som präglas av politisk målmedvetenhet kunde man enligt gruppen bäst förverkliga genom att statsministrarna påtar sig det allmänpolitiska ansvaret för samarbetets principer och riktlinjer.

Avsikten med en bättre organisering av statsministrarnas roll i det nordiska samarbetet är att få till stånd en bättre politisk ledning både av det interna nordiska samarbetet och av samarbete förknippat med ländernas deltagande i europeiskt och annat internationellt arbete.

Statsministrarna bör ha regelbundna nordiska möten och träffas 3-4 gånger om året. Ordförandeskapet har ansvar för mötena, som kan ha karaktären av dels ordinarie statsministermöten och dels extraordinarie statsministermöten. De nordiska statsministrarna har ofta informella möten på europeiskt plan inom ramen för t.ex. KSSE, Efta och EG. Därutöver förekommer bilaterala samt täta informella kontakter som tillsammans innebär omfattande kontaktytor.

Under Nordiska rådets plenarförsamling håller statsministern i ordförandelandet ett huvudinlägg om det nordiska samarbetet.

b. Aktivt ordförandeskap

Inom det nordiska samarbetet har gruppen förordat en ordning enligt vilken ordförandeskapets roll stärks som ett medel att mer än tidigare markera det politiska ansvaret. Det land som innehar ordförandeskapet i det nordiska samarbetet bör få ett generellt ansvar för helheten och för framdriften av det nordiska samarbetet. Ordförandeskapet bör gälla genomgående, dvs. både för statsminister- och andra ministermöten och för möten på ämbetsmänna- och expertnivå. Även president-

skapet i det parlamentariska samarbetet skulle påta sig ansvaret för förberedandet av möten samt för övervakningen av uppföljningen av beslut.

c. Utveckling av samarbete i utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor

Samarbetet angående utrikes- och säkerhetspolitik omfattar i dag också en rad icke-militära frågor, som inrymmer sociala, ekonomiska och ekologiska faktorer. Detta har gett säkerhetsbegreppet en ny dimension. Samarbetet mellan utrikesministrarna har under de senaste åren stärkts. Existerande samarbetsramar och statsministrarnas ansvar för utvecklingen av huvudlinjerna i det nordiska samarbetet skapar möjligheter för en nära kontakt mellan de nordiska ländernas regeringar i utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor och ett aktivt initierande samarbete i syfte att påverka aktuella substansfrågor.

Det speciella förhållandet att ett land eller flera nordiska länder också deltar eller kommer att delta i samarbetet om samma temata inom EG, synes inte vara ett hinder för ett icke bindande utrikespolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna.

6. *Samarbete på områden av genuint nordiskt intresse*

Parallellt med deltagandet i det bredare europeiska samarbetet understryker gruppen behovet av att förnya och vidareutveckla samarbetet på områden av genuint nordiskt intresse.

Detta kommer att beröra frågor av gemensamt intresse för samtliga (eller nästan alla) nordiska länder och som avspeglas i den nordiska budgeten och i de olika samsarbetsorganen.

Med tanke på att länderna var för sig och tillsammans kommer att ägna mycken tid åt och stora resurser på EES/EG-samarbetet, önskar gruppen framhålla vissa samsarbetsområden av genuint nordiskt intresse som bör få en framskjuten plats i samarbetet under de närmaste åren:

- kulturpolitik
- medborgarpolitik
- miljöpolitik
- ekonomipolitiskt samarbete.

Gruppen föreslår bl.a. att det byggs upp en nordisk kulturfond som till sin uppbyggnad, omfattning och inriktning avsevärt skiljer sig från den nuvarande. På basen av gruppens förslag till koncentration och effektivisering föreslås en kritisk genomgång av de för närvarande ca 800 nordiska projekten. Förslagsvis två tredjedelar av de nuvarande projektmedlen avsätts för upprättandet av fonden. Vid en årlig avsättning på ca 200 miljoner DKK bör man nå målet om en fond på 1 miljard DKK år 2000.

Kulturfonden skall fungera parallellt med de ordinarie bevilningarna för kulturändamål, och skall prioritera stöd till nordiska projekt som särskilt kan stärka nordisk identitet och gemensam kulturell markering, framförallt inom områdena forskning och utbildning, barnkultur och ungdomssamarbete, film och mediasamarbete.

Kulturministrarna utarbetar riktlinjer för kulturfonden.

De nordiska ländernas deltagande i den europeiska integrationen tillför den nordiska medborgarpolitiken en europeisk dimension. En avsevärd del av rättigheter som reglerats i nordiska avtal kommer nu att omfattas av hela EES-området, t.ex. en stor del av den nordiska socialkonventionen och arbetsmarknadskonventionen. I dessa avseenden kommer det nordiska och det europeiska samarbetet att sammanfalla.

Miljöområdet är kanske det fält där de nordiska länderna kan ha de största ambitionerna att påverka samarbetet inom ramen för EES, EG och andra internationella fora. Gruppen menar att arbetet med miljöfrågor i ministerrådsstrukturen - i nära samspel med fackmyndigheter och den politiska ledningen i länderna - bör inrättas med sikte på att förbereda gemensamma nordiska initiativ.

Samarbetet i EES och EG kommer att bli dominerande på det ekonomipolitiska området. Gruppen menar dock att det fortsatt ligger en speciell utmaning i att utveckla Norden som hemmamarknad. I detta sammanhang är det behov för att avlägsna återstående bestämmelser som åtskiljer de nordiska produktmarknaderna från varandra.

Gruppen önskar särskilt framhålla behovet av starkare satsning på uppbyggnad av infrastrukturen i de nordiska länderna.

De nordiska länderna har i hög grad sammanfallande intressen på regionalpolitikens område.

Samarbete på energiområdet kommer att ha stor betydelse för integrationen i Norden. Det föreligger stora möjligheter till utveckling av en nordisk gasmarknad och en nordisk elmarknad som kan bidra till bättre miljö, lägre energikostnader och ökad aktivitet under anläggningsfasen.

7. Samarbete angående frågor på dagordningen i EES och EG

De nordiska ländernas deltagande i EES- och EG-samarbete öppnar nya möjligheter för att arbeta för nordiska värden och intressen i en bredare europeisk samsamarbetsram.

Dels genom EES-avtalet och dels i och med att samtliga eller de flesta nordiska länder i sinom tid blir medlemmar i EG uppstår allt oftare situationer, där det är viktigt att de nordiska länderna är medvetna om varandras nationella målsättningar. Lika viktigt är att klarlägga förutsättningarna för att kunna sammanjämka två eller flera länders målsättningar på ett sådant sätt att det inte förorsakar skada eller olägenhet för något annat nordiskt land, utan snarare främjar syften som hänför sig till gemensamma värden och kulturella faktorer.

De nordiska ländernas deltagande i EES-samarbetet kommer huvudsakligen att ske som medlemmar i Efta respektive EG. Beslutsprocessen i EES baserar sig på samspelet mellan Efta-pelaren och EG-pelaren.

På de områden som omfattas av EES-samarbetet är det därför inte naturligt med en parallell beslutsprocess inom den nuvarande beslutsstrukturen. Likväl kan det vara önskvärt att vidareutveckla arbetsformerna i den formella nordiska samsamarbetsapparaten så att den kan stöda ländernas deltagande i EES-organen.

Ordförandelandet bör tillse att principiella frågor som kommer till behandling i EES blir föremål för tidig diskussion mellan de nordiska länderna. Det är vidare naturligt att stärka samarbetet mellan de nordiska ländernas fackexperter.

På samma sätt som under EES-avtalet (Regionalklausulen) kommer det att vara viktigt att ha en möjlighet att bedriva nordiskt samarbete på de områden där nordiska lösningar inte står i konflikt med förpliktelser under EG-medlemskapet. Som EG-medlemmar kommer det att vara i de nordiska ländernas intresse att framhäva den nordiska ramen som en beslutsnivå. Det är i sammanhanget viktigt att hänvisa till subsidiaritetsprincipen, som understryker att beslut skall fattas på den nivå, där de bäst kan bidra till en lösning.

Som EG-medlemmar kommer de nordiska länderna att på ett möjligt fritt sätt värdera hur de bäst kan tillvarata sina intressen.

8. *Samarbete i relation till Nordens närområden*

Regeringarna i de nordiska länderna önskar bidra till en vidareföring av den positiva utvecklingen mot demokrati och marknadsekonomi i Östeuropa och i länderna i De oberoende staternas samväld (OSS). De nordiska länderna bidrar var för sig och i samarbete med andra länder med många olika typer av stödåtgärder till länderna i Nordens närområden.

De nordiska länderna har i olika internationella fora uttryckt en önskan om att ta del i åtgärder av en sådan omfattning som är nödvändig för att uppnå ovan antydda målsättningar.

Gruppen har diskuterat olika typer av samarbete mellan de nordiska länderna och t.ex de baltiska länderna och Ryssland. Mot bakgrunden av det omfattande samarbete som igångsatts på en rad olika områden föreslår gruppen att man inhämtar erfarenheter av det samarbete som redan inletts. I fråga om de olika nordiska ländernas agerande på det bilaterala området kan det vara ändamålsenligt att samordna åtgärderna där det är möjligt för att vinna synnergieffekter mellan två eller flera länders insatser.

9. *Anpassning av arbetet i Nordiska ministerrådet*

Målsättningen med de reformer som genomfördes i början av 1970-talet var bl.a. den att samsamarbetsministrarna skulle ägna sig åt den övergripande inriktningen av samarbetet och åt samordningen mellan sektorerna. Utfallet har dock blivit anorlunda än man hade tänkt sig, vilket självklart haft inflytande på ministerrådets verksamhet. Samarbetsministrarna har under senare år endast i begränsad utsträckning handlagt frågor som har att göra med samarbetets inriktning i stort eller tagit större politiska initiativ.

Gruppen presenterar därför följande förslag:

- Statsministrarna åtar sig ansvaret för de överordnade nordiska samsamarbetsfrågorna. Statsministrarna har möten med Nordiska rådets presidium såsom hittills.
- Ansvaret för det nordiska samarbetet på olika sakområden skall åvila respektive fackministrar. Kontakten till Nordiska rådet på olika sakområden åvilar fackministrarna i enlighet med principen om aktivt ordförandeskap.
- En styrelse bestående av fem statssekreterare (en från vart och ett nordiskt land) eller tjänstemän i motsvarande ställning tillsätts, med fullmakt att fatta beslut i alla frågor där enighet kan nås och där respektive ministrar inte för-

behållit sig själva rätten att fatta beslut. Styrelsen kan mottaga uppdrag direkt från statsministrarna, men är för övrigt underställd samarbetsministrarna samt utgör även styrelse för ministerrådets sekretariat.

-Helsingforsavtalet behåller sin nuvarande struktur, men justeras för att åter spegla här föreslagna förändringar.

-Under det skede som följer kommer det att ställas särskilda krav på regeringarna att trygga genomförandet av det nordiska samarbetets förändrade inriktning och organisation. Det är då angeläget att varje nordisk regering har en samarbetsminister med ansvar under statsministerns övergripande ledning för det nordiska samarbetets utveckling.

Riktlinjer för förenkling av arbetet i ministerråd och i ämbets-mannakommittéer

Det nordiska samarbetet får i fortsättningen två huvuduppgifter, dels att gemensamt verka för nordiska intressen och värderingar i det europeiska integrationsarbetet, dels att vidareutveckla det genuint nordiska samarbetet inom de huvudområden som närmare angivits i rapporten.

På många områden är det nordiska samarbetet nu så etablerat att det kan drivas vidare utan stöd av permanenta ministerråd och ämbetsmannakommittéer. I ett längre perspektiv bör allt fler samarbetsområden handläggas som en integrerad del av ministeriers och ämbetsverks åligganden tillsammans med EES- och EG-ärenden.

Inom prioriterade samarbetsområden bedömer gruppen det önskvärt att behålla den hävdvunna ordningen med ministerråd och ämbetsmannakommittéer. Deras antal bör alltså avspegla den föreslagna koncentrationen och prioriteringen.

De nordiska institutionerna och ministerrådets projektverksamhet

Mycket av det nordiska samarbetet sker i dag genom de nordiska institutionerna. Enligt gruppens bedömning bör en grundlig utvärdering av institutionerna genomföras. Den kan ske i flera led. För en samlad prövning av institutionerna bör man tillsätta utomstående utredare som undersöker:

- om institutionerna ersätter eller dubblar nationella institutioner,
- om det finns klara mål för verksamheten,
- om den löser uppgifterna till lägre kostnad,
- om den gör arbetet effektivare genom att den samlar nordisk kompetens,
- om den är nödvändig på grund av speciella förhållanden i något nordiskt land,
- om den främst är ett kontaktorgan.

Den föreslagna översynen bör inledas omgående och resultatet av arbetet bör redovisas senast den 1 juli 1993.

Projektmedlen utgör en stor del av budgeten för det nordiska samarbetet (ca 800 projekt omfattande sammanlagt ca 300 miljoner DKK). Enligt gruppen bör projektverksamhet förekomma bara på områden som ligger i linje med de poli-

tiska målsättningar om prioriteringar som de nordiska regeringarna går in för. De projekt som finansieras över ministerrådets budget har i princip en löptid på ett fåtal år. Detta innebär att en stor del av projekten avslutas varje år. En kritisk genomgång av projekten och institutionerna bör bl.a. skapa förutsättningar för nysatsningen på kulturområdet som skisserats i samband med förslaget om att upprätta en nordisk kulturfond.

10. Det nordiska parlamentariska samarbetet

Europeiska samarbetsfrågor har en central ställning på den politiska dagordningen i alla nordiska länder. Europeiska samarbetsfrågor kommer också att sätta sin prägel på debatterna i Nordiska rådet under kommande år. Gruppen menar att verksamheten i Nordiska rådet kan ge ett väsentligt bidrag till att markera nordiska värderingar och inställningar till europeisk integration och därmed utgöra ett viktigt tillskott till den politiska debatten i de enskilda länderna. Det är viktigt att det sker ett nära parlamentariskt samarbete mellan de nordiska länderna i de stora frågor som i framtiden kommer att behandlas i europeiska fora.

I tillägg till de representanter som deltar i Nordiska rådet har Efta en egen parlamentarikergrupp och EES-samarbetet kommer att få en konsultativ församling av parlamentariker från Europaparlamentet och Efta-ländernas parlament.

Förslag till reformer angående Nordiska rådets verksamhet

Nordiska rådets uppgift är att behandla det nordiska samarbetet och de konsekvenser och de möjligheter som den europeiska integrationen innebär för det nordiska samarbetet. Gruppen hänvisar bl.a. till det arbete som görs i syfte att reformera rådets verksamhet. Gruppen föreslår för egen del följande ordning:

- Nordiska rådet håller i regel två (2) sessioner per år. Ifall det är nödvändigt, kan generaldebatten under en session pågå under flera dagar än en dag. I anslutning till dessa sessioner kan utskottsmöten anordnas.
- Nordiska rådet håller dessutom enligt behov korta möten av konferenskaraktär.
- Ett system med aktivt presidentskap införs. Parlamentet i ordförandelandet förutsätts inneha de resurser som erfordras för att utöva det aktiva presidentskapet för rådsförsamlingen och dessa verksamhet.
- Enligt gruppen bör man gå in för en ordning, enligt vilken presidentskapet, som i regel vara ett år i sänder, skall följa kalenderåret.
- Statsministrarna i ordförandelandet redogör för de överordnade politiska frågorna i det nordiska samarbetet.
- En vitalisering av debatterna i Nordiska rådet om europeiska och regionala samarbetsfrågor genomförs.

11. De nordiska sekretariaten

Det är naturligt att den gemensamma nordiska sekretariatsorganisationen anpassas till de förändringar som det nordiska samarbetet står inför.

Starka skäl talar för en samlokalisering av Nordiska ministerrådets sekretariat i Köpenhamn och Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm utifrån de premisser som gruppen angivit i sin rapport. En samlokalisering skulle underlätta det samarbete som i dag sker och som fordras mellan sekretariaten. Den ansvarsfördelning mellan regeringar och parlament som finns inskriven i ländernas grundlagar bör vidmakthållas också i det nordiska samarbetet.

Viktigt är att ordförandelandet kan besitta en tillräcklig sekretariatsresurs under den period ordförandeskapet varar. Vid en samlokalisering av de båda sekretariaten skulle all teknisk service, personaladministration och liknande vara gemensam för sekretariaten. Det skulle m.a.o. vara fråga om en administrativ samlokalisering av två sekretariat som fortfarande skulle vara två juridiska personer.

Ministerrådets sekretariat böra vara underordnat den styrelse, vars status och uppgifter närmare angivits i rapporten.

Gruppen anser att det nordiska samarbetet i dag skulle ha mera att vinna på en samlokalisering av de båda sekretariaten än på en fortsatt uppdelning i två skilda sekretariat, av vilka det ena f.n. är beläget i Stockholm och det andra i Köpenhamn.

12. De självstyrande områdena i det nordiska samarbetet

I samband med nyvärderingen av det nordiska samarbetet har gruppen funnit att de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland i princip skall ha samma ställning som hittills i det nordiska samarbetet.

13. Västnorden i det nordiska samarbetet

Gruppen framhåller att Västnorden är en del av Norden som fortsatt bör prioriteras som en del av det nordiska samarbetet. Det finns anledning att konstatera att Västnordens intressen kan tillvaratas genom att göra detta regionala samarbete mera synligt i nordiska sammanhang.

14. Förslag till ändringar i Helsingforsavtalet

Rapporten utmynnar i en skiss till konkreta förslag till ändringar i Helsingforsavtalet. Förslagen återspeglar de reformer som gruppen förordar. Gruppen anser att det inte är motiverat att genomföra en totalrevision av avtalet utan att man gör nödiga justeringar i gällande avtal.

2. Nya förutsättningar för det nordiska samarbetet

I Mariehamnsdeklarationen har gruppen blivit ombedd att företa en nyvärdering av det nordiska samarbetet i ljuset av de genomgripande förändringarna i Europa.

Gruppen har valt tre infallsvinklar för sin värdering:

För det första understryker gruppen att det oberoende av de senaste årens händelser i Europa är tid för att förnya och vidareutveckla det nordiska samarbetet. I ljuset av utvecklingen i Europa konstaterar gruppen vidare att samarbetet står inför två utvecklingsfaser under de kommande åren:

EES-fasen som inleds då EES-avtalet enligt planerna träder i kraft från och med den 1 januari 1993 och vilken sammanfaller med en förhandlingsfas mellan å ena sidan de nordiska länder som ansökt om medlemskap i EG och å andra sidan EG, och fasen med EG-medlemskap för nya nordiska länder som troligen inträffar senare på 1990-talet.

2.1. Tid för vidareutveckling av det nordiska samarbetet

2.1.1. Nya krav på det formella samarbetet

Det nordiska samarbetet är unikt i internationella sammanhang. Gruppen ser begreppet nordiskt samarbete som en samlande beteckning för den mångfald av samhälleliga, folkliga, ekonomiska och politiska kontakter som existerar mellan de nordiska länderna.

Samarbetet har en *informell sida* i de många direkta band som knyts mellan organisationer, fackföreningar, företag, politiska partier och myndigheter på nationell och regional nivå. Det finns också ett direkt och informellt samarbete mellan de nordiska ländernas regeringar och ett väl utvecklat nät för kontakter.

Gemensamt för det informella samarbetet och kontakterna är att detta samarbete bedrivs och styrs på basen av de behov som upplevs i länderna. På endel områden täcker detta arbete samtliga nordiska länder, på andra områden omfattar det bara några av länderna. Det nära språkliga och kulturella släktskapet mellan länder och folk i Norden och den historiska bakgrunden lägger förhållandena speciellt väl till rätta för denna typ av mellanfolkligt samarbete.

Det nuvarande *formella samarbetet* kommer till uttryck genom aktiviteterna i Nordiska rådet och i Nordiska ministerrådet. Detta samarbete har inrympts i Helsingforsavtalet av år 1962 sådant detta lyder enligt senaste ändring 21 augusti 1991. Samarbetet inom Nordiska rådet gav en rad viktiga resultat på 1950-talet och på 1960-talet, med bl.a. införandet av den nordiska socialkonventionen, den nordiska passunionen, den nordiska arbetsmarknadskonventionen och det nordiska transportavtalet. Sedan 1971 har det formella regeringssamarbetet skett inom ramen för Nordiska ministerrådet. En fastare grund för kultursamarbetet lades genom att det nordiska kulturavtalet trädde i kraft 1972.

Det formella nordiska samarbetet har skett som ett samspel mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Detta är ett utpräglat consensussamarbete där avgöranden i ministerrådet fattas genom enhälliga beslut. Samarbetet utgör inte något hinder för att ländernas politik fastställs nationellt i samspelet mellan regering och nationalförsamling. Det har inte funnits någon utbredd önskan om eller politisk vilja för att införa ordningar med majoritetsbeslut i det formella nordiska samarbetet. Däremot ingår sådant samarbete, där något av länderna inte deltar, som ett godtagbart inslag i det nordiska mönstret.

Gruppen ser på det nordiska samarbetet som en helhet, som omfattar både informella och formella kontakter. Det finns uppenbart många band mellan det informella och det formella - de två formerna av samarbete kompletterar varandra. Existensen av det formella samarbetet bidrar till att hålla nätverket av informella kontakter levande.

Erfarenheterna från de senaste 20 åren har visat att det informella samarbetet med lätthet kan anpassa sig till nya förhållanden. Samarbetet i Nordiska minis-

terrådet och i Nordiska rådet har tjänat, och tjänar, viktiga gemensamma nordiska intressen, men har också uppvisat flera begränsningar och bristande anpassningsförmåga i en tid med stora förändringar.

Utöver den consensuspräglade beslutsprocessen, finns det flera orsaker till att det formella samarbetet inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet inte har vuxit fram som den viktigaste grundvalen för tillvaratagande av de nordiska ländernas internationella och europeiska intressen.

På *det säkerhetspolitiska området* har ländernas olika intressen under många år gjort den nordiska kretsen föga aktuell som grundval för samarbetet. Denna situation håller nu på att förändras.

På *det ekonomiska området* har den nordiska kretsen inte varit tillräcklig för omfattande samarbetsordningar. Detta beror delvis på att länderna är starkt involverade med resten av Västeuropa vad gäller handel, investeringar och övriga ekonomiska relationer. Länderna är var för sig och samlade starkt beroende av större marknader utanför Norden. Denna utveckling ser ut att förstärkas.

På *en rad centrala samarbetsområden* har det inte varit naturligt att tänka exklusivt nordiskt. Även om de nordiska länderna har många sammanfallande intressen i handelspolitiska frågor, har det ända sedan Efta-konventionen kom till år 1960 ansetts önskvärt att finna lösningar som omfattar flera länder. Lösningar inom dessa bredare ramar har på en rad områden valts framom lösningar inom en nordisk ram (jfr NORDEK-förhandlingarna åren 1968 - 1970). Detta framstår i dag som ännu mer centralt i ljuset av starkare internationalisering.

Denna samlade utveckling har bidragit till att det formella nordiska samarbetets betydelse och genomslag har avtagit, något som ligger till grund för debatten om det nordiska samarbetets framtid och inriktning.

Även om det föreligger uppenbara behov för en ny inriktning av delar av det nordiska samarbetet, menar gruppen att diskussionen om en eventuell skönjbar långsammare takt i det nordiska samarbetet ofta förs på felaktiga premisser.

I och med att utvecklingen under de senare åren har gett ökad betydelse åt samarbete inom bredare europeiska och internationella ramar såsom Efta, EG och GATT är inte detta nödvändigtvis ett uttryck för att det nordiska samarbetet fungerar illa.

Det bör uppfattas som ett plus för de nordiska länderna - och inte som ett minus för det nordiska samarbetet - att många av ländernas intressen också kan tillvaratas utanför deras egen krets. Viktiga nordiska intressen har kunnat tillgodoseas även i andra än i nordiska fora.

En rad frågor, framförallt på det handelspolitiska och ekonomiska området, som tidigare kunde ha blivit behandlade i nordiska sammanhang, hanteras i dag enligt ländernas *egen önskan* i bredare europeiska och internationella fora. Den stagnation som många menar att har präglat dagens nordiska formella samarbete, beror ofta på att man har haft förväntningar om att frågorna kan lösas utslutande i Norden. På samma sätt framställs en rad förslag till åtgärder på nordiskt plan som länderna själva har valt att hantera i organ utanför Norden.

2.1.2. *Värdet av det nordiska samarbetet*

Det nordiska samarbetet har djupa historiska rötter. I endast ringa grad bygger det på avtal och politiska beslut. Den nära kontakten mellan de nordiska länderna på olika nivåer under en lång historisk gemenskap knyter invånarna i de nordiska länderna närmare varandra. På en rad områden har det nordiska samarbetet varit banbrytande då det gällt att öppna ett samarbete tvärs över landgränserna. De nordiska samhällena är bärare av grundläggande värderingar såsom demokrati, människors jämlikhet, solidariska samhällsordningar och höga ambitioner för att värna miljön.

Det unika i den nordiska gemenskapen är dess kulturella, språkliga och historiska närhet. Ur den har gemensamma värden och en egen samhörighet vuxit fram.

De nära folkliga kontakterna är en viktig grundval för det samlade nordiska samarbetet. Den mångsidiga verksamheten i Norden-föreningarna och i andra medborgarorganisationer ger den nordiska gemenskapen en bredd som det är viktigt att ta vara på under de kommande åren.

Denna nordiska samhörighet har kommit till uttryck på skilda sätt under olika skeden av historien. Gruppen menar att denna samhörighet kommer att vara av speciellt stor betydelse under åren som kommer.

Samtliga nordiska länder står inför fler gemensamma utmaningar än på mycket länge. Alla länder kommer att ingå i ett bredare europeiskt samarbete, vare sig det gäller EES eller EG.

De små och öppna nordiska länderna registrerar alla verkningar från en allt mer integrerad världsekonomi präglad av starkare konkurrens och stora teknologiska förändringar. Allt fler av de samhällsfrågor länderna står inför, i första hand på miljöområdet, kräver regionalt och internationellt samarbete.

De nordiska länderna utgör en relativt sett liten språklig och kulturell grupp, som är särskilt utsatt i ljuset av den internationella massmediala utvecklingen. Ett nära samarbete mellan de nordiska länderna -formellt och informellt - stärker den nordiska identiteten och kulturella egenarten.

Med stöd av detta menar gruppen att som en helhet är det nordiska samarbetet - inrättat på ett sådant sätt att det svarar mot dagens behov och utmaningar - av större betydelse för de nordiska länderna än på mycket länge.

De nordiska länderna kommer var för sig att ha ett särskilt behov för att undvika de olägenheter, som relativt mindre länder ofta kan möta i förhållande till större länder och regioner ute i Europa. Ett tätt och ömsesidigt stödande nätverk av kontakter både inom ramen för politik, administration, kultur, forskning, fackliga och andra organisationer samt näringsliv kommer att vara viktiga för att de nordiska länderna som en helhet skall hävda sig i den ekonomiska konkurrensen och i den politiska utvecklingen av Europa.

2.1.3. *Låt behoven styra samarbetet*

Behoven för nordiskt samarbete har inte avtagit. De har ändrat karaktär. Behoven har som regel varit riktgivande för det informella nordiska samarbetet. Nu är det viktigt att anpassa formerna för det formella samarbetet så att också det på bästa möjliga sätt kan tillmötesgå ländernas anspråk.

Gruppen har fäst uppmärksamheten vid en rad behov som kan indelas i fyra huvudgrupper:

1. Åtgärder för att säkra Norden som hemmamarknad genom fria rörelser för varor, tjänster, kapital och personer

På detta område kommer samarbetet inom ramen för EES och EG att bli riktgivande för den löpande utvecklingen av regelverken. Detta öppnar för nedtrappning av delar av dagens formaliserade samarbete. Samtidigt öppnas möjligheter för att använda nordiska samarbetsorgan för att utväxla synpunkter på det europeiska samarbetet. På flera områden kommer det också att vara aktuellt för de nordiska länderna att gå längre i samarbetet än vad fallet är i de bredare fora.

2. Åtgärder som kan stärka den ömsesidiga språkliga och kulturella förståelsen, gemenskapen och identiteten inför Europa

Inom dessa områden föreligger ett uppenbart behov för att stärka det nordiska samarbetet. Detta samarbete skall tillvarata medborgarnas behov och intresse för att utveckla och befästa ett medborgarnas Norden och de nordiska ländernas behov för att hävda sina intressen i medborgarnas Europa. Den nordiska identiteten inför Europa skall stärkas genom gemensamma insatser inom kultur, konst, skola, undervisning, forskning, medier osv. Gruppen föreslår en markerat ökad satsning på detta område.

3. Åtgärder för att stärka nordiskt näringsliv i samband med hårdare konkurrens på en öppen europeisk marknad

I tillägg till EES/EG-samarbetet kommer det fortlöpande att finnas behov för att värdera åtgärder som kan stärka betingelserna för det nordiska näringslivet på områden där detta är möjligt och önskvärt. På flera områden, bl.a. infrastruktur och energisamarbete är det inte vanligt att ett samarbete omfattar samtliga nordiska länder. Samarbetet bör inrättas på ett flexibelt sätt så att de länder som har gemensamma behov kan finna gemensamma lösningar.

4. Åtgärder för att lägga förhållandena till rätta för samarbete mellan de nordiska ländernas regeringar i deras tillvaratagande av nationella intressen, bl.a. genom att påverka och bidra till en fredlig omformning av Europa

Det pågår ett löpande informellt samarbete mellan de nordiska regeringarna. De stora förändringarna i Europa öppnar nya perspektiv för ett sådant samarbete kring utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor. Under de kommande åren - med deltagande för samtliga nordiska länder i EES-samarbetet - och med öppning för flera nordiska EG-medlemmar - kommer regeringssamarbetets betydelse att öka. Både det formella och det

vidare informella samarbetet bör inrättas så att det på bästa möjliga sätt tillmötesgår dessa behov.

Mot bakgrunden av dessa behov ser gruppen två huvudsakliga utmaningar för sin nyvärdering av det nordiska samarbetet:

- Stärka samarbetet på områden av genuint nordiskt intresse och bidra till att vidareutveckla den kulturella värdegemenskapen i Norden,
- Se till att samarbetet mellan länderna på bästa möjliga sätt kan stöda ländernas deltagande i annat internationellt samarbete, framförallt i europeiska fora såsom EES och EG.

2.2. Europeiska utmaningar för det nordiska samarbetet

2.2.1. Två utvecklingsfaser

Gruppen har pekat på att utvecklingen i det nordiska samarbetet har ställt de nordiska länderna inför frågan om förnyelse och vidareutveckling av samarbetsformerna.

Likväl är det händelser utanför Norden som tydligast nödvändiggör en aktiv utveckling och anpassning av samarbetet.

Allt sedan 1960-talet har de nordiska länderna genom Efta-samarbetet, frihandelsavtal och sedan 1972 för Danmarks del genom EG-medlemskap, varit en del av en utveckling som har knutit de västeuropeiska länderna allt närmare varandra. Med sina öppna och specialiserade ekonomier har de nordiska länderna faktiskt blivit mer beroende av den europeiska marknaden än många EG-länder.

Omvälvningarna i Europa de senaste åren har på ett grundläggande sätt tillfört en ny *politisk dimension* till förhållandet mellan Norden och Europa. Yttre förhållanden som tidigare hade olika inflytanden på ländernas utrikespolitik, säkerhetspolitik och Europapolitik har i dag förändrats på ett sådant sätt att ländernas intresse för deltagande i förpliktande europeiskt samarbete är mer sammanfallande än någon gång tidigare i modern historia.

Medan länderna söker sig mot bredare europeiskt samarbete, har de också behov för en klarare regional förankring. Som deltagare i ett bredare samarbete med större europeiska länder, har alla nordiska länder behov för att tillvarata och värna om sin nationella och regionala identitet och integritet. Det att upprätthålla den nordiska basen kan bidra till att ge medborgarna större trygghet under den europeiska integrationsfas som länderna just nu befinner sig i.

Därför menar gruppen att förhållandena ligger väl till rätta för förnyelse och vidareutveckling av det nordiska samarbetet parallellt med ländernas deltagande i bredare europeiskt samarbete.

Samtliga nordiska länder kommer 1993 att ingå i EES-samarbetet, förutsatt att avtalet kan ratificeras av länderna och godkännas av Europaparlamentet i en sådan ordning att EES-avtalet kan träda i kraft i enlighet med de ursprungliga planerna. EES-avtalet kommer att utgöra den starkaste nordiska integrationskraften sedan Efta-avtalet på 1960-talet banade vägen för fri handel med industrivaror mellan de nordiska länderna.

Grundvalen för EES-förhandlingarna lades innan de stora politiska omvälvningarna inföll i Europa. Under förhandlingarnas gång ändrades grundläggande sidor av den säkerhetspolitiska bilden i Europa. För allt fler länder utanför EG framstod fullt deltagande och inflytande i Gemenskapen som önskvärda för att tillvarata nationella intressen.

Inom Efta-kretsen sökte Österrike om medlemskap i EG i juni 1989. Sverige sökte i juni 1991 och Finland inlämnade sin ansökan i mars 1992. Schweiz sökte om medlemskap i maj 1992. Det är sannolikt att Norge söker om medlemskap i november 1992. Vid sitt möte i Lissabon 26 - 27 juni beslöt EG:s stats- och regeringschefer att förbereda utvidgningsförhandlingar med de Efta-länder som söker om medlemskap före utgången av år 1992. Detta betyder att tre nordiska länder kan vara engagerade i medlemskapsförhandlingar från och med år 1993.

Förutsättningarna för det nordiska samarbetets framtida utveckling påverkas i organisatoriskt hänseende starkt av de anknätningsformer till EG som de nordiska länderna uppnår. Utvecklingen i Europa kommer under de närmaste åren fortsatt att präglas av osäkerhet. Det är inte möjligt att i dag på ett mera slutgiltigt sätt fastslå EG-samarbetets vidare utveckling. Det är i dag inte klart när de nordiska länder som söker om medlemskap kommer att bli upptagna som fullvärdiga medlemmar i EG, men man kan räkna med att detta kan ske tidigast år 1995.

Anpassningen av det nordiska samarbetet bör därför ske på ett flexibelt sätt så att länderna kan inrätta samsarbetsordningarna i överensstämmelse med den ändrade omgivningen. Gruppen fäster uppmärksamheten vid att man vid omorganiseringen av det formella samarbetet tar hänsyn till att länderna under de kommande åren kommer att ha nytta av de nätverk som har utvecklats. Reformerna bör genomföras på ett sådant sätt att de inte tar för givet ländernas slutliga anknätningsform till EG. Länderna bör tillförsäkra sig största möjliga handlingsfrihet då anknätningsformen till EG slutligt avklarats. Gruppen menar att de nordiska länderna har förutsättningar att finna dylika flexibla anpassningsformer.

Ett nära samarbete mellan de nordiska länderna kan understöda deltagandet i europeiskt samarbete och stärka den regionala identiteten och tillhörigheten -oavsett den slutliga anknätningsformen i slutet av 1990-talet.

Gruppen har för sin vidare värdering utgått från att de nordiska länderna och det nordiska samarbetet står inför *två utvecklingsfaser* i sitt förhållande till Europa under loppet av 1990-talet.

Den första fasen inleds år 1993 då länderna ingår i EES-samarbetet. Denna fas kommer att kännetecknas av att delar av det nordiska samarbetet kommer att få en naturlig förankring inom ramen för samarbetet mellan Efta- och EG-länderna. Denna fas kommer också att präglas av medlemskapsförhandlingar för nya nordiska länder och en avklaring av EG-samarbetets vidare utveckling under samarbetets nästa fas.

Den nästa fasen inleds då det är avklarat vilka nordiska länder som blir medlemmar i EG senare på 1990-talet. En detaljerad genomgång av inrättningen av det nordiska samarbetet i denna fas kommer att vara beroende av EG-samarbetets vidare utveckling och antalet nya nordiska EG-medlemmar.

Gruppen menar att det under båda dessa faser finns stora behov och möjligheter för ett vidare utvecklat nordiskt samarbete. På en rad områden kommer det nordiska samarbetet att finna sin form inom bredare europeiska ramar. Detta ökar möjligheten för större genomslag för nordiska synsätt. På andra områden som är av genuint nordiskt intresse och som inte står i konflikt med samarbetet inom EES eller EG, kan de nordiska länderna vidareutveckla sina egna samarbetslösningar.

På basen av det nära förhållandet mellan de nordiska länderna och de mångåriga traditionerna med löpande samarbete, menar gruppen att Norden har stora möjligheter att sätta sin prägel på EES- och EG-samarbetet. Det är då nödvändigt att den europeiska delen av det formella samarbetet koncentreras på områden där det är naturligt för Norden att s.a.s. gå i bräschen för utvecklingen, och på områden där EES-avtalet (EG-medlemskap) öppnar för ett fördjupat samarbete mellan grupper av länder.

2.2.2. Utmaningar under EES-fasen

EES-avtalet undertecknades den 2 maj 1992 och skall under loppet av innevarande år ratificeras av Efta- och EG ländernas nationella parlament. EES-avtalet leder till att samma regelverk för första gången kommer att gälla i Norden såväl som i hela EES-området i fråga om fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Därutöver möjliggörs samarbete på en rad områden utöver den inre marknaden såsom miljövärd, konsumentskydd, utbildning, forskning och utveckling (flanking policies).

EES-avtalet kommer att ersätta dagens bilaterala avtal mellan Efta-länderna och EG på de områden som omfattats av avtalet. Avtalet kommer att uppställa gemensamma regler mellan de nordiska länderna på en rad områden som hittills inte omfattats av samarbetet inom Nordiska ministerrådet.

I fråga om själva samarbets- och beslutsprocessen inom ramen för EES hänvisas till *Bilaga 2*.

Genom beslutsprocessen i EES, kommer Danmark och de nordiska Efta-länderna varandra närmare i vidare-utvecklingen av den inre marknads regelverk. Detta sker inom en europeisk ram, inte en nordisk. Den institutionella EES-apparaten har en större grad av dynamik och förpliktelse än den apparat som byggts upp för det nordiska samarbetet. Beslutsprocessen inom EES ger möjligheter till att påverka besluten samtidigt som den innebär förpliktande åtaganden i EES-kommittén. EG-samarbetet befinner sig i ständig utveckling, också på de områden som omfattas av EES-avtalet. De nordiska Efta-länderna kommer därför att ägna mycken tid och betydande resurser för eget deltagande i de nya organen.

Genom EES-förhandlingarna - och då avtalet träder i kraft den 1 januari 1993 - kommer de nordiska Efta-länderna i och med det löpande EES-samarbetet att bli starkare knutna till de övriga Efta-länderna Schweiz, Österrike och Liechtenstein.

Övergången till EES-samarbetet kommer att vara mest omfattande för Efta-länderna. Medan etablerade EG-strukturer kommer att utgöra EG:s pelare av EES, skall Efta-länderna på flera områden etablera nya strukturer för en Efta-pelare.

Samarbetet under denna fas kommer i stor utsträckning att präglas av att upp till fem av sju Efta-länder förbereder och genomför förhandlingar om EG-medlemskap. Den generella samarbetssituationen i Europa kommer att präglas av EG:s vidareutveckling.

I motsats till EES-förhandlingarna, där Efta-länderna hade gemensamt förhandlingsupplägg och "talade med en röst", kommer länderna nu att förhandla parallellt, men individuellt om medlemskap i EG. Det är därför sannolikt att de länder som förhandlar om medlemskap kommer att vara mycket upptagna av sina medlemskapsförhandlingar genom hela EES-fasen.

2.2.3. Utmaningar under EG-fasen

I gruppens uppdrag ingår också att försöka förutse det läge då EG:s utvidgningsfas är avslutad och att skissera en framtida organisation av det nordiska samarbetet när det m.a.o. är klart vilka av våra länder som vunnit medlemskap i EG. Det är mycket svårt att nu ange när ett sådant nytt skede kommer att inträda. Däremot är det klart att det kommer att innebära mycket stora förändringar i jämförelse med den situation, som nu kan överblickas. Även EG kommer att förändras, dels genom sin egen inre dynamik, dels i samspel med den allmänna europeiska utvecklingen.

Den mest betydelsefulla innebörden av att flera nordiska länder ansluter sig till EG är att länderna kommer att delta i *det politiska samarbetet* inom EG.

Ländernas förvaltningar och politiska organ kommer att ha att ta ställning till allt fler ärenden inom ramen för samma tidsfrister. Antalet EES- och EG-möten, där de nordiska ländernas representanter träffar varandra kommer att öka betydligt.

Som en följd av att de nordiska Efta-länderna kommer med i regelverksutveckling genom EES-samarbetet, kommer det till de delar som omfattar *den inre marknaden* inte att uppstå en helt ny situation, ifall samtliga eller flera nordiska länder skulle bli medlemmar i EG. Det nya består först och främst i att samtliga eller flertalet nordiska länder kommer att förhålla sig på samma sätt till utvecklingen av samma regelverk.

Ett dylikt gemensamt deltagande kommer att få betydelse för alla delar av nordiskt samarbete, från debatterna i Nordiska rådet till samråd mellan regeringarna och de delar av nordiskt samarbete som har anknytning till europeiskt samarbete.

Efter medlemskapsförhandlingar och folkomröstningar i de berörda länderna kommer man att stå inför en ny fas, där grundvalen för både EES-samarbetet och det nordiska samarbetet kommer att vara väsentligt förändrad.

Det är inte i dag möjligt att säga något säkert om hur många nordiska länder som kommer att ingå i EG-samarbetet - inte heller på vilket sätt de kommer att delta i detta samarbete. För EES kan situationen vara den att upp till fem av sju Efta-länder ingår i EG-samarbetet. Under sådana förutsättningar är det sannolikt att EES-institutionerna kommer att bestå, men den reella politiska grundvalen för samarbetet och inflytandet kommer att ändras väsentligt så snart flertalet av Efta-länderna eventuellt blir medlemmar i EG.

Det *nordiska samarbetet* sådant vi känner det fram till i dag - där Danmark varit medlem i EG och de övriga fyra länderna varit medlemmar i Efta - kommer att ändra karaktär på ett grundläggande sätt.

Så länge bara ett nordiskt land är medlem i EG, har EG-samarbetet haft få formella konsekvenser för inrättningen av det nordiska samarbetet. Med EES-avtalet inträder en ny fas, där delar av det nordiska samarbetet får en tyngdpunkt inom en bredare europeisk ram.

Gruppen menar att det kommer att uppstå en ny situation i det fall att tre eller fyra länder skulle bli medlemmar i EG. Balansen i samarbetet, både formellt och informellt, kommer att förskjutas så att tyngdpunkten ligger på EG-sidan.

Även om det fortsatt kommer att finnas en uttalad vilja för att prioritera nordiskt samarbete, kommer olika intressen och behov i de nordiska länderna i och utanför EG klarare till uttryck. Länderna utanför EG kommer att fästa stor vikt vid övriga tillgängliga samarbetskanaler, såsom det nordiska samarbetet. Länderna innanför EG kommer allt tydligare att fästa vikten vid deltagande i det förpliktande EG-samarbetet.

Sådana olika intressen kan komma till uttryck på flera sätt. EG-medlemmarna önskar troligen prioritera sina resurser kring det mest omfattande samarbetet. Det är också sannolikt att de kommer att ha begränsad tid och begränsat intresse av att utveckla särskilda nordiska lösningar med ett mindretal av de nordiska länderna utanför EG. Samlat nordiskt uppträdande i andra internationella fora kommer också att påverkas, ifall ett mindretal står utanför EG.

Ett flertal av de nordiska länderna innanför EG upprätthåller nära kontakter genom informella samarbetskanaler, på samma sätt som man av tradition gjort i Norden. Detta kommer troligen att medföra ett reducerat intresse för att avdela tid och resurser för det formella nordiska samarbetet mellan fem länder.

I det fall att samtliga nordiska länder blir medlemmar i EG kommer länderna i hög grad att ha sammanfallande intressen vid utformningen av det nordiska samarbetet. Detta öppnar nya möjligheter för det nordiska samarbetet. Enligt gruppen är det naturligt med en ny värdering av det nordiska samarbetets inriktning då medlemskapsfrågan har avklarats i de nordiska länderna.

3. Fyra grundpelare för att utveckla samarbetet och att stärka det politiska samarbetet mellan de nordiska regeringarna

3.1. Fyra grundpelare för samarbetet mellan de nordiska regeringarna

I syfte att beakta de nya förutsättningar för samarbetet som skisserats ovan under kap. 2 är det enligt gruppen ändamålsenligt att vidareutveckla samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar med beaktande av följande fyra grundpelare, jfr *Bilaga 2* för det framtida samarbetet:

1. Internt nordiskt samarbete

Detta kommer att gälla frågor av gemensamt intresse för samtliga (eller nästan alla) nordiska länder och som återspeglas i den nordiska budgeten och i olika samarbetsorgan. Det interna nordiska samarbetet utgör en vik-

tig bas och struktur för det vidare nordiska samarbetet och bör löpande återspegla ländernas politiska prioriteringar på olika samarbetsområden. Samarbetet kommer också att kunna ge en grundval för politiskt samråd i andra frågor.

Deltagandet i EES i ett första skede och i EG leder till att delar av arbetet i formella samarbetsorgan måste anpassas så att det underlättar ländernas deltagande i europeiskt samarbete.

2. Samarbete mellan nordiska länder (två eller flera) inom ramen för EG, Efta och EES

Detta samarbete bör särskilt ta sikte på att tillvarata de nordiska ländernas regionala och politiska intressen vid utformningen av regelverk och andra avgöranden i bredare europeiska fora. Detta bör ske som ett växelspel mellan ett utvecklat samarbete i Nordiska ministerrådet och det informella samarbetet.

Det är vidare naturligt att samråd rörande europeiska frågor främst också drivs fram av ett mera aktivt nordiskt ordförandeskap.

3. Samarbete för att tillvarata de nordiska ländernas intressen gentemot länder utanför EG/Efta-kretsen

Detta samarbete omfattar bl.a. de nordiska ländernas närområden i öst (de baltiska länderna, Ryssland, Östersjöområdet osv.), men också bistånd till utvecklingsländer och samarbete i internationella organisationer (t.ex. FN, Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken, OECD m.fl.).

Det är naturligt att samarbetet på detta område drivs fram bl.a. så att ordförandeskapet intar en mera central roll än hittills samt genom koordinering mellan de olika ländernas regeringar.

4. Löpande samarbete mellan två eller flera nordiska länder angående bilaterala och regionala frågor

Detta direkta och ofta informella samarbete har alltid varit omfattande och kommer fortfarande att vara viktigt för att lösa t.ex. gemensamma transportfrågor och energiförsörjningsuppgifter.

Det är naturligt att detta samarbete har sin utgångspunkt i kontakter mellan berörda regeringar och andra nationella myndigheter.

Det nordiska samarbetet är en helhet och omfattar alla dessa fyra grundpelare. Vilken form för samarbetet som väljs, bör värderas utifrån vad som anses vara mest ändamålsenligt.

Gemensamma nordiska strukturer har också betydelse för det allt mera omfattande och viktiga informella samarbetet. Då EES-avtalet förhoppningsvis träder i kraft i början av år 1993 kommer det att vara nödvändigt med en stärkning av det informella samarbetet som kan anpassas till lö-

pande behov. Detta samarbete kommer att vara av ännu större vikt då flera nordiska länder blir medlemmar i EG.

Gruppen menar att de största utmaningarna ligger i att strukturera samarbetet i pelare 1 och 2 (Jfr *Bilaga 2*).

Delar av det formella samarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet kan ersättas av EES- och EG-samarbetet. Samtidigt kan en ny inrättning av ministerrådsstrukturen tjäna tre syftemål: göra det möjligt att lägga större vikt vid saker av genuint nordiskt intresse, öppna för långsiktigt samarbete om frågor som kommer till behandling i EES/EG-fora och annan kontakt som kan understöda ländernas deltagande i europeiskt samarbete.

Utvecklingen av samarbetet inom ramen för den andra pelaren kräver bättre strukturering och politisk styrning av det informella samarbetet mellan regeringarna. Förslag till en sådan strukturering följer i avsnitt 3.2.

På områden som har en genuint nordisk karaktär och ett nordiskt intresse bör samarbetet trappas upp.

3.2. Åtgärder för att utveckla det politiska samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar

Enligt gruppens bedömning behöver man nu ge klarare politiska signaler till olika kommittéer och institutioner som i dag ofta lever sitt eget liv utanför de politiska beslutscentra.

Det löpande informella samarbetet kommer att vara av central betydelse. Det informella samarbetet ställer särskild krav på sammanhållande ledning om det skall fungera väl tillsammans med det formella samarbetet. I det följande pekas på några konkreta åtgärder i syfte att utveckla det politiska samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar:

3.2.1. Statsministrarnas roll och organiseringen av statsministrarnas samarbete

Enligt gruppens värdering kommer det informella samarbetet på politisk nivå mellan de nordiska länderna att öka i betydelse. Uppgiften att ge det informella och det formellt etablerade samarbetet en gemensam inriktning blir därmed alltmer påtaglig. Det är en sammanhållande uppgift som främst kan tas om hand av statsministrarna.

Avsikten med en bättre organisering av statsministrarnas roll i det nordiska samarbetet är att få till stånd en bättre politisk ledning både av det interna nordiska samarbetet och av samråd förknippat med ländernas deltagande i europeiskt och annat internationellt arbete. För att åstadkomma en sådan politisk ledning bör statsministrarnas tid och engagemang koncentreras på de viktigaste frågorna. Man bör tillförsäkra att man kan ta upp aktuella och nya frågor och även ärenden som inte är förankrade i andra nordiska strukturer. Statsministrarnas samarbete skall inte ersätta annat nordiskt samarbete, utan statsministrarna skall ha ett spe-

ciellt ansvar för att kunna ha översikt över samarbetet och bidra till dynamik och flexibilitet i samarbetet mellan de nordiska länderna.

Den praktiska utgångspunkten bör vara att statsministrarna möts till regelbundna nordiska möten 3 - 4 gånger om året. Ordförandeskapet har ansvaret för att i god tid fastställa mötesprogram för statsministrarnas möten, som kan ha karaktären av dels *ordinarie statsministermöten* med en på förhand fastställd och förberedd dagordning och dels *extraordinarie statsministermöten* som kan avhållas - då det är påkallat - med kort varsel och med en sådan beredning som är möjlig inom ramen för den tid som står till förfogande. God organisering av mötes- och kontaktverksamhet bör basera sig på att ordförandelandet har ett särskilt ansvar för översikt över verksamhet, framdrift och dagordning för mötena. Alla länder har självfallet rätt och plikt att ta fram viktiga frågor och att informera de övriga länderna om spörsmål och värderingar som är av betydelse för samarbetet. Ordförandeskapet bör gälla för en fast period (se punkt 3.2.2.) och oberoende av var mötet äger rum.

Normalt deltar endast statsministrarna och ett mindre antal nära medarbetare till statsministrarna vid mötena. Ifall särskilda skäl föreligger, kan även andra ministrar delta i mötena.

De nordiska statsministrarna har ofta informella möten på europeiskt plan inom ramen för t.ex. KSSE, Efta och EG. Därutöver förekommer bilaterala möten samt täta informella kontakter som tillsammans innebär omfattande kontakter mellan de nordiska statsministrarna och deras medarbetare.

Färöarnas lagmand, Grönlands landsstyreformand och Ålands lantråd invite-ras av ordförandelandet till ett möte årligen och till andra möten som behandlar frågor som speciellt angår de självstyrande områdena.

Ordförandeskapet har ansvar för att det utarbetas ett kort beslutsreferat från de reguljära mötena.

En möjlig modell för dialogen mellan statsministrarna och Nordiska rådet kan vara att den statsminister som har ordförandeskapet redogör vid Nordiska rådets första session under ett nytt kalenderår för de överordnade politiska frågor som de nordiska länderna har samarbetet om - både internt i Norden och på europeiskt plan - under det föregående året, för uppgifterna under det innevarande året och för statsministrarnas syn på lösningen av dessa uppgifter.

3.2.2. *Aktivt ordförandeskap*

Helsingforsavtalet innehåller inte i dag bestämmelser om ett nordiskt ordförandeskap. Däremot har man i Nordiska ministerrådets arbetsordning (§ 4) intagit en bestämmelse, där det heter att "Vid ministerrådets möten utövas ordförandeskapet av ministern i det land där Nordiska rådets följande huvudsession skall hållas såvida inte annat beslutas." Det är uppenbart att det föreligger skäl för att komplettera Helsingforsavtalet och relevanta arbetsordningar. Det bör ske dels genom praktiska riktlinjer som avtalas mellan regeringarna, dels genom att införa mer precisa bestämmelser i Helsingforsavtalet, för att markera en klarare styrning av det nordiska samarbetet med hjälp av ett mera aktivt nordiskt ordförandeskap.

Det land som har ordförandeskapet i det nordiska samarbetet bör få ett generell ansvar för helheten och för framdriften av det nordiska samarbetet.

Ordförandeskapet bör gälla genomgående, dvs. både för statsminister- och andra ministermöten och för möten på ämbetsmänna- och expertnivå.

Ordförandeskapet bör ha ett särskilt ansvar för att bygga broar mellan de genuint nordiska frågorna (bl.a. sådana som ordinärt behandlas i ministerråd och ämbetsmannakommittéer) och de frågor som behandlas inom europeiska ramar och som är föremål för ett informellt samarbete mellan de nordiska länderna.

Huvuduppgiften för ordförandelandet är att lägga till rätta för beslut som gäller det interna nordiska samarbetet och för konsultationer mellan representanter för de nordiska länderna på alla plan - från ministrar till deltagare i expertgrupper - då det gäller europeiska och andra frågor som det kan vara av gemensamt nordiskt intresse att dryfta innan de enskilda länderna fattar slutlig ståndpunkt om sina synpunkter och om röstning i europeiska och andra internationella organ.

Till möten som behandlar frågor, vilka ministerrådssekretariatet inte har kompetens för, har ordförandeskapet ansvar för att sända ut förslag till dagordning, att sörja för att det finns mötesdokument som ger nödvändig bakgrund för behandling av ärenden. Ordförandelandet har också ansvar för att man uppgör mötesreferat. Alternativt kan man också tänka sig en promemoria från ordförandelandet som är ett inofficiellt referat från mötet. Det är värt att notera att ministerrådssekretariatet inte har något ansvar för någon del av förberedelserna av statsministrarnas, utrikesministrarnas eller försvarsministrarnas möten eller deras dagordningar.

Ordförandelandet har ansvar för rapportering till Nordiska rådets organ om den aktivitet som äger rum.

Det land som skall överta ordförandeskapet, har ett särskilt ansvar för att förbereda behandlingen av de aktiviteter som skall äga rum under den period landet kommer att inneha ordförandeskapet.

Ordförandelandet skall bidra till en aktiv information om det nordiska samarbetet i Norden och utanför Norden, men skall uppträda som talesman för de nordiska länderna i andra internationella organisationer eller sammanhang endast i den omfattning som man särskilt kommit överens om. Generalsekreteraren för Nordiska ministerrådet kan uppträda som talesman för ministerrådet i den mån han fått mandat härför av ministerrådet.

Enligt gruppens bedömning bör ordförandeskapet följa kalenderåret. Man bör undvika att ordförandeskapet på regeringssidan respektive rådssidan sammanfaller och därför tillämpa en skild rotationsordning för ordförandeskapet i regeringssamarbetet och för presidentskapet i Nordiska rådet.

3.2.3. Utveckling av samarbete i utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor

Det formaliserade nordiska samarbetet, som baserar sig på Helsingforsavtalet, omfattar inte utrikespolitik och säkerhetspolitik. De nordiska ländernas olika säkerhetspolitiska orienteringar i efterkrigstidens blockindelade Europa möjliggjorde inte ett sådant samarbete.

Under årens lopp har det emellertid utvecklats sig en omfattande praxis för samarbete mellan de nordiska länderna, särskilt i samband med deras deltagande i FN:s och andra internationella organisationers verksamhet - häribland om frå-

gor gällande val - men med tiden också i form av självständig gemensam deklatorisk diplomati och genom gemensamma aktioner.

Med stöd av detta samarbete har de nordiska länderna markerat en distinkt särskild profil, framförallt i FN, men i stor omfattning också i en bredare opinions medvetande inte minst i tredje världen samt också i de nordiska länderna. Som ett naturligt komplement till det nämnda samarbetet har det spontant framvuxit ett omfattande fackligt, administrativt och praktiskt samarbete mellan de nordiska ländernas utrikesförvaltningar.

Tyngdpunkten i det nordiska utrikespolitiska samarbetet har varit förlagd till de regelbundna nordiska utrikesministermötena, som numera hålls tre gånger per år. Utrikesministermötena förbereds och uppföljs av ministeriernas chefer för de politiska avdelningarna och bistås dels av ländernas FN-byråchefer, dels av speciella arbetsgrupper.

Samarbetet har på grund av dess icke förpliktande karaktär under årens lopp avspeglat en betydande smidighet och förmåga att anpassa sig till de möjligheter och begränsningar som under olika tider gjort sig gällande. Det var sålunda också möjligt att utan nya procedurdebatter och -beslut under utrikesministermötet i Helsingfors 4-5 maj 1992 genomföra en grundlig diskussion om värdering av den utrikes- och säkerhetspolitiska utvecklingen i Nordeuropa.

I presskommunikén från nämnda möte framhöll ministrarna att utvecklingen har stärkt säkerheten och stabiliteten inom hela det europeiska området, men samtidigt har den aktualiserat icke-militära osäkerhetsmoment i Nordens närområden och givit säkerhetsbegreppet ett utvidgat innehåll, så att det i dag omfattar sociala, ekonomiska och ekologiska faktorer utöver de militära. I kommunikén talas det också om förstärkning av de nordiska ländernas eget samarbete och samarbetet för att främja demokrati, mänskliga rättigheter, ekonomisk utveckling och miljöskydd i Nordens närområden.

En likartad utveckling i de nordiska ländernas samarbete i riktning mot ett bredare innehåll med betoning också av säkerhetspolitiska förhållanden i närområdena avspeglas i upprättandet av en särskild säkerhetspolitisk ämbetsmannagrupp.

Erfarenheterna ser således ut att ha visat, att den av omständigheterna framkallade och av alla sidor önskade intensifieringen av det politiska samarbetet mellan de nordiska länderna med hänsyn till utrikes- och säkerhetspolitik kan ske inom de bestående, ramarna, dvs. regelbundna möten på utrikesministernivå och på ämbetsmannaplan samt löpande informella kontakter mellan utrikesministerierna i huvudstäderna och representationerna i tredjeländ, härunder inte minst de operativa representationerna vid multilaterala organisationer som FN, KSSE, m. fl.

Det speciella förhållandet, att ett land eller flera nordiska länder också deltar eller kommer att delta i samarbetet om samma temata inom EG, synes inte vara ett hinder för ett icke bindande utrikespolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna.

De nordiska försvarsministrarna har regelbundna möten traditionellt knutna till ländernas engagemang i FN:s fredsbevarande operationer. Under senare tid har det uppstått intresse bland försvarsministrarna för att utveckla den säkerhetspolitiska kontakten mellan de nordiska länderna.

Situationen i vår omvärld har förändrats så dramatiskt under de allra senaste åren, att det finns ett uppenbart behov av närmare samarbete mellan de nordiska länderna också i utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor enligt följande riktlinjer:

- utrikespolitiskt och säkerhetspolitiskt samarbete är en viktig del av nordisk samverkan på regeringsnivå,
- samarbetet tar sig framförallt uttryck i form av ett aktivt initierande samarbete i syfte att påverka aktuella substansfrågor och mindre i form av ett reaktivt samarbete, som ofta hänför sig till dagsaktuella händelser eller utvecklingstendenser,
- utrikesministrarnas redan etablerade samarbete på nordisk nivå fortgår i nuvarande omfattning och man bör också kunna överväga gemensamma möten mellan statsministrarna och utrikesministrarna i de nordiska länderna.

4. Viktiga samarbetsområden för det interna nordiska samarbetet

4.1. En mera medveten prioritering av nordiska samarbetsfrågor

Parallellt med deltagandet i det bredare europeiska samarbetet understryker gruppen behovet av att förnya och vidareutveckla samarbetet på områden av genuint nordiskt intresse. Samarbetslösningar mellan två eller flera nordiska länder kommer att på en rad områden förbättra möjligheterna för att företag, organisationer, myndigheter och enskilda personer i de nordiska länderna har framgång i konkurrensen och samarbetet i Europa.

De samarbetsprojekt som kanaliseras genom det formaliserade samarbetet bör utgå från reella behov -och de bör bygga på en verklig politisk vilja till uppföljning. I dag är risken stor för att flera nordiska institutioner och samarbetsprojekt lever sitt eget liv långt från den politiska uppföljningsprocessen i länderna.

Mot denna bakgrund fäster gruppen stor vikt vid förslagen om ett *aktivt nordiskt ordförandeskap, en allt mera framskjuten roll för statsministrarna* och gruppen vill också understryka behovet av ett större *direkt engagemang från fackministrarnas sida*. Nya initiativ bör i initialfasen ha en klarare förankring i nationella regeringar och parlament så att man kan tillförsäkra en tillräcklig uppföljning.

4.2. Viktiga samarbetsområden under de kommande åren

Gruppen hänvisar till Nordiska rådets behandling av ministerrådsförslaget om "Program för nordiskt samarbete efter 1992" (dokument *B 129/e*, 17.1.1992, NR:s 40:e session 1992). Här framhävs behovet av en hög grad av flexibilitet och en passande kombination av formella och informella samarbetsformer.

Genom sina förslag angående en bättre politisk styrning av samarbetet önskar gruppen säkra en närmare koppling mellan det formella och det informella - och förbättrade möjligheter för att behoven lättare kan omsättas i konkreta samarbetsprojekt mellan två eller flera nordiska länder.

Med tanke på att länderna var för sig och i samråd kommer att ägna mycken tid åt EES/EG-samarbetet, önskar gruppen likväl framhålla vissa samarbetsområden av genuint nordiskt intresse som bör få en framskjuten plats i samarbetet under de närmaste åren:

- kulturpolitik
- medborgarpolitik
- miljöpolitik
- ekonomipolitiskt samarbete.

Några synpunkter på det vidare kultursamarbetet

Kultur och vetenskap utgör viktiga inslag i det nordiska samarbetet. Under årens lopp har utvecklats ett vittförgrenat samarbete med gemensamma institutioner, stödordningar och projekt och ett tätt nätverk mellan nationella kulturinstitutioner och lärosäten, med en rad ideella organisationer som sammanhållande länk och pådrivande kraft.

Behovet av åtgärder som förstärker den nordiska identiteten kommer att växa som en följd av de nordiska ländernas allt intensivare deltagande i den europeiska integrationen. Gemensamma insatser inom kulturen framstår som en av de viktigaste åtgärderna både för att stärka sammanhållning och självförståelse inom Norden och för att markera den nordiska identiteten inför Europa.

I den förändrade inriktning och koncentration av samarbetet som gruppen föreslår ingår därför en markerad ökad satsning på de områden som hittills omfattats av det nordiska kulturavtalet från 1972.

Gruppen understryker betydelsen av en markant ökning av satsningen på kultursamarbetet mellan de nordiska länderna. En sådan satsning är ett viktigt supplement till den ekonomiska och handelspolitiska integration som länderna deltar i på europeisk nivå. En ökad satsning på nordiskt kultursamarbete framstår som särskilt viktig i ljuset av den internationella mediala och kulturella utvecklingen som ökar behovet för att slå vakt om små språk- och kulturkretsar.

Gruppen vill särskilt framhålla följande områden för satsningar inom kultursektorn:

- En stärkning av Nordplus med sikte på att öka studentutväxlingen mellan de nordiska länderna. Gruppen föreslår också en bättre koppling mellan det nordiska och europeiska utbildningssamarbetet.
- En stärkning av samarbetet på det massmediala området med ökat stöd till nordiska samproduktioner med sikte på att engagera nordiska TV- och filmarbetare och att exponera nordisk TV- och filmproduktion i och utanför Norden.
- Starkare satsning på åtgärder för barn och ungdom, med utbyggnad av utväxlingsprogram, gemensamma kulturmarkeringar, skolsamarbete och samnordiska satsningar på TV- och filmprogram för barn.
- Fortsatt satsning på målmedvetna åtgärder för att främja språkgemenskap och språksamarbete i Norden. Härvid bör särskild hänsyn tas till de icke-skandinaviska språkens ställning och behovet att trygga de språkliga förutsättningarna för aktiv nordisk samverkan.

Samarbetet på kulturområdet har av naturliga skäl en långsiktig inriktning. Det bör präglas av uthållighet och stabilitet och innehålla möjligheter att planera och genomföra projekt av betydande omfattning och genomslagskraft både i de nordiska länderna och internationellt.

Mot denna bakgrund föreslår gruppen, att det byggs upp en *nordisk kulturfond* som till sin uppbyggnad, omfattning och inriktning skiljer sig avsevärt från den nuvarande.

Fonden bör ge stöd till nordiska projekt som särskilt kan stärka nordisk identitet och gemensam kulturell markering, framförallt inom områdena forskning, utbildning, barnkultur och ungdomssamarbete, film och mediasamarbete.

Gruppen föreslår att man upprättar en kulturfond enligt följande riktlinjer:

- Man verkställer en kritisk genomgång av de för närvarande ca 800 nordiska projekten och de existerande nordiska institutionerna under loppet av det första halvåret 1993 (jfr avsnitt 7.2.3.). På basen av gruppens förslag angående koncentration och effektivisering av samarbetet föreslås, att förslagsvis ca två tredjedelar av de nuvarande projektmedlen (som totalt utgör ca 300 miljoner DKK årligen) avsätts för upprättandet av fonden. De resterande projektmedlen går till projekt inom prioriterade samarbetsområden. Med stöd av en årlig avsättning av ca 200 miljoner DKK bör man nå målet om en fond på 1 miljard DKK år 2000.
- Kulturministrarna utarbetar riktlinjer för kulturfondens verksamhet. Fonden leds av en styrelse, som tillsätts av de nordiska ländernas regeringar. Fonden rapporterar till de nordiska ländernas kulturministrar. Verksamheten följs av en kontrollkommitté, som utses dels av Nordiska ministerrådet och dels av Nordiska rådet. Fondens verksamhet redovisas årligen för Nordiska rådet.
- Dagens beviljningar för kulturändamål vidareförs och inrättas enligt nya riktlinjer mot bakgrunden av den genomgång av kultursamarbetet som redan pågår inom kultursektorn.

Några synpunkter på den framtida nordiska medborgarpolitiken

En av hörnstenarna i det nordiska samarbetet är att göra det möjligt för ländernas medborgare att leva och arbeta i hela Norden. *Den nordiska medborgarpolitiken* spänner över social trygghet, hälso- och sjukvård, arbetsmarknad och arbetsmiljö, jämställdhet. På grundval av gemensamma värderingar samarbetar de nordiska länderna för att utveckla och harmonisera medborgarnas rättigheter på dessa och närliggande områden.

I hägnat av övergripande konventioner och avtal har utvecklats ett praktiskt vardagssamarbete direkt mellan nationella myndigheter och institutioner, liksom mellan arbetsmarknadens parter och andra organisationer på de flesta av samhällslivets områden.

De nordiska ländernas deltagande i den europeiska integrationen tillför den nordiska medborgarpolitiken en europeisk dimension. En avsevärd del av rättigheter som reglerats i nordiska avtal kommer nu att omfattas av hela EES-området, t.ex. en stor del av den nordiska trygghetskonventionen och arbetsmarknadskon-

ventionen. I dessa avseenden kommer det nordiska och det europeiska samarbetet att sammanfalla.

På många områden är emellertid det nordiska samarbetet mer utvecklat än det europeiska. De nordiska länderna slår vakt om detta samarbete, vilket blir en uppgift av särskilt stor betydelse om länderna får olika anknävningsformer till EG. Det finns också en uttalad vilja till vidareutveckling, t.ex. inom arbetsmarknad och arbetsmiljö, social-, hälso- och sjukvård, undervisning och jämställdhet, inte minst när det gäller utbildning och forskning på sådana områden.

Sett ur ett europeiskt perspektiv kan den nordiska medborgarpolitiken, med dess vid en internationell jämförelse betydelsefulla resultat, tjäna som en utgångspunkt för de nordiska ländernas medverkan i den europeiska integrationen. Det nordiska samarbetet redovisar viktiga erfarenheter av sambandet mellan integration och välfärd. Med dessa erfarenheter som bas kan de nordiska länderna ge ett gemensamt bidrag till det fortsatta europeiska samarbetet.

Några synpunkter på det vidare samarbetet inom miljöområdet

Gruppen menar att det kraftiga stödet för miljövärd i de nordiska länderna lägger förhållandena väl till rätta för vidareutveckling av samarbetet med tanke på lösning av nordiska miljöproblem och med tanke på koordinering av insatserna i internationella fora.

De nordiska länderna har kommit längre än de flesta övriga europeiska länder med att ge miljöhänsyn en sektorövergripande roll. Detta bör också komma till uttryck i det nordiska samarbetet.

Gruppen menar att man också bör sträva efter att koncentrera samarbetet på högt prioriterade frågor och att upprätthålla kontakt med beslutsprocessen i länderna vid en tidig tidpunkt.

För att dra nytta av och dela med sig av den kompetens som utvecklats i länderna, föreslår gruppen en starkare satsning på informationsutväxling och arbetsfördelning mellan de nordiska länderna med sikte på utveckling av specialkompetens på olika områden. Ett väl fungerande nätverk kan lägga förhållandena till rätta för en mera effektiv nordisk ansvarsfördelning i internationella fora.

Miljöområdet är kanske det fält där de nordiska länderna kan ha de största ambitionerna att påverka samarbetet inom ramen för EES, EG och andra internationella fora. Gruppen menar att arbetet med miljöfrågor i ministerrädsstrukturen - i nära samspel med fackmyndigheter och den politiska ledningen i länderna - bör inrättas med sikte på att förbereda gemensamma nordiska initiativ.

Några synpunkter på det vidare samarbetet inom det ekonomipolitiska området

Gruppen hänvisar till genomgången av den etablerade samsamarbetsapparaten i ljuset av EES-avtalet, och understryker behovet av att koncentrera samarbetet med stöd av de nya förpliktelser som följer av avtalet.

Samarbetet i EES och EG kommer att bli dominerande på detta område. Gruppen menar dock att det fortsatt ligger en speciell utmaning i att utveckla Norden som hemmamarknad. I detta sammanhang är det behov för att avlägsna återstående bestämmelser som åtskiljer de nordiska produktmarknaderna från

varandra. Vidare kan öppnandet av offentliga inköp som ett led i EES-avtalet följas upp genom en samordning av kriterier för inköp till centrala och kommunala myndigheter under iakttagande av de gemenskapsbestämmelser som finns på området.

Gruppen önskar särskilt framhålla behovet av starkare satsning på upprustning av *infrastrukturen* i de nordiska länderna. Nordiska företag har genomgående större transportkostnader för att nå de centrala marknaderna i Europa. Harmonisering av regelverk och avgifter kan bidra till att öka konkurrenskraften för nordiska transportföretag. En förbättrad infrastruktur med särskild satsning på bättre samordning mellan järnvägs- och vägtransporten, kommer att vara av stor betydelse för företagets konkurrenskraft i Europa - och för integrationen och samhandeln i Norden. Infrastrukturbehoven i Norden skiljer sig ofta från behoven på kontinenten. I framtida europeiska infrastrukturprojekt kommer det att vara önskvärt med en gemensam nordisk markering av nordiska behov.

Nordiska ministerrådet (transportministrarna) har själva redan verkställt en rationalisering och effektivisering av samarbetet på transportområdet. Öresundsförbindelsen och förbindelser över de "danska bälten" öppnar nya möjligheter för snabbare och rimligare transporter inom Norden och mellan stora delar av Norden och Europa.

Infrastrukturfrågor kommer sällan att omfatta samtliga nordiska länder. Myndighetssamarbetet etableras i de fall då det föreligger särskilda behov för koordinering och samarbete. I tillägg härtill bör man sträva efter att mobilisera resurser från den privata sektorn. Detta understryker betydelsen av ett nära informellt samarbetsnätverk mellan länderna.

De nordiska länderna har i hög grad sammanfallande intressen på regionalpolitikens område. Inom ramen för EES/EG-samarbetet menar gruppen att det bör vara en prioriterad uppgift att vinna förståelse för att de nordiska ländernas geografi, klimat och bosättning nödvändiggör speciella åtgärder inom regionalpolitiken. Gemensamma utredningar, dokumentation och argumentation kan ge bättre genomslag för detta i förhandlingar och samarbete med övriga europeiska länder.

Det nordiska gränsregionala samarbetet bör skapa förutsättningar för att förbättra en regional arbetsmarknad och en regional infrastruktur.

Det bredare internationella energisamarbetet, som de nordiska länderna deltar i, är under snabb utveckling och kommer att få allt större betydelse för utvecklingen i de enskilda nordiska ländernas energipolitik. Danmark är medlem i EG och de övriga nordiska länderna förbereder deltagande i samarbetet inom EES och är medlemmar i andra internationella organisationer med aktiviteter i energiområdet, härunder framförallt IEA och Europeiska Energicharter. Samarbetet mellan de nordiska länderna på energiområdet bör därför i vid utsträckning förhålla sig till utvecklingen inom detta bredare samarbete. I detta sammanhang bör uppmärksamheten också fästas vid samspelet mellan energipolitik och klimat- och miljöfrågor i det internationella energipolitiska samarbetet.

Samarbete på energiområdet kommer att ha stor betydelse för integrationen i Norden. Det föreligger stora möjligheter till utveckling av en nordisk gasmarknad och en nordisk elmarknad som både kan bidra till bättre miljö, lägre energi-

kostnader och ökad aktivitet under anläggningsfasen. Utbyggnaden av ett nödvändigt gasledningsnät bör baseras på en försvarlig ekonomisk och kommersiell grundval, men myndigheterna bör tillse att ramvillkoren läggs till rätta så att marknaderna kan utvecklas.

5. Utveckling av samarbetet mellan de nordiska länderna i europeiska sammanhang

5.1. Allmänna synpunkter

De nordiska länderna har traditionellt ansett det vara viktigt att ha ett nära samråd i samband med verksamhet inom internationella organisationer. Så har också varit fallet, förutom i organisationer, även i andra sammanhang i sådana fall då de nordiska länderna har antingen väsentliga nationella intressen att bevaka eller då ländernas synsätt sammanfaller eller står nära varandra. Så har skett både i ekonomiska organisationer, såsom t.ex. IBRD, IMF och OECD, och i politiska organisationer, såsom FN, framförallt säkerhetsrådet samt ECOSOC, men även inom KSSE-samarbetet.

I många fall har detta lett till gemensamt uppträdande eller till gemensamma initiativ, till rotationsordningar i fråga om representation i internationella organ eller till samarbete vid personval. På detta sätt har de nordiska länderna bättre kunnat uppnå sina mål eller åtminstone tillförsäkrat, att länderna inte främjar sådana lösningar eller åtgärder som är ägnade att medföra olägenhet för ett annat nordiskt land på grund av bristande kunskaper eller bristfälliga kommunikationer länderna emellan.

Samarbetet inom EES och EG skiljer sig från andra samarbetsordningar, i vilka de nordiska länderna deltar tillsammans. Medan huvudparten av annat internationellt samarbete berör informellt samarbete i koncensus-präglade organisationer, handlar EES och i ännu högre grad EG om förpliktande samarbete på en rad olika områden.

De många sakområdena kräver löpande och snabb behandling i varje enskilt land före länderna möts för att fatta beslut i EES/EG. Ett nordiskt samråds styrka ligger däri att man å ena sidan får en tidig genomgång av politiska inställningar till större frågor och å andra sidan i en vidareutveckling av det nära nordiska nätverket på expertnivå. Alla nordiska länder har intresse av att vara väl informerade om inställningar och synpunkter i det övriga Norden.

Dels genom EES-avtalet och dels i och med att samtliga eller de flesta nordiska länder i sinom tid blir medlemmar i EG uppstår allt oftare situationer, där det är viktigt att de nordiska länderna är medvetna om varandras nationella målsättningar. Lika viktigt är att klarlägga förutsättningarna för att kunna sammanjämka två eller flera länders målsättningar på ett sådant sätt att det inte förorsakar skada eller olägenhet för något annat nordiskt land utan snarare främjar syften som hänförs till gemensamma värden och kulturella faktorer. Det är klart att man ofta kan få stöd för nordiska synsätt även av länder utanför Norden, något som bör anses vara värdefullt.

Såsom ovan framgår av avsnitt 2.2.3., kommer antalet länder som deltar i EG-samarbetet att få stor betydelse för det nordiska samarbetets inriktning. Den

samarbetsform som skisseras i rapporten har som sin viktigaste premis att samtliga nordiska länder deltar i EES-samarbetet. Gruppen menar att denna samarbetsform kan vidareföras, i det fall ett, två eller tre nya nordiska länder blir medlemmar i EG. Såsom betonats tidigare i avsnitt 2.2.3. i denna rapport kommer prioriteringarna i det nordiska samarbetet att kunna variera i de olika länderna under förutsättning att tre eller fyra nordiska länder är medlemmar i EG och ett land eller två länder står utanför.

I det följande värderas inrättningen av nordiskt samråd i EES respektive EG. Den slutliga utformningen av det vidare nordiska samarbetet kan knappast avklaras under den första fasen som präglas av EES-samarbetet och av individuella medlemskapsförhandlingar för flera nordiska länder. Man bör räkna med att det är behov för en ny värdering av samarbetsrutiner den dag det står klart hur många nordiska länder som ingår i EG.

Oavsett hur de nordiska ländernas förhållande till det bredare västeuropeiska samarbetet må utveckla sig, kommer resultaten av detta samarbete att ha ett väsentligt inflytande också på det nordiska samarbetets innehåll och resultat. Omvänt är det i de nordiska ländernas gemensamma intresse med ett nordiskt samarbete som omfattar ett öppet och framsynt samråd, som kan sätta de nordiska länderna i stånd till att bidra med styrka till utvecklingen av de europeiska positionerna.

5.2. Nordiskt samråd inom ramen för EES

De nordiska ländernas deltagande i EES-samarbetet kommer huvudsakligen att ske som medlemmar i Efta respektive EG. Beslutsprocessen i EES baserar sig på samspelet mellan Efta-pelaren och EG-pelaren.

På de områden som omfattas av EES-samarbetet är det därför inte naturligt med en parallell beslutsprocess inom den nuvarande beslutsstrukturen. Likväl kan det vara önskvärt att vidareutveckla arbetsformerna i den formella nordiska samarbetsapparaten så att den kan stöda ländernas deltagande i EES-organen.

Det kommer i allt högre grad att vara fråga om att diskutera grunderna för synpunkter, nya initiativ och nya premisser för samarbetet inom EES, snarare än att arbeta sig fram till beslut. Gruppen har lagt märke till att flera delar av ministerrädsstrukturen redan inrättat sitt arbete i denna riktning. Gruppen framlägger flera förslag till en ny inrättning av det formella samarbetet i kapitel 7.

Både under EES-fasen och under EG-fasen kommer det att finnas ett ökat behov för nära samråd mellan de nordiska ländernas regeringar. Inom ramen för den informella kontakten mellan de nordiska länderna bör ordförandelandet sörja för att politiska och principiella frågor som kommer till behandling i EES blir föremål för tidig diskussion mellan de nordiska länderna. En sådan utvidgad dialog kan göra det lättare att vinna genomslag för gemensamma nordiska intressen i den gemensamma beslutsprocessen mellan Efta-länderna och EG-länderna inom ramen för EES.

En dylik närmare dialog om viktiga frågor är också en nyttig förberedelse till att samtliga eller flertalet av de nordiska länderna blir medlemmar i EG. Inom en europeisk samarbetsram kommer nätverken och de informella kontakterna att utgöra den främsta formen för samråd mellan de nordiska länderna.

Det är vidare naturligt att stärka samarbetet mellan de nordiska ländernas fackexperter. Detta kommer att vara särskilt relevant i samband med att Eftaländernas experter på en rad områden deltar i regelverksutvecklingen från och med den tidpunkt då EG-kommissionen framlägger sina förslag. Man bör här inrätta de nordiska expertdiskussionerna som redan äger rum med syfte på att företa gemensamma värderingar av de förslag som kommer upp för behandling i EES-systemet.

I ljuset av medlemskapsansökningar från flera nordiska länder ändras perspektivet beträffande EES som en varaktig samarbetslösning. De Efta-länder som söker om medlemskap i EG, kommer att i ökande grad lägga medlemskapsperspektivet till grund för sitt deltagande i EES.

5.3. Nordiskt samråd inom ramen för EG

I det fall att flertalet av de nordiska länderna blir medlemmar i EG kommer Gemenskapen att i sig uppta en grupp länder med mycket nära förbindelser sinsemellan. Ingen regional gruppering i EG har utvecklat ett så brett och formaliserat samarbete med egna administrativa och politiska institutioner.

På samma sätt som under EES-avtalet (Regional-klausulen) kommer det att vara viktigt att ha en möjlighet att bedriva nordiskt samarbete på de områden där nordiska lösningar inte står i konflikt med förpliktelser under EG-medlemskapet. Det är i de nordiska ländernas intresse att framhäva den nordiska ramen som en beslutsnivå. Det är i sammanhanget viktigt att hänvisa till subsidiaritetsprincipen, som understryker att beslut skall fattas på den nivå, där de bäst kan bidra till en lösning.

Inom EG är det vanligt att medlemsländerna på basen av egna nationella prioriteringar strävar efter att påverka utfallet av EG:s beslutsprocess. För att nå fram med sina synsätt samarbetar länderna i olika samarbetsgrupperingar med andra länder som delar samma synsätt. Fasta samarbetsgrupper är inte vanliga inom EG.

Den huvudsakliga utmaningen för de nordiska EG-länderna kommer att bestå i att vidareutveckla den informella kontakten inbördes med varandra. Gruppen hänvisar i detta sammanhang till sina förslag i kapitel 3. Det är inte möjligt eller önskvärt att etablera nordiska rutiner som försenar eller försvårar ländernas deltagande i beslutsprocessen inom Gemenskapen. Nordiskt samråd bör s.a.s. infalla omedelbart före Gemenskapsfasen av behandlingen så att länderna känner till varandras synsätt och intressen och därigenom får möjlighet att samordna sina synpunkter i de fall då det är möjligt.

Uppmärksamheten bör framförallt fästas vid en gemensam genomgång av större politiska frågor. Detta kan bidra till att de nordiska länderna kan inta en gemensam inställning i frågor som har att göra med Gemenskapens vidare inriktning. Såsom antytts under avsnittet om EES-avtalet, påläggs ordförandelandet ett särskilt ansvar för att ta initiativ till nordiskt samråd och till nordiska konsultationer.

De nordiska länderna har intresse av att ha en så öppen hållning som möjligt till de övriga medlemsländerna. Som EG-medlemmar kommer de nordiska länderna att på ett möjligast fritt sätt värdera hur de bäst kan tillvarata sina intressen.

6. Samarbete i relation till Nordens närområden

En av utgångspunkterna i de nordiska ländernas samarbete med Nordens närområden och länderna i Östeuropa är befrämjandet av en balanserad politisk och ekonomisk utveckling inom dessa områden. Ett demokratiskt och pluralistiskt samhälle kan byggas upp endast under ekonomiskt stabila förhållanden.

Säkrandet av möjligast gynnsamma utvecklingsmöjligheter för Nordens närområden är en väsentlig del av den nya europeiska arkitekturen. I ett sådant Europa är det de välbärgade ländernas ansvarsfulla uppgift att handla så, att världsdelen ekonomiska utvecklingskillnader reduceras. Den överordnade målsättningen för de nordiska regeringarnas samarbete med de baltiska länderna och länderna i Östeuropa är att bidra till en grundläggande omstrukturering av dessa samhällen med sikte på att trygga en demokratisk och en ekonomiskt bärkraftig utveckling.

Regeringarna i de nordiska länderna önskar bidra till en vidareföring av den positiva utvecklingen mot demokrati och marknadsekonomi i Östeuropa och i länderna i De oberoende staternas samväld (OSS). Det är i de nordiska ländernas eget intresse att bidra till en utveckling som främjar stabilitet genom avspänning och utvidgade kontakter och samarbete på alla plan. Det föreligger behov för en omfattande insats från de västliga ländernas sida för att denna grundläggande omformning av samhällssystemen skall lyckas.

De nordiska ländernas utrikesministrar har som redan nämnts i avsnitt 3.2.3. vid sitt möte i Helsingfors i maj detta år konstaterat, att utvecklingen i norra Europa har aktualiserat icke-militära osäkerhetsmoment i Nordens närområden. Säkerheten måste, enligt utrikesministrarna, ges en vidgad innebörd. Den omfattar nu utöver politiska och militära faktorer också sociala, ekonomiska och ekologiska faktorer. Att överbygga klyftorna på dessa områden förblir ett viktigt nordiskt mål och ett bidrag till de nordiska ländernas egen säkerhet.

De nordiska länderna har i olika internationella fora uttryckt en önskan om att ta del i åtgärder av en sådan omfattning som är nödvändig för att uppnå ovan antydda målsättningar. Redan i dag förekommer en mycket omfattande verksamhet i en rad olika internationella och regionala organisationer och institutioner, där de nordiska länderna aktivt deltar. På internationell nivå försiggår ett omfattande samarbete för att bistå länderna i Östeuropa, inklusive de baltiska länderna, i demokratiseringsprocessen och för att underlätta omläggningen till en marknadsorienterad ekonomi. De multilaterala åtgärderna omfattar i första hand hjälp för att utarbeta makroekonomiska anpassningsprogram, som tillsammans med finansiella stödordningar och tekniskt bistånd kan skapa förutsättningar för de nödvändiga ekonomiska strukturförändringarna.

Centrala internationella organisationer och institutioner såsom Valutafonden (IMF), Världsbanken, Den europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), OECD, ECE, EG och Efta ger ett värdefullt bistånd i den ekonomiska reformprocessen.

Också på andra områden än de ekonomiska har man etablerat omfattande internationella kontakter. De nya staterna i öst, häribland Estland, Lettland och Litauen, har blivit upptagna som medlemmar i KSSE.

Det västliga biståndssamarbetet med Östeuropa samordnas inom det så kallade G-24 samarbetet i Bryssel, där OECD-länderna deltar tillsammans med de stora internationella ekonomiska organisationerna och finansinstitutionerna (IMF, Världsbanken, EBRD, IEA, EIB, Parisklubben m.fl.).

G-24 samarbetet inleddes år 1989 för att koordinera biståndet till Polen och Ungern. Efter genomförandet av politiska och ekonomiska reformer har mottagarkretsen utvidgats till att också omfatta Tjeckoslovakien, Bulgarien, Rumänien, Albanien, Estland, Lettland och Litauen. Biståndet till f.d. Jugoslavien är beroende av den politiska utvecklingen i området. Det samlade biståndet - bistånd i form av gåvor, lån och garantier - från G-24 länderna uppgick under åren 1990 och 1991 till ca 30 miljarder ECU. Inkluderas även stödet från IMF, Världsbanken, EBRD m.fl. utgjorde det totala biståndet nära 42 miljarder ECU.

Med beaktande av ovan relaterade initiativ och åtgärder som redan vidtagits är det enligt gruppen viktigt att de nordiska länderna genomför en värdering av vilka uppgifter som lämpar sig för multilaterala åtgärder, vilka program som bäst lämpar sig för samnordiska initiativ och vilka åtgärder bäst kan främjas genom bilaterala program mellan de nordiska länderna och länder inom våra närområden i öst och sydost.

Gruppen har dryftat några olika typer av samarbete mellan de nordiska länderna och t.ex. de baltiska länderna och bl.a. Ryssland. Bland annat har gruppen diskuterat möjligheten av en närmare anknytning av de baltiska länderna till den nordiska gemenskapen, ett närmare samarbete mellan Nordiska rådet och Baltiska rådet samt olika former av samarbete på ad hoc -basis mellan å ena sidan de baltiska länderna och å andra sidan de nordiska länderna. Gruppen har kunnat konstatera att det f.n. pågår ett omfattande samarbete på en rad olika områden och att det nu är viktigt att anbefalla, att man inhämtar erfarenheter av det samarbete som redan igångsatts. I fråga om de olika nordiska ländernas agerande på det bilaterala området kan det vara ändamålsenligt att samordna vissa delar för att vinna eventuella synergieffekter mellan två eller flera nordiska länders insatser.

Gruppen önskar i detta sammanhang peka på några nordiska och andra internationella initiativ som redan tagits för att utveckla och intensifiera samarbetet mellan de nordiska länderna och Nordens närområden på en rad olika sektorer. Dessa initiativ, som närmare beskrivs i *Bilaga 3*, bör ses som några exempel på de nordiska ländernas intresse för att fördjupa samarbetet. Följande aktuella initiativ har lyfts närmare fram i *Bilaga 3*:

- Inrättandet av ett Östersjöråd,
- Det Baltiska investeringsprogrammet (BIP),
- Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa,
- Nordiskt sektorsamarbete med Baltikum och Östeuropa,
- De nordiska ländernas bilaterala samarbete med de baltiska länderna och med Östeuropa, och
- Samarbete i de nordliga och arktiska områdena.

7. Anpassning av arbetet i Nordiska ministerrådet

7.1. Samarbetsministerinstitutionen

Systemet med nordiska samarbetsministrar baserar sig på artikel 61 i Helsingforsavtalet. I 2 momentet i artikel 61 bestäms att:

"Varje land utser en regeringsmedlem med uppgift att med biträde av en ämbetsman svara för samordningen av nordiska samarbetsfrågor."

Samordningsansvaret preciseras ytterligare i arbetsordningen för Nordiska ministerrådet. I arbetsordningens 3 § föreskrivs att

"Samarbetsministrarna skall vid behov efter samråd med de andra regeringssmedlemmarna som inom regeringarna svarar för de olika samarbetsfrågorna (fackministrarna)

- a) verka för en utvidgning av det nordiska samarbetet,
- b) koordinera arbetet mellan olika samarbets-områden,
- c) vid behov verka för en lämplig prioritering av insatserna i det nordiska samarbetet,
- d) besluta i organisatoriska frågor som rör flera samarbetsområden,
- e) avgöra frågor som av fackministrarna hänskjuts till samarbetsministrarna eller som är av principiell betydelse för det nordiska samarbetet,
- f) utarbeta slutligt förslag till och besluta om budgeten för det nordiska samarbetet samt
- g) ha ansvaret för ministerrådets informationsverksamhet och tillsammans med Nordiska rådets presidium besluta om frågor rörande den gemensamma informationsverksamheten för rådet och ministerrådet."

Som en följd av Nordiska rådets instiftande år 1952 gjordes tio år senare dvs. 1962 en samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet). I en ny överenskommelse år 1971 återspeglas en önskan om förändringar i den riktningen att samarbetet mellan de nordiska regeringarna utvecklas genom en fastare organisation, detta enligt förslag av den så kallade Fagerholm-kommittén, enligt vilken man införde bestämmelser om ett Nordiskt ministerråd, däribland samarbetsministerinstitutionen. Målsättningen var den att samarbetsministrarna skulle ägna sig åt det överordnade ansvaret för de nordiska frågorna inom regeringarna samt den övergripande inriktningen av samarbetet och åt samordningen mellan sektorerna. De skulle således engagera sig också i samarbetets substans. På 1960-talet intresserade sig de nordiska länderna mycket för ett närmare ekonomiskt samarbete, med hänsyn till att rörelser i Europa redan då hade uppstått som gick i samma riktning. Utfallet blev dock annorlunda än man hade tänkt sig, vilket självklart hade inflytande på ministerrådets verksamhet.

Samarbetsministrarna har under senare år endast i begränsad utsträckning handlagt frågor som har att göra med samarbetets inriktning i stort eller tagit större politiska initiativ.

De nordiska ländernas statsministrar har i och med Mariehamnsdeklarationen i november 1991 och uttalandet av den 2 mars detta år tydligt angivit att det är

statsministrarna som har det övergripande ansvaret för samordningen av det nordiska samarbetet och som anger de generella riktlinjerna för det framtida samarbetet.

Samarbetsministrarnas dagordning präglas i dag i hög grad av underordnade samarbetsfrågor av administrativ och organisatorisk karaktär samt frågor, där fackministrar saknas eller områden som täcks av flera ministrar nationellt samt av frågor som kan avgöras på en lägre administrativ nivå.

Med utgångspunkt från sin analys av de viktigaste samarbetsområdena i kapitel 4 har gruppen funnit, att det nu behöver göras en markering av fackministrarnas viktiga roll i utvecklingen av prioriterade samarbetsområden.

Gruppens förslag:

- Statsministrarna åtar sig ansvaret för de överordnade nordiska samarbetsfrågorna. Under Nordiska rådets plenarförsamlingsmöten håller statsministrarnas ordförande ett huvudanförande om det nordiska samarbetet. Statsministrarna har möten med Nordiska rådets presidium såsom hittills.
- Ansvaret för det nordiska samarbetet på olika sakområden skall åvila respektive fackministrar. Kontakten till Nordiska rådet på olika sakområden åvilar fackministrarna i enlighet med principen om aktivt ordförandeskap.

Alternativa förslag:

- *Alternativ 1:* Ansvaret för ministerrådets budget åvilar samarbetsministrarna. Den styrelse som avses i följande punkt förbereder ministerrådets budget.
- *Alternativ 2:* Ansvaret för ministerrådets budget åvilar finansministrarna. Den styrelse som avses i följande punkt förbereder ministerrådets budget.
- En styrelse bestående av fem statssekreterare (en från vart och ett nordiskt land) eller tjänstemän i motsvarande ställning tillsätts, med fullmakt att fatta beslut i alla frågor där enighet kan nås och där respektive ministrar inte förbehållit sig själva rätten att fatta beslut. Styrelsen kan mottaga uppdrag direkt från statsministrarna, men är för övrigt underställd samarbetsministrarna samt utgör även styrelse för ministerrådets sekretariat. Representanter från de självstyrande områdena bör kunna delta i styrelsens möten.
- Helsingfors-avtalet behåller sin nuvarande struktur, men justeras för att återspegla här föreslagna förändringar. I övriga nordiska samarbetsavtal görs motsvarande ändringar.
- Under det skede som följer kommer det att ställas särskilda krav på regeringarna att trygga genomförandet av det nordiska samarbetets förändrade inriktning och organisation. Det är då angeläget att varje nordisk regering har en samarbetsminister med ansvar under statsministerns övergripande ledning för det nordiska samarbetets utveckling. Av särskild vikt blir detta för de länder som innehar eller står i tur att överta ordförandeskapet för det nordiska samarbetet.

Gruppen föreslår därför att samarbetsministerinstitutionen behålls, men med väsentligt ändrad dagordning. Den bör kunna koncentreras till ett fåtal frågor med politiskt innehåll. Det innebär att samarbetsministrarnas arbetsformer ändras. I många fall kan de verka genom direkta personliga kontakter. Antalet formella möten kan skäras ned, uppskattningsvis till 2 - 4 gånger om året.

7.2. Riktlinjer för förenkling av arbetet i ministerråd och i ämbetsmannakommittéer

7.2.1. Några utgångspunkter

Det framtida nordiska samarbetets innehåll skall vara styrande för organisationens utformning. Redan EES-avtalet ger anledning till en ordentlig reformering av ministerrådets arbete. Detta innebär inte enbart vissa besparingar, utan även intensifiering av samarbetet på en del områden.

Det nordiska samrådet i Europapolitiska frågor skall i första hand ske i direkta kontakter mellan ansvariga politiker och tjänstemän under ett starkt ordförandeskap. Ministerråd och ämbetsmannakommittéer har en undanskymd roll i detta sammanhang p.g.a. att ministerrådet inte är part i diskussionerna.

Det nordiska samarbetet får i fortsättningen två huvuduppgifter, dels att gemensamt verka för nordiska intressen och värderingar i det europeiska integrationsarbetet, dels att vidareutveckla det genuint nordiska samarbetet inom de huvudområden som angivits i kapitel 4.

Den första uppgiften är framför allt en fråga om informellt samråd, men den formella nordiska samarbetsapparaten med ministerråd och ämbetsmannakommittéer, kan spela en kompletterande roll, som "verkstad" för ländernas företrädare på olika områden. En förutsättning för att ministerrådsorganisationen skall kunna spela denna roll är att det sker en tydlig anpassning av organisationen till de krav som de nya uppgifterna ställer.

Det är bland annat nödvändigt med en väsentligt större framförhållning i det nordiska samarbetet. De nordiska länderna måste kunna ta gemensamma initiativ på ett tidigt stadium i beslutsprocessen, i stället för att enbart reagera på impulser utifrån.

7.2.2. Ministerråd och ämbetsmannakommittéer

Nordiska ministerrådet sammanträder enligt nuvarande system i 20 olika sammansättningar. Antalet årliga möten varierar mellan 1 och 6 möten per ministerråd. Enligt gruppens uppfattning fungerar de flesta fackministerråden på ett tillfredsställande sätt och ministrarna betraktar dessa möten som nyttiga. Något förenklat kan man säga att fackministerråden behandlar tre olika typer av ärenden:

A. Ministrarna utväxlar synpunkter på problem som de var för sig är upptagna av i sin egen ministervardag. De får idéer och impulser och kan i allmänhet ta med sig något också hem.

B. Dessutom orienterar de varandra om inställningar och ståndpunkter i aktuella europeiska och globala frågor och de frågor som står på dagordningen vid internationella möten och konferenser. I vissa fall kan de informellt enas om en "nordisk strategi" i frågor där detta anses önskvärt eller möjligt.

C. Vidare har de flesta fackministerråden några formella uppgifter på sin dagordning, såsom projekt, institutioner, rekommendationer, budgetärenden mm. Många av dessa frågor är ur ministrarnas synpunkt relativt små frågor som sällan påkallar ett stort engagemang från ministrarnas sida.

De flesta frågor, särskilt under punkt C, har förberetts av en ämbetsmannakommitté och dessförinnan av sekretariatet.

På många områden är det nordiska samarbetet nu så etablerat att det kan drivas vidare utan stöd av permanenta ministerråd och ämbetsmannakommittéer. I ett längre perspektiv bör allt fler samarbetsområden handläggas som en integrerad del av ministeriers och ämbetsverks åligganden tillsammans med EES- och EG-ärenden.

Denna utveckling är redan på väg, inte minst ministerrådets arbete till ett mera informellt och flexibelt samarbete i de Europa-relaterade frågorna. Enligt gruppens mening bör man nu dra konsekvenserna av denna utveckling och företa en nedtrappning av den formella samnordiska apparaten.

Inom prioriterade samarbetsområden bedömer gruppen det önskvärt att behålla den hävdvunna ordningen med ministerråd och ämbetsmannakommittéer. Antalet ministerråd och ämbetsmannakommittéer bör alltså avspegla den föreslagna koncentrationen och prioriteringen.

Sammansättningen vid ministerrådsmöten bör kunna variera med hänsyn till den aktuella dagordningen, men varje lands regering har inom sig en utsedd ledamot av respektive ministerråd. Ansvaret för respektive ministerråds arbete och kontakter med det parlamentariska samarbetet åvilar ordförandeskapet, men den faktiska ledningen av arbetet med olika frågor kan självfallet fördelas inom ministerrådet.

Antalet ämbetsmannakommittéer bedöms vara mellan 5 och 10, i första hand beroende på vilken bredd i arbetsområdet som kan finnas mest ändamålsenlig. Kommittén bör ha en ledamot från varje land, i princip i samma ställning som den ledamot som ingår i den föreslagna styrelsen som beskrivs i avsnitt 7.1. Ledningen och ansvaret för kommitténs verksamhet följer principerna för det aktiva ordförandeskapet.

Att det finns ämbetsmannakommittéer behöver inte betyda att det måste finnas budgetramar på alla sektorer. Medel till enstaka projekt kan åstadkommas också på andra sätt, nationellt eller t.ex. genom att anlita den fond som angivits i avsnitt 4.2. Stöd till projekt som inte är nödvändiga för regeringarnas arbete får skötas av nätverken mellan ansvariga nationella myndigheter.

Gruppen rekommenderar att de ovan nämnda formella ärendena och tillgängliga resurser koncentreras till och fördelas till ett färre antal ministerråd än vad som i dag är fallet. För dessa ministerråd får man härigenom den effekten att ministrarna har en större ekonomisk satsning till fördelning med större möjligheter för märkbara insatser. Gruppen menar också att det är irrationellt att institutionssaker idag är fördelade på över tio olika ministerråd och ser också på denna punkt en fördel i en koncentration.

Detta bör emellertid inte ha den konsekvensen att de ministerråd som s.a.s. mister de formella frågorna skall nedläggas. De ovan antydda frågorna under punkterna A och B är för ministrarna de viktigaste och det är gruppens uppfatt-

ning att ministrarna själva kan tillrättalägga en rimlig mötesfrekvens utan en överordnad styrning.

7.2.3. *De nordiska institutionerna*

Mycket av det nordiska samarbetet sker genom de nordiska institutionerna. För närvarande finns det ett fyrtiotal institutioner med anställd personal som helt eller delvis finansieras över den nordiska budgeten. Den samlade institutionsbudgeten uppgick år 1991 till 262,7 miljoner DKK, dvs. 41.9 % av totalbudgeten. Totalt uppgick antalet anställda detta år till ca 300. De flesta av institutionerna är emellertid relativt små. Bara fyra nordiska institutioner har fler än 20 anställda. Mer än hälften av institutionerna har färre än 5 anställda. De nordiska institutionerna baserar en stor del av sin verksamhet på projektmedel.

Detta betyder att en förhållandevis stor andel av ministerrådets resurser idag binds upp av ett fyrtiotal nordiska institutioner. Vad gäller dessa har ministerrådet inte samma möjligheter till snabba och stora omDispositioner. Under senare år har ministerrådet bedrivit försöksverksamhet med långsiktig mål- och ramstyrning av institutionernas budgeter. Den har redan haft en viss betydelse, men utgör inte ännu tillräckligt underlag för en övergripande bedömning av användningen av de samlade resurser som står till förfogande för det nordiska samarbetet.

En grundlig utvärdering av institutionerna är nödvändig. Den kan ske i flera led. Viss utvärderingsverksamhet har redan genomförts i ministerrådets regi och i form av extern evaluering av vissa nordiska institutioner. För närvarande genomförs en omfattande analys inom kultursektorn. Också på andra områden pågår analyser.

En möjlighet är att det land där institutionen är placerad erbjuds att överta ansvaret för institutionen. Dess nordiska karaktär kan säkras genom att övriga nordiska länder medverkar finansiellt och personellt. Denna modell kan fungera i fråga om små institutioner, bl.a. sådana som vuxit fram ur gemensamma nordiska projekt.

Den modell som anvisas i ministerrådets arbetsprogram "Norden efter 1992" är att respektive verksamhetssektor får ta ställning till hur institutionerna skall verka inom ramen för de medel som står till denna sektors förfogande. Det är naturligt att en sådan prövning fortlöpande äger rum i framtiden. Eftersom det tar lång tid innan resultaten visar sig, är detta inget lämpligt förfaringsätt i utgångsläget, när den grundligare bedömningen av hela institutionsväsendet skall genomföras.

För en sådan samlad prövning bör det tillsättas en grupp av utomstående analytiker som undersöker:

- om institutionen ersätter eller dubblerar nationella institutioner,
- om det finns klara mål för verksamheten,
- om den löser uppgifterna till lägre kostnad,
- om den gör arbetet effektivare genom att den samlar nordisk kompetens,
- om den är nödvändig på grund av speciella förhållanden i något nordiskt land,
- om den främst är ett kontaktorgan.

Den föreslagna översynen bör inledas omgående. Den bör stå under ledning av den föreslagna styrelsen för det nordiska samarbetet och resultatet av arbetet redovisas senast den 1 juli 1993. I detta arbete bör man utnyttja det analysarbete som genomförts eller pågår i det löpande arbetet med effektivisering av institutionsverksamheten.

7.2.4. Ministerrådets projektverksamhet

Projekt- och dispositionsmedel utgör en stor del av budgeten för det nordiska samarbetet. År 1991 uppgick medlen för projektverksamhet och stödordningar till sammanlagt ca 300 miljoner DKK. Man kan säga att projektverksamheten - genom vilken informella och formella nätverk och kontakter knyts mellan länderna - är något av själva kärnan i det nordiska samarbetet.

Projektverksamhet bör bara förekomma på områden som ligger i linje med de politiska målsättningar och prioriteringar som de nordiska regeringarna går in för.

Utgångspunkten bör vara att projektmedlen skall användas till de uppgifter som är prioriterade och som är av markant betydelse för det nordiska samarbetet.

De projekt som finansieras över ministerrådets budget (f.n. sammanlagt ca 800 projekt) har i princip en löptid på ett fåtal år. Detta innebär att en stor del av projekten avslutas varje år. Ministerrådet har därför stora möjligheter att styra projektmedlen till prioriterade områden eller att göra stora besparingar genom att avsluta viss verksamhet.

De projekt som nu pågår torde kunna genomföras med de medel som hittills anvisats över ministerrådets budget, utan att några nya medel behöver beräknas i budgeten för 1993. En kritisk genomgång av den hittills bedrivna projektverksamheten är nödvändig. I avvaktan på att denna genomgång verkställts bör inga nya medel för projektverksamhet anvisas över ministerrådets budget annat än när det befins nödvändigt för att genomföra redan beslutade och igångsatta projekt.

Gruppen hänvisar till sitt förslag i avsnitt 4.2. om upprättande av en kulturfond.

8. Det nordiska parlamentariska samarbetet

Det nordiska samarbetet har utvecklats genom ett unikt samarbete mellan folkliga organisationer, parlamentariker och regeringar. Det är ingen tillfällighet att nordiskt samarbete i våra länder har en starkare folklig förankring än mångt annat internationellt samarbete. Parlamentarikernas engagemang har bidragit till att nordiskt samarbete i högre grad än andra former för internationellt samarbete har blivit ett samarbete mellan samhällen -inte bara ett samarbete mellan stater. Det finns knappast många andra exempel på att ett parlamentariskt samarbetsorgan som Nordiska rådet har kunnat spela en så viktig roll i utvecklingen av ett mellanstatligt samarbete.

8.1. Europeiska samarbetsfrågor på dagordningen

Europeiska samarbetsfrågor har en central ställning på den politiska dagordningen i alla nordiska länder. Del-tagandet i EES och EG kommer att påverka de

allra flesta verksamhetsområdena i länderna och på nordisk nivå. Denna utveckling har också präglat debatterna i Nordiska rådet under de senaste åren. Allt fler av de nordiska samarbetsområdena har fått beröringspunkter med samarbetet inom EES och EG.

Europeiska samarbetsfrågor kommer också att sätta sin prägel på debatterna i Nordiska rådet under kommande år. Gruppen menar att verksamheten i Nordiska rådet kan ge ett väsentligt bidrag till att markera nordiska värderingar och inställningar till europeisk integration och därmed utgöra ett viktigt bidrag till den politiska debatten i de enskilda länderna. Det är viktigt att det sker ett nära parlamentariskt samarbete mellan de nordiska länderna i de stora frågor som i framtiden kommer att behandlas i europeiska fora. Det kan i första hand ske genom direkta informella kontakter mellan de nationella parlamenten och de organ som har ett särskilt ansvar för Europafrågorna, såsom marknadsutskott och motsvarande, utrikesutskotten och andra berörda utskott. Det är nödvändigt att de nationella parlamenten ställer tillräckliga resurser till förfogande för de nätverk som måste skapas.

8.2. Samspelet mellan parlamentariker och regeringar

Utformningen av de nordiska ländernas Europapolitik sker genom ett samspel mellan regeringarna och de nationella parlamenten. Regeringarna är ansvariga för sin politik inför sina nationella parlament.

Det följer av respektive konstitution och av sedvana att endast regeringarna (i Finland under presidentens ledning) handhar relationerna med andra länder, förhandlar med deras representanter och ingår internationella avtal.

I dag ingår nordiska parlamentariker i en rad parlamentarikerförsamlingar utanför sina egna parlament. I tillägg till de representanter som deltar i Nordiska rådet har Efta en egen parlamentarikergrupp och EES-samarbetet kommer att få en konsultativ församling av parlamentariker från Europaparlamentet och Eftaländernas parlament. Vidare förekommer det betydande kontaktverksamhet inom ramen för Europarådets samarbete och genom den Interparlamentariska Unionen (IPU). Nationella parlamentariker inbegrips också i olika regionala samarbetsformer, som t.ex. Östersjösamarbetet.

Oberoende av samarbetet inom ramen för Nordiska rådet, sker redan nu en utvidgning av kontakterna mellan de nordiska parlamentarikerna kring europeiska samarbetsfrågor. Som ett led i EES-samarbete och medlemskap i EG är det naturligt att nordiska parlamentariker stärker sina informella kontakter för att diskutera olika spörsmål av gemensamt intresse, också inom ramen för Nordiska rådet. I och med ett medlemskap i EG för samtliga eller de flesta nordiska länderna ger sig samarbetet framledes s.a.s. av sig självt.

Det är de respektive nationella kompetenta organens, inklusive parlamentens, uppgift att fatta beslut om EES-avtalet, överenskommelser som ingås inom EES, anslutning till EG och om de nationella lagändringar som följer av dessa överenskommelser. De nationella parlamenten kan ge regeringarna riktlinjer för förhandlingar i europeiska fora. Löpande och förtroliga konsultationer om ländernas inställning i europeiska och internationella frågor måste ske inom organ i dessa.

8.3. Förslag till reformer angående Nordiska rådets verksamhet

Nordiska rådets uppgift är att behandla det nordiska samarbetet och de konsekvenser och de möjligheter som den europeiska integrationen medför för det nordiska samarbetet. Därigenom kan Nordiska rådet bidra till att underlätta och stöda den krävande process som flera av länderna står inför.

Gruppen hänvisar till det arbete som görs i syfte att reformera rådets arbete. Gruppen föreslår följande ordning:

- Nordiska rådet håller i regel två (2) sessioner per år. Ifall det är nödvändigt, kan generaldebatten under en session pågå under flera dagar än en dag. I anslutning till dessa sessioner kan utskottsmöten anordnas.
- Nordiska rådet håller dessutom enligt behov korta möten av konferenskaraktär (ex. Östersjökonferensen i Oslo april 1992), varvid antalet deltagande rådsmedlemmar kan begränsas och en lättare byråkrati anlitas än vad fallet är vid NR:s sessioner. Även i anslutning till dessa kan utskottsmöten ordnas, ifall det är nödvändigt. Vid dylika sessioner av konferenskaraktär kan man ordna temadebatter om aktuella frågor.
- Ett system med aktivt presidentskap införs. Parlamentet i ordförandelandet förutsätts inneha de resurser som erfordras för att utöva det aktiva presidentskapet för rådsförsamlingen.
- Enligt gruppen bör man gå in för en ordning, enligt vilken presidentskapet, som i regel varar ett år i sänder, skall följa kalenderåret. Dessutom anser gruppen att man bör undvika att införa en ordning, enligt vilken samma land innehar ordförandeskapet parallellt såväl på regeringssidan som i Nordiska rådet. Enligt gruppens uppfattning kan man tänka sig att ordförandeskapet i rådets utskott varar längre än ett år i sänder.
- En stor del av Rådets arbete utförs i utskotten. De bör ges förbättrade arbetsförutsättningar genom att utskottens sekretariat knyts till delegationen i det land som innehar ordförandeskapet.
- Den tidsödande formella remissproceduren för förslag i rådsförsamlingen bör kunna inskränkas väsentligt för att höja tempot i samarbetet,
- Beträffande statsministrarnas redogörelser till Nordiska rådet hänvisas till gruppens förslag i avsnitt 3.2.1.,
- Utrikesministrarna deltar i debatterna när detta befinns påkallat,
- I möten under Nordiska rådets sessioner deltar i övrigt de fackministrar som förväntas ha inlägg i debatten inom sitt sakområde,
- Den ansvarsfördelning mellan regeringarna och parlamenten som finns i ländernas konstitutioner bör vidmakthållas också i det nordiska samarbetet. Regeringsmedlemmar bör därför inte ingå i rådsförsamlingen som de hittills gjort genom att utses som medlemmar i de nationella delegationerna i Nordiska rådet,
- Vederbörande fackministrar kan introducera rapporter och studier som är föremål för debatt i nordiska och/eller europeiska organ med sikte på debatt också i Nordiska rådet.

8.4. Det parlamentariska samarbetet rörande europapolitiska och regionala frågor

Redan tack vare EES-avtalet öppnas möjligheterna för nordiskt parlamentariskt samråd (artikel 95 i EES-avtalet) inom EES-ramen. I och med EG-medlemskap för flera nordiska länder kommer man att få en sammanfallande dagordning för behandling av europeiska ärenden i parlamenten i flera nordiska länder. Detta ökar behovet av och möjligheterna för samråd mellan nordiska parlamentariker.

Den starkare fokuseringen på regionalt samarbete som präglar integrationen i Europa, utgör en viktig politisk dimension i de nordiska ländernas deltagande i europeiskt samarbete. För närvarande etableras flera regionala samarbetsordningar i Nordens närområden. Som exempel på dylika ordningar kan nämnas Östersjösamarbetet och tanken på ett regionalt samarbete i Barentsområdet.

Gruppen menar att de nordiska länderna - som i växlande grad deltar i olika samarbetsordningar - har ett intresse av att debattera gemensamma värderingar av regionalt samarbete i Nordeuropa. Detta kommer som ett viktigt tillägg till europeiska samarbetsfrågor inom ramen för EG och EES och kommer att prägla utvecklingen av samarbetet mellan de nordiska länderna och deras närområden.

Gruppen anser att arbetet med europeiska samarbetsfrågor bör förstärkas genom att nationella parlamentariker som arbetar med dessa frågor i sina nationella parlament - t.ex. representanter för parlamentens marknadsutskott och motsvarande, utrikesutskott och andra berörda utskott - också ingår i ländernas nationella delegationer i Nordiska rådet. Detta kommer att göra debatterna i Nordiska rådet mera relevanta med tanke på den nationella behandlingen av Europafrågor.

En vitalisering av den politiska debatten i Nordiska rådet kan bidra till att utöka bredden i det nordiska samarbetet. Även om de nationella regeringarna utformar sin Europapolitik på basen av stöd i de nationella parlamenten, ser gruppen inte någon motsättning i att europapolitiska och regionala frågor debatteras i hela sin vidd i Nordiska rådet.

Gruppen anser att partigruppernas arbete i det nordiska samarbetet bör stärkas så, att de kan leva upp till de krav som följer av uppgifterna med att tillvarata nordiska intressen i den europeiska integrationen.

Gruppen betonar att arbetet i Nordiska rådet kan komplettera och stärka regeringarnas informella samarbete rörande europapolitiska och regionala frågor. Viktiga utgångspunkter för rådets överläggningar utgörs av utredningar och annat underlag med konsekvenser för det nordiska samarbetet, Efta:s årsrapport och EES-parlamentarikernas årsberättelse, EG-kommissionens årsberättelse, EG-ordförandeskapets arbetsprogram, meddelanden från EG-kommissionen om den framtida politiken på olika områden osv.

I ett längre perspektiv bör övervägas att inrätta ett särskilt forum för fördjupat parlamentariskt samråd om europapolitiska och regionala frågor. Tills vidare bör emellertid detta samråd ske i Nordiska rådets nuvarande organ.

9. De gemensamma nordiska sekretariaten

År 1986 sammanslogs ministerrådets allmänna sekretariat och kultursekretariatet till ett enda sekretariat i Köpenhamn. Det nya sekretariatet organiserades sektorsvis i sex fackavdelningar.

Sedan 1973 har Nordiska rådets presidium haft sitt sekretariat i Stockholm. Efterhand har rådsutskottets sekreterare knutits till presidiesekretariatet.

Båda sekretariaten har omfattande resurser för information och en omfattande utgivning av tryckt material.

Det är naturligt att den gemensamma nordiska sekretariatsorganisationen anpassas till de förändringar som det nordiska samarbetet står inför. Utgångspunkten är den nedtrappning av den formella samarbetsapparaten som gruppen föreslår, och som innebär att ministerrådssekretariatets uppgifter minskas. I samband med en sådan anpassning bör man i princip eftersträva en mindre sektoriserad organisation med färre tjänstgöringsnivåer. Den nuvarande uppdelningen i fackavdelningar med markerade kompetensgränser bör enligt gruppens mening överges. Ministerrådets sekretariat bör ställas under ledning av den styrelse vars ställning och uppgifter angivits i avsnitt 7.1.

Starka skäl talar för en samlokalisering för att underlätta det samarbete som idag sker och som fordras mellan de ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet. Den ansvarsfördelning mellan regeringar och parlament som finns inskriven i ländernas grundlagar bör givetvis vidmakthållas också i det nordiska samarbetet. Det utgör emellertid inte något hinder för en rationalisering av det förberedande arbetet på parlamentariker- resp. regeringssidan.

För det parlamentariska samarbetet är främst utskottssekreterarna en viktig resurs. Enligt gruppens förslag skulle utskottssekreterarna utses i det land, som har hand om ordförandeskapet i respektive utskott. De skulle fungera i anslutning till de nationella sekretariaten för Nordiska rådets respektive nationella delegation.

Viktigt är att ordförandelandet kan besitta en tillräcklig sekretariatsresurs under den period ordförandeskapet varar. Vid en samlokalisering av de båda sekretariaten skulle all teknisk service, personaladministration och liknande vara gemensam för sekretariaten. Det skulle m.a.o. vara fråga om en administrativ samlokalisering av två sekretariat som fortfarande skulle vara två juridiska personer om så önskas. Experter från olika fackavdelningar bör vid behov kunna bistå med fakta och upplysningar även parlamentarikerorganen i beredningen av ärenden.

Det nya samordnade sekretariatet bör vara underordnat den styrelse, vars status och uppgifter angivits i avsnitt 7.1. ovan, och bör ges en stark ställning och mandat att utveckla nordiska initiativ. De rationaliseringsvinster som görs genom en samlokalisering bör användas för att öka sekretariatets kapacitet att fungera som utredningsresurs för arbetet med frågor som avgörs på europeiskt plan, först inom EES och på sikt inom ramen för EG-samarbetet. På längre sikt bör också direkta inbesparingar kunna uppnås. Inom administration, information och publikations-verksamheten bör rationaliseringsvinsterna inom de samlokali-

serade sekretariaten bli betydande. En väsentlig del av presidiesekretariatets nuvarande uppgifter bör kunna skötas av rådets nationella delegationssekretariat, t.ex. enligt den turordning som följer ordningen med skiftande presidentskap på parlamentarikersidan.

Gruppen anser att det nordiska samarbetet i dag skulle ha mera att vinna på en samlokalisering av de båda sekretariaten än på en fortsatt uppdelning i två skilda sekretariat, av vilka det ena f.n. är beläget i Stockholm och det andra i Köpenhamn.

Gruppens förslag:

Med stöd av vad som ovan sagts, föreslår gruppen:

- att en samlokalisering av Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat genomförs i snabb ordning,
- att resursbehovet vid de samlokaliserade sekretariaten bedöms i ljuset av tidigare i denna rapport framlagda förslag beträffande behovet av omstrukturering av delar av det formella och informella nordiska samarbetet,
- att i kongruens härmed de nationella sekretariaten vid Nordiska rådets respektive nationella delegationer stärks, varvid särskild hänsyn bör tas till det nordiska presidentskapets förpliktelser för respektive ordförandeland, och till utskottssekreterarnas anknytning till de nationella delegationerna; enligt gruppen bör det inte föreligga juridiska hinder för att Nordiska rådets nationella delegationssekretariats ställning stärks eller för att deras samarbete med de internationella sekretariaten vid respektive parlamentsamordnas på ett sådant sätt som tillgodoser dagens nya behov i ljuset av bl.a. integrationsutvecklingen i Europa,
- att statsministrarna ger samsarbetsministrarna i uppdrag att i snabb ordning förverkliga de förslag angående sekretariatsfunktionerna som gruppen ovan presenterat.

10. De självstyrande områdena i det nordiska samarbetet

Ett unikt drag i det nordiska samarbetet är att självstyrande områden (Färöarna, Grönland och Åland) deltar i mellanfolkligt samarbete. Gruppen menar att detta samarbete verkar ömsesidigt förstärkande på självstyrelsen och på det nordiska samarbetet.

I samband med nyvärderingen av det nordiska samarbetet har gruppen funnit att de självstyrande områdena i princip skall ha samma ställning som hittills. Det utesluter inte att områdenas medverkan i det nordiska samarbetet kan ställas inför nya uppgifter. Formerna för de självstyrande områdenas deltagande i samarbetet anpassas till förslaget till det nordiska samarbetets organisation i stort.

Det parlamentariska samarbetet

Antalet ledamöter från de självstyrande områdena i den parlamentariska församlingen bör vara oförändrat, även om regeringarnas representanter inte längre skulle vara medlemmar av Nordiska rådet. Ledamöter i landsstyren/landskaps-

styrelse kommer att kunna medverka i rådsförsamlingens verksamhet som talesmän för olika samarbetsområden.

Regeringssamarbetet

Statsministrarnas förstärkta roll i det nordiska samarbetet har ingen omedelbar tillämpning på lagmannens (Färöarna), landsstyrets ordförandes (Grönland) respektive lantrådets (Åland) ställning i de självstyrande områdena. Det är viktigt att dessa representanter erbjuds möjlighet att delta i nordiska statsministermöten på det sätt som angivits i avsnitt 3.2.1.

De självstyrande områdena berörs inte av principen om aktivt ordförandeskap. Nordiskt utrikespolitiskt samråd på regeringsnivå kan endast ske mellan de nordiska ländernas regeringar. De självstyrande områdena deltar inte i de nordiska utrikesministermötena. När det gäller europapolitiskt samråd kan dock de självstyrande områdenas ställning vara av särskilt intresse. I detta sammanhang är det viktigt att konstatera, att EES-avtalet omfattar Åland, medan Färöarna och Grönland inte är med i vare sig EG eller i EES-avtalet.

I fråga om samarbetet med Nordens närområden har Åland särskilda intressen (t.ex. Östersjösamarbetet). Färöarna och Grönland har ett fast förankrat samarbete inom ramen för Västnordensamarbetet, som nyligen varit föremål för en utredning. Meningen är att Västnorden-samarbetet stärks inom ramen för det nordiska samarbetet.

När det gäller medverkan på olika prioriterade samarbetsområden är de självstyrande områdenas intresse avgörande för graden av deltagande. Av geografiska och historiska skäl har kultursamarbetet, regionalpolitiskt samarbete och samfärdsel haft särskild betydelse.

Formerna för de självstyrande områdenas medverkan i regeringssamarbetet på sakområden av särskilt intresse får anpassas till gruppens förslag i stort.

11. Västnorden i det nordiska samarbetet

Många politiker i Västnorden har under de senaste åren uttryckt farhågor för att Norden håller på att nedprioritera det västnordiska samarbetet, bland annat med hänvisning till de ökade nordiska insatserna för Baltikum och det nordiska engagemanget i den europeiska integrationen, vilka de dock anser som viktiga och naturliga nordiska uppgifter.

Västnorden består av Färöarna, Grönland och Island, tre ösamfund i Nord-Atlanten med stora avstånd sinsemellan och till övriga Norden, med små befolkningar som alla är huvudsakligen beroende av havets resurser och med varierande grad av självstyre. Island är en suverän nationalstat, medan Färöarna och Grönland är självstyrande områden inom Danmarks rike.

Västnordiskt samarbete är en samlingsbeteckning över det arbete som fortfarande bedrivs enligt de riktlinjer som utstakades i Handlingsplanen för förstärkning av det västnordiska samarbetet från 1985. Nordiska ministerrådet upprätthåller fem institutioner och en kommitté i Västnorden. Det rör sig om tre kulturhus i Tórshavn, Reykjavík och Nuuk, Västnordenfonden och Nordiska vulkanologiska institutet samt Västnordenkommittén. Dessa organ förvaltar sammanlagt

cirka 34 miljoner DKK årligen. Halvparten gäller kulturella frågor, men fiskeripolitiska saker är också betydande i samarbetet. Den regionalpolitiska insatsen genom Västnordenkommittén utgör omkring 10 % av de samlade anslagen.

Sedan 1985 har Västnordens parlamentariska samarbetsråd (som icke är en formaliserad del av Nordiska rådet) samlats till en session varje år och uttryckt önskemål både angående utvecklingen av samarbetet internt i Västnorden och om nordiska insatser i området.

Västnorden är en del av Norden som fortsatt bör prioriteras som en del av det nordiska samarbetet. Det finns anledning att framhålla att Västnordens intressen i det nordiska samarbetet kan tillvaratas genom att göra detta regionala samarbete mera synligt och profilerat i nordiska sammanhang.

Gruppen konstaterar, att det förligger förslag om att det bildas ett konsultativt samarbetsråd i Västnorden på regeringssidan för att tillmötesgå önskemål om en bättre samordning och som en motpart för Västnordens parlamentariska samarbetsråd. Västnordens konsultativa samarbetsråd får, enligt förslaget, utöver interna angelägenheter, bland annat i uppgift att koordinera och kanalisera västnordiska önskemål och budgetöver-väganden in i den nordiska ministerrådsorganisationen.

Enligt planerna skall rådet vara sammansatt av de som är politiskt ansvariga för det nordiska samarbetet på Färöarna, Grönland och Island. I rådets regi anordnas, med jämna mellanrum, ett Västnordiskt Konsultativt Forum där inbjudna representanter för de olika samarbetsorganen och administrationerna rådgör med varandra. Detta VN-forum bör kunna anordnas i anslutning till övriga västnordiska möten.

Representanter för delegationerna till Västnordens parlamentariska samarbetsråd och Föreningens Nordens avdelningar på Färöarna, Grönland och Island borde beredas tillfälle att redogöra för sina åsikter inför detta VN-forum.

Enligt gruppen skulle det vara önskvärt att representanter för Västnorden i Nordiska rådet kunde ha gemensamma möten i anslutning till Nordiska rådets sessioner.

Nordiska samarbetsministrarnas arbetsgrupp, nedsatt den 25 februari 1991, har värderat olika konkreta åtgärder som kunde bidra till att förstärka och koordinera det västnordiska samarbetet på bred basis. En del åtgärder för att undanröja samarbetshinder och stimulera till ökat umgänge och utbyte inom Västnorden och mellan Västnorden och den övriga Norden håller redan på att verkställas. Man bör poängtera vikten av att de föreslagna informationsåtgärderna genomförs i syfte att öka kunskapsnivån om västnordiska och samnordiska förhållanden.

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik har låtit utreda Västnordenkommitténs aktivitet. NÄRP:s utredning och rapporten från Samarbetsministrarnas arbetsgrupp visar på nödvändigheten av en skarpare målformulering för Västnordenfondens och Västnordenkommitténs verksamhetsfält. Det bör övervägas om tiden är inne för en koncentration på regional utveckling i stället för näringsutveckling i varje land för sig som hitintills. Om dessa överväganden leder till ändrad inriktning ter det sig eventuellt ändamålsenligt att verksamheten samordnas med de nationella regionalpolitiska organen.

12. Förslag till ändringar i Helsingforsavtalet

Gruppen anser att det mot bakgrunden av gruppens arbete med nyvärderingen är ändamålsenligt att markera att det nu sker en ändring och anpassning av det nordiska samarbetet i ljuset av 1990-talets utveckling, i första hand när det gäller ett tätare och förpliktande europeiskt samarbete. I en dylik situation är det också naturligt att företa ändringar i Helsingforsavtalet för att bidra till en positiv markering av en nyorientering av det nordiska samarbetet.

Till grund för arbetet ligger den nuvarande utformningen av Helsingforsavtalet. Gruppen anser att det är naturligt att företa en markering i relation till en väl etablerad text, dvs. till gällande Helsingforsavtal, i stället för att lägga upp för en totalrevidering av avtalet.

Enligt artikel 68 i Helsingforsavtalet skall Nordiska rådet beredas tillfälle att yttra sig innan länderna överenskommer om ändring i Helsingforsavtalet. Enligt gruppens uppfattning bör Nordiska rådet beredas tillfälle att yttra sig om statsministrarnas förslag till ändringar om möjligt vid Nordiska rådets 41:a session i november 1992 och senast vid Nordiska rådets 42:a session i mars 1993.

Gruppens förslag till ändringar i samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet)

PREAMBEL

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, som genom överenskommelser av den 13 februari 1971, den 11 mars 1974, den 15 juni 1983, den 8 maj 1985 och den 21 augusti 1991 har ändrat samarbetsöverenskommelsen av den 23 mars 1962 mellan de nordiska länderna, och som önskar förnya och utveckla det nordiska samarbetet i ljuset av de nordiska ländernas utvidgade deltagande i europeiskt samarbete, har kommit överens om följande:

Artiklarna 1, 33, 40, 44, 47, 48, 61 och 64 i samarbetsavtalet får följande nya ordalydelse:

FÖRSLAG TILL NY ORDALYDELSE:

Artikel 1

Nuvarande ordalydelse behålls, men artikeln får följande tillägg:

De fördragsslutande parterna bör rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse som behandlas i europeiska och andra internationella organisationer och konferenser.

Artikel 33

Ländernas utvidgade deltagande i europeiskt samarbete genom avtalet om upprätthållande av det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), ger ökade möjligheter för samarbete till förmån för nordiska medborgare och företag. Det åligger i detta sammanhang regeringarna ett särskilt ansvar för att tillvarata gemensamma intressen och värderingar.

Artikel 40

Samarbetet mellan de nordiska länderna äger rum inom Nordiska rådet, inom Nordiska ministerrådet, på statsministrarnas, på utrikesministrarnas samt på andra ministrars möten, i särskilda samarbetsorgan och mellan fackmyndigheter.

Ordförandeskapet har ansvaret för att samordna nordiskt regeringssamarbete och att taga nödvändiga initiativ.

Ordförandeskapet leder arbetet i ministerrådet och på andra ministermöten och vid regeringarnas samråd om europeiska och andra internationella frågor. Ordförandeskapet roterar mellan de nordiska ländernas regeringar enligt närmare avtal.

Artikel 44

I Nordiska rådet samarbetar de nordiska länderna samt Färöarnas, Grönlands och Ålands folkrepresentationer.

Rådet är initiativtagande och rådgivande i frågor, som avse samverkan mellan alla eller några av dessa länder och Färöarna, Grönland och Åland, samt har i övrigt de uppgifter som framgår av denna och andra överenskommelser.

Artikel 47

rådet består av 87 valda medlemmar.

Av medlemmarna väljer Danmarks folketing sexton, Finlands riksdag aderton, Islands alting sju, Norges storting och Sveriges riksdag vardera tjugo samt ett vart av Färöarnas lagting och Grönlands och Ålands landsting två. Dessutom väljer varje församling motsvarande antal suppleanter.

Val av medlemmar och suppleanter förrättas årligen och gäller för tiden till nästa val. Vid val skola olika politiska meningsriktningar givas representation i rådet.

Endast den som är medlem av den församling som förrättat valet kan vara vald medlem eller suppleant i rådet.

Artikel 48

Danmarks rikets delegation består av de av folketinget valda medlemmarna samt av Färöarnas och Grönlands i andra stycket nämnda delegationer. Finlands delegation består av de av riksdagen valda medlemmarna och Ålands i andra stycket nämnda delegation. För ettvart av de övriga länderna består delegationen av de av folkrepresentationen valda medlemmarna.

Färöarnas delegation består av de av lagtinget valda medlemmarna. Grönlands delegation består av de av landstinget valda medlemmarna. Ålands delegation består av de av landstinget utsedda medlemmarna.

Med "delegation" förstås i artiklarna 52, 53, 54 första stycket, och 58 andra stycket, landets delegation.

Artikel 51

Plenarförsamlingen utgöres av alla rådets medlemmar. De nordiska ländernas regeringar samt Färöarnas och Grönlands landsstyren och Ålands landskapsstyrelse deltar i plenarförsamlingens möten utan rösträtt.

Plenarförsamlingen håller ordinarie session minst en gång om året. Extra session hålls, när plenarförsamlingen eller presidiet så beslutar eller när minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar framställer begäran därom.

Rådets befogenheter utövas av plenarförsamlingen, om icke annat är särskilt föreskrivet.

Plenarförsamlingens förhandlingar äro offentliga, om plenarförsamlingen icke beslutar annat.

Artikel 61

Andra och tredje avsnittet föreslås att ändras till:

Statsministrarna har ansvaret för den överordnade samordningen av nordiska samarbetsfrågor, med biträde av en annan utsedd regeringsmedlem i varje land (sam-arbetsminister) och en statssekreterare eller ämbetsman, som ingår i en styrelse för det löpande nordiska samarbetet.

Ministerrådet bistås i sin verksamhet av ämbetsmannakommittéer och av ett sekretariat.

Artikel 64

Ministerrådet skall till den första årliga sessionen med Nordiska rådets plenarförsamling framlägga en berättelse rörande det föregående årets nordiska samarbete och en redogörelse för planerna för det fortsatta samarbetet.

Ordförandelandets statsminister redogör för Nordiska rådet om huvuddragen i samarbetet och om regeringarnas samarbete rörande europeiska och andra internationella frågor.

Mariehamnsdeklarationen om det framtida nordiska samarbetet

De nordiska statsministrarna har vid sitt möte 12.11.1991, i samband med Nordiska rådets 4:e extra session i Mariehamn, beslutat avge följande deklARATION:

De genomgripande förändringarna i Europa och avvecklingen av den militära och ideologiska tudelningen av vår världsdel har inlett en ny samarbetsera. Förändringsvägen inverkar även på Norden, av oss förväntas en aktiv insats i uppbyggandet av ett nytt Europa. Verksamheten inom det nordiska samarbetet står därmed inför helt nya utmaningar.

Statsministrarna välkomnar överenskommelsen om ett EES-avtal. Den ekonomiska och politiska integrationen i Europa får betydelsefulla konsekvenser för Norden. EES-avtalet bidrar till ett utökat regionalt samarbete och en närmare samverkan mellan våra fem länder.

Statsministrarna vill med denna deklARATION ge uttryck för sin gemensamma vilja att fortsatt upprätthålla och vidareutveckla det nordiska samarbetet i dagens dynamiska Europa.

I det framtida nordiska samarbetet ökar betydelsen av ett tätt samarbete om de nordiska ländernas intressen i Europa. Norden bör sträva efter att aktivt påverka utvecklingen i Europa och omvärlden utgående från de nordiska medborgarnas intressen och behov. Detta förutsätter en förnyelse av de nordiska ländernas samråd också i internationella frågor.

Därför har de nordiska statsministrarna beslutat att omedelbart inleda en nyvärdering av det nordiska samarbetet, med beaktande av det förnyelsearbete som är i gång inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet och som skall presenteras för NR-sessionen i mars. Statsministrarna har beslutat att utse sina personliga representanter för denna nyvärdering.

Förutsättningarna för det nordiska samarbetets framtida utveckling påverkas i organisatoriskt hänseende starkt av de anknytningsformer som de olika nordiska länderna väljer till den Europeiska gemenskapen.

Mot denna bakgrund bör de personliga representanterna studera hur det nordiska samarbetet kunde utvecklas inom den europeiska ramen i en situation där samtliga eller flera av de nordiska länderna blivit medlemmar i EG.

Representanterna bör skissera nya strukturer för nordisk politik och europeisk samverkan som i så fall skulle kunna komplettera eller ersätta dagens strukturer.

De centrala frågeställningarna för nyvärderingen är:

- den europeiska integrationens inverknings på det nordiska samarbetets olika områden och utvecklande av samarbetets innehåll och former.
- de nordiska ländernas samarbete med Nordens närområden, bland annat med Baltikum och Östersjöområdet.
- studera sådana organisatoriska förändringar som reformförslagen förutsätter, inklusive en eventuell revision av Helsingforsavtalet.

Statsministrarna avser att företa en första värdering av arbetet vid sitt möte 2.3. 1992 under Nordiska rådets session i Helsingfors.

Statsministrarna beslöt att hålla en nordisk statsministerkonferens om det framtida nordiska samarbetet senare under året.

Detta nordiska statsministermöte på Åland leddes av statsminister Esko Aho från Finland med deltagande av statsminister Poul Schlüter från Danmark, statsminister Gro Harlem Brundtland från Norge, statsminister Carl Bildt från Sverige och kultur- och utbildningsminister Ólafur G. Einarsson från Island.

SKISS

DET NORDISKA SAMARBETETS FRAMTID EFTER 1992

FYRA GRUNDPELARE FÖR DET NORDISKA SAMARBETET

PARLAMENTARISKT
SAMARBETE

NORDISKA RÅDET

1
INTERNT
NORDISKT
SAMARBETE

2
NORDISKT
SAMARBETE INOM
RAMEN FÖR EES/EG

3
TILLVARATAGANDE
AV DE NORDISKA
LÄNDERNAS INTRESSEN
UTANFÖR EES/EG

4
LÖPANDE SAMARBETE
MELLAN TVÅ ELLER
FLERA LÄNDER

SAMARBETETS FOLKLIGA FÖRANKRING

BILAGA 3

*Statsministrarnas personliga
representanter för nyvärdering
av det nordiska samarbetet*

Samarbetet mellan de nordiska länderna och Nordens närområden

Några exempel

I denna bilaga har inrymts några nordiska och andra internationella initiativ som redan tagits för att utveckla och intensifiera samarbetet mellan Norden och Nordens närområden inom en rad olika sektorer. De initiativ och program som i det följande närmare beskrivs bör ses som exempel på de nordiska ländernas ökade intresse för att fördjupa samarbetet med Nordens närområden:

Östersjörådet

Under de senaste åren har man både i Norden och utanför de nordiska ländernas krets fört en allmän diskussion om utvecklandet av samarbetet i Östersjöområdet. De nordiska länderna har intensifierat sitt eget samarbete och samarbetet för att främja demokrati, mänskliga rättigheter, ekonomisk utveckling och miljövård i Nordens närområden. Av speciell betydelse i detta sammanhang är dels Östersjösamarbetet som behandlas i detta avsnitt och dels det arktiska samarbetet, till vilket gruppen återkommer i avsnitt 6.3.

På initiativ av den danska och den tyska utrikesministern hölls en Östersjökonferens i Köpenhamn 5 - 6 mars 1992 med deltagande av utrikesministrarna från Sverige, Norge, Finland, Polen, Tyskland, Estland, Lettland, Litauen, Ryssland och Danmark. Ytterligare deltog en representant för EG-kommissionen.

Konferensen beslöt att etablera ett Östersjöråd som ett permanent organ, som skall mötas en gång om året på utrikesministernivå. Finland har hand om ordförandeskapet fram till mars 1993, då Östersjörådets andra möte hålls i Helsingfors.

Vid rådets första möte i Köpenhamn i mars detta år enades man om att fästa särskild uppmärksamhet vid följande samarbetsområden:

- Ekonomiskt bistånd och samarbete,
- Bistånd till nya demokratiska institutioner,
- Transport och kommunikation,
- Humanitära frågor och hälsovård,
- Miljövård och energisamarbete,
- Samarbete inom kultur, undervisning, turism och information.

För att säkra uppföljningen på dessa områden och förberedelsen av nya möten beslöt man att tillsätta en Kommitté av höga tjänstemän (CSO) med deltagande från vart och ett medlemsland och från EG-kommissionen.

Kommittén har hållit tre möten i Helsingfors och Tallinn. De ämnen som omedelbart påkallat den största uppmärksamheten är bistånd till nya demokratiska institutioner och energisamarbete, härunder nukleär säkerhet.

Rådet och dess underordnade organ kan besluta att inbjuda särskilda deltagare, gäster eller observatörer att delta i rådets sessioner. I detta sammanhang skall man i synnerhet ta hänsyn till att man inbjuder representanter från regioner, subregioner och internationella organisationer. Frågan om inbjudan av observatörer är f.n. under behandling i Kommittén av höga tjänstemän.

Östersjörådet har etablerats som en naturlig ram för att inbegripa de nya demokratierna i öst i ett bredare västligt samarbete, och det råder enighet om att det starka samarbetet i regionen skapar förutsättningar för att på sikt utveckla regionen till ett nytt ekonomiskt kraftcentrum i Europa. Enligt gruppen bör också Island kunna delta i Östersjörådets verksamhet.

Det Baltiska investeringsprogrammet (BIP)

I mars 1992 undertecknade de nordiska och baltiska finans- och ekonomiministerna i Helsingfors en deklaration om ett Baltiskt investeringsprogram (BIP). Avsikten är att de nordiska länderna direkt tillskjuter 75 miljoner ECU för teknisk assistans samt lån, garantier och riskkapital till de baltiska länderna. Dessutom bidrar EBRD med ytterligare 30 miljoner ECU.

Det baltiska investeringsprogrammet fokuseras på små och medelstora företag. De kanaler och verktyg som används från de nordiska ländernas sida är Londonbaserade EBRD, Nordiska Investeringsbanken (NIB) och Nordiska Projektexportfonden (NoPEF), vilka har huvudkontor i Helsingfors.

Verksamheten inom BIP har redan kommit igång. Programmet är avsett att utsträckas över tre år fram till den 1 juli 1995. Verksamheten skall övervakas av en kommitté, som består av representanter för de nordiska finansministerierna. Enligt programmet skall de tre lokala investeringsbankerna i de baltiska länderna utgöra hörnstenarna i kanaliseringen av medel till lokala investeringsprojekt. För att snabbt få dem funktionsdugliga föreslås olika former av teknisk assistans.

Den nordiska kommittén för investering i Baltikum kommer tillsammans med representanter för de baltiska länderna att evaluera programmet, värdera frågor som dyker upp under tillämpningen av programmet och tillse att man under genomförandet av programmet tar hänsyn till de baltiska ländernas behov och prioriteringar.

Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa

Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet har redan år 1990 inlett samarbete med Baltikum och Östeuropa. Hösten 1990 startades ett arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa. Tyngdpunkten i ministerrådets arbetsprogram har lagts vid utbildnings-, kultur-, forsknings- och miljösamarbete. Nordiska informationskontor har inrättats i de baltiska ländernas huvudstäder, medel har reserverats för en Baltikum/Östeuropa-pott samt för en stipendieordning. Under innevarande år satsar Nordiska ministerrådet sammanlagt uppskattningsvis ca femtio miljoner DKK för olika insatser i Baltikum och Östeuropa. Intresset för att utnyttja de möjligheter som arbetsprogrammet erbjuder har varit mycket stort både

i Norden och i de tre baltiska länderna. Arbetsprogrammet skall utvärderas inkommande höst.

Nordiska institutioners samarbete med Baltikum och Östeuropa

Nordiska Investeringsbanken (NIB) har redan länge haft engagemang i Östeuropa, speciellt i f.d. Sovjetunionen. Nordiska ministerrådet beslöt i mars 1990 att höja utlåningsramen för projektinvesteringsslån (PIL) till Östeuropa och utvecklingsländer, från 700 miljoner SDR till 1000 miljoner SDR. Lånen är baserade på 90 % kreditgaranti av de nordiska länderna och är i ökande grad öronmärkta för miljöprojekt i Nordens närområden.

Det nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) upprättades år 1990. Bolaget leds av en styrelse, men administreras av NIB. NEFCO:s förvaltningskapital uppgår till ca 300 miljoner DKK fördelat över sex år räknat fr.o.m. år 1990. NEFCO:s målsättning är att erbjuda riskkapital för stöd av långsiktigt samarbete mellan företag från de nordiska länderna och östeuropeiska länder på det miljöteknologiska området. NEFCO kan ge lån till projekt, men skall först och främst gå in på ägarsidan i samföretag med riskkapital på samma villkor som de övriga ägarna.

Nordiska projektexportfonden (NoPEF) upprättades år 1982 för att stöda utredningar om lönsamheten av investeringsprojekt, samarbetsavtal och etableringsmöjligheter som är av intresse för nordiska länder. Det är en förutsättning för stöd att företag från fler än ett nordiskt land är involverade. För NoPEF är miljöprojekt av nordiskt intresse i Östeuropa ett prioriterat område för satsningar.

Nordiskt sektorsamarbete med Baltikum och Östeuropa

Under åren 1990 - 1991 togs initiativ till samarbete med de baltiska länderna och med andra länder i Östeuropa inom snart sagt alla de olika samsamarbetssektorerna inom ministerrådet. Ett miljöforskningsprogram antogs 1991 och omfattar åren 1993 - 1997. För ändamålet har avsatts en ram på minst 25 miljoner DKK årligen. Programmet består av tre huvudkomponenter, av vilka ett omfattar samarbete kring miljöforskning i Östersjöområdet.

Mindre projekt har slutförts/igångsatts inom närmare 20 sektorer. Projekten finansieras dels av sektorerna själva, dels med stöd av andra källor, och beräknas sammanlagt uppgå till ett värde av ca 15 miljoner DKK årligen.

En av de viktigaste utmaningarna som även de nordiska länderna står inför på miljövårdsområdet i relation till OSS-länderna och Östeuropa i övrigt är den bristfälliga säkerheten vid de sovjetbyggda kärnkraftverken och frågan om radioaktiv förorening i vidare bemärkelse. För de nordiska länderna är de viktigaste potentiella källorna för radioaktiv förorening i första hand knutna till atomkraftverken på Kolahalvön, i St Petersburgsområdet och andra närområden i Ryssland och i de baltiska länderna samt till dumpning av atomavfall i havsområden nära Norden. Frågan om uppbevaring av atomavfall från bl.a. fartygsreaktorer representerar ytterligare en sida av detta problemkomplex. Uppföljningen av redan initierat multilateralt och bilateralt samarbete kräver betydande resurser och kan endast lösas genom ett brett internationellt samarbete, i vilket de nordiska länderna bör engagera sig på ett aktivt sätt.

De nordiska ländernas bilaterala samarbete med de baltiska länderna och med Östeuropa

Det bilaterala eller direkta samarbetet mellan de nordiska länderna och de baltiska länderna utfyller och förstärker samarbetet på regional och multilateral nivå. Direkta kontakter mellan enskilda, organisationer och företag är väsentliga för att bygga upp samarbetet.

De nordiska länderna satsar betydande resurser bilateralt för att understöda samarbetet med de baltiska länderna. Under perioden 1989 - 1991 har de nordiska länderna beviljat sammanlagt flera miljarder DKK till bilaterala samarbetsprogram för Baltikum och Östeuropa. Antalet enskilda projekt som etablerats bilateralt uppgår till flera hundra.

Samarbete i de nordliga och arktiska områdena

Under de senaste åren har man kunnat skönja ett starkt ökat intresse för samarbete i det arktiska området. Ett av startskotten avgavs av president Gorbatsjov med sitt Murmansk-program år 1987, som blev en vändpunkt i sovjetisk arktisk politik. Det vetenskapliga samarbetet i International Arctic Science Committee (IASC) etablerades år 1989, det finska arktiska miljöinitiativet (Rovaniemi-processen) år 1991 och i maj 1992 tog de 8 arktiska länderna, dock med ett generellt amerikanskt förbehåll, på kanadiensiskt initiativ ett första steg mot etablering av ett "Arctic Council" som ett paraplyorgan för arktiskt samarbete. På det inofficiella planet etablerades år 1989 ett regionaliserat samarbete i Arctic Forum och det första Arctic Leaders Summit hölls i juni 1991 på initiativ av International Circumpolar Conference (ICC).

Också intresset för samarbete mellan grannländer i det arktiska området har ökat under de senaste åren. Den norske utrikesministern har i början av innevarande år lanserat planer om ett samarbete i den "Euro-Arktiska regionen" - i första hand gällande fylken i Nordnorge och distrikt i Murmanskområdet - med särskild betoning av perspektiven i ett utvidgat EG, "Regionernas Europa" och annonserade inkallandet av ett möte i januari 1993 med intresserade regeringar. Från finsk sida har man nyligen framlagt ett förslag om ett samarbete angående öppnande av en fartygsrutt till Fjärran Östern norr om Ryssland.

De arktiska karaktäristika är inte nödvändigtvis sammanfallande för de nordiska länderna. Finland och Sverige har ingen kustlinje till de nordliga havsområdena. I Finland, Norge och Sverige har den samiska befolkningen önskemål om att utveckla självstyret. I Grönland är inuit dominerande och har omfattande självstyre. Norge har nordliga intressen gemensamma med Ryssland och har vissa oavklarade frågor om gränsdragningen i Barentshavet. Island har nordliga och arktiska intressen gemensamma med bl.a. Kanada, Grönland, Norge och Ryssland.

Utrikespolitisk redogørelse

framförd av utenriksminister Stoltenberg vid Nordiska rådets 41:a session

For denne første utenrikspolitiske redegjørelse i Nordisk Råd er det naturlig å velge "Norden i Europa" som hovedtema, ut fra den sentrale stilling forholdet til og samarbeidet med andre europeiske land inntar i de nordiske lands utenriks- og innenrikspolitikk. Norden må bidra til å bygge et Europa som er preget av fred, arbeid, fordeling, miljøvern, toleranse og trygghet.

I dagens Europa opplever vi igjen krig, arbeidsløshet, nasjonalisme, finanskriser, økonomisk utrygghet og etniske motsetninger. Det er en viktig forskjell fra 1930-årene - i 1990-årene utvikles et forpliktende samarbeid mellom landene i Vest-Europa, som innen tiårets utgang mest sannsynlig også vil omfatte østeuropeiske land. Dette forpliktende samarbeid er ikke et mål i seg selv, men kan bli et verktøy av avgjørende betydning i løsningen av vår nye verdens problemer.

Vi har lang erfaring for at europeisk samarbeid også virker stimulerende på samarbeidet i Norden. Helt siden EFTA-avtalen av 1959 har det europeiske samarbeidet skapt muligheter til å bryte ned barrierer for økonomisk samkvem i Norden. Med EØS-avtalen er det blitt enda klarere at det økonomiske samarbeidet er nært knyttet til forholdet til EF.

Den senere tids uro på valutamarkedet har til fulle vist de nære forbindelser mellom de nasjonale økonomiene i Norden og i hvilken grad de er vevd inn i den øvrige europeiske og internasjonale økonomi. Løsninger for å fremme en gunstig økonomisk utvikling kan ikke finnes i Norden alene. Nordisk samarbeid framstår nå mindre enn noen gang som et alternativ til europeisk samarbeid.

I Bornholm-erklæringen peker de nordiske statsministre på at EØS-avtalen er den viktigste nordiske samarbeidsavtalen på mange år. Avtalen skaper en økonomisk åpenhet mellom de nordiske land som det ikke har vært mulig å oppnå i nordisk sammenheng. Den gir de nordiske land helt nye sjanser til å fremme initiativ, innvirke på beslutningene og arbeide for gjennomslag for felles interesser. De nordiske tradisjoner med et nært samarbeid på lov- og regelverksiden gir oss et godt utgangspunkt for å samarbeide om felles nordiske holdninger til forslag om nye regler for EØS-området.

EØS-avtalen er en god og nødvendig avtale, for Norden og for Europa. Den vil gjøre det mulig for de nordiske land å ivareta sine økonomiske interesser på en langt bedre måte enn under dagens frihandelsavtaler. Den etablerer et regelverk som vil sette rammer for markedet i hele Vest-Europa. Imidlertid er det klart at allerede før EØS-avtalen trer i kraft, vil de aller fleste av EFTA-landene ha søkt om medlemskap i EF. Med en nær forestående norsk søknad om EF-

medlemskap vil tre av de fire nordiske land som ikke allerede er medlem av EF, være klare til forhandlinger om medlemskap.

Ønsket om EF-medlemskap må ses i lys av at EF-medlemskap vil gjøre det mulig å ta sterkere del i utformingen av de politiske beslutninger i Europa, som vi under enhver omstendighet vil bli berørt av. Erkjennelsen vokser fram: Slik Europa blir, slik blir Norden.

De nordiske land er bærere av demokratiske og sosiale tradisjoner som bør kunne være viktige bidrag til utviklingen i Europa. Gjennom deltakelse i EF vil de nordiske land i et bredt og forpliktende samarbeid med andre EF-land kunne påvirke utformingen av en fellesskaplig politikk for demokrati, solidaritet, likestilling og miljøbevissthet.

I dag er det umulig å si når EF-medlemskap kan være et faktum for de nordiske søkerland. Det avhenger ikke minst av den interne utvikling i Fellesskapet. I kjølvannet av diskusjonen rundt Maastricht-avtalen har vi sett hvordan desentralisering, åpenhet og nærdemokrati vinner større innpass og forståelse i EF og kan bli retningsgivende for EFs videre utvikling. På nordisk side bør vi se det som en viktig oppgave å stimulere denne utviklingen.

De valg de nordiske landene til syvende og sist treffer i forhold til Europa, vil åpenbart få stor betydning for det nordiske samarbeidet. Men det gjelder også selve forhandlingsprosessen. Det bør være i de nordiske søkerlands interesse at det forhandles parallelt. Våre interesser er selvsagt ikke sammenfallende i ett og alt, selv om de nordiske søkerland på vesentlige områder står overfor utfordringer som ligner hverandre. Distriktpolitikk og landbruk er viktige eksempler. Det er forskjell på å drive landbruk i sentrale strøk av Europa og i det høye nord. Omtalen av "arktisk og subarktisk landbruk" i kommentarene til den svenske og den finske søknaden viser at EF-kommisjonen erkjenner dette. Under forhandlingene vil det være behov for nær nordisk kontakt og konsultasjoner, fordi de resultater det enkelte nordiske land oppnår, vil få betydning også for de andre. Kombinasjonen av et omfattende samarbeid innen rammen av EØS og medlemskapsforhandlinger for nordiske land gjør at problemstillinger som står på dagsordenen i EF og EØS, vil innebære nye muligheter for det nordiske samarbeid til å bidra til løsninger.

I årene som kommer, står vi altså foran tre etapper hvor det nordiske samarbeid kan få betydning i europeisk sammenheng: gjennomføringen av EØS-avtalen, forhandlinger om EF-medlemskap og samarbeid som fullverdige EF-medlemmer. Den første etappen er begrenset i saklig omfang, den andre er begrenset i tid, mens den tredje vil være omfattende i sak og tid. Jo lenger vi alle går sammen gjennom disse tre etappene, jo nærmere vil også det nordiske samarbeid kunne bli, jo mer vil det favne nye områder, også slike som siden det nordiske samarbeidets innledning har vært tabubelagt.

Hittil har det nordiske samarbeid vært et samarbeid mellom de nordiske samfunn og helst om interne nordiske forhold. Gradvis - og faktisk i strid med uttrykte begrensninger - kom utenrikspolitikk inn i Nordisk Råds debatter. Det var naturlig fordi internasjonaliseringen betyr at grensene mellom utenriks- og innenrikspolitikk blir mindre klare. I 1990-årene blir nordisk samarbeid antakelig langt mer et samarbeid om Nordens forhold til sine omgivelser, og det vil få en

sterkere europeisk tilknytning. Dette gjelder ikke bare på det økonomiske området.

Nordisk Råd er, som gjennomgått av statsminister Gro Harlem Brundtland, allerede et viktig forum for utenriks- og sikkerhetspolitisk debatt. De nordiske statsministrene setter i økende grad utenrikspolitiske spørsmål på dagsordenen for sine møter. Utenriksministrene møtes hyppigere. Den europeiske utvikling fører nemlig sammen de nordiske land til et samarbeid om spørsmål som tidligere lå utenfor dagsordenen. Jeg utelukker slett ikke at vi etter hvert kan oppleve at Norden samarbeider ikke bare om de nye sider ved sikkerhetspolitikken, men også om de tradisjonelle. Også her gjelder det at jo mer de nordiske land lar seg integrere i europeisk samarbeid, jo større blir mulighetene for nordisk samarbeid. La meg si det slik: Vi må inn i EF for å bli med i Norden.

I utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål praktiserer EF-landene allerede en høy grad av samordning og felles opptreden. Dersom ikke alle nordiske land blir medlemmer av EF, må vi se i øynene at følgen kan bli en økende avstand mellom nordiske land i og utenfor Fellesskapet. Denne risiko gjør det desto viktigere å følge opp tilrådingene i Bornholm-erklæringen, særlig når det gjelder utbyggingen av det politiske samarbeid om europeiske spørsmål og styrkingen av det nordiske regjeringssamarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål.

Bestrebelsene på å styrke Nordens europeiske ankerfeste består i tillegg til tilnærmingen til EF av å fremme et mer aktivt og framtidsrettet regionalt samarbeid mellom Norden og nærområdene i øst. Det har i løpet av de siste tiår vokst fram en rekke samarbeidsordninger mellom regioner og distrikter i Europa på tvers av nasjonale grenser. Vi er i ferd med å få et "Regionenes Europa". Vi må også få et "Regionenes Norden".

Det ble tatt et viktig steg mot "Regionenes Norden" da Østersjørådet ble etablert på dansk og tysk initiativ i mars i år. Et neste steg vil bli tatt med utenriksministermøtet om Barentsregionen i Kirkenes i januar 1993. Det er viktig at denne regionaliseringen blir fulgt opp med utbygging av det regionale samarbeidet i Vest-Norden, slik at også Island, Færøyene og Grønland kan styrke sin forankring i et "Regionenes Norden".

Med Østersjørådet ble nordiske land med i et regionalt samarbeid med deler av nærområdene i øst. Samarbeidet i Østersjøregionen har en nøktern og pragmatisk karakter. Østersjørådet er lagt opp som et bredt regionalt samarbeidsforum med vekt på overordnet samordning og på å tilføre politiske impulser til Østersjøsamarbeidet.

Østersjøregionen er et uttrykk for at Europas gamle historiske regioner kommer til overflaten når strukturene fra den kalde krigen oppløses. Sverige, Finland og Danmark har sterke politiske, historiske og økonomiske interesser knyttet nettopp til Østersjøen. For Norge og Finland var det naturlig å rette oppmerksomheten mot nordvest-Russland, som sammen med Nordkalotten utgjør det vi har valgt å kalle Barentsregionen. Utgangspunktet var en rekke lokale initiativ i fylkene i nord med sikte på samarbeid og hjelp til naboer i øst.

Barentsinitiativet legger to nye dimensjoner til det tradisjonelle Nordkalottsamarbeidet. Vi gir det en østdimensjon ved at nordvest-Russland knyttes politisk til Barentssamarbeidet som likeverdig partner i et samarbeid til gjensidig nytte. Samtidig gir vi det en sørdimensjon ved at utviklingen i Barentsregionen

settes inn i en bredere europeisk samarbeidsramme der det er ønskelig. Sett slik inngår Barentsregionen som element i en nordisk Europa-politikk, der det knyttes forbindelser mellom dette området og den europeiske utvikling i øst og i sør. Dette er dimensjoner som kommer i tillegg til den grunnleggende forutsetning om at samarbeidet skal forankres i nord og på de nordlige områders premisser.

De nye dimensjonene vil medføre at det regionale samarbeidet i nord også blir en del av utenrikspolitikken. Lokale politiske enheter som fylker kan spille en mer sentral rolle som aktører også på tvers av grensene, slik vi har sett i EF-området, mens de nasjonale myndigheter inngår i de bindende internasjonale avtalene.

Ved at det regionale samarbeidet trekker med hovedstedene, har vi åpnet for at også andre regjeringer kan delta. Utfordringene og mulighetene i denne Europas nordligste og mest ressursrike region er så store at mange ikke kan møtes av regionen selv, og de kan heller ikke møtes av landene i området alene.

Barentsregionen kan, som før opprettelsen av Sovjetstaten, bli et dynamisk bindeledd mellom Vest-Europa og Russland. For Nordkalotten kan det bety farvel til gårsdagens rolle som utkant og periferi og åpne for en rolle som kanal til Europa. Dessuten ville økt bruk av Nordostpassasjen, den nordlige sjørute, åpne interessante perspektiver.

Samene utgjør det historiske majoritetsfolk i Barentsregionen. Samisk bosetting, språk og kultur er viktige fellesnevner i regionen. Vi har en rekke eksempler fra Europa på at minoritetsfolk har fått styrket sine rettigheter og muligheter gjennom regionaliseringen. Det tror jeg også vil bli tilfellet i nord. Samene og deres institusjoner skal få sin rettmessige plass i systemet. Det er naturlig at fellessamiske institusjoner som Det nordiske samerådet er en drivkraft i utbyggingen av dette samarbeidet.

Barentssamarbeidet skal ikke komme i stedet for det samarbeidet i regionen som i dag fungerer godt. Men det er saker som lettere kan håndteres i en regional ramme enn f.eks. bilateralt. Poenget med en Barentsregion er dessuten at vi skal se samarbeidsområder i sammenheng. Således kan vi lettere få til samarbeidspakker som har elementer alle har interesser i.

Etablering av kulturelle og menneskelige kontakter i området er meget viktig. Utbygging av samarbeid og kontakt kan i seg selv styrke områdets sikkerhet i videre forstand. Men vi må samtidig se i øynene at et nærmere samarbeid medfører at Nordkalotten blir lettere påvirket av det som skjer i Russland, også hvis den politiske utvikling der skulle ta en uforutsett retning. Både Østersjø- og Barentssamarbeidet vil forhåpentligvis bidra til at framtidens Russland også vil se vestover mot Europa og Atlanteren. Det er viktig at Russland blir et utadvendt samfunn. Vi kan best møte en uforutsett utvikling ved å sørge for at Norden står fast forankret i bredere europeiske ordninger, slik at eventuelt press mot området også blir oppfattet som press mot våre samarbeidspartnere utenfor regionen.

Utviklingen i nordvest-Russland - økonomisk, miljømessig og sosialt - er av sentral betydning for stabiliteten i vår del av Europa og for vår framtidige sikkerhet i ordets videste forstand. Barentssamarbeidet er også et nordisk forsøk på å møte i vårt nærrområde de nye sikkerhetsproblemer vi står overfor. Med avslutningen av den kalde krigen er det militære element av sikkerhetspolitikken

kommet mer i bakgrunnen. Utenriks- og sikkerhetspolitikk domineres dessuten mindre enn tidligere av forholdet mellom statene og mer av statenes forhold til felles farer og felles muligheter. "Fienden" er i mindre grad på den andre siden av grensen, mer finner vi "fiender" og muligheter" på tvers av grensene. Atomusikkerhet, fattigdom, miljødeleggelse, arbeidsledighet, økonomisk ustabilitet, handel og finanser, teknologi, etniske motsetninger, folkevandringer bidrar til å tvinge landene sammen i erkjennelse av at sikkerhet og forutsigbarhet må skapes i fellesskap - sammen med hverandre, ikke mot hverandre.

Det utvidete sikkerhetsbegrep er således blitt en del av vår virkelighet. Denne virkelighet innebærer svekkelse av den enkelte stats muligheter til selv å bestemme over egen situasjon. "Sikkerhet i fellesskap", som inntil nylig var en drøm, er nå kommet i forgrunnen. Samtidig opplever vi at lokale og regionale konflikter i vår egen del av verden truer grunnlaget for sikkerheten ved at nye grupper står opp mot hverandre. Ikke bare er nasjonalstaten blitt svekket som følge av de grenseoverskridende kreftene, men også opplever vi at den nasjonale selvråderett sprenges innenfra. Det skjer når motsetninger og vold innenfor det enkelte land, menneskerettsbrudd og flyktningstrømmer gjør det nødvendig for det internasjonale samfunnet å gripe inn. I virkeligheten synes selvråderetten å være lettere å misbruke enn å bruke.

I denne situasjonen viser EF stadig større vilje til å ta ansvar for de problemer Europa står overfor. Nordiske EF-medlemskap vil styrke våre muligheter til å møte de politiske utfordringer som er forårsaket av omveltningene i Europa:

- En blodig borgerkrig har satt det tidligere Jugoslavia i brann og påført befolkningen ufattelige lidelser.
- Etniske motsetninger i det tidligere Sovjetunionen fører til lokale konflikter som kan true stabiliteten også utenfor vedkommende konfliktområde.
- Sosiale og økonomiske problemer av enormt omfang vanskeliggjør gjennomføringen av nødvendige, men smertefulle reformer i øst og dermed overgangen til stabilt demokrati og markedsorientert økonomi.
- Virkningene av den dype miljøkrise i mange deler av Sentral- og Øst-Europa er eller kan bli følbare også i andre deler av Europa, inklusive Norden.
- Fremmedhat, intoleranse og ekstrem nasjonalisme er blitt et voksende problem over hele Europa.

Dimensjonene i utfordringen østfra har stadig overrasket oss. I Russland f.eks. har reformprosessen utløst sterke motkrefter både fra det tidligere maktapparat og fra nasjonalistiske strømninger. Vi ser ny fattigdom og sosial nød. Økonomisk vekst og en velstandsutvikling som gir folk håp om snarlig bedring i levevilkårene, er nødvendig for politisk stabilitet. En slik utvikling vil dessuten innebære økte muligheter for samarbeid om de felles utfordringer vi står overfor, både økonomisk, miljømessig og politisk. Selv om den videre utvikling i stor grad vil bli avgjort av de krefter som virker internt i landene, vil hjelp utenfra være av stor betydning - også psykologisk. Vestlige land må derfor forsterke sin støtte til reformprosessen i øst.

Vi må videre se nøye på hvordan vi kan møte ønsket fra reformlandene i øst om å komme med i et tettere politisk samarbeid med landene i vest. Så lenge våre dører bare er halvveis åpne, vil de også være halvveis lukket. Uten å undervurdere problemene bør vi kunne være beredt til et mer fullverdig og like-

verdige samarbeid. Det ville være en kraftig impuls til deres politiske og økonomiske utvikling, samt gi et overbevisende uttrykk for at det eksisterer en vestlig solidaritetspolitikk som tar deres ønsker alvorlig. Og la oss for all del ikke glemme: den økonomiske og politiske utviklingen i disse landene er av stor betydning for stabiliteten i hele Europa, også for oss.

Jo mer solid det vestlige samarbeidet er, jo bedre vil det være i stand til å bære nye byrder. Det er nettopp styrken og soliditeten i dette samarbeidet som tiltrekker våre naboer i øst. For disse er nok ønsket om å sikre fred og frihet viktigere enn utsiktene til økonomiske fordeler som ligger i et nærmere samarbeid. Fred og frihet i øst henger for øvrig nær sammen med økonomisk framgang.

Utvidelse av EF med nye EFTA-land betyr ikke at medlemskap for land i Sentral- og Øst-Europa skal skyves lenger ut i tid. Jeg tror heller at en utvidelse av EF med en gruppe velstående og sterke demokratier som EFTA-landene vil styrke EFs evne til å møte ønskene østfra. Et slikt utvidet EF vil lettere kunne skape den økonomiske og pengepolitiske stabilitet som er så avgjørende for sivilisering og velferd.

EF har antydning medlemskap for Polen, Ungarn og Tsjekkoslovakia - kanskje rundt århundreskiftet. Jeg skulle ønske at EF ville gjenta og helst forsterke signalene om utvidelse av det forpliktende samarbeidet østover. NATO har på sin side åpnet seg østover gjennom opprettelse av Det nordatlantiske samarbeidsråd, NACC. NACC-samarbeidet bør styrkes, f.eks. gjennom ny innsats i forbindelse med fredsbevarende aktiviteter. Det kan dreie seg om utdanning, trening og felles øvelser for å bedre østeuropeiske stater, også Russlands, evne til å delta i fredsbevarende innsats. Det ville vise i praksis at "sikkerhet i fellesskap" vil være grunnlaget for den framtidige stabilitet i Europa.

Ingen av de europeiske land som står utenfor EF eller NATO, er i dag våre motstandere. De er blitt partnere i et utvidet samarbeid. Det er viktig at dersom - og når - vi gradvis utvider våre institusjoner østover, må vi sikre at det er åpenhet også overfor de andre. Vi må forsikre dem om at en trinnsvis utvidelse ikke er rettet mot dem. Tvert om - det er begynnelsen på en prosess som vil omfatte stadig flere.

Noen vil nok mene at det var Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa som skulle spille denne rollen. Da landene i Sentral- og Øst-Europa kom ut av den kalde krigen, var det nettopp KSSE som stod i fokus. Slik er det ikke lenger. De har sett at KSSE nok kan gi en nyttig dialog og være forum for viktige forhandlinger. Men KSSE-samarbeidet kan ikke gi den garanti for sikkerhet, støtte for demokratiet og utsikt til velferd som mer forpliktende samarbeid kan yte.

Vi må se i øynene at USA er i ferd med å minske sitt militære engasjement i Europa. Ansvar for Europas sikkerhet vil i økende grad hvile på europeerne selv - gjennom EF og Vestunionen, men fortsatt som del av et atlantisk partnerskap. Europa og Nord-Amerika har klare egeninteresser i å bevare det atlantiske samarbeidet som et grunnleggende stabiliserende element. NATO-alliansen får en annen rolle - i et bredere samkvem med europeiske samarbeidsorganisasjoner. Fellesskapet er en drivende kraft i det freds- og stabilitetsskapende arbeid i Europa, men også FN, NATO og KSSE kan yte vesentlige bidrag til arbeidet med å

forebygge og løse konflikter og bygge opp en stabil fredsorden i vår del av verden.

I fredsbevarende virksomhet kan KSSE også spille en samordnende rolle ved å trekke på den kapasitet som f.eks. NATO- og VEU-landene har. Under Helsingfors-toppmøtet i juli ble man enige om nettopp dette. Men apparatet mangler fremdeles. Vår første oppgave må være å bygge ut KSSE-sekretariatet og sørge for en solid finansiell basis, slik at denne rollen kan fylles. Konfliktavvergings-senteret i Wien må styrkes.

Fra midten av 1970-årene spilte KSSE en viktig rolle ved å styrke respekten for menneskerettighetene. I dag står vi overfor oppgaven med å skape respekt for minoritetenes rettigheter og fredelig samkvem mellom nasjonale og etniske grupper. På Helsingfors-møtet ble det besluttet å opprette en stilling som høykommissær for minoriteter. Høykommissæren må komme i gang med sitt arbeid så snart som mulig. Oppgavene står i kø. Tiden er dessuten kommet til å gå ett skritt videre: KSSE-normene for minoriteters rettigheter bør utvikles til å omfatte kjøreregler for nasjonale og etniske gruppers forhold til hverandre. Det er en oppgave KSSE snarest bør ta fatt på. Innen Norden bør vi gå sammen om å påskynde dette.

Konfliktene i det tidligere Jugoslavia viser til fulle hvor stor og presserende utfordringen er. Krigen og hatet mellom ulike folkegrupper der en gnagende trussel mot vårt håp om fred og stabilitet i det nye Europa. I denne situasjonen må vi:

- For det første understreke det ansvar alle parter i konflikten har for å bidra til en rettferdig og fredelig løsning.
- For det andre gi full støtte til Jugoslavia-konferansen i Genève. Konferansen er den beste og trolig den eneste mulighet for å finne en politisk løsning på konflikten.
- For det tredje sterkt støtte de moderate krefter i tidligere Jugoslavia, støtte dem som fortsatt har mod og vilje til å søke samarbeid og kompromisser. Den videre utforming av sanksjonspolitikken og vår holdning i anerkjennessspørsmål må også ses i en slik sammenheng.
- For det fjerde styrke vår humanitære innsats.
- For det femte forsterke vår innsats for å hindre fortsatte overgrep og brudd på grunnleggende menneskerettigheter, bl.a. ved å sørge for omfattende og systematisk registrering av overgrep. De nordiske land må arbeide for opprettelse av en egen internasjonal domstol for krigsforbrytere - som den norske statsminister foreslo i sitt FN-innlegg - og dermed gjøre det klart at de skyldige vil bli straffet.

FN, EF, NATO, Vestunionen og KSSE deltar aktivt i det meget vanskelige arbeidet med å hindre spredning av krigen i Bosnia-Herzegovina og skape fred i det tidligere Jugoslavia. På samme måte som Jugoslavia-utfordringen har styrket erkjennelsen av behovet for nye former for samspill mellom regionale og globale organisasjoner, har den også vist at organisasjoner med de mest anvendbare virkemidler til rådighet innenfor de nye "sikkerhetsområdene" - særlig EF - spiller en viktigere rolle. Den beste måte å ta følgene av at det utvidete sikkerhetsbegrep er blitt virkelighet, er derfor å styrke vårt europeiske ankerfeste.

De nordiske land har lang tradisjon i å samarbeide for å styrke FN's muligheter for å møte globale utfordringer. Vi har erfart både nødvendigheten av og begrensningene ved det globale samarbeid for å bedre forhold som påvirker folks hverdag. Samtidig viser arbeidet med å reformere FN-systemet, de mangeårige forhandlinger i Uruguay-runden i GATT og mange andre erfaringer at styrkingen av det globale samarbeid går langsomt - altfor langsomt. Det vokser derfor fram en erkjennelse av at det regionale samarbeidet blir en stadig viktigere byggestein i en bedre organisert verden, så vel som av at nye former for samspill mellom globale og regionale organisasjoner behøves.

Et bedre verdenssamfunn kan ikke skapes bare "ovenfra og ned", gjennom globale avtaler eller vedtak som ikke følges opp i praksis, slik vi dessverre opplevde med "Ny økonomisk verdensordning". Det må også bygges "nedenfra og opp", fra den enkeltes behov for den trygghet avtaler og regelverk gir, via lokal-samfunnet og nasjonen til det internasjonale - først regionalt, så etter hvert også globalt. Den styrking av regionale samarbeidsformer som vi nå ser over store deler av verden, vil forhåpentligvis også etter hvert fremme samarbeidet mellom de forskjellige regioner.

Det er i et slikt perspektiv vi må se det regionale samarbeidet i Europa og Nordens forhold til det. Enten vi snakker om økte overføringer til fattige land, bedret markedsadgang for u-landene eller bekjempelse av forurensninger, skaper det lett belastninger på kort sikt for det enkelte land. Derfor skjer det lite. I et forpliktende samarbeid med økt adgang til flertallsvedtak vil byrden bli fordelt på deltakerlandene og dermed gi vesentlig større mulighet for å gjennomføres. Da trenger vi ikke frykte at våre viktigste konkurrentland ikke følger opp vedtaket.

Uten flere muligheter til effektiv internasjonal styring kan verden ikke løse de problemer vi står overfor, eller nytte de mulighetene vi har. Det vil rett og slett gå galt. Konsensus, eller enstemmighet, høres så bra ut, men betyr egentlig at den som vil minst, bestemmer mest. Imidlertid kan ingen internasjonal organisasjon overleve hvis den ikke er konsensusøkende, i den forstand at den ikke tilsidesetter medlemmenes vitale interesser. Derfor er formen for samarbeidet i EF så viktig.

Norden har ikke muligheter alene til å møte de vesentlige globale problemene som fattigdom og miljø-ødeleggelser. Uten aktiv innsats fra Europa vil problemene ikke bli løst. Som en del av det forpliktende samarbeidet i Europa kan Norden gjøre sin mest effektive innsats hittil for å bidra til løsning av de globale problemene. Dette er fredsarbeid før våpnene er utplassert - og før noen er gått i skyttergravene.

Det forpliktende samarbeidet fører landene som er med i det, så tett sammen at konflikter vanskelig kan løses ved vold og krig, men må løses gjennom forhandlinger eller domstolsavgjørelser. Dette har ført til at få i dag frykter krig mellom Tyskland og Frankrike, som i løpet av 70 år slåss i tre storkriger. Hvis vi om 20 år kan føle samme trygghet for at krig mellom øst og vest i Europa er utenkelig, fordi vi er alle deltakere i et forpliktende samarbeid i et EF som omfatter hele Europa - da er generasjoners frykt løftet av våre skuldre.

Er så dette virkelighetsfjernt? - Vi som har opplevd utviklingen de siste sju år i Europa, har vel ikke lov til å avvise en videreføring av denne. Da ville vi ikke

leve opp til våre forpliktelser som politikere. I vår daglige gjerning må vi hele tiden måle våre valg opp mot våre langsiktige mål. Uten fred blir de andre målene virkelighetsfjerne.

BESLUT

Lista över rekommendationer antagna vid Nordiska rådets 41:a session i Århus, 9 - 11 november 1992

Rekommendationer¹

- Nr 33. Nordiska ministerrådets budget för 1993*
- Nr 34. Samiska intressen i nordiska turistkampanjer*
- Nr 35. Energi- och miljöpolitiskt samarbete*
- Nr 36. Samarbete på biståndsområdet*
- Nr 37. Beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete*
- Nr 38. Hushållsundervisning i de baltiska länderna*
- Nr 39. Stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete*
- Nr 40. Nordjobb som permanent ordning*
- Nr 41. Höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris*
- Nr 42. Insatser för socialt utsatta grupper*
- Nr 43. Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor*
- Nr 44. Nordiska arbetsrätten och EG*
- Nr 45. Arbetsprogram för miljö kvalitetsövervakning 1993-1995*
- Nr 47. Kärnsäkerhet i Nordområdena*
- Nr 48. Begränsning av export av miljöfarligt avfall*
- Nr 49. Skydd av fredade fågelarter*

¹ Rekommendationerna 1-32, se Nordiska rådets 40:e session.
Rekommendation nr 34, 36, 38, 39, 42, 43, 45 och 47 togs med acklamation.

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *Nordiska ministerrådets*
budget för 1993

REKOMMENDATION nr 33/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av budgetskottet (B 130/b) med 66 röster mot 3. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Den logiska slutsatsen för den fortsatta behandlingen av det framlagda budgetförslaget vore att föreslå en omarbetning. Utskottet har allvarligt övervägt ett sådant förslag.

Utskottet har därvid tvingats konstatera att några praktiskt godtagbara möjligheter för en omarbetning inte föreligger.

De samlade omständigheterna har således lett utskottet fram till att utskottet måste finna sig i att tvingas tolerera budgetförslaget, men enbart under den bestämda förutsättningen att kommande budgetförslag utformas i enlighet med vad som tidigare diskuterats med samarbetsministrarna.

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet att

Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1993 (B 130/b) beslutar om följande uttalande:

att Nordiska rådet med instämmande i vad utskottet ovan anfört överlämnar utskottets betänkande till Nordiska ministerrådet.

De 66 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker
Marianne Andersson
Sten Andersson
Árni M. Mathiesen
Maria Kaisa Aula
Børge Bakholt
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Berith Eriksson
Lahja Exner

Kaci Kullmann Five
May Flodin
Filip Fridolfson
Ranveig Frøiland
Geir H. Haarde
Kirsti Kolle Grøndahl
Roger Gudmundseth
Thor-Eirik Gulbrandsen
Pekka Haavisto
Halldór Ásgrímsson

J. K. Hansen
Søren Hansen
Åshild Hauan
Helga Haugen
Mats Hellström
Hjörleifur Guttormsson
Tora Aasland Houg
Sinikka Hurskainen
Birgitte Husmark
Per Olof Håkansson
Hans Jørgen Jensen
Anita Johansson
Elver Jonsson
Timo Järvilahti
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Inger Koch
Wiggo Komstedt
Paavo Lipponen
Anna-Kaarina Louvo
Kjellbjørg Lunde
Sverre Mauritzen
Lauri Metsämäki

Eeva-Liisa Moilanen
Anders Mølgaard
Helge Adam Møller
Poul Nielson
Mats Nyby
Hans Nyhage
Outi Ojala
Berit Oscarsson
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir
Markku Rossi
Marit Rotnes
Sigríður Anna Þórðardóttir
Otto Steenholdt
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Anders Svärd
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Erkki Tuomioja
Eeva Turunen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Carl I. Hagen*,
Pål Atle Skjervengen och *Lodve Solholm*.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
 President

Jostein Osnes
 Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *samiska intressen i
nordiska turistkampanjer*

REKOMMENDATION nr 34/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 985/e).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at der i forbindelse med fælles nordiske turistkampanjer tages hensyn til de samiske interesser i en udbygget turistnæring.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *energi- och miljö-
 politiskt samarbete*

REKOMMENDATION nr 35/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 991/e och A 999/e) med 54 röster mot 8. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at til Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagen udarbejde en energi- miljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af målsætninger, analyserer vanskelighederne derved samt stiller forslag til et øget nordisk samarbejde på området, særligt vedrørende fremtiden for det nordiske el-marked og øget samarbejde med øvrige Østersølande.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Svein Alsaker
Marianne Andersson
Sten Andersson
Maria Kaisa Aula
Børge Bakholt
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Kaci Kullmann Five
May Flodin
Filip Fridolfson
Ranveig Frøiland
Geir H. Haarde
Kirsti Kolle Grøndahl
Thor-Eirik Gulbrandsen
Carl I. Hagen
Halldór Ásgrímsson
J. K. Hansen
Søren Hansen
Áshild Hauan
Mats Hellström

Per Olof Håkansson
Hans Jørgen Jensen
Elver Jonsson
Timo Järvilahti
Anneli Jäätteenmäki
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Inger Koch
Wiggo Komstedt
Paavo Lipponen
Anna-Kaarina Louvo
Sverre Mauritzen
Lauri Metsämäki
Eeva-Liisa Moilanen
Anders Mølgaard
Helge Adam Møller
Poul Nielson
Jógvan I. Olsen
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir

Markku Rossi
Marit Rotnes
Liisa Rulander
Pål Atle Skjervengen
Lodve Solholm
Otto Steenholdt
Ilkka Suominen

Sten Svensson
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Erkki Tuomioja
Eeva Turunen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Berith Eriksson, Pekka Haavisto, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark, Kristín Einarsdóttir, Kjellbjørg Lunde och Outi Ojala.*

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet och de
nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *samarbete på bistands-*
området

REKOMMENDATION nr 36/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 1006/e).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd:

at arbejde for større samordning af de nordiske landes bistand og bistandsmissioner og

at arbejde for at de nordiske repræsentationer yder fornøden assistance til repræsentanter for nordiske hjælpeorganisationer, når disse anmoder derom.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *beräkningsmodell för
 värdering av obetalt arbete*

REKOMMENDATION nr 37/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 983/j) med 50 röster mot 3. 9 medlemmar avstod från att rösta och 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at påse at arbejdet med at fremskaffe så ensartede tidsanvendelsesstudier som muligt fortsætter

at der nedsættes en arbejdsgruppe, som ser på mulighederne for, at der udarbejdes en beregningsmodel

at koordinere ovennævnte aktiviteter med tilsvarende aktiviteter i EF

at følge udviklingen i OECD og FN for så vidt angår værdiansættelsen af det ubetalte arbejde og sammenhængen med nationalregnskabet

at påse at man udnytter den viden, som allerede eksisterer i form af forskningseresultater m.v., samt at man vurderer konsekvenserne af en beregningsmodel

at præsentere en første delrapport om projektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994.

De 50 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

*Svein Alsaker
 Marianne Andersson
 Sten Andersson
 Maria Kaisa Aula
 Hugo Bergdahl
 Berith Eriksson
 Lahja Exner
 Kaci Kullmann Five
 Filip Fridolfson*

*Ranveig Frøiland
 Geir H. Haarde
 Kirsti Kolle Grøndahl
 Thor-Eirik Gulbrandsen
 Halldór Ásgrímsson
 J. K. Hansen
 Søren Hansen
 Áshild Hauan
 Hjörleifur Guttormsson*

Tora Aasland Houg
Johan J. Jakobsen
Elver Jonsson
Timo Järvilahti
Anneli Jäätteenmäki
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Inger Koch
Wiggo Komstedt
Kristín Einarsdóttir
Paavo Lipponen
Anna-Kaarina Louvo
Kjellbjørg Lunde
Sverre Mauritzen
Lauri Metsämäki
Eeva-Liisa Moilanen

Hans Nyhage
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir
Markku Rossi
Marit Rotnes
Liisa Rulander
Sigríður Anna Þórðardóttir
Otto Steenholdt
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Anders Svärd
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Erkki Tuomioja
Eeva Turunen
Ernst Wroldsen

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.*

Børge Bakholt, Dorte Bennedsen, Pekka Haavisto, Per Olof Håkansson, Anita Johansson, Anders Mølgaard, Poul Nielson, Berit Oscarsson och Lena Öhrsvik *avstod från att rösta.*

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
 President

Jostein Osnes
 Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *hushållsundervisning i
de baltiska länderna*

REKOMMENDATION nr 38/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 989/k).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ge Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i uppdrag att organisera projekt för utvecklandet av hushållsundervisning i de baltiska länderna med stöd från Baltikum/Östeuropaprogrammet.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *stöd till folkrörelsernas
nordiska samarbete*

REKOMMENDATION nr 39/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 1008/k).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

med tilstrekkelig økonomisk støtte å aktivere medborgerorganisasjonenes nordiske samarbeid og utnytte dette i det offisielle nordiske samarbeidet etter 1992.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *Nordjobb som
 permanent ordning*

REKOMMENDATION nr 40/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 1009/k) med 64 röster mot 3. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

De 64 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker
Marianne Andersson
Sten Andersson
Maria Kaisa Aula
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Berith Eriksson
Lahja Exner
Kaci Kullmann Five
May Flodin
Filip Fridolfson
Ranveig Frøiland
Kirsti Kolle Grøndahl
Roger Gudmundseth
Thor-Eirik Gulbrandsen
Pekka Haavisto
Halldór Ásgrímsson
J. K. Hansen
Søren Hansen
Áshild Hauan
Helga Haugen

Mats Hellström
Hjörleifur Guttormsson
Tora Aasland Houg
Sinikka Hurskainen
Per Olof Håkansson
Johan J. Jakobsen
Hans Jørgen Jensen
Jógvan A. Johannessen
Anita Johansson
Elver Jonsson
Timo Järvilahti
Anneli Jäätteenmäki
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Inger Koch
Wiggo Komstedt
Kristín Einarsdóttir
Paavo Lipponen
Anna-Kaarina Louvo
Kjellbjørg Lunde
Sverre Mauritzen

Lauri Metsämäki
Eeva-Liisa Moilanen
Poul Nielson
Hans Nyhage
Outi Ojala
Jógvan I. Olsen
Berit Oscarsson
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir
Marit Rotnes
Olof Salmén

Kimmo Sasi
Sigríður Anna Þórðardóttir
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Anders Svärd
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Erkki Tuomioja
Eeva Turunen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.*

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *höjning av prissumman*
för Nordiska rådets musik- och
litteraturpris

REKOMMENDATION nr 41/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 1015/k) med 60 röster mot 4. 2 medlemmar avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska rådets musik- och litteraturpris fr.o.m. år 1993 höjs till
 200 000 DKK vardera, samt

att priserna inom en nära framtid höjs så att de motsvarar det värde de
 hade vid inrättandet.

De 60 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker
Marianne Andersson
Sten Andersson
Maria Kaisa Aula
Børge Bakholt
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Berith Eriksson
Lahja Exner
Kaci Kullmann Five
May Flodin
Filip Fridolfson
Ranveig Frøiland
Roger Gudmundseth
Thor-Eirik Gulbrandsen
Pekka Haavisto
Halldór Ásgrímsson
J. K. Hansen

Søren Hansen
Áshild Hauan
Helga Haugen
Hjörleifur Guttormsson
Tora Aasland Houg
Sinikka Hurskainen
Birgitte Husmark
Per Olof Håkansson
Johan J. Jakobsen
Hans Jørgen Jensen
Jógvan A. Johannessen
Anita Johansson
Anneli Jäätteenmäki
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Inger Koch
Kristín Einarsdóttir
Paavo Lipponen

Anna-Kaarina Louvo
Sverre Mauritzen
Lauri Metsämäki
Eeva-Liisa Moilanen
Anders Mølgaard
Poul Nielson
Hans Nyhage
Outi Ojala
Berit Oscarsson
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir
Marit Rotnes

Kimmo Sasi
Sigríður Anna Þórðardóttir
Otto Steenholdt
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Anders Svärd
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Erkki Tuomioja
Eeva Turunen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Carl I. Hagen, Jógvan I. Olsen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm.*

Elver Jonsson och Timo Järvilahti *avstod från att rösta.*

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
 President

Jostein Osnes
 Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *insatser för socialt
utsatta grupper*

REKOMMENDATION nr 42/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 987/s).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att företa en kartläggning av de socialt utsatta gruppernas omfång och villkor i de nordiska länderna samt göra denna tillgänglig genom ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte för att främja insatser för socialt utsatta grupper.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor*

REKOMMENDATION nr 43/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 987/s).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att vidta åtgärder för att uppnå WHO:s målsättning om jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet och de
 nordiska ländernas regeringar
 nedanstående rekommendation
 angående *nordiska arbetsrätten*
 och EG

REKOMMENDATION nr 44/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 995/s) med 48 röster mot 20. 2 medlemmar avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap för enskilda nordiska länder.

De 48 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker
Sten Andersson
Børge Bakholt
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Berith Eriksson
Lahja Exner
Ranveig Frøiland
Kirsti Kolle Grøndahl
Roger Gudmundseth
Pekka Haavisto
Halldór Ásgrímsson
J. K. Hansen
Søren Hansen
Áshild Hauan
Helga Haugen
Mats Hellström
Hjörleifur Guttormsson

Tora Aasland Houg
Sinikka Hurskainen
Birgitte Husmark
Per Olof Håkansson
Johan J. Jakobsen
Hans Jørgen Jensen
Jógvan A. Johannessen
Anita Johansson
Elver Jonsson
Timo Järvi-lahti
Anneli Jäätteenmäki
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Paavo Lipponen
Kjellbjørg Lunde
Lauri Metsämäki
Poul Nielson
Mats Nyby

Outi Ojala
Jógvan I. Olsen
Berit Oscarsson
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir
Marit Rotnes

Otto Steenholdt
Anders Svärd
Peder Sønderby
Erkki Tuomioja
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Maria Kaisa Aula, Kaci Kullmann Five, Filip Fridolfson, Geir H. Haarde, Carl I. Hagen, Inger Koch, Wiggo Komstedt, Anna-Kaarina Louvo, Sverre Mauritzen, Eeva-Liisa Moilanen, Hans Nyhage, Markku Rossi, Kimmo Sasi, Sigríður Anna Þórðardóttir, Pål Atle Skjervengen, Lodve Solholm, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Talleraas och Eeva Turunen.*

Marianne Andersson och Kristín Einarsdóttir *avstod från att rösta.*

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
 President

Jostein Osnes
 Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *arbetsprogram för
miljö kvalitetsövervakning
1993-1995*

REKOMMENDATION nr 45/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (B 131/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett arbetsprogram för uppbyggandet av gemensamma nordiska metoder och system för långsiktig miljö kvalitetsövervakning i enlighet med ministerrådsförslag B 131/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *internationella upp-
 förändekoder inom miljösektorn*

REKOMMENDATION nr 46/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 997/m) med 41 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta och 43 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Rio-konferensen.

De 41 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker
Marianne Andersson
Maria Kaisa Aula
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Berith Eriksson
Lahja Exner
Kaci Kullmann Five
Filip Fridolfson
Ranveig Frøiland
Kirsti Kolle Grøndahl
Pekka Haavisto
Halldór Ásgrímsson
Áshild Hauan
Helga Haugen
Mats Hellström
Hjörleifur Guttormsson
Tora Aasland Houg
Anita Johansson

Anneli Jäätteenmäki
Ragna Berget Jørgensen
Inger Koch
Kristín Einarsdóttir
Paavo Lipponen
Kjellbjørg Lunde
Sverre Mauritzen
Helge Adam Møller
Poul Nielson
Mats Nyby
Hans Nyhage
Jógvan I. Olsen
Bruno Poromaa
Markku Rossi
Kimmo Sasi
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Anders Svärd
Erkki Tuomioja

Eeva Turunen
Ernst Wroldsen

Lena Öhrsvik

Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm *avstod från att rösta.*

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående kärnsäkerhet i
Nordområdena

REKOMMENDATION nr 47/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 med acklamation antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 1007/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande internationella avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *begränsning av export av miljöfarligt avfall*

REKOMMENDATION nr 48/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 1012/m) med 54 röster mot 3. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och innefattande även återanvändning, till icke OECD-länder, samt

att arbeta för ett juridiskt bindande förbud, inom Baselkonventionens ramar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som inte är medlemmar i OECD.

De 54 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker

Marianne Andersson

Dorte Bennedsen

Hugo Bergdahl

Berith Eriksson

Lahja Exner

Filip Fridolfson

Ranveig Frøiland

Geir H. Haarde

Kirsti Kolle Grøndahl

Roger Gudmundseth

Thor-Eirik Gulbrandsen

Pekka Haavisto

Halldór Ásgrímsson

J. K. Hansen

Áshild Hauan

Helga Haugen

Mats Hellström

Hjörleifur Guttormsson

Tora Aasland Houg

Johan J. Jakobsen

Hans Jørgen Jensen

Anita Johansson

Anneli Jäätteenmäki

Anker Jørgensen

Ragna Berget Jørgensen

Inger Koch

Wiggo Komstedt

Kristín Einarisdóttir

Anna-Kaarina Louvo

Kjellbjørg Lunde

Sverre Mauritzen

Lauri Metsämäki

Eeva-Liisa Moilanen

Anders Mølgaard

Helge Adam Møller

Hans Nyhage
Oui Ojala
Jógván I. Olsen
Berit Oscarsson
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir
Markku Rossi
Kimmo Sasi
Otto Steenholdt

Ilkka Suominen
Sten Svensson
Anders Svärd
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Erkki Tuomioja
Eeva Turunen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Carl I. Hagen Pål Atle Skjervengen* och *Lodve Solholm*.

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *skydd av fredade
 fågelarter*

REKOMMENDATION nr 49/1992

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 november 1992 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 1013/m) med 46 röster mot 8. 6 medlemmar avstod från att rösta och 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att de nordiska ländernas regeringar spelar en ledande roll i att tillförsäkra att internationella överenskommelser om vilda djur uppfylls av ratifikationsländerna,

att inom fora för internationella konventioner (speciellt Bern- och Bonnkonventionerna) aktivt verka för att alla länder uppfyller konventionernas bestämmelser om jakt på fredade fågelarter,

att kräva större aktivitet i genomförandet av EG:s fågeldirektiv, samt

att i internationella fora verka för en intensifiering av FoU-verksamheten om omfattning och konsekvenser av jakten på flyttfåglar vid Medelhavet.

De 46 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker

Marianne Andersson

Sten Andersson

Maria Kaisa Aula

Dorte Bennedsen

Hugo Bergdahl

Berith Eriksson

Lahja Exner

Kaci Kullmann Five

Ranveig Frøiland

Kirsti Kolle Grøndahl

Roger Gudmundseth

Thor-Eirik Gulbrandsen

Pekka Haavisto

J. K. Hansen

Åshild Hauan

Mats Hellström

Hjörleifur Guttormsson

Tora Aasland Houg

Birgitte Husmark

Per Olof Håkansson

Hans Jørgen Jensen

Anita Johansson

Anneli Jäätteenmäki

Anker Jørgensen

Ragna Berget Jørgensen

*Inger Koch
Wiggo Komstedt
Kristín Einarsdóttir
Anna-Kaarina Louvo
Kjellbjørg Lunde
Sverre Mauritzen
Lauri Metsämäki
Hans Nyhage
Outi Ojala
Jógvan I. Olsen*

*Berit Oscarsson
Bruno Poromaa
Rannveig Guðmundsdóttir
Sigríður Anna Þórðardóttir
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Anders Svärd
Peder Sønderby
Eeva Turunen
Lena Öhrsvik*

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Filip Fridolfson, Carl I. Hagen, Helga Haugen, Eeva-Liisa Moilanen, Markku Rossi, Pål Atle Skjervengen, Lodve Solholm och Otto Steenholdt.*

Geir H. Haarde, Halldór Ásgrímsson, Johan J. Jakobsen, Anders Mølgaard, Kimmo Sasi och Ernst Wroldsen *avstod från att rösta.*

Århus den 11 november 1992

Ilkka Suominen
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Övriga beslut

A. Beslut att inte företa sig något

(11 november)

1. medlemsförslag om konkreta biståndsinsatser i Baltikum (A1000/e)
2. medlemsförslag om ett nordiskt notbibliotek (A 993/k)
3. medlemsförslag om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden (A 1011/k)
4. medlemsförslag om ett renare Västerhav (A 1010/m)

B. Beslut i interna spørsmål

(9 november)

- att tidsbegränsa talartiden i debatterna samt regler för replikskiftet och frågeinstitutet (Dokument 1)
- att lägga Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid (inkl. rapporten från statsministrarnas personliga representanter) till handlingarna (Dokument 2)
- att lägga utrikespolitiska redogörelsen till handlingarna (Dokument 3)

(11 november)

- tid och plats för nästa session

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m.m.**

Presidium

Ilkka Suominen, Finland, president
 Mats Nyby, Finland
 Anker Jørgensen, Danmark
 Peder Sønderby, Danmark
 Geir H. Haarde, Island
 Halldór Ásgrímsson, Island
 Kirsti Kolle Grøndahl, Norge
 Jan P. Syse, Norge
 Tora Aasland Houg, Norge
 Sten Andersson, Sverige
 Elver Jonsson, Sverige

Arbetsutskott

Danmark

Anker Jørgensen
 Lars P. Gammelgaard
 Birgitte Husmark
 Peder Sønderby

Finland

Ilkka Suominen
 Erkki Tuomioja
 Claes Andersson
 Jörn Donner
 Olof Salmén
 Pekka Haavisto
 Anneli Jäätteenmäki

Island

Geir H. Haarde
 Rannveig Guðmundsdóttir
 Halldór Ásgrímsson
 Hjörleifur Guttormsson
 Kristín Einarsdóttir

Norge

Kirsti Kolle Grøndahl
 Svein Alsaker
 Thor-Eirik Gulbrandsen
 Carl I. Hagen
 Johan J. Jakobsen
 Kjellbjørg Lunde

Sverige

Sten Andersson
 Wiggo Komstedt
 Per Olof Håkansson
 Elver Jonsson
 Anders Svärd

Hedersgäster

Arnesen, Arne, Norges ambassadör
 Bäckström, Johannes, Finlands
 ambassadör
 Groth, Carl-Johan, Sveriges
 ambassadör

Ingvi S. Ingvarsson, Islands
 ambassadör
 Simonsen, Thorkild, borgmester

Representanter för internationella organisationer

EFTA:s parlamentariska kommitté

Donner, Jörn
 Gudmundseth, Roger
 Hellström, Mats

Lunde, Kjellbjørg
 Tuomioja, Erkki
 Vuohula, Eero, Head of Secretariat

Den baltiska interparlamentariska församlingen

Budovskis, Māris, Lettland

Representanter för nordiska organisationer

Ahlén, Sune, generalsekreterare,
 NFS
 Bennedsen, Dorte, Foreningen
 Norden, Danmark
 Eidem, Bjarne Mørk, Foreningen
 Norden, Norge
 Enqvist, Mauritz, Nordiske
 Arbejdsgiverforeninger

Haraldur Olafsson, Föreningen
 Norden, Island
 Hauge, Lars, Foreningerne
 Nordens Forbund
 Hetemäki-Olander, Elsi,
 Föreningen Norden, Finland
 Jansson, Runa-Lisa, Föreningen
 Norden, Åland

Representanter för nordiska informationskontor

Bærug, Richard, Riga
 Kreuger, Anders, Vilnius

Salonen, Leo, Tallinn

Nordiska rådets delegationssekretariat

Danmark

Andersen, Anette, betjent
 Beierholm, Bente, overassistent
 Gant, Anne, assistent
 Hagemann, Henrik, generalsekretær
 Madsen, Grethe, overassistent
 Nørgaard, Jens, betjent

Riemann, Lavst, stf.
 generalsekretær
 Sandø, Jonna, overassistent
 Sørensen, Erik Ingemann,
 konsulent
 Vestergaard, Mette, fuldmægtig

Färöarna

Stenberg, Ásla, sekretær

Thomassen, Kristoffur, kontorchef

Grönland

Egede, Ivalo, sekretær

Lodberg, Torben,
informationsmedarbejder*Finland*

Boedeker, Mika, tf. bitr.
sekreterare
Husman, Paula,
avdelningssekreterare
Immonen, Maarit, byråsekreterare
Kaikkonen, Paula, bitr. sekreterare
Lindström, Guy, generalsekreterare
Liitiä, Sirkku, sekreterare
ställföreträdarkontoret
Lohiniva, Greta, bitr.
generalsekreterare

Mairue, Sirpa, byråfunktionär
Mennander, Kirsti, översättare
Nieminen, Risto, bitr. sekreterare
Saarela, Mikko, ADB-tekniker
Saavalainen, Merja, tf.
byråfunktionär
Salo, Kari, informationssekreterare
Talvitie, Ossie, vaktmästarchef
Tallqvist, Kristiina,
informationsassistent

Åland

Nauclér, Elisabeth,
delegationssekreterare

Island

Lene Hjaltason, fuldmægtig

Snjólaug Ólafsdóttir,
generalsekreterare*Norge*

Andreassen, Bjørn, førstekonsulent
Austin, Kjell, førstekonsulent
Braaten, Else Marie, konsulent
Myhre-Jensen, Kjell,
sekretariatsleder

Nyberg, Anne, betjent
Pettersen, Dag, førstekonsulent
Sollien, Liv, f. fullmektig
Trolle, Lisa, konsulent
Vekrum, Lise, førstesekretær

Sverige

Alvarson, Dan, expeditionsassistent
Bergqvist, Renée, 1:e
byråsekreterare
Bruce, Margareta, byråassistent
Hultén, Eric, avdelningsdirektör
Isacsson, Bert, kanslichef

Quiding, Ossian,
informationssekreterare
Smekal, Eva, byråchef
Stenberg, Marianne, 1:e
byråsekreterare
Söderman, Anita, byrådirektör
Tollin, Ingrid, chefssekreterare

Presidiesekretariatet

Anderson, Marianne, utskottssekreterare	Lindfors, Viveca, byråsekreterare
Bagerstam, Bitte, informationschef	Lundberg, Göran, utskottssekreterare
Bejmar, Marianne, byråassistent	Lundqvist, Bo, expeditionsassistent
Carlsson, Inge Munk, byråassistent	Mattsson, Kaj-Peter, stf. presidiesekreterare
Caspersen, Ove, informationssekreterare	Osnes, Jostein, presidiesekretær
Elín Pálsdóttir Flygenring, utskottssekreterare	Stenberg, Stig, intendent
Friborg, Charlotta, biträdande redaktör	Stjernberg, Gustaf, stf. presidiesekreterare
Hagen, Gro, 1:e byråassistent	Sundberg, Renée, byråassistent
Ingimar Einarsson, utskottssekreterare	Vefald, Olav, utskottssekreterare
Joneken, Anneli, byrådirektör	Wiklund, Viveca, redaktions-/ byråassistent
Karlsson, Svenolof, redaktör	Østergaard, Anne, utskottssekretær
Koumí, Margareta, byråassistent	Östman, Margit, internationell sekreterare

Nordiska ministerrådets sekretariat

Berg, Knut, konsulent	Nielsen, Knud Arne, konsulent
Berggreen, Lasse, konsulent	Persson, Margaretha, afdelingssekretær
Elefalk, Kjell, konsulent	Sandelin, Ann, afdelingschef
Ekman, Annette, konsulent	Sandholt, Gunnar, konsulent
Emborg, Kerstin, administrationssekretær	Stenbäck, Per, generalsekreterare
Fabricius-Jensen, Else, konsulent	Ström, Björn, konsulent
Flatøy, Liv Marion, sekretær	Tivéus, Ylva, konsulent
Granström, Birgitta, sekretær	Tveit, Hege, konsulent
Hansen, Leif Chr., afdelingschef	Urdshals, Jan-Erik, sekretær
Herfelt, Susanne, konsulent	Vibholt, Villy, tf. afdelingschef
Kolltveit, Johs, afdelingschef	Williams, Johan, konsulent
Mathlein, Lars, afdelingschef	Østergård, Eeva-Liisa, konsulent
Mattila, Pekka, konsulent	Östling, Bengt
Milne, Karin, afdelingssekretær	

Stenografer

Danmark

Bram, Lise, referent	Keel, Klaus U., referent
Delfs-Andersen, Svend, referent	Sander, Inger Merete, referent
Holle, Finn, redaktionssekretær	Spanggaard, Elisabeth, referent
Johansen, Birte Hjort, tekstbehandler	

Finland

Filppa, Birgit, stenograf
 Johansson, Ulla, maskinskriverska
 Karrento, Anita, stenograf
 Nittuinperä, Jari, stenograf
 Räty, Unto, stenograf

Sundström, Marina,
 maskinskriverska
 Vesterlund, Riitta,
 maskinskriverska

Norge

Hylback, Lisbeth, referent
 Kleppe, Elisabeth, referent

Lønset, Klara Marie, referent
 Smiseth, Tulla, referentrevisor

Sverige

Djurström, Stig, riksdagsstenograf
 Löfting, Arne, riksdagsstenograf

Nielsson, Lars, riksdagsstenograf

Tolkar

Andersson, Pirkko-Liisa
 Duvantier, Claire
 Flugger, Lena
 Hellström, Sirpa

Jussila, Ahti
 Laakso, Ritva
 Lähteenmäki, Asta
 Peerless, Aase

Partigruppernas sekretariat

Dybing, Svein, socialdemokratiska
 gruppen
 Forfang, Frode, SAMAK
 Grevstad, Jan, konservativa
 gruppen
 Heine, Lars Petter,
 socialdemokratiska gruppen
 Kokk, Enn, socialdemokratiska
 gruppen
 Limi, Hans A., liberalistiska
 gruppen

Lundin, Inga-Lisa,
 socialdemokratiska gruppen
 Lönnroth, Joakim, mittengruppen
 Nielsen, Petter, vänstersocialistiska
 gruppen
 Sirjamo, Anna-Liisa,
 SDP-gruppkansliet
 Svensson, Jerry, socialdemokratiska
 gruppen

Sakkunniga*Danmark*

Bjerregaard, Tine, kontorelev
 Christensen, Erling, kontorchef
 Eriksen, Grethe, overassistent
 Fischer, Per, konsulent
 Graff, Bent, fuldmægtig
 Halvorsen, Helle, attaché

Hansen, Marie,
 ass. ministersekretær
 Hassel, Tina, overassistent
 Hugau, Anita, sekretariatschef
 Jensen, Marianne Mochau,
 fuldmægtig

Johannesen, Odma, fuldmægtig
 Junker, Ulla, fuldmægtig
 Katznelson, Ib, afdelingschef
 Kristensen, Marianne, fuldmægtig
 Larsen, Marianne Lund,
 ministerrådssekretær
 Larsen, Peter Jon, generalsekretær
 Lassen, Nina, fuldmægtig
 Lautrup-Larsen, Morten,
 ministersekretær
 Lindhard, Lasse, fuldmægtig
 Mortensen, Peter Bak, kontorchef

Nilas, Claes, kontorchef
 Petersen, Friis A., sekretariatschef
 Rasmussen, Jørgen Harder,
 departementschef
 Samuelson, Annette, fuldmægtig
 Schou, Mogens, kontorchef
 Sørensen, Jens Adser, kontorchef
 Thomasen, Henrik,
 ministersekretær
 Tornøe, Ulrik W., kontorchef
 Vorre, Poul, kontorchef

Färöarna

Magnussen, Thomas, fuldmægtig

á Velbastad, Niels, fuldmægtig

Grönland

Bønæs, Jens, fuldmægtig
 Cordtz, Torben, direktør
 Helms, Hans Jakob, direktør
 Kleist, Kaj, adm.
 hjemmestyredirektør
 Lybert, Jens, direktør

Lyberth, Jacob, fuldmægtig
 Møller, Aqigssiaq, direktør
 Riemenschneider, Enid, konsulent
 Steenholdt, Alibak, bureauchef
 Søndergaard, Jørgen S., konsulent

Finland

Ahteela, Reijo, specialrådgivare
 Blomberg, Jaakko,
 vik. statssekreterare
 Brehmer, Erik, ambassadråd
 Cantell, Ilkka, överinspektör
 Ekeboom, Ralf, överinspektör
 Engberg, Per-Mikael, handelsråd
 Eskola, Antti, överinspektör
 Eskola, Erkki, överinspektör
 Eskola, Jarkko, avdelningschef
 Forsberg, Fredrik,
 ä. regeringssekreterare
 Gröhn, Inga-Maria, finansråd
 af Hällström, Gustav, verkställande
 direktör
 Härkönen, Seppo, statsministerns
 specialrådgivare
 Kalkku, Elina,
 tjänstemannasekreterare
 Kallio, Teuvo, kanslichef

Kivimäki, Erkki, utrikesråd
 Korpela, Juhani, kanslichef
 Krokfors, Karl Johan, ambassadråd
 Laamanen, Anu, utrikessekreterare
 Lehtinen, Markku, konsultativ
 tjänsteman
 Lindqvist, Bengt-Göran,
 byggnadsråd
 Mäkelä, Timo, projektchef
 Mäkinen, Markku, överdirektör
 Nurmi, Pekka, avdelningschef
 Ojala, Olli, överdirektör
 Ottelin, Hans, ambassadråd
 Penttinen, Markus, sekr. f. int.
 ärenden
 Perttunen, Juhani, kanslichef
 Pohjola, Immo, finansråd
 Puro, Helena, byråchef
 Relander, Timo, statssekreterare
 Siikala, Kalervo, överdirektör

Sisula, Heikki, överinspektör
 Söderlund, Désirée, lagstiftningsråd
 Tammivuori, Kristian, byråchef
 Turunen, Taisto, överdirektör

Törnudd, Klaus, konsultativ
 tjänsteman
 Veijalainen, Risto, direktör
 Ylinen, Ann Britt, överinspektör

Åland

Abrahamsson, Sten-Erik,
 utbildningschef
 Jansson, Harry, t.f. avdelningschef

Jansson, Runa-Lisa, sekreterare
 Lindbäck, Peter, t.f. kanslichef

Island

Albert Jónsson, avdelningschef
 Árni Þ. Árnason, kontorchef
 Árni Gunnarsson, avdelningschef
 Bolli Þór Bollason, kontorchef
 Jón Júlíusson, expeditionschef
 Kristmundur Halldórsson,
 avdelningschef
 Matthías Á. Mathiesen, pers.
 representant

Ólafur Davíðsson,
 departementschef
 Þórdur H. Ólafsson,
 tf. departementschef
 Þórunn Erhardsdóttir,
 avdelningschef
 Tinna Víðisdóttir,
 departementssekreterare

Norge

Andreassen, Marianne, personlig
 rådgiver
 Bauer, Irene, underdirektör
 Berg, Hans, førstekonsulent
 Bleskestad, Kirsten, avd. direktör
 Brundtland, Kaja, konsulent
 Flåten, Ole Harald, NORDJOB
 Fure, Lars, byråsjef
 Garberg, Heidi, førstekonsulent
 Gilbo, Berit, førstekonsulent
 Glenne, Eirik, ekspedisjonssjef
 Graham, Oddmund,
 departementsråd
 Hansen, Erling, informasjonssjef
 Haugen, Eirik, personlig rådgiver
 Hegg, Jan Wessel, avd. direktör
 Helland, Haktor, ekspedisjonssjef
 Ingebrigtsen, Roger, politisk
 rådgiver
 Kjønneøy, Gunnar, departementsråd
 Krosshavn, Olav, departementsråd
 Lie, Kai, ministerråd

Løvås, Harald, generalsekretær
 Malterud, Tove, ekspedisjonssjef
 Myhre, Kjellaug, førstekonsulent
 Nadheim, Erik, politisk rådgiver
 Nåvik, Gunnbjørg, førstekonsulent
 Overå, Oddvar, kontorsjef
 Ringard, Sverre, fung.
 ekspedisjonssjef
 Ræed, Magne, rådgiver
 Singsaas, Øystein, statssekretær
 Skogstad, Bjørn Aamo,
 statssekretær
 Sollien, Liv, førstefullmektig
 Strugstad, Bjørn, førstekonsulent
 Støre, Jonas Gahr, spesialrådgiver
 Sørbotten, Steinar, ekspedisjonssjef
 Traavik, Kim, underdirektör
 Tønnesen, Trygve, rådgiver
 Vetlesen, Johan, byråsjef
 Vollan, Anne Lise Grande, politisk
 rådgiver
 Øie, Toril, lovrådgiver

Østerberg, Hild, førstekonsulent
Øvergaard, Thomas, rådgiver

Aamo, Bjørn Skogstad,
statssekretær

Sverige

Andersson, Tord, sakkunnig
Bergström, Anders, konsulent
Björk, Gunnar, landshövding
Blixt, Per-Göran,
departementssekreterare
Bodén, Lennart, sakkunnig
Burgstaller, Signe,
departementssekreterare
Carlsson, Per,
departementssekreterare
Christiansson, Lars, pressekreterare
Eriksson, Anders, rättschef
Fischer, Karin, statssekreterare
Grunewald, Ingelise,
departementssekreterare
Haag, Martin,
informationssekreterare
Hagelberg, Christina,
hovrättsassessor
Hedén, Håkan, departementsråd
Heister, Chris, riksdagsledamot
Högdahl, Lars, departementsråd
Ifvarsson, Carl-Anders,
statssekreterare

Johansson, Per Egon,
statssekreterare
Jönsson, Mats, direktör
Kahn, Jon, sakkunnig
Kirsebom, Bjarne, statssekreterare
Lidal, Bengt, departementsråd
Ljunggren, Anders, statssekreterare
Magnusson, Hans, departementsråd
Malmvall, Birgitta,
departementssekreterare
Moberg, Axel, kansliråd
Peters, Katarina,
departementssekreterare
Sjögren, Sven, departementsråd
Svidén, Ulf, departementsråd
Viklund, Elisabet,
departementssekreterare
Zachrisson Nilsson, Anne, kansliråd
Ziemelis, Mite,
departementssekreterare
Övelius, Pia,
departementssekreterare

Ungdomsrepresentanter

Nordiska

Bing, Rasmus, Nordens
Socialdemokratiska Ungdom
Fossum, Jörgen Kaurim,
Landsrådet för Norges
Ungd.organisationer
G. Valdimar Valdemarsson,
Nordiska Centerungdomens
Förbund
Ingemann, Karin, Nordens Liberala
och Radikala Ungdomsförbund

Kabell, Morten, Socialistisk
Ungdom i Norden
Laurén, Anders, Pohjola-Nordens
Ungdomsförbund
Ólafur Stephensen, Nordens
Ungkonservativa Union
Pasanen, Ulla-Kristina, Pohjola-
Nordens Ungdomsförbund
Roland, Pol Christian, Kristen
Demokratisk Ungdom i Norden

Danmark

Christiansen, Dan, Konservativ
Ungdom
Dahl, Kristian Thulesen,
Fremskridtspartiets Ungdom

Nielsen, Tonny, Kristeligt
Folkepartis Ungdom

Grönland

Frederiksen, Albert, Atássuts
ungdom

Norge

Brandvoll, Silje, Unge Høyre
Løvstad, Marianne, Sosialistisk
Ungdom
Lågøy, Audun, Senterungdommen

Moe, Espen, Fremskrittspartiets
Ungdom
Støen, Iver Erling, Arbeidernes
Ungdomsfylking

EF-praktikanter

Belgien
Frankrike
Grekland
Holland
Irland
Italien
Luxemburg
Portugal
Spanien
Storbritannien
Tyskland

Veys, Ann
Monrad, Isabelle
Filippopoulou, Elli
Oetelmans, Ellen
Caball, Marc
Vigano, David
Gillissen, André
Mateus, Hélia
Ortiz-Donat, Isabel
McArthur, Liam
Gramberger, Marc R.

Koordinatorer

Bergman, Per
Buttenschön, Louise
Hesselhøj, Pia
Lassen, Poul Henrik
Reuter, Alexander
Thirup, Hanne
Wive, Anne

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak	
nr	rubrik
<i>A. Medlemsförslag/Utskottsförslag</i>	
A 983/j	Medlemsförslag om en nordisk beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete
A 985/e	Medlemsförslag om uppbyggnad av samisk turistnäring
A 987/s	Medlemsförslag om socialt utsatte grupper
A 989/k	Medlemsförslag om utvecklandet av hushållsundervisningen i de baltiska länderna
A 991/e	Medlemsförslag om global oppvarming og teknologi for energieffektivitet og fornybare energiformer (TEF)
A 993/k	Medlemsförslag om ett nordiskt notbibliotek
A 995/s	Medlemsförslag om den nordiska arbetsrätten
A 997/m	Medlemsförslag om internationala atferdsregler for miljøpolitikk
A 999/e	Medlemsförslag om bæredyktig energiplanlægning i Norden
A 1000/e	Medlemsförslag om konkreta biståndsinsatser i Baltikum
A 1006/e	Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom biståndsområdet
A 1007/m	Medlemsförslag om atomsikring i Nordområdena
A 1008/k	Medlemsförslag om att tillgodogöra och aktivera folkrörelsernas arbete i Norden
A 1009/k	Medlemsförslag om at gøre projekt Nordjobb permanent
A 1010/m	Medlemsförslag om ett renare Västerhav
A 1011/k	Medlemsförslag om att öka utbudet av TV-program på teckenspråk och textning av program i Norden
A 1012/m	Medlemsförslag om eksport af miljøfarligt affald til udviklingslande og Østeuropa
A 1013/m	Utskottsförslag om förbud mot fångst av fredade fågelarter i länderna kring Medelhavet
A 1015/k	Utskottsförslag om höjning av prisssumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 130/b	Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1993
B 131/m	Ministerrådsförslag om arbetsprogram 1993—1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö
<i>D. 1993 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer¹</i>	
*13/1989/k	Utbildnings- och praktikantutbytessamarbete med EG
*27/1989/m	Samordnad trafik- och trafiklärarutbildning (p. 3)
*30/1989/s	Utbildning och legitimation för kiropraktorer
*31/1989/s	Hjälpmedelsförsörjning för handikappade
*33/1989/s	Ökade insatser inom barn- och familjepolitiken
*35/1989/s	Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden
*36/1989/s	Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar (p. 2)
*37/1989/m	Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
*45/1989/e	Uppföljning av arbetsprogram Norden i Europa 1989—1992
*20/1990/m	Internationellt samarbete om export av avfall
*21/1990/m	Nätverk för renare teknologier

¹ Uptogs ej till behandling vid 41:a sessionen.

Tryckt	Behandling	Rekommendation	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	innehåll	nr
241	213	37		A 983/j
250	207	34		A 985/e
256	222	42, 43		A 987/s
275	214	38		A 989/k
285	208	35		A 991/e
299	214		utan åtgärd	A 993/k
304	223	44		A 995/s
318	228	46		A 997/m
285	208	35		A 999/e
329	212		utan åtgärd	A 1000/e
334	212	36		A 1006/e
339	230	47		A 1007/m
348	217	39		A 1008/k
352	217	40		A 1009/k
356	231		utan åtgärd	A 1010/m
367	220		utan åtgärd	A 1011/k
374	232	48		A 1012/m
379	234	49		A 1013/m
382	220	41		A 1015/k
384	194	33		B 130/b
524	228	45		B 131/m
561				*13/1989/k
562				*27/1989/m
563				*30/1989/s
564				*31/1989/s
565				*33/1989/s
566				*35/1989/s
567				*36/1989/s
568				*37/1989/m
569				*45/1989/e
570				*20/1990/m
571				*21/1990/m

nr	Sak
	rubrik
*24/1990/m	Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
*26/1990/s	Telekommunikationer för handikappade
*29/1990/s	Åtgärdsplan för uppföljning av FNs barnkonvention
*30/1990/s	Homosexuellas sociala situation
*31/1990/m	Toxikologiskt institut
*32/1990/s	Program mot ungdomsarbetslösheten
*2/1991/s	Förbättrade kommunikationsmöjligheter för hörselskadade
*9/1991/j	Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
*10/1991/j	Lagstiftning rörande skuldsanering
*11/1991/j	Lagstiftning rörande grupptalan
*12/1991/j	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m. m.
*14/1991/j	Rösträtt vid parlamentsval i annat nordiskt land
*16/1991/j	Genomgång av Helsingforsavtalet
*17/1991/j	Ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45
*18/1991/m	Ändring i den nordiska transportöverenskommelsen
*21/1991/e	Nordiska el-högspänningsnätet som "common carrier"
*24/1991/e	Koncernfacklig samverkan i Norden
*25/1991/m	Beräkningsmodell för grön BNP
*26/1991/s	Internationella standardregler för handikappade
*27/1991/s	Samnordiska brandskyddsbestämmelser
*30/1991/k	Nordplans framtida verksamhet
*31/1991/k	Arbetsprogram för ändrad finansiering av kultursektorns organ
*33/1991/k	Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd
*34/1991/k	Försöksprojekt Radio Scandinavia
*35/1991/k	Nordens År i Kalmar 1997
*37/1991/k	Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
*40/1991/e	Ekonomiskt och kulturellt samarbete med Östersjöländerna
*42/1991/j	Kunskapsöverföring till bl. a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati
*43/1991/j	Stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl. a. Baltikum
*45/1991/k	Stipendier för folkhögskolestuderande från Baltikum och Östeuropa
*47/1991/k	Kultursamarbete med Baltikum och Östeuropa
*50/1991/m	Miljöbistånd till Baltikum
*51/1991/m	Förstärkning av Östersjökonventionen
*52/1991/m	Revision av Östersjökonventionen
*53/1991/m	Förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet
*55/1991/s	Förstärkning av den nordiska modellen
*1/1992/s	Insatser mot epilepsi
*3/1992/s	Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
*4/1992/s	Utökad nordisk arbetsmiljöstatistik
*5/1992/s	Nordiska sjömanspensioner
*6/1992/s	Samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn
*7/1992/s	Nordisk färdtjänst
*8/1992/s	Gränsöverskridande färdtjänst
*9/1992/m	Handikappanpassning av internationella persontransporter
*10/1992/s	Nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa

Tryckt	Behandling	Rekommendation	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	innehåll	nr
572				*24/1990/m
573				*26/1990/s
574				*29/1990/s
575				*30/1990/s
576				*31/1990/m
577				*32/1990/s
578				*2/1991/s
579				*9/1991/j
580				*10/1991/j
581				*11/1991/j
582				*12/1991/j
583				*14/1991/j
584				*16/1991/j
585				*17/1991/j
586				*18/1991/m
587				*21/1991/e
588				*24/1991/e
589				*25/1991/m
590				*26/1991/s
591				*27/1991/s
592				*30/1991/k
593				*31/1991/k
594				*33/1991/k
595				*34/1991/k
596				*35/1991/k
597				*37/1991/k
598				*40/1991/e
599				*42/1991/j
600				*43/1991/j
601				*45/1991/k
602				*47/1991/k
603				*50/1991/m
604				*51/1991/m
605				*52/1991/m
606				*53/1991/m
607	663			*55/1991/s
608				*1/1992/s
609				*3/1992/s
610				*4/1992/s
611				*5/1992/s
612				*6/1992/s
613				*7/1992/s
614				*8/1992/s
615				*9/1992/m
616				*10/1992/s

nr	Sak
	rubrik
*11/1992/s	Nordbors rättigheter i Europa
*12/1992/s	Utbildningsprogram för utveckling av social service (NOPUS)
*13/1992/s	Ny nordisk konvention om social trygghet
*14/1992/e	Förstärkning av Nordisk industrifond
*15/1992/e	Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
*16/1992/e	Åtgärder för att stimulera till innovationer i näringslivet
*17/1992/e	Förhöjning av Nordiska utvecklingsfondens kapital
*18/1992/j	Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
*19/1992/s	Samnordisk specialistutbildning inom barnomsorgen
*20/1992/j	Stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen
*21/1992/m	Satsningar på det nordiska gränsregionala samarbetet
*22/1992/m	Gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige
*23/1992/m	Nordiskt samarbetsprogram för fiskeri 1993—1996
*24/1992/k	Samarbete på trafikutbildningens område
*25/1992/k	Nordisk textil sommarakademi
*26/1992/k	Nordiskt revyfackligt nätverkssamarbete
*27/1992/k	Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
*28/1992/k	Handlingsprogram för vuxenutbildningen — Voks Frem (1992—1996)
*29/1992/b	Budgetutskottets kontrolluppgifter 1991
*30/1992/p	Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
*31/1992/p	Samarbete i det arktiska området
*32/1992/e	Norden i det nya Europa

E. 1992 Skriftliga frågor

- 65 Skriftligt spørgsmål til Norges regering angående omregningsmetoder av fiskemengdene
- 66 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående nordboruiner i Grønland
- 67 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd angående transport af atomaffald i nordiske farvande
- 68 Skriftlig fråga till Danmarks, Finlands och Islands regeringar angående ratificering av vissa ILO-konventioner
- 69 Skriftlig fråga till Sveriges regering angående ratificering av vissa ILO-konventioner
- 70 Skriftlig fråga till Norges regering angående ratificering av vissa ILO-konventioner
- 71 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete på informationsteknologi- och datakommunikationsområdet
- 72 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående genomförandet av skogsdeklarationen som antogs vid UNCED-konferensen i Rio

Dokument

- 1 Regler för sessionens genomförande
- 2 Bornholmsdeklarationen om det nordiska samarbetets framtid (inkl. rapporten från statsministrarnas personliga representanter)
- 3 Utrikespolitisk redogörelse

Tryckt	Behandling	Rekommendation	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	innehåll	nr
617				*11/1992/s
618				*12/1992/s
619				*13/1992/s
620				*14/1992/e
621				*15/1992/e
622				*16/1992/e
623				*17/1992/e
624				*18/1992/j
625				*19/1992/s
626				*20/1992/j
627				*21/1992/m
628				*22/1992/m
629				*23/1992/m
630				*24/1992/k
631				*25/1992/k
632				*26/1992/k
633				*27/1992/k
634				*28/1992/k
635				*29/1992/b
636				*30/1992/p
637				*31/1992/p
638	663			*32/1992/e
641			besv.skrift.	65
644			besv.skrift.	66
646			besv.skrift.	67
649			besv.skrift.	68
651			besv.skrift.	69
653			besv.skrift.	70
655			besv.skrift.	71
658			besv.skrift.	72
661	36		till handlingarna	1
663	37		till handlingarna	2
729	44		till handlingarna	3

Personregister

(siffrorna hänvisar till sidor)

Aho, Esko, Finl. del. (Kesk)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 75, 77, 78

Alsaker, Svein, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 131
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 182

Andersson, Claes, Finl. del. (Vas.)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

socialt utsatta grupper: 256
global uppvärmning och teknologi
för energieffektivitet och förny-
bara energiformer (TEF): 285
bärkraftig energiplanering: 285

Andersson, Marianne, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

beräkningsmodell för värdering av
obetalt arbete: 241
samarbete inom biståndsområdet:
334

tillgodogöra och aktivera folk-
rörelsernas arbete: 348

renare Västerhav: 356

TV-program på teckenspråk och
textning av program: 367

höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 191

Andersson, Sten, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

nordiska arbetsrätten: 304
kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 147

Annerstedt, Ylva, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 20 oktober 1992

Medlems-/Utskottsförslag:

beräkningsmodell för värdering av
obetalt arbete: 241

Arabo, Thomas, Færøernes del.

(Jvfl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 136
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 179

Árni M. Mathiesen, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

internationella uppförandekoder
för miljöpolitik: 318

Aula, Maria Kaisa, Finl. del.

(Kesk.)

Suppleant

Medlems-/Utskottsförslag:

Nordjobb som permanent ordning:
352

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 190

Bennedsen, Dorte, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

Nordjobb som permanent ordning: 352

export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 374

förbud mot fångst av fredade fågelarter: 379

Yttranden:

export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 232, 233

Bergdahl, Hugo, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

biståndsinsatser i Baltikum: 329

Berge, Gunnar, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om statsministrarnas redogörelse: 115

Nordiska ministerrådets budget för 1993: 197, 205

Bildt, Carl, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om statsministrarnas redogörelse: 81, 84, 85

Blankenborg, Haakon, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

Brundtland, Gro Harlem, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

statsministrarnas redogörelse: 37

debatten om statsministrarnas redogörelse: 138

Dahl, Birgitta, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

nordiska arbetsrätten: 304

kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 374

förbud mot fångst av fredade fågelarter: 379

Dalsgaard, Jóannes, Færøernes del. (Jvfl)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 374

Dam, Atli P., Færøernes del. (Jvfl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om statsministrarnas redogörelse: 112

Dinkelspiel, Ulf, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 174

Eiður Guðnason, Isl. del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om statsministrarnas redogörelse: 101

Ellefsen, Svend Aage, Færøernes del. (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

debatten om statsministrarnas redogörelse: 129

Ellemann-Jensen, Uffe, Danm. Riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 161
- Erenbjerg, Hans**, Danm. Riges del. (S)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
förbud mot fångst av fredade fågelarter: 379
- Eriksson, Ingvar**, Sv. del. (m)
Suppleant
Medlems-/Utskottsförslag:
förbud mot fångst av fredade fågelarter: 379
- Erlandsson, Ragnar**, Ålands del. (ÅC)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 94
- Exner, Lahja**, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag
nordiska arbetsrätten: 304
- Five, Kaci Kullmann**, Norges del. (H)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 156
- Flodin, May**, Ålands del. (FS)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
hushållsundervisning i de baltiska länderna: 275
tillgodogöra och aktivera folk-rörelsernas arbete: 348
- Friðrik Sophusson**, Isl. del. (Sj)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
- debatten om statsministrarnas redogörelse: 91, 93, 94
- Frøiland, Ranveig**, Norges del. (A)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris: 382
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 87
- Gammelgaard, Lars P.**, Danm. Riges del. (KF)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 78
- Geir H. Haarde**, Isl. del. (Sj)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag
internationella uppförandekoder för miljöpolitik: 318
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 79
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 148
- Glønborg, Knud**, Danm. Riges del. (KRF)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete: 241
Nordjobb som permanent ordning: 352
- Grøndahl, Kirsti Kolle**, Norges del. (A)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
kärnsäkerhet i Nordområdena: 339
Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 68, 71, 72, 73, 84
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 171

Gudmundseth, Roger, Norges del.
(A)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 176

Gulbrandsen, Thor-Eirik, Norges
del. (A)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
kärnsäkerhet i Nordområdena: 339
Nordjobb som permanent ordning:
352

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 185

Gustavsson, Stina, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlems-/Utskottsförslag:
beräkningsmodell för värdering av
obetalt arbete: 241
renare Västerhav: 356

Haavisto, Pekka, Finl. del. (Vihr.)

Vald medlem

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 78, 97
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 181

Hagen, Carl I., Norges del. (FrP)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
tillgodogöra och aktivera folk-
rörelsernas arbete: 348

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 56
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 153

höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 221

arbetsprogram 1993-95 för över-
vakning av Nordens yttre miljö;
internationella uppförandekoder
för miljöpolitik: 229

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 235

Halldór Ásgrímsson, Isl. del. (F)

Vald medlem

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 58
förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 236

Hansen, J.K., Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
Nordjobb som permanent ordning:
352

export av miljöfarligt avfall till
u-länder och Östeuropa: 374
höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382

Yttrande:

Nordjobb som permanent ordning:
218

Hansen, Søren, Danm. Riges del.
(S)

Vald medlem

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 88

Hansson, Agne, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlems-/Utskottsförslag:

samarbete inom biståndsområdet:
334

renare Västerhav: 356

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379

Hauan, Åshild, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304

Haugen, Helga, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Yttranden:
Nordiska ministerrådets budget för
1993: 195

Hellström, Mats, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 118

Hjörleifur Guttormsson, Isl. del.

(Ab)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
socialt utsatta grupper: 256
global uppvärmning och teknologi
för energieffektivitet och förny-
bara energiformer (TEF): 285
bärkraftig energiplanering: 285
export av miljöfarligt avfall till
u-länder och Östeuropa: 374

Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 76, 77, 93, 116
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 169
global uppvärmning och teknologi
för energieffektivitet och förny-
bara energiformer (TEF); bär-
kraftig energiplanering: 211

Houg, Tora Aasland, Norges del.
(SV)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
socialt utsatta grupper: 256
global uppvärmning och teknologi
för energieffektivitet och förny-
bara energiformer (TEF): 285
bärkraftig energiplanering: 285
höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382

Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 63, 64, 83
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 179

Hurskainen, Sinikka, Finl. del.

(SDP)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304

Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 117

Husmark, Birgitte, Danm. Riges

del. (SF)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
socialt utsatta grupper: 256
global uppvärmning och teknologi
för energieffektivitet och förny-
bara energiformer (TEF): 285
bärkraftig energiplanering: 285
export av miljöfarligt avfall till
u-länder och Östeuropa: 374

Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 65, 72, 73
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 177
socialt utsatta grupper: 222

Håkansson, Per Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:
nordiskt notbibliotek: 299
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 73
nordiskt notbibliotek: 214, 216

Jakobsen, Johan J., Norges del.
(Sp)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 70
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 187

Jelved, Marianne, Danm. Riges del.
(RV)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
samisk turistnäring: 250
Nordjobb som permanent ordning:
352

Jensen, Hans Jørgen, Danm. Riges
del. (S)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
Nordjobb som permanent ordning:
352
Yttrande:
nordiska arbetsrätten: 223, 226

Jensen, Marianne, Grønlands del.
(Si)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 135

Johannessen, Jógvan A., Færøernes
del. (Jvfl)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:

höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 100

Johansen, Lars Emil, Grønlands
del. (Si)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 102

Johansson, Anita, Sv. del. (s)
Suppleant
Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304

Johansson, Olof, Sv. del. (c)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 108, 110
arbetsprogram 1993-95 för över-
vakning av Nordens yttre miljö;
internationella uppförandekoder
för miljöpolitik: 229

Jón Sigurðsson, Isl. del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 164

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
beräkningsmodell för värdering av
obetalt arbete: 241
samisk turistnäring: 250
biståndsinsatser i Baltikum: 329
samarbete inom biståndsområdet:
334
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 89

Järvilahi, Timo, Finl. del. (Kesk)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

tillgodogöra och aktivera folk-
rörelsernas arbete: 348

renare Västerhav: 356

TV-program på teckenspråk och
textning av program: 367

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 137**Jätteenmäki, Anneli**, Finl. del.

(Kesk.)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

beräkningsmodell för värdering av
obetalt arbete: 241hushållsundervisning i de baltiska
länderna: 275

biståndsinsatser i Baltikum: 329

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 145**Jørgensen, Anker**, Danm. Riges

del. (S)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

nordiska arbetsrätten: 304

kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

export av miljöfarligt avfall till
u-länder och Östeuropa: 374

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 143**Jørgensen, Helen**, Danm. Riges del.

(S)

Suppleant

Medlems-/Utskottsförslag:

export av miljöfarligt avfall till
u-länder och Östeuropa: 374**Jørgensen, Ragna Berget**, Norges

del. (A)

Suppleant

Yttrande:

kärnsäkerhet i Nordområdena: 231

Kabell, Morten (Danm.)Representant för Ungdomens Nor-
diska Råd

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 110**Kjærsgaard, Pia**, Norges del. (FrP)

Vald medlem:

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 67**Kleveland, Åse**, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 60**Knudsen, Grete**, Danm. Riges del.

(A)

Regeringsrepresentant (vald medlem
till 4 september 1992)

Medlems-/Utskottsförslag:

tillgodogöra och aktivera folk-
rörelsernas arbete: 348Nordjobb som permanent ordning:
352**Knutzen, Thea**, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382**Komstedt, Wiggo**, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

internationella uppförandekoder
för miljöpolitik: 318

Kristín Einarsdóttir, Isl. del. (Kv)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 122

Laukkanen, Markku, Finl. del.

(Kesk.)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

hushållsundervisning i de baltiska
länderna: 275

tillgodogöra och aktivera folk-
rörelsernas arbete: 348

höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382

Yttranden:

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 173

Liltved, Tore A., Norges del. (H)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

hushållsundervisning i de baltiska
länderna: 275

internationella uppförandekoder
för miljöpolitik: 318

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379

Lipponen, Paavo, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

nordiska arbetsrätten: 304

kärnsäkerhet i Nordområdena: 339

höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 86

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 186

Louvo, Anna-Kaarina, Finl. del.

(Kok.)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

samisk turistnäring: 250

hushållsundervisning i de baltiska
länderna: 275

internationella uppförandekoder
för miljöpolitik: 318

biståndsinsatser i Baltikum: 329

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379

Yttrande:

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 234, 236

Lunde, Kjellbjørg, Norges del. (SV)

Vald medlem

Medlems-/Utskottsförslag:

socialt utsatta grupper: 256

global uppvärmning och teknologi
för energieffektivitet och förny-
bara energiformer (TEF): 285

bärkraftig energiplanering: 285

förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 56, 57, 109

debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 150

Mauritzen, Sverre, Norges del. (H)

Suppleant

Yttrande:

arbetsprogram 1993-95 för över-
vakning av Nordens yttre miljö;

internationella uppförandekoder
för miljöpolitik: 228

Metsämäki, Lauri, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Yttranden:

debatten om statsministrarnas
redogörelse: 123

Nordiska ministerrådets budget för
1993: 203

Moilanen, Eeva-Liisa, Finl. del (SKL)
 Vald medlem
 Medlems-/Utskottsförslag:
 hushållsundervisning i de baltiska länderna: 275
 renare Västerhav: 356
 TV-program på teckenspråk och textning av program: 367

Motzfeldt, Jonathan, Grönlands del. (Si)
 Vald medlem
 Yttranden:
 debatten om statsministrarnas redogörelse: 85

Møller, Helge Adam, Danm. Riges del. (KF)
 Vald medlem
 Medlems-/Utskottsförslag:
 internationella uppförandekoder för miljöpolitik: 318
 Nordjobb som permanent ordning: 352
 Yttranden:
 Nordiska ministerrådets budget för 1993: 199

Nielson, Poul, Danm. Riges del. (S)
 Vald medlem
 Medlems-/Utskottsförslag:
 kärnsäkerhet i Nordområdena: 339
 Yttrande:
 global uppvärmning och teknologi för energieffektivitet och förnybara energiformer (TEF); bärkraftig energiplanering: 210

Nordman, Håkan, Finl. del. (SFP)
 Suppleant
 Medlems-/Utskottsförslag:
 beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete: 241

Norrback, Ole, Finl. del. (SFP)
 Regeringsrepresentant

Yttranden:
 debatten om statsministrarnas redogörelse: 99
 Nordiska ministerrådets budget för 1993: 202

Nyby, Mats, Finl. del. (SDP)
 Vald medlem
 Medlems-/Utskottsförslag:
 samisk turistnäring: 250
 kärnsäkerhet i Nordområdena: 339
 nordiska arbetsrätten: 304
 Nordjobb som permanent ordning: 352

Yttranden:
 debatten om statsministrarnas redogörelse: 107

Nyhage, Hans, Sv. del. (m)
 Vald medlem
 Medlems-/Utskottsförslag:
 internationella uppförandekoder för miljöpolitik: 318
 Yttranden:
 debatten om statsministrarnas redogörelse: 125
 Nordiska ministerrådets budget för 1993: 200

Näslund, Ingrid, Sv. del. (kds)
 Vald medlem
 Medlems-/Utskottsförslag:
 beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete: 241
 samarbete inom bistånsområdet: 334
 TV-program på teckenspråk och textning av program: 367

Ojala, Outi, Finl. del. (Vas.)
 Vald medlem
 Yttranden:
 debatten om statsministrarnas redogörelse: 132

Ólafur G. Einarsson, Isl. del. (Sj)
 Regeringsrepresentant

- Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 126
- Olsen, Jógvan I.*, Færøernes del.
(Sb)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379
- Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 121
- Oscarsson, Berit*, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382
- Perho-Santala, Maija*, Finl. del.
(Kok.)
Suppleant
Medlems-/Utskottsförslag:
hushållsundervisning i de baltiska
länderna: 275
- Rannveig Guðmundsdóttir*, Isl. del.
(A)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
kärnsäkerhet i Nordområdena: 339
höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 382
- Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 178
Nordiska ministerrådets budget för
1993: 198
nordiskt notbibliotek: 215
höjning av prissumman för Nor-
diska rådets musik- och littera-
turpris: 220
- Riihijärvi, Heikki*, Finl. del. (SMP)
Suppleant
Medlems-/Utskottsförslag:
renare Västerhav: 356
TV-program på teckenspråk och
textning av program: 367
- Rossi, Markku*, Finl. del. (Kesk.)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
hushållsundervisning i de baltiska
länderna: 275
tillgodogöra och aktivera folk-
rörelsernas arbete: 348
TV-program på teckenspråk och
textning av program: 367
- Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 183
- Rotnes, Marit*, Norges del. (A)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
- Rulander, Liisa*, Sv. del. (kds)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om statsministrarnas
redogörelse: 133
- Salmén, Olof*, Ålands del. (ÅC)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
samarbete inom biståndsområdet:
334
tillgodogöra och aktivera folk-
rörelsernas arbete: 348
förbud mot fångst av fredade
fågelarter: 379
- Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska
redogörelsen: 167
- Salolainen, Pertti*, Finl. del. (Kok.)
Regeringsrepresentant
Yttranden:

- debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 168
- Sasi, Kimmo**, Finl. del. (Kok.)
Suppleant
Yttrande:
nordiska arbetsrätten: 227
- Schlüter, Poul**, Danm. Riges del. (KF)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 104
- Sigrður Anna Þórðardóttir**, Isl. del. (Sj)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 134
- Skjervengen, Pål Atle**, Norges del. (FrP)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 188
Nordiska ministerrådets budget för 1993: 204
export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 232, 233
- Solholm, Lodve**, Norges del. (FrP)
Vald medlem
Yttrande:
Nordjobb som permanent ordning: 219
- Steenholdt, Otto**, Grönlands del. (At)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
Nordjobb som permanent ordning: 352
renare Västerhav: 356
- TV-program på teckenspråk och textning av program: 367
export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 374
höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris: 382
- Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 127
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 172
- Stoltenberg, Thorvald**, Norges del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
utrikespolitisk redogörelse: 44
Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 192
- Suominen, Ilkka**, Finl. del. (Kok.)
Vald medlem
Yttranden:
öppningsanförande: 35
debatten om statsministrarnas redogörelse: 54, 57, 58
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 184
avslutningsanförande: 237
- Svensson, Sten**, Sv. del. (m)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
internationella uppförandekoder för miljöpolitik: 318
Yttrande:
nordiska arbetsrätten: 224, 226
- Svärd, Anders**, Sv. del. (c)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
samarbete inom biståndsområdet: 334
renare Västerhav: 356

- export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 374
- Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 114
- Syse, Jan P.**, Norges del. (H)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
internationella uppförandekoder för miljöpolitik: 318
- Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 61, 64
- Sønderby, Peder**, Danm. Riges del. (V)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 119
- Talleraas, Anders**, Norges del. (H)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 98
- Tuomioja, Erkki**, Finl. del. (SDP)
Vald medlem
Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 160
- Turunen, Eeva**, Finl. del. (Kok.)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
hushållsundervisning i de baltiska länderna: 275
Nordjobb som permanent ordning: 352
höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris: 382
- Yttranden:
debatten om statsministrarnas redogörelse: 129
- af Ugglas, Margaretha**, Sv. del. (m)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 158
- Ulfvengren, Ulf**, Sv. del. (nyd)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris: 382
- Väyrynen, Paavo**, Finl. del. (Kesk.)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
debatten om den utrikespolitiska redogörelsen: 154
- Weiss, Birte**, Danm. Riges del. (S)
Suppleant
Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
export av miljöfarligt avfall till u-länder och Östeuropa: 374
- Werner, Lars**, Sv. del. (v)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
socialt utsatta grupper: 256
global uppvärmning och teknologi för energieffektivitet och förnybara energiformer (TEF): 285
bärkraftig energiplanering: 285
- Öhrsvik, Lena**, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlems-/Utskottsförslag:
nordiska arbetsrätten: 304
TV-program på teckenspråk och textning av program: 367
- Yttranden:
Nordiska ministerrådets budget för 1993: 201
nordiska arbetsrätten: 225

Ämnesregister

*De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 783. Övriga siffror hänvisar till sidor. Sakor markerade med * har ej upptagits till behandling under sessionen.*

Alkohol

konsumtion, insatser för
minskad: *D 35/1989/s, 566

Arbete, beräkningsmodell för
obetalt: A 983/j, 241

Arbetslöshet
ungdoms: *D 32/1990/s, 577

Arbetsprogram
för ändrad finansiering av
kultursektorns organ:
*D 31/1991/k, 593
1993-1995 för långsiktig över-
vakning av Nordens yttre
miljö: B 131/m, 524

Arbetsrätt, nordisk: A 995/s, 304

Atom

avfall, transport i nordiska
farvatten: E 67, 646
säkerhet i Nordområdena:
A 1007/m, 339

Avfall(s)

export av, internationellt
samarbete: *D 20/1990/m, 570

export av miljöfarligt till u-
länder och Östeuropa:
A 1012/m, 374

atom-, transport i nordiska
farvatten: E 67, 646

Baltikum: se även Östersjön,

Östeuropa, resp. Estland,
Lettland, Litauen

biståndsinsatser, konkreta, i:
A 1000/e, 329

demokrati, kunskapsöverföring
om, till: *D 42/1991/j, 599

demokratiseringssträvanden, stöd
till: *D 43/1991/j, 600

hushållsundervisning i: A 989/k,
275

internationellt samarbete, stöd
till: *D 43/1991/j, 600

kultursamarbete: *D 47/1991/k,
602

kunskapsöverföring till:
*D 42/1991, 599

miljöbistånd till: *D 50/1991/m,
603

Barn(a)

och familjepolitik, ökade
insatser: *D 33/1989/s, 565

FN-konvention, åtgärdsplan för
uppföljning av: *D 29/1990/s,
574

Beräkningsmodell för värdering av
obetalt arbete: A 983/j, 241

Bioteknologi

lagstiftningssamarbete:
*D 9/1991/j, 579

Biståndsinsatser, konkreta, i
Baltikum: A 1000/e, 329

Biståndsområdet, samarbete inom:
A 1006/e, 334

BNP, grön, beräkningsmodell för:
*D 25/1991/m, 589

Bornholmsdeklarationen om det
nordiska samarbetets framtid
Dokument 2, 663

Statsministrarnas redogörelse,
37

debatt, 54

Brandskyddsbestämmelser

samnordiska: *D 27/1991/s, 591

Budget, Nordiska ministerrådets för
1993: B 130/b, 384

Datakommunikations- och informationsteknologiområdet, samarbete på: *E 71, 655*

Demokrati
kunskapsöverföring om, till bl.a. Baltikum: **D 42/1991/j, 599*
strävanden i bl.a. Baltikum: **D 43/1991/j, 600*

EG
utbildnings- och praktikant-samarbete med: **D 13/1989/k, 561*

Ekonomi
samarbete med länderna kring Östersjön: **D 40/1991/e, 598*

Eksport: se Export

El
högspänningsnät som "common carrier": **D 21/1991/e, 587*

Energi
effektivitet, teknologi för: *A 991/e, 285*
former, fornybare: *A 991/e, 285*
planläggning, bärkraftig: *A 999/e, 285*

Epilepsi, insatser mot: **D 1/1992/s, 608*

Estland, Lettland Litauen, se även Baltikum, Östersjön resp. Östeuropa

Europa: se även EG resp. Östeuropa

Export
avfall, internationellt samarbete: **D 20/1990/m, 570*

Familjepolitik: **D 33/1989/s, 565*

Farvatten, transport av atomavfall i nordiska: *E 67, 646*

Fisk(e)
mängder, omräkningsmetoder av: *E 65, 641*

Folk
högskolestuderande från Baltikum och Östeuropa, stipendier: **D 45/1991/k, 601*
rörelsernas arbete i Norden: *A 1008/k, 348*

För: se För

Fågel
fångst av fredade -arter i länderna kring Medelhavet: *A 1013/m, 379*
skydd av havs-: **D 37/1989/m, 568*

Färdsl: se Trafik

Förorening:
luft-, på Nordkalotten: **D 24/1990/m, 572*

Genteknologi:
lagstiftningssamarbete om: **D 9/1991/j, 579*

Global uppvärmning: *A 991/e, 285*

Grupptalan, lagstiftning: **D 11/1991/j, 581*

Grön BNP, beräkningsmodell: **D 25/1991/m, 589*

Grönland, Nordboruiner på: *E 66, 644*

Handikapp(ade)
hjälpmedelsförsörjning: **D 31/1989/s, 564*
internationella standardregler för: **D 26/1991/s, 590*
telekommunikation: **D 26/1990/s, 573*

Handlingsprogram
ungdomsarbetslöshet: **D 32/1990/s, 577*

Hantverk och hemslöjd, samarbete om: **D 33/1991/k, 594*

Hav(s)
fågelfauna, skydd: **D 37/1989/m, 568*
renare Väster-: *A 1010/m, 356*

- Helsingfors
avtalet: *D 16/1991/j, 584
*D 17/1991/j, 585
- Hemslöjd: se Hantverk
- Homosexuellas sociala situation:
*D 30/1990/s, 575
- Hushållsundervisning, utvecklande
av, i de baltiska länderna:
A 989/k, 275
- Hörselskadade
kommuniaktionsmöjligheter:
*D 2/1991/s, 578
- I**LO-konventioner, ratificering av:
E 68, 649, E 69, 651, E70, 653
- Informationsteknologiområdet,
samarbete på: E 71, 655
- Institut toxikologiskt:
*D 31/1990/m, 576
- Internationella standardregler för
handikappade:
*D 26/1991/s, 590
- Internationella uppförandekoder för
miljöpolitik: A 997/m, 318
- Internationellt samarbete
om export av avfall:
*D 20/1990/m, 570
i bl.a. Baltikum: *D 43/1991/j,
600
- J**ämställdhet(s):
mellan kvinnor och män vid
tillsättandet av medlemmar i
nordiska styrelser, kommittéer,
m.m.: *D 12/1991/j, 582
- K**almar, Nordens år 1997:
*D 35/1991/k, 596
- Kiropraktorer
legitimation: *D 30/1989/s, 563
- Kommunikationsområdet, data-:
E 71, 655
- Konvention(en)(er)
ILO-, ratificering av: E 68, 649,
E 69, 651, E 70, 653
åtgärdsplan för uppföljning av
FN:s barn-: *D 29/1990/s, 574
Östersjö-, revision av:
*D 52/1991/m, 605
- Kraftsamarbete: se Energi
- K**ultur
sektorns organ, arbetsprogram
för ändrad finansiering:
*D 31/1991/k, 593
- Kultursamarbete
med Baltikum och Östeuropa:
*D 47/1991/k, 602
med Östersjöländerna:
*D 40/1991/e, 598
- Kunskapsöverföring till bl.a.
Baltikum: *D 42/1991/j, 599
- Kärnsäkerhet i Nordområdena:
A 1007/m, 339
- L**agstiftning(s)
om grupptalan: *D 11/1991/j,
581
samarbete om bio- och gentekno-
logi: *D 9/1991/j, 579
om skuldsanering: *D 10/1991/j,
580
- Lettland, Litauen och Estland se
även Baltikum, Östersjön resp.
Östeuropa
- Ligestilling: se Jämställdhet
- Likestilling: se Jämställdhet
- Litauen, Lettland och Estland, se
även Baltikum, Östersjön resp.
Östeuropa
- Litteraturpris, Nordiska rådets,
höjning av prissumman:
A 1015/k, 382
- Lovgivning: se Lagstiftning
- Luftföroreningsproblem på
Nordkalotten: *D 24/1990/m,
572

- M**
 Medelhavet, fångst av fredade fågelarter vid: *A 1013/m*, 379
 Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer och framställningar: 561
- Miljö
 farligt avfall, export av, till u-länder och Östeuropa: *A 1012/m*, 374
 politik, internationella uppförandekoder i: *A 997/m*, 318
 övervakning av Nordens yttre: *B 131/m*, 524
- Ministerrådet, Nordiska budget: *B 130/b*, 384
- Musikpris, Nordiska rådets, höjning av prissumman: *A 1015/k*, 382
- N**
 Nordboruiner på Grönland: *E 66*, 644
- Norden(s)
 år i Kalmar: **D 35/1991/k*, 596
- Nordiska
 modellen, förstärkning av: **D 55/1991/s*, 607
 samarbetets framtid: *Dokument 2*, 663
 statsministrarnas redogörelse, 37
 debatt, 54
 styrelser, kommittéer, utskott nämnder m. m., jämnare könsfördelning i: **D 12/1991/j*, 582
- Nordiska rådets 41:a session
 arbetsutskott: 771
 arrangemang, särskilda: 30
 avslutningsanförande: 237
 beslut: 739
 debatt om det nordiska samarbetets framtid: 54
 debatt, utrikespolitisk: 143
 frågor (E-saker): 641
 kallelse till: 7
 Mariehamnsdeklarationen: 722
 meddelanden om rekommendationer: 561
 medlemsförslag (A-saker): 239
 medlemslista vid: 9
 ministerrådsförslag vid: 384
 presidium: 771
 protokoll vid: 33
 regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
 regler för sessionens genomförande: *Dokument 1*, 661
 rekommendationer 742
 sakkunniga vid: 775
 saklista vid: 24
 sekretariat vid: 772
 skriftliga frågor (E-saker): 641
 utrikespolitisk debatt: 143
 öppningsanförande, presidentens: 35
 översikt över antagna rekommendationer: 741
 översikt över sessionen: 30
 övriga beslut: 768
- Nordiska rådets litteraturpris:
 höjning av prissumman, *A 1015/k*, 382
- Nordiska rådets musikpris:
 höjning av prissumman, *A 1015/k*, 382
- Nordiskt Forum 1994: se Jämställdhet
- Nordjobb: *A 1009/k*, 352
- Nordkalott(en)
 luftföroreningsproblem: **D 24/1990/m*, 572
- Nordområdena, kärnsäkerhet i: *A 1007/m*, 339
- NORDPLAN (Nordiska institutet för samhällsforskning)framtida verksamhet: **D 30/1991/k*, 592
- Notbibliotek: *A 993/k*, 299
- Nätverk(s)
 för renare teknologi: **D 21/1990/m*, 571

Omräkningsmetoder av
fiskemängder: *E 65, 641*

Parlamentarism,
kunskapsöverföring om, till
Baltikum: **D 42/1991/j, 599*
Parlamentsval i annat nordiskt land,
rösträtt vid: **D14/1991/j, 583*
Praktikant- och utbytessamarbetet
med EG: **D 13/1989/k, 561*

Radio Scandinavia, försöksprojekt:
**D 34/1991/k, 595*

Rekommendationer: se Nordiska
rådet resp. Ministerrådet

Reumatism, förstärkta insatser mot:
**D 36/1989/s, 567*

Rio, UNCED-konferens: se UNCED

Ruiner, nordbors, på Grönland:
E 66, 644

Rösträtt vid parlamentsval i annat
nordiskt land: **D 14/1991/j, 583*

Samarbete(t)
inom biståndsområdet: *A 1006/e,*
334

internationellt, om export av
avfall: **D 20/1990/m, 570*

nordiska samarbetets framtid:

Dokument 2, 663

statsministrarnas redo-

görelse, 37

debatt, 54

Samisk turistnäring, uppbyggnad av:
A 985/e, 250

Sjukdomar, reumatiska:
**D 36/1989/s, 567*

Skogsdeklaration, antagen vid
UNICED-konferensen i Rio,
genomförande av: *E 72, 658*

Skola: se även Utbildning

Skov: se Skog

Skuldsanering, lagstiftning om:
**D 10/1991/j, 580*

Skydd(s)
av nordiska havsfågelfaunan:
**D 37/1989/m, 568*

Social(a)(t)
situation, homosexuellas:
**D 30/1990/s, 575*
utsatta grupper: *A 987/s, 256*

Sprog: se Språk

Språk
tecken-, TV-program på:
A 1011/k, 367

Statsministrarnas
deklaration på Bornholm
(Bornholmsdeklarationen)
Dokument 2: 663
personliga representanters
rapport: se Bornholms-
deklarationen *Dokument 2, 663*
redogörelse, 37
debatt, 54

Stipendier för folkhögskole-
studerande från Baltikum och
Östeuropa: **D 45/1991/k, 601*

Teckenspråk, TV-program på:
A 1011/k, 367

Teknologi: se även Genteknologi
och informationsteknologi
nätverk för renare:
**D 21/1990/m, 571*

Telekommunikation för
handikappade: **D 26/1990/s,*
573

Toxikologiskt institut:
**D 31/1990/m, 576*

Transport av atomavfall i nordiska
farvatten: *E 67, 646*

Transportöverenskommelse, ändring
i: **D 18/1991/m, 586*

Turistnäring, samisk, uppbyggnad
av: *A 985/e, 250*

TV-program, på teckenspråk:
A 1011/k, 367

Ud: se Ut

Uddannelse: se Utbildning

UNCED-konferensen i Rio,
skogsdeklaration antagen vid:
E 72, 658

Undervisning, hushålls-, i de
baltiska länderna: *A 989/k, 275*

Ungdom(s)
arbetslös, efter- och arbetslöshet,
program mot: **D 32/1990/s,
577*

Uppvärmning, global: *A 991/e, 285*

Utbildning(s):
och legitimation för
kiropraktorer: **D 30/1989/s,
563*
och praktikantutbytesarbete
med EG: **D 13/1989/k, 561*

Utrikespolitisk redogörelse: 44
Debatt: 143
Dokument 3: 729

Utsatta grupper, socialt: *A 987/s,
256*

Utvecklingsländer och Östeuropa,
export av miljöfarligt avfall till:
A 1012/m, 374

Økologi: se Miljö

Økonomi: se Ekonomi

Östersjö(n)(s): se även Baltikum,

Östeuropa resp. Estland,
Lettland, Litauen
export av miljöfarligt avfall till:
A 1012/m, 374

kulturellt samarbete med:
**D 40/1991/e, 598*

samarbetet, förbättrad
finansiering: **D 53/1991/m,
606*

Östersjökonventionen
förstärkning av: **D 51/1991/m,
604*

revision av: **D 52/1991/m, 605*

Östeuropa (och Norden:) se även
Baltikum, Östersjön resp.
Estland, Lettland, Litauen
kultursamarbete med:
**D 47/1991/k, 602*

parlamentarism och demokrati:
**D 42/1991/j, 599*

stipendier för folkhögskole-
studerande:
**D 45/1991/k, 601*

stöd till internationellt samarbete
och demokratiseringssträvan
dena: **D 43/1991/j, 600*

Översikt över sakernas behandling:
783

Övervakning, långsiktig, om
Nordens yttre miljö, arbetspro-
gram 1993-1995: *B 131/m, 524*

